

TMMOB

4013

ziraat mühendisleri
odası

20.

GENEL
KURUL

ÇALIŞMA RAPORU

1974

25 - 26 Şubat 1974
Türk Standartları Enstitüsü
Toplantı Salonu

T. M. M. O. B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYINLARI
Sıra No : 48

. 2310128895

XX. GENEL KURUL ÇALIŞMA RAPORU

1974 AD 4013

Günü ve Yeri : 25 - 26 Şubat 1974
Türk Standartlar Enstitüsü Toplantı Salonu

10 11 0704-7/10

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYINLARI

Sıra No.	Y a y ı n ı n A d ı	Fiatı
4	Çeltik Ziraatı ve Pirinç Fiatları - 1962	—
6	Hububat Fiatları - 1962	—
7	Toprak Mahsulleri Ofisi Reorganizasyonu - 1963	5
8	Hububat Fiatları - 1963	—
9	Türkiye'nin Ziraat Bölgeleri - 1964	20
10	Ziraat Davalarımız (4) Türkiye Ziraatına ait görüşler - 1964	20
11	Toprak Reformu Semineri - 1964	5
12	Türkiye Hayvancılığı Problemleri - 1964	5
13	Türkiye'de Ziraat Kredi ve Problemleri - 1964	5
14	Mer'a Vejetasyonunun Teşekkülü, Kompozisyon ve bozulması	3
15	Dünya Turunçgil Ziraatında Türkiye'nin Yeri ve Üzerinde Öncelikle Durulması Gereken Başlıca Problemlerimiz	3
16	Türkiye'de Su Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Problemleri ...	3
18	Tarımda Ortakçılık ve Kiracılık	5
19	Ziraat Davalarımız (5) Türkiye Ziraatına ait görüşler	10
21	Mer'alarımızla İlgili Problemler ve Çözüm Yolları	5
22	Türkiye'de Ziraat Vergiler	6
23	Ziraat Müh. Odası Talimatları ve Zir. Müh. Hk. Kanun ...	—
24	Bilirkişi Rehberi	40
26	Türkiye Ziraat Mühendisliği I. Teknik Kongresi (2 cilt)	50
27	Türkiye Tarımında Hayvancılık Problemleri ve Çözüm Yolları	—
30	Türkiye Tarımının Mekanizasyon Problemleri ve Çözüm »	10
31	Gaye Dışı Kullanılan Ziraat Arazisi	5
33	Türkiye'de Tarım Ürünleri Pazarlama Organizasyonu Eğitim ve yayım	10
35	Tarım Ekonomisi ve Tekniği Yönünden Türkiye'de Tarımsal Kazançların Vergilendirilmesi Sorunları	20
36	Türkiye'nin Ortak Pazar Geçiş Dönemine Girmesi Konusunda Ziraat Mühendisleri Odasının Görüşü	16
37	Yabancı Menşeli Buğday Tohumluklarının Durumu	12
38	Türkiye Ziraat Mühendisliği II. Teknik Kongresi (2 cilt) ...	75
40	1971 Çalışma Programı	—
41	Ziraat Mühendisleri Odasının Toprak Reformu Üzerindeki Görüş ve Düşünceleri	—
42	XVIII. Genel Kurul Faaliyet Raporu	—
43	1972 Çalışma Raporu	—
44	Türkiye'de Devletin Hayvancılıkla İlgili Görevleri ve Bunların Organizasyonu Konularında Görüş Ayrılıkları	—
45	Türkiye'de Gübre Sorunu ve Çözüm Yolları	50
46	XIX. Genel Kurul Çalışma Raporu	—
47	T.B. nin Örgüt ve Görevlerinin Yeniden Düzenlenmesi (Rapor)	—

Not : Yukarıdaki fiyatlar meslek harici şahıslar içindir. Üyelerimize bunlar 1/4 kıymeti ile satılır. Ancak Türkiye Hayvancılığı ve Problemleri ile Türkiye'de Ziraat Kredi ve Problemleri Üyelerimiz için 2,5 TL. sıdır. Türkiye Ziraat Mühendisliği I. ve II. Teknik Kongresi adlı Neşriyatımızda indirim yoktur. Türkiye'de Gübre Sorunları ve Çözüm Yolları isimli yayını-muz, üyelerimize % 50 indirimlidir.

630.6

Şark Matbaası — Ankara / 1974

Sayın Üyemiz;

Odamız XX. Genel Kurul Toplantısı 25 - 26 Şubat 1974 tarihlerine rastlayan Pazartesi ve Salı günleri **TÜRK STANDARTLAR ENSTİTÜSÜ Toplantı Salonunda** aşağıda belirtilen gündeme göre yapılacaktır.

Saat 10.00 da başlayacak toplantıya katılmanızı rica ederiz.

S a y g ı l a r ı m ı z l a
Oda Yönetim Kurulu

G Ü N D E M

- 1 — Açılış
- 2 — Başkanlık Divanı teşkili (1 Başkan, 2 Başkan vekili, 3 Kâtip)
- 3 — Oda Başkanının konuşması
- 4 — Konukların konuşması
- 5 — Yönetim Kurulu Faaliyet Raporunun Okunması
- 6 — Denetleme Kurulu Raporunun Okunması
- 7 — Yönetmelik değişiklik teklifleri için komisyonların teşkili
- 8 — Raporların müzakeresi
- 9 — Yönetim Kurulunun ibrası
- 10 — 1974 yılı bütçe tasarısının müzakeresi
- 11 — Komisyonların Yönetmelik teklifleri üzerinde hazırladıkları raporların ve yönetmeliklerin sunulması
- 12 — Dilek ve temenniler
- 13 — Seçimler
 - a) Oy tasnif kurulu (6 kişi)
 - b) Oda Yönetim Kurulu (7 asil 7 yedek)
 - c) Denetleme Kurulu (3 asil, 3 yedek)
 - d) Haysiyet Divanı (5 asil, 5 yedek)
 - e) T.M.M.O.B. Yönetim Kurulu üyesi (2 kişi)
 - f) T.M.M.O.B. Denetleme Kurulu üyesi (2 kişi)
 - g) T.M.M.O.B. Yüksek Haysiyet Divanı Kurulu üyesi (1 kişi)
 - h) T.M.M.O.B. Genel Kurul Delegeşi (100 asil, 100 yedek)
- 14 — Kapanış.

Ö N E M L İ D U Y U R U

Seçimlerde oy verecek üyelerimizin, salonun giriş kısmında ilgili memurlarımızca dağıtılacak DELEGE KARTLARINI, Oda Hüviyet Cüzdanlarını göstererek almaları gerekir. Delege Kartları kişiye özeldir. Kaybedenlere yenisi verilmez; oy kullanılması sırasında Tasnif Kuruluna oy pusulası ile beraber verilir. Delege Kartı olmayanların oy pusulaları alınmaz.

NOT : Toplantı günleri için öğleleri soğuk büfe hazırlanmıştır.

1973 YILINDA ARAMIZDAN EBEDİYYEN AYRILAN ÜYELERİMİZİ

(1979)
Selçuk
AHMETÇEOĞLU
Doğ : 1933
Vef : 26.1.1973

(620)
Melâhat ŞAHİN
Doğ : 1913
Vef : 6.3.1973

(3024)
Faiz ANIK
Doğ : 1936
Vef : 7.4.1973

(2516)
Ali PAZAROĞLU
Doğ : 1923
Vef : 28.6.1973

(1196)
Mehmet K.
OKTAYKAN
Doğ : 1923
Vef : 7.7.1973

(1481)
Niyazi ŞAHAN
Doğ : 1930
Vef : 22.7.1973

(2208)
Ayhan BORA
Doğ : 1923
Vef : 2.8.1973

Ertuğrul A.
AKGÖREN
Doğ : 1930
Vef : 5.8.1973

(3240)
Mehmet Ali
ÖZSOY
Doğ : 1933
Vef : 12.8.1973

(880)
Talat ATANAK
Doğ : 1918
Vef : 23.8.1973

(2068)
Ş. Raşit
HATİPOĞLU
Doğ : 1898
Vef : 12.11.1973

(314)
Mithat GÖZÜM
Doğ : 1910
Vef : 19.11.1973

RAHMETLE ANARIZ.

T. M. M. O. B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI ORGANLARI

ODA YÖNETİM KURULU

Başkan	:	Dr. Avni BAŞDOĞAN
Başkan Vekili	:	Ahmet TEKİN
Sekreter Üye	:	Şerafettin TAV
Muhasip Üye	:	Gündoğan GÖKÇELİK
Üye	:	Songül ŞATIROĞLU
Üye	:	Şükrü KALELİ
Üye	:	Ayhan ANTEPLİOĞLU

ODA HAYSİYET DİVANI

ASİL ÜYELER

- 1 — Prof. Dr. Turgut YAZICIOĞLU
- 2 — Prof. Dr. Akif KANSU
- 3 — Prof. Dr. Nurettin KAŞKA
- 4 — Prof. Dr. Sait Tahsin TEKELİ
- 5 — Ekrem İNCE

YEDEK ÜYELER

- 1 — Prof. Dr. Turan GÜNEŞ
- 2 — Dursun KESİMOĞLU
- 3 — Sabri MALKOÇ

ODA DENETİM KURULU

ASİL ÜYELER

- 1 — Aytekin Ülger
- 2 — İsmail KARAYEL
- 3 — Gökmen GÖNENÇ

YEDEK ÜYELER

- 1 — Faik ÇOLPAN
- 2 — Saim DOĞANAY

**T.M.M.O.B.
YÖNETİM KURULU
ODA TEMSİLCİMİZ**

- 1 — Ruhi AYTEKİN
- 2 — Fevzi AKÜZÜM

**T.M.M.O.B.
HAYSİYET DİVANI
ODA TEMSİLCİMİZ**

- 1 — Prof. Dr. Ali BALABAN

**T.M.M.O.B.
DENETLEME KURULU
ODA TEMSİLCİMİZ**

- 1 — Faik ÇOLPAN
- 2 — Gökmen GÖNENÇ

YÖNETİM KURULU ÇALIŞMALARI

YÖNETİM KURULU ÇALIŞMALARI

GİRİŞ :

Gerek ülke tarımımızın gerekse mesleğimizin pekçok sorunlarının bulunduğu hepimizce bilinen bir gerçektir. 19. Genel Kurul Toplantısında değerli oylarınızla seçilen Yönetim Kurulumuz; mesleğimizin ve tarımımızın içinde bulunduğu hayati önemi haiz koşullarını gözönünde bulundurarak, Genel Kurul ile I. ve II. Teknik Kongrelerde alınan kararları kendisine rehber edinerek ve hatta daha önceki yıllara ait Oda Yönetim Kurulları çalışmalarını da ayrı ayrı saptayarak, yoğun bir çalışma azmi ve çabası içerisinde girmiş ve aşağıda sunulan konular üzerinde önemle durmuştur.

1. Ülkemiz Tarımcılığının geliştirilmesi için saptanan sorunlara çözüm getirmek; Türk Tarım politikasının etkili ve güçlü olmasına çalışmak.
2. Meslek ve Meslektaş sorunlarına çözüm getirmek,
3. Tarımımızla ilgili sorunların yalnız ve yalnız Ziraat Yüksek Mühendislerinin görüş, düşünüş ve ehil ellerinde çözüm bulcağını benimsetmek ve konuda da belirgin hale gelen bu görüşe kesinlik kazandırmak, kabul ettirmek.
4. Türk Çiftçisi ile kuruluşlarımız arasındaki bağları kuvvetlendirmek, mevcut iyi ilişkilerin devamlılığını sağlamak,
5. Odanın güçlendirilmesini sağlamak, Ziraat Mühendisliği istihdam sorununu çözümlenmek ve yan gelir temin etmek,
 - a) İstihdam sorunu
 - b) Personel kanunu ve yan ödemeler
 - c) Fazla mesai
 - d) Kalite belgesi
6. Odamızla, üyelerimiz arasındaki ilişkilerin en iyi bir şekilde geliştirilmesini ve devamlılığını sağlamak.
7. Oda-Basın-TRT ve diğer kuruluşlarla olan ilişkileri geliştirmek.
8. Parlamento, Hükümet ve ilgili kuruluşlar nezdinde Türk Ta-

rım ve Mühendisliği konusundaki çalışmaların bilinmesini ve yer almasını sağlamak.

9. Büyük ilgi gören Bölgesel toplantılara ve çeşitli konulardaki teknik kongrelere daha geniş çapta yer vermek.

10. Günün şartlarına ve üyelerimizin isteklerine, önerilerine göre yönetmelikler, tüzük tâdil ve teklifleri getirmek.

Bugün 7.500'e yakın üyemiz vardır. Yönetim Kurulu olarak amacımız ve çalışmalarımız Türk Tarım Politikasının güçlendirilmesi ve 7.00'e yakın üyemizin en iyi şekilde istihdamı sağlanabilecek hak ve imkânlardan gereği şekilde istifade edebilmeleri üzerine teksif edilmiştir. Burslu - Burssuz, askerliğini yapmış yapmamış farkı gözetmeksizin meslektaşlarımız istihdamı konusunda gösterdiğimiz çaba, yan ödeme ve fazla mesai temini 4—5 yıllık mezunlar arasındaki farkı gidermedeki tüm uğraşlarımız mesleğimiz ve meslektaşlarımız için olmuştur. Şu hususu ehemmiyetle ve memnuniyetle belirtmek isteriz ki, Oda Yönetim Kurulumuzda üyelerimizden, gerekli yakın âlâkayı her zaman görmüştür. Biz bu şekilde birlik ve beraberlik içerisinde olduğumuz müddetçe, hâlledeceğimiz bir sorun olmayacaktır. Odamız güçlüdür. Biz bu gücü, herşeyden önce üyelerimizden alıyoruz. Oda - Üye ilişkilerimiz bu şekilde devam ettiği müddetçe Odamız daha da güçlü olacaktır.

Üzerinde hassasiyetle durduğumuz, büyük çaba gösterdiğimiz konulardan birisi de izlenmekte olan Tarım Politikasıdır. Tarım Politikasının, Yönetim Kurulumuzca tesbit edilen ve pek çoğunda hepimizce bilinen, sorunları vardır. Bu politikanın mutlaka güçlendirilmesi gereklidir. Bugün Tarım Politikasının izlediği yegâne yer olan Tarım Bakanlığı, nerdeyse Tarım politikasının izlenmesindeki sorumluluğunu kaybedecek duruma gelmiştir. Onun için ilk önce ve en kısa zamanda Tarım Bakanlığında yeniden düzenleme çalışmaları yapılmalı, bu Bakanlık, çağın icaplarına uyacak, ülke Tarım politikasını gereği şekilde saptayacak ve çiftçi kitlesine daha etkili hizmet götüreceğe hale getirilmelidir.

TEMEL, MESLEK VE MESLEKİ SORUNLARA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

Odamız, ülkemiz tarımı ve mühendisliğine ilişkin temel sorunlara eğilmek ve çözüm getirmek için daha önce yapılmış çalışmaları da dikkate alarak bu konuların uzmanlarından kurulu komisyonlardan faydalanmıştır. Bu komisyonlarda Yönetim Kurulu üyelerinden en az biri görevlendirilmiştir.

Komisyon çalışmaları sırası ile aşağıda gösterilmiştir :

1 — KAMU TEKNİK PERSONELİ KANUN TASARISI İNCELEME KOMİSYONU RAPORU.

Teknik Personelimizin sorunları ile çok yakından ilgilenen Odamız, kurduğu bir komisyonla sorunları tesbit ettirmiş ve bunlara ayrı ayrı çözüm yolları aramış ve çözüm bekleyen sorunların pek çoğunda çözüm getirmiştir. (Komisyon Raporu Ek - 7)

Komisyon Raporuna paralel olarak, Oda çalışmalarımızla, ilgili kuruluşlarımız ve Meslektaş Parlâmenterlerimiz arasında gerekli ahenği sağlamak ve görüşlerini saptamak amacıyla, aşağıda ayrı ayrı sunduğumuz yazışmalar yapılmıştır.

a) Personel kanunu, Kanun Hükmündeki Kararnamelerin Ziraat Yüksek Mühendislerine sağladığı avantaj ve dezavantajlar yönünden incelenmiş; 1-4 dereceli kadroların tevzi ve yan ödeme kararnamele-riyle ilgili Odamız çalışmalarına ışık tutması ve tüm meslekdaşlarımızın özlük haklarını aynı düzeye getirebilme amacıyla meslektaş Genel Müdür, Genel Müdür Muavini ve Müdürlere 13-1252 sayı ve 23.3.1973 tarihli kişiye özel soru cetvelleri gönderilmiştir.

b) Personel kanununda, 5 - 10 derecelerdeki kadrolarda bulunupta terfi edemiyenlerle ilgili olarak Meslektaş Müsteşar, Müsteşar Muavini, Genel Müdür, Genel Müdür Muavinleri ile idari işlerde çalışan Daire Başkanı ve Yardımcılarına 13—1514 sayı ve 10.4.1973 tarihli birer yazı gönderilmiştir.

c) Yine aynı Makamlara, Personel Kanununun 36. maddesindeki Teknik elemanların 4 - 5 yıllık tahsil farkı ile ilgili adaletsizliği giderici olarak 13 - 2417 sayı ve 7.6.1973 tarihli ve 4/10195 sayılı kararnameye göre çalışıp da, intibaktan sonra farkını tazminat olarak alan teknik elemanlarla ilgili olarak 13 - 2418 sayı ve 7.6.1973 tarihli birer yazı gönderilmiştir.

d) Personel kanununun 36. maddesindeki teknik elemanların 4-5 yıllık tahsil farkı ile ilgili adaletsizliğin giderilmesi için Meslektaş Parlâmenterlere 13—2419 sayı ve 7.6.1973 tarihli birer yazı gönderilmiştir.

e) 1—4 derece kadroları, yan ödemeler, 5—10 derecelerden kadro talepleri, fazla mesailer, 4—5 yıllık tahsil gören Ziraat Yüksek Mühendisleri ile ilgili olarak Oda İl Temsilcilerine ve Şube Başkanlıklarına 13—2487 sayı ve 8.6.1973 tarihli birer yazı gönderilmiştir.

f) 657 sayılı Devlet Personel Kanunu ile 1327 sayılı Kanun ve 2—5—8— Sayılı Kanun Hükmündeki kararnamelerle ilgili olarak Meslektaş Müsteşar, Müsteşar Muavini, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, İdari İşlerde görevli Daire Başkanı, Yardımcısı ve Müdürlere 13—3065 sayı ve 28.6.1973 tarihli birer yazı gönderilmiştir.

g) Yan ödemelerle ilgili olarak T.M.O. Genel Müdürlüğüne 13—3634 sayı ve 21.7.1973 tarihli, Belediye Başkanlığına 13—3633 sayı ve 21.7.1973 tarihli, Su Ürünleri Genel Müdürlüğüne 13—3632 sayı ve yazılar gönderilmiştir.

h) 67 İldeki Teknik Ziraat Müdürlüklerine yan ödemelerle ilgili olarak 13—5031 sayı ve 6.11.1973 tarihli birer yazı gönderilmiştir.

Şunu ehemmiyetle belirtmek isterizki bütün bu gayret ve çabalarımıza rağmen yazılarımızın pek çoğu cevapsız kalmış, az sayıda da olsa cevap bulanlar ise gerekli değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bütün bunlara rağmen çalışma azmini elinden bırakmayan Oda Yönetim Kurulumuz, yukarda belirttiğimiz gibi çözümlenmesi gerekli sorunlarımızın büyük bir kısmının gerçekleşmesini sağlamıştır.

Personelle ilgili yazışmalar Ek -7 a -7b) de sunulmuştur.

İlk olarak, çıkan Kanun Hükmündeki Kararname ile 4/10195 sayılı Kararname ve asli maaşla çalışan meslektaşlarımız arasındaki farklılık giderilmiş, bu durumda olan meslektaşlarımız, bulunmaları lâzım gelen dereceler yönünden eşit duruma getirilmiştir.

Bu arada burslu - burssuz, askerliğini yapmış veya yapmamış 256 meslektaşımızın tayini gerçekleştirilmiş ve ilk defa Cumhuriyetin 50. yılı ile birlikte, yıllardır meslektaşlarımızın uhdesinde taşıdığı Zeytin Bakım Fen Memuru, II. sınıf Asistan vb. gibi kadrolar kaldırılarak ünavana paralel kadroların ihdası sağlanmış ve meslektaşlarımız il Mühendisi, Bşmühendisi, Başmühendis vb. gibi ünvan kadroları ile tayin edilmişlerdir. Yine bu cümleden olmak üzere 1-4 derece kadrolar ile birlikte 1700 kadro daha Maliye Bakanlığından Başbakanlığa intikal ettirilmiştir.

Büyük bir gayretle ve çıkartılmağa çalışılan her türlü güçlüğü rağmen 4-5 yıllık mezuniyet farkını gideren ve meslektaşlarımızın 9. derece 2. kademeden işe başlamalarını sağlayan Kanun Hükmündeki Kararname çıkartılmış ve 657 sayılı kanunla getirilen haksız ve hatalı bir tasarruf daha önlenmiştir.

Aynı çaba ve gayretle kuruluşlarımızla ilgili olarak fazla mesailer çıkartılmış, iktisadi Devlet Teşekkülleri ile Belediyelerde çalışan meslektaşlarımıza yan ödeme temin edilmiş ve diğer kuruluşlarımızın da yan ödemelerinin arttırılması sağlanmıştır. Bu cümleden olmak üzere şu hususu da ehemmiyetle belirtmek isteriz ki, teminindeki güçlük zammından alınacağından hiç kimsenin kuşkusu olmaması gerekir.

2 — TOPRAK VE TARIM REFORMU :

Bilindiği gibi Toprak ve Tarım Reformu kanunu çıkmış ve Toprak ve Tarım Reformunun ilk uygulama yeri olarak Urfa İl'i seçilmiştir. Odamız, bu konuda daha önce benimsenmiş ve kabul edilmiş olan;

(1) Ziraat Yüksek Mühendisleri, Anayasa'ya dayalı, demokratik düzende ve parlâmenter bir sistemde Toprak Reformunun savunucusudurlar.

(2) Büyük Atatürk'ün Türk Gençliğine emanet ettiği Cumhuriyet İdaresinde Toprak Reformunun gereğine inançlıdurlar.

Görüşünü aynı şekilde muhafaza etmektedir.

Odamız T.B.M.M. Toprak ve Tarım Reformu geçici komisyonunda kabul edilen Toprak ve Tarım Reformu Kanun tasarısına ilişkin görüşlerimiz aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir. Bu konuda hazırlanan komisyon raporu (Ek 10) da dır.

(1) Beş kişilik çiftçi ailesi için öngörülen 15 bin liralık yıllık harcanabilir gelir 1971 yılı toptan eşya fiyatları endeksine göre ülkemiz koşullarında yeterlidir.

(2) Kırsal alandaki büyük nüfus baskısı ve dağıtılacak toprak rezervi.

(3) Kanuna «Modern Tarım İşletmesi kavramının eklenmesi ve bunlara tanınan ayrıcalıklar sosyal adalet ilkelerine aykırıdır.

(4) Toprak ve Tarım Reformu bölgelerinde kiracılık veya ortakçılıkla işletme yasağı 128. maddeye yapılan ek fıkralarla zedelenmiştir.

(5) Toprak ve Tarım Reformunun uygulanmadaki başarı şansı İdari Reforma ve hükümetlerin istek ve desteğine bağlı bulunmaktadır.

(6) Toprak ve Tarım Reformunun ekonomik yönü büyük önem taşımaktadır.

Toprak ve Tarım Reformunun ilk uygulama yeri olan Urfa İl'inin seçilmesi ile ilgili görüşlerimiz ise (Ek-10 a) da olduğu gibidir.

3 — HAYVANCILIK

Yurt ölçüsünde önemli bir sorun olan hayvancılığımız; oda çalışmalarımız içerisinde de önemli bir konu olarak ele alınmış ve üzerinde hassasiyetle durulmuştur. Bilindiği gibi, hayvancılığımız, memleketimizin ekonomik kalkınmasında ve halkımızın beslenmesinde en ön plânda gelen bir konudur. Hayvansal üretim, ekonomik bir faaliyet olup tarım işletmelerinin bünyesinde yer alır. Bu görüş, bütün uygar ve tarımda ileri gitmiş ülkelerde de hakim durumdadır. Bu bakım-

dan hayvansal üretim, tarım kapsamı içinde yer almıştır. Diğer bir deyişle, tarım işletmesi, bitkisel ve hayvansal üretimiyle bir bütündür, parçalanamaz.

Halkımızın düzenli ve yeterli bir şekilde beslenmesi, ulusal ekonomiye önemli ölçüde katkısı ve doğal koşulların uygunluğu açısından ülkemizde hayvancılığın geliştirilmesi gereklidir. Bunda herkes tam bir görüş birliği içindedir. Ancak bunun için izlenecek yollar üzerinde zaman zaman çeşitli fikirler ve tutarsız teklifler ileri sürülmektedir. Örneğin, veteriner hekimlerce ileri sürülen ve bir kurtuluş çaresi imiş gibi gösterilen, «Hayvancılık Bakanlığı kurulması», «memleketimizde hayvanlarımıza yetecek kadar yem üretilmediği» gibi tutarsız ve amaçtan uzak fikirler...

Dün olduğu gibi bugün de hayvancılığın geliştirilmesi için kurulması teklif edilen hayvancılık Bakanlığının ülke yararına hizmet görme olanağı yoktur. Zira, bir ziraat işletmede bitki ve hayvan yetiştiriciliği arasında doğal, ekonomik ve organik bağlar birbirini tamamlayan ve destekleyen çalışmaları rasyonel kılan faaliyetler vardır. İşletmenin bütün üretim ve değerlendirme yapısı pazar isteklerini de dikkate alarak ne kadar uygun bir şekilde kurulursa verimlilik ve gelir o ölçüde artar.

Bugün hayvansal üretimle ilgili teşekküllerin hemen hepsi Tarım Bakanlığına bağlıdır. O halde konuya hemen hemen tümü ile sahip bir Bakanlık mevcuttur. Hal böyle iken yeni bir bakanlık kurulması kadar anlamsız bir işlem düşünülemez. Böyle bir bakanlık Devlet bütçesine karşılıksız, hattâ zararlı bir yük yüklemekten başka bir iş göremez. Böyle bir örgütlenmeye gidişten en büyük zararı Türk çiftçisi ve Ulusal ekonomimiz görecektir.

Hayvansal üretimi gerçekleştirmekte olan ziraat işletmeleridir. Bunlar bir bakanlık örgütü tarafından hayvancılığa, öteki bakanlık örgütü tarafından bitkisel üretime doğru geliştirilerek, böylece herşeyden önemli olarak Devlete güvenlerini yitireceklerdir. Ziraat işletmeciliği, işletmenin bütün üretim faaliyetleri ve üretim vasıtaları arasında tam bir dengenin kurulması esasına dayanır. Teklif edilen Hayvancılık Bakanlığı ile bu sistem yıkılmış, ziraat işletmeciliği prensiplerine uymayan yeni üretim birimleri meydana getirilmiş olacaktır. Dünyada henüz benzer olmayan bu çeşit üretim birimleri için geçerli işletme esasları ortaya konmadan böyle bir sistemin başarıya ulaştırılamayacağını Türkiye Cumhuriyetini idare edecek Hükümetin başı kesinlikle takdir edecektir.

Hayvancılığımızın geri kalmışlıktan kurtarılması için Ziraat Yüksek Mühendislerince önerilen çözüm yolları üzerinde dikkatle durulmalıdır.

1 — Türkiye’de hayvanların yem ihtiyacını kesif yemden değil de kaba yemden gidilerek hesaplamak doğru bir yoldur. Bu takdirde 9 milyon ton kesif yemin yerini tutacak kaba yemin üretilmesi gerekirken bu mümkündür.

2 — Üretimde, yüksek verimli ve yemden daha fazla yararlanma yeteneğine sahip hayvanlar kullanılmalıdır.

3 — Ülkemizde prodüktiv olmıyan bir yem sarfiyatında iş hayvanı olarak gereksiz sayıda öküz kullanılmakla yapılmaktadır. Traktör gücünden faydalanması mümkün olan işletmelerde bugün en az bir milyon öküz vardır. İlk kademede elden çıkarılması mümkün olan iki milyon öküz için yılda en az bir milyon ton kesif yem sarfedilmektedir.

4 — Gerek et, gerek süt ve gerek yumurta üretiminde en verimli yaştaki hayvanların kullanılmaları ile yem sarfiyatının azalmasına ve maliyetin düşürülmesine önemli katkılarda bulunabilir.

5. Birim alandan en yüksek verim veren yem bitkileri üretilmeli ve mer’alar ıslah edilmelidir.

6. Hayvancılık kesiminin geri kalmasında en büyük etkenlerden biri olan hayvan hastalıkları ile gereği şekilde mücadele edilmelidir.

Bu konuda daha fazla bilgi sağlayacak komisyon raporumuz (Ek-21) dedir.

Çayır, Mer’a ve yem bitkileri konusundaki raporumuzda (Ek-13) dedir.

Bu konudaki detaylı bilgi, raporun Teknik Kongreler bölümünde sunulmuştur.

Aynı Komisyonun yem kanuna ilişkin oda görüşleri Ek-13 a dadır.

14—17 Ocak 1974 tarihinde Erzurum Halk Eğitim Merkezi Salonunda yapılan Hayvancılık çayır, mer’a, yem nebatları teknik kongresinde, tüm sorunlar ve çözüm yolları sunulan 30 dan fazla tebliğ ile dile getirilmiş ve düzenlenen kongre büyük alâka görmüş ve büyük çapta dinleyici ve çiftçiler tarafından izlenmiş ve görüşlerimiz televizyon, radyo ve basın yoluyla kamuya aktarılmıştır.

4 — 1973—1974 KUBUBAT FİATLARINI TESBİT KOMİSYONU RAPGRU :

Kurulan bir komisyonda tesbit edilen ve Oda Yönetim Kurulumuzca da kabul edilen 1973 - 1974 hububat fiatlarının, Bakanlar Kurulunca tesbit edilen hububat fiatlarının uygunluğu memnuniyetimizi mucip olmuştur.

Bu konuda hazırlanan Komisyon raporu (Ek - 8) dedir.

5 — TAR - KUR KANUN TEKLİFİNİ ELEŞTİRME KOMİSYONU RAPORU :

Hazırlanan Komisyon raporu (Ek - 9) dadır.

6 — T. ZİRAAT ODALARI BİRLİĞİNİ GÇÜLENDİRME KOMİSYONU RAPORU :

Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Örgütlerinin daha güçlü olabilmesi hususunda Odamızın görüşünü talep etmiştir. Bu konuda hazırlanan Komisyon Raporu (EK - 11) dedir.

7 — 1973 — 1974 KAMPANYASI İÇİN ÇELTİK ALIM PİRİNÇ SATIŞ FİATLARINI TESBİT KOMİSYONU RAPORU :

Hazırlanan Komisyon raporu (Ek - 12) de dir.

8 — ZİRAİ YAYIN KOMİSYON RAPORU :

Rapor gereği yapılmak üzere Tarım Bakanlığına sunulmuştur. Hazırlanan Komisyon raporu (Ek - 14) dedir.

9 — ZİRAAT TEKNİSYENLERİNİN MESLEKİ EĞİTİM, ÜNVAN VE GÖREVLERİ HAKKINDAKİ KANUN TASARISINI İNCELEME KOMİSYONU RAPORU :

Ek - 15 de sunulan Oda görüşümüz Tarım Bakanlığına bir rapor halinde arz edilmiştir.

10 — DEVLET SULAMA ŞEBEKELERİNİN UYGULAMA VE GELİŞTİRİLMESİ KOMİSYON RAPORU :

Büyük yatırımlarla gerçekleştirilen ve gerçekten büyük bir potansiyel arzeden Devlet Sulama Şebekelerinde bütün çabalara rağmen Agro - Teknik uygulamalar sağlanmamaktadır. Devlet Sulama Şebekelerinde, proje plânlamasında öngörülen düzeyde, sulama randımanının, bitki paterninin ve verim artışının sağlanamamasının nedenleri ve çözüm yolları araştırılmış ve gerekli uyarılarda bulunulmuştur.

Bu konudaki Komisyon raporu (Ek - 16) dadır.

11 — TARIM SAVAŞ İLAÇLARININ ORTAYA GETİRDİĞİ SORUNLAR :

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca Zirai Mücadele ilaçlarından meydana gelen zarar hakkındaki rapor Odamızca gönderilmiş ve adı geçen Bakanlıkça, hazırlanan rapor hakkındaki görüşlerimiz talep edilmiştir. Bu konuda tanzim edilerek Adı geçen Bakanlığa da sunulan, Oda görüşümüzü saptayan rapor (Ek - 17) dedir.

12 — ÖDANIN KURULUŞUNDAN BUGÜNE KADAR I. ve II. TEKNİK KONGRELER DAHİL, İHTİSAS KOMİSYONLARINCA HAZIRLANAN RAPOR VE ÇALIŞMALARI DEĞERLENDİRMEK AMACI İLE TEŞEKKÜL ETTİRELEN KOMİSYONLARIN RAPORLARI :

Bu konuda 11 adet komisyon kurulmuş ve bunlardan aşağıda isimleri yazılı 6 tanesinin neticesi (Ek - 18 - a - b - c - d - e) de sunulmuştur. Diğer komisyon çalışmaları devam etmektedir.

- 1 — ARAZİ KULLANMA VE ÜRETİM PLÂNLAMASI (Ek-18)
- 2 — TARIM DA ÖRGÜTLEŞME VE SOSYAL GÜVENLİK (Ek-18-a)
- 3 — KIRSA ALANDA ALT YAPI HİZMETLERİ (Ek-19-b)
- 4 — ZİRAİ ÖĞRETİM VE EĞİTİM SORUNLARI (Ek-18-c)
- 5 — TEKNOLOJİK GİRDİLER. MAKİNALAŞMA (Ek-18-d)
- 6 — KREDİLEME, YATIRIM VE ZİRAİ SİGORTA (Ek-18-e)

13 — HUBUBAT TEKNİK KONGRESİ BANT-ZABIT VE KARARLARINI DEĞERLENDİRME KOMİSYONU :

Bu Komisyonca hazırlanan çalışmalar (Ek-19) dadır.

14 — TÜTÜN - FINDIK - PAMUK - AYÇİÇEĞİ VESAİR GİBİ MAHSÜLLERİN TABAN FİATLARI :

Bu konulardan sadece tütün hakkında taban fiyatı tesbiti yapılmıştır. Hazırlanan rapor (Ek-19-a) dadır. Diğer komisyon çalışmaları ise devam etmektedir.

15 — BAĞCILIK KOMİSYONU :

Hazırlanan Komisyon Raporu (Ek-20) dedir.

16 — TRAKTÖR SORUNLARI :

Tarım mekanizasyonun ana unsuru olan traktör ve biçerdöğer konusunda yıllardır yerli imalât diye sürdürüle gelen bir anlayışın gerçek yüzünü meydana çıkarmak amacıyla bir basın bildirisi yayınlanmıştır.

19 yıl önce, kısa bir zaman sonra tüm yerli olarak imâl edileceği iddiasıyla ortaya çıkarılan montaj sanayiinin, bu süre içerisinde, yaptıklarıyla, kendilerine tanınan bütün iyi niyetli koşullara rağmen, hâlen nerede olduğunu açıklayan bu hususa ait basın bildirimimizin tam metni (Ek-21-a) da dır.

Hazırlanan Komisyon raporu (Ek-20) dedir.

SU ÜRÜNLERİ

Çıkarılan SU ÜRÜNLERİ KANUNU ve bu kanuna paralel olarak

hazırlanan ve yayımlanan yönetmelikler, çalışmalarımızda en memnuniyet verici husus olmuştur.

Bu konu Erzurum'da yapılan Hayvancılık, Çayır-Mer'a ve Yem Nebatları Teknik Kongresinde görüşülmüş ve Ziraat Fakültelerinde birer Su Ürünleri kürsüsünün kurulması teklif ve temenni edilmiş, konuya gerekli ağırlık ve ehemmiyetin verilmesi saptanmıştır.

TARIMSAL KOOPERATİF SORUNLARI

Tarımsal kooperatiflerin amacı kırsal alanda yaşayan toplumun kalkınmasına yardımcı olmaktır. Bu kooperatifler devlet hizmetlerinin tarım sınıfına daha etkili bir şekilde götürülmesini sağlarlar. Hizmeti en etkili bir şekilde götürmenin ön aracı ise eğitimidir. Eğitimin ise hizmet sırasında meydana gelen sorunları çözmekle ve gerekli araştırmayı yapmak ve bulmakla sağlanmış olacaktır. Modern eğitim hizmeti tarımsal köy kalkınma kooperatiflerine aksamadan aktarılmalıdır. Tarımsal proje uygulayan kooperatiflerin ön sorunlarından biri modern eğitimin bu kuruluşlara aktarılmamış olması ve pratik uygulamaya geçilmemesindedir. Tarımsal kooperatiflere hizmet götüren Köy İşleri Bakanlığı ile Kooperatifler arası organizasyon bozukluğunda kooperatif sorunu olarak görülmektedir. Bakanlık kuruluşları arasındaki organizasyon bozukluğu kooperatif kuruluşlarında intikal etmektedir. Tarımsal kooperatiflerin çiftçinin menfaatına işlemesi için Köy İşleri Bakanlığının TARIM BAKANLIĞI, MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ve İL İDARE-Sİ ile mutlaka iyi bir koordinasyon sağlaması kooperatif sorununu önemli derecede azaltacaktır. Bu kuruluşların halkla yapacağı iş birliği kooperatife güç kazandıracaktır.

Köy kalkınması, kooperatifleşme köylünün eğitimi, üretim artışı ve üretimin değerlendirilmesi, pazarlanması olarak ifade edilebildiğine göre buda organize işidir. Tekrar ifade etmek gerektiğinde eğitim eksikliği ve organize noksanlığı Kalkınma Kooperatiflerinin ön sorunlarıdır. Diğer önemli bir sorunda kooperatiflerin mali yönden desteklenmesidir. Kooperatif kendi öz kaynağı ile faaliyetini sürdürmemekte devlet desteğine bağımlı olarak faaliyetini sürdürmektedir. Köy kalkınma kooperatifleri bu gün için devletten 1 — Hibe, 2 — Kredi, 3 — Kooperatif üyelerinin dış ülkelere işçi olarak gönderilmesi yönünden yardım ve destek görmektedir.

K. K. Kooperatifleri yurt dışına işçi sevk eden kuruluşlar görünümünü taşımaktadır. Bu faktör Köy Kalkınma Kooperatiflerinin teşvik unsuru olmaktadır. Bununla beraber kooperatiflerin gayesine menfi

etki etmektedir. Kooperatifin gayesi yurt dışına işçi göndermek değil gayri safi milli hasılayı artırmak olmalıdır. 3 ncü 5 yıllık plânda bunu emretmektedir. Plânın amacı yurdumuzda halkın yaşama düzeyinin düzeltilmesi, tarımda sanayileşmek, dış kaynaklardan istifadeyi azaltarak iç kaynakları kullanmak, istihdam sorununu halledecek tedbirleri almak gibi esasları kaplamaktadır. Kooperatifler faaliyetini bu esaslar düzeyinde sürdürmelidir. Verilen hibe ve kredi yardımları yukarıda ifade edilen esaslara uygun olarak kooperatiflerce kullanılmalı ve sürekli kontrol edilmelidir.

Tarım kesiminin kalkınması kooperatifleride kapsamına alan bölgesel zirai plânlama ile sağlanabilir. Yurdumuzda Tarımsal Kooperatiflerin fazlalığı bu konuda muvaffakiyetin ifadesi değildir. Gelişmiş olmak için produktiviteyi artırmalıyız ve artan geliri organizasyona tabi tutarak dar boğazdan kurtulmak için tarımdan sanayiye sermaye aktarmasını kooperatif aracılığı ile yapmalıyız.

TARIM BAKANLIĞININ; ÜLKE TARIM POLİTİKASINDAN VE UYGULANMASINDAN SORUMLU BİR BAKANLIK OLARAK YENİDEN DÜZENLENMESİ :

Tarım Bakanlığı Teşkilât Kanunu 1937 de çıkmıştır. Yıl ise 1974. Aradan 37 yıl gibi oldukça uzun bir süre geçmiş ve geçen yıllarla birlikte koşullarda değişmiştir. Ve halâ Türkiye'de belirli bir Tarım Politikası yoktur. Tarım Bakanlığı, nerdeyse Tarım politikasının izlenmesindeki yetki ve fonksiyonlarını kaybedecek duruma gelmiştir. Örgütler, zaman ve Teknolojik gelişmeler ilerledikçe, yeniden güçlendirilmeli, kuruluş ve görevleri değiştirmeli ve iyileştirilmelidir. Kısacası, Tarım Bakanlığı, kuruluşu, görevleri, yetki ve fonksiyonları ile yeniden düzenlemeli; Çağın icaplarına uyacak, ülke tarım politikasını gereği şekilde saptayacak ve çiftçi kitlesine daha etkili hizmet götüreceğe hale getirilmelidir.

Odamız bu konuda, daha önce büyük bir emekle hazırlanan ve Odamızın 47. yayını olan «Tarım Bakanlığının Örgüt ve Görevlerini Yeniden Düzenlenmesi ve Güçlendirilmesi Üzerinde Öneriler» isimli RAPOR'un ışığı altında hareket etmiştir. Bundan sonra da aynı görüşün ışığı altında hareket edilmesinin gereği ve inancı içerisindeyiz.

TARIM ATEŞELİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ :

Bu konuda daha önce hazırlanıp T.B.M.M. sunulan kanun teklifi seçimler dolayısıyla, Mecliste görüşülme imkânı görülmediğinden kadük olmuştur. Bu konuda hazırlanan çalışmalarımız, yeni yönetim kurulunun görüşüne sunulacaktır.

Ayrıca aynı şekilde, DSI, Şeker Şirketi, TOPRAKSU ile Ziraat Fakültelerinin ilgili kürsülerinde çalışan ve Tarımsal ilâçlardan zarar gören meslektaşlarımız için Emekli Sandığının 34. maddesinin I. fıkrasının değiştirilmesine ilişkin hazırlanan kanun tasarısı da Mecliste görüşülme imkânı görülmediğinden kadük olmuştur. Bu konuda hazırlanacak yeni bir tasarının Meclise sundurulması teklifini yeni Yönetim Kurulumuza öneririz.

BAZI YÖNETMELİKLERDE YAPILACAK DEĞİŞİKLİK TEKLİFLERİMİZ

Odamızda yürütülmekte bulunan yönetmeliklerden bazıları 1971 ve 1972 yıllarında yapılan genel kurullarımızda zamanımızın koşullarına cevap verecek şekilde değiştirilmiş veya yeniden düzenlenerek genel kurullarımızın onayından geçirilmiştir.

Örneğin : Bilirkişi seçimi, Ziraat aletleri ve makinaları belgelendirme yönetmelikleri gibi.

Odamızda yürürlükte olan bazı yönetmelikler ise 1964/1965 yıllarında genel kurullarımızın onayından geçirilmiş bugüne dek yürürlükte olduğu için uygulanmıştır. Ancak 8-9 sene önce uygulamaya sokulan yönetmeliklerden bazıları bugünün ihtiyaç ve koşullarına cevap veremez hale gelmiştir.

İşte bu nedenlerle aşağıda sırası ile gerekçelerini arzedeceğimiz yönetmelikler kısmen veya tamamen değiştirilerek teklif olarak 20. genel kurulumuzun tasnif ve onayına sunulmuştur.

1. ÖLÜM YARDIM FONU YÖNETMELİĞİ :

1965 yılında yürürlüğe giren bu yönetmeliğe göre; üyelerimizden tahsil edilen aidatlardan üçer lirası ölüm yardım fonuna ayrılmakta ve bu fonda biriken paralar ölen üyelerimizin geride bıraktığı varislerine bir sistem dahilinde ödemekte idi.

Bir ayda fiili tahakkuk eden aidatlardan ölüm yardım fonuna ayrılan 3 er liralardan fon hesabında birikmesi gereken aylık toplamının % 70 i beher ölen üyemizin geride bıraktıklarına ödenmekte idi.

Önceleri 1965 de 9000 lira olan ölüm yardımı 1972 yılının sonunda üye adedinin artması nedeni ile 13.900 liraya çıkmıştır. Yapılan hesaplara göre 1983 yılında üye adetinin artış oranına göre ölüm yardımının 22.000 lira civarında olacağı bir hakikattir.

Üyelerimizin yılı içinde aidatlarını muntazam ödeyememeleri, bazı üyelerimizin askerde ve yurt dışında oluşu, bazılarının da adreslerinin bilinemeyişinin nedeni ile aidatların yine yılı içerisinde tahsil edilemeyişinden ötürü ölüm yardım fonuna ayrılması gereken fiili meblâğ ayırlanamamakta ve ölüm yardım fonu hesabı üyelerimizden alacaklı olarak işlemektedir.

Bu durum karşısında ölen üyelerimizin geride bıraktıklarına zamanında yardım yapılamamakta yılı içerisinde tahsil edilmesi gereken aidatlar tahsil edildiğinde ancak yapılabilmektedir. Bu nedenle ölen üyelerimizin geride bıraktıkları sıraya konulmakta ve fonda paralar biriktikçe ödeme yapılmaktadır.

8-9 yıldır yapılan ödemeler hiçbir zaman zamanında olmamakta ödeme yapacak kimseler 1, 1,5 sene sıra beklemektedir.

1972 yılı başında 31 Aralık 1973 tarihine kadar ölmüş 26 üyemizin geride bıraktıklarına yardım yapılamamış durumdadır. Bu yardımın yapılamayış nedenlerinden biriside ölüm yardım fonuna ayrılan beher üye aylık aidatının 3 liraları yetmemektedir.

Netice olarak ölüm yardım fonu yönetmeliği zamanımızın koşullarına ve ihtayçlarına cevap vermediğinden değiştirilmesi gerektiği bir hakikattir.

Yeni hazırladığımız genel kurulumuzun tasvip ve onaylarına sunduğumuz ölüm yardım yönetmeliği aidatlardan tamamen ayırarak müstakil bir durumda hazırlanmış olup ölüm yardım fonuna dahil olma mecburiyeti ihtiyari hale getirilmiştir.

Tasarının tetkikinde de görüleceği üzere ölüm yardım fonu tamamen ayrı bir hesaba takip edileceği gibi bankalarda ayrı bir hesaptada bloke edilecektir.

Ölen üyemizin geride bıraktıklarına derhal ve zamanında yardım yapılması sağlanabileceği gibi, ölüm yardım miktarıda ölüm yardım fonuna dahil oluşundan itibaren üyeliğin devam ettiği senelere göre 40.000,— TL. ilâ 20.000,— TL. arasında değişmektedir.

Teferruatlı incelemeler sonucu hazırlanmış ölüm yardım fonu yönetmeliği kabul edildiği takdirde uzun yıllar ihtiyaçlara cevap verebilecektir.

Ölüm yardım fonu yönetmeliği tasarısı (Ek-5) de genel kurulumuzun tetkik tasvip ve onayına sunulmuştur.

2. ODA PERSONEL YÖNETMELİĞİ :

1965 yılından beri yürürlükte olan personel yönetmeliği bugünün ihtiyaç ve koşullarına cevap veremez duruma geldiğinden,

Genel kurula sunulan yönetmelik değişiklik tasarısında, oda personelinin yönetecek bir genel sekreter yardımcılığı ihdas edilmiş böylece Genel Sekreterin büro hizmetleri dışında ve genellikle meslek ve mesleki sorunlar açısından daha etkili çalışabilme olanakları sağlanmıştır.

Ayrıca 1974 ve ileriki yıllardaki şartlara uygun oda personeline daha uygun şartlarda sosyal haklar getiren hükümler konuşulmuştur.

Yönetim kurulumuza personel örgütlenmesine ilişkin konularda Toplu Sözleşme öngörülmesi yapma, uyuşmazlığa gitme veya Toplu Sözleşme imzalayabilme yetkilerini veren yeni maddeler konulmuştur.

Yine personelin ilin icaplarına göre enaz birkaç işte çalışmasını temin edebilecek yeni kadro ünvanları getirilmiş, eskileri iptal edilmiştir.

Yeni personel yönetmelik tasarımız (Ek - 4) de sunulmuştur.

3. TARIMSAL YATIRIM VE TARIMA DAYALI SANAYİ YATIRIM PROJELERİ KONTROL VE TASDİK YÖNETMELİĞİNDEKİ DEĞİŞİKLİK TEKLİFİMİZ :

19. Genel Kurulumuz ve T.M.M.O. Birliğinin Genel Kurul onayından geçip yürürlüğe giren bu yönetmeliğin 1973 yılı içindeki uygulamasında bazı aksaklıklar meydana gelmiştir.

Örneğin : Köy İşleri Bakanlığı Köy Kooperatificiliği ve El Sanatları Genel Müdürlüğünden odamıza gönderilen projeler kredi esasını kapsamadığından ve genellikle iş gücü sevkiyatını hedef tuttuğundan ücret uygulamasında bazı aksamalar olmuş, bu nedenle daha uygun şartlarda hazırlanan ücret tarifnamesi (Ek : 6-) da tasviplerinize sunulmuştur.

4. GENEL SEKRETER YÖNETMELİĞİ :

Genel Sekreterlik hizmet süresinin 2 yıl olarak saptanışı bu göreve talip olacak üyelerimizde rağbeti azaltmakta Genel Sekreterlik seçimlerinde yeteri kadar talip bulunamamaktadır. Bu nedenle Genel Sekreter hizmet süresini 3 yıla çıkartan yönetmelik değişiklik teklifimiz (Ek : 6-a) da tasvip ve onayınıza sunulmuştur.

5. ODA TALİMATNAMESİ :

16 Nisan 1973 günü yapılan T.M.M.O. Birliği Genel kurulunda Birlik yönetmeliğinin birçok maddeleri ihtisas odalarına güç kazandıra-

cak şekilde değiştirilmiş bulunduğundan, oda talimatnamelerinde buna paralel olarak değiştirilmesi gerekmektedir.

Faaliyet raporunun yazılmaya başlandığı tarihe kadar, değiştirilen T.M.M.O. Birliği yönetmeliği deşifre edilip basılıp odamıza gelmemiş bulunduğundan Oda talimatnamemizin değişiklik teklifi hazırlanamamıştır.

Yeni teşekkül edecek Yönetim Kurulunun bu hususu ele alarak İzmir şubemizin şube Yönetmelik teklifiyle müştereken mütalâa edip 21. Genel kurulumuza oda talimatnamesi değişiklik tekliflerini getirmelerini öneririz.

T.M.M.O. BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLERİMİZ

Odamız kuruluşundan bu güne dek T.M.M.O. Birliğine bağlı bütün ihtisas odaları arasındaki birlik ve beraberlik prensibini savunmuştur.

Yönetim Kurulumuz göreve başlıdığı günlerde iki sorunla karşı karşıya bulunuyordu.

Birincisi 7303 sayılı kanunla değiştirilen 6235 sayılı T.M.M.O.B. kanununda değişiklik yapılmasını öngören Kastamonu Milletvekili Sabri Keskin ve 4 arkadaşının yapmış oldukları kanun teklifi 16 şubat 1973 günü Meclis Onayından geçmiş, Senatoda komisyon çalışmalarına başlanmıştı. 15 Mayıs 1973 tarihine kadar Senatoda müzakere edilmez ise otomatikman konuşulacak ve başta odamız olmak üzere birçok oda kapanmış olacaktı.

İkincisi, birkaç yıldır T.M.M.O.B. Genel Kurulu Odaların Birliğe borçlu bulunmaları gerekçesiyle yapılamamakta idi.

Bu iki soruna en iyi hal çaresi bulmak ve müşterek çalışma hedeflerini saptamak amacıyla Odamız çağrısı üzerine Mart 1973 içersinde diğer odaların ekserisinin iştiraki ile odamızda iki kez toplantı yapılmış ve T.M.M.O.B. yönetim kurulu dışında «Odalar arası Ortak Kurul» teşekkül ettirilmiştir. Bu kurulun sekreteryasını Mimarlar Odası ile Odamız yürütmüştür.

Odalar arası Ortak kurulun çalışmaları sonucu T.M.M.O. Birliğine birlik hissesinden borçlu olan odalar 5 sene vadeli borçlarına karşılık bono vermek suretiyle birkaç yıldır yapılamıyan T.M.M.O. Birliği Genel Kurulu 16 Nisan 1973 günü DSI Salonlarında yapıldı. Aynı Genel kurulda alınan bir kararla Odaların bono verdiği Birliğe olan geçmiş borçları hibe edildi. Böylece Odamızın 223.481,— liralık borcu'da genel kurul kararıyla odamıza hibe edilmiş oldu.

Yine Odamız Genel Kurullarının tasdikinden geçipte T.M.M.O. Birliği Genel kurula sunulamıyan bütün yönetmelikleride aynı Genel kurulun onayından geçirilmiştir.

T. M. M. O. Birliği Genel kurulundan sonra Odalar ve birlik dahada güç kazanmıştır.

Bundan sonra T.M.M.O. Birliği ile müştereken veya Odamız ferdi olarak Senatoda bulunan T.M.M.O. Birliğine böyle birçok ihtisas odasının kapanmasını söyleyecek olan Sabri Keskin ve 4 arkadaşının hazırladıkları kanun teklifinin Senatodan geri çevrilmesi için çalışmalar hızlandırılmıştır.

Bununla ilgili olarak bütün Parti Başkanları, Senato Başkan ve Başkanvekilleri, Başbakan ve Bakanlar ve tanıdık bütün parlamenterler ile Anayasa Mahkemesi Başkanı ziyaret edildi. Hatta Senato Bayındırlık komisyonunda T.M.M.O. Birliğinin 3 temsilcisi davet edilip görüş ve gerekçeleri alındı. Bu 3 kişilik temsilcinin bir tanesi Odamız yönetim kurulu üyesi idi.

Netice olarak 10 Mayıs 1973 günü kanun teklifi senatoda reddedilerek Meclis Başkanlığına iade edildi.

1974 yılında Millet Meclisinde komisyonlarda yeniden müzakere edilecek olan kanun teklifinin Odaları güçsüz hale getirecek şekilde değil, Odaları güçlendirecek şekilde çıkmasını sağlamak için Odalar arası müşterek çalışmalarımız sürdürülmektedir.

Diğer taraftan Odamız T.M.M.O.B. ve ona bağlı 16 ihtisas odası ile iyi ilişkilerin sürdürülmesi konusunda yoğun bir çaba göstermiştir. Bu cümleden olarak birlik ve birliğe bağlı ihtisas odalarıyla 2 kez odamızda ülke ve meslekî sorunlarla ilgili toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantılara Makina, İnşaat Mühendisleri ve Mimarlar odasında devam edilmiştir. Bu toplantıların tek amacı bütün teknik elemanların (Yüksek Mühendis, Yüksek Mimar, Mühendis, Mimar, Yüksek Tekniker, Teknisyen) hiç bir ayırım gözetilmeksizin tüm maddî ve manevî olanaklardan eşit şekilde yararlandırılmaları amacını taşımaktadır.

Nitekim ilk kez bütün teknik elemanları kapsayan bir teknik personel kanununun hazırlıklarına başlanılmış ve bütün ihtisas odaları temsilcilerinin katıldıkları bir komisyon kurulmuş olup, söz konusu komisyon çalışmalarını sürdürmektedir.

TOPLANTILARA İŞTİRAKLERİMİZ :

1. Üyesi bulunduğumuz Dünya Enerji Konferansı Türk Milli Komitesinin 1973 yılı Genel Kurul toplantısına odamızı temsilen Prof. Dr. Güngör Yavuzcan katılmıştır.

2. İktisadî Araştırmalar Vakfının Mersinde, Mersin otelinde 2 gün süreli düzenlediği «Türkiye Narenciye Üretimi, İşlenmesi ve İhracatı» konusundaki seminere odamızı temsilen Murat Oktar iştirak etti.
3. Türk Standartları Enstitüsü Danışma Konseyi toplantısına Odamızı temsilen Nurettin Madran katıldı.
4. Türkiye Ziraat Odaları Birliğince 29.4.1973 günü Adana'da yapılan Akdeniz Bölge Toplantısına il temsilcilerimiz ve Sayın Oda Başkanımız Dr. Avni Başdoğan katıldılar.
5. Nükleer Araştırma Merkezince düzenlenen II. Atom Kongresine Odamızı temsilen Prof. Dr. Akgün Akdeniz katıldı.
6. İzmir Ticaret Borsası ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinin Ziraat Ekonomi Kürsüsününün 14 - 16 Mayıs 1973 günlerinde müştereken düzenledikleri «Tarımsal ürünlerde fiatlar ve destekleme politikası» seminerine odamızı temsilen Şükrü Kaleli iştirak etti.
7. 15 Mayıs 1973 günü danışma konseyimiz toplandı.
8. Tarım Bak. 16.5.1973 Çarşamba saat 10.00 da düzenlenen küspe toplantısına Odamızı temsilen Doç. Dr. Vecdet Erkan ve Dr. Omur Deniz katıldı.
9. Parlemlenter meslektaşlarımızla 17.5.1973 günü müşterek yemek yenildi.
10. 5.5.1973 günü T.S. Enstitüsünde Ekmeğin Standartlaşması ile ilgili toplantıya odamızı temsilen Dr. Oğuz Ünver iştirak etti.
11. Meslektaş Müsteşar, Müsteşar Mv. Genel Müdür ve İdari Genel Md. Mv. lerimiz iştirakiyle 5.6.1973 günü Odamızda Teknik Personelin istihdam sorunu konulu saat 14.00 de toplantı düzenlendi.
12. M.P.M. 18 - 21 Eylül 1973 de Teknoloji transferi isimli seminere Y. Kurulu ve Nuri Gürkan Odayı temsilen iştirak etti.
13. Yem tescil kontrol Daire Başkanlığınca düzenlenen küspe toplantısına odamızı temsilen Prof. Dr. Remzi Akyıldız iştirak etti.
14. İstanbullu yeşillendirme derneğinin düzenlediği simpozyuma odamızı temsilen Peyzaj Mimarisi Derneği iştirak etti.
15. Yan ödemelerle ilgili Genel Müdürler seviyesinde 24.10.1973 de odamızda müşterek toplantı yapıldı.
16. Parlemlenter meslektaşlarımızla 14 Kasım 1973 de yemekli toplantıda meslek ve meslektaş sorunları konuşuldu.
17. T.M.M.O.B. de teşekkül eden teknik personel kanun tasarısı hazırlama komisyonuna Songül Şatıroğlu ve Şerafettin Tosun iştirak ediyor.
18. 16 Kasım 1973 de Köy Kooperatifçiliği ve El Sanatları Genel Müdür Muavini Yıldırım Poyrazoğlu ile proje tasdikleriyle ilgili müşterek toplantı yapıldı.

19. M. P. Merkezince düzenlenen seminere Tüm Yönetim Kurulu katıldı.

SAİR ÇALIŞMALAR

1. 1973 Eisen Hower Bursu için Odamızca Murat Oktar aday gösterildi.
2. Yan ödemeler konusunda Belediye Başkanlığı İmar İskân Bakanlığı ve Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğüne yazı yazıldı.
3. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığının 50. yıl Atatürk Ödüllerine Hüseyin Özbaş'ın (Tütün mildiyösüne dayanıklı tütün islahı) adlı eseri Odamızca aday gösterildi. Jüri üyeliğine de Murat Oktar aday gösterildi.

BASIN BİLDİRİLERİ :

İlgili kuruluşlarımız ve diğer ihtisas Odalarıyla olan iyi münasebetlerimiz gibi basın ve TRT ile de ilişkiler kurulmuştur. Toplantılarımız Televizyonda ve Radyo haber bültenlerinde yer almış, yaptığımız çalışmalarla ilgili bildirimlerimiz hemen hemen günlük gazetelerin tümünde yayımlanmış ve böylece çözüm getirdiğimiz ve çözümlenmesini istediğimiz sorunlar kamuya ve üyelerimize en seri bir şekilde aktarılmıştır.

TRT ve Basın'a, Odamız çalışmalarına gösterdikleri bu çok yakın ilgiden dolayı teşekkürlerimizi arz ederiz.

BASIN BİLDİRİLERİMİZ :

- 1 — Toprak ve Takım Reformu Kanun Tasarısı
- 2 — Tarımsal Ürünlerde Fiat Politikası ve Destekleme,
- 3 — Traktör Sorunları,
- 4 — Kuraklık,
- 5 — Piriç Üretimi ve Çeltik için Uygulanacak Fiat Seviyesi,
- 6 — Bağcılık ve Şaraplık Üzüm Sorunları
- 7 — Ülke Hayvancılığının Geliştirilmesi,
- 8 — Büyük Devlet Adamı İsmet İnönü'nün Ölümü.

TEKNİK KONGRELER

1. Hububat Teknik Kongresi :

19. Genel Kurul Faaliyet raporu matbaada baskıda bulunduğu sıralarda 26 - 27 Ocak 1973 tarihinde Konya'da düzenlenmiştir.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve Odamızın müştereken tertiplediği teknik kongreyi; Tarım Bakanı İlyas Karagöz, parlamenterler Konya Valisi ve Belediye Başkanı, 2. Ordu Komutanı Konya Ticaret Odası, civardaki bütün tarımsal kuruluşların temsilcileri ve mahalli Ziraat Odaları ve Çiftçilerden müteşekkil büyük bir kalabalık izlemiştir.

Yönetim Kurulumuz tarafından Teknik Kongre bant ve zabıtları deşifre ettirilip değerlendirilmesi yapılarak (Ek: 19) da sunulmuştur.

2. Hayvancılık Çayır - Mer'a, Yem Nebatları Teknik Kongresi :

Hayvancılık, Çayır - Mer'a ve Yem Bitkileri Teknik Kongresi 14 Ocak 1974 tarihinde Erzurum'da 500'e yakın delegenin iştiraki ile Halk Eğitim Merkezi salonunda Oda Başkanı Dr. Avni Başdoğan'ın Ek-25 de sunulan açış konuşması ile başladı. Erzurum Valisi Necmettin Karaduman Hayvancılığın ve özellikle hayvancılığın önem taşıdığı Erzurum'da bu kongrenin düzenlenmesinden duyduğu memnuniyeti belirtti. Dört gün süren Teknik Kongre'ye Ek-3 de belirtilen otuzu aşkın tebliğ sunuldu.

11. Ocak 1974 günü öğle üzeri tebliğlerin sunuluşu tamamlandı. Yönetim Kurulu ve Bilim adamlarından müteşekkil, Prof. Dr. Orhan Düzgüneş'in başkanlığındaki özel bir komisyon tarafından, Kongre sunuşları değerlendirildi ve özetlendi. Ek: 26.

17 Ocak 1974 öğleden sonra Prof. Dr. Orhan Düzgüneş'in Başkanlığında Prof. Dr. Fahrettin Tosun, Prof. Dr. Şaban Karataş, Prof. Dr. İbrahim Aksöz, Dr. Turgut Gönül ve Oda Başkanı Dr. Avni Başdoğan'dan müteşekkil bir kurul kongre sonuçlarını delegelere okuyarak bir açık oturum düzenlendi. Bilim adamları çiftçi ve yetiştiricilerin söz aldığı bu açık oturumda yukarıda isimleri belirtilen heyet tarafından tercih edilen sorular cevaplandırıldı.

Kongre bantları ve zabıtları deşifre edildikten sonra ayrıca değerlendirmesi yapılacak olan Hayvancılık kongresi Erzurum Belediye Başkanı ve Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği Temsilcisi Sevim Atilla'nın konuşmalarını takiben Oda Başkanı Dr. Avni Başdoğan'ın Ek-27 de sunulan kapanış konuşması ile sona erdi.

BÖLGESEL TOPLANTILAR

Odamızca Oda - Üye ve çiftçiler arası ilişkileri güçlendiren ve daha çok yakınlaşmayı sağlıyan bölgesel toplantılara da gereken önem verilmiştir.

Bu toplantıların temel hedefleri aşağıdaki şekilde saptanmıştır.

1. Oda - üye ilişkilerini geliştirmek ve üyelerin oda yönetimine Türk Tarım ve Mühendisliğine ilişkin görevlerini tesbit etmek.
2. Oda faaliyetlerini üyelere açıklamak, fikir ve görüşlerini, temennilerini almak,
3. Bölgenin sorunlarını saptamak ve çözümlenmek,
4. Oda hizmetlerinin bölgeye iletimine ilişkin yöntem ve araçları saptamak.
5. Bölge üyelerini bir araya getirerek bölge içi ilişkileri güçlendirmek.

Bu görüşlerin ışığı altında ilk kez 25 Haziran 1973 Pazartesi günü Yozgat ve Tokat illerindeki meslektaşlarımızın da iştiraki ile KIRKLARELİ'nde Trakya Bölgesel toplantısı yapılmıştır.

Bölgesel toplantıların sonuncusu 24 Ağustos 1973 Cuma günü Isparta, Burdur, Uşak ve Kütahya illerindeki meslektaşlarımızın da iştiraki ile Afyon'da yapılmıştır.

Bölgesel toplantılarımıza aynı bölgedeki meslektaş parlamenterlerimiz ve yeni seçime katılmayı arzu eden aday adayları da davet edilmiş ve iştirakleri sağlanmıştır.

Geniş ölçüde meslektaş ve çiftçilerin katıldığı Bölge toplantılarımız büyük alâka görmüş ve ilgi ile izlenmiştir.

GENEL SEKRETERLİK

2 yıl süre ile hizmet görmekte olan Genel Sekreter Hulûsi Kızıldağ 5 Kasım 1973 tarihinde hizmet süresini doldurduğundan 3 Ekim 1973 tarihinde yapılan seçimde ikinci kez Genel Sekreterliğe seçilmiştir.

Genel Sekreter Hulûsi Kızıldağ bu görevini şimdiki başarılı bir şekilde yürütmüştür. Yönetim Kurulumuz; almış olduğu kararların ışığı altında Odayı güçlü durumda çalıştırıp yürütecek organ durumunda olan Genel Sekreterlik müessesesinin kuvvetlendirilmesi ve güçlendirilmesini amaç edinmiştir. Bu nedenle Genel Sekreteri büro hizmetleri dışında dışa dönük görevlerde hizmet yapabilecek ve yönetim kuruluna daha faydalı olabilecek şekilde imkân ve yetkiler tanımıştır.

Bütün zamanını Oda hizmetlerine sarfeden Genel Sekreter Hulûsi Kızıldağ'a huzurunda teşekkür etmekten kıvanç duyarız.

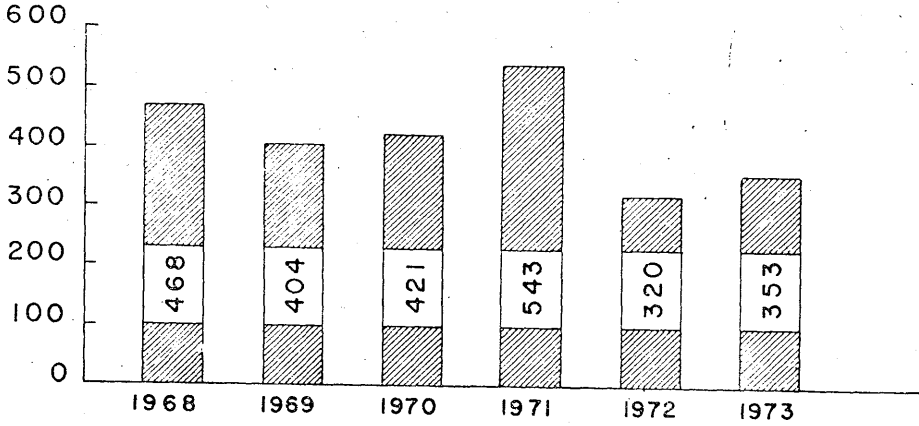
BÜRO İŞLERİ

1973 yılında Odamıza 353 üyenin kaydı yapılmıştır. 19.12.1973 gününe kadar 4012 gelen yazı 6027 giden yazımız bulunmaktadır. (Genelgeler bu karama dahil değildir.) 19.12.1973 günü sabahı Odamızda 13 personelden 9 u Greve gittiğinden gelen yazılar yasalara uygun olarak kaydedilmediğinden bu rakkamlara dahil değildir.

Odamız üyelerimize her türlü iş talepleri faaliyetleri, ilânları vs. duyuruları il temsilcilerimiz vasıtası ile zamanında iletmıştır. 15 Aralık 1973 den önce odamıza intikal eden üyelerimize ait her türlü yazı cevapsız bırakılmamıştır.

Tablo

YILLARA GÖRE ODAYA KAYDOLAN ÜYELER GRAFİĞİ

Yukarıdaki grafikten de anlaşılacağı üzere 1973 yılında odamıza kaydolan 353 üye ile birlikte 1973 yılı sonu itibariyle odamızda üye kayıt sıra numarası 7481 e yükselmiştir. Bu rakama ölenler emekli olanlar yurt dışında, askerde olanlar ve adresi meçhul olanlar dahildir.

Yönetim kurulumuzca 6830 ve 122 sayılı istimlâk kanunları gereğince süresi içerisinde yapılan bilirkişi seçimleri 19.12.1973 tarihine kadar valilik makamlarınca bildirilmiştir. Ankara ilinde bilirkişi yönetmeliğine göre bilirkişi seçilmeye hak kazanmış 600 üyemiz bulduğundan Ocak 1974 ilk haftasında 4. Noter huzurunda Ankara ili için 15 asil 3 yedek bilirkişilik için üye ismi kura ile çekilmiş bu raporun matbaaya verildiği zamana kadar bilirkişi isimleri Ankara Valiliğine bildirilememiştir.

Odamızda nöbetçi memurlar bulundurularak Cumartesi günleri saat 17.00 mesai günleri saat 20.30 a kadar müracaat eden üyelerimizin, hüviyet vize ve tanzimi, odaya kayıt işlemleri ve aidat yatırımları gibi işlemleri süratle neticelendirilmiştir.

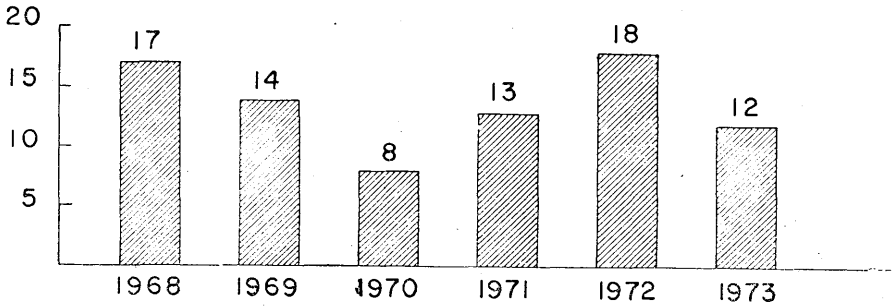
Oda daimi ve muvakkat ihtisas komisyon raporları zamanında ve yeteri kadar süratle çoğaltılmış değerlendirilmeleri sağlanmıştır. Bundan başka Ocak 1973 de yapılan Hububat teknik kongresinin, gene 19-20 Şubat 1973 de yapılan 19. Genel Kurulumuzun bant ve zabıtları deşifre edilmiş değerlendirilmeleri sağlanmıştır.

14-17 Ocak 1974 tarihinde Erzurumda yapılan Hayvancılık Çayır - Mer'a ve Yem Bitkileri teknik kongresine sunulan 30 u aşkın tebliğlerin kongrede dağıtılması için çoğaltılması yine büromuz tarafından yapılmıştır.

Aylık yayın organımız «Haber Bültenleri» zamanında çıkartılmış ve büro iş kapasitesinin fazlalığı ve PTT masraflarından tasarruf nedeniyle üye sayısının az olduğu illerde üyelerimize il temsilcilerinin vasıtası ile üyelerimize ulaşması sağlanmış, üye sayısının çok olduğu Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Samsun illerine ildeki örgütlere ve oradaki çalışan üye sayımıza göre postalanmıştır. Bundan başka serbest çalışmalara ve ulaşımı güç olan yerlerde bulunan üyelerimiz ile adresleri bilinen emekli meslektaşlarımızın isimlerine ayrı ayrı gönderilmektedir.

Tablo

YILLARA GÖRE VEFAT EDEN ÜYELERİMİZİ GÖSTEREN GRAFİK

Yukarıdaki grafiğin tetkikinden de görüleceği üzere 1973 yılında 12 üyemiz vefat etmiştir. Bugünedek vefat eden 26 üyemizin varisleri sıra beklemektedir.

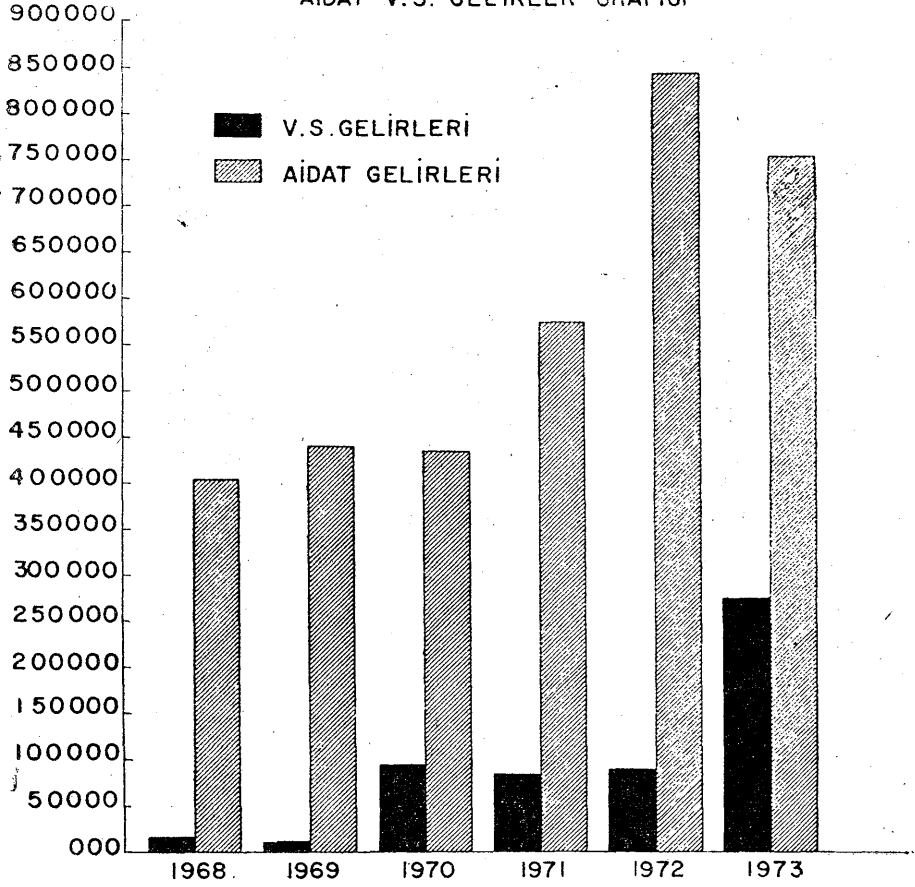
Faaliyet raporunun yönetmelikler kısmında daha detaylı açıklandığı gibi 1965 den beri yürürlükte olan Ölüm Yardım fonu yönetmeliğinin 9 yılki uygulamasının bugünün koşullarına cevap veremediği görülmüştür.

Üyelerimizden 1973 yılı sonu itibariyle 1.448.690 lira alacağımız vardır. Bunun 10/3 ü ölüm yardım fonu için ayrılacağından aidat alacaklarımızdan 444.607 lirası ölüm yardım fonunun aidat hesabından alacağı demektir. Geçmiş yıl alacakları tahsil edildikçe ölüm yardımında sıra bekleyen vefat etmiş üyelerimizin geride kalanlarına yardım yapılabilecektir.

İşte 1,5 - 2 sene mecburi sıra beklemeyi meydana getiren bu yönetmeliğin değiştirilmesindeki zaruret ortaya çıkmış ve yeni bir ölüm yardım fonu yönetmeliği huzurlarınıza getirilmiştir.

Tablo

AİDAT V.S. GELİRLER GRAFİĞİ

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden de görüleceği gibi 1973 yılında 754.881 TL. aidat 274.414 TL. sair gelirler faslından tahsilat yapılmıştır.

1973 yılında Köy Kooperatifçiliği El Sanatları Genel Müdürlüğünden tasdik ve incelenmeye odamıza gönderilen projelerden 45.500 TL. toplam ücret alınmış bunun % 60 ı 27.000 TL. sı projeyi inceliyen üyelerimize ücret olarak ödenmiş % 40 ı 18.500 TL. sı da Oda hissesi olarak sair gelirler faslına işlenmiştir.

Bir evvelki yönetim kurulunun Haziran 1972 de almış olduğu karar yönetim kurulumuzca da benimsenerek aynen uygulanmış ve 60 TL. aidat borcundan fazla borcu olan üyelerimiz icraya verilmiştir.

**YILLARA GÖRE ÜYELERİMİZİN ODAYA ÖDEMESİ
GEREKEN AİDAT DURUMLARINI GÖSTEREN TABLO**

	1972 yılı sonu itibariyle aidat borçları	1973 yılı içinde tahsil edilen üye aidatları	1973 yılı sonu itibariyle 1974 yılına devreden aidat borçları
1961	1.550.—	50.—	1.500.—
1962	900.—	10.—	900.—
1963	1.740.—	100.—	1.640.—
1964	7.200.—	—	7.200.—
1965	13.798.—	—	13.798.—
1966	40.721.—	9.721.—	31.000.—
1967	58.609.—	7.609.—	51.000.—
1968	94.526.—	12.026.—	82.500.—
1969	144.289.—	15.289.—	129.000.—
1970	216.255.—	38.255.—	178.000.—
1971	300.673.—	77.248.—	223.425.—
1972	486.150.—	218.733	267.417.—
1973	—	375.840	461.310.—
Genel Toplam		754.881.—	1.448.690.—

1973 yılı sonu itibariyle üyelerimizden toplam TL. aidat alacağımız bulunmaktadır. Yaptığımız incelemelere göre aidat alacağının üye sayısı arttıkça buna orantılı olarak daima arttığı ve bütün çabalara rağmen düşürülemediği görülmüştür.

**1966 - 1973 YILLARI ARASINDA TAHSİL EDİLEN ÜYE AİDATLARI
VE TAHSİL EDEMEDİĞİMİZ ÜYE AİDATLARI**

Yıllar	Tahsilat	Tahsil edilemeyen üye aidatları	Kayıtlı üye sayısı
1966	344.495.—	537.870.—	4545
1967	411.121.—	608.446.—	4962
1968	405.680.—	791.930.—	5428
1969	440.128.—	972.652.—	5832
1970	436.301.—	1.186.186.—	6253
1971	568.140.—	1.360.211.—	6808
1972	847.660.—	1.366.421.—	7128
1973	754.881.—	1.448.690.—	7481

Yukarıdaki tablo tetkik edildiğinde ifadelerimizin doğruluğu ortaya çıkmaktadır.

Aidat borçlarının üye adedi arttıkça artmasının ve bunun düşürülememiş nedenlerini şöylece sıralayabiliriz.

- a) Adresi bilinmeyen üyelere alacaklar.
- b) Emekliye ayrıldıkları halde odamıza emekliye ayrıldıklarını bildirmediklerinden namlarına tam olarak aidat tahakkuk ettirilişi ve tahsil edilemeyenler.
- c) Yurt dışında olanların aidat borçları.
- d) Askere gidenler ve bunlardan bilhassa askere gittiğini odaya bildirmeyenlere yapılan aidat tahakkukundan ileri gelen alacaklar.
- e) Hukuk müşaviri tarafından icrada takipte olup odaya intikal etmeyen alacaklar.

f) Mutemetlerce tahsil edilipte 3 veya 6 ayda bir odaya gönderilen aidatlar için paralar odaya intikal etmediğinden alacaklı görünen aidatları başka bir deyimle son dört aylık ortalama aidatlar için paralar odaya intikal etmediğinden alacaklı görünen aidatları başka bir deyimle son dört aylık ortalama aidatlar daha odaya intikal etmeden tahakkuk yapıyor ve oda alacaklı görülüyor. Bu da her yıl üye adıyla orantılı biraz daha artabiliyor. 1973 yılı için 240.000.— TL. yaklaşık olarak bu şekilde tahakkuk etmiş alacağımızın olduğu söylenebilir.

Yukarıda açıklandığı gibi elde olmayan nedenlerle aidat alacakları her yıl üye sayısının artışı oranında artacaktır hiç bir şekilde düşmeyecektir.

Hukuk müşavirliği : Odamızda 3 Mayıs 1970 tarihinden beri görev yapmakta olan hukuk müşavirimiz 1973 yılı içerisinde mukavele hükümlerine uygun randımanlı ve başarılı mesai veremediğinden yine mukavele hükümleri gereğince kendisine zamanında tebligat yapılarak 1.1.1974 tarihi itibarıyla akitlerimiz fesh edilmiş. Yerine başka bir avukatla anlaşma yapılarak hukuk müşavirliği kadrosu tamamlanmıştır.

Büro Personeli :

Sayın üyelerimiz Genel Sekreter dışında Odamızda 13 personel çalışmaktadır.

Personelimiz 1973 yılı içerisinde Teknik - İş Sendikasına kaydolarak demokratik kurallar içerisinde örgütlenmiştir. Sendika yasaların verdiği yetkiye dayanarak 14.6.1973 gününde toplu sözleşme ön görüşmesi teklif etmiş, Odamızla Sendika arasında toplu sözleşme için ön görüşmeler 2 Ekim 1973 tarihine kadar 7 defa devam etti.

Hepinizce bilindiği gibi Odamız 19 - 20 Şubat 1973 tarihinde yapılan 19. Genel Kurulumuzda bütçe teklifimizin sonundaki kadro cetvelleriy-

le 1973 yılı için imkânlarımıza göre personele ücret artışı Genel Kurulumuzca onaylanmıştı.

Durum böyle iken Teknik - İş Sendikası Odamızdan bu toplu sözleşme görüşmelerinde, Başlama tarihi 1.6.1973 olmak üzere iki yıl süreli;

- 1 — Beher personel aylığına: 450.— TL. zam.
- 2 — Her çocuk için ayda : 30.— TL. çocuk zammı.
- 3 — Yemek parası günde : 10.— TL.
- 4 — İşçinin ölümü halinde : 1000.— TL.
- 5 — Eş ve çocuklarının ölümü halinde : 500. —TL. yardım.
- 6 — Doğum yardımı (Sosyal sigortanın) verdiği dışında: 400.— TL. doğum yardımı.
- 7 — Evlenenlere : 500,— TL. Evlenme yardımı
- 8 — Giyim yardımı her yıl: 600.— TL.
- 9 — Yakacak yardımı her yıl : 500.— TL.
- 10 — İkramiye (yılda) : İki maaş tutarı.
- 11 — Bunun dışında da teferruata giren bazı istekler.

Takriben ortalama ayda şahıs başına 982 lirayı bulan bu istekler Yönetim Kurulumuzda müzakere edilmiş sonunda Sendika isteklerine karşı Odamız görüşü yazılı olarak aşağıdaki özetlendiği şekilde 26 Eylül 1973 tarihinde bildirilmiştir.

Karşı Teklifimiz :

Sözleşme süresi 1.1.1974 tarihinden başlamak Şubat 1974 tarihinde yapılacak Genel Kurul toplantısında tekliflerimizin Genel Kurul Onayından geçirilmek kaydı ve şartı ile iki yıl sürelidir.

- 1 — Odamız Odada çalışan her personel için 1 nci yıl 150.— TL. 2 nci yıl 150.— olmak üzere zam vermeyi,
- 2 — Beher çocuk için 20.— TL. ayda çocuk zammını,
- 3 — Beher gün için 6.— TL. yemek parası ödemeyi
- 4 — İşçinin ölmesi halinde 1000.— TL. ölüm yardımı yapmayı,
- 5 — Eş ve çocukların ölümü halinde yardım yapılamayacağını,
- 6 — Her yıl 400,— TL. tutarında aynı olarak iş elbisesi yaptırmayı.

7 — Evlenenlere yardım yapmamayı (Ancak bu konuda Yönetim elemanımızın evlendiğinde istenilenden fazla sözleşmesiz olarak yardım yapılmış olduğunu da belirterek)

8 — Yakacak yardımının yapılamıyacağını,

9 — Yılda iki ikramiye ödeneceğini,

10 — Teferruata giren diğer tekliflerinde çoğunu kabul ettiğimizi.

Teknik - İş Sendikasına yazılı olarak bildirdik. 11 Ekim 1973 günü yapılan müşterek toplantıda teklif karşılıklı eleştirildi. Fakat taraflar anlaşma zemini bulamadığı için **UYUŞMAZLIK KARARI** alındı.

Bu karardan sonra Yasalar gereğince uzlaştırma kurulu toplandı.

Uzlaştırma kurulunun 20 Kasım 1973 tarihinde Odamıza gönderdiği yazılı raporda hiç bir yumuşatıcı maddeye rastlanmadığı gibi imzalanması düşünülen sözleşmenin başlangıç tarihinin 1 Ağustos 1973 olarak karar verilmesi Yönetim Kurulumuzun elini kolunu bağlamıştır. Zira Yönetim Kurulumuzun Genel Kuruldan yetki almadan önce toplu sözleşmeye Bütçe Olanakları elverse dahi imza atmaya kendisini yetkisiz görmekte idi.

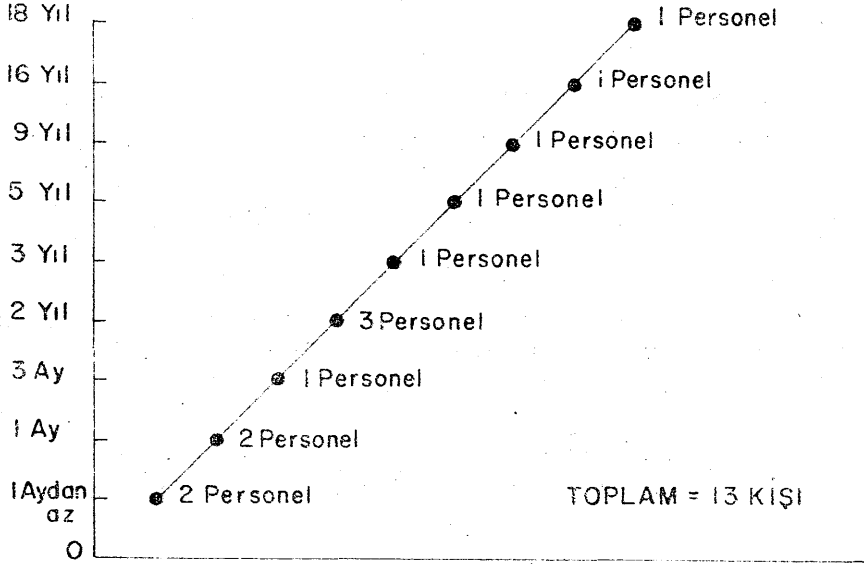
Sayın üyelerimiz, Odamız uzlaştırma kuruluna görüşlerini ısrar ettiğini belirtince Teknik - İş Sendikası 5 Aralık 1973 tarihinde grev kararı almıştır.

Bundan sonra Grev ve Lokavt Kanununa göre Oda personelimizden bir kısmı Vilâyet Makamına müracaat ederek grev oylaması talep edilmiştir. Bunun neticesi olarak 17 Aralık 1973 günü Bölge Çalışma Müdürlüğünün görevleri marifeti ile Odamızda 13 personele Grev oylaması yaptırılmış 9 personel greve evet, 4 personel de hayır oyu kullanmıştır.

İşte bu gelişmelerin sonucu Odamızda 9 personel 19 Aralık 1973 salı günü sabahı greve başlamış 4 personelimiz ise Odamıza gelerek Genel Sekreterimizin Yönetiminde çalışmalarını sürdürmektedirler. Odamızda grev olmasına rağmen **ODAMIZ AÇIKTIR** yine üyelerimizin hizmetlerini yürütmektedir.

NETİCE : Yasaların verdiği yetkilere dayanarak demokratik kurallar içerisinde 9 personelimizin Greve gitmelerini kınamadık en tabii haklarını kullanıyorlar. Ancak Grevde bulunan personelimiz; Mali olanaklarımızın şimdiki personelimize istedikleri kadar bir zammı vermeye müsait olmadığını, Yönetim Kurulumuzun da 25 - 26 Şubat 1974 de yapılacak 20. Genel Kuruldan yetki almadan Toplu Sözleşme imzalamıyacağını enaz yönetim kurulu kadar greve iştirak eden personelde biliyordu.

ODA PERSONELİNİN ODADAKİ HİZMET SÜRELERİNİ
GÖSTERİR ÇİZELGE (19-12-1973 itibariyle)

Yukarıdaki personelin odadaki hizmet süresine göre çizelgesi incelendiğinde şu sonuç ortaya çıkmaktadır.

- 1 personelin 18 yıl hizmeti var
- 1 » 16 yıl hizmeti var
- 1 » 9 yıl hizmeti var
- 1 » 5 yıl hizmeti var
- 1 » 3 yıl hizmeti var
- 3 » 2 yıl hizmeti var
- 1 » 3 ay hizmeti var
- 2 » 1 ay hizmeti var (Birisini muvakkat Eleman)
- 2 » 1 aydan az hizmeti var.

Bu duruma göre normal şartlarda en fazla sosyal hak talebetmesi gereken odada 18 yıl, 16 yıl ve 9 yıl hizmeti olan 3 personelle, birde muvakkat yevmiyeli personel greve iştirak etmemişlerdir.

Greve katılanların 3 tanesi, personel yönetmeliğimize göre henüz odamızda deneme süresini doldurmamış elemanlardır. Çoğunluğunu 2-3 yıllık hizmeti olanlar teşkil etmektedir. Yapılan incelemelere göre 1971 yılında 600 - 850 TL. ücretle çalışan bu elemanlarda 2 yıl içerisinde % 65 - 90 arasında da bir ücret artışı sağlanmıştır.

Greve katılan personelin 1.1.1973 tarihi itibariyle kadro, bütçe ve personel yönetmeliğine göre aylıklarını vs. sosyal gelirlerini incelemekte yarar vardır :

Görevi	Odada hizmeti	Tahsili	Brüt Maası TL.	Yemek parası ayda	Yılda sağlanan diğer menfaaletler
Büro memuru	5 yıl	Orta okul	1.350	60.TL. net	1 ikramiye, kışlık yazlık iş elbisesi 90 gün pazar yemiyesi ve fazla mesai
Daktilo	3 yıl	Lise	1.100	»	» »
Büro Memuru	2 yıl	Lise	1.200	»	» »
Büro Memuru	2 yıl	Sek. okulu	1.200	»	» »
Daktilo	2 yıl	Kız. Enst.	1.150	»	» »
K. ve Dosya M.	3 ay	Tic. Lis.	1:050	»	» »
Büro Memuru	1 ay	Lise	1.050	»	» »
Büro Me.	28 gün	Lise	1.050	»	» »
Odacı	14 gün	İlk	900	»	» »

Cetvelin incelendiğinde devlet personel bareminin üstünde ve benzeri kuruluşların bir çoğundan daha iyi şartlarda çalıştıkları bariz şekilde görülmektedir. Ayrıca Toplu İş Sözleşmesi olmamasına rağmen Ağustos 1973 yılında evlenen ve şuanda grevde olan bir personelede Yönetim kurulumuz 500,— TL. evlenme yardımı yapmıştır.

Greve katılmayan personelimiz; Greve katılanlara Toplu Sözleşmelerle bir ücret artışı ve sosyal bazı haklar tanınsa dahi bu haklardan yasalara göre yararlandırılmıyacaklarını, ayrıca yönetim kurulumuz bunlara özel bir zam vermeyi düşünse dahi aynı zammın greve iştirak eden personele de verilmesi gerektiğini bildikleri halde, her yönden zararlı olacaklarını bilmelerine rağmen işlerine devam etmişlerdir. Bu açıklamalar dahi görevin anlamını ortaya koymaktadır.

20. Genel Kurulumuza sunduğumuz yönetmelik tadil tekliflerini de, bugünün koşullarına cevap verebilecek şekilde personel yönetmeliği değişiklik tasarısının aynen onaylanmasını öneririz.

Grevin devam etmesi odamızdaki işleri fazla aksatmamıştır. Zira Grevin başladığı 19.12.1973 tarihinden itibaren; Erzurum'da düzenlenen Hayvancılık Çayır-Mer'a Yem Bitkileri Teknik Kongresi, fakülteler arası ortak eğitim toplantısı ve 20. Genel Kurul hazırlıkları aksatılmadan yürütülmüş ancak, birçok elemanın hizmet görmesini gerektiren, gelen yazışmalara cevaplar, gelen paraların makbuzlarının kesilip gönderilmesi, adres değişiklikleri dosyalama arşiv ve evrak kayıt işlemleri gibi hizmetler yapılamamıştır.

Yüksek kurulunuzda greve iştirak eden veya etmeyen personelimizi mağdur etmeyecek kararların alınmasını temenni ederiz.

20. Genel Kurulumuz ve Erzurum Hayvancılık Çayır - Mera ve Yem Bitkileri Teknik Kongresinin hazırlıklarında büyük emeği geçen oda personeline teşekkür ederiz.

ODA ŞUBELERİMİZ :

Şubelerimiz harcamaları Oda Talimatnamesinin 36. maddesinin (d) fıkrasına göre 1973 yılı oda bütçesinden yapılmaktadır.

İzmir ve İstanbul'da bulunan iki şubemiz her üç ayda bir sarf bütçelerini usulüne uygun odamıza göndermekte ve mali olanaklarımıza göre tasdik edilip gerekli nakit gönderilmektedir.

Bilindiği üzere İstanbul ve İzmir'de T.M.M.O. Birliğine bağlı diğer odalardan birçoğunun da Şubeleri vardır. Şubelerimizden aldığımız bütçe tekliflerinde müstakil olarak genişçe bir odanın şube idare binası olarak tefrişi için masa, sandalye, toplantı masası, dolap, daktilo makinası alınması gerekçesiyle bütçe teklifleri kabarıktı.

Şubelerimiz bu isteklerinde çok haklı idi. Zira diğer odaların şubelerinin müstakil bir binaları varken bizim şubelerimizde hiç olmazsa onlarınkine yakın bir seviyeye ulaştırılması pek yerinde bir düşünce idi. Ancak odamızın mali olanakları isteklerini tam olarak karşılamaya müsait olmadığından, şubelerimizin sarf bütçe tekliflerinin yaklaşık olarak % 50 si karşılanabildiğinden bu husustaki üzüntülerimizi belirtiriz.

Bunun yanında her iki şubemizde odamız çalışmalarına paralel olarak gayet randımanlı ve başarılı olarak faaliyetlerini sürdürmüşler ve T.M.M.O. Birliğine bağlı diğer ihtisas odalarının şubeleriyle iyibir anlayış havası içinde, birlik ve beraberlik prensiplerine uygun çalışmışlardır.

Örneğin; Müşterek olarak muhtelif basın bildirimleri dağıtımında ve işyeri temsilciliklerinin kurulmasında olduğu gibi.

1973 yılındaki olumlu faaliyetlerinden ötürü İstanbul ve İzmir Şubelerimizin yöneticilerine huzurunuzda teşekkürü borç biliriz.

Temsilciliklerimiz :

Oda genel merkezinin bulunduğu Ankara ili ile şubelerimizin bulunduğu İstanbul ve İzmir'in dışında 64 ilde mevcut üyelerimizin kendi aralarında seçmiş oldukları il temsilcilerimizin 1973 yılı içersinde olumlu ve başarılı çalışmaları ve yönetim kurulumuza büyük yardımları olmuştur.

İl temsilcilerimiz de kırtasiye, PTT gibi masraflarını Odamız bütçesinden yapmışlardır.

Temsilcilerimizin az fakat yekûn tutan harcamaları yanında, sağladıkları faydalar mukayese edilemeyecek kadar büyüktür.

İl temsilciliği görevinde mesai veren ve emeği geçen üyelerimize huzurunuzda teşekkürü borç biliriz.

1973 — 74 Yılları Danışma Konseyi Üyeleri :

Prof. Dr. AKALIN İlhan
Doç. Dr. ATAY Doğan
Prof. Dr. AYDENİZ Akgün
Prof. Dr. BALABAN Ali
BAYAZIT Ali
BAYKAL İzzet
BAYTAÇ Kemâl
DEMİR Nazmi
Prof. Dr. DOĞUŞ Rasim
Prof. Dr. DÜZGÜNEŞ Orhan
ERDEM Orhan
ERKENCİ Nejat
Doç. Dr. ERKUN Vecdet
ERTUNÇ Kemâl
GÖKÇORA Kemâl
Prof. Dr. KADAYIFÇILAR Süleyman
KALELİ Cemil
Prof. Dr. KANSU Akif
KARAEMLAS Adem
KESİMOĞLU Dursun
MADRAN Nurettin
Dr. TARAKLI Duran
TEOMAN Nahit
TÜRKÖZ Orhan
YALAZ Nebih
Prof. Dr. YAVUZCAN Güngör
Prof. Dr. YAZICIOĞLU Turgut
YEĞİN Hüseyin
YETENER Hasan
YÜCETÜRK Zeki

ve

Yönetim Kurulu Üyeleri, Genel Sekreter.

**1973 YILI ODA DAİMİ VE MUVAKKAT İHTİSAS
KOMİSYONLARI**

1 — Personel Komisyonu

Güman Selâhattin	Ocakçı Kemal
Karakuş Celâl	Satiroğlu Songül
Kocabaş İbrahim	

2 — Toprak ve Tarım Reformu Komisyonu

Prof. Dr. Balaban Ali	Dr. Kaptan Kemal
Bıçakçı Metin	Öcal Necdet Atalay
Çakıroğlu Süreyya	Dr. Başdoğan Avni
Ercan Fikret	

3 — Ziraat Alet Makinaları Test Raporlarını İnceleme ve Belgeleme Komisyonu

Doç. Dr. Erol Mehmet Akif	Yaraş Yılmaz
Prof. Dr. Kadayıfçılar Süleyman	Anteplioglu Ayhan
Famir Aykut	

4 — Çayır Mer'a Yem Nebatları Komisyonu

Prof. Dr. Akyıldız Remzi	Dr. Deniz Onur
Akyüz Ömer	Kirişçi Necati
Dr. Alinoğlu Nazmi	Doç. Dr. Okuyan Rifat
Doç. Dr. Atay Doğan	Üstünsoy Orhan
Prof. Dr. Bakır Ömer	Tekin Ahmet

5 — Devlet Sulama Şebekelerini Uygulama ve Geliştirme

Prof. Dr. Balaban Ali	Türköz Orhan
Ekipman Mustafa	Yılmaz Mehmet
Ermış Şaban	Kaleli Şükrü
Ertunç Kemâl	

6 — Ziraat Teknisyenlerinin Meslekî Eğitim, Unvan ve Görevleri Hakkındaki Kanun Tasarısını İnceleme Komisyonu

Alipaşaoğlu Burhanettin	Tecman Nahit
Gökçora Kemâl	Dr. Avni Başdoğan
Günay Ekrem	

7 — TAR - KUR Kanun Tasarısı İnceleme Komisyonu

Dr. Kaptan Kemâl
Ulger Aytekin

8 — Zirai Yayımlar Komisyonu

Çelebioğlu Şerafettin	Zeytinoğlu Akif
İnciler Nimet	Satiroğlu Songül
Madran Nurettin	

9 — Türkiye Ziraat Odalarını Güçlendirme Komisyonu

Ahipaşaoğlu Burhanettin	Yetener Hasan
Dr. Hemsinlioğlu Mehmet	Gökçelik Gündoğan
Kocabaş İbrahim	

10 — Odanın kuruluşundan bugüne kadar I. ve II. Teknik Kongre-
ler de dahil ihtisas komisyonlarınca hazırlanan rapor ve çalış-
maları değerlendirmek amacıyla teşekkül ettirilen komisyonu

I — Arazi kullanımı ve üretim plânlaması

Dr. Kaptan Kemâl (Lider)

As Ülkü (Üye)

Can Polat Osman (Üye)

Sonay Atilâ (Üye)

II — Fiat Tarımsal Destekleme ve Pazarlama Üretim İlişkileri
ve Ortak Pazar

Prof. Dr. Demir Nazmi (Lider)

Prof. Dr. Turan Güneş (Lider)

III — Kredileme + Yatırım, Sigorta + Sosyal Haklar

Dr. Bülbül Mehmet (Lider)

IV — Çiftçi Örgütlenmesi

Yetener Hasan (Lider)

Mengen Yusuf (Üye)

Poyraz Hüsnü (Üye)

V — Eğitim - Öğretim - İstihdam

Prof. Dr. Düzgüneş Orhan (Lider)

VI — Teknolojik Girdiler Makinalaşma

As Ülkü (Lider)

VII — Toprak ve Tarım Reformu Uygulaması, Organizasyon +
(Eleman Nitelikleri)

Dr. Kaptan Kemâl (Lider)

VIII — Hayvancılık - Yem - Su Ürünleri

Prof. Dr. Düzgüneş Orhan (Lider)

IX — Ziraat Mühendislerinin İstihdamı ve Personel Kanunu
Açısından Sorunları

Dr. Başdoğan Avni (Lider)

X — Köy Alt Yapı Hizmetleri

Prof. Dr. Balaban Ali (Lider)

XI — Plânlarda Öngörülen ve Komşu Kuruluşlarına Görev Ola-
rak verilen Hizmet ve Tedbirlerin Nerden Yerine Getiril-
mediği ve Hesabının Kime Nasıl Sorulacağı

Dr. Demir Nazmi

11 — 1973 - 74 Çeltik Ahm, Piriñ Satış Fiatlarını Tesbit Komisyonu

Arıkök Ziya

Güzeliş İbrahim

Durlu Nazım

Popraz Hüsnü

Prof. Dr. Güneş Turan

Dr. Mergen Yusuf

12 — 1973 Hububat Teknik Kongresinin Bant ve Zabıtlarını İncele-
me ve Değerlendirme Komisyonu

Demirliçakmak Ahmet

Ergül Yusuf

- 13 — 1973 - 1974 Hububat Fıatlarını Tesbit Komisyonu
Arıkök Ziya Durlu Nazım
Burak Zekâi Prof. Dr. Güneş Turan
Çalı Recep Yetener Hasan
Demirsoy Hadî
- 14 — Kuraklık Raporunu Tesbit Komisyonu
Demirliçakmak Ahmet Dr. Kaptan Kemâl
Günay Ekrem Gökçelik Gündoğan
- 15 — Hayvancılık ve Yem Kurulu Basın Bildirisini Hazırlama Komisyonu
Doç. Dr. Atay Doğan
Dr. Deniz Onur
Hacıbekiroğlu Muzaffer
- 16 — Tütün - Fındık - Ayçiçeği - Pamuk Taban Fıatları Tesbit Komisyonu
As Ülkü Prof. Dr. Işıkhân Mustafa
Doç. Dr. Bülbül Mehmet Prof. Dr. İlisulu Kâmil
Dr. Demir Nazmi Satıroğlu Songül
- 17 — Yeni Teşekkül Edecek Hükümet Programında Yer Almasını Arzuladığımız Tarımsal Kanunlarının Tesbiti için Teşekkül Ettirilen Komisyon
Dr. Demir Nazmi Doç. Dr. Uğur Arif
Dr. Kaptan Kemâl Satıroğlu Songül
Onur Erdoğan
- 18 — Zirai Mücadele İlaçlarından Meydana Gelen Zararları Tesbit Komisyonu
Prof. Dr. İren Selâhattin
Leventoğlu Ali Rıza
- 19 — Haşhaş Komisyonu
Dr. Kaptan Kemâl
Dr. Yalçın Ahmet
- 20 — Tarım Ürünleri Fiat Politikası ve Destekleme
Dr. Demir Nazmi Uğur Arif
Dr. Kaptan Kemâl Satıroğlu Songül
- 21 — Bağcılık Teknik Kongresi Tebliğlerini İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu
Durlu Remzi Günay Orhan
Doç. Dr. Fidan Yılmaz Gökçelik Gündoğan
Dr. Eriş Atilla Tekin Ahmet
Göktürk Yılmaz
- 22 — Hayvancılık Çayır - Mer'a Yem ve Bitkileri Tebliğlerini İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu
Akın Cengiz Hacıbekiroğlu Muzaffer
Prof. Dr. Akyıldız Remzi Dr. Yavuz Osman
Prof. Dr. Bakır Ömer Dr. Başdoğan Avni
Prof. Dr. Düzgüneş Orhan

YÖNETMELİKLER

**ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
HAYVANCILIK, ÇAYIR - MER'A VE YEM BİTKİLERİ
TEKNİK KONGRESİ**

14. OCAK. 1974

	OTURUM BAŞKANI	Prof. Dr. Ömer BAKIR ANKARA - Ü. Ziraat Fakültesi
9.30—10.30	Açılış Konuşmaları	
10.30—11.30	Hayvancılığımızı Geliştirmenin Şartları	Prof. Dr. Orhan DÜZGÜNEŞ ANKARA - Ü. Ziraat Fakültesi
11.30—12.00	Doğu Anadolu Hayvan Besiciliği	Dr. Sümer HAŞİMOĞLU ERZURUM Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
	OTURUM BAŞKANI	Prof. Dr. Orhan DÜZGÜNEŞ ANKARA - Ü. Ziraat Fakültesi
14.00—15.00	Hayvancılık Organizasyonları	Doç. Dr. Ayhan ELİÇİN ANKARA - Ü. Ziraat Fakültesi
15.00—15.45	Doğu Anadolu Genel Sütçülük Sütün Değerlendirilmesi ve Sütçülük Problemleri	Dr. Nurhan AKYÜZ ERZURUM-Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
15.45—16.15	Kars Sığırcılığı ve Bazı Önemli Problemleri	İbrahim ÖZBEK KARS-Deneme Üretim İstasyonu Md.
16.15—17.00	Filim	

15. OCAK 1974

	OTURUM BAŞKANI	Prof. Dr. Şaban KARATAŞ ERZURUM- Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
9.30—10.15	Toprak ve Tarım Reformu Çayır ve Mer'aları-mızla ilgili hükümler.	Prof. Dr. Ömer BAKIR ANKARA - Ü. Ziraat Fakültesi
10.15—11.15	a) Erzurum Şartlarında Kıraç Mer'a Islahı üzerinde bir araştırma b) Mer'aların dejenere Sebepleri üzerine araştırmalar.	Prof. Dr. Fahrettin TOSUN ERZURUM- Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
11.15—11.45	Kafkas Üçgülü ve Önemi	Doç. Dr. İsmet BAYSAL Erzurum Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
11.45—12.25	Ege Bölgesi Doğal Mer'alarının Biyolojik Tipleri	Prof. Dr. Sadık GENKAN İZMİR - Ege Ü. Ziraat Fakültesi
	OTURUM BAŞKANI	Prof. Dr. Fahrettin TOSUN ERZURUM- Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
14.00—14.30	S. Alaca ve İ. Esmeri Genç Danaların Sun'i mer'adan faydalanma kabiliyetleri	Mehmet APAYDIN ANKARA - Çayır Mer'a Zooteknik Araştırma Enstitüsü
14.30—15.00	Erzurum Ovası ve Doğu Anadolunun diğer yerlerinde kışlık arpa - yetiştirme imkanları	Dr. Ahmet AKYÜREK ERZURUM- Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
15.00—16.00	Filim (Çayır Mer'a ve Ot Kurutma)	

16. OCAK. 1974

	OTURUM BAŞKANI	Prof. Dr. Macit ÖZHAN ERZURUM- Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
9.30—10.15	Türkiye de Suni Tohum- lama Uygulaması	Doç. Dr. Turgut GÖNÜL
10.15—10.45	Avrupa Ekonomik Top- luluğu Sığır ve Dana Et- leri Ekonomisi ve Türki- yenin ihraç imkânları	Dr. İsmail ŞENER ANKARA - Tarım Bakanlığı Tetkik ve İstişare Heyeti Üyesi
10.45—11.30	Et Ürünleri Sorunları ve Çözüm Yolları	Cengiz AKIN ANKARA - Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırmalar Grup Başkanlığı
11.30—12.00	Doğu Anadoluda Hay- vancılığın Gelişmesi için T.M. Ofisince Takip edil- mesi düşünülen politika	Zekai BURAK ANKARA - T.M.O. Genel Mü- dürlüğü
	OTURUM BAŞKANI	Doç. Dr. Turgut GÖNÜL İZMİR - Ege Ü. Ziraat Fakültesi
14.00—14.15	Hayvan Islahı, Hayvan Yetiştirme Teknikleri ve Besleme	Prof. Dr. Şaban KARATAŞ ERZURUM - Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
14.45—15.30	Doğu Anadoluda Hay- vancılığın Ekonomik Du- rumu, Sorunları ve Çö- züm Yolları	Prof. Dr. İbrahim AKSÖZ ERZURUM - Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
15.30—16.15	Türkiye de Tavşan Yeti- tiriciliği Sorunları ve Çö- züm yolları	Yıldız İYİSON ANKARA - Tavukçuluk Araş- tırma Enst.
16.15—17.00	Türkiye Tavukçuluğun- da Hibrit Yetiştiriciliği	Dr. Rüveyde AKBAY ANKARA - Ü. Ziraat Fakültesi
17.00—17.30	Filim (Tavukçuluk)	

17. OCAK. 1974

	OTURUM BAŞKANI	Prof. Dr. Ferit UÇARCI ERZURUM - Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
9.30—10.15	Türkiye Hayvancılığında Küspenin yeri ve Sorun- larımız	Doç. Dr. Kahraman ÖZKAN İZMİR - Ege Ü. Ziraat Fakül- tesi
10.15—10.45	Tavukçuluk Yemleme ve Yem Sorunları	Özgül BOSTANCI ANKARA - Tavukçuluk Araş- tırma Enst.
10.45—11.15	a) Türkiye de Tavuk Ürünleri Pazarlama ve Sorunları	Erol KARA ANKARA - Tavukçuluk Araş- tırma Enst.
	b) Tavuk ve Yumurta Standardının Tavuk- çuluğun geliştirilme- sindeki önemi	Suna ATABEK ANKARA - Tavukçuluk Araş- tırma ve Plânlama Genel Merkezi
11.15—11.45	Arıcılığımızın Problem- leri	Dr. Fuat BALCI ANKARA - Tavukçuluk Araş- tırma Enst.
11.45—12.15	Erzurumda Arıcılık	Rıfat BUDAĞTA ERZURUM - Teknik Ziraat Müdürlüğü
	OTURUM BAŞKANI	Prof. Dr. Orhan DÜZGÜNEŞ ANKARA - Ü. Ziraat Fakültesi
14.00—14.30	Ağıl Planlama Tekniği	Prof. Dr. Ziya ALKAN ERZURUM - Atatürk Ü. Ziraat Fakültesi
14.30—15.00	Kümeslerde Yalıtım ve Havalandırma	Abdullah TAVMEN ANKARA - Tavukçuluk Araş- tırma Enst.

- 15.00—15.30 1972 yılında İzmirde ya- Doç. Dr. Metin ŞENGONCA
pılan Ege Bölgesi Hay-
vancılık Seminerine su-
nulan tebliğ ve sonuçla-
rının özeti
- 15.30—16.00 Alabalık Tesislerinin Dr. M. Salih ÇELİKKALE
Plânlanması ve Alabalık ANKARA - Ü. Ziraat Fakül-
Üreticiliği (Film) tesi
- 16.00—16.30 Serbest
- 16.30—17.00 Kapanış Konuşmaları

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Personel Yönetmeliği'nin
Değiştirilen maddelerinin
Teklif Tasarısı

Eski Yürürlükteki Şekli

Yeni Yürürlükteki Şekli

I — Genel Hükümler :

Madde : 1 —

a) Bu yönetmelik, 6235 ve 7303 sayılı kanunlarla kurulan T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri Odasında çalışan personel (memur ve hizmetliler) hakkında uygulanır. Bu yönetmeliklerde «oda» sözü ve şube deyimlerini kapsar.

a) Aynen

b) Oda ihtiyaca göre, sözleşme ile bağlanmak suretiyle, çalışmalarının belirli bir kısmını Odaya ayıran uzman ve müşavirler de tayin edebilir. Bunların çalışmaları bu yönetmeliğe girmez, kendi sözleşmelerindeki şartlar uygulanır.

b) Aynen

Madde : 2 — Odaya atanacak Personelde aşağıdaki şartlar aranır :

a) T. C. Vatandaşı olmak,

a) Aynen

b) Kamu haklarından yoksun bulunmamak,

b) Aynen

c) Zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsız, dolandırıcılık, sahtekârlık, inancı kötüye kullanma,

c) Aynen

Eski Yürürlükteki Şekli

Yeni Yürürlükteki Şekli

dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan hükümlü bulunmamak ve diğer herhangi bir suçtan ağır hapis veya en az altı aydan fazla hapis cezasına çarptırılmış olmamak,

d) Bulaşıcı veya görevini devamlı ve düzenli olarak yapmaya engel bir hastalığı bulunmamak.

e) Erkekler için askerliğini yapmış olmak,

f) 18 yaşından küçük olmamak.

g) Daha çok fikren çalışacaklar için (memur) en az orta okulu bitirmiş olmak ve daha çok bedenen çalışacaklar (hizmetli) için ilk okulu bitirmiş olmak,

h) Tahsildarlık, veznedarlık ve mutemetlik gibi görevler için Oda Yönetim Kurulunca kararlaştırılan şekil ve miktardaki teminat veya kefaleti vermiş olmak.

d) Aynen

e) Aynen

f) Aynen

g) Genel Sekreter yardımcısının en az 4 yıllık yüksek okul veya fakülte mezunu ve büro ve muhasebeyi yönetecek şekilde görgü bilgi ve yeteneğe sahip olmak.

Daha çok fikren çalışacaklar için (Büro memuru) en az orta okulu bitirmiş olmak ve daha çok bedenen çalışacaklar (Hizmetli) için ilk okulu bitirmiş olmak.

h) Aynen

II — Atanmalar :

Madde : 3 — Odada görev almak isteyenler, dolduracakları örneğine uygun iş isteme kağıtlarına yukarıda ikinci maddede yazılı hususları doğrulayıcı belgelerin asıllarını veya onaylı suretelerini ekliyeceklerdir.

Madde : 3 — Aynen

Eski Yürürlükteki Şekli

Yeni Yürürlükteki Şekli

Madde : 4 — Odaya atanacak personel görevin gerektirdiği bilgiler üzerinden bir sınava tâbi tutulurlar. Bu sınavda başarı gösterenler üç ay süre ile denetlenirler. Bu deneme sonunda uygun görülmiyenlerin görevine 15 gün önce yazılı olarak haber verilmek şartıyla, tayinlerdeki usule uygun olarak son verilir. Bu takdirde kendilerine ayrıca herhangi bir tazminat verilmez.

Madde : 4 — Aynen

Madde : 5 — Yukarıda dördüncü maddede yazılı deneme süresi sonunda uygun görülenler, Genel Sekreterin (Sekreter Üye) teklifi ve Oda Yönetim Kurulunun kararı ile atarılır.

Madde : 5 — Aynen

Madde : 6 — Oda Yönetim Kurulu, kesin ihtiyaç halinde belirli ve kısa bir süre için kadro dışı geçici personel çalıştırabilir.

Madde : 6 — Aynen

III — Personelin Niteliği ve Sorumluluğu :

Madde : 7 — Personel atandığı görevle ilgili kanun, tüzük, yönetmelik, karar, emir ve usulleri bilmek ve bunlara uymak zorundadır. Personel âmirinden aldığı emirleri aynen yapar, Ancak bu emirler, yukarıda sayılan mevzuata aykırı ise, görevli önce âmirini uyarır. Âmir emri üzerinde direnirse yazılı emir verir, görevli âmirin yazılı emrini yerini getirmekle beraber aynı zamanda da durumu Oda Kurulu Başkanlığına yazılı olarak bildirir.

Madde : 7 — Aynen

Mevzuata aykırı gördüğü emirler konusunda bu usule uymayan

görevli yaptığı bu gibi işlerin sonucundan sorumlu olur.

Personel, atandığı görevin dışında âmiri tarafından verilen odaya ait diğer servislerin görevlerinden yapabileceği işleri de yapmak zorundadır.

IV — Personel Hakları :

Madde : 8— Personeli aylıkları işlenmiş ayın sonunda ödenir ve her türlü vergi, hâriç ve kanuni kesintiler personele aittir.

Madde : 8 — Aynen

Madde : 9 — Personele, görev gezilerinde Yönetim kurullarınca tesbit edilecek esaslar dahilinde yol-luk ve gündelik ödenir.

Madde : 9 — Aynen

Madde : 10 — Personele, Oda Genel Kurulunca bütçe ile kabul edilmesi şartıyla yılda en çok bir aylığı kadar ikramiye verilebilir. İkramiyenin miktarı personelin sicil-line, çalışmalarına, tutum ve davranışlarına bakılarak Genel Sekreterin (Sekreter Üye) teklifi üzerine Oda Yönetim Kurulunun kararı ile tesbit olunur ve kararlaştırılan zamanda ödenir.

Madde : 10 — Personele Oda genel kurulunca bütçe ile kabul edilmesi şartıyla, yılda en çok iki aylığı kadar ikramiye, ayda 25,— lirayı geçmemek üzere çocuk zammı, günde 6,— lirayı geçmemek üzere yemek parası verilebilir.

İkramiyenin miktarı personelin sicil-line, çalışmalarına tutum ve davranışlarına bakılarak Genel Sekreterin (Sekreter üye) teklifi üzerine, çocuk zammı ve yemek parasının miktarları Oda Yönetim Kurulunun kararı ile tesbit olunur ve kararlaştırılan zamanda ödenir.

Madde : 11 — Personelin çocuğunun doğumunda net olarak 250,-lira geçimi ile kanunen hükümlü bulunduğu kimselerden birisinin ölümünde yarım aylığı kadar kendisine ve kendisinin ölümü halinde de kanuni varislerine bir aylığı tutarında yardım yapılır.

Madde 11 — Aynen

Eski Yürürlükteki Şekli

Madde : 12 — Personele yıllık dinlenme izni ve hastalık izni olmak üzere iki türlü izin verilebilir.

a) Yıllık Dinlenme İzni :

Yıllık izin süresi gidiş geliş için yolda geçen günler dahil olmak üzere 20 gün olup bu izin, personelin göreve başlama tarihinden 6 ay geçtikten sonra her yıl Genel Sekreter (Sekreter üye) tarafından tayin olunan personelin görevinden ayrılmasının en az sakıncalı olacağı bir zamanda verilir. Ait olduğu yıl içerisinde kullanılmayan yıllık izinler iptâl edilir.

b) Hastalık İzni :

Personele, Oda Yönetim Kurulunca kabul olunacak sağlık raporu ile rapor süresince izin verilir. Ancak bir yıl içerisindeki hastalık izinleri toplamı iki ayı ve toplamlarda hizmet yılları toplam sayısı kadar ayı geçemez. Yılın kesirleri tüme yuvarlatılır.

Yeni Yürürlükteki Şekli

Madde 12 — Personele yıllık dinlenme izni, hastalık izni ve ihtiyaç izni olmak üzere üç türlü izin verilebilir.

a) Yıllık Dinlenme İzni :

Yıllık izin süresi, gidiş geliş için yolda geçen günler dahil olmak üzere Oda hizmet süresi 1-5 yıla kadar olan personele 20 gün, 5 yıldan fazla olan personele 30 gün olup bu izin personelin göreve başlama tarihinden 6 ay geçtikten sonra her yıl Genel Sekreter (Sekreter üye) tarafından tayin olunan personelin görevinden ayrılmasının en az sakıncalı olacağı bir zamanda verilir. Ait olduğu yıl içinde kullanılmayan yıllık izinle birleştirilebilir. İki yıldan fazla kullanılmamış izinlerin fazlası iptal edilir.

b) Hastalık İzni :

Sosyal Sigortalar Kurumunun bu konudaki hükümleri uygulanır. Yılda bir aya kadar verilen hastalık izinleri için Sosyal Sigorta Kurumunca ödenecek ücret, tama yükseltilir.

c) İhtiyaç İzni :

Personele ayda bir gün ihtiyaç izni verilebilir. İhtiyaç izni toptan kullanılacağı gibi azami 3 defa da parçalı da kullanılabilir. İhtiyaç izinlerinin zamanını

Eski Yürürlükteki Şekli**Yeni Yürürlükteki Şekli**

büro işlerini aksatmayacak şekilde Genel Sekreter (Sekreter Üye) tayin eder.

V — Terfi, Takdir, Disiplin cezaları, para cezası ve işten çıkarma cezası :

Madde : 13 — Terfi :

Madde 13 — Aynen

Personel siciline bakılarak Genel Sekreterin (Sekreter Üye) teklifi üzerine Oda Yönetim Kurulunca terfi ettirilmesi için :

a) Kadronun elverişli olması,
b) Personelin ehliyet, gayret, göreve bağlılık, iş verimi, tutum ve davranış bakımlarından terfi'e lâyık olması.

c) Almakta olduğu aylığı en az iki yıl almış olması gereklidir.

Madde : 14 — Takdir :

Madde 14 — Aynen

Olağanüstü başarı gösteren personele Genel Sekreterin (Sekreter üye) teklifi üzerine Yönetim Kurulunca takdirname verilebilir ve bu takdirnameler, terfi süresinin ve terfide arttırılacak olan ücret miktarının tayininde göz önünde bulundurulmak üzere personelin siciline işlenir. Bir terfi süresi içinde takdirname alan personelin terfi süresi Yönetim Kurulu tarafından kısaltılabilir.

Madde : 15 — Disiplin Cezaları :

Madde 15 — Aynen

Uyarma cezası Genel Sekreter tarafından verilir. İhtar ve son ihtar cezaları ise Genel Sekreter'in teklifi ile Yönetim Kurulunca kararlaştırılır ve «gizli» kaydiyle cezalıya duyurulur.

Eski Yürürlükteki Şekli**Yeni Yürürlükteki Şekli**

Madde : 16 — Para Cezası :

Madde 16 Aynen

İhtar almış personele aşağıdaki para cezaları da ayrıca verilir.

a) 12 ay içerisinde ihtar cezası almış olan personeline bir aylığından üç gün tutarı kesilir.

b) Son ihtar cezası alan personelin bir aylığından altı günlük tutarı kesilir.

Uyarma, ihtar, son ihtar ve para cezaları personelin siciline işlenir.

Madde : 17 — İşten Çıkarma cezası :

Madde 17 — Aynen

Personel, aşağıda sayılan hallerde Odanın tabi olduğu kanuni hükümlere uyulmak suretiyle Oda Yönetim Kurulunca işinden çıkarılır.

a) Bu Yönetmeliğin 2 nci maddesinde sayılan şartlardan birinin yok olması veya mevcut olmadığının meydana çıkması.

a) Aynen

b) Görevinde yetersizliğin sabit olması,

b) Aynen

c) Âmirinin kanun, tüzük ve Yönetmelikler ile usullere uygun sözlü veya yazılı emir ve talimatına uymamak; Âmirlerine söz veya yazı ile karşı gelmesi.

c) Aynen

d) İzin almadan veya Yönetim Kurulunca kabul olunan bir mazareti bulunmadan bir ayda, üç gün veya yılda toplam 15 günden fazla görevine gelmemesi,

d) Aynen

e) Son ihtar cezasından sonra yine aynı süre içinde ihtar cezasını gerektiren bir kusur işlemesi.

e) Aynen

İşinden çıkarılan personele herhangi bir tazminat ödenmez.

Eski Yürürlükteki Şekli**Yeni Yürürlükteki Şekli**

Madde : 18 — Disiplin para ve işten çıkartma cezaları Oda Yönetim Kurulunca verilir.

Madde 18 — Aynen

VI — Personel Sicilleri :

Madde : 19 — Personele seri halinde sicil numarası verilir ve her personel için bir sicil karnesi tutulur. Odadan ayrılan personelin sicil numarası başkasına verilmez. Sicil dosyaları saklanır. Odada ikinci def'a görev alan personele yine eski sicil numarası verilir ve eski sicil karnelerinin işlenmesine devam olunur.

Madde 19 — Aynen

Personelin sicil dosyasında aşağıdaki belgeler bulunur.

a) Fotoğraf,	a) Aynen
b) Nüfus hüviyet cüzdanının onaylı bir sureti,	b) Aynen
c) Aile durumu ve geçindirmekle yükümlü bulunduğu kimselere ait beyanı,	c) Aynen
d) Öğrenim derecesini gösteren belgeler veya onaylı suretleri,	d) Aynen
e) Varsa, eserlerine ait beyanı,	e) Aynen
f) Varsa, bildiği dilleri gösteren belgeler veya beyanı,	f) Aynen
g) Varsa, evvelce çalıştığı yerlerden alınmış hizmet belgeleri veya onaylı suretleri,	g) Aynen
h) Askerlik durumunu gösteren belgeler veya onaylı suretleri,	h) Aynen
j) İkâmetgah adresi,	j) Aynen

Eski Yürürlükteki Şekli**Yeni Yürürlükteki Şekli**

k) Sağlık durumuna ait rapor, k) Aynen

l) İşe girerken doldurduğu «İş İsteme kâğıdı» l) Aynen

m) Aldığı takdirler, her türlü cezalar, terfiler, kullandığı izinlere ait belgelerle sicille ilgili görülen diğer hususlar. m) Aynen

Personel yukarıda sayılan belge ve beyanlarda meydana gelecek değişiklikleri zamanında Odaya bildirmek ve bu değişiklikleri gösteren belgeleri veya onaylı suretlerini vermek zorundadır.

Sicillâ ilgili hususlar ve olan değişiklikler sicil karnesine işlenir. Sicil karneleri Oda Yönetim Kurulu üyelerinden başkasına gösterilemez.

VII — Yer değiştirme, Görevden ayrılma ve görevin sona ermesi :

Madde 20 : — Yer değiştirme : Madd 20 — Aynen

Oda merkezi ve Şubeler arasında Yönetim Kurullarının ve ilgili personelin uyuşmaları halinde personelin yerleri değiştirilebilir. Bu takdirde personelin aylığı görevdeki her türlü hak ve menfaatleri ile sicil dosyaları yeni iş yerine olduğu gibi aktarılır.

Madde : 21 — Görevden Ayrılma : Madde 21 — Aynen

Personel istifa suretiyle görevinden ayrılabilir. İstifanın kabul olunması halinde personel istifa tarihinden itibaren 15 gün sonra işini bırakabilir. İstifa eden personele herhangi bir tazminat ödenmez.

Eski Yürürlükteki Şekli**Yeni Yürürlükteki Şekli**

Madde : 22 — Görevin sona ermesi :

Personelin görevi aşağıdaki hallerde sona ermiş sayılır.

a) Personelin çalıştığı kadronun kaldırılması ile personelin görevi sona erer. Oda'da çalıştığı her bir yıl için bir aylığı tutarında tazminat ödenerek Oda ile ilişkisi kesilir. Yılın kesirleri tama yuvarlatılır.

b) Personelin verimsizlik, geciksizlik ve bunlara benzer hallerinin sabit olmasında, Yönetim Kurulu tam sayısının 2/3 çoğunluk kararıyla görevine son verilebilir. Bu takdirde 15 günlük mühlet verilir ve kendisine 15 günlük ücret ödenir.

Madde 22 — Aynen

a) Aynen

b) Aynen

VIII — Odanın Servisleri :

Madde : 23 — Oda hizmetleri aşağıdaki servisler tarafından yürütülür.

A — Büro Şefliği

B — Muhasebe

Genel Kurul kararıyla gerekirse başka servisler de kurulabilir veya mevcut servisler azaltılabilir.

VIII — Odanın Servisleri:

Madde 23 — Oda hizmetleri Genel Sekreter yardımcısı sorumluluğunda aşağıdaki servisler tarafından yürütülür.

A — Büro Şefliği

B — Muhasebe

Genel Kurul kararıyla gerekirse başka servisler de kurulabilir veya mevcut servisler azaltılabilir.

Madde : 24 — Oda servisleri aşağıdaki personelden kuruludur :

A — Büro Şefliği,

1 — Büro Şefi

2 — Sicil ve Muamelât Memuru

Madde 24 — Oda servisleri Genel Sekreter yardımcısından başka aşağıdaki personelden kuruludur.

A — Büro Şefliği

1 — Büro Şefi

2 — Büro Memuru (yeteri kadar Genel Kurullarda bütçe ekindeki kadrolarla tesbit edilir.)

Eski Yürürlükteki Şekli**Yeni Yürürlükteki Şekli**

- 3 — Kayıt ve Dosya Memuru
- 4 — Kitapçılık ve Yayın Memuru
- 5 — Daktilo
- 6 — Odacı

B — Muhasebe

- 1 — Muhasip
- 2 — Veznedar ve Ambar Memuru

- 3 — Müstahdem

B — Muhasebe

- 1 — Muhasip
- 2 — Muhasebe Memuru (Yeteri kadar Genel kurullarda bütçe ekindeki kadrolarla tesbit edilir.)

IX — Personelin Görevleri :

Madde : 25 —

A — Büro Şefliği Personelinin görevleri :

1 — Büro Şefinin görevleri şunlardır :

a) Büro şefi bu büronun âmiri olup emri altındaki personelden faydalanmak suretiyle Genel Sekreterden (Sekreter Üye) alacağı direktiflere uyarak Odanın bütün muamelât işlerini ve yazışmalarını yönetmek, izlemek ve sonuçlandırmak ve dosya sistemi kurmak.

b) Genel Sekreter tarafından büroya havale edilen yazılar üzerinde yapılması gereken işleri yaptırmak ve yazıların karşılığının geç kalmamasını sağlamak.

c) Büronun idarî işlerini düzenlemek personel arasında düzenli ve verimli çalışmaya ve görevde birbirleri ile yardımlaşmayı sağlamak.

d) Oda organlarının, İcra Komitesinin ve komisyonların kararlarını yazdırmak, dosyalamak, örneklerini ilgili yerlere göndermek, duyurulması gereken hususları gerektiğinde ilgililere duyurmak,

1 — Yürürlükten kaldırılmıştır.

e) Büronun ve diğer servislerin demirbaş ve müstehlik malzeme ihtiyacının vaktinde karşılanması için istekleri tesbit etmek ve ilgililere bildirmek, fişlerini hazırlamak ve büro için alınan malzemenin iyi ve ekonomik bir şekilde kullanılmasını sağlamak,

f) Telefon konuşmalarında yetkisi içinde olanlarını cevaplandırmak, yetkisi dışında kalanları ilgililere ve sorumlulara aktarmak,

g) Bürosundaki personelin devam ve çalışmalarını kontrol etmek,

h) Daktilo edilecek yazıları önem sırasına göre düzenlemek,

i) Yukarıda yazılı işler dışında; Genel Sekreterin (Sekreter Üye) vereceği diğer işleri yapmak,

2 — Sicil ve Muamelât Memurunun görevleri şunlardır :

a) Oda üyelerinin ve Oda personelinin sicillerinin dosyalarını tutmak ve üyelerle ilgili işlemleri ve yazışmaları tarih sırasına göre bu dosyalara koymak, dosyaları iyi bir şekilde saklamak ve Genel Sekreterin (Sekreter Üye) emri olmadıkça kimseye göstermemek.

b) Verilecek direktiflere göre belge, vize ve bilirkişi işlerini takip, kayıt ve dosyalamak.

c) Büro şefinden alacağı direktiflere göre günlük muamelât işlerini yürütmek.

3 — Kayıt ve Dosya Memuru :

a) Oda ile ilgili yazışmalara ait dosyaları usul ve talimata göre tutmak,

2 — Yürürlükten kaldırılmıştır.

3 — Yürürlükten kaldırılmıştır.

b) Odaya gelen bütün yazıları geliş sırasına ve tarihlerine göre (gelen ve giden evrak) defterine usulüne göre kayıt ettikten sonra Genel Sekretere (Sekreter üye) havale ettirmek üzere Büro Şefine vermek,

c) Genel Sekreter tarafından havale edilen yazıları yine deftere işledikten sonra (Zimmet defteri ile) imza karşılığında ilgili servis- lere göndermek, dosyasına havale edilen yazıları da dosyasına koymak,

d) Oda tarafından yazılan veya Odaya gelmiş olan yazılara verilen karşılıkları gelen - giden evrak def- terine işlenmek suretiyle kayıtları kapamak ve bu yazılara, tarih ve numara koyarak postalamak,

4 — Kitaplık ve Yayın Memu- runun görevleri şunlardır :

a) Oda yayınlarının liste ve fihristlerini tutmak,

b) Kitaplıkta bulunan bütün kitapların fihristlerini çıkarmak, bu kitaplardan istifade etmek isteyen üyelere usulüne göre imza ve belirli süre için vermek, sürelerin bitimin- de kitapları toplamak, getirilmiyen- leri izlemek ve durumu Büro Şefine bildirmek,

c) Yeni çıkan teknik kitapların kitaplığa alınmasını teklif etmek, zaman zaman Odanın yayın organı ile kitaplıktaki kitapların fihristini yayınlamak,

d) Büro Şefinin vereceği diğer işleri yapmak,

e) Oda yayınlarını teslim ala- rak üyelerin ve ilgililerin belirli olan adreslerine postalamak,

4 — Yürürlükten kaldırılmıştır.

f) Oda yayınları ile ilgili yazıları dosyalamak ve bu yazılara verilecek karşılıkları Büro Şefinin direktifine göre hazırlamak,

g) Oda yayınları ile ilgili işleri takip etmek,

5 — Daktilo :

a) Odanın bütün servislerine ait yazıları Büro Şefinin vereceği önem sırasına göre temiz ve dikkatli olarak yazmak,

b) Büro Şefinin vereceği direktiflere göre daktilo işleri dışında büronun diğer işlerine ve gerektiğinde diğer servislerin işlerine yardım etmek.

6 — Odacı ve Görevleri :

a) Büro Şefi tarafından verilen her çeşit bedeni hizmetleri yapmak,

b) Günlük temizlik işlerini usulüne göre ve noksansız yapmak,

c) Her çeşit postalama ve evrak dağıtımını yapmak.

B — Muhasebe :

1 — Muhasibin görevleri şunlardır :

a) Odanın gelir ve giderlerine ait hesap defterini Muhasebe Yönetmeliğine uygun olarak tutmak, kayıt ve dosyalarını düzenlemek ve işlere ilişkin yazışmaları yürütmek,

b) Oda Personeline ait aylık bordrolarını hazırlamak Yönetim Kurulu, Komite ve Komisyon üyelerinin huzur haklarını tesbit etmek, Odanın bütün sarfiyatının hesaplarını ve ödeme fişlerini düzenlemek ve ödeme emrini aldıktan sonra ödetmek,

5 — Yürürlükten kaldırılmıştır.

6 — Yürürlükten kaldırılmıştır.

1 — Yürürlükten kaldırılmıştır.

c) Odanın Bankalar ile olan muamelâtını usûl ve mevzuata uygun şekilde yürütmek,

d) Oda üyelerinin aidat borçlarının tahsiline ilişkin yazışmaları yapmak,

e) Yılı içinde ödenmeyen üye aidat borçları 30 gün vadeli tebliğatları hazırlayarak iadeli taahhütlü olarak postalanmak üzere evrak memuruna vermek ve süresi içinde ödenmeyenlerin icraya verilmesine ait işlemleri hazırlayıp ilgililere vermek,

f) Oda giderlerini bütçe fasıl ve maddelerine göre izlemek ve gerekli hallerde ilgililere bilgi vermek,

g) Şubelerin gelir ve gider hesaplarını işlemek ve şubelerle hesap mutabakatını sağlamak,

h) Her ay sonunda geçici mizan cetvelini hazırlamak ve ilgililere vermek,

i) Yıl sonlarında bilânço, gelir - gider ve mukayeseli hesap cetvellerini hazırlamak,

k) Gelir vergisi ve diğer kanunî kesintileri hesaplayarak ilgililerin hesaplarına geçirmek ve kanunî süresi içinde yatırmasını sağlamak,

l) Yeni yıl bütçe tasarısını hazırlayarak ilgililere vermek,

m) Muhasebe işlerinin daha iyi yürütülmesi için yönetmelik ve usullerde gördüğü aksaklıkları Mali Müşavir veya Uzmanlarla İstişare ederek değiştirme tekliflerini getirmek,

n) Genel Sekreter (Sekreter üye) tarafından istenen muhasebe ile ilgili diğer her türlü işleri yapmak,

Eski Yürürlükteki Şekli

Yeni Yürürlükteki Şekli

o) Veznedar ve Ambar Memurunun bütün işlerini kontrol etmek.

2 — Veznedar ve Ambar Memurunun görevleri şunlardır :

a) Her türlü Oda gelirlerini usulüne göre tahsil etmek.

b) Muhasip tarafından hazırlanıp yetkilerce onaylanmış olan ödemeleri yapmak,

c) Merkez ve şubelerce yapılan tahsilâtın döküm cetvellerini düzenlemek ve üyelerin hesap föylerini işlemek,

d) Oda demirbaş defterini tutmak ve demirbaşların muhafazası ile meşgul olmak, Ambarda bulunan diğer eşyanın giriş, çıkış muamelelerini yapmak.

2 — Yürürlükten kaldırılmıştır.

IX — Personelin Görevleri :

Madde 25 —

A — Genel Sekreter Yardımcısının Görevleri :

a) Oda Genel Sekreterinden (Sekreter üye) aldığı talimata göre büro ve muhasebe servislerini yönetir.

b) Oda Genel Sekreterinin (Sekreter üye) talimatlarına göre büro ve muhasebe servislerinin yıllık, 6 aylık, 3 aylık, aylık, haftalık ve günlük çalışma programlarını düzenler. Genel Sekreter'in (Sekreter üye) olurundan sonra uygulamasını yapar.

c) Personelin cezalandırılması veya mükafatlandırılması tekliflerini Genel Sekreter'e (Sekreter Üye) sunabilir.

d) Genel Sekreter (Sekreter Üye) tarafından havale edilen evrakları gereği yapılmak üzere servislere dağıtmak ve bunun kontrol ve takibini yapmak,

e) Büronun ve diğer servislerin demirbaş ve müstehlik malzeme ihtiyacının vaktinde karşılanması için istekleri tesbit etmek ve ilgililere bildirmek, fişlerini hazırlamak ve büro için alınan malzemenin iyi ve ekonomik bir şekilde kullanılmasını sağlamak,

f) Bütün personelin devam ve çalışmalarını kontrol etmek,

g) Büroda çalışan bütün personelin birinci derecede teskiyelerini vermek,

h) Çalışmalarından ötürü Oda Genel sekreterine (Sekreter üye) karşı sorumludur.

B — Büro Şefliği Personelinin Görevleri :

1 — Büro Şefinin görevleri şunlardır :

a) Büro Şefi büronun amiri olup emri altındaki personelden faydalanmak suretiyle Genel Sekreter yardımcısından alacağı direktiflere uyarak Odanın muamele işlerini ve yazışmalarını yönetmek ve sonuçlandırmak, dosya muhaberat ve arşiv işlerini muntazam yürütmek,

b) Genel Sekreter Yardımcısı tarafından büroya havale edilen yazılar üzerinde yapılması gereken işleri yaptırmak ve yazıların karşılığının geç kalmamasını sağlamak,

c) Büronun idarî işlerini düzenlemek personel arasında düzenli ve verimli çalışmayı ve görevde birbirleri ile yardımlaşmayı sağlamak,

d) Oda organlarının, icra Komitesinin ve Komisyonların kararlarını yazdırmak, dosyalamak, örneklerini ilgili yerlere göndermek, duyurulması gereken hususları gerektiğinde ilgililere duyurmak,

e) Daktilo edilecek yazıları önem sırasına göre düzenlemek,

f) Yukarıda yazılı işler dışında Genel Sekreter Yardımcısının vereceği diğer işleri yapmak,

2 — Büro memurlarının Görevleri :

a) Sekreterlik

b) Santral memurluğu

c) Dosya, Muhaberat ve Arşiv işleri,

d) Daktilo hizmetleri,

e) Teksir ve Ozalit İşleri

f) Posta ve kuryelik hizmetleri

g) Kitaplık ve yayın işleri

h) Kayıt ve sair muamelat işleri

j) Genel Kurul ve sair toplantılardaki hizmetler,

Büro memurları Büro Şefinin direktifi ve görev bölümü ile yukarıda sıralanan büro hizmetlerinden en az birkaç tanesini yapar.

Büro memurları işe alınırken yukarıdaki hizmetlerden birkaçını yapabileceğine dair nitelikler aranır.

3 — Odacı ve Görevleri :

a) Büro Şefi tarafından verilen her çeşit bedeni hizmetleri yapmak,

b) Günlük temizlik işlerini usulüne göre ve noksansız yapmak,

c) Her çeşit postalama ve evrak dağıtımını yapmak,

C — Muhasebe :

1 — Muhasibin görevleri şunlardır :

a) Odanın gelir ve giderlerine ait hesap defterlerini Muhasebe Yönetmeliğine uygun olarak tutmak, kayıt ve dosyalarını düzenlemek ve işlere ilişkin yazışmaları yürütmek,

b) Oda personeline ait aylık bordrolarını hazırlamak Yönetim Kurulu, Komite ve Komisyon üyelerinin huzur haklarını tesbit etmek, Odanın bütün sarfiyatının hesaplarını ve ödeme fişlerini düzenlemek ve ödeme emrini aldıktan sonra ödetmek,

c) Odanın bankalar ile olan muamelâtını usûl ve mevzuata uygun şekilde yürütmek,

d) Oda üyelerinin aidat borçlarının tahsiline ilişkin yazışmaları yapmak,

e) Yılı içinde ödenmeyen üye aidat borçları 30 gün vadeli tebligatları hazırlayarak iadeli taahhütlü olarak postalanmak üzere evrak memuruna vermek ve süresi içinden ödenmeyenlerin icraya verilmesine ait işlemleri hazırlayıp ilgililere vermek,

f) Oda giderlerini bütçe fasıl ve maddelerine göre izlemek ve gerekli hallerde ilgililere bilgi vermek,

g) Şubelerin gelir ve gider hesaplarını işlemek ve şubelerle hesap mutabakatını sağlamak,

h) Her ay sonunda geçici mi-zan cetvelini hazırlamak ve ilgililere vermek,

i) Yıl sonlarında bilânço, gelir - gider ve mukayeseli hesap cedvelleri hazırlamak,

k) Gelir vergisi ve diğer kanunî kesintileri hesaplıyarak ilgililerin hesaplarına geçirmek ve kanunî kesintileri hesaplıyarak ilgililerin hesaplarına geçirmek ve kanunî süresi içinde yatırmasını sağlamak,

l) Yeni yıl bütçe tasarısını hazırlıyarak ilgililere vermek,

m) Muhasebe işlerinin daha iyi yürütülmesi için yönetmelik ve usullerde görüldüğü aksaklıkları Mali Müşavir veya Uzmanlarla istişare ederek değiştirme tekliflerini getirmek,

n) Genel Sekreter yardımcısı tarafından istenen muhasebe ile ilgili diğer her türlü işleri yapmak,

o) Muhasebe memurlarının bütün işlerini kontrol etmek.

2 — Muhasebe memurlarının görevleri :

a) Vezne işleri,

b) Ambar ve ayniyat işleri,

c) Her türlü Oda gelirlerinin tahsili ve dökümü işleri,

d) Her türlü ödemelerde yardımcı hizmetler,

e) Demirbaş hesaplarının yapılması ve demirbaşların muhafazası işleri,

f) Muhasebe ile ilgili dosya ve muhaberat ve sair işleri.

Muhasebe memurları muhasibin direktifi ve görev bölümü ile yukarıda sıralanan muhasebe hizmetlerinden enaz birkaçını yapar. Muhasebe memurları işe alınırken yukarıdaki hizmetlerden birkaçını yapabileceğine dair nitelikler aranır.

X — Genel Hükümler :

Madde : 26 — Bu yönetmelik uyarınca göreve alınan personelin birinci derece âmiri servislerin birinci sırasında bulunan kimse ve üst âmir ise Genel Sekreterdir.

Genel Sekreterin bulunmaması halinde onun yetki ve görevleri Yönetim Kurulunca tayin edilen bir üye tarafından yürütülür.

Madde : 27 — Yeniden açılacak kadrolara alınacak personelin görevleri ilk Genel Kurul toplantısına sunulmak üzere geçici olarak Oda Yönetim kurulunca tayin olunur.

Madde : 28 — Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce Oda'da görev almış bulunan personel 2. maddenin «g» fıkrasındaki hükümlere tâbi değildir. Fakat diğer bütün maddeler uygulanacaktır.

Madde : 29 — Oda servislerinde yazılı kadrolar doldurulmadığı takdirde lüzum görülen görevler istenilen personelde birleştirilebilir.

Madde 26 — Aynen

Madde 27 — Aynen

Madde 28 — Aynen

Madde 29 — Aynen

Yeni maddeler :**Madde 30 —**

Mesai Saatleri :

Normal Günler

sabah : 09.00—12.00

Öğleden Sonra : 13.30—18.00

Cumartesi Günü : 09.00—13.00

Mesai dışında üyelerin Oda ile temaslarını sağlamak üzere normal günlerde 20.30 a Cumartesi günleri 17.00 ye kadar Oda personelinden enaz bir görevli nöbet tutar. Nöbetçi eleman nöbeti olduğu gün fazla çalışacağı saat kadar sabah işe geç gelir. Bütün personel anılan nöbeti tutmakla yükümlüdür. Nöbet sırasını Genel Sekreter (Sekreter üye) veya genel sekreter yardımcısı tayin eder.

Madde 31 — Personel yönetmenliğinde bulunmayan hususlar için iş kanunu hükümleri uygulanır.

Madde 32 — Personele ilişkin sendikalarla toplu ön görüşmeleri yapmaya, uyuşmazlığa gitmeye, hakam heyetine ve iş mahkemelerine başvurmaya, bu konularda bilcümle işlemleri yapmaya ve kararlar almaya Yönetim Kurulu yetkilidir.

Madde 33 — Personelle ilgili toplu sözleşme imzalandığında personel yönetmeliğinin yürürlüğü durdurulup personelle ilgili bütün hususlar toplu sözleşmede saptanır. Ancak sendikaya kayıtlı olmıyan personel için bu yönetmelik uygulanır.

Madde 34 — İşbu Yönetmelik hükümlerini Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu uygular.

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
ÖLÜM YARDIM FONU YÖNETMELİĞİ TASARISI

A M A Ç :

Madde 1 — Ziraat Mühendisleri Odası Talimatnamesinin 2. maddesinin (p) fıkrası gereğince, asil üyelerin ölümü halinde geride kalanlarına yardım yapmak amacı ile, Oda merkezinde bir «Ölüm Yardım Fonu» tesis olunmuştur.

KAPSAMI :

Madde 2 — Odaya asil üye olarak kayıtlı bütün Ziraat Yüksek Mühendisleri, bu Yönetmelik hükümlerini yerine getirmek şartıyla bu fondan yararlanırlar.

Madde 3 — Üye emekli olması veya 65 yaşını doldurması halinde dilerse bu fonda birikmiş aidatlarının 3 katını alarak fon'la ilgisini keşebileceği gibi yalnız Ölüm Yardım Fonuna ait aidatı ödeyerek te fonla ilgisini devam ettirebilir.

Madde 4 — Serbest çalışan Ziraat Yüksek Mühendisleri için emeklilik yaşı 55 (Ellibiş) tir.

Mali Kaynaklar :

Madde 5 — Ölüm Yardım Fonunun Mali kaynakları şunlardır :

- a) Her üyenin fon için ayda vereceği 10,— (On) liradır.
- b) Yapılacak bağışlar,
- c) Sair Gelirler,
- d) Ölüm Yardım Fonu banka faizi ve ikramiyeler
- e) Yardım Fonundan çıkan ve çıkarılan üyelerin fonda biriken paraları.

Yardım Miktarı :

Madde 6 — Üyelerin durumlarına göre aşağıdaki miktarlar üzerinde ölüm yardımı yapılır.

a) Ölen üyenin Ölüm Yardım Fonuna üyelik müddeti altı aya kadar (Altı ay dahil) olanlara 4000 (Dörtbin) TL. sı

b) Ölen üyenin Ölüm Yardım Fonunun üyelik müddeti altı ay - sekiz yıl (sekizinci yıl dahil) olanlar 10.000,— (Onbin) TL. sı

c) Ölen üyenin Ölüm Yardım Fonuna üyelik müddeti Sekizyıl-Onbeş yıl (Onbeşinci yıl dahil) olanlara 12.500,— (onikibin beşyüz) TL. sı

d) Ölen üyenin Ölüm Yardım Fonuna üyelik müddeti Onbeşyıl-Yirmi yıl (Yirmi yıl dahil olanlara 15.000,—(Onbeşbin) TL. sı

e) Ölen üyenin Ölüm Yardım Fonuna üyelik müddeti Yirmi yıl—Yirmibeş yıl (Yirmibeş yıl dahil) olanlara 17.500,— (onyedibin beşyüz) TL. sı

f) Ölen üyenin Ölüm Yardım Fonuna üyelik müddeti yirmibeş yıldan fazla olanlara 20.000,— (Yirmibin) TL. sı

g) Ölüm Yardım Fonunda birikmiş paralar Ölüm yardımları karşılamadığı takdirde mevcut para ölen üyelerin varisleri arasında haklarıyla orantılı olarak (a bendindeki miktar aynen) paylaşılır ve bakiyeleri en geç 4 ay içerisinde toplanacak paralardan karşılanır.

Madde 7 — Ölüm yardımı yapılabilmesi için ölümü belirten resmi bir belgenin Odaya gönderilmesi gereklidir.

Madde 8 — Her üye arkası imzalı kapalı bir zarf içinde Ölüm Yardımının kimlere ne miktar veya oranda verilebileceğine dair kendi el yazısı ile tanzim edilmiş bir bildiri bulunur. Bildiri verilmemesi halinde, Ölüm Yardımı üyenin kanuni mirasçılarına yapılır. Bu yardıma esas, kesinleşmiş veraset ilamıdır.

Madde 9 — Yönetim Kuruluna verilen bildiri zarfları emniyetli bir yerde gizli olarak muhafaza edilir. Üye dilediği an zarfı geri alıp tekrar verebilir.

Üyenin ölümü halinde Bildiri zarfı Yönetim Kurulu huzurunda açılarak durum bir tutanakla tesbit olunur.

Ölüm Yardım Fonuna Girme :

Madde 10 — Ziraat Mühendisleri Odasına kayıtlı her üye Ölüm Yardım Fonuna dahil olmak istediğini dilekçe ile Yönetim Kuruluna müracaat etmesiyle ve Yönetim Kurulunun Ölüm Yardım Fonuna dahil olduğunu bildiren yazısı ile kesinleşir.

Müracaat tarihinden itibaren bir ay içerisinde Yönetim Kurulu tarafından verilmişse fon hesabına dahil oluş otomatikman kesinleşmiş sayılır.

Ziraat Mühendisleri Odası üyeleri dilerse fon hesabına dahil olabilirler, mecburi değildir ihtiyaridir.

Ölüm Yardım Fonundan Çıkma :

Madde 11 — Her üye dilediği zaman Oda Yönetim Kuruluna yazılı olarak duyurmak kaydıyla Ölüm Yardım fonundan ilişkisini kesebilir. Ayrılma Yönetim Kurulu kararı ile en geç bir ay içerisinde kesinleştirilerek ilgiliye bildirilir.

Ölüm Yardım Fonundan Çıkarılma :

Madde 12 — Aşağıdaki hallerde üyeler hakkında Ölüm Yardım fonundan çıkarılma işlemi yapılır.

- a) Ölüm Yardım Fonu aidatlarını üst üste 6 ay mazeretsiz ödememiş.
- b) Eksik aidatlarını ödememekte ısrar etmek.

Ölüm Yardım Fonundan çıkarılma Yönetim Kurulu kararı ile olur. Çıkarılan üyenin çıkarılmayı takip eden ilk genel kurula itiraz hakkı vardır. Genel Kurulun kararı kesindir.

NOT : Hastalık ve işsizlik gibi nedenlerle Ölüm Yardım Fonu aidatını ödemeyenler bunu belgelendirdiklerinde Yönetim Kurulu kararı ile (a) fıkrası için bir işlem yapılmaz.

Madde 13 — Ölüm Yardım Fonundan çıkan veya çıkarılanlar yeniden giremezler.

Madde 14 — Ölüm Yardım fonundan çıkan ve çıkarılanlara fonda birikmiş paraları iade edilmez. Ancak fonda 2 yılını ve daha fazla yılları tamamlayan üyeler kendi arzusuyla ayrılırsa fonda birikmiş paraları iade edilir.

Fon Hesabı :

Madde 15 — Ölüm Yardım Fonu Oda muhasebesi içerisinde ayrı bir hesapta yürütülür. Fonla ilgili gelir ve giderler bu hesapta gösterilir.

Madde 16 — Ölüm Yardım Fonunda toplanan paralar banka da açtırılacak ayrı bir Fon Hesabında Muhafaza edilir. Bu paralar yalnız Ölüm Yardımı ve bununla ilgili masraflar için kullanılır. Bir başka maksat için kullanılmaz. Bu fondan borç para alınmaz, kredi verilmez fonda her yıl artan para gelecek yılın hesabına devredilir.

Diğer Hususlar :

Madde 17 — Yardıma hak kazanmış üyenin ölümü halinde cenaze masraflarını karşılamak üzere 3.000,— TL. avans olarak yardım yapılabilir.

Madde 18 — Ölüm yardımı bildirisinde yazılı kimselerin veya kanuni varislerin hayatta olmamaları halinde; ölüm yardımı için verilecek meblağ fona gelir kaydedilir. Ancak, bu üyenin cenaze masrafları için fondan gerekli sarfiyat Odaca yapılır.

Madde 19 — Üyelerin Ölüm Yardım Fonundaki menfaatleri hiçbir şekilde tutulamaz, haciz edilemez veya başkasına devredilemez.

Madde 20 — Bu fonla ilgili hizmetlerin günü gününe ve sıhhatli bir şekilde yürütülmesinden Genel Sekreter ve Oda Yönetim Kurulu sorumludur.

Madde 21 — Bu Yönetmelik T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu tarafından yürütülür.

Geçici Madde 1 — Bu Yönetmelik Ziraat Mühendisleri Odası Genel Kurulunca kabul edildikten sonra 1.3.1974 tarihi itibariyle yürürlüğe girer.

Geçici Madde 2 — Ziraat Mühendisleri Odası Genel Kurulunca 26.2.1965 tarihinde kabul edilen T.M.M.O.B. Genel Kurulunca 20.4.1965 tarihinde onaylanmış olan Ziraat Mühendisleri Odası Ölüm Yardım Fonu Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 3 — Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce vefat etmiş olup henüz ölüm yardımı yapılmamış meslekdaşlar için beherinin varislerine 10.000,— (onbin) TL. yardım ödenir.

Ancak, ödemeler 31.12.1973 tarihine kadar tahsil edilmesi gereken aidatlardan fon hesabına borçlu bulunan 444.607,— TL. paralar fonda biriktikçe sıra ile ödenir.

Geçici Madde 4 — Ziraat Mühendisleri Odası Genel Kurulunca 26.2.1965 tarihinde kabul edilen, T.M.M.O.B. Genel Kurulunca 20.4.1968 tarihinde onaylanmış bulunan Ölüm Yardım Fonu yönetmeliğine göre tanzim edilen bildiri zarfları, bu yönetmeliğe göre Ölüm Yardım Fonuna dahil olmak için müracaat edecek üyeler için geçerlidir.

Ancak Ölüm Yardım miktarı hesaplanmasında bildiri zarfında bulunan tarih ile 1.3.1974 tarihi arasındaki geçen sürenin 3/10 u kadarı 1.3.1974 ten sonraki bu yönetmeliğe göre devam eden üyelik süresine ilâve edilerek hesaplanır.

Geçici Madde 5 — Bu yönetmelik hükümlerine göre 1.3.1975 tarihine kadar ölüm yardım fonuna dahil olmıyan üyelerin eski ölüm yardım fonu yönetmeliğe göre aidatlarından tevkif edilen 3, —TL. lık Ölüm Yardım Fonu aidatları gelir kaydedilir.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

TARIMSAL YATIRIM VE TARIMA DAYALI SANAYİ

YATIRIM PROJELERİ KONTROL VE TASDİK YÖNETMELİĞİ'NDE DEĞİŞİKLİK TEKLİFİ

Tarımsal Yatırım ve Tarıma Dayalı Sanayi Yatırım Projelerinin Kontrol ve Tasdiki için Ziraat Mühendisleri Odasınınca tahsil edilecek ücretler

Projenin Kredi Tutarı	Alınacak Ücret
150.000 TL. den — 200.000 TL. ye kadar olanlar için	750 TL.
200.000 TL. den — 300.000 TL. ye kadar olanlar için	1.250 TL.
300.000 TL. den — 500.000 TL. ye kadar olanlar için	1.500 TL.
500.000 TL. den — 750.000 TL. ye kadar olanlar için	2.500 TL.
750.000 TL. den — 1.000.000 TL. ye kadar olanlar için	4.000 TL.
1.000.000 TL. den fazla olanlar için	5.000 TL.

Not :

1) Oda Merkez Yönetim Kurulu'nun kararı ile tutarı 150.000 TL. nin altında olan projelerinde kontrol ve tasdik işlemine tabi tutulması halinde, alınacak ücret 250 TL. dir.

Tarımsal Yatırım ve Tarıma Dayalı Sanayi Yatırım Projelerinin Kontrol ve Tasdiki için Ziraat Mühendisleri Odasınınca tahsil edilecek ücretler

Projenin Kredi Tutarı	Alınacak Ücret
150.000 TL. den — 200.000 TL. ye kadar olanlar için	750 TL.
200.000 TL. den — 300.000 TL. ye kadar olanlar için	1.250 TL.
300.000 TL. den — 500.000 TL. ye kadar olanlar için	1.500 TL.
500.000 TL. den — 750.000 TL. ye kadar olanlar için	2.500 TL.
750.000 TL. den — 1.000.000 TL. ye kadar olanlar için	4.000 TL.
1.000.000 TL. den fazla olanlar için	5.000 TL.

Not :

1) Oda Merkez Yönetim Kurulu'nun kararı ile tutarı 150.000 TL. nin altında olan projelerinde kontrol ve tasdik işlemine tabi tutulması halinde, alınacak ücret 250 TL. dir.

2) Köy Kalkınma Kooperatifleri projelerinde kredi konusu varsa yukarıdaki ücret tarifnamesi, yoksa işgücü sevk esasına dayanıyorsa: proje keşif tutarından kooperatif ve öz kaynak katkısı düşüldükten sonra yukarıdaki ücretin % 50 si ücret olarak alınır.

**XX. Genel Kurula Sunulacak Genel Sekreter Yönetmeliğinin
Bazı Maddelerinin Değişiklik Teklifi**

Eski Şekli

Yeni Şekli

Madde : 2

Genel Sekreter Odaya başvuracak adaylar arasından Oda Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu, ve Onur Kurulunu oluşturan üye sayısının 2/3 çoğunluğu ve gizli oy ile seçilir. Seçilen Genel Sekreter 2 yıl süre ile görev yapar. Süresi biten Genel Sekreter yeniden seçilebilir.

Madde : 2

Genel Sekreter Odaya başvuracak adaylar arasından, Oda Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu, ve Onur Kurulunu oluşturan üye sayısının 2/3 çoğunluğu ve gizli oy ile seçilir. Seçilen Genel Sekreter 3 yıl süre ile görev yapar. Süresi biten Genel Sekreter yeniden seçilebilir.

Madde : 3 (j)

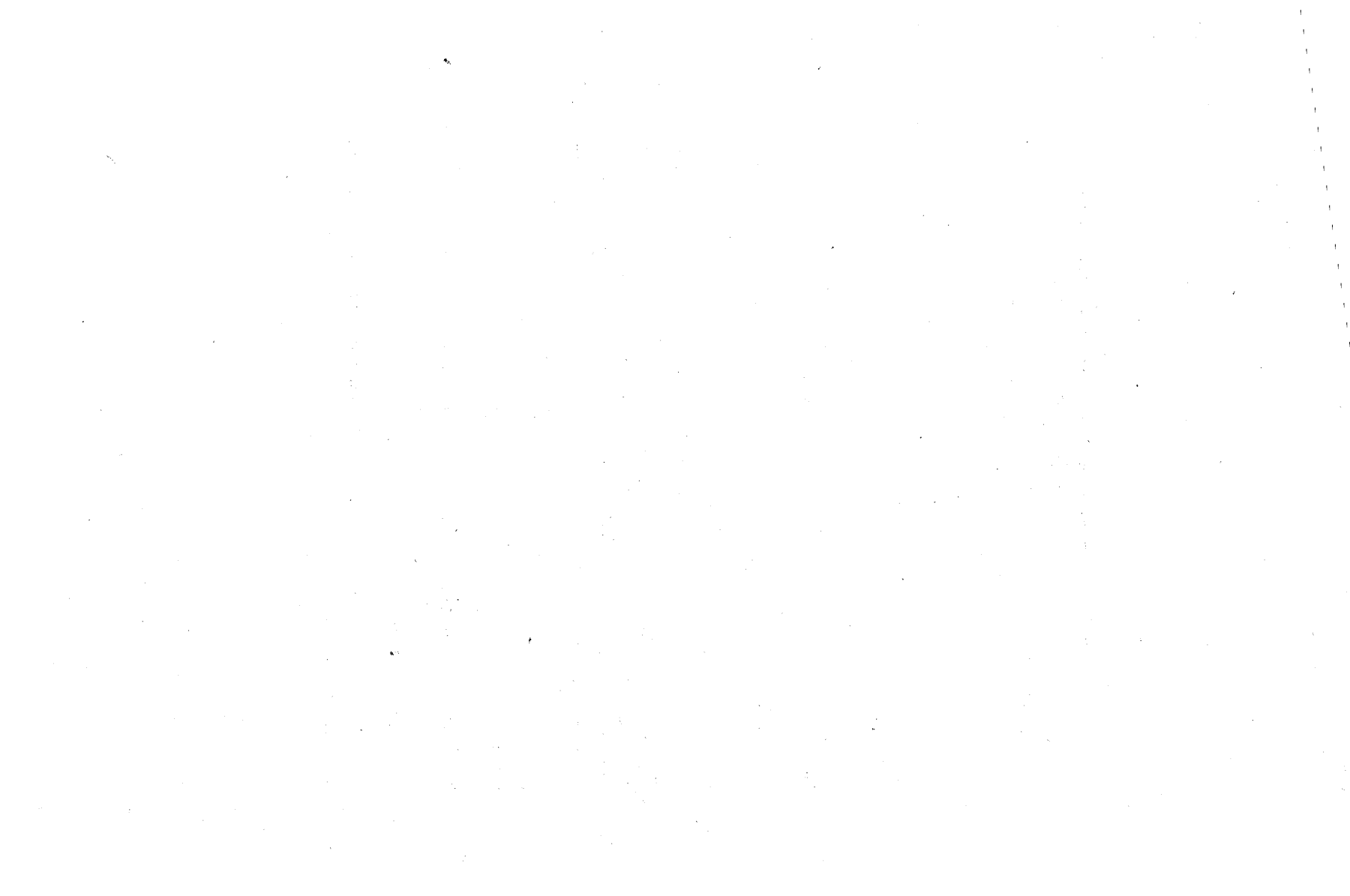
55 yaşını doldurmamış olmak

Madde : 3 (j)

50 yaşını doldurmamış olmak.

Geçici Madde : 1

1 — Halen çalışmakta olan Genel Sekreter Madde : 2 hükümlerinden yararlanır.

KOMISYON RAPORLARI

**657/1327 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNU
MUVACEHESİNDE ZİRAAT YÜKSEK MÜHENDİSLERİNİN
SORUNLARI İLE İLGİLİ**

R A P O R (1)

A) Sınıflara İntibak

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 36. ncı maddesindeki gerek Genel İdare Hizmetleri ve gerekse Teknik Hizmetler Sınıfının tanımlarından da anlaşılacağı üzere Genel İdare Hizmetleri Sınıfına Devletin Politikası içerisinde kurumlara verilmiş görevlerin sevk ve idare yetkisini kullananlar ve bu yönden sorumluluk taşıyanlar, idari karar verenler, idari kontrol, teftiş ve idari denetim işlerini yapanların girmesi gerekmektedir.

Buna rağmen, Ziraat Yüksek Mühendisi istihdam eden kuruluşlar da sınıflara intibakın çeşitli anlayışlar içinde yapılması nedeniyle farklılıklar ve istikrarsız bir durumun yaratıldığı müşahade edilmiştir. Bu çeşit farklı uygulamalar ayrı bakanlıklarda olduğu gibi aynı bakanlığın bünyesindeki kuruluşlarda dahi göze çarpmaktadır. Genel bir esas içerisinde yapılacak olan sınıflara intibak işlemleri farklı uygulamaları kaldıracağı gibi, görev, yetki, sorumluluk ve özlük hakları yönünden eşit avantajlar sağlanmasında faydalı olacaktır.

Bu itibarla, yukarıdaki tanım dışında kalan ve 657 sayılı kanunun 36. maddesinin Teknik Hizmetler sınıfı tarifi kapsamına giren ve meslekleri ile ilgili görevleri fiilen ifa eden Ziraat Yüksek Mühendislerinin yukarıdaki açıklamalar gözönünde bulundurularak teknik hizmetler sınıfında mütalâa edilmesi ayrıca, Kanun Hükmündeki kararnameye ilişkin Yönetmeliğin ilgili maddelerinin de bu görüşümüz paralelinde tedvin edilmesi zorunlu görülmüştür.

Örneğin; bir Bakanlık Kuruluşunda Müsteşar, Müsteşar Yardım-

cıları, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, İdari mahiyette görev yapan ünite başkanı, Yöneticiler (İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanı, Teftiş Kurulu Başkanı, İdari Şube Müdürleri, Organizasyon ve metod birim Başkanları ve benzeri) Başmüfettiş, Müfettiş, İdari Kontrolör ve murakıplar, Genel İdare Hizmetleri sınıfında Mütalâa edilmelidir.

Ziraat Yüksek Mühendisliği ile ilgili görevleri fiilen ifa eden Teknik Ünite Başkanları, Müdürleri, Bölge Müdürleri, Uzman Mühendisler ve diğer teknik birimlerde hizmet ifa eden tüm Ziraat Yüksek Mühendisleri Teknik Hizmetler sınıfında yer almalıdırlar.

B) 4 ve 5 yıl öğrenim yapmış olan Ziraat Yüksek Mühendislerinin dereceleri.

1327 Sayılı Kanununun 9 ncu maddesiyle değişik 657 sayılı Kanununun 36 ncı maddesinin Teknik Hizmetler Sınıfının teşkiline dair 1 nci paragrafında «Bu Kanunun kapsamına giren kurumlarda meslekleri ile ilgili görevleri fiilen ifa eden ve mer'i hükümlere göre Yüksek Mühendis, Mühendis, Yüksek Mimar, Mimar... teknik hizmetler sınıfını teşkil eder.» denmiş olup öğretim sürelerine dair herhangi bir kayıt bulunmamakla beraber, (d) fıkrası mühendis ve mimar sıfatını almış olanları 10 ncu derecenin 3 ncü kademesinden, (e) fıkrası ise 5 yıl ve daha fazla yüksek teknik öğrenim yapmış olanları 9 ncu derecenin 3 ncü kademesinden işe başlatmaktadır.

(d) fıkrasında mühendis ve mimar sıfatı esas alındığına göre (e) fıkrasının da Yüksek Mühendis ve Yüksek Mimar sıfatları esas alınmak suretiyle düzenlenmesi gerekirdi. (d) fıkrasında ünvan, (e) fıkrasında öğrenim süresi esas alınarak düzenlendiğinden Ziraat Yüksek Mühendisi ünvanı alan arkadaşlarımızdan 4 yıl öğrenim görmüş olanlar mağdur olmaktadır.

Ziraat Fakülteleri kurulduğu yıllarda memleketin ekonomik durumu ve Ziraat Yüksek Mühendislerine olan ihtiyacı gözönünde bulundurulmak suretiyle 4 yıllık yoğun bir eğitim programı uygulamışlardır. Zamanla Ziraat Fakültelerinin sayısal artışı ve eğitim olanaklarının daha yaygınlaşması sonucu bu süre 5 yıla çıkarılmış olup, mezun olan Ziraat Yüksek Mühendislerinin ünvan ve formasyonlarında bir değişiklik gerektirmemiştir.

Bu nedenle, 36 ncı maddenin (e) fıkrasının «Yüksek Mühendis ve Yüksek Mimar sıfatını almış olanlar 9 ncu derecenin 3 ncü kademesinden işe başlar ve 1 nci derecenin son kademesine kadar yükselirler» şeklinde düzeltilmesi gerekmektedir.

C) Bir sınıftan bir başka sınıfa geçmek ve Kurumlar arasında yer değiştirme.

Memurların bir sınıftan başka bir sınıfa geçmelerine ve kurumlar arasında yer değiştirmelerine ilişkin 71 - 74 - 75. maddelerdeki kısıtlayıcı hükümler, Kanun hükmündeki Kararname ile kısmen ortadan kaldırılmıştır.

Kurumları içinde Genel İdare ve Teknik Hizmetler Sınıfında bulunan Ziraat Yüksek Mühendislerinin gerektiğinde birinden diğesine atanabilme imkânları sağlanmıştır. Ancak, bu değişikliğin yapılabilmesi için Kuruluşun elinde aynı dereceden veya üst dereceden münhal kadronun bulunması gerekmektedir. Kadro bulunmadığı nedenleri ile eşit dereceler arasında veya derece yükselmesi suretiyle sınıf değiştirmelerin bazı kuruluşlarca yapılmadığı öğrenilmiştir. Yapılan uygulamaya göre, personelin eski sınıfındaki kadrosu karşılık gösterilmek veya başka münhal kadrolarla değiştirilmek suretiyle ihtiyaç hasıl olan diğersınıftan kadro temin etmek mümkün olmaktadır.

Diğers taraftan 71 inci maddenin 2 nci fıkrası memurların meslekleri ile ilgili sınıftan genel idare hizmetleri sınıfına veya Genel İdare Hizmetleri sınıfından meslekleri ile ilgili sınıfa atanabilme imkânlarını kurumların kendi bünyeleri içinde öngörmüştür.

Halbuki, Ziraat Yüksek Mühendisi istihdam eden kurumlar arasında gerektiğinde bu şekilde sınıf değiştirmek suretiyle naklen atanmaların sağlanması zorunludur.

Bu itibarla, 71 nci maddenin 2 nci fıkrasının sonuna aşağıdaki ibarenin eklenmesi uygun mütalâa edilmektedir.

«Bu hüküm memurların bu kanuna tâbi kurumların birinden diğesine naklen atanması halinde de uygulanır.»

D) Sözleşmeli Personel İstihdamı.

Kanun hükmündeki kararnamenin 4 ncü maddesinin «B» fıkrasında;

«Özel meslek bilgisine ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işlerde ve zaruri hallerde münhasır olmak üzere özel kanunlarla verilen yetkiye ve Maliye Bakanlığı ve personel dairesi görüşlerine dayanılarak Bakanlar Kurulunca sözleşmeli olarak çalıştırılmalarına karar verilen kimselerdir.» denilmek suretiyle sözleşmeli personelin istihdam esasları belirtilmektedir.

Bu hüküm gereğince Ziraat Yüksek Mühendislerinin sözleşmeli olarak istihdam edilebilmeleri için öncelikle görev yaptıkları kurumların kuruluş kanunlarında sözleşmeli istihdamla ilgili bir yetkinin bulunması gerekmektedir.

E) Mecburi Hizmet Yükümlülüğünün devri.

657/1327 sayılı Devlet Memurları Kanununun, Kanun hükmündeki Kararname ile değiştirilen 224 ncü maddesinin 3 ncü fıkrasında; «mecburi hizmet yükümlülüğünün bu kanuna tâbi kurumlar arasında devri mümkündür» hükmü yer almıştır. Aynı kararnamenin 1 nci maddesinde ise, Üniversitelerin özel kanun hükümlerine tabi olduğu belirtildiğinden, bu kanuna tâbi kuruluşlarda mecburi hizmetle yükümlü olarak çalışmakta olan Ziraat Yüksek Mühendislerinin mecburi hizmet devri suretiyle Üniversitelerde görev almaları imkânsız hale gelmiş bulunmaktadır.

Mecburi hizmetli Ziraat Yüksek Mühendislerine ilim yapma imkânlarının sağlanması ve aynı zamanda mesleği ile ilgili öğretim kurumlarının asistan ve benzeri personel ihtiyaçlarının karşılanmasında fakültelere kalifiye eleman temini bakımından, imkân verilmesi zarureti gözönünde bulundurulmalıdır. Hatta bu gün için Ziraat Fakültelerinde açılan asistanlık imtihanlarında başarı gösteripte yukarıda arzedilen kısıtlayıcı hüküm sebebiyle naklen tayini yapılmayan birçok Ziraat Yüksek Mühendisi mevcuttur. Meri hüküm değiştirilmediği veya istisnai bir hüküm getirilmediği taktirde üniversitelerde görev almak isteyen fakat kısıtlayıcı sebeple girmek imkânını bulamayanların adedi artacaktır.

Bu itibarla, 224. ncü maddeye yukarıda belirtilen esaslar gözönünde bulundurulmak suretiyle aşağıdaki istisnai hükmün ilâvesinde fayda ve zaruret mütalâa edilmiştir.

«Yüksek öğrenim görmüş olanların meslekleri ile ilgili görevlerde çalıştırılmaları amacıyla üniversitelere mecburi hizmet yükümlülüklerinin devri mümkündür.»

F) Doktora ve uzmanlık yapanların intibaklarında değerlendirilecek süreler :

657 Sayılı Kanuna 1327 sayılı kanununun 90 . cı maddesi ile eklenen ve Kanun hükmündeki kararname ile değiştirilen ek geçici 29 ncu maddenin 1 nci fıkrası, devlet memurluğuna girmeden önce doktora yap-

miş olanlarla devlet memurluğu sırasında ücretsiz izin almak suretiyle doktora yapmış olanlara bir derece yükselmesi;

2 nci fıkrası ise, devlet memurluğuna girmeden önce veya devlet memurluğu sırasında uzmanlık öğrenimini tamamlamış olanlara bir, devlet memurluğu sırasında doktora yapanlara iki kademe ilerlemesi uygulanacağı hükmünü getirmiş bulunmaktadır.

Verilen kademe ilerlemelerinin derece yükseltilmelerinde nazara alınacağına dair herhangi bir kayıt bulunmadığından uygulamada bazı meslekdaşlarımızın derece yükselmesine hak kazandıkları halde, intibak ettikleri derecenin 4 veya 5 nci kademelerine ilerlemek mecburiyetini doğuracaktır.

Örneğin, 4 ncü derecenin 3 ncü kademesine intibakı yapılmış ve ek geçici 29 ncu maddenin 2 nci fıkrasına göre doktora yapmış bir Ziraat Yüksek Mühendisine 2 kademe ilerlemesi yaptırılarak 4 ncü derecenin 5 nci kademesine; ihtisas yapmış diğer bir Ziraat Yüksek Mühendisi de 4 ncü derecenin 4 ncü kademesine getirilmiş olacaktır.

Bu uygulama sonucu doğacak mağduriyetin önlenmesi maksadıyla ek geçici 29 uncu maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesi uygun olacaktır.

«Bu madde hükümlerine göre verilen kademe ilerlemeleri derece yükseltilmelerinde nazara alınır. Artan süre üs derecede değerlendirilir».

**657/1327 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNUNU DEĞİŞTİREN
5. SAYILI KANUN HÜKMÜNDEKİ KARARNAME MUVACEHESİNDE
ZİRAAT YÜKSEK MÜHENDİSLERİNİN SORUNLARI İLE İLGİLİ**

R A P O R (II)

A) Bazı memurluklarda bulunanlara bir üst derece verilmesi:

2 Sayılı K.H.K.'nın ek geçici 28 nci madde ile ilgili hükümleri 5 sayılı K.H.K. ile değiştirilmiştir. Yapılan bu değişikliğe göre; 36 ncı maddenin A/e fıkrasında sayılan memurluklarda (müfettişlikte) bulunan Ziraat Yüksek Mühendislerinden özel yarışma sınavına tâbi tutulmak suretiyle atanana (veya bu şartlarla alınacak ünvanları bir defaya mahsus olmak üzere ihraz imkânını sağlayan özel Kanun hükümlerine dayanarak almış bulunanlara) bir üst derece verileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Bu suretle; özel yarışma sınavına tâbi olmadan bu ünvanları almış bulunan meslekdaşlarımız aynı yetki ve sorumluluklar içinde atanarak görev yapmış veya yapmakta olmalarına rağmen bir üst derece imkânından faydalanamamaktadırlar. Hatta; ek geçici 28 nci madde ile ilgili yönetmeliğin 15 nci maddesinde belirtilen bazı özel kanunlarla bankalar personeli, dahiliye memurları ve hesap uzmanları gibi belirli ve sınırlı bazı personel gurubuna, istisnai hüküm de getirilmiş bulunmaktadır.

Eşit işe eşit ücret anayasa kuralına tamamen aykırı bulunan bu hususun ek geçici 28. maddenin değiştirilmesi suretiyle ıslahı gerekmektedir.

B) İntibak sonucu yapılacak Kadro Değişikliği :

2 Sayılı Kanun hükmündeki Kararnameye 5 sayılı Kanun hükmündeki kararname ile eklenen geçici 4 ncü maddenin (a) fıkrasında,

«ulaştığı derece 31.5.1973 tarihinde işgal etmekte olduğu kadro derecesinin üstünde olduğu takdirde bu kadroda değişiklik yapılmaksızın; ulaştığı derece ve kademedен aylık ödenir» hükmü yer almış bulunmaktadır.

1973 yılı Bütçe kanununda yer almış bulunan bu konudaki hükümdе, intibak sonucu memurların işgal etmekte olduğu kadroların iade edilmek suretiyle intibak ettiği derecelerden kadrolarının verilebileceği sarahaten belirtilmiş olmasına rağmen, geçici 4 ncü maddenin (a) fıkrasında, «kadrosu değiştirilmeksizin», kaydının bulunması, her iki madde arasında çelişki husule getirmiştir. Bu durum karşısında kuruluşlar intibak sonucunda kadro değişikliği talebinde bulunmakta tereddüt edebilecekleri gibi böyle bir talepte bulunsalar dahi Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Dairesinin olumlu görüş verip vermiyecekleri açıkça belirlenmemiştir.

Devlet memuruna intibak neticesinde ulaştığı dereceden kadro verilmesi, hakkı mükteseplerin tanınması ve eşitlik ilkesi yönünden 657 sayılı kanunun ana espirisi içinde mütalâa edilmekte olmasına rağmen, böyle bir hükmün getirilmesi, tamamen devlet memurunun aleyhine olmuştur. Vaktiyle geliş güzel alınmış kadroların, herhangi bir kadro standardı yapılmadan aynen kabul edilip değiştirilmemesi, memuru bazı yönleri ile mağdur edecektir. Evvelâ harcırah yönünden ele alınırsa, harcırah Kanununun memura işgal ettiği kadrodan harcırah ödenmesini âmir olduğundan maddi bakımdan memur büyük bir kayıpla karşı karşıya kalmış olacaktır. Bu husus daha ziyade yatırım bölgelerinde çalışan teknik personeli etkiliyecek, ve çalışma şevkini kırarak, verimini düşürecektir.

Memura ulaştığı dereceden kadro verilmemesi halinde bir alternatif olarak, geçici 4 üncü maddede veya bütçe kanununda ulaştığı dereceden harcırah ödenmesini mümkün kılacak tarzda değişiklik yapılması uygun olacaktır.

C) Doktora, Master ve Uzmanlık Yapanların İntibaklarında değerlendirilecek süreler :

Kanun hükmündeki 2 sayılı kararname ile değiştirilen ek geçici 29 uncu maddenin ikinci fıkrası, Devlet memurluğuna girmeden veya Devlet memurluğu sırasında yüksek öğrenim üstü uzmanlık öğrenimini tamamlamış olanlara bir kademe ilerlemesinin uygulanacağını hükme bağlanmış iken, bu defa 5 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin 17 nci maddesile bu haklar kaldırılmış bulunmaktadır.

Yakın zamana kadar Türkiye'de yüksek öğrenim üstü formasyonun, genellikle uzmanlık öğrenimi şeklinde yapıldığı, master şeklinde bir ihtisaslaşmanın söz konusu olmadığı bir gerçektir. Bu bakımdan Devlet memurluğuna girmeden önce veya Devlet memurluğu sırasında yüksek öğrenim üstü uzmanlık öğrenimini tamamlamış olanlar 2 sayılı Kanun hükmündeki Kararnamede olduğu gibi yeniden bu haklarının verilmesi suretiyle hem doğacak haksızlıkları giderilecek ve hemde uzmanlık öğrenimini yapmak isteyenler teşvik edilmiş olacaklardır.

Bu nedenle 5 sayılı Kanun hükmündeki kararnamenin 17 inci maddesinin (Yüksek öğrenim üstü master derecesi ve uzmanlık öğrenimi yapmış olanları kapsıyacak şekilde) yeniden tedvini gerekmektedir.

D) 4 ve 5 yıl öğrenim yapmış Ziraat Yüksek Mühendislerinin işe başlama dereceleri :

21.3.1973 tarih ve I. sayılı raporumuzda; 4 yıl öğrenim görmüş olan Ziraat Yüksek Mühendislerinin işe başlama dereceleri yönünden mağdur duruma düştükleri ayrıntılı bir şekilde izah edilmiş ve bu nedenle 36 ncı maddenin (e) fıkrasının «Yüksek Mühendis veya Yüksek Mimar sıfatını almış olanlar 9 ncu derecenin 3 ncü kademesinden işe başlar ve 1 nci derecenin son kademesine kadar yükselirler» şeklinde düzeltilmesi gerektiği belirtilmişti.

31 Mayıs 1973 tarihli Resmî Gazetede neşredilen 5 sayılı K.H. Kararnamede bu şekilde bir değişikliğin yer almadığı müşahade edildiğinden yapılması muhtemel kararname değişikliklerinde bu hususun üzerinde tekrar ve önemle durulması gerekmektedir.

E) I. sayılı raporumuzun (e) bölümünde belirtilen (Kurumlar arasında sınıf değiştirmek suretiyle naklen atamalar) ile ilgili soruna 5 sayılı K.H. Kararname ile de çözüm yolu getirilmediği müşahade edilmiştir.

F) I. sayılı raporumuzun (e ve f) bölümlerinde belirtilen (mecburi hizmet yükümlüğünün devri) ve (Doktora ve uzmanlık yapanların intibaklarında değerlendirilecek süreler) ile ilgili sorunlara ise 5 sayılı K.H. Kararname ile çözüm yolu getirilmiş bulunmaktadır.

Ek — 7 (b)

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Sakarya Cad. No. 30 - ANKARA
Tel : 12 07 68 - 18 70 71
Sayı (DK. 13 - 1252)

23 Mart 1973

ZATA MAHSUS

.....
.....

Aşağıdaki adreslere gönderildi

Personel Kanununun; kanun hükümlü kararname, 1-4 dereceli kadroların tevzii ve yan ödeme kararnameleriyle ilgili olarak Odamızda bir çalışma yapılmaktadır.

Örgütünüzde çalışan Ziraat Yüksek Mühendisleri ile ilgili tanzim edilen soru formları ekte sunulmuştur.

Kanun hükümlü kararnamenin Mecliste görüşülmesi sırasında Ziraat Yüksek Mühendislerini ilgilendiren »İntibaktaki hatalar ve 4-5 yıllık teknik elemanların durumu» gibi konularda tesbit edilen hususlar mevcut ise çalışmalarımıza ışık tutması yönünden, soru cetvellerindeki bilgilerle birlikte, ivedi olarak gönderilmesine müsaadelerinizi arz ederiz.

Saygılarımızla

Yönetim Kurulu Adına
Başkan
Avni BAŞDOĞAN

Ek : 1

DAĞITIM :

1 — Burhanettin Doruk	Ziraat İşleri Genel Müdürü
2 — Nebih Yalaz	Zirai Mücadele ve Karantina Genel Müdürü
3 — Nejat Emirli	T.Z.D. Kurumu Genel Müdürü
4 — Oğuz Atalay	D.Ü.Ç. Genel Müdürü
5 — Prof. Dr. Ümran E. Çölaşan	Meteoroloji İşleri Genel Müdürü
6 — Suat Ayhan	Su Ürünleri Genel Müdürü
7 — Dr. Nevzat Karacahisarlı	T.B. Planlama Araşt. ve Koordinasyon Gn. Md.
8 — Hüseyin Yeğın	Toprak ve İskân İşleri Genel Md.
9 — Nejat Erkenci	TOPRAKSU Genel Müdürü
10 — Dr. Duran Taraklı	Köy AR-GEL Genel Müdürü
11 — Şeref Özgül	ÇAY-KUR Genel Müdürü - RİZE
12 — Hüseyin Birkan	T. Şeker Fab. A.Ş. Genel Md. Mv.
13 — Muzaffer Denteş	Yem Sanayii T.A.Ş. Genel Müdürü
14 — Dr. Ahmet Şenel	Tarım Bakanlığı Pamuk İşleri Md.
15 — Adem Karaelmas	T.M.O. Genel Müdürü
16 — Adem Karaelmas	Haşhaş Bölgesi Proje Genel Md.
17 — İhsan Gürbüz	Atatürk Orman Çiftliği Müdürü

Aslı Gibidir.

(1-4) Derece Kadroları ve Ek Göstergeler

Resmî Gazetenin 19.11.1971 gün ve 14020 sayısında yayınlanarak yürürlüğe konulan «Genel ve Katma Bütçeli idarelerin 1. 2. 3. ve 4 ncü derecelerine girecek kadrolarının 50, 100, 150 ve 200 ek göstergelerin saptanması hakkındaki 13.11.1971 gün ve 7/3434 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na ekli I ve II sayılı cetvellerle ilgili olarak;

1. Kuruluşunuzca 1. 2. 3. ve 4 cü derecelere girmesi talep edilen görevlere ait kadroların ünvanları, derecesi ve adetleri nelerdir?

2. Talebinize karşılık olarak verilen kadroların görev ünvanı derecesi ve adetleri nelerdir?

3. Alınan kadrolar, fiilen çalışmaların görev durumlarına göre ih-

tiyaca yeterli olmuş mudur.? Yeterli olmadı ise, ihtiyaç olan görevlerin ünvan, derece ve adetleri nelerdir.?

4. Kuruluşunuz için alınan 1-4 derece kadroları, Kuruluşunuz şemasındaki görevlere yeterlimidir.? değilse ihtiyacınız olan görevlerin ünvan, derece ve adetleri nelerdir.?

5. 3. ve 4. maddelerde bahis konusu olan kadro noksanlıklarını gidermek üzere yeni talepleriniz nelerdir.? Bir listenin aşağıdaki bilgileri ihtiva edecek şekilde düzenlenerek verilmesini,

a) 1-4 derece kararnamesinde bulunmayan fakat görevin önemine binaen dahil edilmesi düşünülen görevlerin ünvanı, derecesi ve adedi.

b) 1-4 derece kararnamesinde yer alıp da görevin önemine göre dereceleri yükseltilmesi istenilen görevlerin ünvan, derece ve adedi nedir.?

c) 1—4 derece kararnamesinde yer alıpta adetleri arttırılmak istenilen görevlerin ünvan, derece ve adedi nedir.?

6. Kuruluşunuzda Genel İdare Sınıfından olup da, Kararnamenin 11 sayılı Ek Göstergeler cetvelinde değişiklik yapılmasını gerektiren talepleriniz olmuş mudur.? varsa, görev ünvanları ve gösterge rakamlarının bildirilmesi.

7. Kuruluş şemanızın en son onaylanmış şekli ile onay tarihini ve bir önceki (değişiklik varsa) çizelgenin birlikte gönderilmesi.

Yan Ödemeler :

1972 Yılı Bütçe Kanununun 23 ncü maddesi ve 5.8.1972 gün ve 7/4821 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 24.11.1972 gün ve 7/5359 sayılı Bakanlar Kurulu kararı gereğince iş güclüğü, iş riski ve teminindeki güclük zamları ile ilgili olarak;

1 — Merkez ve taşra kuruluşlarınızda hizmet gören Ziraat Yüksek Mühendislerinin görev ünvanları ile adetlerinin,

2 — Kuruluşunuzda merkez ve taşra itibarıyla iş riski, iş güclüğü ve eleman teminindeki güclük zamlarından faydalanan Ziraat Yüksek Mühendislerinin görevleri ve adetlerinin ayrı ayrı,

3 — Yan ödemelerden faydalanamayan Ziraat Yüksek Mühendislerinin merkez ve taşra itibarıyla görev ve adetlerinin,

4 — Yan ödeme Kararnamesine girmeyen görevlerin ve bu görevlerde bulunan Ziraat Yüksek Mühendislerinin adetlerinin,

5 — 3 ve 4. cü maddelerde yer alan hususların giderilmesi için talep edilen yan ödemelerin görev ve adetlerinin,

6 — Genel İdare Sınıfında olupta yan ödemelerden istifade edenlerin görevleri ve adetlerinin,
bildirilmesi.

5 — 10 Derecelerden kadro talepleri :

1 — Kuruluşunuzun ihtiyacını karşılamak amacıyla 5 — 10 dereceler arasındaki kadrolardan 1972 mali yılı içinde yeniden talep edilen ve buna karşılık alınan kadroların dereceleri ile adetlerinin,

2 — (5—10) dereceler arasındaki kadrolarda hizmet görüpte, kadro temin e dilmemesi nedeni ile derece yükselmesi yapamıyanların dereceleri ile adetlerinin,
Bildirilmesi.

Sınıflandırma :

Merkez ve taşra kuruluşlarınızda görevli elemanların fiili görevleri dikkate alınmak suretiyle hangi sınıflara intibaklarının yapıldığının bildirilmesi.

Fazla Çalışma Ücreti :

23.12.1972 gününde Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan ve resmi gazetenin 30.Aralık.1972 gün ve 14407 sayısında yayınlanarak yürürlüğe konulan Kanun kuvvetindeki Kararnamenin 178 inci maddesi gereğince günlük çalışma saatleri dışında, fazla çalışılan süreler hakkında düzenlenen «Devlet Memurları Fazla Çalışma Yönetmeliği» hükmüne göre yapılan çalışmaları ve sonuçları hakkında bilgi verilmesi,

Ek — 7 (c)
31 Mayıs 1973

T. M. M. O. B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Sakarya Cad. No. 30 — ANKARA
Tel. : 12 07 68 — 18 70 71
Sayı : (DK. 13-2279)

ZATA MAHSUS

Sayın
Ziraat Yüksek Mühendisi

Aşağıdaki isimlere gönderildi.
(Genel Müdür ve Müdürler)

ANKARA

Kanun hükümlü kararnamenin Mecliste görüşülmesine az bir zaman kalmıştır.

Bu nedenle 23.Mart.1973 tarih 13-1252 sayılı yazımız cevabının çabuklaştırılmasına müsaadelerinizi arz ederiz.

Burhanettin DORUK
Nebih YALAZ
Nejat EMİRLİ
Oğuz ATALAY
Suat BAYHAN
Nejat ERKENCİ
Dr. Duran TARAKLI
Şeref ÖZGÜL
Hüseyin BİRKAN
Muzaffer DENTEŞ
Dr. Ahmet ŞENEL
Adem KARAEMLAS (Haşhaş İkame)
İhsan GÜRBÜZ
Orhan ERDEM
Fuat ÇİLİNGİROĞLU
Doç. Dr. Vecdet ERKUN
Orhan KÜKREKOL

Saygılarımızla

Yönetim Kurulu Adına
Başkan
Avni BAŞDOĞAN

Ek — 7 (d)

10.Nisan.1973

T. M. M. O. B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Sakarya Cad. No. 30 — ANKARA
Tel. : 12 07 68 — 18 70 71
Sayı : (DK. 13---1513)

Sayın

Ziraat Yüksek Mühendisi

.....
Meslekdaşlara Parlamenterlere Gönderildi.

ANKARA

657/1327 sayılı personel kanunu ile ilgili özel bir ihtisas komisyonuna hazırlattırılan (1) No.lu rapor ekte sunulmuştur.

4 ve 5 yıllık tahsili gören Yüksek Mühendislerin intibaklarındaki bir sene noksan tahsil farkından dolayı bir alt dereceye atanmalarının «Kanun Hükmündeki Kararname» de düzeltileceği ümidinde iken, yer almayı üzüntü ile karşılanmıştır.

Yakında Yüce Mecliste müzakere edilecek olan kanun hükümlü kararnemeye bu adaletsizliği giderici hükmün konulmasında gerekli çabanın gösterilmesini önemle rica ederiz.

Saygılarımızla

Yönetim Kurulu Adına
Başkan
Avni BAŞDOĞAN

Ek : 1

Dağıtım :

Prof. Dr. Sabahattin ÖZBEK
Haydar ÖZALP
Doç. Dr. Ö. Lütfi HOCAOĞLU
Ruhi TUNAKAN
F. Hikmet İŞMEN
Ziya AYRIM
Naki ÜNER
Veli GÜLKAN
Ahmet ŞENER
Sabahattin SAVCI
Bahri DAĞDAŞ
Ekrem KANGAL
M. Kemal GÜNEŞ
Turgut NİZAMOĞLU
Mualla AKARCA
Mehmet YÜCELER
M. Nejat ÇUHADAR
Mustafa TOPÇULAR

Milli Eğitim Bakanı
Gümrük ve Tekel Bakanı
C. Senatosu TRABZON Üyesi
» Manisa Üyesi
» Kocaeli Üyesi
» Kars Üyesi
İzmir Milletvekili
Edirne »
Trabzon »
Diyarbakır »
Konya »
Sivas »
Kırşehir »
Yozgat »
Muğla »
Kayseri »
Maraş »
Kastamonu »

10 Nisan 1973

T. M. M. O. B.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Sakarya Cad. No. 30 — ANKARA

Tel. : 12 07 68 — 18 70 71

Sayı : (DK. 13—1512)

Dağıtım :

- 1 — Meslekdaş Müsteşar ve Muavinlerine
- 2 — Meslekdaş Genel Müdür ve Muavinlerine
- 3 — Personel İdari işlerde görevli Şube Müdürleri, Daire Başkanları ve yardımcılarına.

Odamızda, 657 sayılı Personel Kanununun ve buna ek 1327 sayılı kanun, kanun hükümlü kararname ve 1—4 dereceli kadroların tevzii, 1972 — 1973 yılları için Bakanlıklara tefrik edilen yan ödeme karar-namelerini tetkik ederek Ziraat Yüksek Mühendislerinin kayıp ve kazançlarını tesbit etmek, bundan sonraki sağlanabilecek imkanları araştırarak çalışma hedeflerini saptamak amacı ile bir personel komisyonu kurulmuştur.

Bir aydır faaliyetlerini sürdüren komisyonun, 4 — 5 yıllık tahsil sürelerine göre Ziraat Yüksek Mühendisleri arasında yapılan ayırım ve diğer konulardaki bir numaralı raporu ekte sunulmuştur.

Rapor münderecatı ilgili Devlet Bakanlığına da aktarılmıştır.

Bakanlığınızda görevli bulunan Ziraat Yüksek Mühendisleri arasındaki 4 — 5 yıllık tahsil farkı ayırımının giderilmesi için Devlet Personel Dairesinin bağlı bulunduğu Devlet Bakanlığı nezdinde teşebbüse geçilerek durumun düzeltilmesine müsaadelerinizi arz ederiz.

Saygılarımızla

Yönetim Kurulu Adına

Başkan

Avni BAŞDOĞAN

Ek — 7 (f)

10 Nisan 1973

D A Ğ I T I M :

Orman Mühendisleri Odası Başkanlığına

ANKARA

Kimye Mühendisleri Odası Başkanlığına

ANKARA

Yukarıda yazılı adreslere gönderildi.

4 ve 5 Yıllık tahsil gören Yüksek Mühendislerin intibaklarındaki bir sene noksan tahsil farkından dolayı bir alt dereceye atanmalarının Kanun hükmündeki kararnamede düzeltileceği ümidinde iken anılan kararnamede yer almayı camiamızı üzmüştür.

657/1327 Sayılı Personel Kanunu ile ilgili özel bir ihtisas komisyonuna hazırlattırılan 1 numaralı rapor ekte sunulmuştur.

Bahis konusu rapor ilgili Devlet Bakanlığına ve meslekdaş parlamenterlerimize de gönderilmiştir. Yakın zamanda Millet Meclisinde görüşülecek olan Kanun hükümlü kararnamede bu adaletsizliğin giderilerek yeralması için çalışmalarımız sürdürülmektedir.

Üyelerinizde ilgilendiren bu konu Odanızca benimsendiği takdirde uygun görülecek bir sistemde çaba göstermenizde fayda görmekteyiz.

Keyfiyeti görüşlerinize sunarız.

Saygılarımızla

Genel Sekreter

Hulusi KIZILDAĞ

Ziraat Yüksek Mühendisi

Ek — 7 (g)

6 Haziran 1973

Sayın Ahmet Nusret TUNA

TARIM BAKANI

ANKARA

Bakanlığınızda uzun yıllardır ele alınmayan en önemli konulardan biri olan kadro ve istihdam sorunlarıyla ilgili olarak zatinalinizin başkanlığında yüksek kademede görev almış sorumlu yöneticilerle toplantı düzenlediğiniz Odamızca öğrenilmiş takdir ve şükranla karşılanmıştır.

Her türlü hizmetin başarıya ulaştırılmasında görevli personelin hak ve hukukunun korunması önemli bir husustur.

Camiamızı mutlu kılan çalışmalarınızın başarılı sonuçlanmasını diler saygılarımızın kabulünü arzederiz.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Yönetim Kurulu Adına

Başkan

Avni BAŞDOĞAN

7 Haziran 1973

T. M. M. O. B.
ZİRRAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Sakarya Cad. No. 30 — ANKARA
Tel : 12 07 68 — 18 70 71
Sayı : (DK. 13—2418)

Sayın

Ziraat Yüksek Mühendisi

Parlamentar (Senatör ve Milletvekili) meslekdaşlara
gönderildi.

ANKARA

Personel kanununa ilişkin kanun hükmündeki kararnamenin çok yakında Yüce Mecliste görüşüleceği kanısındayız.

Malumlarınız olduğu üzere kanun hükmündeki kararnamede personel kanununun 36. maddesindeki teknik elemanların 4—5 yıllık tahsili farkı ile ilgili adaletsizliği giderici bir hükme raslatlanmamıştır.

4 ve 5 yıl öğrenim yapmış olan Ziraat Yüksek Mühendislerinin işe başlama dereceleri :

1327 Sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle değişik 657 sayılı Kanunun 36 ncı maddesinin Teknik Hizmetler sınıfının teşkiline dair 1 nci paragrafında «Bu kanunun kapsamına giren kurumlarda meslekleri ile ilgili görevleri fiilen ifa eden ve mer'i hükümlere göre Yüksek Mühendis, Mühendis, Yüksek Mimar, Mimar teknik hizmetler sınıfını teşkil eder» denmiş olup öğretim sürelerine dair herhangi bir kayıt bulunmakla beraber (d) fıkrası mühendis ve mimar sıfatını almış olanları

10 ncu derecenin 3 üncü kademesinden (e) fıkrası ise 5 yıl ve daha fazla yüksek Teknik öğretim yapmış olanları 9 uncu derecenin 3 ncü kademesinden işe başlatmaktadır. (d) fıkrasında mühendis ve mimar sıfatı esas alındığına göre (e) fıkrasının da yüksek mühendis ve yüksek mimar sıfatları esas alınmak suretiyle düzenlenmesi gerekirdi. (d) fıkrasında ünvan, (e) fıkrasında öğrenim süresi esas alınarak düzenlendiğinden Ziraat Yüksek Mühendisi ünvanı alan meslekdaşlarımızdan 4 yıl öğrenim görmüş olanlar mağdur olmaktadır.

Ziraat Fakülteleri kurulduğu yıllarda memleketin ekonomik durumu ve Ziraat Yüksek Mühendislerine olan ihtiyacı gözönünde bulundurulmak suretiyle 4 yıllık yoğun bir eğitim programı uygulamışlardır. Zamanla Ziraat Fakültelerinin sayısal artışı ve eğitim olanaklarının daha yaygınlaşması sonucu bu süre 5 yıla çıkarılmış olup, mezun olan Yüksek Ziraat Mühendislerinin ünvan ve formasyonlarında bir değişiklik gerektirmemiştir.

Bu nedenle, 36 ncı maddenin (e) fıkrasının «Yüksek Mühendis ve Yüksek Mimar sıfatını almış olanlar 9 uncu derecenin 3 üncü kademesinden işe başlar ve 1 nci derecenin son kademesine kadar yükselirler» şeklinde düzeltilmesi gerekmektedir.

Bir yıl noksan tahsilden ötürü bir derece gibi aşağı bir kadro derecesinden intibak ettirmek hiçte adil ölçülere dayanmamaktadır.

Kaldı ki eskiden Mülkiye ve Hukuk Fakülteleri de 4 seneden az süreli okullardı. Personel kanununda bu fakülte ve okul mezunları için tahsil senelerinde bir ayırım yapılmamıştır.

Yine altı sene tahsil gören doktorlar 9/4 den, 5 sene tahsil gören Veterinerler ise 9/3 den başlatılmaktadırlar:

Kanun hükümlü kararname mecliste müzakere edildiğinde 36. maddenin bu şekliyle düzeltilmesi için gerekli çabanın gösterilmesini önemle rica ederiz.

Saygılarımızla

Yönetim Kurulu Adına
Başkan
Avni BAŞDOĞAN

7 Haziran 1973

T. M. M. O. B.
ZİRRAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Sakarya Cad. No. 30 — ANKARA
Tel : 12 07 68 — 18 70 71
Sayı : (DK. 13—2417)

Sayın

.....
Devlet Personel Dairesi ve
Sn. Başbakan Yardımcısı Nizamettin
Erkmenin adreslerine gönderildi.

ANKARA

Personel kanununa ilişkin kanun hükmündeki kararnamenin çok yakında Yüce Mecliste görüşüleceği kanısındayız.

Malumlarınız olduğu üzere kanun hükmündeki kararnamede personel kanununun 36. maddesindeki teknik elemanların 4 — 5 yıllık tahsil farkı ile ilgili adaletsizliği giderici bir hükme rastlanmamıştır.

4 ve 5 yıl öğrenim yapmış olan Ziraat Yüksek Mühendislerinin işe başlama dereceleri :

1327 Sayılı Kanunun 9 ncu maddesiyle değişik 657 sayılı Kanunun 36 ncı maddesinin Teknik Hizmetler sınıfının teşkiline dair 1. nci paragrafında «Bu kanunun kapsamına giren kurumlarda meslekleri ile ilgili görevleri fiilen ifa eden ve mer'i hükümlere göre Yüksek Mühendis, Mühendis, Yüksek Mimar, Mimar teknik hizmetler sınıfını teşkil eder» denmiş olup öğretim sürelerine dair herhangi bir kayıt bulunmakla beraber (d) fıkrası mühendis ve mimar sıfatını almış olanları 10 ncu derecenin 3 üncü kademesinden (e) fıkrası ise 5 yıl ve daha fazla

yüksek teknik öğretim yapmış olanları 9 ncu derecenin 3 üncü kademesinden işe başlatmaktadır. (d) fıkrasında mühendis ve mimar sıfatı esas alındığına göre (e) fıkrasının da yüksek mühendis ve yüksek mimar sıfatları esas alınmak suretiyle düzenlenmesi gerekirdi. (d) fıkrasında ünvan, (e) fıkrasında öğrenim süresi esas alınarak düzenlendiğinde Ziraat Yüksek Mühendisi ünvanı alan meslekdaşlarımızdan 4 yıl öğrenim görmüş olanlar mağdur olmaktadır.

Ziraat Fakülteleri kurulduğu yıllarda memleketin ekonomik durumu ve Ziraat Yüksek Mühendislerine olan ihtiyacı gözönünde bulundurulmak suretiyle 4 yıllık yoğun bir eğitim programı uygulamışlardır. Zamanla Ziraat Fakültelerinin sayısal artışı ve eğitim olanaklarının daha yaygınlaşması sonucu bu süre 5 yıla çıkarılmış olup, mezun olan Yüksek Ziraat Mühendislerinin ünvan ve formasyonlarında bir değişiklik gerektirmemiştir.

Bu nedenle, 36 ncı maddenin (e) fıkrasının «Yüksek Mühendis ve Yüksek Mimar sıfatını almış olanlar 9 ncu derecenin 3 ncü kademesinden işe başlar ve 1. nci derecenin son kademesine kadar yükselirler» şeklinde düzeltilmesi gerekmektedir.

Bir yıl noksan tahsilden ötürü bir derece gibi aşağı bir kadro derecesinden intibak ettirmek hiçte adil ölçülere dayanmamaktadır.

Kaldı ki eskiden Mülkiye ve Hukuk Fakülteleri de 4 seneden az süreli okullardı. Personel kanununda bu fakülte ve okul mezunları için tahsil senelerinde bir ayırım yapılmamıştır.

Yine altı sene tahsil gören doktorlar 9/4 den, 5 sene tahsil gören Veterinerler ise 9/3 den başlatılmaktadırlar.

Kanun hükümlü kararname mecliste müzakere edildiğinde 36. maddenin bu şekliyle düzeltilmesi için gerekli çabanın gösterilmesini önemle rica ederiz.

Saygılarımızla

Yönetim Kurulu Adına
Başkan
Avni BAŞDOĞAN

28 Haziran 1973

T. M. M. O. B.
ZİRRAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Sakarya Cad. No. 30 — ANKARA
Tel : 12 07 68 — 18 70 71
Sayı : 13—3065

Sayın

.....
Arka sayfada yazılı
İsim ve Adreslere gönderildi.

657 sayılı Devlet Personel Kanunu ile 1327 sayılı Kanun ve 2. 5. 6. sayılı K. H. kararnamelerden sonra Teknik personel için ayrı bir kararname ile yine bir statünün uygulanacağı ve bu yönde bazı bakanlıklarda şimdiden çalışmalar yapıldığı Odamızca öğrenilmiştir.

Diğer yönden T.M.M. Birliğinde konu üzerinde; Teknik Hizmet itihali, Teknik Gücün Çalışma sorunları ve Teknik Gücün örgütlenmesi konularında çalışmalarda bulunmaktadır.

Bu çalışmalara paralel olarak çok sayıda Ziraat Yüksek Mühendisinin görevli bulunduğu Bakanlığınızda da konunun ele alınarak üzerinde önemle durulacağını ümit etmekle beraber işin önemi dikkate alınarak diğer Bakanlıklarda yapılan çalışmaların yakından izlenmesini ve şimdiden gerekli hazırlıkların yapılmasında yarar görmekteyiz.

Bu konuda odamız arzu edildiği takdirde gereken işbirliği ve yardımda bulunacaktır.

Duruma bilgilerinize sunarız.

Saygılarımızla
Yönetim Kurulu Adına
Başkan
Avni BAŞDOĞAN

A — Bütün Meslekdaş Müsteşar ve Muavinleri

İzzet Baykal	Tarım Bakanlığı Müsteşarı
M. Dursun Kesimoğlu	Köy İşleri Bakanlığı Müsteşarı V.
Mehmet Madenoğlu	Tarım Bakanlığı Müsteşar Mv.
Hüseyin Altuğ	Tarım Bakanlığı Müsteşar Muavini
Ahmet Akşit	Köy İşleri Bakanlığı Müsteşar Muavini

B — Genel Müdürler ve Muavinleri

Oğuz Atalay	D.Ü.Ç. Genel Müdürü
Recep Meriç	D.Ü.Ç. Genel Müdür Muavini
Vasfi Ocaklı	D.Ü.Ç. Genel Müdür Muavini
Ali Baran	D.Ü.Ç. Genel Müdür Muavini
Necmettin Ülser	D.Ü.Ç. Genel Müdür Muavini
Turan Kutlucan	D.Ü.Ç. Genel Müdür Muavini
Doç. Dr. Vecdet Erkun	Hayvancılığı Geliştirme Genel Müdür Mv.
Nebih Yalaz	Zirai Mücadele ve Karantina Genel Müdürü
İsmail Şentürk	Zirai Mücadele ve Karantina Genel Md. Mv.
Ramiz Sipahi	Zirai Mücadele ve Karantina Genel Md. Mv.
Burhaneddin Doruk	Ziraat İşleri Genel Müdürü
Cemil Tezel	Ziraat İşleri Genel Müdür Mv.
Hamza Tanyaş	Ziraat İşleri Genel Müdür Mv.
Refet Ergin	Ziraat İşleri Genel Müdür Mv.
Nejat Emirli	T.Z.D. Kurumu Genel Müdürü
Ekrem İnce	T.Z.D. Kurumu Genel Müdür Muavini
Prof. Dr. Ü. Emin Çölaşan	Meteoroloji İşleri Genel Müdürü
Necdet Yeşilova	Meteoroloji İşleri Genel Müdür Mv.
Hüseyin Yeğin	Toprak İskan Genel Müdürü
Selahattin Güman	Toprak İskan Genel Müdür Mv.
İ. Ziya Özel	Toprak İskan Genel Müdür Mv.
Nejat Erkenci	TOPRAKSU Genel Müdürü

Nurhan Gürel	TOPRAKSU Genel Müdür Mv.
Ömer Gençay	TOPRAKSU Genel Müdür Mv.
Nihat Karol	TOPRAKSU Genel Müdür Mv.
Mehmet Perçin	TOPRAKSU Genel Müdür Mv.
Adem Karaelmas	T.M.O. Genel Müdürü
Kaya Kuşhan	T.M.O. Genel Müdür Mv.
Muzaffer Denteş	Yem Sanayii Genel Müdürü
Hüseyin Birkan	T. Şeker Fab. A. Ş. Genel Müdür Mv.
Dr. Duran Taraklı	Köy AR-GEL Genel Müdürü
Yıldırım Poyrazoğlu	Köy AR-GEL Genel Müdür Mv.
Şeref Özgül	ÇAY - KUR Genel Müdürü - RİZE
Ümit Ülkü	ÇAY - KUR Genel Müdür Mv. - RİZE
Suat Bayhan	Su Ürünleri Genel Müdür Mv.
Adnan Öztürk	Su Ürünleri Genel Müdür Mv.
Dr. Nevzat Karacahisarlı	T. B. Plânlama Araşt. ve Koord. Genel Müdürü

C — Personel ve İdari İşlerde görevli Şube Müdürleri, Daire Başkan ve Yardımcıları

Tuncer	T.B. İdari İşler ve Personel Genel Müdür Mv.
Hulusi Özgüven	TOPRAKSU Genel Md. İüğü Daire Başkanı
Emin Akyıldız	TOPRAKSU Genel Md. İüğü Daire Baş. Mv.
Aysel Çam	T.B. Ziraat İşl. Genl. Müdl. İdari İşler Şb. Md.
Mustafa Akuğur	Zirai Müc. ve Zirai Karant. Gn. Md. İdari Şubesi Müdürü

Ek — 7 (I)

21 Temmuz 1973

Sayın Adem KARAELMAS

Ziraat Yüksek Mühendisi

T.M.O. Genel Müdürü

ANKARA

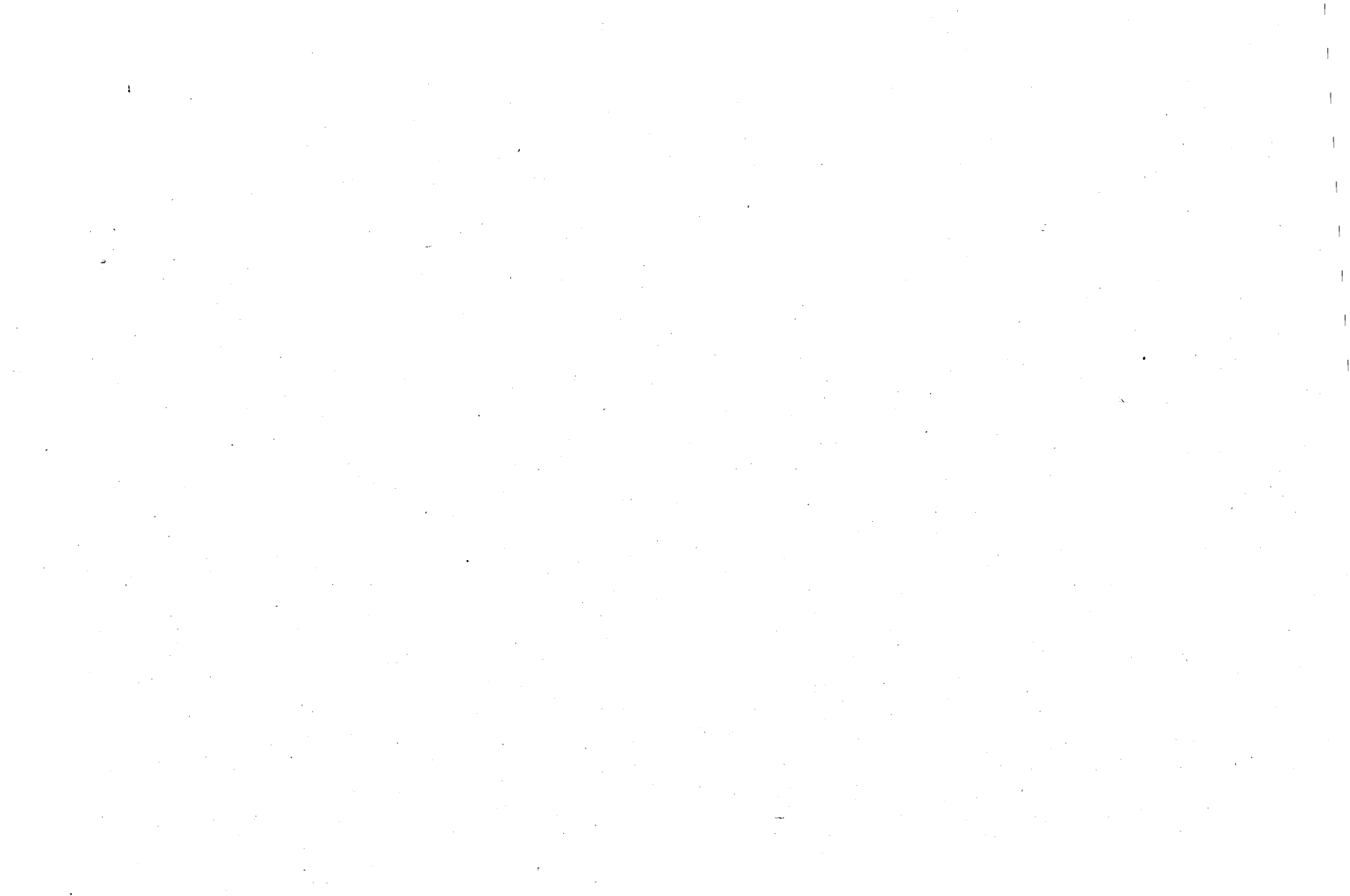
14483 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 28.2.1973 tarih ve 7/6044 sayılı kararnamede Ziraat Yüksek Mühendislerinden örgütünüzde yalnız Bölge Müdürü ve Teknik Kontrolörler hariç diğer pozisyonda çalışanların yan ödemededen yararlanamadıkları öğrenilmiştir.

Yönetim Kurulumuz mesleğinde temayüz etmiş bir üyemizin bu kuruluşun en yüksek idari kademesinde bulunması nedeni ile en kısa zamanda bütün Ziraat Yüksek Mühendislerinin yan ödemededen yararlan-dırılması amacı ile durumun düzeltilmesi cihetine gidileceği inancı içe-risindedir.

Keyfiyeti görüş ve takdirlerinize arz ederiz.

Saygılarımızla

Genel Sekreter
Hulusi KIZILDAĞ
Ziraat Yüksek Mühendisi

Sevk Şekli

İlgili servis telefonu

T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri
Odası Sakarya Caddesi No. : 30
ANKARA

İşareti : 0514/051—70—106

Tarihi : 1—10—1973/11606

21.7.1973 tarih 13—3634 sayılı yazınıza karşılıktır.

657 sayılı Kanuna 1327 sayılı sayılı Kanunun 71 nci maddesiyle eklenen ek madde gereğince hazırlanarak Devlet Personel Dairesine 5.7.1972 tarih ve 7058 sayılı yazımızla gönderilen iş gücü, iş riski ve teminindeki güçlük zamlarına ait listede Ofisimizde çalışan Ziraat Yüksek Mühendislerine azami derecede yan ödeme yapılması teklif edilmişti.

21.3.1973 tarih ve 14483 sayılı resmi gazetede neşredilen 28.2.1973 tarih ve 7/6044 sayılı kararnameye ekli listede Genel Müdürlüğümüzce talep edilen personelin çoğu yan ödemeler dışı bırakılmıştır.

Mezkûr kararnamede yan ödemelerin en adil bir şekilde istifade edecek personele tevzii yapılması hususunda gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

Bilgi almanızı rica ederiz.

Saygılarımızla

Toprak Mahsulleri Ofisi
Genel Müdürlük

Tevfik Bekler
Zat İşleri Müdürü

Sermet Kayhan
Zat İşleri Müdür Mv.

Ek — 7 (n)

21 Temmuz 1973

Belediye Başkanlığına
ANKARA

Türkiye'de kamu ve iktisadi kuruluşlarda çalışan bütün ihtisas dallarındaki teknik elemanların iş riski ve teminindeki günlük zamlarından değişik oranlarda da olsa yararlandırıldıkları ve aylık ücreti dışında yan gelir sağladıkları malumlarımızdır.

Teşkilatınıza bağlı, örneğin; Park ve Bahçeler Müdürlüğü ve sair gibi kuruluşlar da çalışan Ziraat Yüksek Mühendislerinin bu zamları almadıklarını öğrenmiş bulunuyoruz.

Yönetim Kurulumuz Ziraat Yüksek Mühendislerinin de yan ödemediğinden faydalandırılması amacı ile durumun düzeltilmesi cihetine gidileceği inancı içerisindedir.

Keyfiyeti görüş ve takdirlerinize arz ederiz.

Saygılarımızla

Genel Sekreter
Hulusi KIZILDAĞ
Ziraat Yüksek Mühendisi
2. Kasım. 1973

2 Kasım 1973

T. M. M. O. B.
ZİRRAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Sakarya Cad. No. 30 — ANKARA
Tel : 12 07 68 — 18 70 71
Sayı (DK. 13—4987)

Sayın
Ziraat Yüksek Mühendisi
Arkadaki Dağıtımlara Ekleriyle beraber gönderildi.

ANKARA

Son çıkan yan ödemelerle ilgili kararnamenin meslekdaşlar arasında tepki yarattığını bazı kuruluş ve üyelerimizin Odamıza yaptığı müracatlardan öğrenmiş bulunuyoruz.

23.Mart.1973 tarih; 13—1252 sayılı yazımızın sureti ekte sunulmuştur. Tetkikinden de anlaşılacağı üzere Odamız Mart. 1973 te tüm Personel Kanununa ilişkin (1—4) Dereceli Kadro Kararnamesi, intibakta ki hatalar, fazla mesai ve yan ödeme gibi konularda üyelerimizin kayıp ve kazançlarını tesbit etmek ve çalışma hedeflerini saptamak amacı ile Ziraat Yüksek Mühendisleri çalıştıran kuruluşlardan anket şeklinde sualer sormuştuk.

Maalesef, ekseri örgütlerden anketimize bu güne kadar müsbet cevap alınamamıştır.

Şimdiki çalışmalarımıza ışık tutması yönünden teşkilatınızda çalışan Ziraat Yüksek Mühendisleri için Maliye Bakanlığından talep edilen (Yan Ödeme) Risk, iş güçlüğü ve temininde ki güçlük zamlarını belirtir cetvellerden bir nushasının Odamıza acele gönderilmesine müsaadelerinizi önemle rica ederiz.

Saygılarımızla

Oda Yönetim Kurulu Adına
Başkan
Avni BAŞDOĞAN
Ziraat Yüksek Mühendisi

DAĞITIM :

Burhanettin DORUK

Nebih YALAZ

Nejat EMİRLİ

Recep MERİÇ

Prof. Dr. Ü. E. ÇOLAŞAN

Suat BAYHAN

Dr. Nevzat KARACAHİSARLI

Hüseyin YEĞİN

Nejat ERKENCİ

Yıldırım POYRAZOĞLU

Şeref ÖZGÜL

Hüseyin BİRKAN

Muzaffer DENTEŞ

Dr. Ahmet ŞENEL

Adem KARAEMLAS

Adem KARAEMLAS

İhsan GÜRBÜZ

Fuat ÇİLİNGİROĞLU

Doç. Dr. Vecdet ERKUN

Orhan KÜKREKOL

Asım ALP

Dr. Osman YAVUZ

Ziraat İşleri Genel Müdürü

Zirai Mücadele ve Karantina Genel M.

T. Z. D. K. Genel Müdürü

D. Ü. Ç. Genel Müdür Mv.

Meteoroloji İşleri Genel Müdürü

Su Ürünleri Genel Müdürü

T. B. Plânlama Araştırma ve Koordinasyon Gn. Md.

Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürü

TOPRAKSU Genel Müdürü

Köy Kooperatifçiliği ve El Sanatları Gn. Md. Mv.

ÇAY — KUR Genel Müdürü — RİZE

T. Şeker Fabrikaları A.Ş. Genel M. Mv.

Yem Sanayii T.A.Ş. Genel Müdürü

T. B. Pamuk İşleri Müdürü

T.M.O. Genel Müdürü

Haşhaş İkame Bölgesi Proje Genel Md.

Atatürk Orman Çiftliği Müdürü

T. C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğüne

Tekel Enstitüleri Müdürü — İSTANBUL

Hayvancılığı Geliştirme Genel Müdür Mv.

T. Süt Endüstrisi Kurumu Genel M.

T. B. Tetkik İştisare Dairesi Reisi

T. B. Yem tescil ve Kontrol İşl. Dai. Bşk.

Parlemanter Meslektaşlara**YAN ÖDEMELER**

26.Ekim.1973 gün ve 14697 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kararname gereğince Devlet Personel Kanunu kapsamına giren bazı kuruluşlarda yani «yan ödemelerin» verilmesine başlandı. Bu ödemeler, iş-güçlüğü, iş riski ve elaman teminindeki güçlük zamlarını kapsamaktadır. Ne yazık ki söz konusu kararname, 657 ve 1327 sayılı yasaların uygulamadaki aksaklıklarını gidermek üzere çıkarılan Kanun Hükmündeki Kararnamelere rağmen bazı sorunları da beraberinde getirdi. Kararname incelendiğinde; kamu kesiminde benzer hizmetleri gören teknik elemanlar arasında iş riski ve temininde güçlük zamlarında önemli ayrımlar yapıldığı açıkça görülmektedir. Bu ayrımların nedeni ve dayanağı idda kararnameyi hazırlayan ve kabul edenler tarafından inandırıcı bir biçimde izah edilememektedir. Örneğin; Köyişleri Bakanlığında YSE Genel Müdürlüğünün merkez ve taşra örgütüne yan ödemeler verilirken aynı Bakanlıkta TOPRAKSU Genel Müdürlüğüne verilmemesinin nedeni nedir? sorusu daima cevapsız kalmıştır. Her iki Genel Müdürlüğün hizmetleri de köye dönük önemli yatırımları kapsamaktadır. Her iki Genel Müdürlükte bu hizmetler ihtisas kolları ayrı da olsa aynı sınıftaki teknik elemanlar tarafından yerine getirilmektedir. Ama biri alır, diğeri de alamaz. İşte 637 ve 1327 sayılı yasaların ülke çapında meydana getirdiği tek sorun da bu eşitsizlik değil midir?

Bu nedenledir ki çağımızın en büyük özlemlerinden biri; belki de en başta geleni hiç kuşkusuz eşitliktir. Toplumumuzda eşit işe eşit ücret ilkesine ulaşmak için çaba harcanacağına, teknik personel arasında giderek kesin farklılıklar yaratılması gerçekten üzerinde önemle durulmağa değer bir konudur.

Eşitlik ilkesi gözönüne alınmadan yapılan uygulamaların bir takım güçlükler, aksaklıklar, hatta huzursuzluklar doğuracağından şüphe edil-

memelidir. Şu kadarını söylemek yerinde olur ki, bu farklılaşmalar, toplumsal ve ekonomik bünyeyi geniş Ölçüde etkilemektedir. Bu itibarla; uygulamadaki eşitsizliğin gerginlik ve kuşku verici bir nitelik almadan kısa zamanda ilgililer tarafından öncelikle ele alınarak olumlu bir sonuca ulaştırılması gerekir. Yürürlükte bulunan yasa ve kararnamelerde iş gücü, iş riski ve teminindeki güçlük zamlarının memurlara ne şekilde verilebileceği açıkça belirtilmiştir. «Hayat ve sağlık için tehlike veya çalışma şartları bakımından güçlük arz eden veya normalin üstünde gayret sarfını gerektiren veya **eleman temininde müşkilât çekilen görevler için işgüçlüğü, iş riski ve teminindeki güçlük zamlarının ödenmesi**» öngörülmektedir. Bu fikir düzeni içerisinde deruhte edilen görevle, meslek nitelikleri yan ödeme alacak memurların tesbitinde önem ve öncelik kazanmaktadır. Buna rağmen, söz konusu zamların verilmesinde kişisel bazı görüşler daha etkili olabilmektedir.

Bilindiği gibi T. Şeker Fabrikalarına bağlı yurdun çeşitli yerlerinde Şeker fabrikaları mevcuttur. Bu fabrikaların müdürlüklerine de çeşitli meslek mensuplarından atama yapılabilmektedir. Bugünkü uygulamaya göre eğer herhangi bir fabrikanın müdürü Ziraat Yüksek Mühendisi ise temininde güçlük zammını alamıyacaktır. Başka bir meslek mensubu ise alacaktır. Keza, Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü'nün çeşitli bölgelerde Kombina Müdürlükleri vardır. Buralarda Hayvan Alım Ekspertleri hizmet görürler. Eğer bu eksper veteriner hekim ise temininde güçlük zammı verilecek Ziraat Yüksek Mühendisi ise verilmeyecektir.

Şimdi ilgililere soruyoruz bir Hukuk Devleti olan Türkiye'de yasaların böyle uygulanmasına nasıl izin verilir.

Yasalarda açıkça belirtildiği üzere temininde güçlük zammı **müşkilât çekilen görevler** için verilmektedir. Bir fabrikanın müdürlüğü, bir eksperlik hizmeti gerçekten müşkilât çekilen birer görevse herhalde bu işte çalışanlara da bir ayırım yapılmadan yan ödemeleri verilmelidir.

Maliye Bakanlığı Müsteşarlığına bir hukuk, İktisat veya Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu bir devlet memuru atanabilir. Eğer bu müsteşar örneğin Hukuk Fakültesi mezunu ise ve Hukukçularda sayı bakımından çoksa büyük bir gerekçe ile bu memurun teminindeki güçlük zammından yararlanmasına engel olunabilir mi?

Sayısal bir çoğunlukla güç bir hizmetin ifası için aranan elemanın yeteneği arasında geçerli ve tutarlı bir ilgi nasıl kurulabilir. Kaldı ki ülkemizde hangi alanlarda, ne kadar ve hangi nitelikte elemanlar gereklidir bu dahi saptanmamıştır. Memleketimizin bugünkü koşullarında

üniversiteden mezun olanlar çoğunlukla devlet kesiminde görev alırlar. Bu kesimde ise günümüze kadar ne standart kadrolar ve ne de standart ünvanlar tesbit edilebilmiştir. Bundan dolayı da kadro ve yan ödemelerin dağıtımında, ilgili kuruluşlarca daima büyük hatalar yapılmış ve yanılmalar olmuştur. Bir nevi pazarlık sistemi şeklinde yürütülmekte olan bu yol değiştirilip esaslı bir prensibe bağlanmadığı sürece memurların huzursuzluğu her geçen gün biraz daha artacaktır.

657 Sayılı Devlet Personel Kanununun meydana getirdiği aksaklık ondan daha geniş kapsamlı 1327 sayılı ek kanunla ve bu ek yasanın huzursuzluğu da kanun kuvvetindeki kararnamelerle halâ giderilmemişse bunun tek nedenini bilerek veya bilmiyerek bir türlü uyulmayan «eşitlik ilkesinde» aramak gerekir. Bütün bu karışık ve çelişkilerle dolu uygulamada ise tek memnun olunacak husus getirilen ayrıcalıklara tüm teknik personelin birleşerek yerinde ve zamanında karşı durması ve protesto etmesidir. (Ek 1). Sözü edilen kararname ile bir kısım teknik personele verilmiyen hakların Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve onaltı oda tarafından verilmesi, böyle bir uygulamadan çeşitli yarar umanlar için önemli bir ikazdır.

Söz konusu kararnamenin üst düzeyde görüşülmesi ve hatta Bakanlar Kurulunda tartışması yapılırken bir gerçek daha ortaya çıkmıştır. O'da Ziraat Mühendisliği hizmetlerinin ne olduğunun devletin yüksek kademelerinde görev almış bazı aydın kişilerin bilmemesi veya öyle görünmesidir. Acı olan da budur. Bilindiği üzere ülkemizde Yüksek Ziraat öğrenimin kaynağı 1848'lere kadar uzanır. Ama o zamanların Aydınları öğrencileri «Ziraatın da ilmi, tekniği mi olur» diye kışkırtarak yüksek okulun kapatılmasını sağlamışlardı. Ya devrimizin Osmanlı zihniyetini taşıyan aydınları neyi kapatacaklar? Ulu Atatürk'ün açtığı Ziraat Fakültelerini mi? Bu aydınlara Ziraat Mühendisliği hakkında biraz bilgi verelim.

Mühendislik Hizmetlerini toplumun teknik düzeyinde görülen sorunlar demeti olarak tanımlıyabiliriz. Bu demetin içinde yer alan Ziraat Mühendisliği, diğer Mühendislik dalları gibi, doğal kuvvetlerin insanlar için yararlı şekillere dönüştürülmesi amacına yönelmiş bir meslektir. Ve hayati önemdedir. Zira Ziraat Mühendisliği hizmetleriyle canlılar için gerekli besinler ve bir çok endüstri kollarının hammaddeleri sağlanır. Ziraat Mühendisi bu işi ekonomik olarak yapmakla da yükümlüdür. İstenen özellikte canlı varlıklar meydana getirmek, cansız varlıklar meydana getirmekten çok daha zordur. Zira canlı varlıklar, cansız varlıklara oranla çok daha çeşitli faktörlerin etkisi altında daha fazla değişim gösterirler. Üstelik bu faktörlerin çoğu da insanoglu tarafından kolaylıkla kontrol altına alınamaz.

Buna göre, ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ önce üzerinde çalışacağı canlı varlığın hangi faktörlerin etkileri ile, hangi yönlerde ve miktarlarda değişim gösterdiğini hesaplayarak insanlar için en faydalı değişik şeklin hangi şartlarda meydana gelebileceğini tesbit etmek zorundadır. Bu iş, canlının biyolojik, fizyolojik ve ekolojik özellikleri hakkın temel bilgilerden başka deneme, plânlama, rakam elde etme ve bunları işleyip sonuç çıkarma ile ilgili oldukça ileri bir matematiğe dayanan istatistik bilgisini şart koşar.

İkinci kademedeki Ziraat Mühendisi, insanlar için en uygun değişik şeklin meydana geldiği koşulları, üretimde en elverişli olanak sağlamanın yollarını araştırır. Bu da yüksek belirli bir teknik bilgiyi gerektirir.

Bazı durumlarda insan için en elverişli canlıyı meydana getirmede gerekli koşulları uygulamak ekonomik olmaz. Bu takdirde Ziraat Mühendisi ya mevcut canlı formlarından hangisinin o bölge ve işletmede sağlanması mümkün şartlarda yetiştirebileceğini seçmek, ya da mevcut formlardan en elverişli olanı yerine, ondan da uygun, dolayısıyla daha yüksek değerli olup gerekli şartları ekonomik kılabilecek yeni bir form meydana getirmek durumundadır. Ziraat Mühendisinin en zor işi bu hususta karar vermektir. Burada genel ekonomi ve zirai işletmecilik bilgilerine sahip olmakla yükümlüdür.

Ziraat Mühendisi tarımsal plân, program ve projelerinin yapım ve uygulanması tarımsal kaynakların tayin, tesbit ve geliştirilmesi, tarımsal yapıtların yapım ve bakımı ile, tarımsal yerleşim plan ve projelerini yapmak, modern tarım metodlarının tesbit ve ülkede uygulanmasından da yükümlüdür.

Devlet sektöründe görevli Ziraat Mühendisinin ayrıca bu bilgileri çiftçilere öğretmek onların kendi şartlarında uygulamalarına yardım etmek gibi önemli bir fonksiyonu vardır. Bu tip görev alan Ziraat Mühendisinin çiftçileri, BİRLİKLER ve KOOPERATİFLER halinde organize etmek üzere gerekli bilgi ve tecrübeler de sahip olması gerekir.

Görülüyorki ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ, dar manada Mühendislik bilgilerinden başka, Tabii İlimler, İstatistik Metotları, Ekonomi ve İşletmecilik, Pazarlama ve Köy Sosyolojisi alanlarında da yeteri kadar bilgi isteyen bir meslektir. Bu nedenledir ki bütün dünya ülkelerinde çalışma alanı en geniş olan mühendislik kolu Ziraat Mühendisliğidir.

Cumhuriyetin 50. yılının kutlandığı günümüzde dahi Ziraat Mühendisliğinin ne olduğunu bilmiyen, fakat aydın kişi olarak kendini görenler de bulunmaktadır. Bunların tutucu görüşlerinin etkileriyle ki ülke tarımının teknik düzene geçişi çok geç ve güç olmuştur.

T. M. M. O. B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ

**1973 — 74 ALIM DEVRESİNDE HUBUBATA UYGULANACAK
FİAT SEVİYESİ HAKKINDA HUBUBAT FİATLARI
KONUSUNDA GÖRÜŞLERİ**

1 — G İ R İ Ş :

Türkiye’de hububat fiatları tesbit edilirken, hububatın memleketimiz ekonomisinde tuttuğu önemli yeri, hububat ile ilgili büyük üretici ve tüketici kütlelerini ve bu tarımın özelliklerini birlikte göz önünde tutmak gerekmektedir.

Memleketimizde 1971 de tarımsal üretim değerinin % 27,7 sini hububat üretimi teşkil etmekte, kültür arazimizin % 48,43’ü hububata tahsis edilmektedir. 1963 tarım sayımına göre mevcut 3.514,476 tarım işletmemizin 2.011.346 sı ile, % 57,23 ü buğday yetiştiren işletmelerdir. Hububat yetiştiren işletmeler arasında küçük aile işletmeciliği hâkimdir. Hububattan buğday yetiştiren toplam işletmecilerin % 81,35 i 1—100 dekar arasında araziye sahiptir. Bunlar buğday ekili alanının % 44,92 sine sahip olup, buğday üretiminin % 37,59 unu meydana getirmektedirler. (1) Türkiye’de hububat fiatları tesbit edilirken hububat yetiştiriciliğinde bu işletme bünyesinin dikkate alınması gerekmektedir.

Diğer taraftan Türkiye’de fert başına alınan günlük 2800 kalorisinin 2300’ü hububattan temin edilmektedir. Hem köyde ve hemde şehirde yaşayan nüfusun ana gıdası buğdaydır.

Ekonomimizde hububat üretimi yıldan yıla önemli derecede dalgalanarak, bazı yıllar üretim fazlası, bazı yıllarda buğday açığı hasıl ol-

(1) Devlet İstatistik Enstitüsü, 1963 Genel Tarım Sayımı Sonuçları, Ankara 1965, S. 8 ve 22

maktadır. Memleketimizde tarımın hava şartlarına büyük oranda bağılılığı, modern tarım tekniğinin gereğince uygulanamaması ve gerekli imkânların yeterince sağlanamaması, düzenli üretimi zorlaştırmaktadır. Bunlara tarım işletmelerinin bünye bozukluğu ve sermaye noksanlığı da ilâve edilince, prodüktivite düşmektedir. Bütün bunların sonucu olarak tarımda çalışanların gelirleri düşük bulunmaktadır. Bu durum memleketimizde hububat fiyatları tesbiti konusuna büyük bir önem kazandırmaktadır.

Hububat fiyatları, özellikle buğday fiyatları, diğer madde fiyatları ile yakinen ilgili ve karşılıklı tesirlere sahip bulunmaktadır. Hububat fiyatları tesbit edilirken, maliyet ile birlikte diğer madde fiyatlarını da göz önünde tutmak gerekmektedir.

Bu bakımdan fiyatların tesbiti konusunda memleket ekonomisindeki gelişmeleri incelemek zaruri görülmektedir.

Yurt içi hububat fiyatları dış fiyatlarla ve dünya hububat ticareti ile de alakalı bulunmaktadır. Böylece Türkiye Hububat fiyatları tesbit edilirken, Türkiye ve dünya hububat ekonomisinin ana hatları ile incelenmesi gerekmektedir.

Bu sebeple burada yurt içi ve yurt dışı hububat üretimi ve fiyat eğilimleri araştırılarak, muhtelif faktörlere göre hububat fiyatlarının hangi seviyede tesbit edilmesi gerektiği hesaplanacaktır. Bu çalışmada hububat gurubu içinde buğday, arpa, çavdar ve yulaf fiyatları üzerinde durulmuştur. Ancak analizlerde esas olarak buğday ele alınmış diğer hububat nevelerinin fiyatları ise buğdaya göre hesaplanmıştır.

II — DÜNYA HUBUBAT EKONOMİSİNDEKİ EĞİLİMLER :

Dünya hububat ekiliş ve üretimi son iki yıl içerisinde önemli bir gelişme göstermemiştir. Elde mevcut en son rakamlara göre dünya buğday ve arpa ekim alanları Tablo. 1 de verilmiştir :

Dünya buğday ekim alanı 1970/71 de 216,3 milyon hektardan 1971/72 de 216,1 milyon hektara inmiştir. Arpa ekim alanı ise 679 bin hektar bir artış ile 80,5 milyon hektara ulaşmıştır. 1972/73 üretim yılı hububat ekim alanına ait elde kati bilgi olmamakla beraber, ekilişlerin bir evvelki yıl ekilişlerini önemli derecede geçtiği tahmin edilmektedir. Bu gelişmede en büyük etken Amerikan Bileşik Devletlerinin buğday programının değiştirilmesi olmaktadır.

Gerçekten 1972 de Amerikanın 1973 buğday programı ilân edildikten sonra, Sovyetler Birliği ve diğer bazı memleketlerde üretimin

Tablo : 1
Bölgelere Göre Dünya Buğday ve Arpa Ekim Alanları
(1000 hektar)

Bölgeler	Buğday		Arpa	
	1970-71	1971-72	1970-71	1971-72
Avrupa	27775	27899	16663	16944
Kuzey Amerika	27462	27999	9760	8964
Güney Amerika	8868	8939	1291	1368
Yakın Doğu	19332	20744	5311	5687
Uzak Doğu	25107	26363	4039	4119
Afrika	8091	8266	4978	4661
Okyanusya	7299	7116	2659	2087
Diğer (*)	92366	88731	35101	36651
TOPLAM :	216270	216057	79802	80461

(x) Rusya, Kızıl Çin ve Diğer Ülkeler

Kaynak : FAO, Monthly Bulletin of Agricultural Economica and Statistics, Rome
November 1972. S. 17 — 18

azlığından dolayı dünyada genel olarak buğday taleplerinde bir artış meydana gelmiştir. Bunun bir sonucu olarak Amerikanın 1973 buğday programı değiştirilmiş ve Amerikan çiftçilerine evvelce kullanma izni verilmemiş olan 6 milyon hektarlık arazide de buğday yetiştirebilme hakkı tanınmıştır. 1973 yazında hasat edilecek kışlık buğdayların ekilmesi geç kaldığından müsaade edilen 6 milyon hektarlık sahanın çoğu yemlik hububata ayrılacaktır. Böylece Amerikanın buğday programını değiştirmesi 1973 de dünya hububat ekim alanında ve dolayısıyla üretiminde önemli gelişmelere sebep olacaktır.

Son iki yıllık dünya buğday ve arpa üretim miktarları Tablo. 2 de verilmiştir.

1971/72 de buğday üretimi bir evvelki yıla göre 12,7 milyon ton azalmıştır. 1971/72 üretim yılında, arpa üretiminde de 2,3 milyon ton azalış ile üretim seviyesi 148,5 milyon tona inmiştir. 1971/72 üretim yılında dünyada hububat üretiminin azlığı hububat ticaretini genişletmiş ve stokların azalmasına sebep olmuştur. Özellikle bu dönemde Sovyetler Birliğindeki buğday üretiminin azlığı ve bu sebeple Sovyetler Birliğinin büyük ölçüde ithalat yapması sebebiyle yıl sonunda dünya stoklarında büyük azalma meydana gelmiştir. Bunun sonucu olarak fiatlar çok yükselmiştir.

Tablo : 2
Bölgelere Göre Dünya Buğday ve Arpa Üretim Miktarı (1000 ton)

Bölgeler	Buğday		Arpa	
	1970/71	1971/72	1970/71	1971/72
Avrupa	81280	80239	52322	53497
Kuzey Amerika	59032	56749	23169	20238
Güney Amerika	11569	12940	1376	1503
Yakın Doğu	23514	25554	6200	6994
Uzak Doğu	31175	33680	5627	5789
Afrika	7437	8219	4732	4384
Okyanusya	8998	7120	3332	2315
Diğer (*)	130702	116502	54001	53801
Toplam :	353707	341003	150759	148521

(*) Rusya; Kızıl Çin ve diğer ülkeler

Kaynak : FAO, Monthly, Bulletin of Agricultural Economics and Statistic. Rome
November 1971, S. 17 - 18

1972/73 kampanya yılında dünya hububat ticaretinin daha da canlanacağı beklenmektedir. Bu arada yemlik hububat ticaretinin bir evvelki yıldan 19 milyon tonluk artış ile 119 milyon ton'a ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Dünya hububat fiyatları geçen seneki seviyesinden bir hayli yüksektir. Yapılan tahminlere göre hububat fiyatları bu yüksek seviyesini koruyacaktır. (1)

Dünya hububat üretimindeki değişimler tesiri ile stoklarda meydana gelen değişimler Tablo 3 de verilmiştir.

Tablo : 3
Başlıca ülkelerde Hububat Stok Durumu (Milyon ton) 1 Temmuz

Ülkeler	Buğday			Yemlik Hububat		
	1971	1972	1973	1971	1972	1973 (*)
Birleşik Amerika	19,9	23,5	14,5	51,1	68,2	65,6
Kanada, Avusturalya						
Arjantin	33,4	26,1	19,5	14,4	14,1	17,4
Dünya toplamı	53,3	49,6	34,0	65,5	82,3	83,0

(1) Washington Büyük Elçiliği, Newyork Ticaret Müşavirliği, 27.11.1972 tarihli rapor.

Son yılda dünya buğday üretiminin azalması sonucu başlıca üretici ülkelerde, bir evvelki yıla göre stok durumu 15,6 milyon ton azalmıştır. Toplam yemlik hububatta ise hemen hemen önemli bir değişiklik meydana gelmemiştir.

1972/73 üretim yılında hububat üretimi hakkında henüz tahmin yapılmamıştır. Ekilişlere göre üretimin bir evvelki yıl seviyesinden aşağı olmayacağı ve hatta artacağı beklenebilir.

Dünya hububat üretimi ve stoklarında görülen bu değişmeler fiatlarda kendini hissettirmektedir. Bu konu ileride ayrıca ele alınacaktır.

III — TÜRKİYE'DE HUBUBAT ZİRAATİNİN DURUMU

Türkiye'de hububat yetiştiriciliği tarımımızın esası olduğu için, bu faaliyet kolundaki değişmelerin yakinen takip edilmesi büyük önem taşımaktadır. Gerçekten hububat üretimindeki dalgalanmalar ekonomimizi önemli derecede etkisi altına almaktadır. Hububat üretiminin az olduğu yıllarda ekonomi durgunlaşmakta, fazlalaştığı yıllarda ise canlılık kazanmaktadır. Son yıllarda hububatın gerek sanayide ham madde olarak ve gerekse hayvan yemi olarak kullanılışının artması, üretimin ekonomi üzerinde tesirlerini daha fazla arttırmıştır.

Türkiye'de hububat ekim alanı son yıllarda oldukça tutarlı bir duruma kavuşmuştur. (Tablo: 4)

Tablo : 4
Türkiye'de Hububat Ekimi Alanı (1000 ha)

Üretim yılları	Buğday	Arpa	Çavdar	Yulaf	Toplam	Diğer	Toplam
						hububat	hububat
1967/68	8250	2730	690	365	12035	1097	13132
1968/69	8660	2687	685	351	12383	1092	13475
1969/70	8600	2590	650	320	12160	1080	13240
1970/71	8700	2600	655	309	12264	1060	13324
1971/72	8825	2562	624	299	12310	963	13273
1972/73 (*)	8200	1700	520	180	10600	963	11563

Kaynak : (*) günlük ekiliş, Ocak 1973 sonu itibariyle.

DİE, Tarım istatistikleri özeti 1970, Ankara 1971, S. 8, 9 ve Tarım Bakanlığı

Ekilişlerde, yüksek verimli yabancı ve yerli menşeli yeni çeşitler artmaktadır. 1971/72 üretim yılında 8.825,000 hektar toplam buğday

ekilişinin 2.600.000 hektarı yüksek verimli yerli ve yabancı menşeli çeşitler olduğu tahmin edilmektedir.

1972/73 mahsul yılında güzlük hububat ekilişi normal şekilde yapılmıştır. Güzlük buğday ekilişi 8.200.000 hektardır. Bu alan bir evvelki yıl güzlük ekiliş alanından 410.000 bin hektar kadar fazladır.

Güzlük arpa ekiliş alanı 1.700.000 hektar olup bir evvelki yıl güzlük ekiliş alanı kadardır. Çavdarın güzlük ekiliş alanı 520.000 ve Yulafın 180.000 hektar olup hemen hemen bir evvelki yıl seviyesinde bulunmaktadır. Yazlık ekilişleri yeni başladığından kati ekiliş alanları belirtilmemiştir.

Memleketimizde söz konusu hububatın üretiminde en büyük pay kuru şartlardaki bölgelere aittir. Ekilişler ile üretim ve verim sonbahar ve ilkbahar yağışları ile kışın seyrinin önemli tesiri altındadır. 1972/73 sonbahar ve kış yağışları ile bu yağışların aylara göre dağılımları ve normallerine göre mukayesesi tablo 5 de gösterilmiştir.

Gerek ekim alanı ve gerekse bitkilerin gelişmesi bakımından 1972/73 yılının bölgelere göre durumu şöyledir:

Orta Anadolu (Orta Kuzey - Orta Doğu, Orta Güney) bölgesinde güzlük ekilişleri normal yapılmış ise de kış yağışlarının yetersizliği gelişmeyi aksatmıştır. Üretime Nisan, Mayıs ve Haziran aylarındaki yağış miktarları önemli etki yapacaktır.

Güneydoğu Anadolu'da güz döneminde normal ekiliş yapılmıştır. Kış yağışları normalin çok altında olmuştur. Bununla beraber yeterli olacak ilk bahar yağışları verimi normale ulaştırabilir.

Ege Bölgesinde mevsimin başlangıcında kurak iklim şartları ekimi ve gelişmeyi önemli derecede etkilemiştir. Şubat içinde yağın yağışlar ile kuraklık tehlikesi atlatılmıştır. Bundan sonraki yağışların verimi normale ulaştırması beklenir.

Trakya ve Marmara'da hububat ekimi normal bir durum göstermektedir. Bölgede yağışlar uygun bir şekilde ekilişlere ve bitkilerin gelişmesine etki yapmıştır. Bölgede iyi bir verim beklenmektedir.

Güney Anadolu'da Aralık, Ocak ve Şubat ayları tamamiyle kurak geçmiştir. Şubat ayı sonlarında düşen yağışlar bitkilerin gelişmesine faydalı olmuştur.

Genel olarak bütün Türkiye'nin hububat gelişimi şimdilik normalin altında bir durum göstermektedir. Bundan sonraki yağışlar ürün miktarını, tavin edecektir.

Tablo : 5
1972 - 1973 Yılları Arasındaki Aylık Yağış Miktarları (mm)

1972-1973 Aylar	Marmara Bölgesi		Karadeniz Bölgesi		Ege Bölgesi		Orta Anadolu Bölgesi		Akdeniz Bölgesi		Güney D. Anadolu Bölgesi		Doğu Anadolu Bölgesi	
	Nor. 1972/73		Nor. 1972/73		Nor. 1972/73		Nor. 1972/73		Nor. 1972/73		Nor. 1972/73		Nor. 1972/73	
Eylül	38	82	82	69,5	16	19	14	20	27	12	3	2	13	20,5
Ekim	59	117	102	96,5	50	118	25	42	65	78	32	23	45	43
Kasım	72	50	106	70	76	72	34	15,5	86	34	70	50	47	59
Aralık	93	13,2	95	44,5	139	10	47	8	158	12	87	3,4	35	8
Ocak	74	52,5	91	57	112	66	43	12,5	170	61,5	94	59	42	51,5
Şubat	65	90	83	47	93	151	37	20,9	128	88,4	82	44,3	40	44,7
Mart	57		70		71		39		83		76		48	
Nisan	43		60		44		42		49		73		61	
Mayıs	37		65		38		48		43		38		53	
Haziran	33		62		19		31		21		5		23	

Kaynak : Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Ekim sahası ve yağış miktarından başka buğday üretimine tesir eden diğer faktörler, sulanan arazinin genişlemesi, iyi tarla hazırlanması, yüksek vasıflı temiz tohumluk kullanılması, yeterli dozda ve zamanında gübre verilmesi ve hastalık, haşere ve ot ve diğer mücadelenin yapılmasıdır. Sulanan hububat arazisinde bir evvelki yıla göre önemli bir değişme olmamıştır. Dağıtılan tohumluk miktarı 50 bin ton kadardır. (Tablo. 6)

Tablo : 6
1972/73 Üretim yılında dağıtılan tohumluk miktarları (ton)

Tohumluğun cinsi	1972 yazlığı	1972 güzlüğü	Toplam
Buğday	632,258	39.256,940	39.889,198
Arpa	1.091,800	8.485,840	9.577,640
Toplam	1.724,058	47.742,780	49.466,838

Gübre kullanımı büyük bir artma göstermemiştir. Bu durum üretimi olumlu yönden fazla etkilememektedir.

Türkiye'nin başlıca hububat çeşitlerinin ekiliş alanı nisbetleri Tablo 7 de gösterilmiştir.

Tablo : 7
Türkiye'de Hububat Ekiliş Alanı Nisbetleri (%)

Üretim Yılları	Buğday	Arpa	Çavdar	Yulaf	Diğer	Toplam
1967/68	62,8	20,8	5,3	2,7	8,3	100,0
1968/69	64,2	19,9	5,2	2,6	8,1	100,0
1969/70	64,9	19,6	4,9	2,4	8,2	100,0
1970/71	65,3	19,5	4,9	2,3	8,0	100,0
1971/72	66,5	19,3	4,7	2,3	7,2	100,0
1972/73	69,7	15,3	4,7	1,4	8,7	100,0

Kaynak : DİE, Tarım İstatistikleri özeti 1970, Ankara 1971, S. 9. ve Tarım Bakanlığı.

Buğday ekilişi toplam hububat ekim alanının % 62,8 - 69,7 arasında değişmektedir. Arpa ekilişi hububat ekilişinin % 15 - 20 sini, Çavdar % 5 ini ve Yulaf % 2 sini bulmaktadır. Diğer hububat ise toplam hububat ekilişinin % 8 i oranında seyretmektedir. Memleketimizde hubu-

bat verimi ve dolayısıyla üretim, hava şartlarına bağlı olarak önemli derecede değişmektedir.

Son dört yılın önemli hububat nev'ilerinin üretimi ve verim durumu tablo 8 de gösterilmiştir.

Tablo : 8
Türkiye'de Başlıca Hububat Nev'ilerinin Üretimi ve Verim Durumu

Yıllar	Üretim (1000 ton)				Verim (Kg/ha)			
	Buğday	Arpa	Çavdar	Yulaf	Buğday	Arpa	Çavdar	Yulaf
1967/68	9520	3560	820	450	1154	1304	1188	1233
1968/69	10500	3740	817	468	1230	1414	1198	1336
1969/70	10000	3250	630	415	1163	1255	969	1297
1970/71	13500	4170	895	455	1557	1603	1366	1472
1971/72	12000	3700	740	390	1359	1455	1185	1304

IV — HUBUBAT TÜKETİMİ

Türkiye'de hububat talebi devamlı ve süratli bir büyüme eğilimine sahiptir. Herşeyden önce nüfusun süratli çoğalması toplam buğday talebini şiddetle arttırmaktadır. Her yıl buğday ihtiyacının 200 bin ton arttığı kabul edilmektedir. Hayvancılıkta besiciliğin gelişmesi, dane yeme ve dolayısıyla hububata duyulan talebi yükseltmektedir. Böylece memleketimizde yemeklik ve yemlik hububat talebinde devamlı bir artış görülmektedir.

V — HUBUBAT FİATLARININ TESBİTİNE ESAS OLAN KRİTERLERİN İNCELENMESİ

Hububat fiyatlarının isabetli bir şekilde tesbiti birçok kriterlerin ayrı ayrı incelenmesi ve bunların değerlendirilmesi ile mümkündür. Fiyat tesbit edilirken her şeyden önce üretici ve tüketici menfaatlarının birlikte dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca tesbit edilen fiyatların, verimi artırıcı, girdileri kullanmayı teşvik edici, genel fiyat seviyesine uyan, yurt içi ve yurt dışı serbest fiyatlara ahenkli bulunan fiyatlar olmasına dikkat etmelidir.

Hububat fiyatları buğday esasından tesbit edilmekte diğer hububat neveleri fiyatları ise, buğday fiyatına göre saptanmaktadır.

Burada buğday fiyatlarının tesbitine esas olan kriterler ayrı ayrı in-

celenecek ve diğer hububat neveleri fiyatları da buğdaya göre tayin edilecektir.

Bu kriterler şunlardır:

- 1 — Dünya buğday fiyatları,
- 2 — Başlıca üretim faktörleri fiyatları,
- 3 — Maliyet fiatı,
- 4 — Parite fiatı,
- 5 — Yurt içi serbest pazar fiyatları,
- 6 — Buğdaydan başka diğer tarımsal ürünlerin fiyatları,
- 7 — Buğday borsa fiyatlarının yıllık seyri,

Bu kriterlere göre buğday fiyatları ayrı ayrı ele alınacaktır.

Tablo : 9
(İGA) BUĞDAY FİATLARI

Ülkeler	Buğday Cinsi	(1971/72)
		Baz B. Amerika Golf Limanları teslimli fiyat ranjı (*)
Arjantin	Plata Buğday	63,50—78,26
Avustralya	Faq Buğday	61,73—76,43
B. Amerika	Dark Northern Spring No. 1 % 14 protein	67,24—81,94
B. Amerika	Hard Red Winter No. 2 düşük protein	63,57—78,26
B. Amerika	Western White No. 1	61,73—76,43
B. Amerika	Soft Red Winter No. 1	58,79—73,49
Kanada	Manitoba No. 1	71,83—86,53
Kanada	Manitoba No. 2	69,81—84,51
Ortak Pazar	Standart Kalite	55,12—69,81
İsveç		55,12—69,81
Yunanistan		55,12—69,81
İspanya	İyi Kalite Buğday (fine wheat)	58,79—73,49
İspanya	Düşük kalite buğday	55,12—69,81
Meksika	Buğday (f. ob. Pasifik, Meksika limanları veya diğer Meksika hududu teslim.	56,95—71,65

(*) Fiyat Ranjı : (Asgari - Azami Hudut) : 1962 Milletlerarası Buğday Antlaşmasında Milletlerarası Para fonu teşkilâtının çıkarlarına uygun olarak tayin edilen, Kanada doları Parite karşılığı olarak Port Willam/Port Arthur'da depoda dökme teslim No. 1 Manitoba Northern cinsi buğdayının asgari - azami fiyatı (ton/\$) 59,71 — 74,40 dolarlık ranj içinde idi. Fiyat seviyesinde yeni ranjla meydana gelen fiyat artışı (ton/\$) 7.35) olmuştur.

Kaynak : World Demand Prospects for Whent in 1980.

I — DÜNYA BUĞDAY FİATLARI

a) Milletlerarası Hububat Antlaşmasına Giren Ülkelerin (İGA) Fiatları

Bu gruba dahil ülkeler arasında hem ihracatçı ve hem de ithalatçı ülkeler bulunmaktadır. Dünya buğday fiyatlarının teşekkülünde bu ülkeler önemli role sahiptirler. İGA de 1971/72 buğday fiyatlarına ait bilgiler tablo 9 da verilmiştir. Tablodanda görüldüğü gibi Milletlerarası Buğday Antlaşması Fiatları, bir evvelki yıla göre yükselmiştir.

b) Ortak Pazar Ülkelerinde Buğday Fiatları :

Türkiyenin Ortak Pazara geçiş dönemine girmesi ve ilişkilerinin gittikçe artması, Topluluğun hububat meselelerine ve fiyat politikasına daha çok eğilmeyi zorunlu kılmaktadır. Avrupa Ekonomik topluluğunun bir kısım hayvan yemleri ile sert buğday dışında önemli hububat açığı bulunmaktadır. Buna rağmen burada hububat fiyatları genellikle yüksek bir seviyede tutulmaktadır. (Tablo 10) Ayrıca Amerikan dolarının devaluasyonunundan sonra Ortak Pazarda hububat fiyatları daha fazla yükselmiştir.

Tablo : 10
Ortak Pazarda Hububat Fiatları (Ton/Dolar)

Hububat Çeşitleri	Fiyat Tipi	1971/72(*)	1972/73(**)
Sert Buğday	İşari Fiyat	127.50	143.97
Sert Buğday	Temel Destekleme Fiyatı	119.85	—
Sert Buğday	Asgari Garanti Fiyatı	147.90	166,98
Yumuşak Buğday	İşari Fiyat	109.44	123.55
Yumuşak Buğday	Temel Destekleme Fiyatı	100.72	113.73
Arpa	İşari Fiyat	100.21	113.19
Arpa	Temel Destekleme Fiyatı	92.02	103.90
Çavdar	İşari Fiyat	100.42	114.49
Çavdar	Temel Destekleme Fiyatı	92.82	105.80
Mısır	İşari Fiyat	96.90	110.47
Pirinç (Ayıklanmış)	İşari Fiyat	202.00	229.63

(*) Hesap Birimi Ton = 1 \$/Ton

(**) 1 Hesap Birimi Ton = 1.085.714 \$/Ton

Kaynak : Avrupa Ekonomik Topluluğu nezdinde Türkiye Daimi Delegesi, 7 Şubat 1973

Tablo : 11
Başlıca Üretici Ülkelerde Buğday Fıatları (Cent/kg)

Ülkeler	Üretici Fıatları				İhracat Fıatları			
	1969	1970	1971	1972	1969	1970	1971	1972
Kanada	5,4	5,2	5,3	5,4	6,2	6,5	6,3	6,3
Arjantin	3,7	4,2	4,2	10,1	—	—	—	—
A.B.D.	4,6	4,9	5,0	12,2	—	—	—	—
Fransa	7,8	8,8	9,1	4,9	—	—	—	—
İtalya	10,1	11,0	11,4	4,9	5,3	6,1	6,0	6,0
Avusturalya	—	—	—	—	5,3	—	5,7	5,9

Kaynak : FAO, Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics. September 1971, 1972.

Diğer taraftan Kanada no. 1 Northern II. sınıf buğdayı ihracat fiyatı 1971 Eylülünde, 60 lb. si 1,74 dolardan, yavaş yavaş düşerek 1972 Ocak ve Şubat ayında 1.68 dolara inmiş, bundan sonra ağır ağır yükselerek Ağustosta 1.80 dolara varmıştır. Arjantin Durum buğdayı ihraç Fob fiyatı, 1971 Eylülünde 1,66 dolar seviyesinden, önce azalmış, daha sonra 1972 Haziranında 1,71 dolara ulaşmıştır. Amerikanın no. 2 düşük kaliteli Hard Winter buğdayı fob ihracat fiyatı, 1971 Eylülünde 60 lb sı 1,65 dolardan 1972 Eylülünde 1,72 dolara yükselmiştir.

d) Büyük Miktarda Buğday Tüketicisi ve İthalatçısı Ülkelerde Fıatlar :

İngiltere, Hindistan ve Pakistan gibi fazla miktardaki ithalatları ile dünya fiyatlarını etkileyen ülkelerin fiyatları, genellikle 1970 de bir evvelki yıla göre düşmüş, 1971 de ise, yeniden yükselmiştir. 1972 yılında yükselme devam etmiştir. (Tablo: 12)

e) Kendi Kendine Yeter Ülkelerin Fıatları :

Kendi kendine yeter ülkelerin fiyatları genellikle istikrarlı bir durum göstermektedir. Bu ülkelerde fiyat dalgalanması azdır. Bununla beraber bu ülkelerin fiyatları da 1972 de 1971 e göre yükselmiştir (Tablo 12).

f) Muhtelif Ülkelerde Buğday Himaye fiyatları :

Muhtelif ülkelerin buğday yetiştiricileri için uyguladıkları himaye fiyatları farklılık göstermektedir. Üretici ve ihracatçı ülkelerin himaye fiyatları genellikle düşüktür ve 1970/71 den 1971/72 ye de bir düşme gös-

termiştir. Kanada, Amerika Birleşik Devletleri ve Arjantin de fiatlar Tablo 14 de görüldüğü gibi azalmıştır.

Tablo : 12
Büyük Miktarda Buğday İthal Eden Tüketici Ülkelerin Fiatları
(Cent/kg)

Ülkeler	Üretici Fiatları				Toptan Fiatlar			
	1969	1970	1971	1972	1969	1970	1971	1972
Avusturya	—	—	—	—	9,3	9,6	10,0	10,6
Belçika	9,8	10,0	9,8	11,0	—	—	—	—
Batı Almanya	10,0	9,2	10,6	11,6	—	—	—	—
İsveç	9,4	9,3	9,7	10,7	—	—	—	—
Japonya	15,9	16,7	17,7	20,4	—	—	—	—
Hindistan	—	—	—	—	12,4	12,5	12,4	13,3
Pakistan	—	—	—	—	10,1	10,6	11,6	13,3
Mısır	6,1	7,8	7,4	7,1	—	—	—	—
İngiltere	6,9	7,4	6,3	6,7	6,6*	6,7*	6,8*	6,7*
İrlanda	7,3	7,4	7,7	8,4	—	—	—	—

(*) İthalat fiatı

Kaynak : FAO Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics February 1971 s. 46

Tablo : 13

Kendi Kendine Yeter Ülkelerde Buğdayın Borsa Fiatları (Cent/kg)

Ülkeler	1969	1970	1971	1972
Meksika	12,7	12,0	10,5	11,6
İspanya	10,9	9,5	9,7	—
Türkiye	10,8	9,4	7,5	8,9

Buğdayı himaye fiatı ile koruyan ve kendi kendine yeter ülkelerde himaye fiatları genellikle sabittir ve bir evvelki yıla göre değişmiştir. Örneğin Avusturya, Finlandiya, Norveç, İsveç, Ekvator, Hindistan ve Tunus'ta buğday himaye fiatları bir evvelki seviyesindedir. Buna karşılık İrlanda, Portekiz, İspanya, İsviçre, İngiltere, Brezilya, İran, İsrail Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Güney Afrika'da himaye fiatları bir evvelki yıla göre yükselmiştir.

Tablo : 14
Dünya Buğday Himaye Fıatları (Ton/Dolar)

Ülkeler	1969/70	1970/71	1971/72
Avusturya	95.16	95.16	95.16
Finlandiya	149.91	147.71	147.71
İrlanda	83.04	83.04	83.77
Norveç	156.89	162.40	162.40
Portekiz	114.64	114.64	140.36
İspanya	95.16	95.16	96.27
İsveç	100.68	100.68	100.68
İsviçre	157.63	157.63	178.57
İngiltere	68.34	65.04	77.16
Kanada	53.28	51.07	49.60
A. B. D.	69.44	76.79	45.93
Arjantin	47.03	47.40	44.46
Brezilya	105.45	101.41	103.98
Ekvator	58.42	45.93	45.97
Hindistan	101.41	101.41	101.41
İran	83.04	101.41	113.54
İsrail	152.85	163.87	174.90
B. Arap Cum.	76.43	76.43	95.90
Güney Afrika	93.33	94.43	98.84
Tunus	99.21	99.21	99.21

Kaynak : International Wheat Community, 1971/72.

Dünya hububat fıatlarının incelenmesi son yıllarda bir yükselmenin mevcut olduğunu göstermektedir. Bu yükselme bilhassa ithalatçı ülke fıatlarında fazladır.

2 — BAŞLICA ÜRETİM FAKTÖRLERİ FİATLARINDA DEĞİŞMELER

Buğday maliyetini etkileyen en önemli masraf unsurları, tohumluk ve gübre fıatları, traktör, akaryakıt, alet, ekipman, ilaç ve işçilik masraflarıdır. Bu unsurlar ayrı ayrı incelenecektir.

a — Tohumluk

1972/73 üretimini meydana getirmekte kullanılan resmi tohumluk fıatları bir evvelki yıla göre azalmıştır. 1971/72 ve 1972/73 üretim yıllarında üretim merkezlerinde kamyonla ve en yakın istasyonda vagonla teslim fıatları Tablo 15 de gösterilmiştir.

Tablo : 15
Tohumluk Hububat Fiatları (ks/kg)

Cinsi	Orijinal		Anaç		Sertifikalı		Kontrollü	
	971/72	972/73	971/72	972/73	971/72	972/73	971/72	972/73
Makarnalık								
Buğday	201	191	161	151	151	141	146	136
1. Grup								
Ekmeklik								
Buğday	198	188	158	148	148	138	143	133
2. Grup								
Ekmeklik								
Buğday	195	185	155	145	145	135	140	130
Arpa	175	165	135	125	125	115	120	110
Yulaf	168	158	128	118	118	108	113	103

Kaynak : Tarım Bakanlığı

Bu fiatlara üreticinin işletmesine kadar yaptığı masraflar ile kredili tohumluklarda bankaca alınan faiz dahil değildir. Üreticinin işletmesine kadar yaptığı masraflar ile fiyatlar yükselmektedir.

Tohumluk fiyatları Tarım Bakanlığı tarafından tesbit edilirken, Ofis baş alım fiyatları baz olarak alınmaktadır. Ofis baş alım fiyatına işçilik, selektörleme, ilaçlama ve ambalajlama masraflarında bir evvelki yıla göre meydana gelen değişimler ilâve edilmektedir. Bu esasa göre tohumlukların maliyet fiyatları bir evvelki yıl fiyatlarına nazaran artmış olmasına rağmen 1972/1973 üretim yılında kg başına 10 krş. luk bir ucuzlatma yapılmıştır.

Bu düşme % 6 nisbetindedir. Fiyatları % 6 nisbetinde düşen tohumluk, hububatın fiilen dağıtılan miktarı 50 bin tondur. Kullanılan buğday tohumluk miktarı ise bir yılda 1,5 milyon tondur. Buna göre 50 bin ton buğday tohumluğunun % 6 nisbetinde ucuzlaması, toplam buğday tohumluk kullanımında bir ucuzluk yaratmamıştır.

b — Gübre Fiyatları

1971/72 devresinde kimyevi gübre fiyatları 1970 devalüasyonundan sonra tesbit edilen seviyeyi muhafaza etmektedir. Kimyevi gübre fiyatlarındaki değişimler Tablo 16 da verilmiştir. Tablodan da takip edileceği gibi, 10 Ağustos 1970 de kimyevi gübre fiyatları yükselmiş, bundan sonra aynı seviyeyi muhafaza etmiştir. Ancak % 48 - 50 potaslı gübre ile, 18 - 47 - 0 diamonyum fosfat fiyatları yükselmiştir.

Potashlı gübre hububatta kullanılmamaktadır. Fiyatı % 57 oranında yükselmiş olan diamonyum fosfat ise, hububat yetiştiriciliğinde geniş çapta kullanılmakta ve aranmaktadır. 1973 yılı için 600 bin ton toplam süperfosfat sarfedildiği düşünülürse, bu miktar 150 bin ton triple süperfosfata tekabül etmektedir. Bunun 50 bin tonu hububat için kullanılmıştır. Bütün bunlardan hububatta 1973 de gübre kullanımında maliyetin % 15 oranında arttığı sonucu elde edilmektedir.

Türkiye'de Kimyevi gübre fiyatları yüksektir. İspanya, İtalya, Yugoslavya, ve A.B.D. gibi ülkelerde % 16 - 18 P_2O_5 bazı üzerinden fosfatlı gübre fiyatı buğday fiyatının % 30 u veya daha azıdır.

Türkiye'de yukarıda verilen gübre fiyatları oldukça yüksek seviyede bulunmaktadır. Buna ilâveten özellikle azotlu gübreler için çiftçinin fiilen ödediği fiyat seviyesi gübrenin yeteri kadar bulunmaması nedeniyle serbest piyasada dahada yüksek seviyede teşekkül etmektedir.

Türkiye'de gübre fiyatlarının yüksek oluşu bir kiloğram buğday ile alınabilecek gübre miktarının daha az olması sonucunu hasıl etmektedir. Gerçekten yapılan hesaplara göre 1 kgr. buğday ile, Türkiye'de 1,6 kgr. azotlu, 2,1 kgr. fosforlu ve 0,7 kgr. potashlı gübre alınabilmektedir. Diğer ülkelerde 1 kgr. buğday karşılığı alınabilecek gübre miktarı memleketimizde alınan gübre miktarının 2 misline yaklaşmaktadır.

c — Akaryakıt Fiyatları

Hububat tarımında kullanılan girdilerden akaryakıt fiyatları 1972'den 1973'e bir artış göstermemiştir. 1970 den 1971 yılına devalüasyon ile birlikte benzin fiyatları 150 kr./kg. dan 162 kr./kg. a çıkmış ve 1972 ve 1973 de aynı seviyeyi korumuştur. Ankara merkezinde akaryakıt ve madeni yağların perakende fiyatları Tablo 17 de verilmiştir.

d — Alet, Makine ve Yedek Parça Fiyatları

Hububat tarımında kullanılan önemli girdilerden âlet ve makinelerin fiyatları 1970 devalüasyonu ile yükselmiş ve bu yüksek fiyat, 1971, 1972 ve 1973 de aynen devam etmiştir. Böylece 1972 ve 1973 tarımsal âlet ve makinelerin resmi fiyatlarında bir artış yoktur.

Tarımda kullanılan başlıca âlet ve makinelerin resmi fiyatları Tablo 18 - 20 de gösterilmiştir.

Tablo : 16
KİMYEVİ GÜBRE FİATLARI (Kr./Kg.)

Gübre Cinsi	Tenörü	Ambalajı	1969	1970*	1970**	1971	1972	1973***
Amonyum Sulfat	% 20 - 21 N	Kâğıt Torba	54	60	60	60	60	60
Amonyum Sulfat	% 20 - 21 N	Polietilen Jüt	58	70	64	64	64	64
Amonyum Nitrat	% 20 - 21 N	Kâğıt Torba	54	66	60	60	60	60
Amonyum Nitrat	% 20 - 21 N	Polietilen Jüt	58	70	64	64	64	64
Amonyum Nitrat	% 26 N	Polietilen	65	78	71 - 75	71 - 75	71 - 75	71 - 75
Üre	% 46 N	Kâğıt Torba	—	—	—	—	120	120
Süperfosfat (Granüle)	% 16 - 18 P ₂ O ₅	Kâğıt Torba	37	54	45	45	45	45
Süperfosfat (Toz)	% 16 - 18 P ₂ O ₅	Kâğıt Torba	37	54	45 - 49	45 - 49	45 - 49	45 - 49
Süperfosfat (Granüle)	% 21 P ₂ O ₅	Polietilen	44	64	53 - 57	53 - 57	53 - 57	53 - 57
Triple Süperfosfat	% 43 P ₂ O ₅	Polietilen	85	113	104	104	104	104
Potashlı	% 48 - 50 K	Polietilen	79	79	79	129	129	150
Di Amonyum Fosfat	18 - 47 - 0	Polietilen	89	85	135	140	140	215
Kompoze	15 - 15 - 6	Polietilen	81	81	81	116	130	130
Kompoze	17 - 17 - 17	Polietilen	81	81	81	116	130	130
Kompoze	18 - 19 - 6	Polietilen	91	91	91	120	130	130
Kompoze	20 - 20 - 0	Polietilen	66	66	66	116	130	130
Kompoze	15 - 30 - 0	Polietilen	—	—	—	—	—	145

(*) 10.8.1970 tarihli kararnameye göre

(**) 27.9.1970 tarihli kararnameye göre

(***) 14.7.1972 den itibaren cari olan fiyat

Tablo : 17
Akaryakıt ve Madeni Yağların Perakende Fıatları
(Ankara Merkez)

Yıllar	Benzin kr/lt	Motorin kr/lt	Gazyacı kr/lt	Motor Yağı kr/kg	Dişli Yağı kr/kg	Gres kr/kg
1969	114.00	94.60	89.50	498	479	635
1970 (*)	114.00	94.60	89.40	498	479	729
1970 (**)	150.00	129.00	125.00	673	648	985
1971 (***)	162.00	142.00	138.00	748	735	1010
1972	162.00	142.00	138.00	748	735	1010
1973	162.00	142.00	138.00	748	735	1010

(*) Develüasyondan Önceki Fiat

(**) Develüasyondan Sonraki Fiat

(***) 21.7.1971 Fıatı

Tablo : 18
Pulluk ve Mibzer Resmi Fıatları

Cinsi	Marka Model	1969	1970	1971	1972	1973
Traktör Pulluğu	3 Soklu	4200	3700	3700	3700	4000
Hububat Mib. Saz	17 Sıralı	—	16300	18800	18800	18800
Hububat Mibzeri	Yıldırım 20 Sıralı	—	19640	19640	19640	21600
Traktör Pulluğu Saz	3 Soklu	—	3105	3395	3395	3395

Kaynak : Tarım Bakanlığı ve Türkiye Zirai Donatım Kurumu

Pulluk ve mibzerde 1972 den 1973 e önemli bir fiat farkı olmamıştır. Traktörün resmi fiatlarında son yılda bir değişme meydana gelmemiştir. Ancak traktörde fiili fiatlar resmi fiatlardan % 10 - 30 nisbetinde yüksek bulunmaktadır. Bunun sebebi talebi karşılayan alet ve makinaların mevcut olmamasıdır. Biçer Döğerde ise fiili fiatlar resmi fiatlara oldukça yakındır.

Tablo : 19
Bazı Traktörlerin Peşin Satış Fiatları (TL.)

Firmanın Adı	Traktör Modeli ve Beygir Gücü	1969	1970*	1970**	1971 2.5.1972 1973 den itibaren		
Uzel Tic. ve Sanayii Ltd. Ştk.	Massey Ferguson MF. 135	42500	46750	58500	58500	64000	64000
Ege Mak. ve Tic A. Ş.	Fiat 450 Standart tipi	41229	46365	57500	57500	63000	63000
T. Z. D. K.	Ford 5000	48400	55875	68835	68835	108250	108250

Kaynak : Tarım Bakanlığı

(*) Develuasyondan önceki fiyat

(**) Develuasyondan sonraki fiyat

Tablo : 20
Biçer Döğerlerin Peşin Satış Fiatları

Marka - Model	1969	1970	1971	1972	1973*
John Deere 14 ayak	145825	225000	225000	225000	225000
Laverde M. 120 14 ayak	139748	204000	204000	230000	—
Massey Ferguson 14 ayak	149500	243000	243000	307000	—
Claas Senatör 14 ayak	—	215000	215000	247500	—

(*) Diğer biçer-döğer fiatları henüz belli olmamıştır.

Kaynak : Tarım Bakanlığı

Yedek Parça fiatları 1972 den 1973 e bir artış göstermemiştir. Bununla beraber yedek parçaların bazı hallerde bulunamaması, fiili fiyatın resmi fiattan yüksek olması sonucunu yaratmaktadır. Tarım Makinelerinin başlıca yedek parçalarının son yıllardaki fiatları tablo 21 de bir arada verilmiştir.

Tablo : 21
Tarım Makinelerinin Başlıca Yedek Parçalarının Satış
Fiatları (TL.)

Parçanın Adı	Parça Numarası	1969	1970	1971	1972
Dış lâstik	11X36	—	1.241.00	1.241.00	1.241.00
İş lâstik	11X36	—	147.00	147.00	147.00
Krank	C 5 NN 6303 m	1.102.50	1.102.50	1.999.50	1.999.50
Piston	C 7 NN 6108 s.m.n	498.60	564.70	573.80	573.80
Eksantrik Mili	C 5 NN 6250 F. A.	186.15	186.15	186.15	186.15
Sekman	CFPN 6149 AS	219.35	222.50	269.75	269.75
Marş Motoru	C 7 NN				
	11000 D.C.	1.038.48	1.950.60	2.043.81	2.043.81
Yağ Filtresi	CFPN 6731 A	17.16	18.95	19.75	19.75

Kaynak : Türkiye Zirai Donatım Kurumu

Fiat değişimleri hakkında geniş bir üretici kütesine hitap eden Panko - Birliğin alet ve makina fiatları da bir fikir vermektedir. 1973 fiatları hakkında henüz kesin bilgilerin derlenmediği bu kuruluşta 1972 yılı fiatlarında 1970 yılı fiatlarına göre toprak hazırlama aletlerinde % 11 - 17 sulama aletlerinde % 12 - 31 nisbetinde artma olmuştur. (Tablo : 22)

Tablo : 22
Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifinden Çiftçiye verilen çeşitli
Ziraat Alet ve Makineleri Fiatları (TL.)

Malın Cinsi	Birimi	1970	1971	1972
Hatz Motopomp 7HP3	Adet	6.215	8.230	8.800
Hatz Motopomp 7HP3	»	6.875	9.000	9.800
Pulluk 2 soklu	»	2.900	2.900	3.250
Pulluk 3 soklu	»	3.900	3.900	4.400
Kültivatör 9 ayak	»	3.750	3.750	4.200
Kültivatör 11 ayak	»	4.500	4.500	5.000
Santrfüj (Pancar Motor)	»	—	935	1.050
Santrfüj (Salyangoz) 4	»	525	650	690
Spiral hortum 4	Metre	60	66	66
Saç sulama borusu	»	55	55	62
Diğren	Adet	17	18	26
Traktör tırmağı	Adet	1.950	1.950	3.475

Kaynak : PANKOBİRLİK (Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifleri Birliği)

E — Tarımsal Mücadele İlaç Fiatları

Hububat haşere ve hastalıklarından korumak için kullanılan mücadele ilaç fiyatları son yıllarda oldukça sabit bir seviyeyi muhafaza etmektedir. İlaç firmaları her yıl fiyatların tesbitini istemekte iseler de, yalnız weed killer D de 1973 de 1972 ye göre bir fiyat artışı yapılmıştır. Diğer mücadele ilaçlarında bir artış yoktur. Başlıca ot mücadelesi ilaçlarının son yıllardaki fiyatları Tablo 23 de verilmiştir.

Tablo : 23
Bazı ot mücadele ilaçları Parakende fiyatları (TL.)

İlaçın Adı	Satış Şekli	1969	1970	1971	1972	1973
Hedonal	5 kgr. lık teneke ku.	43.19	52.58	52.58	56.11	56.11
2 - 4 - D	5 kgr. lık teneke ku.	30.86	—	51.82	51.75	51.75
Weed killer D	5 kgr. lık teneke ku.	40.80	—	48.29	48.29	53.73
Anicon DT	18 kgr. lık ten. kutu	226.88	—	284.20	284.20	284.20

Kaynak : Tarım Bakanlığı

F — İşçi Ücretleri

Tarımda çalışan işçi ücretlerinin değişme durumu hakkında elde yeter derecede bilgi mevcut değildir. Bununla beraber resmi sektörde çalışan tarım işçilerinin ücret durumu ve toplu sözleşmelerden 1971 den 1972 ye kadar tarım işçi ücretlerinin % 30 civarında bir artışa ulaştığı kabul edilmektedir.

Serbest sektördeki işçiliklerde ücret artışı % 25 civarındadır. İşçi ücretlerindeki bu artışın % 10 u, 1972/73 kampanya yılı hububat fiyatı tesbitinde işlenmiş dolayısıyla hesaplara dahil edilmiştir. Bu nedenle geri kalan % 15 oranındaki işçi ücreti artışının bu yılki hesaplar da dikkate alınması gerekmektedir.

3 — MALİYET FİYATI KRİTERİ

Tarımsal üretim faaliyetinin devamlılığı elde edilen ürünün maliyetten yüksek bir fiyat ile satılması ve zararlar neticelenmesi ile mümkündür. Yetiştirici, tarımsal faaliyetini, maliyetin üzerinde ancak makul kârını elde ettiği sürece devam ettirecektir. Bu faaliyetin devamı maliyet üzerine daha büyük bir kâr marjı vermekle yapılabilir.

Buğday maliyetinin 1973 yılında hangi seviyede teşekkül edeceği ancak 1972 yılı maliyeti üzerinde yapılacak çalışmalar sonunda tesbit

edilecektir 1972 yılı maliyetini meydana getiren unsurlarda 1973 yılı ürünü yetiştirilirken meydana gelen farklar ile, 1972 yılına göre 1973 verim tahmini göz önünde tutulacak iki önemli husustur. 1972/73 üretim yılı buğday üretim maliyeti, Ankara Ziraat Fakültesi ve Tarım Bakanlığı çalışmalarına göre ortalama 85 - 90 kg/kr arasında bulunmaktadır. 1972 yılında verimin normal olmasına rağmen maliyetin bu yüksek seviyede teşekkülüne bilhassa girdi fiyatlarının yüksekliği sebep olmuştur.

1973 yılı maliyetini tahmin ederken girdi fiyatlarında meydana gelen artışlar ile, normal bir yıl olan 1972 verimine göre elde edilecek daha düşük verim seviyesini dikkate almak gerekmektedir.

Yukarıda girdi fiyatları incelenirken 1972 yılına göre 1973 de yükselmeler olduğu tesbit edilmiştir. Kimyevi gübre fiyatları resmen yükselmemiş olsa bile fiili fiyatlar bir evvelki yıla göre azotlu gübrelerde % 30 a kadar yükselmiştir. Akaryakıt fiyatları değişmemiştir. Alet Makine ve yedek parça resmi fiyatları değişmemiş olmakla beraber fiili fiyatlar resmi fiyatlardan daima yüksek teşekkül etmiştir. İşçi ücretlerinin ise bu dönemde % 15 nisbetinde bir artış gösterdiği kabul edilmektedir.

Maliyete tesir nisbetleri farklı olan bu masraf unsurlarının müşterek olarak 1973 yılı buğday maliyetini bir evvelki yıla göre ortalama % 10 - 15 kadar yükselteceği hesaplanmıştır. (İşçilikte % 15 diğer masraf unsurlarında % 10).

Muhtelif maliyet unsurlarında 1972 yılından itibaren meydana gelen artışlar dikkate alınarak 1973 yılında buğdayda dekara yapılan dane gideri toplamının, muhtelif verim seviyelerinde aşağıdaki şekilde meydana geleceği hesaplanmaktadır.

125 Kg. verim seviyesinde buğday maliyeti	112,9 kr/kg.
130 Kg. verim seviyesinde buğday maliyeti	109,1 kr/kg.
135 Kg. verim seviyesinde buğday maliyeti	105,1 kr/kg.
150 Kg. verim seviyesinde buğday maliyeti	94,5 kr/kg.

1972 — 73 üretim yılında bitkinin gelişmesi ve hava şartlarının gidişine göre buğday ortalama verimi 130 — 135 kg. arasında olarak tahmin edilebilir.

Bu değere göre müteşebbüs kârı ve nadas dolayısıyla iki yılda bir ürün alma durumu gözönünde tutularak, maliyeti belirli bir ilâve yapmak gerekmektedir. Memleketimizde her yıl hububat alanının yarıya yakın kısmının nadasa ayrılması ve hava şartlarının hububat çiftçisi-

nin gelirinde meydana getirdiği dalgalanmalar sebebiyle müteşebbis kârı % 30 nisbetinde maliyete ilâve edilmektedir.

Bu verim seviyelerinde buğdayın maliyet fiatı olan 105.1 — 109.1 kr/kg. a müteşebbis kârı ilâve edildiği zaman fiatın 136.60 — 141.80 kr/kg. olması gerektiği bulunmaktadır.

Hububat üretiminde nadas sistemi hakim olduğundan % 30 olarak kabul edilen müteşebbis kârının yıllık nisbeti daha düşüktür. Tahmin edilen verimde meydana gelecek alçalmalar ve yükselmeler şüphesiz maliyeti ve müteşebbis kârını etkileyecektir.

4 — PARİTE FİATI

Fiatın; Parite fiatı esasına göre tesbitinde, temel alınan bir yıldaki çiftçinin satın alma gücünü devam ettirmesi prensibi kullanılmaktadır. Memleketimizde çiftçinin satın aldığı mallara ait elverişli endeksler bulunmadığından bu maksatla genel fiat indeksleri kullanılmaktadır. Temel yıl olarak alınan 1963 yılında T.M.O. nun çiftçiye verdiği ortalama buğday alım fiatı 70,21 kr/kg. ve 1972 genel fiat indeksi 200,1 olduğundan parite esasına göre çiftçiye ödenecek ortalama buğday fiatı 140.49 kr/kg. olması gerekmektedir.

Çiftçinin satın aldığı başlıca maddeler seçilirse bu artış daha fazladır. (Tablo 24) gerçekten tablo 24 de çiftçinin satın aldığı başlıca mal grupları 1963 yılına göre ortalama yılın ortalamasına % 119.7 nisbetinde artmıştır. 1963 yılında Toprak Mahsulleri Ofisinin buğday için çiftçiye verdiği ortalama fiat 70.21 krş. tur. Çiftçiye 1963 yılının fiat seviyesinde bir fiat ödenmesi düşünüldüğü takdirde 1973 yılında çiftçi eline geçen fiat seviyesinin ortalama 154.2 kr/kg. olması gerektiği hesaplanmaktadır.

Parite metodu ile buğday için 1972 de uygulanacak ortalama fiatın 140.49 — 154.20 kr/kg. arasında olması gerektiği anlaşılmaktadır.

5 — YURT İÇİ SERBEST PAZAR FİATLARI

Yurt içi serbest pazar fiatları bir taraftan arz ve talebe göre teşekkül etmekte, diğer taraftan genel ekonomik konjonktürün bu fiat seviyesine tesirleri bulunmaktadır. Çiftçinin konjonktürel hareketlerden zarar görmemesi için fiat tesbitinde serbest pazar fiatlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Tablo : 14
ÇİFTÇİNİN SATIN ALDIĞI BAŞLICA MALLARA AİT
FİATLAR VE İNDEKSLERİ

Maddeler	Fiatlar						İndeks 1963 = 100		
	1 9 6 3			1 9 7 2 (*)			1 9 7 2		
	İstan- bul	Konya	D. Bakır	İstan- bul	Konya	D. Bakır	İstan- bul	Konya	D. Bakır
Pirinç	266	264	275	613	497	500	230	188	182
Toz şeker	275	270	280	395	435	400	144	161	143
Zeytin	504	452	438	1071	733	867	213	162	198
Vita	594	548	554	875	867	875	147	158	158
Zeytinyağı	886	834	788	1634	1567	1182	185	188	150
Çay (Harm.)	4000	4000	4000	3500	3500	3500	88	88	88
Odun	18	15	13	31	48	40	172	320	308
Gazyağı	58	66	62	135	150	165	232	227	266
Basma (m)	217	280	235	—	485	433	—	173	184
Kaput Bezi	159	208	200	—	385	350	—	185	175
Sabun	268	325	350	826	750	1067	519	231	305
Pratisyen									
Hekim	1750	2083	1924	—	5000	2148	—	240	112
Ortalama	—	—	—	—	—	—	214	193	252

(*) 9 aylık ortalama

üç il ortalaması : 219,7

Kaynak : D.İ.E. Aylık İstatistik Bülteni 1972 — IX — XII

Tablo : 25
YUMUŞAK BUĞDAYIN BORSA FİATLARI İLE T.M.O. ALIM
FİATLARI KARŞILAŞTIRMASI

Yıllar	Borsa Fiatları kr/kg. (*)	T.M.O. Alım Fıatı kr/kg.	Aradaki Fark kr/kg.
1965	80.10	80.00	0.10
1966	81.70	80.00	1.70
1967	84.70	80.00	4.70
1968	89.90	80.00	9.90
1969	88.70	84.00	4.70
1970	93.56	84.00	9.56
1971	105.73	98.00	7.73
1972	110.33	103.00	7.33

(*) Ankara, Eskişehir, Konya borsaları ortalaması

Kaynak : DİE Aylık İstatistik Bülteni ve T.M.O. dosyaları

Tablo : 26
Bazı Önemli Tarım Ürünlerinin Borsa Fiyatları (kr/kg.) ve Fiyat İndeksleri (1963 = 100)

Yıllar	Buğday (1)		Pamuk (2)		Ayçiçeği (3)		Pancar (4)		Tütün (5)		Fasulye (6)		Canlı Dana	
	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks
1963	72.7	100	488.5	100	121.0	100	12.7	100	908.8	100	294.0	100	184.9	100
1964	73.9	100	476.0	97	109.0	90	13.7	108	807.2	89	228.0	78	203.1	110
1965	81.1	112	473.4	97	155.1	128	14.7	116	897.2	99	187.6	64	204.8	111
1966	82.0	117	457.8	93	171.4	142	14.7	116	822.4	91	173.6	59	249.4	135
1967	85.0	120	505.2	104	167.0	138	14.7	116	808.6	89	234.4	80	320.5	173
1968	89.7	123	494.7	101	169.5	140	14.7	116	855.4	94	280.4	95	291.0	157
1969	89.2	123	459.6	94	161.7	134	14.7	116	866.6	95	303.9	103	297.6	161
1970	94.3	130	628.8	129	187.9	155	20.0	157	1135.3	121	336.5	114	409.4	221
1971	106.3	146	859.7	165	226.2	187	20.0	157	1167.9	129	417.0	142	608.0	329
1972	113.9	157	899.7	184	239.1	198	20.0	157	1264.0	139	404.9	138	956.2	517

(1) Ankara Yumuşak, (2) Adana, Çukurova Standart Beyaz 1,

(3) Tekirdağ, (4) Türkiye Şeker Fabrikaları alım fiyatı, (5) Türkiye Ortalaması, 1972 yılı Ege Bölgesi Tütün Fiyatı (6) Bandırma Horoz fasulyesi.

(*) On ay,

Kaynak : D.İ.E. Aylık İstatistik Bülteni, 1972 IX — XII Ankara 1973

Serbest pazar fiyatları ile T.M.O. alım fiyatları arasında fark da fiyat tesbitinde önemli bir faktör olarak ele alınmalıdır. T.M.O. ce tesbit ve ilân edilecek fiyatların, borsa fiyatları ile aralarında fazla bir açıklık olmaması da göz önünde bulundurulacak bir husustur.

1965 ten itibaren yumuşak buğdayın borsa fiyatları ile T.M.O. baş alım fiyatları ve aralarındaki farklar Tablo 25 de gösterilmiştir.

Borsa fiyatları ile T.M.O. baş fiyatları farkı son yıllarda 5 - 10 kuruş arasında oynamaktadır. Bu farkın fazla açılmamasını temin edecek fiyatların uygulanması gerekir. Böylece hem üretici yararına fiyat tesbit edilmiş olur ve hem de Ofisin alımları artarak stokun muhafazası mümkün hale gelir.

6 — BUĞDAYDAN BAŞKA DİĞER TARIMSAL ÜRÜNLERİN FİYATLARI

Buğdaydan başka üreticinin sattığı başlıca ürünlerin fiyatlarının incelenmesi ile, buğday fiyatının hangi seviyede olması gerektiği hakkında bilgi edinilmektedir.

Çiftçinin sattığı başlıca tarım ürünlerinden pamuk, ayçiçeği, şeker pancarı, tütün ve fasulye fiyatlarının 1963 ten itibaren seyirleri Tablo 26 da birarada verilmiştir.

1963 yılına göre buğday fiyatlarının artışı tütün ve fasulye fiyatlarının artışına göre daha fazla olmuştur. Buna karşılık canlı hayvan, pamuk, ayçiçeği fiyatları; buğday fiyatlarına göre daha fazla yükselmişlerdir. Diğer bir ifade ile buğday fiyatları bu ürünlerin fiyatlarına göre aşağı seviyelerde kalmıştır. Özellikle 1970 ve 1971 yıllarında buğdaya göre diğer ürünlerin fiyatları daha fazla yükselmiştir. Pancar fiyatındaki yükselme buğday fiyatındaki yükselme seviyesindedir.

İncelenen ürünlere ait fiyat indeksleri, genel fiyat indeksleri ile karşılaştırıldığı zaman, canlı hayvan fiyatının, toptan eşya fiyatının üstünde seyir ettiği, pamuk ve ayçiçeğinin toptan eşya fiyatlarını yakından izlediği pancarın toptan eşya fiyatlarına yaklaştığı, buna karşılık buğday tütün ve fasulyenin geride kaldığı görülmektedir.

Hububatın Baklagil, Hayvanlar ve Hayvansal ürünlerin genel fiyat indeksi ile mukayesesi bu ürün gurupları arasında genel fiyat indeksleri geride kalan ürün gurubunun; hububat olduğunu belirtmektedir (Tablo : 27).

Tablo : 27
Toptan Eşya Fiatları İndeksi (1963 = 100)

Yıllar	Genel İndeks	Huhubat	Baklagil	Hayvanlar	Hayvansal Mahsüller
1964	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1964	101.2	100.9	91.6	111.2	102.1
1965	109.4	111.9	89.3	116.7	111.9
1966	114.7	114.7	89.0	126.5	121.7
1967	123.4	114.0	99.5	152.8	138.1
1968	127.3	119.3	110.4	148.3	133.6
1969	136.5	128.4	117.4	155.3	141.6
1970	145.7	131.1	134.2	179.1	150.0
1971	169.0	142.1	187.9	250.2	170.9
1972	200.1	157.4	220.2	336.9	187.3

Kaynak : Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesi

1963 yılı 100 kabul edilirse 1972 de genel fiat indeksi 200.1 olduğu halde, hububat fiat indeksi 157,4 olmuş ve genel fiat indeksinin oldukça aşağısında kalmıştır. Bu durum hububat yetiştiricisinin ekonomik gücünü zayıflatıcı yönde etkili olmaktadır.

7 — BUĞDAY FIATLARININ SEYRİ

Buğday çiftçisinin gelir seviyesini koruyarak üretim artışını teşvik etmek için, uzun dönemlerde çiftçi eline geçen buğday fiat seyrinin incelenmesi gerekli olmuştur.

Çiftçi eline geçen buğday fiatlarının trendinin hesaplanmasında 1938 den 1970 yılına kadarki dönem ile 1958 den 1970 yılına kadarki dönem alınmıştır. Bu dönemler, içlerinde devalüasyon yıllarını ihtiva eden ve önemli ekonomik hadiselerin olduğu dönemlerdir. Otuz iki yılı kapsayan birinci dönemde çiftçi eline geçen buğday fiatları $Y = 2.452 + 2.794 X$ trendi ile yükselmiştir. Fiatların bu yükselme eğilimine göre 1973 de çiftçi eline geçen buğday fiatının 100,24 kr/kg. olması gerekmektedir.

1958 yılı devalüasyonundan sonraki 12 yıllık devreye göre yapılan hesaplamada $Y = 53,43 + 4,35 X$ trendi bulunmuştur. Bu denkleme göre 1973 yılında çiftçi eline geçen fiatın ortalama 118,68 kr/kg. olması gerektiği hesaplanmıştır.

S O N U Ç :

Buğday fiyatının tesbitinde esas alınan unsurlar ayrı ayrı incelenmiş aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1 — Dünya hububat ve özellikle buğday ekimi alanları ve üretim miktarları devamlı bir gelişme içindedir. Tüketimdeki değişmeler ile beraber başlıca üretici ülkelerde ve dünya'da buğday stoku önemli derecede azalmıştır. Yemlik hububat stoku ise oldukça sabit seviyede devam etmektedir.

2 — Dünya buğday fiyatları muhtelif gurup ülkelerde farklı bir seyir takip etmektedir. Ortak Pazar ülkelerinde hububat fiyatları Türkiye'ye göre oldukça yüksek seviyededir. Büyük hububat üreticisi ve ihracatçısı ülkelerin fiyatları oldukça sabit veya hafif bir yükselme içindedirler. Büyük miktarda buğday ithalâtçısı ülkelerin 1971 fiyatlarında bir evvelki yıla göre bir canlanma vardır. 1972 de yükselme devam etmiştir. Kendi kendine yeter ülkelerin fiyatlarında 1972 de 1971 yılına göre yükselme devam etmiştir.

3 — Memleketimizde 1972/1973 üretim yılında hububatta kullanılan girdilerin fiyatları farklı istikamette ve nisbette değişmiştir.

Buğday, Arpa, Çavdar ve Yulâf tohumluk fiyatları % 6 nisbetinde düşmüştür. Resmi kimyevi gübre fiyatları 1970 devalüasyonundan sonra tesbit edilen seviyeyi muhafaza etmiştir. Bu yükselme maliyeti % 15 nisbetinde etkilemektedir.

Son yılda akaryakıt fiyatlarında bir değişme olmamıştır. 1970 devalüasyonu ile yükselen alet ve makinenin yüksek fiyatları, 1972 ve 1973 de aynen devam etmiştir. Resmi fiatlarda traktör hariç önemli bir artış olmamıştır. Ancak traktörde fiili satış fiyatları, resmi fiatlardan % 10 - 30 nisbetinde yüksek bulunmaktadır. Yedek parça resmi fiyatlarında önemli bir yükselme yoktur. Ancak bulunamıyan bazı yedek parçalarda fiili fiyat, resmi fiyatları geçmiştir. Ot mücadelelerinde kullanılan ilaçların fiyatlarında bir değişme olmamıştır. Özel Tarım işletmelerinde çalışan işçilerin ücretinin son iki yılda % 25 nisbetinde yükseldiği tahmin edilmektedir. Devlet sektöründe çalışan tarım işçisinin ücreti ise 1971 den 1972 ye % 15 ve 1972 den 1973 e %15 nisbetinde artmıştır. (Son iki yılda % 30 nisbetinde)

Üretimde kullanılan bütün bu üretim faktörleri fiyatlarının 1972 den 1973 yılına kadar artışının, ortalama buğday maliyetini % 15 nisbetinde arttıracığı (işçilikte % 15 diğer maliyet unsurlarında % 10) kabul edilmektedir.

4 — Fiat tesbiti kriterlerinden incelenen maliyet fiatı kriterine göre memleketimizde 1972 — 1973 üretim yılında buğdayın maliyet fiatının 105,1 — 109,1 kg. olacağı hesap edilmiştir. Her yıl hububat alanının yarıya yakın kısmının ayrıldığı göz önünde tutularak ve hava şartlarının da hububat çiftçisinin gelirinde meydana getireceği dalgalanmaların karşılanması düşünülerek, müteşebbis kârının maliyetin % 30'u kabul edilmesi normal görülmüştür. Böylece 105,1 — 109,1 krş. olan buğday maliyeti esas alınarak II. gurup ekmeçlik buğday fiatının 136,60 — 141,80 kr/kg. olması gerektiği bulunmaktadır.

5 — Çiftçinin satın aldığı başlıca mallar (Pirinç, toz şeker, basma v.s.) fiatlarında meydana gelen artışa göre çiftçiye 1963 yılı fiatı seviyesinde bir fiat ödenmesi düşünüldüğü takdirde 1972'de buğdayın ortalama 154,20 kr/kg. ödenmesi gerektiği hesaplanmıştır.

Çiftçinin, genel indekse göre, fiat değişmelerinde müteessir olmayacak şekilde ve 1963 satın alma gücünde bulunabilmesi için ise, buğdaya ortalama 140,49 kr/kg. ödenmesi gerektiği hesaplanmıştır.

6 — Yurt içi serbest pazar fiatları genellikle bir yükselme eğilimi göstermiştir. Ofis baş alım fiatları ile yurt içi serbest pazar fiatları arasında kgr. başına 5 - 10 kuruşluk açıklığın aynı seviyede muhafazası gerekli görülmüştür.

7 — Buğdaydan başka diğer başlıca tarımsal ürünlerin fiatları buğdaya göre daha fazla miktarda yükselmiştir. Özellikle 1972 ve 1973 yılında buğdaya göre diğer ürünlerin fiatlarındaki yükselmeler daha fazladır. Diğer taraftan 1963 yılı 100 kabul edilirse, 1972 de genel fiat indeksi 200,1 olduğu halde hububat fiat indeksi 157,4 de kalmıştır. Hububat yetiştiricileri diğer tarımsal ürün yetiştiricilerine göre ekonomik olarak daha zayıf bir güce sahiptirler.

8 — Buğday fiatı diğer tarım ürünleri fiatlarına göre geride kalmaktadır. 1963 temel yılına göre buğday 157 indeks olduğu halde canlı hayvan Ayçiçeği ve pamuk buğdayı çok geçmişlerdir. Buğdayın diğer ürün fiatlarına göre geri kalma durumunun giderilmesi gerekmektedir.

9 — Buğday fiatlarının 1938 den itibaren seyrine göre 1973 de fiatın 100,24 kr/kg. olması gerektiği hesaplanmıştır. 1958 yılından sonraki buğday fiatının artış eğilimine göre 1973 de fiatın 118,68 kr/kg. olması icap ettiği bulunmuştur.

10 — Buğday fiatı için incelenen muhtelif kriterlere göre 1973 de II. ci grup ekmeçlik buğdayların yükseltilmesi gerekli seviyesi aşağıdaki şekilde toplanmaktadır.

Maliyet Fiati	136,60 — 141,80
Parite fiati	140,49 — 154,20
Yıllara göre fiat trendi	100,24 — 118,68
Sınıf aralığı ortalaması	125,77 — 138,22
Ortalama	131,99

Bütün bunlar hububatla 1973 yılında bir fiat yükseltilmesini gerekli kılmaktadır. Hesaplara göre bunun seviyesi Ziraat Mühendisleri Odasının 1972 de teklif ettiği fiatların % 14 fazlasıdır.

Ancak hububatta fiat yükseltmesinin, genel fiat artışlarını aşağı yukarı aynı nisbetlerde etkilemesi dolayısıyla bu yükseltmesinde normal seviyeyi geçmemesi gerekmektedir. Bu sebeple bu % 14 yükseltmenin % 7 sinin fiatı yükseltilmesi ve % 7 sinin de girdi fiatlarında ucuzluk ile çiftçiye intikali sağlanmalıdır.

Girdi fiatlarının % 7 nisbetinde sübvansiyonu ile II. grup ekmeklik buğdayın baş alım fiatının 125 kr/kg. olması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Diğer buğday çeşitlerinin fiatları II. grup ekmeklik buğdaya göre tayin edilmektedir. I. grup ekmeklik buğdayların (Köse 220/39, Zeyrun, Kırık Bezostaja, İnia 66, Tobarı 66 ve Wanser) ekmeklik kaliteleri daha iyi olduğundan 5 kuruş daha yüksek olmak üzere 130 kr/kg. olmalıdır. Makarnalık Güney Doğu Durum buğdaylarının da aynı sebeple 130 kr/kg. olması uygundur.

III. Grup ekmeklik buğdaylar (Floransa, Kızılca, Siha, diğer yumuşak buğdaylar ve Güney - Doğu ekmeklik durum buğdayları) ekmeklik bakımından daha düşük kaliteli olduklarından fiatın 123 kr/kg. olarak tesbitinin uygun olduğu düşünülmektedir. Makarnalık Anadolu ve Trakya Durum buğdayları yüksek kalitelerine rağmen uzun zamanlardan beri düşük bir fiat ile satın alındıklarından üretimlerinin artırılması, verimli ve yüksek kaliteli çeşitlerin teşvik edilmesi ve azalan üretimin kalite ve kantite yönünden yükseltilmesi için, önemli derecede desteklenmeye mazhar görülmektedir. Özellikle Ortak Pazarın önemli açığı bulunan bu buğday çeşidinde, ortak pazarda uygulanan özel yüksek fiat politikasının Türkiye'de de uygulanması bir zarurettir. Bütün bu nedenlerle Makarnalık Anadolu ve Trakya Durum buğdaylarının fiatının 140 kr/kg. olarak tesbiti uygun görülmektedir. Aslında yüksek bir ihraç imkânı olan makarnalık durum buğdaylarının çok daha yüksek bir fiat ile desteklenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

V — DİĞER HUBUBAT CİNSLERİNİN FİATLARI

Buğday fiatları ile diğer hububat fiatları arasında belirli oranlar mevcuttur. Diğer hububat çeşitlerinin fiatları, bu oranlardan faydalanılarak ve buğdaya göre ekonomik önemleri dikkate alınarak tesbit edilmiştir.

1 — Arpa Fiatları

Hayvansal ürünlere karşı talebin artması arpa fiatlarını yükseltmektedir. Bununla beraber arpa, buğdaya göre daha verimli olduğundan buğdaya göre fiatın % 80 civarında oluşu dekara alınan üretim değerini düşürmektedir. Arpa ile buğday fiat oranının % 80 civarında muhafazası için siyah arpanın 91 kr/kg. Siha beyaz arpanın 96 kr/kg. ve beyaz arpanın 101 kr/kg. olması uygun görülmektedir. Biralık arpaya karşı duyulan ihtiyaç karşısında bunun teşviki için fiatının 107 kr/kg. olması uygun görülmektedir.

2 — Çavdar Fiatları

İklim ve toprak istekleri yönünden fazla müşkülpesent olmayan ve zayıf topraklardan en iyi şekilde faydalanan çavdarın, başka mahsul yetiştirme imkânı bulunmayan yetiştiricilerinin desteklenmesi için fiatının 96 kr/kg. olması uygun bulunmuştur.

3 — Yulâf Fiatları

Kıymetli bir hayvan yemi olan yulâf aynı zamanda gıda sanayiinde de önem taşımaktadır. Fiatının siyah yulâfta 88 kr/kg. Siha beyaz yulâfta 91 kr/kg. ve beyaz yulâfta 94 kr/kg. olması uygun görülmektedir.

Toprak Mahsulleri Ofisince istenen hububat cins ve çeşitlerine ait tesbit edilen fiatlar aşağıda bir araya getirilmiştir.

**1973 Kampanya yılı için tesbit edilen
hububat baş alım fiyatları**

Mahsullerin Cinsi ve Nev'i	Fiat kr/kg.
Makarnalık Anadolu ve Trakya Durum Buğdayları	140
Makarnalık Güney - Doğu Durum Buğdayları	130
Ekmeklik Buğdaylar gurubu I. (Köşe 220/39, Zerun, Kırık, Bezostaja, İnia, 66, Tobari 66, Wanser)	130
Ekmeklik Buğdaylar Gurubu II. (Toptaş III/33, Germir, Melez 13, Ankara 093/44, Sertak 52, Akova, Mentana, Aköz, Yektay 1460 Köse melez 1718, Penjome 62, Lermaroja 64, Sürak 1593/51, 4 - 11 Sünter, Mara, Trakya ve Anadolu ekmeçlik buğdayları)	125
Ekmeklik Buğdaylar Gurubu III. (Floransa, Kızılca, Siha ve diğçer yumuşak buğdaylar ile Güney - Doğu Ekmeklik Durum Buğdayları)	123
Çavdar	96
Beyaz Arpa	101
Biralık Arpa	107
Siha Beyaz Arpa	96
Siyah Arpa	91
Beyaz Yulâf	94
Siha Beyaz Yulâf	91
Siyah Yulâf	88

TAR — KUR KANUN TASARISI HAKKINDA ODAMIZ GÖRÜŞÜ

Ülke faal nüfusumuzun 2/3 üne tekabül eden Tarım sektöründeki faal nüfusun sosyal güvenlik altına alınmasını öngören böylesine önemli bir kanun teklifinin Diyarbakır Milletvekili ve Ziraat Yüksek Mühendisi Sayın Sabahattin SAVCI tarafından hazırlanması mesleğimiz bakımından kıvanç verici bir durum olarak kabullenilmiş ve kanun teklifi komisyonumuzca tamamen benimsenmiştir. Ancak inceleme neticesinde söz konusu kanun teklifinin daha da açıklığa kavuşturulması gayesiyle bazı hususlara maddeler itibariyle aşağıda değinilmiştir.

«Genel Kurulun çalışma şekli ve esasları Tarım Bakanlığınca ve T. Z. Odaları Birliğince müşterek olarak hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir» denilmektedir.

Halbuki söz konusu yönetmeliği hazırlama yetkisinin Tar - Kur dan direkt olarak sorumlu olan Tarım Bakanlığına verilmesi faaliyetlerin daha pratik olarak yürütülmesi bakımından gerekli mütalâa edilmektedir. Diğer taraftan Tarım Bakanlığı Yönetmeliğin hazırlanmasında ihtiyaç duyarsa, bazı hususlarda Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin veya başka bir ilgili kuruluşun (Meselâ Türkiye Çiftçi Federasyonundan) görüşlerini alabilir ve hatta gerekli gördüğü kuruluşlardan iştirakçi dahi talep etme imkânına sahiptir. Nitekim «Bağ - Kur» Kanununun da Genel kuruluna çalışma şekli ve esasları ile ilgili herhangi bir meslek gurubuna direkt olarak görevlendirilmemiştir.

— Kanun teklifinin «Genel Kurulun görevleri» başlığı altındaki madde 7 nin c fıkrasında;

c) «Kurumun iş ve yatırım programı ile bütçesini görüşmek ve karara bağlamak» denilmektedir.

Kurumun «İş ve yatırım programlarının» genel kurulda görüşülmesi; hem söz konusu kurul üyelerinin konulara vukuflarının yetersizliği bakımından hemde iş ve yatırım programlarına gerekli elastikiyete sağlanması bakımından faydalı mütalâa edilmemektedir. Nitekim böylesine üzerinde derinlemesine durulması gereken görevler; — Bağ - Kur'da ve diğer birçok kuruluşlarda da olduğu gibi — Yönetim kuruluna verilmiştir.

Aynı fıkradaki «bütçesini görüşmek» deyiminin, aynı maddenin (b) fıkrasına ilâve edilmesi söz konusu fıkradaki görevleri tamamlama bakımından daha uygun görülmektedir. Bu takdirde (b) fıkrası;

«Kurumun yönetim kurulu raporları ile bilanço ve hesaplarını incelemek, bütçe teklifini görüşmek ve karara bağlamak» şeklini alacaktır.

Bu durumda kaldırılmış olan (c) fıkrasının yerine - Bağ - Kur Kanununda olduğu gibi - şu fıkrasının ilâvesi Tarım Bakanlığının icrasını düşündüğü hususlar hakkında genel kurulun görüşlerini alma bakımından faydalı mütalâa edilmiştir.

«c) Tarım Bakanlığının sunduğu (veya sunacağı) konular hakkında düşüncesini bildirmek».

Yine aynı maddenin (d) fıkrasındaki,

«d) Yönetmelikleri onaylamak» görevinde yukarıdaki görüşle yönetim kuruluna vermek gerekli mütalâa edilmektedir. Nitekim yine genel kurul üyeleri eğitim bakımından daha ileri seviyede bulunan Bağ - Kur'da da söz konusu görev yönetim kuruluna verilmiştir. Bu itibarla, bu fıkranın madde 7 den kaldırılarak madde 11 e ilâve edilmesi daha uygun mütalâa edilmektedir.

— Kanun teklifinin «Yönetim Kurulu» başlığı altındaki madde 9 un birinci paragrafının son satırındaki;

«Genel Müdür yönetim kurulunun tabii üyesidir» cümlesinin başka bir fikri ifade etmesi itibariyle satır başı yapılarak verilmesi kanun yazma tekniği bakımından gerekli görülmektedir.

Yönetim Kurulu üyeliklerinden birinin boşalması halinde yerine kimlerin geleceği ve görevde kalma müddetlerini açıklığa kavuşturmak maksadıyla madde 9 un altına ayrı iki paragraf halinde şu kısımların ilâvesi faydalı mütalâa edilmektedir.

«Üyelik niteliklerinden birini» kaybetmeleri veya bir asil üyeliğin boşalması halinde en çok oy almış olanlardan başlamak üzere yedek üyeler sırasıyla göreve çağırılır.

Asıl üyenin yerine gelen yedek üye, asıl üyenin görev süresini tamamlar.

— Kanun teklifinin «Toplantı ve karar sayısı» başlığı altında verilen madde 10 da, toplantıyla ilgili hükmün bulunmasına rağmen kararlarla ilgili hüküm yoktur. Bu itibarla, maddenin tamamlanması için şu hükmün söz konusu maddeye ilâvesi gerekmektedir.

«Kararlarda oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunlukla sayılır»

— Kanun teklifinin «karşılıklar» başlığı altında verilen madde 18 in (d) fıkrasında;

«d) 21 inci madde gereğince kurulacak müesseselere ikrazda bulunmak» denilmektedir.

Söz konusu madde 21 de ise;

«Madde 21 kurumun her türlü dâva ve icra işleri ilgili mahkeme ve makamlarda ivedilikle görülür ve sonuçlandırılır» denilmektedir.

Görüleceği üzere madde 18 in (d) fıkrası ile kanun teklifindeki madde 21 in bir münasebeti yoktur.

Bu itibarla, Tar - Kur'un biriken parasını iletebilmesi için söz konusu kanun teklifine tüzel kişiliği olan kuruluşlar kurma yetkisini verecek bir maddenin ilâvesi gerekli mütalâa edilmektedir.

— Madde 27 nin birinci bendinde;

Madde — 27 Malûllük aylığı sigortalının 47 nci maddede belirtilen gelir basamaklarından son defa pirim ödeneği gelir basamağın % 70 oranında hesaplanır.»

denilmektedir.

Aşağıda görüleceği üzere madde 47 de sigortalıların ödyecekleri pirimlere esas olmak üzere bildirecekleri aylık gelir basamakları olarak sadece beş basamak bulunmakta ve basamaklar arasında büyük farklar bulunmaktadır.

Beşinci derece çiftçi	:	400 TL.
Dördüncü derece çiftçi	:	900 TL.
Üçüncü derece çiftçi	:	1600 TL.
İkinci edrece çiftçi	:	2400 TL.
Birinci derece çiftçi	:	4500 TL. dir.

Tarım sektöründe nüfus başına isabet eden gelir genellikle düşük olduğundan sigortalılar primleri ilk basamaklara göre vereceklerdir. Ancak, kanun teklifindeki prim basamakları arasındaki farkın çok büyük olması söz konusu sigortalıların büyük bir nisbetinin beşinci basamakta kalmalarına sebep olacaktır. Sigortalıların gelirlerine uygun basamaklarda prim ödemelerini sağlayabilmek için, basamak sayısının - özellikle beşinci ilâ üçüncü basamak arasındaki basamak sayısının - artırılması gerekli mütalâa edilmektedir.

— Kanun teklifinin «Ölüm aylığından yararlanma şartları» başlığı altında verilen madde 38 de kazalar sebebiyle ölüme ilgili herhangi bir hüküm mevcut değildir. Halbuki çeşitli tarımsal faaliyetlerde olan kazalarla devamlı ölüm olmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi için, aynı maddenin altına şu hususun ilâvesi gerekli mütalâa edilmektedir.

«İş kazaları vukubulan ölümlerde prim ödeme müddeti dikkate alınmaz»

— Madde 49 un ikinci paragrafında

«Basamak değiştirme isteği Ziraat Odasından alınacak çiftçi belgesini eklemek suretiyle kuruma yazıyla bildirilir.» denilmektedir.

Burada Ziraat Odasından neden bir belge alınması mecburiyetine ihtiyaç duyulduğu hususu anlaşılammıştır. Bu defa işletme sahibi çiftçi kendi gelirini ziraat odasından çok daha iyi bilir. Diğer taraftan kanun teklifine Ziraat Odasının sigortalı çiftçileri TAR - KUR karşısında temsil etme yetkisinde yoktur. Ayrıca çiftçi hangi basamaktan prim yatırmak istiyorsa o basamağa prim yatırma hakkına sahip olmalıdır. Eğer burada ziraat odası ile çiftçi münasebetlerinin geliştirilmesi düşünülmüyorsa başka bir yönetim kullanılması komisyonumuzca daha uygun mütalâa edilmektedir.

— Kanun teklifinin «primlerin ödenmesi» başlığı altındaki madde 50 de primlerin zamanında ödenmemesi halinde, istisnai hallerde cezai hükümlerin uygulanmayacağına dair herhangi bir hüküm mevcut değildir. Halbuki, tarımsal faaliyet açıkta yapılması sebebiyle çok sayıdaki tabii risklerle karşı karşıyadır. Ayrıca sigortalının sağlık durumları da göz önüne alınmalıdır. Nitekim söz konusu her iki istisnani hususta - kapalı yerde faaliyet göstermelerine rağmen Bağ - Kur da dahi bulunmaktadır. Bu itibarla, aşağıdaki ilâvenin son paragrafın üstüne yerleştirilmesi komisyonumuzca gerekli görülmektedir.

«Tabii afetlerde ve sağlık kurulları raporları ile belgelenen hastalık hallerinde sigortalı tarafından ödenmeyen veya en geç 6 ay içinde ödenen primler hakkında bu maddedeki cezai hüküm uygulanmaz.»

— Yine Kanun teklifinin «ödenmeyen primler için kurumca düzenlenecek belgeler» başlığı altında bulunan madde 51 de;

«Madde 51 — Bu kanuna göre alınacak sigorta primlerinin ödenmesi için ziraat odası tarafından sigortalıya yapılacak bildiri üzerine prim borçları ödenmezse oda tarafından düzenlenen ve sigortalının prim borcu miktarını gösteren belgeler resmi dairelerin usulüne göre verdikleri belgeler hükmünde olup icra ve iflâs dairelerince, bunların tabii oldukları hükümlere göre işlem yapılır» denilmektedir.

Madde 49 da da değinildiği üzere Tar - Kur kanun teklifinin hiç bir yerinde ziraat odalarına söz konusu kurum adına sigorta primlerinin tahsil etme takip etme veya sigortalı çiftçileri temsil etme yetkisi verilmemiştir. Gerçekte de bu günkü şartlarda ziraat odalarının bu görevi gerektiği şekilde yapabilmeleride mümkün değildir. Bu itibarla Kanun Teklifinin prim tahsil işlemi ile ilgili her türlü görevin ziraat odaları yerine Tar - Kur tarafından yapılacak şekilde düzenlenmesi işlerin daha kolay yürütülmesi bakımından faydalı mütalâa edilmektedir.

— Teklifin geçici Madde 1 de;

«Geçici Madde — Bu kanun hükümlerinin ihtiyacı karşılayacak kanun örgütü kurulduktan sonra hangi ilçe sınırları içinde uygulanacağı Bakanlar kurulunca tesbit olunur» denilmektedir.

Bilindiği gibi lüzum idare sistemimizde birim il dir. Bu itibarla, söz konusu maddedeki ilçe mefhumunun «il» olarak değiştirilmesi komisyonumuzca gerekli görülmektedir.

Saygıyla arz olunur.

**ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASINCA KURULMUŞ OLAN
KOMİSYONUNUN, MİLLET MECLİSİ TOPRAK VE TARIM
REFORMU GEÇİCİ KOMİSYONUNDA KABUL EDİLEN
TOPRAK VE TARIM REFORMU KANUN TASARISI'NA
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

**I — Toprak ve Tarım Reformu Kanun Tasarısında Topraklandırılacak
Çiftçi Ailesi İçin Öngörülen 1971 Yılı Toptan Eşya Fiatları Endek-
sine Göre 15000 Liralık Yıllık Harcanabilir Gelir Ülkemiz Koşul-
larında Yeterlidir.**

Ülkemizde 1972 yılında tarım sektöründen elde edilen toplam gayri safi gelir tutarı 53 milyar liradır. Üçüncü Beş Yıllık Plânda da görüleceği üzere, aynı yılda tarım sektöründeki nüfusun % 75 yani yaklaşık 18 milyonu tarım arazisinin sadece % 29 una sahiptir.

İkinci Beş Yıllık Plânda da kabul edildiği gibi, işlenen tarım arazi- siyle elde edilen gelir arasındaki ilişki doğrusal kabul edildiğinde, söz konusu sektörde nüfus başına düşen yıllık ortalama gayri safi gelir tu- tarı 880 lira olmaktadır. Bunun da en az % 25 i girdi ve sabit masraflar için düşüldüğünde, kırsal alandaki nüfus başına düşen harcanabilir ge- lir tutarı 660 lira olmaktadır. Bu durumda, beş kişilik çiftçi ailesine dü- şen ortalama yıllık harcanabilir gelir tutarı 3.300 lira olmaktadır.

Bu değer ise, Hükümet Tasarısının beş kişilik çiftçi ailesi için ön- gördüğü 15.000 liranın sadece % 22 sine yaklaşık olarak beşte birine denktir. Topraklandırılacak çiftçi ailesi sayısının fazlalığı ve bunların aşağıda da belirtileceği üzere, bu günkü yatırım hacmi içinde kısa sü- rede diğer sektörlerle aktarma olanağının da bulunmaması göz önüne alındığında, söz konusu gelirin beş kişilik çiftçi ailesi için gerçekleştirebilmesi büyük bir aşama olarak kabul edilebilir.

II — TASARIDA ÖNGÖRÜLEN 15.000 LİRALIK YILLIK HARCANABİLİR GELİRE ESAS OLAN TOPRAKLANDIRMA TAVANLARI BİLİMSELDİR VE YURT GERÇEKLERİNE UYGUNDUR.

Adil bir toprak reformu uygulamasının ilk şartı; doğal üretim potansiyeli bir kıt'a değişikliği gösteren ülkemizde bu potansiyelin yörelere göre değerlendirilmesidir. Kanımızca, Hükümet Tasarınının bu konuya ilişkin yaklaşımı bilimsel ve yurt gerçeklerine uygundur.

Tasarıda ilçelere göre, beş nüfuslu bir çiftçi ailesi için 15.000 liralık harcanabilir gelirin gerçekleştirilmesine esas olan topraklandırma tavanları toprak endeksi 50 için yeterli görülmektedir.

III — ÜLKEMİZİN BUGÜNKÜ KOŞULLARINDA KIRSAL ALANDAKİ BÜYÜK NÜFUS BASKISI VE BU BASKIYI HAFİFLETECEK İSTİHDAM OLANAĞI YARATMA DİKKATE ALINDIĞINDA TASARIDA ÖNGÖRÜLEN KAMULAŞTIRMAYA ESAS ARAZİ TAVANLARI YÜKSEKTİR.

1972 yılı itibariyle çalışan nüfusumuzun % 64 ü tarım kesiminde % 36 sı da diğer sektörlerde istihdam edilmektedir. Tarım sektöründe halen mevcut olan nüfusu sabit tutabilmek için tarım dışı sektörlerde istihdamın yıllık büyüme hızının en az 7,53 olması gereklidir. (1) Üçüncü Beş Yıllık Planın uzun vadeli nüfus istihdam projeksiyonunun hesaplanmasında; halen tarım sektöründe istihdam edilen iş gücünün genellikle sabit kalması veya bir azalma eğilimi göstermesi prensip olarak kabul edilmiştir. (2) Bu duruma göre, 10 ve hatta (nüfus istihdam projeksiyonuna göre nisbi bir azalmanın mevcut olmasına rağmen) 20 yıllık bir projeksiyon döneminde, halen mevcut olan tarımsal nüfusu (yeniden pulluk altına alınacak arazinin de bulunmaması sebebiyle) bu gün yapılan alanda istihdam etme zorunluğu vardır. Söz konusu kırsal nüfusun gelirini artırmak, dolayısıyla yaşama seviyesini yükseltmek için verimin artırılması yani ekonomideki dikey gelişmenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Diğer ülkelerde olduğu gibi özellikle iş entansitesinin arttırılması suretiyle ülkemizde yüksek verim daha ziyade küçük aile işletmelerinde elde edilmektedir. Kamulaştırma tavanları tesbit edilirken milli ekonomi bakımından büyük önem arzeden bu hususun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

(1) Bir ülkede istihdamın büyüme hızı şu formülle hesaplanmaktadır :

$$\text{İstihdam büyüme hızı} = \frac{100 \times \text{nüfusun artış hızı}}{\text{Tarım dışı sektörlerdeki nüfus nisbeti}}$$

$$\text{IBH} = \frac{100 \times 2,7}{35,9} = 7,52$$

$$\text{IBH} = \% 7,52$$

(2) Üçüncü Beş Yıllık Plan Tablo 95 ve 96

Ülkemizin bu günkü koşulları özellikle kırsal alandaki büyük nüfusun baskısı ve bu baskıyı hafifletecek istihdam olanağının tarım dışı sektörlerde yaratılamaması dikkate alındığında tasarıda belirtilen kamulaştırmaya esas alınan arazi tavanları yüksektir. Diğer taraftan tasarıda verilen kamulaştırma tavanlarında; topraklandırmaya esas arazi büyüklüğünün, suluda 9,4 katı, kuruda 6,0 katı alınmıştır. Böyle bir ayırım adalet ilkelerine aykırıdır. Oysa, sulu ve kuru arazilerde kamulaştırma tavanlarının tesbitinde, aynı katsayının alınması gerekirdi.

IV — EMLÂK KANUNUNDA ARAZİ VERGİSİNİN % 03 ORANINDA ALINMASI KAMULAŞTIRMA YÖNÜNDEN HAZİNE'YE BÜYÜK KÜLFET YÜKLEYECEK VE AYRICA FİNANSMAN BAKIMINDAN DA REFORM UYGULAMASINI OLUMSUZ YÖNDE ETKİLİYECEKTİR.

Halen uygulanmakta olan Emlâk Vergisi Kanununda arazi vergisi olarak vergiye esas değerinin % 03'ü gibi düşük bir vergi alınmaktadır. Arazi vergisinin düşük olması sahiplerinin arazi değerini yüksek göstermelerine sebep olmuştur. Bu nedenle kamulaştırma bedeli Hazine'ye büyük külfet yükleyecek dolayısıyla söz konusu reform uygulamasını yavaşlatacaktır. Ayrıca kaynak temini yönünden kamulaştırma bedelinin finansmanında gerekli olumlu etkiyi gösteremeyecektir.

V — TASARIYA «MODERN TARIM İŞLETMESİ KAVRAMININ EKLENMESİ VE BUNLARA TANINAN AYRICALIKLAR SOSYAL ADALET İLKELERİNE AYKIRIDIR.

Kırsal alandaki büyük nüfus baskısı gözönüne alındığında, Millet Meclisi Toprak ve Tarım Reformu Geçici Komisyon'unda Tasarıya ilâve edilen «modern tarım işletmesi kavramı» ülkemiz gerçekleri ile bağdaşmaz. Diğer taraftan ülkemiz koşullarında modern tarım işletmesi esaslarını kesin olarak tesbit etmek mümkün değildir. Aynı zamanda böyle bir amaç için tarım işletmelerimizde güvenilir kayıtlarda yoktur.

Diğer taraftan, modern tarım işletmeleri için kamulaştırmaya esas tavan, sulu arazide üç katı alınarak 1250 dekada kuru da iki katı alınarak 2500 dekar da dondurulmuştur. Böyle bir hükmün kanunlaşması halinde dağıtılacak toprak rezervi önemli ölçüde azalacaktır. Ayrıca bu durum sulu alanlar lehine kurak alanlar aleyhine, bölgeler arasında ise; özellikle kıyı bölgeleri lehine, orta Anadolu, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu aleyhine büyük bir adaletsizliğe sebep olacaktır.

Toprak ve Tarım Reformu Kanun Tasarısında Geçici Komisyonunda

«Modern Tarım İşletmeleri» deyiminin eklenmesinin Bölgeler arasında yaratacağı adaletsizliğe ait bazı örnekler :

Toprak ve Tarım Reformu Kanun Tasarısının T.B.M.M. Geçici Komisyonunda görüşülmesi esnasında tasarıya «Modern Tarım İşletmeleri» deyiminin eklenmesi reformun uygulanmasında bölgeler arası adaletsizliğe sebep olacaktır. Buna ait bazı örnekler aşağıda arzedilmiştir.

1 — Tasarının 1 no.lu tablosunda bir çiftçi ailesine bırakılacak sulu arazi miktarına ait örnekler :

Bölge içine giren bazı yerler	Tasarıya göre bırakılacak arazi mikta. (Dekar)	Modern tarım işletmelerine bırakılacak arazi miktarı (Dekar)		
		3 kat	azami	fark
Adana, Antalya, Urfa	300	900	900	—
Adıyaman, Aydın, İzmir,	330	990	990	—
Maraş, Akçadağ, Arhavi, Amasya Balıkesir, Edirne, Samsun	430	1290	1250	40
Aksaray, (Niğde) Ankara, Burdur, Erzincan, Kayseri, Konya	520	1560	1250	310
Akseki, Elbistan, Cihanbeyli, Sivrihisar	630	1890	1250	640
Bitlis, Bolu, Kastamonu, Sivas, Yozgat	760	2280	1250	1030
Ardahan, Aşkale, İspir, Kars	1000	3000	1250	1750

Yukarıda görüldüğü ve tasarının 1 no.lu tablosu tetkik edildiğinde Modern Tarım İşletmelerine bırakılacak arazi miktarları sulu alanlarda bölgeler arasında büyük adaletsizliğe sebep olacak ve bölgeler arası eşitlik ilkesini bozacaktır.

2 — Tasarının 2 no.lu Tablosunda bir çiftçi ailesine bırakılacak kuru arazi miktarına ait bazı örnekler :

Bölge içine giren bazı yerler	Tasarıya göre bırakılacak arazi miktarı (Dekar)	Modern tarım işletmelerine bırakılacak arazi miktarı (Dekar)		Fark
		2 kat	Azami	
Anamur, Ceyhan	580	1160	1160	—
Alanya, Bodrum, Bulancak	640	1280	1280	—
Adana, Akçakoca, Trabzon, Tarsus	700	1400	1400	—
Andırın, Balıkesir, Çankırı, Diyarbakır, Isparta, Mardin	1130	2260	2260	—
Adana, Bilecik, Çorum, Eskişehir, Kayseri	1250	2500	2500	—
Afşin, Akçadağ, Bolu, Gaziantep, Niğde	1370	2740	2500	240
Altıntaş, Karaman, Kars - Konya, Muş	1510	3020	2500	520
Ağrı, Cihanbeyli, Hakkâri, Nevşehir, Sivas	1660	3320	2500	820

Yukarıda görüldüğü ve tasarının 2 no.lu Tablosu tetkik edildiğinde Modern Tarım İşletmelerine bırakılacak kuru arazi miktarları genellikle ılıman bölgeler lehine ve kurak bölgeler aleyhine bölgeler arasında adaletsizliğe sebep olacak ve bölgeler arası eşitlik ilkesini bozacaktır.

VI — KAMULAŞTIRMA KARŞILIĞI ÖDENMESİ ÖNGÖRÜLEN PEŞİN VE TAKSİT MİKTARLARI ÇOK YÜKSEKTİR

Toprak ve Tarım Reformu Kanun Tasarısının Millet Meclisi Toprak ve Tarım Reformu Geçici Komisyonunda görüşülmesi sırasında kamulaştırılacak arazinin kamulaştırma karşılığının arazi sahiplerine ödenmesine ilişkin maddesinde peşin ve taksit miktarları çok yükseltilmiştir. Örneğin; Her taksit miktarı asgari 5.000 liradan 40.000 liraya, sahibi bulunduğu araziye doğrudan doğruya işleten çiftçinin arazisinin ödenecek miktarı ise asgari 150.000 liradan 250.000 liraya yükseltilmiştir. Tasarı bu değişiklikle kanunlaştığı takdirde malî yönden reformun uygulanması aksayacak ve finansman kaynaklarının yetersiz oluşu nedeniyle uygulama süresi gereksiz bir şekilde uzayacaktır.

TOPRAK REFORMUNDA BÖLGELER VE OPTİMUM ÜRÜN BİLEŞİMİ ÇALIŞMALARI

Toprak Reformunda, uygulama bölgelerinin seçimine ilişkin görüşlerimizi sunarken önce «Reform Bölgesi» kavramının açıklığa kavuşturulmasında yarar görmekteyiz.

Toprak Reformunda ele alınacak kırsal bölge çeşitli şekillerde tanımlanabilir : Örneğin bir akarsu havzası, bir il veya ilçe sınırı içerisinde kalan idari alan, Reform Bölgesi olarak kabul edilebilir. Ancak bu belirli fiziksel sınırlar, Toprak Reformunda ele alınması gereken bölge kavramını tam olarak belirleyememektedir.

Bu nedenle Toprak Reformu uygulanmasında bölge, daha anlamlı bir tanımla şöyle ifade edilebilir : «Reform Bölgesi, tek bir kent merkezine doğrudan ve dolaylı bir şekilde bağlı bulunan tüm köyleri kapsayan kırsal alandır.» Bu anlamdaki bir Reform Bölgesinin, ulusal seviyedeki tarımsal planlamayı gereksiz yere parçalamıyacak kadar büyük, buna karşılık uygulama geri besleme (feed - back) düzeninin işletilmesine ve bölgenin kendisine özgü koşullarının farklılaştırılmasına olanak verecek kadar da küçük olması istenir.

Bölge Seçiminde Öncelik Sırası

Bölge seçiminde tanınacak öncelik, daha çok «Toprak Reformu» nun ekonomik, sosyal ve politik amaçlarına ve bu amaçların herbirisine verilecek ağırlığa bağlıdır. Bölge seçiminde genellikle : 1) Topraklandırılmada kullanılabilecek arazi potansiyeli, 2) Tarımsal üretim potansiyeli, 3) Sulama olanakları, 4) Alt yapı (yol, su ve elektrik) tesislerinin durumu v.b. ekonomik faktörler ile 1) Toprak ve gelir dağılımı, 2) Topraksız veya az topraklı çiftçi yoğunluğu v.b. sosyal faktörler gözönünde bulundurulur. Ancak sözü edilen bu faktörlerin ülkemiz koşullarındaki ağırlıklarının farklı olacağına ve bölge seçiminde öncelik sırasının, bu faktörlere eş ağırlık vermekle kurulacak matematiksel modellerle saptanmasının güç olduğuna değinmek isteriz.

Topraklandırma amacı ile kullanılabilen arazi, kişilere ait arazi ile hazine arazisinden oluşur. Her iki kaynaktan temin edilecek arazinin dağılımı ile Türkiye'nin her yerinde aynı değildir. Üçüncü Beş Yıllık Plandaki ortalama değerlere göre tüm çiftçi sayısının % 75 i, tüm tarım arazisi varlığının ancak % 29.6 sına sahiptir. Bu ortalama değer bölgelere göre değişmekte, örneğin toprak mülkiyet dağılımının en dengesiz olduğu Güneydoğu Anadolu'da, toplam çiftçinin % 61,4 ü, tarım arazisinin ancak % 10.5 ine sahip bulunmaktadır. İşlenen arazi büyüklüğü ile elde edilen tarımsal gelir arasında, doğrusal bir ilişki kabul edilirse, söz konusu dengesizliğin aynen bölgelerdeki tarımsal gelir dağılımına da yansıtıldığı ileri sürülebilir.

Diğer taraftan ülkemizde eş toprak niteliği ve tarım teknolojisi koşullarında, en iyi ile en fakir yörenin bitkisel üretim potansiyeli arasında sulanmayan (kuru) arazide 5 - 6 kat, sulanan arazide ise 3 - 4 kat bir farklılık beklenebilir. Bundan başka tarım arazimizin büyük bir kısmında optimum bitkisel üretim için doğal yağış yeterli olmadığından sulu tarım ile üretimin, kuru tarıma göre 4 - 5 kat arttırılabileceği kabul edilebilir. Bu durumda aynı arazi rezerv büyüklüğünde, üretim potansiyeli yüksek yörelerde yapılacak bir reform uygulaması ile topraklandırılacak çiftçi sayısının, fakir yörelerdekinden 5 - 6 kat fazla olacağı; reformun sulama projeleri ile birlikte uygulanması halinde ise bu sayının da kuruya göre 4 - 5 kat arttırılabileceği sonucuna varılabilir.

Bu nedenle, ülkemizde yapılacak uygulamalarda reform ekonomik ve sosyal amaçlarının iyi bir şekilde dengelenmesi, bölge seçiminde önceliğin sulama olanağı olan üretim potansiyeli yüksek yörelere verilmesini zorunlu kılmaktadır.

Ülkemizde bölgeler sözü edilen açıdan incelendiğinde 1) Toprak mülkiyeti dağılımı dengesiz, 2) Buna karşılık bitkisel üretim potansiyelinin çok yüksek olduğu Aşağı Fırat ovalarında bir milyon hektar dolayında sulanabilecek arazi potansiyelinin bulunduğu görülür. Bu nedenle suyu Keban baraj gölünde depolanmaya başlayan Aşağı Fırat Ovası sulamasının Devletçe bir bölgesel Toprak Reformu projesi olarak bir an önce ele alınıp gerçekleştirilmesinin ülkemize sosyo - ekonomik yönden büyük bir katkıda bulunacağını burada belirtmek isteriz.

Öte yandan bürüt alanı bir milyon hektarı bulan ve hektarına bugünkü değeri ile 25.000 TL. Devlet Yatırımı yapılmış olan sulama şebekelerimizin büyük bir çoğunluğu bitkisel üretim potansiyeli çok yüksek olan kıyı bölgelerimizde bulunmaktadır. Bu şebekelerde birim alana yapılmış olan Devlet yatırımı, bölgesel bir Toprak Reformu uygula-

ma maliyetinin % 50 sinden daha fazla bulunmaktadır. Üstelik sulama şebekelerimizin bugün arazi mülkiyeti ve kullanma düzeninden (Toplam çiftçi sayısının % 13 ü şebekeler arazisinin ortalama % 53 üne sahip) üretilen tarımsal ürünlerin tüketiciye iletilmesine kadar çözüm bekleyen büyük sorunları bulunmaktadır.

Bu nedenle, ülkemizde Toprak Reformundan beklenen yararın hızla gerçekleştirilmesinde, sosyo - ekonomik faktörler; üretim potansiyellerinin son derece yüksek olması, daha fazla sayıda çiftçinin topraklandırılmasına olanak vermesi ve reform uygulama maliyetinin yarısından fazlasının alt yapı yatırımı olarak zaten yapılmış olması Devlet Sulama Şebekelerinin reform uygulamasında öncelikle ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Optimum Ürün Bileşimi Çalışmaları

Tarımsal üretimde toprak üretim faktörlerinin önemli olmakla beraber sadece bir tanesidir. Bu nedenle, koşulların elverişli bulunduğu hallerde, üretimi şekillendiren diğer faktörlerin optimal kombinasyon ile, belirli bir tarımsal gelir için gerekli arazi büyüklüğü minimize edilebilir, diğer bir deyişle, birim alandan elde edilen gelir maksimize edilebilir. Böyle bir uygulama ise öngörülen çiftçi tarımsal gelirinin, Kanunda belirtilen topraklandırmaya esas arazi tavanından daha küçük bir arazi büyüklüğünden elde edilmesi olanağını verecektir. Bu amacın gerçekleştirilmesinde, işletme tip modelinde yöre koşullarına uygun ürün bileşiminin gerçekçi bir şekilde saptanmış olmasının rolü büyüktür. Böylece, belirli bir arazi rezervinde daha fazla sayıda çiftçinin topraklandırılması ve doğal kaynakların daha, rasyonel bir şekilde kullanılması sağlanmış olur.

Bu nedenle, Toprak Reformunda yaratılacak aile tarım işletmesi modellerinin tip ve büyüklüklerinin saptanmasına hazırlık olmak üzere bölgelerde daha şimdiden optimal ürün bileşimi çalışmalarına başlanması yararlı olacaktır. Böylece reformda önerilecek teorik tarım işletmesi tip modellerinin bölgede daha önceden arazi şartlarında teste tabi tutulmaları ve reform uygulamasına kadar gerekli görülecek düzeltmelerin yapılması, mümkün olacaktır.

Bölgelerde yapılacak optimum işletme büyüklüğünün saptanmasına ilişkin çalışmalar ise yakın gelecek ve değişmeyecek teknolojik koşullar için bir anlam taşır. Bununla beraber ülkemiz koşullarındaki bir bölgesel Toprak Reformu uygulamasında bu tür çalışmaların, Toprak Reformu Kooperatiflerinin hizmet götüreceği optimum arazi büyüklüğünün saptanması yönünden yararlı olacağı söylenebilir.

T. M. M. O. B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ
T. ZİRAAT ODALARI VE TÜRKİYE ZİRAAT ODALARI BİRLİĞİNİ
GÜÇLENDİRİLMESİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

I — MER'İ KANUNDAKİ AKSAKLIK VE NOKSANLIKLAR

Bu konuda alınacak tedbirler cümlelerinden olarak, 6964 sayılı kanununun 1330 sayılı kanunla değişik 19. ve 20. maddelerinin değiştirilmesi ve mezkur kanuna ek bir madde eklenmesi zorunlu görülmüş ve bu değişiklikler gerekçeleri ile birlikte aşağıda gösterilmiştir.

6964 sayılı Kanununun 1330 sayılı Kanunla değişik 19. uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Oda gelirleri

Madde 19. Ziraat Odalarının gelirleri şunlardır :

- a) Giriş ücreti
- b) Yıllık aidat
- c) Yapılan hizmetler karşılığı ücretler
- d) Yayımlar giderleri
- e) Bağışlar ve yardımlar
- f) Para cezaları
- g) Tesis ve işletmelerden elde edilecek kârlar
- h) Ziraat Sergilerinin duhuliyeye hasılatı
- ı) 31 inci maddenin «d», «e» ve «f» fıkralarında yazılı gelirlerden düşecek pay.
- i) Odalar Birliğinden yapılacak yardım.

6964 Sayılı kanununun 1330 kanunla değişik 20. inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Giriş ücretleri ve yıllık aidat

Madde 20. Dördüncü maddenin «a» fıkrasına göre odalara kayıtlı bulunanlardan tahsil olunacak yıllık aidat miktarları bakımından üye-

lar beş dereceye ayrılır. Üye derecelerinin tayininde üyenin yıllık gayri safi çiftçilik geliri nazara alınır.

a) 100.000 lira veya daha yukarı geliri olanlar birinci derece

b) 50.000 ilâ 100.000 liraya kadar geliri olanlar (50.000 dahil) ikinci derece,

c) 25.000 ilâ 50.000 liraya kadar geliri olanlar (25.000 dahil) üçüncü derece,

ç) 5.000 ilâ 25.000 liraya kadar geliri olanlar (5000 dahil) dördüncü derece,

d) 5000 liradan az geliri olanlar beşinci derece çiftçi addolunur.

Bunlardan tahsil olunacak yıllık aidat miktarları birinci derece çiftçiler için binden dört, ikinci derece çiftçiler için binde üç üçüncü derece çiftçiler için binde iki nisbetlerine göre hesaplanır. Dördüncü derecede çiftçilerden 10, beşinci derece çiftçilerden 5 lira aidat alınır.

Dördüncü maddenin «b» ve «c» fıkralarına göre odalara kaydedilen üyeler ise, yıllık gayri safi çiftçilik gelirlerine göre üç dereceye ayrılır.

a) 100.000 lira veya daha yukarı geliri olanlar birinci derece,

b) 50.000 ilâ 100.000 liraya kadar geliri olanlar (50.000 dahil) ikinci derece,

c) 50.000 liradan aşağı geliri olanlar üçüncü derece çiftçi addolunur.

Bunlardan alınacak yıllık aidat miktarları da, birinci derece çiftçiler için binde beş, ikinci derece çiftçiler için binde dört, üçüncü derece çiftçiler için binde üç nisbetine göre hesaplanır.

Her iki grup üyelerden alınacak geniş ücretleri, birinci derecedeki çiftçilerden 100, ikinci derecedeki çiftçilerden 25, dördüncü derecedeki çiftçilerden 10, beşinci derecedeki çiftçilerden 5 lira olarak alınır.

Yukarıdaki esaslara göre bulunacak yıllık aidat miktarları birinci derece çiftçiler için on bin liradan yukarı olamaz.

Re'sen yapılacak kayıtlarını ve tesbit olunacak derecelerini durumlarına uygun bulmayanlar nizamnamede tesbit edilecek usuller dahilinde oda meclisine itiraz edebilir.

Odalara kayıtlı olmadığı anlaşılan kimselerle işletme ve müessese-

lere içinde bulunulan yıl hariç olmak üzere geçmiş üç yıldan evvelki yıllar içinde aidat tahakkuk ettirilmez.

Tahakkuk yılını takibeden yılın başından itibaren 5 yıl içinde tahsil edilemeyen giriş ücretleri ve aidat zaman aşımına uğrar.

Giriş ücretleri ve yıllık aidatın tahsiline ait usuller nizamnamede belirtilir.

6964 Sayılı Kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir.

Çiftçilik Belgesi

Ek Madde 1 — Çiftçilere her türlü Zirai Kredi veren veya kredi ile damızlık, tohumluk, fidan, fide, gübre, Zirai ilâç, Ziraat alet ve makineleri gibi çiftçilikte kullanılan mal satan bilumum devlet daireleri İktisadi Devlet Teşekkül ve Teşebbüsleri, Bankalar, Kooperatif ve benzeri Kurumlar bu çiftçilerden, bağlı buldukları Ziraat Odalarından alınmış çiftçilik belgesi istemeye mecburdurlar. Bu belgeler, Kredi veren veya kredili satış yapan kurumlar tarafından alıkonur.

Hükümetin taban fiyat ve destekleme politikasına göre tarımsal ürün alan kooperatif ve Birlikler de ürün aldıkları kimselerden çiftçilik belgesi istemeye mecburdur.

Sözkonusu Maddelerin Gereğesi

Madde 1 — 6964 sayılı Kanunun 1330 sayılı Kanunla değişik 19. ncu maddesini değiştirmeyi öngören bu madde ile, Ziraat Odalarının gelirleri arasına «Yapılan hizmetler karşılığı ücretler» ve «Tasdik ücretleri» diye iki fıkra ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Meslek Kuruluşlarının bir def'aya mahsus olmak üzere aldıkları giriş ücretleri ile yıllık aidat olarak tahsil ettikleri paralarının, Kanunla verilen hizmetleri yerine getirmede yeterli olmadığı açık bir gerçektir. Üyelerine ağır yükler tahmil etmesi nedeniyle küçük tutturulan aidatların diğer meslek kuruluşlarında olduğu gibi Ziraat Odalarının çalışmalarında tam bir maddi destek olma gücü mevcut değildir.

Halbuki 6964 sayılı Kanunun 3. maddesi ile Ziraat Odalarına verilmiş bulunan görevlerin yerine getirilmesi, küçümsenemeyecek miktarda mali kaynakların lüzumunu zaruri kılmaktadır.

Üyesi bulunan çiftçilere pratik bilgiler vermek üzere, Ziraat Kursları ve Konferanslar tertipetmek, dershaneler açmak, modern ziraat işletmeleri ve tesisleri için özel planlar hazırlamak, nebat ve hayvan hastalıklarıyla mücadele etmek, ilâçlama ve tohum satış yerleri açmak

ve işletmek, aşım durakları ve örnek ziraat işletmeleri kurmak gibi, adı geçen kanunun 3. üncü maddesiyle ziraat odalarına verilmiş ve daha ziyade bütçe imkanına bağlı hizmetlerin yerine getirilmesi, öncelikle, bu hizmetlerden yararlanacak kimselerin maddi katkıda bulunmasını gerekli kılacaktır.

Bundan başka odalarca verilecek veya aranacak belgelerin, kırtasiye ve büro hizmetleri karşılığı olarak bir ücretle karşılanması da yerinde görülmüştür.

«Yapılan hizmetler karşılığı ücretler» ile, «Tasdik ücretleri» nin hemen hemen bütün meslek kuruluşlarının gelir kaynağı olarak, özel kanunlarında yer aldığı görülür. Örneğin: 507 sayılı esnaf ve küçük san'atlarla Dernekleri Kanunu, 5590 sayılı Odalar Birliği Kanunu, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu, 6023 sayılı Türk Tabipler Birliği Kanunu.

Madde 2 — 1330 sayılı Kanunla değiştirilen 6964 sayılı Kanunun 20. nci maddesi, aidat yönünden ziraat odalarını zor bir duruma düşürmüştür. Üyelerin % 80 ini aşan çoğunluğu teşkil eden 5. nci derece çiftçilerden, Ziraat Odalarının yürürlükte bulunan kanunla yılda 1 (bir) lira aidat istemek durumunda bulunduğu dikkate alınır, odaların maddi yönden karşılaştığı güçlük kendiliğinden meydana çıkar. Devamlı olarak üyesi bulunan çiftçilerin hizmetine açık olması gereken odaların bir hizmet yeri ve bu hizmet yerinde çalışacak personel itibarıyla asgari ölçülerde bile olsa zorunlu bir masraf yapacağı tabiidir. Devamlılık arzeden bu tür zorunlu masrafların, odaların belli başlı gelir kaynağı olan yıllık aidatla karşılanabilmesi için, halen yürürlükte bulunan kanun maddesi ile tesbit edilmiş bulunan 4 ve 5 inci derece çiftçilerden alınacak aidatların yeniden düzenlenmesi gerekli görülerek, 4. nci derece çiftçilerden alınan yıllık 5 lira aidat 10 liraya, 5. nci derece çiftçilerden alınan yıllık 1 lira aidat ise 5 liraya çıkarılmıştır.

Madde 3 — Anayasamızın 122 inci maddesine uygun olarak meydana getirilmiş kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarının, her meslek grubundaki faaliyetleri, yurdumuz yararına geliştirmek görevini üzerine aldığı malumdur. Çiftçilik mesleği alanında aynı görevi yerine getirecek kanuni kuruluş da, hiç şüphesiz Ziraat Odalarıdır. Ne varki yürürlükte bulunan kanun hükümleri, Ziraat Odalarına bu imkânı tanımamakta ve bunun tabii bir sonucu olarak tatbikatta bu Kuruluşlar kendilerinden beklenileni yerine getirememektedir. Hemen hemen bütün meslek gruplarında bu mesleği icra eden kimselerin mesleki faaliyetleri, bağlı oldukları Kuruluşlarca belgelendirildiği halde, çiftçilik mesleğini icra edenlerin veya çiftçi olduğunu iddia edenlerin faaliyetlerinin Ziraat odalarının tevsikine ihtiyaç duyulmamaktadır.

Çiftçilik faaliyetin ne olduğu ve kime çiftçi dendiği, 6964 sayılı Kanununun 1330 sayılı kanunla değişik 4. ncü maddesinde açıkca belirtilmiş ve çiftçilik yapanların da ziraat odasının asli üyesi olduğu aynı maddede kabul edilmiştir. Demeki çiftçilik mesleğini icra eden kişi veya kuruluşların ziraat odası üyeliği dışında kalması mümkün olmayacaktır. Hal böyle olmasına rağmen, Kanunda emredici bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle, Kamu kesimince zirai kredi verilmesinde, kredili veya kredisiz damızlık, tohumluk, fidan, fide, gübre, zirai ilaç, ziraat alet ve makinaları gibi çiftçilikte kullanılan malların, satış tahsis ve tevziinde veya devlet imkânlarıyla desteklenen zirai ürün alımlarında, bunlardan yararlanacak kimselerin çiftçi olup olmadıkları Ziraat odalarından sorulmamaktadır. Bunun tabii bir sonucu olarakta, devletçe tarım sahasına tanınan imkân ve avantajların mahalline masraf olmadığı, ve böylece sadece çiftçilerin yararlanacağı haklardan, çiftçi olmayan kimselerinde yararlandırıldığı şüphe ve tereddütleri doğmaktadır.

Tatbikatta görülen ve devam edegelen şikâyetleri önlemek, çiftçiler için tanınmış devlet imkânlarının sadece bu mesleği icra edenlere ulaşmasını temin etmek bakımından, tüm çiftçilerin hak ve menfaatlarını korumakla görevli ziraat odalarınca «çiftçilik belgesi» verilmesi hususu ek madde ile düzenlenmiştir.

II — UYGULAMADA KARŞILAŞILAN AKSAKLIK VE NOKSANLIKLAR.

Mevcut mevzuat içinde dahi «Ziraat Odaları»nın mesaisinin daha etkili ve verimli hale gelmesi imkânları mevcuttur.

Bütün odaları kapsayan bir program içinde aşağıda belirtilen hususlar ele alınmak ve bunların kabil olduğu kadar çabuk gerçekleşmesi sağlanmalıdır.

1 — Ziraat Odaları personeli genellikle eğitime muhtaçtır.

— Ziraat odalarında Başkatip, Muhasip ve Memur olarak görev ifa eden elemanlar genellikle eğitime muhtaç durumdadır. Muhabere ve muhasebe usullerinde beraberliğin sağlanması ve belirli bir standartın muhafazası için gerekli kurslar ihdas edilmelidir.

— Mali durumu elverişli odalarda başkatip olarak Ziraat Yüksek Mühendisi ve Ziraat Teknisyenlerinin Tercih edilmesi şayanı temennidir.

2 — Ziraat Odası Yöneticilerinin geliştirilmesi için Birlik tarafından devamlı gayret sarfedilmelidir.

— Fevkalâde başarılı Ziraat Odası Yönetim Kurulu Başkan'ları ile üyeleri yanında görevinin tam bilincine ulaşamamış olanlarında bulunduğu bir gerçektir.

— Çiftçilerin gerçek ihtiyaçlarını tesbit etmek, genel mevcut problemlere çözüm yolları bulmak bakımından oda yöneticileri devamlı olarak Birlik tarafından takviye edilmeli. Birlik yetkililerinden en az birinin iştiraki ile oda yöneticileri gezi ve ziyaretlere teşvik edilmeli, başarılı odaların çalışmalarını yakından görmeli, ziraat'la ilgili müessese ve tesislerin gezilmesi ihmal edilmemelidir.

— Oda Yöneticilerinin ziraat teşkilâtı elemanlarını ve devletin diğer yetkilileri ile iş birliği etmeleri hususu her vesile ile takviye edilmeli, bu hususta başarılı odaların elde ettiği sonuçlar kendilerine ve kamuya duyurulmalıdır.

— Ziraat odalarının yıllık programlarının tesbitinde oda ve Birlik iş birliği daha kuvvetli olmalıdır.

— Kooperatifler kurulmasında, çiftçilerin ihtiyacı olan girdilerin zamanında ve ucuz olarak sağlanmasında oda yöneticileri birlikçe teşvik ve takviye edilmelidir.

— Ziraat Odaları yöneticilerinin geliştirilmesi hususunda Birlik'e önemli görevler düşmekle beraber mahalli ziraat teşkilâtlarının da bu konuda birlik kadar önem vermesi ve bu amaçla devamlı gayret sarfetmesi gereklidir.

3 — (Çiftçilerin) üyelerin ziraat odaları ile ilişkileri dahada artırılmalıdır.

— Çiftçilerin odalar ile ilgisi arzu edildiği kadar yoğun ve sık değildir. Bu ilginin zaman içinde daha yaygın ve daha sık olması tabii ise de bir konuda devamlı gayretleri sarfedilmesi de gereklidir.

— Başta Tarım Bakanlığı yetkilileri olmak üzere valiler ve diğer kamu kuruluşlar da bu yönde odalara devamlı müzaheretle bulunmaları ve odalarla çiftçilerin ilişkilerini yaygınlaştırıcı ve sıkılaştırıcı yönde imkânlar yaratmalıdırlar.

— Çiftçi üyelerin bilgi ve görgülerinin artırılması, çiftçilere oda ilişkilerinin sıklaştırılması bakımından ziraat odaları ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği tarafından, yurt içi ve yurt dışı seyahatlarının daha yaygın daha etkili ve sürekli şekilde düzenlenmesi ele alınmalıdır.

III — ZİRAAT ODALARI BİRLİĞİ İLE ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI ARASINDAKİ İŞ BİRLİĞİ

— Birlik ve Oda arasında amaç ve metod bakımından tam bir paralellik olması sebebiyle bu iki kuruluş arasında en başarılı iş birliğinin kurulması ve devamı tabidir.

— İyi bir iş birliği için; yıllık programlarda beraberlik, önemli konularda önceden temas ve dayanışma şarttır.

1. Yıllık Programlarda beraberlik

— Tarımın ve çiftçinin pek çokdan problemlerinden hangilerine öncelik verilmesi gerektiği hususu bilhassa önemlidir.

— Her yıl iki kuruluşun yıllık programlarında hiç olmazsa bir kaç müşterek konunun bulunması sağlanmalıdır.

— Her iki kuruluşun programlarında yer alan müşterek konuların ilâve bir çalışma ile detaylı zamanlara programları da hazırlanmalıdır.

2. İki Kuruluş arasında temasın sıklaştırılması ve önemli konularda beraberliğin sağlanması

— Türkiye B. M. Meclisine sevk etmezden önce Hükümetin mütalâa talep ettiği tasarılarla, meclise sevk edilmiş bulunan kanun tasarı ve teklifleri hakkında iki kuruluş tarafından bazen taban tabana zıt görüşler ifade edilebilmekte bu hal kuruluşlarımız için üzücü olmakta, kamu oyuna intikal eden görüşleri de itibardan düşürmektedir.

Kanun, tasarı ve teklifler ile ilgili görüşler kamuya açıklanmadan önce iki kuruluş arasında görüş teatisi yapılması ve gereken hallerde görüşlerin telifine gayret edilmesi yerinde olur.

3. İki Kuruluş arasında dayanışma şarttır.

Türk çiftçisinin yararına olan teşebbüs ve çalışmalarda iki kuruluş birbirini var gücü ile desteklemeli ve kampanyayı beraber yürütmelidir.

4. Müşterek bir koordinasyon komitesi kurulmalıdır.

IV — TARIM BAKANLIĞI İLE ZİRAAT ODALARININ VE TÜRKİYE ZİRAAT ODALARI BİRLİĞİNİN İLİŞKİLERİ

Tarım Bakanlığının gerek merkez ve gerek taşra teşkilâtının; Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve Ziraat Odaları ile olan ilişkilerini genişletmesi ve daha etkili hale getirmesi gerekir.

A — TARIM BAKANLIĞI VE TÜRKİYE ZİRAAT ODALARI BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

— Tarım Bakanlığı;

Kanun, tüzük ve yönetmelik tasarıları ile ilgili olarak Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin görüşlerinin alınmasına daha fazla itina edilmiştir.

— Tarımsal alanda ilgili olarak hazırlanan plan ve programların kesinleşmesinden önce Türkiye Ziraat Odaları Birliği ile işbirliği sağlanmalıdır.

— Tarımsal alanla ilgili önemli toplantılara Türkiye Ziraat Odaları Birliği temsilcileri davet edilmelidir.

— Ziraat Odaları ile ilgili bilgiler, Ziraat okulları müfredat programlarına ilâve edilmelidir.

— Fidan, fide, tohum ve benzeri maddelerin tevziinde; ilâç, gübre, kükürt, göztaş, potasa gibi maddelerle Traktör, Ziraat Alet ve Makinelerinin çiftçiye intikalinde ziraat odalarına görev verilmesi hususu Tarım Bakanlığı ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında müşterek protokola bağlanmalıdır.

B — TARIM BAKANLIĞI TAŞRA TEŞKİLÂTI VE ZİRAAT ODALARI İLİŞKİLERİ

Tarım Bakanlığı taşra teşkilâtı ve bilhassa Teknik Ziraat Müdürleri, ilçe Ziraat Mühendisleri ve Teknisyenleri; Ziraat Odaları Yöneticilerinin ve personelinin eğitimine yer yer büyük önem vermişler ve başarılı olmuşlardır. Ancak, bu husus şahısların insiyatifine ve bu konuya gösterdikleri şahsi alakaya bağlı kalmıştır.

Ziraat Odaları Yöneticilerinin ve personelinin eğitilmesi Tarım Bakanlığı teşkilâtının görevleri arasında yer almalıdır.

— Çiftçi eğitimi amacıyla, kurslar açılmasında, konferanslar tertibinde iki kuruluş ihtiyacı ve şartları birlikte tesbit etmeli, en geniş anlamda işbirliği sağlanmalıdır.

— Mahalli kalkınma plan ve programlarının hazırlanmasında iki kuruluş arasında koordinasyon sağlanmalıdır.

T. M. M. O. B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ
1973 — 1974 KAMPANYA DEVRESİNDE ÇELTİK İÇİN UYGULANACAK
FIAT SEVİYESİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

I — GİRİŞ

1973/74 kampanya devresinde çeltik için uygulanacak fiat seviyesi tesbit edilirken, çeltiğin yurt dışında ve içinde üretimi, tüketimi ticareti ve fiatı göz önünde tutulacaktır. Önce çeltiğin yurt dışı ve yurt içi genel ekonomisi incelenecek daha sonra fiat tesbit kriterleri teker teker ele alınacak ve bunlardan uygulanacak fiat seviyesi bulunacaktır.

II — DÜNYADA ÇELTİK EKİMİ VE ÜRETİMİ

Dünyada çeltik ekim alanı yıldan yıla genişlerken son yıllarda bir duraklama ve hatta gerileme olmuştur. Gerçekten 1948 — 52 ortalaması dünya çeltik ekim alanı 102,6 milyon hektar iken, 1969 da 133,8 milyon hektar 1970 de 134,9 milyon hektara çıkmıştır. 1971 de ise 133,7 milyon hektar ve 1972 de 131,7 milyon hektara inmiştir.

Dünya çeltik üretim miktarı da ekim alanına paralel olarak değişmiştir. 148 — 52 ortalama dünya çeltik üretimi 167,4 milyon ton iken 1969 da 294,8 milyon tona 1970 yılında 307,6 milyon tona yükselmiş 1971 yılında 306,4 milyon tona ve 1972 yılında 296,8 milyon tona inmiştir.

Dünya çeltik ekim alanı, üretim miktarı ve verimindeki değişiklikler tablo 1 de gösterilmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi çeltik ekim alanı son iki yılda hafifce düşmekle beraber yıllara göre oldukça sabittir. Üretim miktarıda aynı eğilimdedir. Çeltik üretimindeki değişme daha çok ekim alanındaki değişmeden ileri gelmektedir. Verim yükselmesi devam etmektedir. Gerçekten dünya çeltik verimi ortalaması 1948 — 52 de 1632,6 kg/ha dan 1969 da 2203,2 kg/ha ve 1971 de 2291,7 kg/ha yükselmiştir. 1972 de verim 2254,3 kg/ha seviyesini bulmuştur.

Tablo : 1
Dünya Çeltik Ekimi Alanı Üretim Miktar ve Verimi

Yıllar	Ekim Alanı (1000 ha)	Üretim Miktarı (bin ton)	Verim (kg/ha)
1948/52	102554	167478	1632,6
1969	133801	294785	2203,2
1970	134907	307624	2280,3
1971	133691	306382	2291,7
1972 (*)	131677	296846	2254,3

Kaynak : FAO, Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics, Volume 20, Rome, February 1973, S. 11.

(*) Geçici rakamlardır.

Başlıca üretici ülkelerin çeltik ekim alanları ile üretim miktarları Ortak Pazar ülkeleri ile karşılaştırmalı olarak Tablo 2 ve 3 de, verimleri ise Tablo 4 de gösterilmiştir.

Tablo 2 de görüldüğü gibi geniş çeltik yetiştirme alanına sahip ülkeler genellikle gelişme halinde olan ve benzer iklim şartlarını taşıyan daha çok Güney Doğu ve Doğu Asya ülkeleridir. Bu ülkelerin başında Hindistan, K. Çin, Pakistan, Endonezya, Tayland ve Japonya gelmektedir. Bunların beslenmelerinde pirincin özel bir yeri bulunmaktadır. Ekim alanları içinde çeltiğin geniş yer tuttuğu bu ülkelerde çeltik alanı yıllara göre genişlemekte, üretim ise artmaktadır.

Büyük Çeltik üretici ülkelerin fiatları tamamıyla kendi özel şartlarının tesiri altında meydana geldiğinden, Türkiye çeltik fiatlarının tesbitinde bu fiatlar emsal alınabilecek bir durum göstermemektedirler.

Avrupa Ekonomik Topluluğu Ülkelerinden yalnız Fransa ve İtalya'da çeltik tarımı yapılmaktadır. Topluluğun aday üyesi Yunanistan'da da çeltik tarımına yer verilmektedir. Türkiye'nin ise Topluluk karşısında küçümsenmiyen bir çeltik tarımı vardır.

Dünya çeltik üretiminde ise K. Çin en ön sırayı almakta, bunu Hindistan, Endonezya, Pakistan, Japonya ve Tayland izlemektedir.

Verim ise tamiyle farklı bir sıra göstermektedir. Ekim alanı ve toplam üretim miktarı yüksek ülkelerde verim düşüktür. En yüksek çeltik verimi Japonya, Mısır A.C., A.B.D., İtalya, Yunanistan, Fransa da elde edilmektedir. Geniş çeltik ekimi yapan uzak doğu ülkelerinde çeltik verimi düşüktür.

Dünya çeltik verimi özellikle yükselmektedir. 1948 — 52 ortalaması 1633 kg/ha. olan çeltik verimi 1971 — 72 de 2254 — 2256 kg/ha. yükselmiştir.

Dünyada pirincin canlı bir ticareti vardır. Başlıca ihracatçı ülkeler A.B.D., Tayland, Japonya, Burma, Pakistan ve Avustralya'dır. Diğer taraftan Madagaskar, Taiwan, Surinam, İspanya ve Fransa ihracatçı ülkelerdir. Asya ve uzak doğu ihracatçı ülkelerinin yıllık pirinç ihracat miktarı 4 milyon ton civarındadır. Yakın doğu, Afrika, Amerika, Avrupa ve Okyanusya ülkelerinininki ise 3.75 milyon ton civarındadır. Dünyada 7,5 milyon ton civarında pirinç ihraç edilmektedir. (Tablo : 5)

Tablo : 2
Başlıca Çeltik Yetiştirici Ülkeler ile Ortak Pazar Ülkelerinde Çeltik Ekim Alanları (bin ha)

Ülkeler	1948 - 52	1969	1970	1971	1972
Hindistan	30092	37680	37432	38800	36700
K. Çin	26819	32750	33450	33540	33760
Pakistan,	9003	11936	11416	11250	11100
Bangladeş					
Endonezya	5876	8014	8186	8466	8424
Tayland	5211	7500	7400	7550	6500
Brezilya	1845	4621	5136	4800	5200
Burma	3757	4611	4800	4800	4850
Japonya	2996	3274	2923	2695	2550
Kamerun C.	1679	1944	2399	1880	1399
Taiwan	762	787	776	985	985
Madagaskar	615	913	935	951	950
A.B.D.	752	861	934	734	736
Laos	718	665	670	665	665
Batı Malezya	276	499	525	576	570
Mısır A. C.	256	502	480	483	480
İtalya	149	169	173	177	181
Fransa	13	23	22	21	20
Yunanistan	12	21	16	20	15
Türkiye	31	57	67	65	51
Diğer ülkeler	11722	17114	17367	17343	16335
T o p l a m	102584	133801	134907	135801	131677

Kaynak : FAO, Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistic Volume 20. Rome, February 1973.

Başlıca pirinç ihracatçı ülkeler yine fazla çeltik üreticisi olan uzak doğu ülkeleridir. Bangladeş, Seylan, Hindistan, Honhong, Vietnam Cumhuriyeti, Singapur, Batı Malezya ithalâtçı ülkelerin başında gelmektedir. Ortak Pazar ülkeleri de önemli pirinç ithalâtçı ülkelerdir.

Başlıca ithalâtçı ülkelerin pirinç ithalât miktarı 7 - 8 milyon ton civarındadır. 1972 de bir evvelki yıla göre bir miktar azalan ithalât 1973 de 8,5 milyon tona yaklaşmıştır. (Tablo : 6)

Tablo : 3
Başlıca Çeltik Yetiştirici Ülkeler ile Ortak Pazar Ülkelerinde Çeltik Üretim Miktarı (bin ton)

Ülkeler	1948 - 52	1969	1970	1971	1972(*)
Hindistan	33383	60645	63672	64103	60500
K. Çin	58188	95000	102000	107031	104140
Pakistan, Bangladeş	12399	21609	20014	18273	17910
Endonezya	9441	15553	17529	18663	18100
Tayland	6846	13410	13400	13774	11800
Brezilya	2921	6394	7482	7111	7600
Burma	5481	7985	8164	8178	7500
Japonya	12736	18186	16479	14139	15450
Kamerun C.	1635	2503	3814	2732	1927
Taiwan	1771	3041	3226	3365	3365
Madagaskar	958	1858	1865	1873	1900
A.B.D.	1925	4120	3758	3890	3863
Laos	530	895	916	812	780
Batı Malezya	532	1354	1427	1545	1654
Mısır Arap C.	971	2561	2605	2534	2600
İtalya	723	862	819	892	730
Fransa	46	95	101	80	52
Yunanistan	39	99	81	68	175
Türkiye	87	212	267	175	175
Diğer ülkeler	16866	41444	40015	37144	36730
Dünya üretimi	167478	294785	307624	306382	296846

Kaynak : FAO, Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics, Volume 20, Rome February 1973

(*) Geçici rakamlardır.

III — DÜNYA FİATLARI

Dünya çeltik fiyatları 1972 de oldukça istikrarlı bir duruma ulaşmış iken 1973 de yeniden yükselmiştir. Bununla beraber ülkelerin üretim miktarları ve değişen talepleri ile ilgili olarak bazılarında da hafif fiyat yükselmeleri, bazılarında ise hafif düşmeler olmaktadır.

Başlıca üretici ülkelerde fiyatlar Tablo 7 de görüldüğü gibi hafif bir düşme eğilimi ile 1970 ve 71 de istikrarlı bir duruma ulaşmıştır.

Başlıca üretici ülkelerden Seyland, Taiwan, A.B.D. ve İtalya'da çiftçi eline geçen çeltik fiyatları 11 - 12 cent/kg arasındadır.

Tablo : 4
Başlıca Çeltik Yetiştirici Ülkeler ile Ortak Pazar Ülkelerinde Çeltik Verimi (Kg/Ha)

Ülkeler	1948 - 52	1969	1970	1971	1972(*)
Hindistan	1109	1609	1701	1652	1649
K. Çin	2169	2901	3049	3191	3085
Pakistan	1377	1810	1753	1624	1613
Endonezya	1607	1941	2141	2204	2149
Tayland	1314	1837	1811	1824	1815
Brezilya	1583	1384	1457	1481	1462
Burma	1459	1709	1701	1704	1546
Japonya	4251	5554	5637	5246	6058
Kamerun Cumhuriyeti	974	1288	1589	1453	1377
Taiwan	2324	3864	4157	3416	3416
Madagaskar	1558	2035	1995	1970	2000
A.B.D.	2559	4785	5120	5299	5249
Laos	738	1346	1367	1221	1173
Batı Malezya	1928	2713	2718	2682	2902
Mısır A. C.	3993	5101	5427	5246	5417
İtalya	4852	5101	4734	5040	4033
Fransa	3538	4130	4591	3809	2600
Yunanistan	3250	4714	5062	3400	4667
Türkiye	2806	3719	3990	2692	3431
Diğer ülkeler	1439	2422	2304	2142	2249
Dünya	1633	2203	2280	2256	2254

Kaynak : FAO, Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics Volume 20, Rome, February 1972 s. 11 den hesaplanmıştır.

(*) Geçici rakamlardır.

Tablo : 5
Başlıca Üretici Ülkelerin Pirinç İhracat Miktarları
(milyon ton)

Asya ve Uzak Doğu	1971	1972	1973(*)
Burma	0,81	0,40	0,40
K. Çin	0,73	0,60	0,60
Çin Cumhuriyeti	0,05	0,05	0,10
Japonya	0,15	0,30	0,40
Pakistan	0,15	0,30	0,40
Tayland	1,63	1,90	1,30
Diğerleri	0,16	0,16	0,15
T o p l a m	4,47	3,71	3,85
Yakın Doğu	0,52	0,65	0,59
Afrika	0,05	0,05	0,05
Latin Amerika	0,40	0,30	0,40
Kuzey Amerika	1,42	1,80	1,90
Avrupa ve S.S.C.B.	0,45	0,55	0,65
Okyanusya	0,16	0,12	0,16
T o p l a m	3,00	3,47	3,75
Genel Toplam	7,47	7,18	7,60

Kaynak : Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası Dökümanı SECM 173,19
4 Ocak 1973

(*) Geçici rakamlar

Pirincin toptan satış fiyatlarında son yıllarda meydana gelen istikrar bozulmuş ve yükselme başlamıştır. Tablo 8 de görüldüğü gibi pirinç toptan satış fiyatları artmıştır.

Pirinç fiyatları son yıllarda Hindistan, Kore Cumhuriyeti, Filipinde yükselmiş, B.A.C. de sabit kalmıştır.

Milletlerarası ticarete pirinç fiyatlarının durumunu öğrenmekte önemli bir gösterge olarak kullanılan Tayland pirincinin ihracat fiyatları 1973 yılında 1972 ye göre önemli derecede yükselmektedir. (Tablo 9)

Tablo 9 da takip edilebileceği gibi 1972 yılında birinci derecede % 100 beyaz pirinç fiatı 200,00 dolar/ton dan 215,00 dolar/tona çıkmıştır. Beyaz pirincin diğer derecelerinde aynı şekilde büyük yükselmeler mevcuttur.

Tablo : 6
Başlıca İthalâtçı Ülkelerin Pirinç İtalâtı
(milyon ton)

Asya ve Uzakdoğu	1971	1972	1973(*)
Bangladeş	0,40	0,40	0,40
Seylan	0,34	0,30	0,30
Honghong	0,34	0,36	0,40
Kamer Cumhuriyeti	—	0,10	0,25
Hindistan	0,24	0,25	0,30
Endonezya	0,51	0,30	1,00
Kore Cumhuriyeti	1,01	0,75	0,75
Malezya	0,25	0,13	0,10
Filipinler	0,44	0,55	0,60
Singapur	0,23	0,24	0,25
Vietnam Cumhuriyeti	0,12	0,35	0,50
Diğerleri	0,24	0,25	0,25
T o p l a m	4,12	3,98	5,30
Yakın Doğu	0,50	0,60	0,50
Afrika	0,95	0,90	0,90
Latin Amerika	0,41	0,40	0,40
Kuzey Amerika	0,14	0,10	0,10
Avrupa ve S.S.C.B.	1,19	1,10	1,10
Okyanusya	0,10	0,10	0,10
T o p l a m	3,29	3,20	3,10
Genel Toplam	7,41	7,18	8,40

Kaynak : Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası dökümanı, SECM 177 — 9
4 Ocak 1973.

Tablo : 7
Bazı Üretici Ülkelerde Çiftçi Eline Geçen Çeltik Fıatları (Cent/kg)

	İtalya	Birleşik Amerika
1971	12,9	11,2
1972 Ocak	14,8	12,2
Şubat	14,8	12,3
Mart	15,6	12,3
Nisan	16,6	12,2
Mayıs	17,2	12,2
Haziran	—	12,2
Temmuz	—	12,1

Kaynak : Monthly Bulletin of Agricultural, Economics and statistics, Volume,
20, September 1972

Tablo : 8
Bazı Üretici Ülkelerde Pirincin Toptan Satış Fiyatları (cent/kg)

Yıllar	Taiwan	Hong- hong	Hin- distan	Kore C.	Pakis- tan	Filipin	B.A.C.	A.B.D.
1965	14,6	10,3	12,4	15,6	18,1	15,5	8,7	18,1
1966	14,8	13,2	14,6	15,8	18,7	16,5	16,6	18,1
1967	15,5	18,2	11,6	17,1	22,2	17,5	16,6	18,6
1968	16,2	16,3	13,6	19,4	22,7	16,3	16,9	18,2
1969	16,1	14,4	13,1	22,3	25,5	15,4	18,9	18,7
1970	17,6	13,4	12,8	22,7	24,0	18,5	12,5	18,9
1971	19,9	—	13,1	25,6	21,6	23,5	17,7	19,9
1972	—	—	15,1(1)	31,6(2)	—	27,2(2)	11,7(1)	—

Kaynak : FAO, Monthly Bulletin of Agricultural, Economics and Statistics, Volume 20, Rome, September 1972.

(1) 6 aylık

(2) 4 aylık

Tablo : 9
Milletlerarası Ticarete Önemli Tayland Pirinci İhracat Fiyatları (1)
(dolar/ton)

	1 9 7 2		1 9 7 3	
	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat
Beyaz Pirinç % 100 1. Derece	195,69	203,60	197,03	215,53
» » % 100 2. Derece	191,19	199,59	192,53	211,64
» » % 5 Kırık	183,28	189,73	184,62	202,02
» » % 20 Kırık	136,55	143,97	139,71	155,65
» » A,A Süper	114,88	131,68	114,03	123,79
» » A-1 Special	112,94	129,61	112,57	122,19

Kaynak : Rice Bulletin Mart 1973

(1) Fiyatlar Bangkok FOB dur.

Milletlerarası ticarete önemli olan diğer çeltik çeşitleri fiyatlarında da 1972 de 1971 e göre yükselmeler mevcuttur. (Tablo 10 ve 11)

Milletlerarası, anlaşmalı pirinç fiyatları 1971 yılında aylara göre oldukça sabit iken 1972 de artmıştır.

Tablo : 10
Milletlerarası Ticaret Önemli Çeltik Çeşitlerinin Milletlerarası Anlaşmalı
Fiatları (1) (cent/kg)

Çeltik Çeşidi	1969	1970	1971(*)	1971	1972(*)
				Eylül	Eylül
Burma Nossein S-S % 42 Kırık	13,9	9,7	7,7	7,9	8,3
Tayland Beyaz Pirinç % 35 Kırık	12,8	10,3	8,1	8,1	12,5
Tayland Beyaz Pirinç % 10 Kırık	17,3	12,6	11,2	10,8	—
Çin Halk Cumhuriyeti % 35 Kırık	12,2	10,4	8,3	8,3	7,9

Kaynak : FAO Rice Report 1971 — 1972

(1) FOB Fiatları

(*) Geçici rakam

Tablo : 11
Milletlerarası Ticarete Önemli Olan Pirinç Çeşitlerinin Özel
Ticaretteki Fiatları (1) (cent/kg)

Çeltik Çeşidi	1969	1970	1971	1971	1972
				Eylül	Eylül (*)
Tayland Ayıklanmış % 100	81,1	14,4	13,1	14,1	16,6
Tayland, kırıklı A ₁ Süper	10,5	8,5	6,7	6,8	10,0
Pakistan Basmati	25,0	21,6	20,3	22,0	—
İtalya Originario % 3 kırık	12,9	10,6	8,0	8,8	19,6

Kaynak : FAO Rice Report 1971 ve 1972

(1) F.O.B. Fiatları

(*) Geçici rakamlar

Özel ticaretteki fiatlarda da genellikle bir yükselme mevcuttur. FAO nun 1957 - 1959 yıllarını baz dönem alması suretiyle yaptığı indekste, fiatın seyri Tablo 12 de gösterilmiştir.

Tablo : 12
Milletlerarası Ticarete Satılan Pirincin FAO Tarafından Hesaplanan
Fiat İndeksi (1957 - 59 = 100)

İndeks	1970	1971	1972	1972	1973
			Eylül	Şubat	Şubat
Özel Ticaret	96	83	104,6	89,0	150,3
İki taraflı anlaşmalar	114	90	92,9	91,7	130,9
Uzun orta daneli pirinç	103	86	97,5	89,3	140,0
Kısa daneli pirinç	109	87	108,7	96,6	150,2
T o p l a m	104	89	99,4	90,2	141,6

Kaynak : FAO, Rice Trade Intelligence, Vol XVII, April 10, 1973 S. 1

Milletlerarası Ticarete satılan pirincin fiat indeksi, 1971 de hem özel ticarete hem iki taraflı anlaşmalarda ve hem de çeltik çeşitlerine göre düşmüş, fakat 1972 de tekrar yükselmiştir. 1973 yılı Şubat ayı fiat indeksi, bir evvelki yılın aynı aydaki fiat indeksinden büyük bir yükselme göstermiştir.

Ortak pazar çeltik için uyguladığı müdahale fiyatını, fiatların yeter derecede yükselmiş olması dolayısıyla kaldırmıştır.

Böylece çeltik için müdahale fiatı ve eşik fiatı konulmamaktadır. Kavuzu alınmış çeltiğin (kargo) iş'ari veya hedef fiatı ise : 1971/72 de 2828,00 TL/ton (202,00 HB/ton) dan 1972/73 de 3214,68 TL/ton a (229,62 HB/ton) yükselmiştir.

İtalya çeltik ve pirinç fiatları ülkemiz için iyi bir gösterge niteliğindedir. 1972 ve 1973 yıllarının yakın aylar itibariyle muhtelif çeltik ve pirinç çeşitlerinin fiatları Tablo : 13 de gösterilmiştir.

Tablo : 13
İtalya Borsalarında Çeltik ve Pirinç Fiatları (kr/kg)

Aylar	Kısa Dane	Orta Dane	Uzun Dane	Kısa Dane	Orta Dane	Uzun Dane
1972 Ekim	237,50	223,7	230,00	392,00	458,80	456,20
1973 Ocak	268,75	276,25	292,50	463,70	538,70	537,50
» Şubat	333,75	333,75	362,50	533,75	637,60	637,50
» Mart	320,00	333,75	362,50	520,25	625,00	653,75
» Nisan	293,75	326,25	362,50	496,25	612,50	653,75
» Mayıs	325,50	328,75	362,50	545,00	625,00	662,50

Çeltik fiatları Vercelli Borsası, pirinç fiatları Milano Borsası, Kısa daneli, komuni, orta daneli, moratelli, uzun daneli riçe çeşidi,

İtalya Borsasında çeltik fiatları 325 - 360,00 kr/kg, pirinç fiatları ise 550 - 660 kr/kg ma yükselmiştir.

IV — TÜRKİYE'DE ÇELTİK EKİMİ VE PİRİNÇ ÜRETİMİNDEKİ EĞİLİMLER

Türkiye'de çeltik ekim alanı 1966 da 65 bin hektara çıkmış 1967 de 60 bin hektara ve 1968 de 45 bin hektara düşmüştür 1971 ekim alanı

Tablo : 14
Türkiye'de Bazı Borsalarda Pirinç Fiatları (kr/kg)

Aylar	İskenderun (Mısır Pirinci)	İzmir (Maratelli)	Bursa (Maratelli)
1972 Ekim	490	400	447
1973 Ocak	550 - 600	700	500
1973 Şubat	440 - 625	—	490
1973 Mart	677 - 700	—	—
1973 Nisan	650 - 680	—	—
1973 Mayıs	700	765	967

Kaynak : Borsa Bültenleri

ise 1970 e göre daha düşük olmak üzere 64 bin hektardır. 1972 yılında ekim 51 bin hektara düşmüştür.

Çeltik ekim alanının bu değişmesi tarımın küçük aile işletmeciliği yanında ticari mahiyetteki orta işletmeler tarafından yapılması ve fiyat değişmelerinin ekim alanını önemli derecede etkilemesinden ileri gelmektedir.

Gerçekten Türkiye'de diğer tarımsal işletme şekillerinin aksine olarak, yakın zamana kadar çeltik yetiştiriciliğinde orta ve büyük işletmeler daha geniş nisbette bulunmakta idi. 1963 tarım sayımı sonuçlarına göre, çeltik yetiştiren işletmelerin % 36,88 i 1-50 dekar işletme arazi genişliğine sahiptirler. % 39,97 si 51 - 200 dekar arasında arazi ekmektedir. Buna karşılık işletmelerin % 3 ü 501 - 5000 dekar, % 12 si 5000 dekardan daha fazla arazi işlemiştir (1).

1970 yılında Çeltik ziraatı yapan işletmeler üzerinde yapılan bir araştırmaya göre bütün bölgelerde 1-50 dekar arasında çeltik arazisi işliyen işletmeler en az % 52,0 nisbeti ile ekseriyettedir. Bunun 51 - 100 dekar arasındaki arazi genişlik grubundaki işletmeler izlemektedir (2).

Bu durum Türkiye'de çeltiğin zirai işletmecilik bünyesinde diğer ürünlere göre çok farklı olduğunu orta ve büyük çeltik işletmeciliğinin saha bakımından hakim bulunduğunu göstermektedir. Bu bünye, üretim miktarını, fiyat ile beraber ekim alanına bağlı olarak yıldan yıla önemli derecede dalgalandırmaktadır. 1963 yılı istatistiklerine göre bu şekilde görülen bünye, son senelerde meydana gelen teknik değişmelerle beraber, daha çok küçük ve orta aile işletmeciliğine doğru kaymıştır.

(1) D.İ.E. Tarım Sayımı Örneklemeye Sonuçları Ankara 1965

(2) Turan GÜNEŞ Türkiye Çeltik Ekonomisi Ankara 1971

Çeltik ekim alanı özellikle çeltik fiyatlarının değişmeleri ile çok yakından ilgili olmaktadır. Çeltik Ekim alanının fiata bağlı olarak dalgalanması son yıllarda taban fiatı ve fiyatların istikrarlı tutulması yolu ile hemen hemen giderilmiştir. Ancak 1972 yılında bu dalgalanma yeniden başlamıştır.

Çeltik ekim alanındaki yıllara göre gelişmede sulanan sahanın genişlemesinin tesirleri vardır. Bununla beraber bazı yıllar suyun kıt olması bu gelişmeyi engellemektedir.

Çeltik üretim miktarının dalgalanması üzerine, ekim alanında meydana gelen değişmelerden başka, iklimde meydana gelen değişmelerin de önemli tesirleri bulunmaktadır. Özellikle 1972 de çeltik üretiminin azalmasından büyük üretici bölge olan Trakya - Marmara bölgesinde fazla yağışlar ile hasıl olan seylabın önemli tesirleri olmuştur.

Diğer taraftan çeltik tarımında kullanılan gübre ve iyi tohumun artması da üretim üzerinde etkili olmaktadır. İyi tohum dahilinden karşılanmadığı için dışarıdan getirilmektedir. 1972 yılı üretiminde kullanılmak üzere dışarıdan 420 ton tohum getirilmiştir.

Tablo : 15
İthal Edilen Çeltik Tohum Miktarları ve Fiatları

Yıllar	Çeşidi	Miktar (ton)	İstanbul'da Depoda Satış Fiatı (*) kr/kg.
1968	R. Bersani	65	396
1969	R. Bersani	135	302
1970	R. Bersani	680	310
1972	Ribe	300	487
1972	Baldo	50	487
1972	Maratelli	50	509
1972	Vialone	10	509
1972	Romeo	5	509
1972	Rocca	5	509
1973	Baldo	550	721
1973	Carnoroli	20	920
1973	Rocca	35	721
1973	Silla	5	721
1973	Ribe	590	721

Kaynak : Türkiye Zirai Donatım Kurumu dosyaları

(*) Sevk ve nakil masrafı için ayrıca 10 — 30 kş/kg ilâve edilir.

1973 yılı üretiminde kullanılmak üzere 1200 ton çeltik tohumu ithal edilmiştir. 1972 den devreden 220 ton çeltik tohumu da 1973 yılında dağıtılarak ekilmiştir.

Tablo : 16
Çeltik Ekim Alanı Pirinç Üretimi ve Verim

Yıllar	Ekim Alanı (bin hektar)	Pirinç Üretimi (bin ton)	Pirinç Verimi kg/ha.
1965	50	130	2600
1966	65	150	2300
1967	60	140	2333
1968	45	123	2733
1969	56	126	2244
1970	67	160	2388
1971	65	150	2344
1972	51	122	2390

Kaynak : D.İ.E. Tarım İstatistikleri özeti, Ankara 1970 s. 9
Tarım Bakanlığı dosyaları

Çiftçiye intikal eden çeltik tohumu fiyatı, 1970 de maretelli 509 kr/kg 1973 de ise 550 kr/kg dır.

Son yıllarda kullanılan iyi vasıflı tohumun üretimde olumlu tesirleri görülmektedir.

Türkiye'de çeltik ekim alanı, pirinç üretim miktarı ve verimi Tablo 16 da gösterilmiştir.

Türkiye'de çeltik üretim miktarının artması ithalâtın azalmasına ve 1972 de tamamiyle durması sonucunu vermiştir. Gerçekten 1967 yılında 2300 ton ve 1968 yılında 715 ton pirinç ihraç edilmiştir. 1969 yılında 13986 ton ve 1970 de 13000 ton ithal edilmiştir. 1971 yılında ithalât ve ihracat yoktur. 1972/73 de üretimin azlığı, tüketimin aynı seviyede devamı ile üretim açığı hasıl etmiştir. Bu sebeple 32391 ton pirinç ithal edilmiştir. (Tablo : 17)

1970 yılında ekim alanının genişlemesi ve verimin yükselmesi ile elde edilen 160000 tonluk rekor üretim ile yurt içi ihtiyacı büyük ölçüde karşılanmıştır. 1971 yılında ekim alanı bir miktar düşmekle beraber verimin yine oldukça yüksek bir seviyede meydana gelmesi ile pirincin üretimi 150000 ton seviyesini korumuştur. Ancak bir evvelki yılın stoku

Tablo : 17
1972/73 Yıllarında İthal Edilen Pirinç Miktarları ve Fiatları

İthal Memleketi	Miktarı (ton)	Ton Fiat	TL/ton	İthal Şekli
Mısır Arap Cumhuriyeti	2002	\$ 160,00	2288,16	C+F
Tayland	5389	\$ 186,00	2659,99	Fob.
Amerika Birleşik Devl.	11000	\$ 311,95	4461,19	C+F
Peru	14000	£ 128,60	4627,75	Cif
Toplam	32391			

Kaynak : T.M.O. nin Z.M.O. na yazdığı 4.7.1973 gün ve 1940 sayılı yazı

dolayısıyla T.M.O. pazara çok geç girmiş bu sebeple pazarı ayarlama mekanizması iyi çalışmamıştır. Pazara geç girilmesi ve serbest piyasada fiatın yüksek seviyede teşekkül etmesi sebebiyle, T.M.O. 1971 yılında ancak 13459 ton çeltik satın alabilmiştir. 1972 yılında ofisin alımları daha da azalarak 621 tona kadar düşmüştür.

Tablo : 18
T.M.O. Tarafından Satın Alınan Çeltik Miktarı (ton)

Kampanya Yıllar	Uzun Daneli	Orta Daneli	Kısa Daneli	Toplam
1967/68	846	803	493	2,142
1968/69	327	663	52	1,042
1969/70	755	2574	42	3,371
1970/71	25608	9640	9218	44,466
1971/72	4915	4250	4294	13,459
1972/73	289	333	—	621

Kaynak : T.M.O. Dosyalarından

Geçen yılki raporda da belirtildiği gibi 1971 - 72 kampanyası döneminde T.M.O. alımlarının bir evvelki kampanya dönemine göre büyük nisbette azalması ve fiatların sabit tutulması 1972 üretim yılında ekim alanını menfi yönden etkilemiş ve ekim alanı; bu ve diğer sebeplerle 14 bin hektar kadar azalmıştır. 1972/73 yılında pirinç darlığının fiatlarda hasıl ettiği yükselme ve pirince duyulan talep, ekim alanlarını genişletmiştir. Bu dönemde ekim alanlarının bir miktar yükseleceği tahmin edilmektedir.

Türkiye'de pirinç tüketimi yıllara göre önemli derecede yükselmektedir. Şahıs başına düşen ortalama tüketim miktarı 1969 da 4,1 kg a yükselmiştir. 1971 ve 1972 yıllarında bunun 4,5 - 5,0 kg'ı bulunduğu tahmin edilmektedir.

Türkiye'de bazı yıllarda değişik miktarlarda pirinç ithal edilmiştir. Türkiye'nin pirinç ithalâtını önleyecek şekilde üretimin devamlı artış gösterecek bir karaktere ulaştırılmasında özellikle 1971/72 fiat demesinden sonra fiat politikasının en başta gelen bir araç olarak kullanılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında çeltik, yetiştirme imkânı olan sahalarda münavebeye sokulmalıdır. Çeltik sahalarına teknolojik gelişmelerin götürülmesi suretiyle verimin daha da yükseltilmesi sağlanmalıdır. İklimi uygun olan yerlerde fideleme yapmak suretiyle ikinci mahsül alma yoluna gidilmelidir. Ayrıca arazi ıslahı gayesi ile tuzlu alanlarda da çeltik ekimi yapılmalıdır.

IV — TÜRKİYE'DE ÇELTİK FİATLARININ TESBİTİNDE GÖZÖNÜNDE TUTULACAK HUSUSLAR

Çeltik fiatlarının tesbitinde dünya fiat durumu, üretim maliyeti, başlıca tarım ürünleri fiatlarının mukayesesi, genel fiat indeksi çiftçinin satın aldığı başlıca malların fiatları gözönünde tutulmaktadır.

1 — Dünya Fiatları Karşısında Türkiye'deki fiatlar

Başlıca üretici memleketlerin muhtelif hükümetler ile arasındaki anlaşma fiatları ve özel ticaret fiatları ve özel ticaret fiatlarının genel olarak incelenmesi. (Tablo : 11) Türkiye'de fiatların bu fiatlara göre 1971 e kadar genellikle yüksek olduğunu, 1972 de ve daha sonra ise düşük olduğunu göstermektedir.

Ortak Pazar Ülkeleri arasında önemli çeltik üreticisi olan İtalya ve Fransa'nın fiatları, bir mukayese unsuru olarak alınabilecek karakterdedir. İtalya ile Türkiye'nin yetiştirdiği aynı çeltik çeşitlerinin fiatları birbirine oldukça yakındır. Tablo 14 de görüldüğü gibi son aylarda pirinç fiatları son derece yükselmiştir. Bu yüksek fiatlar Milano Borsasındaki aynı pirinç çeşidinin fiatlarını geçmiştir.

T.M.O. çeltik baş alım fiatları ile çiftçiye ödenen ortalama, diğer ülke fiatları ile mukayese edilebilir. (Tablo 18)

T.M. Ofisinin çeltik alım fiatları 1967 den itibaren 1970'e kadar muntazam olarak artmış ve 1971 de ise 1970 seviyesini muhafaza etmiştir. 1972 de tekrar yükselmiştir. Çiftçi eline geçen ortalama fiat 1972 yı-

Tablo : 18
T.M.O. Çeltik Alım Fiatları ve Çiftçiye Ödenen Ortalama Fiatları

Yıllar	Baş Alım Fiatları			Çiftçiye Ödenen Ortalama Fiat				
	Cent/kg			kr/kg	Cent/kg			kr/kg
	Uzun	Orta	Kısa		Uzun	Orta	Kısa	
	Dane	Dane	Dane	Ortalama	Dane	Dane	Dane	Ortalama
1967	11,8	10,7	10,4	165	150	150	9,8	137,8
1968	12,5	11,4	10,4	175	160	145	10,1	140,7
1969	14,0	12,1	10,7	195	170	150	11,9	166,1
1970	16,1	15,0	14,3	225	260	200	14,7	205,2
1971	16,1	15,0	14,3	225	210	200	14,4	207,7
1972	17,8	16,4	15,0	226	—	—	—	225,9

Kaynak : T.M.O. dosyalarından

İnana kadar devamlı artmaktadır. 1972 de çiftçi eline geçen fiyat 225,9 kr/kg. seviyesini bulmuştur.

2 — Maliyet Fiyatı

Memleketimizde çeltiğin maliyet fiyatı bölgelere ve çeltik çeşitlerine göre önemli derecede değişmektedir. 1972 yılından 1973 yılına kadar geçen sürede girdi fiyatlarında önemli yükselmeler olmuştur.

Bu dönemde gübre, tohum bedeli, işçilik ücretleri artmıştır. Tarım Alet ve Makinaları fiyatları yükselmiştir. Girdi fiyatlarında meydana gelen yükselmelere ve 1973 yılında beklenen üretim miktarına göre; ortalama çeltik üretim maliyetinin 250 ve 260 kr/kg civarında olacağı tahmin edilmektedir.

Çeltik tarımı yetiştirme devresinde fazla nakite ihtiyaç gösteren, işin zamanında takip edilmesi gereken ve yüksek riziko taşıyan bir tarım şeklidir. Bu sebeple çeltik yetiştiriciliğinde müteşebbis kârının % 30 dan hesaplanması daha uygundur.

Böylece maliyet kriterlerine göre 1973 üretim yılında çiftçi eline geçecek ortalama fiyatın 320 - 340 kg/kr olması gerektiği hesaplanmaktadır.

3 — Toptan Eşya Fiyatı ve Çiftçinin Satın Aldığı Malların

Toptan Fiyatlarındaki Değişmelere göre Çeltik Fiyatı.

Toptan Eşya Fiyatının indeksinde son yıllarda önemli yükselmeler meydana gelmiştir. 1963 yılı 100 kabul edilirse 1971 yılında toptan eşya fiyatı Genel indeksi 168,9 olmuştur. 1972 yılı toptan eşya fiyatları genel indeksi 200,1 dir (1),

Toptan Eşya fiyatı genel indeksine göre 1973 de çiftçiye 1963 yılında çiftçi eline geçen ortalama fiyat olan 134,7 kg/kr'un (2) geçebilmesi için ödenmesi gerekli ortalama fiyatın, parite formülüne göre (134,7 X 200,1): 100 = 269,53 kg/kr. olması gerektiği hesaplanmıştır.

1973 Şubat ayı toptan eşya fiyatı genel indeksi 223,8 e çıkmıştır. En yakın dönem olarak bu değer alındığında çiftçiye ödenecek çeltik fiyatının 301,45 kr/kg olması gerektiği hesaplanmaktadır.

3 — Başlıca Tarım Ürünleri Fiyat Mukayesesi

Çeltik ve pirincin yurt içinde serbest pazarda teşekkül eden fiyatları ile başlıca tarım ürünleri fiyat seviyesinin karşılaştırılması diğer ürünlerde yıllara göre genellikle bir artış olmasına karşılık, çeltikte dalgalanma olduğunu göstermektedir. 1965 fiyatlarına göre çeltik ve pirinç genellikle, diğer ürün fiyatlarına nazaran daha az artış göstermiştir.

Çeltik için fiyatın T.M.O. tarafından tesbit edildiği tarih olan 1967 den itibaren T.M.O. nin çiftçiye ödediği hububat fiyatları ile çeltik fiyatları mukayese edilirse, 1972 de çeltik fiyatları mukayese edilirse, 1972 de çeltik lehine bir gelişme görülür.

Tablo : 19

Hububat Fiyatı Mukayesesi (T.M.O. tarafından çiftçiye ödenen ortalama Fiyatlar) (kr/kg. ve İndeks 1967 = 100)

Yıllar	Buğday		Arpa		Çavdar		Yulâf		Çeltik	
	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks
1967	76,6	100	49,5	100	56,6	100	46,1	100	137,8	100
1968	77,5	101	55,0	111	56,7	100	49,6	108	140,7	100
1969	79,9	104	62,5	125	59,9	106	53,2	115	166,1	121
1970	84,8	111	63,0	127	64,6	114	59,3	129	205,1	149
1971	98,6	129	78,1	158	73,8	130	69,7	151	207,7	156
1972	98,6	129	78,1	158	73,8	130	69,7	151	225,9	164

Kaynak : T.M.O. dosyalarından

(1) İş Bankası — İş Bülteni 1972/2 yıl

(2) Turan Güneş, Türkiye Çeltik Ekonomisi Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını No: 509 Ankara 1971 s. 189.

Tablo : 20

**Başlıca Hububat Çeşitlerinin T.M.O. nce Tesbit Edilen Baş Alım Fiatları
Mukayesesi Fiatlar kg/kr**

Yıllar	Ekmeklik Topbaş	Beyaz Arpa	Beyaz Yulâf	Çavdar	Uzun Çeltik	Orta Çeltik	Kısa Çeltik
1967	78	50	47	57	165	150	145
1968	78	55	52	57	175	160	145
1969	80	60	55	60	195	170	150
1970	85	60	55	60	225	210	200
1971	100	80	73	75	225	210	200
1972	100	80	73	75	250	230	210

İ N D E K S

1967	100	100	100	100	100	100	100
1968	100	110	111	100	106	107	100
1969	103	120	117	105	118	113	103
1970	103	120	117	105	136	140	138
1971	128	160	155	131	136	110	138
1972	128	160	155	131	152	153	145

Hububat baş alım fiyatlarının çeltik alımının başladığı 1967 yılına göre mukayesesi, çeltiğe, buğdaya göre daha fazla yüksek fiyat ödediği sonucunu vermekte ise de 1970 ve 1971 yıllarında artış görülmemektedir. 1972 yılında yeniden çeltik üstünlüğünü korumuştur. Çeltik fiyatları 1972 de bir miktar yükseltilmiş isede bu yükselme artan maliyetleri karşılar seviyede olmamıştır. 1972 de çeltik üretiminin düşük seviyede olması ile iç talep karşılanamamış ve ithal edilen pirinç yüksek fiyatla satılmıştır. Çeltikte bu yıl fiyat tesbit edilirken hem artan maliyetleri dikkate almak ve hemde üretimin teşvik edilmesinde fiyatı bir araç olarak kullanmak zoru vardır.

S O N U Ç :

Dünya Çeltik üretimi uzun dönem içinde genellikle artmakta halen son yılda meydana gelen azalma ve yer yer ülkelerde baş gösteren üretim azlığı çeltik ve pirinç ticaretini hızlandırmaktadır.

Pirinç Tüketiminin artışı karşısında üretimdeki duraklama ve azalma ile ticaretin genişlemesi fiyatları yükseltmektedir. Bütün ülkeler arası anlaşma fiyatlarında son yılda bir yükseklik dikkati çekmektedir.

Memleketimizde 1972 de çeltik üretiminin tabii afetlerden önemli derecede zarar görmesi bir üretim açığı yaratmış ve fiatlar büyük ölçüde artmıştır.

Çeltikte T.M.O. tarafından tesbit ve ilân edilen fiatların ekim sahası ve üretim miktarı üzerine önemli tesirleri bulunmaktadır. Çeltikte özellikle düşük fiat, ekim alanını menfi yönde etkilemektedir. Yüksek fiat ise hem ekim alanının artmasına ve hemde daha iyi tarım tekniği uygulanmasına etkili olmaktadır.

Çeltikte fiat tesbit edilirken bir taraftan yüksek maliyet masraflarının altına düşmeyen ve müteşebbis çiftçiye bu yetiştiricilik faaliyetini devam ettiren bir seviye konulmasına özel bir itina gösterilmelidir.

Bu düşünceler ile uzun, orta ve kısa daneli çeltikler arasında kurulması gerekli olan oran gözönünde tutularak, 1973/74 kampanya yılında T.M.O. nce ortalama randımanlı ürün için çeltik baş alım fiatlarının aşağıdaki şekilde tesbiti uygun görülmektedir.

Uzun daneli çeltik	: 330 kr/kg.
Orta daneli çeltik	: 310 kr/kg.
Kısa daneli çeltik	: 350 kr/kg.

Pirincin T.M.O. tarafından toptan satış fiyatı ise, tüketici kütesinin pirinç düşük gelir grubu tarafından satın alındığından satış fiyatının düşük tutulması faydalı olacaktır.

T.M.O. alım ve satımından pazarlamanın genel masraf hissesini fiat üzerine ilâve etmeli, zarar edecek şekilde satış fiyatını düşük seviyede tutmamalı ve fiat dalgalanmalarını önlemelidir.

Çeltik fiat politikasının iyi bir dış ticaret politikası ile birlikte yürütülmesi 1973/74 kampanya yılında büyük bir önem taşımaktadır. Pirinç tüketimimizin dahilden karşılanması esas olan bir tarım politikamız daima göz önünde tutularak normal üretim yıllarında fiatları düşürebilecek ve yetiştiriciyi bu tarımsal faaliyetten vaz geçirecek büyük ithalâta gitmekten kaçınmalıdır. Çeltikte ülke içinde yetiştiriciyi daima daha fazla üretime sevk edecek makul ölçüler içinde yüksek fiatın devamlılığı zaruridir. Fiatın ani olarak düşürülmesi yetiştiricileri bu faaliyetten alıkoyarak Türkiye'yi devamlı çeltik ithalâtçısı bir ülke durumuna getirebilir. Bu hususun ithalât politikasında göz önünde bulundurulması büyük bir ihtiyaçtır.

T. M. M. O. B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ
ÇAYIR MER'A VE YEM BİTKİLERİ
R A P O R U

Çayır Mer'a ve yem bitkileri üretimi ve hayvanlarımızın ihtiyaçları hakkında rapor.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planımız memleketimizde hayvansal üretimin dahili ihtiyaçlarımızı ve dış talepleri göz önünde tutarak, % 31 düzeyinde artırılmasını öngörmüştü. Planın öngördüğü hedefin ancak % 13 ü gerçekleştirilmiştir. İkinci Beş Yıllık Plan döneminde de plan hedefine ulaşılamamıştır.

Hayvancılık dalında gelişme hızının çok yavaş bir seyir takip etmesi tarım sektörü gelişme hızının da bir ölçüde düşmesine sebep olmuştur.

Hayvancılıktaki bu başarısızlığın politik, teknik ve ekonomik nedenleri olmasına rağmen başarısızlık nedeni olarak kamu oyuna sadece yem yetersizliği gösterilmektedir.

Hayvancılıkla ilişkin sorunların tartışıldığı toplantılarda ağırlık yem sorununa verildiğinden Odamız bu konunun açıklığa kavuşmasını istemiş ve bu Komisyonu kurmuştur.

Komisyonumuz Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinin ilgili Kürsüleri yetkilileri, ilgili Bakanlıklar yetkilileri ve konu ile ilgili diğer kamu ve özel sektör kuruluşları mensupları ile yapılan görüşmelerden gerekli veriler toplanmış ve konu ile ilgili tüm yerli kaynaklar gözden geçirilmiş, teorik ve istatistiksel bilgilerden yararlanarak ilk rapor olarak yem durumunu ve hayvanlarımızın besin ihtiyacını tesbit etmiştir.

Raporun hazırlanmasından en doğruya yaklaşabilmek için azami çaba sarfedilmiştir. Örneğin, hayvanların besin maddeleri ihtiyaçları tesbitinde eskiden olduğu gibi büyük baş hayvan birimi kullanılmamış,

bunun yerine her tür hayvanın canlı ağırlıkları, verimleri ve yaş grupları gözönünde tutulmuştur.

Çalışmanın özetlendiği cetvel 1 incelendiğinde tüm hayvanlarımızın bu günkü besleme şartlarında senede 2.249.989 ton hazmolabilir. Hem protein ile 16.861.295 ton nişasta değeri tüketmesi gerektiği anlaşılır. Aynı tablodan toplam hazmolabilir ham protein tüketiminin % 35,25 inin sığırlar, % 37,09 unun koyun ve keçiler, % 10,38 nin iş hayvanları, % 5,30 nun ise tavuklar ve % 11,98 nin süt üretimi için tüketilmesi gerekli olduğu görülmüştür. Toplam hazmolabilir ham protein tüketiminin % 72,34 ünün sığırların, koyun ve keçilerin yaşama payı için gerekli olduğu halde süt üretimi için % 11,98 düzeyinin kullanılması üretim düşüklüğünün bariz örneğidir.

Mevcut yemlerimizin besleme değeri toplamı cetvel 2 de görüleceği üzere 2.124.894 ton hazmolabilir ham protein ve 14.403.275 ton nişasta değeri kadardır. Bu kadar besin değeri hayvanlarımızın bugünkü şartlarda beslenme ihtiyaçlarını bile karşılayamamaktadır. Halbuki hayvansal ürünler üretimimiz % 2,9 gibi yüksek hızla artan nüfusumuzun beslenmesi için yetersiz kalmaktadır. Dengeli bir beslenme için 70 kg ağırlığındaki bir insanın günde 70 gr protein alması ve bunun da asgari 30 - 35 gramının hayvansal kaynaklardan olması zorunludur. Halbuki memleketimizde kişi başına düşen hayvansal protein tüketimi 19 gramdır.

Bu rakamlar hayvansal üretimin artırılmasının zorunlu olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Hayvancılıkta gelişmeyi önleyen politik, teknik ve ekonomik sorunların çözülmesi zorunludur.

Cetvel : 1
Hayvanlarımızın yıllık toplam besin maddesi ihtiyaçları (ton)

	Adet	Protein Tüketim Yüzdesi	Hazmolabilir Ham Protein	Tüketim Yüzdesi	Niçasta Değeri
SIĞIR					
Boz step	1.138.000		77.563		584.657
Yerli kara ve Güney					
Sarı - Kırmızı	7.398.700		394.647		2.010.014
Doğru kırmızı-					
zısı	3.542.800		196.916		1.484.364
Melezler	632.700		49.073		390.927
Siğır	12.653.000		718.199		5.469.962
Manda	1.026.000		74.898		655.306
Siğır ve Manda		% 35,25	793.097	% 36,33	6.125.268
KOYUN					
Akkaraman	16.001.630		268.549		2.006.749
Morkaraman	5.771.320		101.617		764.563
Dağlıç	6.583.720		103.575		764.373
İvesi	709.470		11.668		86.791
Kıvırcık	3.444.410		53.245		394.531
Karakaya ve diğeri	4.249.460		74.206		562.039
Koyun	36.760.000		612.860		4.579.066
Keçi	18.843.000		221.581		2.161.198
Koyun ve Keçi		% 37,09	834.441	% 39,97	6.740.264
İŞ HAYVANLARI					
At	1.027.000		123.653		1.100.776
Eşek	1.760.000		86.768		758.032
Katır	301.000		20.769		186.770
Deve	29.000		2.378		23.975
İş hayvanları		% 10,38	233.568	% 12,33	2.078.503
TAVUK					
Süt Üretimi (Ton)		% 5,30	119.250	% 4,51	761.047
İnek	2.535.000		139.425		633.750
Koyun	878.000		74.630		283.504
Keçi	604.000		33.220		154.020
Manda	263.000		22.355		84.949
Süt Toplamı	4.280.000	% 11,98	296.630	% 6,86	1.156.213
Genel Toplam		2.249.986		16.861.295

Cetcel : 2
1972 YILI
TÜRKİYE'DE HAYVANLARA YEDİRİLEN YEM
MADDELERİ

Bitki Adı	Ekiliş (Hk)	Üretim (Ton)	Tohumluk			Diğer Sektör- lere Kayan (Ton)	Hayvan- lara Yediri- len (Ton)	H. H. Protein (gr/kr.)	Nişasta Değeri (kr.)	Toplam H.H. Protein (Ton)	Nişasta Değeri (Ton)
			İhtiyacı (Ton)	İthalat (Ton)	İhracat (Ton)						
Buğday	8.730.000	12.200.000	1.222.200	80.963	600.000	—	35.000	103	731	3.605	25.585
Arpa	2.530.000	3.725.000	404.800	—	—	27.000	3.293.200	95	720	312.854	2.371.104
Yulaf	295.000	396.000	35.400	—	—	—	350.000	92	645	33.175	232.587
Çavdar	625.000	755.000	62.500	—	—	—	7.500	59	691	443	5.183
Mahlut	224.000	280.000	22.400	—	—	—	257.600	51	529	13.138	136.270
Kaplıca	72.000	75.000	7.920	—	—	—	67.000	72	541	4.830	366.290
Darı	38.000	52.000	3.040	—	1.057	8.333	37.560	51	529	2.018	20.927
Mısır	617.000	1.030.000	30.850	—	—	—	20.000	61	854	1.220	17.080
Burçak	67.500	64.000	5.400	—	—	—	58.600	240	723	14.064	42.368
Fiğ (Tohum için)	100.000	88.000	12.000	—	19.106	—	56.894	240	723	13.655	41.134
Mercimek	103.000	105.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mürdümük	10.000	11.500	700	—	—	—	10.800	106	711	2.285	7.679
Buğday Samanı	—	—	—	—	—	—	1.571.400	6	183	9.428	287.566
Arpa Samanı	—	—	—	—	—	—	455.400	2	164	911	74.686
Yulaf Samanı	—	—	—	—	—	—	44.250	5	181	221	8.009
Çavdar Samanı	—	—	—	—	—	—	62.600	12	233	750	14.563
Mahlut Samanı	—	—	—	—	—	—	22.400	5	181	112	4.054
Kaplıca	—	—	—	—	—	—	7.200	9	86	65	619
Darı Samanı	—	—	—	—	—	—	5.700	21	152	120	866
Burçak Samanı	—	—	—	—	—	—	6.750	6	227	41	1.532
Fiğ Samanı	—	—	—	—	—	—	10.000	3	173	30	1.730
Mercimek	—	—	—	—	—	—	10.300	69	197	711	2.029
Mürdümük	—	—	—	—	—	—	1.000	6	227	6	227

Buğday Anızı	8.730.000	Hububat anızları hoktora 40 kg. dane olarak hesaplanmıştır.					349.200	103	864	35.968	301.709
Arpa An.	2.530.000						101.200	95	760	99.614	76.912
Yulaf An.	295.000						11.800	92	645	1.086	7.611
Çavdar An.	625.000						25.000	59	691	1.475	17.275
Mahlut An.	224.000						8.960	51	529	457	4.740
Kaplıca An.	72.000						2.860	72	541	206	1.547
Darı An.	38.000						1.520	51	529	78	804
Nadaslar	417.083	Doğu Anadoludaki nadasların yarısında 500Kg/ha kuru ot olarak.					208.541	43	310	8.967	64.648
Çayır ve Mer'a kuru otu	26.135.000	18.199.367	—	—	—	—	18.199.367	55	380	1.000.965	6.915.759
Orman içi											
Mer'a	1.554.000	1.087.800	—	—	—	—	1.087.800	55	380	59.822	413.364
Yonca	75.000	—	—	—	—	—	900.000	107	286	96.300	257.400
Mısır Sapı	—	3.000.000	—	—	—	—	3.000.000	8	256	24.000	768.000
Korunga	330.600	—	—	—	—	—	122.400	92	282	11.261	34.517
Fiğ (ot için)	20.000	35.914	—	—	—	—	96.000	144	478	13.824	45.888
Fiğ (Yeşilot)	—	—	—	—	—	—	337.000	42	193	14.154	65.641
H. Pancarı	930	26.300	—	—	—	—	26.300	6	60	158	1.578
Darı Sapı	—	77.000	—	—	—	—	77.000	8	256	616	19.712
Sazlar	—	10.000	—	—	—	—	10.000	34	332	340	3.320
Diken kesi	—	10.000	—	—	—	—	10.000	34	362	340	3.620
Ceven kökü	—	10.000	—	—	—	—	10.000	42	187	420	1.870
Ağaç yaprağı	—	500.000	—	—	—	—	500.000	34	362	7.000	181.000
Pelit	—	2.000	—	—	—	—	2.000	29	504	58	1.000
Meyve ve Sebze artıkları	—	12.000	—	—	—	—	12.000	9	124	108	1.480
Şeker pancarı baş ve yaprakları											
% 33	159.627	5.956.178	pancar % 33	baş ve yaprak			1.985.392	21	103	41.693	204.495
Kemik ve et unu	—	565	—	—	—	—	565	378	553	214	312

Kan unu	—	93	—	—	—	—	93	602	580	56	54
Kuş Yemi		5					1.000	117	752	468	3.008
Selektör altı		15.138					15.138	51	529	772	8.008
Şeker pancarı yaş posası		—					2.287.784	7	86	16.014	196.749
Arpa filizi		671					671	168	480	113	322
Çürük arpa		129					129	45	300	6	300
Kavuz		34					34	10	151	0,34	5
Bira posası											
Taze, yaş		43.308					43.308	40	130	1.732	5.630
Kırık arpa		266					266	90	600	24	160
Yemlik arpa		374					374	85	600	32	224
Bira mayası (Taze)							2.100	117	168	246	353
Balık unu							1.798	513	721	922	1.296
Melas mayası (Kuru)							600	405	682	243	409
Ayçiçeği küspesi		177.500					177.500	285	559	50.588	99.223
Pamuk tohumu küspesi		332.000					322.000	349	724	115.868	240.368
Soya küspesi		3.363					3.363	360	708	1.211	2.381
Susam küspesi		15.480					15.480	340	641	5.263	9.923
Keten tohumu Küs.		2.520					2.520	2263	433	663	1.590
Kendir tohumu Küs.		936					936	234	403	219	377
Yer fıstığı							6.000	400	730	2.400	4.380
Aspir							328	125	339	41	111
Kolza							1.116	290	667	324	744
Kepek							661.200	107	437	70.748	288.944
Razmol							45.000	139	575	6.255	25.875
Melâs							222.490	30	452	6.675	100.565
Diğer yem maddeleri										100.185	685.870

(toplamın % 5 i)

Genel Toplam

2.124.894

14.403.275

**D.P.T. Hayvansal Üretim Özel İhtisas
Komisyonu Tavukçuluk ve Hindicilik Alt Komisyon
Raporundan**

Yayın No. D.P.T.: 1202 : 164 (1972)

Yemler	Toplam Ton	Hız. Prot. Gr/Kg	Niş. Değ. Gr/Kg	Toplam Haz. Prot. Kg.	Toplam Niş. Değ. Kg.
Mısır	312.026,5	61	854	19.034	266.471
Yulaf	167.506,5	92	645	15.411	108.042
Buğday	164.202,5	103	864	16.913	141.871
Arpa	167.202,5	95	760	15.884	127.073
Buğday Kepeği	33.852	107	437	3.622	14.793
Yonca Unu	3.333	164	465	711	2.015
Darı	33.037	51	529	1.685	17.477
Mısır Gluteri	24.156	365	795	8.817	19.204
Ayçiçeği Küs.	23.326	285	559	6.648	13.039
Soya Fasulye Küs.	27.046	360	708	9.736	19.148
Pamuk Küspesi	9.911	349	724	3.459	7.176
Balık Unu	20.852	513	721	10.697	15.034
Et - Kemik Unu	17.548	378	553	6.633	9.704
Mineral Karma	13.315	—	—	—	—
Vir - Karma	2.373	—	—	—	—
Toplam				119.250	761.047

Atlar (1.027.000)
Yaşama Payı

Adeti	O.C.A.	Hz. Pro.	G.Y.P.I (g)	Y.Y.P.I (kg)		Hz. Pro.	Y.Y.P.I (tm)
			N.D.	Hz. Pro.	N.D.		N.D.
1.027.000	325	250	2.200	91,2	803	93,662	824.681
				(Verim Payı)			
				Mevcut atların orta işte ve % 40'ının çalıştığı kabul edildi.			
—	—	200	1.900	73	694	29.998	285.095
				Eşek (1.760.000)			
1.760.000	175	135	1.180	49.3	430.7	86.768	758.032
				Manda (1.026.000)			
1.026.000	300	200	1.750	73	637.7	74.898	655.306
				Katır (301.000)			
301.000	250	190	1.700	69	620,5	20.769	186.770
				Deve (29.000)			
29.000	350	225	2.260	82	825	2.378	23.925
				Toplam (Hz. Pro. N.D.)		308.463	2.733.809

SÜT ÜRETİMİ
(İçin Yıllık Hz. Pro. ve N. D.)
İhtiyacı

	Ton	Hz. Pro.	N.D.
İnek	2.535.000	139.425	633.750
Koyun	878.000	74.630	283.594
Keçi	604.000	33.220	154.020
Manda	263.000	22.355	84.949
Toplam		269.630	1.156.313

KEÇİ (18.843.000)

	Adet	Ortalama		G.Y.P. İhtiyacı		Y.Y.P. İhtiyacı		Toplam	Ton
		Canlı	Ağırlık	HP	N.D	HP	N.D	HP	N.D
Teke	1.212.891	50	45	0.50	16,4	164	19.891	198.910	
Keçi	12.675.936	35	32	0.320	11,7	117	148.308	1.483.080	
Çebiş	4.246.061	25	25	0.250	10	150	42.460	424.600	
Oğlak	728.112	—	—	—	15	75	10.922	54.608	
		221.581	2.161.198						

İvesi (% 1.93) (709.470)

	Adet	O.C.A	G.Y.P.I. (g)		Y.Y.P.I. (kg)		Y.Y.P.I. (tm)	
			Hz. Pro.	N.D.	Hz. Pro.	N.D.	Hz. Pro	N.D.
Koç	11.139	55	53	0.425	19	155	212	1.727
Koyun	389.641	50	50	0.400	18	146	7.014	56.888
Toklu	91.380	30	35	0.280	13	102	1.183	9.321
Şişek	60.872	35	40	0.320	15	117	913	7.122
Kuzu	156.438	—	—	—	15	75	2.346	11.735
Toplam	3.709.470						11.668	86.791

Kıvırcık (% 9.37) (3.444.410)

Koç	54.078	50	50	0.400	18	146	973	7.895
Koyun	1.891.670	45	47	0.375	17	137	32.158	259.159
Toklu	443.640	25	30	0.250	11	91	4.880	40.371
Şişek	295.530	30	35	0.280	13	102	3.842	30.144
Kuzu	759.492	—	—	—	15	75	11.392	56.962
Toplam	3.444.410						53.245	394.531

Karayaka ve Diğerleri (% 11.56) (4.249.460)

Koç	66.717	65	59	0.470	22	172	1.401	11.475
Koyun	2.333.803	56	53	0.425	19	155	44.342	361.739
Toklu	547.330	37	42	0.350	15	128	8.210	70.058
Şişek	364.604	43	46	0.365	17	133	6.198	48.492
Kuzu	937.006	—	—	—	15	75	14.055	70.275
Toplam	4.249.460						74.206	562.039
Genel Toplam							612.860	4.579.066

KOYUN 36.780.000
Akkaraman % 43 - 53 (16.001.630)

Adeti		G.Y.P.I. g			Y.Y.P.I. (kg)		Y.Y.P.I. (tm)	
		O.C.A.	Hız. Pro.	N.D.	Hız. Pro.	N.D.	Hız. Pro	N.D.
Koç	251.226	62	58	0.460	21.0	168	5.276	42.206
Koyun	8.788.096	50	50	0.400	18.0	146	158.186	283.060
Toklu	2.061.009	35	40	0.320	15.0	117	30.195	241.138
Şişek	1.372.940	40	44	0.350	16.0	128	21.967	175.136
Kuzu	3.528.359	—	—	—	15.0	75	52.925	264.627
Toplam	16.001.630						268.549	2.006.769

MORKARAMAN % 15 - 70
(5.771.320)

Koç	90.610	65	59	0.470	22	172	1.993	15.585
Koyun	3.169.610	55	53	0.425	19	155	60.223	491.290
Toklu	743.350	40	44	0.348	16	127	11.894	94.405
Şişek	495.180	45	47	0.375	17	137	8.418	67.840
Kuzu	1.272.570	—	75	0.375	15	75	19.089	95.443
Toplam	5.771.320						101.617	764,563

DAĞLIÇ % 17 - 91
(6.583.720)

Koç	103.364	55	53	0.425	19	155	1.964	16.021
Koyun	3.615.780	45	47	0.375	17	137	61.468	495.362
Toklu	847.983	30	35	0.280	13	102	11.024	86.494
Şişek	564.883	30	35	0.280	13	102,75	7.343	57.618
Kuzu	1.451.710	15,25	75	0.375	15	75	21.776	108.878
Toplam	6.583.720						103.575	764.373

Boz Step (1.138.000)

	Adet	O.C.A.	G.Y.P.İ. (g)			Y.Y.P.İ. (kg)		N.D.
			Hz. Pro.	N.D.	Hz. Pro.	N.D.	Hz. Pro.	
Öküz	233.227	325	199	1.080	73	686	17.026	159.994
Boğa	15.032	350	214	2.024	78	739	1.173	11.109
Sağmal İnek	304.629	250	168	1.590	61	580	18.582	176.685
Kuru İnek	89.168	250	168	1.590	61	580	5.439	51.717
Dişi Dana	89.168	185	370	1.850	135	675	12.038	60.188
Erkek Dana	89.168	185	370	1.850	135	675	12.038	60.188
Düve	50.790	210	240	1.560	88	569	4.470	28.900
Tosun	28.812	230	260	1.710	95	624	2.737	17.979
Buzağı	238.806	—	—	—	17	75	4.060	17.911
Toplam	1.138.800						77.563	584.671

Melezler (632.700)

	Adet	O.C.A	G.Y.P.I. (g)		Y.Y.P.I. (Kg)		Y.Y.P.I. (Ton)	
			Hz.Pro.	N.D.	Hz.Pro.	N.D.	Hz.Pro.	N.D.
Boğa (% 2)	12.654	500	260	2830	95	1.032	1.202	13.059
S. Sinek (% 50)	316.350	400	250	2460	91	898	28.788	284.082
D. Dana (% 10)	63.270	300	—	—	80	400	5.062	25.308
Erkek Dana (% 13)	82.251	200	—	—	82	421	6.745	34.628
Buzağı (% 25)	158.175	—	—	—	46	214	7.276	33.850
Toplam	632.700						49.073	390.927

Doğu Kırmızıısı (3.542.800)

	Adet	O.C.A. (kg)	Hz. Pro.	N.D.	Hz. Pro.	Y.Y.P.İ. (kg)		Y.Y.P. IX Hayvan Sayısı (Ton)	
						N.D.	Hz. Pro.	N.D.	N.D.
Öküz	725.565	240	168	1.590	61,3	580,4	44.477	421.118	
Boğa	46.765	235	300	1.600	110,0	584,0	5.144	27.311	
Sağmal İnek	947.700	210	148	1.400	54,0	511,0	51.176	484.275	
Kuru İnek	277.400	210	148	1.400	54,0	511,0	14.980	141.751	
Dişi Dana	277.400	120	240	1.200	87,6	438,0	24.300	121.501	
Erkek Dana	277.400	130	240	1.200	87,6	438,0	24.300	121.501	
Düve	158.000	160	200	1.300	73,0	474,0	11.534	74.892	
Tosun	89.650	190	300	1.200	110,0	438,0	9.861	39.267	
Buzağı	742.925	—	—	—	15,0	71,0	11.144	52.748	
Toplam	3.542.805						196.916	1.484.364	

Yerli Kara ve Güney Batı - Kırmızısı
(7.338.700)

	Adet	G.Y.P.İ. (g)			Y.Y.P.İ. (Kg)		Y.Y.P.İ. (Ton)	
		O.C.A.	Hz. Pro.	N.D.	Hz. Pro.	N.D.	Hz.Pro.	N.D.
Öküz	1.502.970	200	148	1.400	54	511	81.160	768.018
Boğa	96.870	250	168	1.590	61	580	5.909	56.185
Sağmal İnek	1.963.100	220	158	1.490	58	544	113.860	1.067.926
Kuru İnek	574.620	220	158	1.490	58	544	33.328	312.593
Dişi Dana	574.620	125	240	1.200	88	438	50.567	251.684
Erkek Dana	574.620	125	240	1.200	88	438	50.567	251.684
Düve	327.140	140	175	1.100	64	402	20.947	131.575
Tosun	185.670	150	225	900	82	329	15.225	61.085
Buzağı	1.538.930	—	—	—	15	71	23.084	109.264
Toplam	7.338.700						394.647	3.010.014

T. M. M. O. B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ
T. B. M. MECLİSİNDEKİ
YEM KANUN TASARISI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Bölüm I
Tarifler ve Sınırlandırma

Madde 4 —

e) Yemlik Preparatlar : Kimyasal analiz, sentez veya istihraç yolları ile fabrikasyon şeklinde elde olunan ve yemin değerini artırmaya yardım edebilecek karakterdeki müstahzarlar ile antibiyotik, harman ve vitaminler gibi koruyucu maddeleri ihtiva eden yemlerdir.

Madde 4 — Fıkra e) nin yeni şekli

Yemlik Preparatlar : Kimyasal analiz, sentez veya istihraç yolları ile fabrikasyon şeklinde elde olunan ve yemin değerini artırmaya yardım edebilecek karakterdeki müstahzarları ile antibiyotik ve vitaminler gibi koruyucu ve/veya etkilil maddeleri ihtiva eden yemlerdir.

Gerekçesi ; Fıkranın yeni şekilde harman kelimesi çıkarılmış olmaktadır. Zira yemlik preparat olarak kullanılan harmanlıkların, her ne kadar genç hayvanlarda büyümeyi önemli derecede teşvik ettikleri görülmüş ise de ette biriktikleri tesbit edilmiş ve bunun üzerine başta AET memleketleri olmak üzere birçok memleket hayvan beslemede harman kullanmayı kanunla yasaklamış veya sınırlandırılmıştır. Örneğin AET memleketlerinde harman kullanmak yasaktır. Amerika Birleşik Devletlerinde sadece belirli harmanlar kullanılmasına müsaade edilmiş, fakat kesimden en az 60 gün öncesinden itibaren harman yadimeye son verme mecburiyeti konulmuştur. Bu durumda da yem kanununda yemlik preparatlar arasında harman kelimesinin bulunması, kul-

lanılması bile, AET memleketlerine ilerde et ihracı imkânlarını tehlikeye düşürecek, ayrıca kullanıldığı takdirde vatandaşın sağlığı bozacak ve adı geçen memleketlere ihraç olanağı tamamen ortadan kalkacaktır.

Bölüm II

Madde 17 .

Yem Fabrikası kurmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler Tarım Bakanlığına müracaatla kuracakları fabrikanın teknik özellikleri ve üretecekleri yemler bakımından müsaade almak zorundadırlar.

Buna uymayanlar bu kanun hükümlerinden faydalandırılmazlar.

Madde 17 — (Yenisi)

Yem fabrikası kurmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler Tarım Bakanlığına müracaatla kuracakları fabrikanın teknik özellikleri ve üretecekleri yemler bakımından müsaade almak zorundadırlar.

Gerekçe

Bu maddedeki ikinci paragrafın kanunun esasına ve aynı maddedeki birinci paragrafın anlamına ters düşmesi nedeni ile çıkarılması zorunludur.

TÜRKİYE'DE TARIMSAL YAYIM

A — TARIMSAL YAYIM VE TÜRKİYE İÇİN ÖNEMİ :

Genel olarak ifade edildiğinde tarımsal yayım; yüksek ve düşük verimler arasındaki farkı kapatmayı hedef alan bir sistemdir. Tarımsal yayım iş ve ev hayatlarında faydalı her türlü bilgi, teknik ve pratikleri çiftçilere ulaştıran çağdaş tarımsal teknolojiyi benimseten, çiftçilerin kendi problemlerini anlama ve çözme yolunda onlara yardım eden bir yöntemdir.

Nüfusun % 65 nin onbinden az nüfuslu ve okuma, yazma oranının düşük olduğu kırsal alanda yaşayan yurdumuzda, tarımsal kalkınmanın gerçekleşmesi bakımından tarımsal yayım hizmetleri büyük önem taşımaktadır. Kırsal hayatın temeli ise tüm tarımsal faaliyetleri kapsamaktadır. Bu nedenle kırsal alanın küçük bir ünitesini teşkil eden köy; ekonomik yönden tarım faaliyetlerinin tabiat ve insan ilişkilerinden doğan bir yaşayış düzenine veya genellikle çiftçi hayatının geleneksel dayanışma ve yaşama birimine bağlı bir tarımın temeline dayanmaktadır. Son zamanlarda meydana gelen teknolojik değişmeler ve oluşumlar köylerimize istenilen düzeyde girememiştir. Birim sahadan alınan verim birçok ürünlerde dünya standartlarının altında bulunmaktadır. Artan nüfusun beslenmesi, çiftçilerin daha yüksek bir hayat düzeyi ve gelir seviyesine ulaşması için elverişli olan tarımsal potansiyelin en iyi şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Pazara dönük üretime geçilmesi birim alan ve hayvan başına verimin en kısa zamanda artırılması tarım sektörüne yapılan yatırımlardan azami istifadenin sağlanması ve verimli hale getirilmesi şüphesiz çiftçi eğitime bağlı bulunmaktadır. Bugün, Türkiye'de tarım sektörüne sulama yapıtlarıyla yapılan mihaniki yatırımlarla sulamaya elverişli hale getirilen 400.000 hektar arazide halen kuru sistem tarım uygulanmaktadır. Yatırımlardan gereğince istifade edilebilmesi ve hizmetlerin ratabilitesini koruyabilmesi, sulu tarım tekniğinin çiftçiye öğretilmesi ile

mümkündür. Bu nedenle, fikre ve bilgiye yapılacak yatırımların, tarıma kalkınma ve kalkınmanın gerektirdiği değişimleri sağlama yönünden büyük önemi vardır. Çiftçinin tarlası başına su ile birlikte, sulama teknikleri, uygun mahsul paterninin uygulanması ve işletme sistemleri bakımından bilgi ve yayın hizmetini de götürmek kalkınmayı çabuklaştıracaktır.

Çiftçilere teknik bilgi ve metodların öğretilmesi, sorunlarının kendilerine benimsetilmesi, ihtiyaçlarının tesbiti ve bunların karşılanması yardımcı olunması tarımsal yayım hizmetlerinin esasını teşkil eder. Tarımsal yayım hizmetleri ile, halkın motivasyonu sağlanır, köyde daha değişik ihtiyaçlar hissedilir ve davranış değişikliği sonucu bilgili çalışma sistemi yerleşir.

Tarımda üretim faktörlerinin etkili kullanımı, çiftçinin karar verme veya entellektüel gelişmesi ile mümkündür. Günümüzde; toprak, iş ve sermaye yanında yönetim (karar verme) önemli bir üretim faktörü olarak gelişmiştir. İşletmelerde verimliliğin artırılması üretim faktörleri ile girdilerin teknik ve bilimsel yönden bilgili bir şekilde kullanılmasıyla çok yakından ilgilidir. Çiftçi işletmelerine tohum, gübre, ilaç ve makine gibi girdilerin, teknikle birlikte proje esasına göre kullanılması günümüz şartlarının gereğidir.

Gelenek ve göreneğine bağlı kalmış teknik bilgi ile yetiştirilmemiş çiftçinin işletmesinde projeye bağlı girdi kullanması hususunda karar verme yeteneğinden yoksun olacağı bir gerçektir. Bu nedenle memleketimiz için islah edilmiş üretim metodlarını toplu olarak uygulayacak işletme projeleri fikri, basit fakat etkili bir yol olacaktır. Ayrıca, üretimde kullanılan teknolojiyi islah etmek, işletme tiplerine göre programlar uygulamak suretiyle verimi artırmak ve çiftçiyi pazar ekenomisine dahil etmek olanağı da sağlanabilecektir.

B — TARIMSAL YAYIMDA AŞAMALAR :

Tarımın bir Allah emri olduğu, tarım ilminin öğretilmesinden fayda umulamıyacağı inancının benimsenmiş olduğu devirden, eğitim ve öğretime ihtiyaç gösteren bir sanat olduğu bilincine ulaşılabilmesi için aradan yüzyıllar geçmiştir. Bununla beraber yurdumuzda bulunan tarihi eserler çiftçilerimizin çok eski yıllarda bile bitki ve hayvan yetiştirmede ileri bir durumda olduklarını ortaya koymaktadır. Nevarki Osmanlıların gerilemeye başladığı dönemden itibaren ilim yerini hurafelere bırakmıştır. Bu devrin etkisine bu gün dahi bazı yörelerde rastlamak mümkündür. Birinci Dünya Savaşından sonra bağımsızlığına kavuşan ulusu-

muz Yüce Atatürk'ün önderliğinde «Millî Ekonominin temeli ziraattir.» düsturu ile tarımsal kalkınmaya gereken önemi vermiş tarımı geliştirmek ve çiftçinin muhtaç olduğu yeniliklere kavuşturulması yönünde çalışmalarına başlamış. Çeşitli tarım okulları açılmış, 1937 yılında da Tarım Bakanlığı Kuruluş Kanunu yürürlüğe konulmuş ve 1938 yılında yapılan Birinci «Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi» ise tarımsal yayım bakımından önemli bir aşama olmuştur.

Aynı yıllarda Amerika Birleşik Devletlerindeki yayım hizmetlerinin genel esaslarını ve uygulama şeklini açıklayan bir eser Türkçe'ye tercüme edilerek yayım hizmetlerinin gereği anlatılmaya çalışılmıştır.

1943 yılında yürürlüğe giren 4481 sayılı Kanunla Tarımsal Yayım Hizmetleri ilk defa organize edilmiş ve Teknik Ziraat Teşkilâtı kurulmuştur. Aynı yıl köy çocuklarını örnek ve önder çiftçi yetiştirmek ve tekrar köylerine göndermek üzere Teknik Tarım ve Teknik Bahçıvanlık Okulları açılmıştır.

Tarım Bakanlığı Kuruluş Kanunu ile köylerin belli gurup merkezlerinde çiftçiye tarım tekniklerini götürecek teknik Ziraat Merkezleri Kurulması ve buralara yayım elemanı verilmesi öngörülmüştür. Başlangıçta gayeye uygun olarak birkaç ilde kurulan teknik Ziraat Kuruluşları daha sonra politik ve sair etkenlerle amacından uzak olarak bütün yurt saatinde hizmete açılmıştır.

1950 - 1960 yılları arasında Amerikan Teknik Yardımı ile yayım hizmetleri önemle ele alınmış; yurt içinde ve dışında eleman yetiştirilmiş ise de etkin bir hizmet düzeni ile organizasyon sağlanamadığından yayım hizmetlerini gereğince uygulama olanağı bulunamamıştır.

Kalkınma Plânlarımızda; tarımda çalışanların rasyonel çalışma usullerin benimsenmesi çiftçinin teşebbüs gücü yanında bilgisinin artırılmasının gerektiği yayım personelinin çiftçinin yanında olacak şekilde düzenlenmesi ve yayım hizmetlerinin açıklığa kavuşturulması öngörülmüş olduğu halde bu hizmetler yerine getirilememiştir. Başlangıçta günün şartlarına göre iyi bir şekilde kurulmuş olan tarımsal yayım teşkilâtı sonradan hizmet için gerekli olanaklar sağlanamadığından kendinden beklenen aktiviteyi gösterememiştir.

C — BUGÜNKÜ DURUM :

Kalkınma Plânlarımızda yayım hizmetlerini yürüten birimler arasında koordinasyon bulunmadığı belirtilmekte ise de konu bütünü ile ele alınmamıştır. Bugünkü uygulamada Tarım, Köy işleri, Orman, Milli

Eğitim, Enerji ve Tabii Kaynaklar ve Ticaret Bakanlıklariyle Ziraat Odaları ve diğer özel firmalar yayım faaliyetlerinde bulunmaktadırlar. Bu şekilde de çeşitli birimler tarafından yürütölen yayım hizmetleri dağınık yetersiz ve etkisiz olarak yürütölmektedir. Tarım Bakanlığı içinde dağınık yetersiz ve etkisiz olarak yürütölmektedir. Tarım Bakanlığı içinde dahil hizmetin çeşitli birimlere dađıtılmıő olması uygulaması güç ve karışık bir mekanizma ortaya çıkarmıőtır. Ayrıca aslında bir yayım teşkilatı olarak kurulan Teknik Ziraat Teşkilatı illerin her türlü tarım işleleriyle ilgili ve sorumlu kılındığından esas görevli olan tarımsal yayım hizmetini yapamıyacak hale getirilmiştir.

Planlı dönemde olmamıza rağmen tarımsal yayım hizmetlerinin arzulanan düzeyle ulaşamamasının başlıca nedenleri şöyle özetlenebilir:

1 — Bugünün teknolojik gelişmelerini çiftçi işletmelerine götüreceklemanların yeterli niteliklere haiz olmayışı,

2 — Etkili bir tarımsal yayım teşkilatının kurulmamış olması,

3 — İşletmelere götürölen girdilerin uygulamasının belli programlara göre yapılmaması,

4 — Yayım örgütlerinin mobilizasyonu için lüzumlu taşıt, âlet ve ekipmanın yetersiz oluşu,

5 — Yayım metodlarını seçme, araştırma ile bölge şartlarına uygun sistemlerin tesbit işlemlerinin yapılmaması,

D — TARIMSAL YAYIM HİZMETLERİNİN DİĞER ÜLKELERLE MUKAYESESİ :

İleri memleketlerde köy kalkınmasında, köy planlaması, işletme projelerinin hazırlanması ve uygulanması çiftçi ile birlikte yapılmaktadır. Çiftçilerin örgütlenmesine geniş yer verilmekte, programlarının uygulanması yayım örgütünün de iştiraki ile yapılarak çiftçiler yetiştirilmektedir. Çiftçiye hizmet götüren bu tip kuruluşlar arasında bağımsız yayım örgütleri de bulunmaktadır. Yine bir çok memlekette tarım alanında daha hızlı kalkınma sağlanması amacıyla üniversite ehliyetli personel istihdam edilmektedir. Bu istihdam şekli, çiftçi işletmelerinin geliştirilmesini, programların sür'atle uygulanmasını ve alınan sonuçlardan en iyi şekilde yararlanılmasını sağlamıştır. Tarımda orta öğretimin çiftçi, üniversite eğitiminin ise resmi ve özel sektör içindir; prensibine göre hareket edilmiştir.

Tarımsal yayım hizmetlerinde çalışan personelin mezuniyet durumları ülkeler itibariyle şöyledir:

U. S. A.	=	Üniversite + ihtisas dereceleri
İngiltere	=	»
Skandinaw Ülk.	=	»
İtalya	=	»
Yunanistan	=	»
İsrail	=	»
F. Almanya	=	»
Fransa	=	»
Japonya	=	»

1968 OECD 90 no. lu dökümandan alınmıştır.

Ziraat Yüksek Mühendisi Sayısı ile Çiftçi Nüfusu ve Gelir Mukayesesi

Memleket	Aktif Ziraat Nüfusunun genel aktif nüfusuna oranı %	Milli Gelirde Zirai gelirin payı %	Bir milyon aktif ziraat nüfusuna düşen Zir. Y. Müh.	Özel Sektörde görev alan Zir. Müh. %
Avusturya	32,3	12	100	—
Belçika ve Lüksemburg	12,7	7	157	—
Danimarka	23,6	17	212	20
Fransa	27,7	—	63	—
Almanya	23,2	8	42	10
Yunanistan	48,2	34	87	5
İrlanda	30,6	27	86	4
İtalya	32,8	20	106	27
Hollanda	19,3	11	138	12
Norveç	25,9	12	270	10
Portekiz	48,4	27	36	—
İspanya	48,8	26	—	—
İsveç	20,3	11	124	9
İsviçre	15,3	6	124	14
Türkiye	77	46	36	5
İngiltere B. K.	5	4	420	25

Yukarıdaki tablonun tetkikinden de anlaşılacağı üzere; bir milyon aktif tarım nüfusuna düşen Ziraat Mühendisi sayısı, Avusturya'ya ait rakam 100 kabul edilirse; Belçika, Danimarka, İtalya, Hollanda, İsveç ve İngiltere Birleşik Krallığı'nın çok yüksek oranlar gösterdiği Türki-

ye'nin ise İsviçre'den sonra en düşük nisbete sahip olduğu görülmektedir. Tarımın milli gelire katkısı yönünden ise memleketimiz % 46 rakamı ile en yüksek seviyeyi muhafaza etmektedir. Ayrıca, Ziraat Mühendislerinin diğer mühendislik dallarının tersine özel sektörde çalışma oranının çok düşük olduğu, bunun ise; ziraat mühendisliği dalının yurdumuz açısından devlet için taşıdığı önemi ve özellikle memleketimizin teknik kadro ihtiyacının karşılanması amacı ile istihdam edildiği görüşünü doğrulamaktadır.

Uzak - Doğu Ülkelerinde de durum aynı noktalarda beraberlik arz etmektedir. Tarımı ileri olan Japonya'da aktif tarım nüfusuna kıyasla ziraat mühendisi sayısı Türkiye'den çok fazladır. Güney Kore, Pakistan ve Tayland'da ön sıralarda yer almaktadırlar.

E — TARIMSAL YAYIM HİZMETLERİNİN ETKİLİ HALE GELTİRİLMESİ :

Tarımsal kalkınmada öngörülen hedeflere ulaşılabilmesi için; tarımsal yayım örgütünün kendisine verilmiş olan görevleri yerine getirmesi ve günün koşullarına göre yeniden düzenlenmesi gereklidir. Bu düzenlemeye gidildiğinde il ve ilçelerin tarımsal potansiyelleri yanında çeşitli bölgesel özellikleri de gözönüne alınmalı, yayım hizmetinin tüm olanakları sağlanmalı, özellikle bölge kuruluşları üzerinde durulmalı ve çiftçinin çeşitli girdi ihtiyaçları bölgesel olarak karşılanmalıdır.

Ayrıca, üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında yer alan merkezi köy sistemine paralel olarak geliştirilecek bir yayım örgütü üretime dönük çeşitli tarımsal projelerin kolaylıkla uygulanması olanağını sağlayacaktır. Bununla beraber Ziraat Yüksek Mühendisleri Odası'nın «Tarım Bakanlığı örgüt ve görevlerinin yeniden düzenlenmesi ve güçlendirilmesi üzerinde önerileri» adlı raporunda, yayım hizmetleri için tasarlanmış olan örgüt uygun görülmektedir. Ancak, köy gruplarında istihdam edilecek ziraat teknisyenleri konusunda daha titiz davranmak yerinde olacaktır. Çünkü raporumuzda belirtildiği gibi ileri ülkelerde orta dereceli tarım öğrenimi sadece çiftçilik için yapılmaktadır.

Bu nedenle memleketimizde, yukarıda bahsi geçen sistemler geliştirildiğinde diğer ülkelerde olduğu gibi yüksek ehliyetli yayım personeli istihdamının zorunlu olacağı, şimdiden üzerinde önemle durulması gereken bir konu olmaktadır.

Modern teknolojinin köye ve çiftçi işletmelerine intikali çiftçinin bilgi ve görgüsünün arttırılması en önemli bir yayım tekniği olarak görülmektedir. Köyde motivasyonun sağlanabilmesi ise bilgili ve becerikli

yayım elemanına dayalıdır. Bu sebeple, çiftçi işletmelerinin geliştirilmesi ve projelerinin hazırlanmasında özellikle yetiştirilmiş yayım personeline ihtiyaç vardır. Yayım personeli Zirai Araştırma Müesseselerinde yetiştirilmeli ve bu müesseselere aktarılacak yersel sorunlara cevap verecek şekilde mücehhez kılınmalı, işletmelerin geliştirilmesine ilişkin projeleri çiftçi ile birlikte hazırlıyacak ve uygulayacak nitelikte olmalıdır.

F — TARIMSAL YAYIM ÖRGÜTLERİNİN GÖREVLERİ :

Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamızı demokratik yollardan gerçekleştiremek amacıyla, Anayasamızın açık hükümlerinin ve yürürlüğe konan kalkınma plânlarının tatbikatında en önemli araç, bilindiği gibi Devlet Kuruluşlarıdır. Bu itibarla, Devlet Kuruluşlarının kendisinden beklenen görevleri yerine getirmesi ve günün şartlarına uydurulması, başarı için en önemli yoldur. Bu nedenle de yayım hizmetlerinin verimli hale getirilmesi, çiftçinin ihtiyacına cevap verecek bir örgütün kurulması tarımsal kalkınmayı hızlandıracaktır.

Bölge, il ve ilçe kuruluşları ile hizmette etkenliğin sağlanacağı ve mevcut kaynaklardan daha bilinçli faydalanma olanağı yaratılacağından tarımsal üretim açısından memleketimize yarar sağlanacağı aşikârdır.

Böyle bir düzenlemede yayım örgütünün kuruluş ve görevleri şunlar olmalıdır:

Baş Müdürlükler :

a) Bölge kapsamına giren illerin, tarımsal envanterini, potansiyelini tesbit etmek ve Kalkınma Plânı hedeflerini esas alarak zirai yayım, bitkisel hayvansal üretim ile değerlendirme programlarını ve bununla ilgili yatırım plân ve projelerini hazırlamak ve uygulamak,

b) Bölgenin girdi ihtiyacını tesbit etmek, işletmeler için gerekli olan üretim araç ve gereçleri ile kredi sağlanmasına çalışmak, bunlarla ilgili program ve projeleri hazırlamak ve uygulamayı izlemek,

c) Tarım ürünlerinin işleme ve değerlendirilmesini sağlayacak tesislerin kurdurulmasına çalışmak,

d) Zirai yayım metodlarını seçme, geliştirme ve çevre özellikleri ve yayım sistemindeki prensiplere göre münferit grup ve kampanya şeklinde uygulamayı yürütmek ve izlemek,

İller Teknik Ziraat Müdürlükleri :

a) Buldukları ilin tarımsal envanterini ve potansiyelini tesbit ederek, Kalkınma Plânı hedeflerine göre bitkisel, hayvansal üretim ve yayım programları ile ilgili yatırım projelerini hazırlama, alınacak tedbirler ile çözüm yollarını tesbit ve uygulamayı sağlamak,

b) Sulamaya açılacak sahalarda tarımsal etüdüleri yapmak, raporları hazırlamak, sulanan sahalara uygun bitki ekim plânını tesbit etmek ve gerektiğinde bunu değiştirmek, lüzumlu projeleri hazırlamak ve uygulamaya koymak,

c) Tarımsal işletme ve çiftçi aileleriyle ilgili sorunları tesbit etmek ve bunların çözüm yollarını çiftçiye öğretmek, çözüm yollarının bulunmadığı konuları bölgesindeki araştırma müesseselerine intikal ettirmek;

d) Araştırma müesseselerince sonuçlandırılan ve tatbikine karar verilen bilgileri çiftçiye ulaştırmak benimsetmek ve uygulanmasını sağlamak;

e) İl'in girdi ihtiyaçlarını tesbit ederek zirai işletmelerin ve çiftçi ailelerinin lüzumlu üretim vasıtaları ile donatılması ve bunun için gerekli kredilerin sağlanmasına çalışmak bunlarla ilgili program ve projeleri hazırlamak ve uygulamayı takip etmek;

f) Tarım ürünlerinin işlenip değerlendirilmesine, pazarlanmasına, ve bunun için lüzumlu tesislerin kurdurulmasına çalışmak; fiat hareketleriyle ilgili bilgileri çiftçilere ulaştırmak;

g) Köylünün boş zamanlarının değerlendirilmesi bakımından köy el sanatlarını teşvik etmek ve öğretmek,

h) Çiftçiye geliri ile gideri arasında denge kurmayı öğretmek ve benimsetmek;

i) Çiftçinin teşkilatlanmasını teşvik etmek ve ona yardımcı olmak;

i) Çiftçi ailelerinin gıda rejiminin iyileştirilmesi ve sağlık bakımlarından daha iyi yaşama olanaklarına kavuşturulmaları için, köy evinin ve yaşantısının ıslahını ve köylü kadınlarının yetiştirilmesini sağlamak;

j) Toplum kalkınmasını desteklemek, çiftçinin ekonomik ve sosyal bakımdan istenilen düzeye ulaştırılması için gerekli çalışmaları yapmak;

İlçe Ziraat Mühendislikleri

a) İlçenin Zirai envanterini ve potansiyelini tesbit ederek kalkınma plânı hedeflerine göre ilçenin tarımsal üretim, değerlendirme ve yayım programlarını ve bununla ilgili yatırım plân ve projelerini hazırlamak,

b) İlçenin Zirai sorunlarını tesbit ve bunların halli için gerekli tedbirleri almak,

c) Hazırlanan plân ve projeleri uygulamak,

d) İlçedeki teknik elemanlarla birlikte, yıllık iş plânlarını hazırlamak ve aylık çalışma cetvellerini düzenlemek,

e) Tarımsal işletme plânlarının hazırlanması, işletme hesaplarının ve kayıtlarının tutulması hususunda çiftçilere gereken yardımlarda bulunmak;

f) İlçenin Zirai kredi ihtiyaçlarını tesbit etmek, çiftlik plânlarını hazırlamak veya hazırlatmak, kurulacak tarımsal kooperatif ve birliklerin yatırım projeleri ve işletme projelerinin hazırlanmasında ve uygulanmasında onlara yardımcı olmak,

g) Üretim artırılması ve değerlendirilmesi, kalitenin yükseltilmesi ve maliyetin düşürülmesi bakımından, ilçe için en etkili yayım metodlarını kullanarak modern ziraat tekniğini köye ve çiftçilere ulaştırmak,

h) Çalışmaları değerlendirmek,

i) Köylerin tarımsal, sosyal ve kültürel yönlerden kalkınmasında, ilçe dahilinde görev alan diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak,

j) Çiftçi kadınının ev idaresi, gıda ve beslenme rejimlerinin düzenlenmesi, sağlık giyim, el sanatları gibi konularda sahip bulunduğu olanakları dikkate alarak yetiştirilmesini sağlamak,

k) Çiftçi çocuklarının tarımsal konularda bilgi ve beceri kazanmasına yardım etmek,

TARIMSAL YAYIM HİZMETLERİNİN KÖY SEVİYESİNDE UYGULANMASI :

Zirai Yayım hizmetlerinde etkenliğin sağlanması, hizmetin 35.848 köye ve 4.040,254 çiftçi ailesine ulaşılabilmesi ile mümkün görülmektedir. Çiftçi işletmeleri ile yakın ilişki kurulması ve işletmelerin geliştirilmesine yardım edilmesi bakımından köy seviyesinde ve sahada eleman

çalıştırılmasına mutlak zaruret vardır. Bugün Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânının öngördüğü ve 1973 programında tesbitine başlanacak Merkezi Köyler sistemine uyulması bu kanaldan hizmetlerin çiftçi seviyesine indirilmesi Tarımsal Kalkınma yönünden önemlidir. Birçok memleketlerde yayım elemanları çiftçi aile sayılarına veya hektara göre çalıştırılmaktadır.

Memleketler	Bir yayımcıya düşen hektar	Bir yayımcıya Çiftçi aile sayısı
Avusturya	3.619	508
Belçika	5.437	762
Danimarka	4.212	255
Fransa	22.075	1.196
İngiltere	12.594	312
Yunanistan	12.594	1.534
Japonya	18.742	537

Not : OECD 1959 istatistik kayıtlarından alınmıştır.

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere memleketimiz şartları bakımından çiftçilerin sahip oldukları arazi büyüklükleri yeknesak bulunmadığından çiftçi aile sayısına göre yayım elemanı hesap edilmelidir.

Esasen merkezi köyler sistemi de bunu getirmekte olup ortalama 600 - 1000 çiftçi ailesine bir yayım elemanı hesap edilmelidir. Sahada çalıştırılan elemanlar için birçok memlekette vasıta olarak otomobil veya motosiklet verilmiştir. Bu vasıtalar resmi veya özeldir. Özel olanlar yaptıkları kilometre üzerinden harcırahlarını Devletten almaktadırlar. Merkezi Köyler sistemi geliştirildiğinde köylerde bina ve diğer sosyal tesisler kurulması önerilmiştir.

Köy Tarım Merkezleri bünyesinde Konserve evleri, Selektör binaları ve 4 - 4 lokalleri gibi tarımsal tesislerin de kurulması sağlanmalıdır.

Ayrıca Köy Tarım Merkezlerine ziraat tekniğinin gerektirdiği ekipmanlara verilmeli ve çiftçi tarlalarında demonstratif faaliyete geçmeleri temin edilmelidir.

Köyde çalışacak tarımcılara çeşitli sosyal olanaklar sağlanmalı, maddi yönden tatmin edilmelidirler.

Yukarıda tarımsal yayım örgütünün nasıl olması gerektiği Bölge, il ve ilçe kuruluşlarının görevleri belirtilmiştir. Köy seviyesinde çalıştırılması gereken yayım personelinin görevleri de şunlar olmalıdır;

a) Yayım elemanı; çiftçi ailesini bütün yaşantısıyla yakinen tanımak suretiyle onların tarımla ilgili problemlerini ve ihtiyaçlarını tesbit etmek,

b) Köyde önder çiftçi seçmek ve onların çalışmalarından diğer çiftçilerin faydalanmasını sağlamak,

c) Köy ve çiftçinin toplum hayatı ile ilgili faaliyetlerinde olanlarına,

d) Çiftlik evlerinin ıslahı, çiftçilerin gıda ve beslenme rejimlerinin düzeltilmesine yardım etmek,

e) Köylerin ekonomilerine birinci derecede tesirli ana ürünler için üretim programların uygulanmasını kolaylaştırmak.

f) Çiftçi işletmelerinin gelişmesi için hazırlanmış olan projelerin uygulanmasına yardım etmek.

g) Bölge dahilinde zuhur edecek bitkisel ve hayvansal hastalık ve zararları en kısa zamanda ilgililere duyurmak.

h) Tarımsal faaliyetlerde bulunmak maksadıyla çiftçilerin kooperatif, birlik, dernek ve benzeri kuruluşlar şeklinde örgütlenmelerini teşvik etmek,

ı) Alt yapı hizmetlerinin uygulanmasında ve toplum kalkınmasında eğitici ve öğretici hizmetlerin geliştirilmesindeki koordinasyonu sağlayan bir merkez olabilmek,

j) Çiftçileri bilhassa kış aylarında bu merkezlerde toplayarak çeşitli kurslar ve tarımsal yayımlardan istifade olanağını yaratmak,

Burada açıklanan ve daha pekçok hizmetlerin görülmesinde köy seviyesinde eleman çalıştırılması ile tarımsal yayım hizmetlerinde etkinlik sağlanmış olacaktır.

Yukarıdan beri izah edildiği üzere, ister mühendis ister teknisyen olsun köy seviyesinde mutlaka çalıştırılması zorunlu görülmektedir. Köy seviyesinde çalıştırılacak elemanların tarım ve toprak reformunda öngörüldüğü gibi öncelikle Ziraat Fakültesi mezunu, bulunmadığı takdirde Ziraat Meslek Okulu mezunu olmaları prensibi konulmuş bulunmaktadır. Bugün ilçe seviyesinde Ziraat Fakültesi mezunu eleman çalıştırmaya başlanması geçte olsa memnunlukla karşılanmaktadır. İl ve İlçe seviyesinde Ziraat Yüksek Mühendisi istihdamında tarımsal özellikler ve potansiyeller gözönünde bulundurularak yeterli eleman temin edilmelidir.

Bu durumda il ve ilçelerde Ziraat Yüksek Mühendislerine yardımcı olmak kaydıyla Ziraat Teknisyeni çalıştırılmalıdır. Ziraat Yüksek Mühendisi açığı kapatılıncaya kadar şimdilik Ziraat Teknisyenlerinin Köy de istihdamı uygun görülmektedir. İlerdeki gelişmeler buna göre hesap edilerek yayım örgütündeki Ziraat Teknisyeni istihdamı sınırlı tutulmalıdır. Halen yayım teşkilâtında çalışan 3375 Ziraat teknisyeni bulunmakta olup halen çeşitli zirai müessese ve okullarda hizmet öncesi eğitim görmekte olan 1000 teknisyen 1973 yılı içinde bu rakama eklenecektir. 1972 yılından sonra Ziraat Meslek Okullarından mezun olacaklar yıllar itibariyle şöyledir:

Yıllar	Parasız	Paralı	Toplam
1973	886	197	1083
1974	887	213	1100
1975	573	461	1034
1976	370	400	770
1977	370	400	770
Toplam	3086	1671	4757

Bu tablodaki rakamlara ev ekonomistleri de dahil ise ve bunların sayıları beş yılda 500 kişiyi geçmeyecektir.

Bugün sayıları 4575 olan Ziraat Teknisyeni 1977 yılı sonuna kadar 7000 - 8000 i bulacaktır. Burssuzlarında çeşitli etkenlerle hizmete alındığı düşünülürse rakamlar daha da büyüyecektir. Her yıl emeklilik, ölüm ve istifa gibi nedenlerle % 3 oranında bir düşme olsa bile yayım teşkilâtının istiaabından fazla bir eleman gurubu ortaya çıkacaktır.

Ziraat Teknisyeni yetiştiren okullarda beher talebeye mezuniyetine kadar 40.000 lira civarında masraf yapıldığı düşünülürse Devlete ağır bir yük teşkil edildiği kolayca görülecektir. Bu itibarla yayım teşkilatında bir iki sene içinde başlayacak Ziraat Teknisyeni enflasyonunu önlemek bakımından acil tedbirler alınmasına ihtiyaç vardır. Ziraat mesleği olarak ve prestijin korunması toplumdaki tarımcının yeri ve önemi göz önünde tutularak yine acil tedbirlerin alınması gereklidir.

Tarım Bakanlığı örgüt ve görevlerinin alınması yeniden düzenlenmesi ve güçlendirilmesi üzerinde öneriler adlı raporun tarımsal eğitim bölümüne iştirak edilmekle beraber Ziraat Meslek Okullarından en kısa zamanda mecburi hizmet geleneği kaldırılmalıdır. Bu Okullar Kalkınma Planlarının öngördüğü şekilde çiftçi eğitim merkezleri ve pratik usta yetiştiren okullar haline getirilmelidir.

Türk çiftçisinin plân ve program anlayışı içinde kalkınmasını sağlayacak tarımsal yayım örgütünde Ziraat Yüksek Mühendisi açığı kapatılana kadar Ziraat Teknisyeni istihdamı sınırlı tutulmalıdır. Köy seviyesinde Tarım elemanı mutlak çalıştırılmalı ve bina, vasıta ekipman ile sosyal ve maddi ihtiyaçları karşılanmalıdır. Bunları karşılamaya bütün Türkiye'de Devletin olanakları yeterli olmayabilir. Ancak, merkezi köyde oturan tarımcı, bulunduğu köyde yapacağı örnek çalışmalarla hem o köye, hem de civar köylere faydalı olacaktır. Bu suretle de atılan bir taş parçasının etrafındaki halkaların yayılması gibi teknik bilgiler ve demonstratif faaliyetler genişleyerek yayılacaktır.

S O N U Ç :

Tarımsal yayım çiftçiye teknik bilgi ve metodları öğreten, çiftçinin problemlerini kendine tanıtan ihtiyaçları tesbit eden ve bu ihtiyaçların karşılanmasına çalışan bir sistemdir. Bugün artık sadece okuma ve yazma bilmek hiç bir şekilde yeterli değildir. Teknik ilerliyor, insanlar ve toplumlar çağdaş yaşantıya ayak uydurabilmek ve günün koşullarına uyabilmek için daha iyi eğitilmek ve daha iyi yetiştirilmek sorunu ile karşı karşıyadırlar. Çiftçinin geliştirilmesi tarımsal kalkınmamızın çok önemli bir parçası, sosyal ve ekonomik kalkınma çabalarının vazgeçilmez bir unsuru, başlatıcı ve tamamlayıcısıdır. Bu itibarla bu hizmetlerin en iyi şekilde yürütülmesi çabuk kalkınmanın sağlanması modern teknoloji ve tarımsal projelerin kırsal yörelerde yerleştirilmesi bakımından bir çok ileri memleketlerde olduğu gibi üniversite ehliyetli kimse-lerden kurulu örgütlere ihtiyaç bulunmaktadır.

**ZİRAAT TEKNİSYENLERİNİN ÜNVAN VE GÖREVLERİ İLE
İLGİLİ KANUN PROJESİ HAKKINDA ZİRAAT MÜHENDİSLERİ
ODASI GÖRÜŞÜ**

Türkiye Ziraatçılar Cemiyeti tarafından hazırlanarak Başbakan'a sunulmuş ve Başbakanlığın 22.7.1972 tarih ve 513 sayılı yazısı ile Tarım Bakanlığına intikal ettirilmiş ve adı geçen Bakanlığın 14.10.1972 tarih ve 2582 sayılı yazısı ile de T.M.M.O.B. Ziraat Mühendisleri Odasına gönderilmiş bulunan «Ziraat Teknisyenlerinin Mesleki Eğitim, Ünvan ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı» isimli kanun projesi incelenmiş ve bu rapor tanzim edilmiştir.

Tasarıda :

1) Orta okuldan sonra 4 yıllık mesleki bir öğretimden sonra mezun olanlara «Ziraat Teknisyeni» ve ayrıca bir yıllık eğitime tâbi tutulanlara da branşının «Konu Eksperi» Ünvanının verilmesi,

2) Birinci maddedeki ünvanları kazananların Kamu ve Özel sektörde eğitim, öğretim, araştırma, yayım, üretim ve iskan gibi hizmetlerde aşağıdaki kadro ve ünvanlarla çalıştırılması, etüd yapma, proje hazırlama ve uygulama ve çalışma programı yapma yetkisi verilmesi,

KÖY SEVİYESİNDE :

1. Köy Gurubu Ziraat Teknisyeni

İLÇE SEVİYESİNDE :

1. İlçe Ziraat Müdürü
2. İlçe Ziraat Müdür Yardımcısı
3. Konu Şefi
4. Konu Şef Yardımcısı

İL SEVİYESİNDE :

- Ziraat Baş Müdür Yardımcısı
- Şube Şefi
- Şube Şef Yardımcısı
- Konu Şefi
- Konu Şef Yardımcısı
- Baş Teknisyen
- Teknisyen
- Reis Yardımcısı
- Teknik Kontrolör
- Kontrolör
- Ekip Şefi
- Ekip Şef Yardımcısı
- Baş Ekspert
- Ekspert
- Öğretmen
- Toprak İskan Müdürü
- Toprak İskan Müdür Yardımcısı
- Şeker Şirketinde Bölge Şefi ve Şef Yardımcısı
- Toprak Mahsulleri Ofisi Et ve Balık Kurumu v.s. fonksiyonuna uygun görevler

BÖLGE SEVİYESİNDE :

- Bölge Baş Teknisyeni
- Bölge Baş Teknisyeni Yardımcısı
- Bölge Konu Teknisyeni
- Bölge Şefi (Şeker Şirketi v.b.)
- Ajans Şefi (Zirai Donatım Kurumu)
- Bölge Müdür Yardımcısı (Zi. Do. Kur.)

BAKANLIK SEVİYESİNDE

- Şube Müdür Muavini
- Konu Baş Teknisyeni
- Konu Teknisyeni

- 3) Özel sektöre ait Zirai İşletme Kurmaları
- 4) Bilirkişilik yapmaları
- 5) Mesai dışında Tarımla iştigal etmeleri
- 6) 6235 sayılı kanunla Ziraat Mühendislerine tanınmış bulunan oda kurma yetkisinin Ziraat Teknisyenlerine de tanınması, gibi önemli konuları ihtiva etmektedir.

Yukarıda kısaca belirtilmiş bulunan Ziraat Teknisyenleri Kanun Taslağı hakkındaki görüşlerimiz maddeler sırasına göre aşağıda özetlenmiştir.

Önce şunu ifade etmekte fayda ve zaruret vardır. Ziraat Mühendisliği ile Ziraat Teknisyenliği tarım sektörünün birer unsurlarıdır ve birbirlerini tamamlamaktadırlar.

Her iki pozisyonun işgal sahaları halen bilim, teknik ve bir çok mevzuatla sınırlandırılmış bulunmaktadır. Bu çerçevede Ziraat Teknisyenlerimizle azami hak ve yetki elde etmelerinde beraber olmak mümkün değildir. Ancak kanun taslağı o kadar geniş tutulmuştur ki adeta Ziraat Yüksek Mühendisleri ile bir hizada tutan hükümler getirilmektedir.

Ünvan :

1) Orta okuldan sonra 4 yıllık mesleki öğretim yapanlara «Ziraat Teknisyeni» ve ondan sonra da bir yıl işletmelerde çalışarak «Konu Eksperti» ünvanı verilmesi istenilmektedir.

Halen Tarım Meslek Okullarından mezun olanlara Ziraat Teknisyeni ünvanı ile diploma verilmekte olduğuna göre ayrıca kanunlarla ünvanın tesciline imkân ve lüzum da yoktur.

Konu Ekspertliği :

2) «Ekspert» yabancı dilde «Uzman» mânasına gelir. Memleketimizde ise bazı ürünlerin mübayaasında «Tütünde olduğu gibi» Mala kıymet biçme mânasındadır ve bu anlam esasen teknik yetkileri aşan yanlış bir kullanıştır. Uzmanlık üniversitelerde, yönetmeliğine ve usulüne uygun olarak lisans üstü verilen bir ünvanıdır. Bu durumda işletmelerde bir yıl staj görenlere «Konu Eksperti» ünvanı verilmesi mümkün değildir.

T.M.M.O.B. ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ DEVLET SULAMALARININ GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

GİRİŞ :

Çağımızda kentsel ve kırsal alanlarda yaşayan toplumlar arasında ortaya çıkan ekonomik, sosyal ve kültürel farklılaşmaların önlenmesi ve nüfus artışına paralel olarak tarımsal ürünlere karşı talebin karşılanması birçok ülkenin en önemli sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye gibi nüfusunun büyük bir çoğunluğu kırsal alanda bulunan ve gelişmekte olan ülkelerde bu sorun daha da belirgin ve hayati bir değer kazanmaktadır.

Tarımsal üretimin gerçekçi plânlara dayandırılarak birim alandan verimin doğal kaynakların potansiyeline uygun olarak optimum seviyeye ulaştırılması esas hedeftir. Yukarıda kısaca Türkiye Yönünden önemini belirtmeğe çalıştığımız tarımsal verimin optimum seviyeye ulaştırılması konusuna önemli katkısı yönünden sulama alanlarının genişletilmesi ve istenilen etkenliğin kazandırılması için gerekli tedbirlerin incelenmesi bu raporun esas konusunu teşkil edecektir.

Sulama hangi iklim kuşağında olursa olsun, diğer gelişin faktörlerinin değerlendirilmesine hizmet eden, üretimde kararlılığı sağlayan ve bu şekli ile de tarımda entansitenin ayrılmaz parçası olan bir üretim faktörüdür.

Sulu tarımla birlikte gerekli bütün girdilerin ve işlerin sistematik bir şekilde organizasyonu şarttır. İyi toprak işleme, yüksek verimli tohumluk kullanma, rasyonel gübreleme ve bilimsel bir idari kontrolla gerçekleştirilen bir sulama birim alandan elde edilen üretimin arttırılmasında temel unsurdur.

Türkiye'nin sulama yönünden gerçekleştirdiği aşamaların incelen-

mesine geçmeden önce ülkemizin arazi varlığı ve niteliklerine genel de olsa bir bakış yararlıdır.

Türkiye'nin yüzölçümü 78.1×10^6 hektardır. Halen bu alanın $1/3$ ü tarım arazisi, $1/3$ 'ü çayır mera arazisi ve geri kalan $1/3$ ü de ormanlık ve gelir getirmeyen arazi olarak sınıflandırılabilir.

Türkiye'nin konumu ve topoğrafik durumu ülkede çeşitli iklim tiplerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Yurdumuzun $2/3$ ünü kaplayan iç kısımlarda arit ve semiarit iklim şartları hakim durumdadır. Ortalama yağış 670 mm. olmakla beraber bu değer iç kısımlarda 220 mm. den başlayarak Doğu Karadeniz Bölgesinde 2420 mm. ye ulaşır.

Ancak, tarımsal üretimde yağışın toplam miktarı yanında bunun yetiştirme devresine isabet eden miktarı ve dağılımı da önemlidir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar hümit bölgelerde dahi sulamanın destekleyici anlamda da olsa gerekli olduğunu ortaya çıkartmıştır.

En büyük sorunlardan biri de mevcut yağışın yetiştirme süresince dağılımıdır ki, bunun düzensiz ve yetersiz oluşu üretimde % 20 - 70 oranında düşmelere sebep olmaktadır.

Elde mevcut veriler, Türkiye'de tarım alanlarının % 96 sının optimum bir üretim için bitki gelişim devresinde yeterli yağış almadığını göstermektedir. Yukarıda kısaca açıklananlar sulamanın Türkiye açısından ne derece önem kazandığını bir kere daha ortaya koymaktadır.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan rasatlara göre yurdumuza düşen yağışın tekabül ettiği yıllık ortalama su potansiyeli 518 milyar m^3 dür. Bunun % 32 si yani 166 milyar m^3 ü yüzey akışlarla akar sularımıza ulaşmaktadır. Bu miktarın teknik yönden sulama, endüstri, içme ve kullanma amacı ile geliştirilebilecek yer üstü su potansiyeli 80 milyar m^3 olmaktadır. Bu miktara ilâve olarak yer altı suyu yıllık işletme rezervi ise 9 milyar m^3 civarındadır. Bu duruma göre; yurdumuzun tüketici amaçlarla geliştirebileceği toplam faydalı su potansiyeli 89 milyar m^3 olmaktadır.

Bu güne kadar toplam 15,5 milyar m^3 su tutma kapasitesine haiz 48 adet baraj inşaa edilmiştir. Öte yandan Türkiye'nin akarsu rejiminin düzenlenebilmesi için 478 adet tek veya çok maksatlı baraj inşaaı gerekmektedir.

Bu tesislerin tamamlanması ile 6 milyon hektar tarım alanının sulanması 331 bin hektar alanın taşkınardan korunması ve 84 bin hektar alanın da kurutulması mümkün olabilecektir.

Yurdumuzun kullanmaya elverişli bu kapasitesi hakkında genel bir fikir verdikten sonra sulamaya elverişli alanlar hakkında kısa bir bilgi vermek konuyu daha da açık bir şekilde göz önüne sermede faydalı olacaktır.

Türkiye'nin 26,1 milyon hektar olan tarım arazisinin 13,493,000 hektarı sulanabilir niteliktedir. Ancak; havzalar itibariyle su imkânları göz önüne alınacak olursa, bugünkü ekonomik ölçülere göre sulanabilecek alanların büyüklüğü, yaklaşık olarak 8,5 milyon hektar civarındadır.

Bugüne kadar devlet eliyle sulamaya açılmış olan tarım alanlarının toplamı yaklaşık olarak 1 milyon hektar civarındadır. Bu rakama büyük, küçük ve yer altı sulamalarının tamamı dahildir. Bu rakam Türkiye'nin sahip olduğu 89 milyar m³ su potansiyeli ile ekonomik olarak sulanma olanağına sahip 8,5 milyon hektar tarım arazisinin ancak % 12 sini kapsamaktadır. Bunun dışında çiftçilerin kendi olanakları ile gerçekleştirdikleri 1 milyon hektar civarındaki özel sulamalarla toplam sulama alanı yaklaşık 2 milyon hektara ve sulanabilir tarım alanlarına göre sulamaya açılmış alanların oranında % 23 civarında kalmaktadır.

Ancak; yapılan araştırmalar Devlet eliyle sulamaya açılmış olan 1 milyon hektar civarındaki tarım arazilerinde fiilen sulama oranının % 68,8 olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bunun yanında çiftçinin kendi olanakları ile işlettiği ve halen devlet tarafından iyileştirilmesi gerekli ve birçok devlet girişimlerini bekleyen halk sulamalarında bu randıman çok daha düşük bir seviyededir.

Bugün için Türkiye'de ekonomik olarak sulanabileceği kabul edilen 8,5 milyon hektar alandan yukarıda kısaca durumu açıklanan ve sulandığı kabul edilen 2 milyon hektarın dışında kalan 6,5 milyon hektar sulanabilir tarım alanının bulunuşu, ülkemizin sulu tarım yönünden büyük bir potansiyeli olduğunu ortaya koyar.

Halen sulanmayan 6,5 milyon hektarı bulunan tarım alanlarından sulama sonunda kuru tarıma göre bugünkü anlamda diğer girdilerin optimum seviyede temini ile 4 kat verim artışı sağlanabileceği kabul edilirse, bu verim artışı teorik olarak bugünkü tarıma elverişli tüm arazi varlığımızdan daha büyük bir alanın kuru şartlarda tarıma açılmasına eşdeğer olmaktadır.

Türkiye açısından önemini açıklamaya çalıştığımız sulu tarım konusunda neler yapılması gerektiği hakkında görüşlerimizi de muhtelif başlıklar altında **toplayarak** açıklayacağız.

1. DEVLETİN SULAMA POLİTİKASI NE OLMALIDIR.

İncelememize Türkiye’de sulama ile ilgili yatırımlar ve bunların geliştirilmesi ile ilgili kuruluşların durumu ile başlamak uygun buluyoruz. Bu kuruluşları başlıca kamu kesimi ve özel kesim kuruluşları olarak iki grupta toplayabiliriz.

Bunlardan kamu kesimi için tek görev, tek kuruluş ve tek sorumluluk ilkesinin ülkemiz yönünden işlerin tek elden projelendirilme ve tatbikatı ile birçok faydalar sağlanabileceğini burada hemen belirtmek faydalı olur. Ancak, bugün Türkiye’de bu tür hizmetler en az 3 Bakanlık ve bu Bakanlıklara bağlı 7 genel müdürlükçe yürütülmektedir.

Birçok kuruluşlarca yürütülen bu hizmetlerin iyi bir koordinasyon ile istenilen seviyede verimli olabileceği de bir gerçektir. Ancak, gerek yıllık yatırım programlarının hazırlanışında, gerekse uygulamada bu kuruluşlar arasında istenilen seviyede bir koordinasyon kurulamamıştır. Bunun tek nedeni, otorite noksanlığıdır. Bugün için yatırımcı kuruluşlar arasında imkânlar yönünden bir denge yoktur. Aynı alana hizmet götürmesi gereken çeşitli kuruluşların imkânlarının çok farklı olduğundan dolayı hizmetler hiçbir zaman istenilen etkenliğe kavuşmamaktadır.

Bu arada özellikle büyük sulama projeleri için birlikte çalışma olanaklarının sağlanması bakımından bölgesel kuruluşlar gereğine değinmeyi ve devletçe bu konunun incelenmesinde fayda olduğu kanısındayız.

Yatırımların proje başında hazırlanmasında ve gerçekleştirilmesinde sayısız faydalar vardır. Bu yönden ilgili Bakanlıkların kuruluşlarında ona göre değişiklikler yapılması ve kuruluşların aynı baza oturtulması gerekmektedir.

Bugün için Türkiye’de sulama alanlarındaki yayılımı göz önüne alacak olursak özel kesimin devletçe teşviki gereği kendiliğinden ortaya çıkar. Öncelikle mevcut kaynakların geliştirilmesi, uzun vadeli kredi olanaklarının artırılması ve teknik yardımın iyi plânlanması gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken diğer bir konu da özel kesimce gerçekleştirilecek sulama yatırımlarının devletçe kontrolü ve işletme sırasında yine devletin ciddi önderliğidir.

Bu konuda uzun sürede izlenecek politika, sulama için alt yapı tesislerinin plânlı bir şekilde çiftçi birlik veya kooperatiflerine devri ve yatırımlara katkının sağlanması olmalıdır.

2. SULAMA YATIRIMLARININ FINANSMANI :

Sulama tesislerinin gerek inşaaı, gerekse inşaa edilmiş olanların işletme ve bakımı önemli miktarlarda finansmanı gerektirmektedir. Örneğin; beher hektar arazinin sulanması için sadece DSİ. hizmetleri yönünden ortalama 15.000.— TL. ye ihtiyaç olduğu göz önünde bulundurulursa 6,5 milyon hektarı bulan sahanın sulamaya açılması için lüzumlu olan finansmanın önemli miktarlara ulaştığı görülmüşür. Arazi developmanı için lüzumlu yatırım miktarı hektara 4.000,— TL. kabul edildiğinde, su kaynaklarını geliştirmede başlıca sorunun, finansman ihtiyacı olduğu kolayca anlaşılır.

Devletçe finanse edilmek suretiyle inşaa edilen bu sulama tesislerinden yine Devlet tarafından işletilenlerde, hektar başına düşen 250.— TL. lık yıllık ortalama işletme - bakım masraflarının, kısmen Devlet ve kısmen faydalananlarca karşılandığı düşünülürse bile her yıl Devletçe yüklenilen mali yük, küçümsenemeyecek kadar önem taşımaktadır.

Su kaynaklarının, özellikle halkın öz olanaklarıyla gerçekleştirilmesi mümkün olmayan büyük sulamaların Devlet eliyle geliştirilmesi şüphesiz Devletin önemli görevlerindedir. Ancak, kuru tarım yerine, bundan çok daha fazla ürün elde etme olanağını sağlayan sulu tarım için yapılan yatırım ve (Devletçe işletilenlerde) işletme - bakım masraflarına faydalananların katılması da, kaçınılmaz bir görev olarak kabul edilmelidir.

Nitekim, 1971 yılı sonuna kadar aynı yıla ait para değerine göre DSİ. eliyle sulamalara yapılan toplam yatırım miktarı 10,3 milyar TL. ye ulaşmış olup, bu yatırımların sağladığı sulamadan dolayı katma değer artışı 1972 yılında 2,6 milyar TL. olarak hesaplanmıştır. Fiilen sulanan birim sahaya (ha) düşen ortalama miktar ise 4,700,— TL. dir.

Sulama yatırımları, yurt koşullarımızın gereği olarak sadece ekonomik olmayıp, sosyo ekonomik kriterlere göre inşaa edilmektedir. Bu durumda, hektar başına düşen yatırım miktarı sulama şebekelerinde hemen hemen aynı olmakta ve fakat ekolojik koşulları farklı şebekelerde birim sahadan sağlanan gelir artışları da farklı olmaktadır. Böylece, ekolojik sosyal ve diğer bölgesel koşulların sulamalarda meydana getirdiği gelir artışı farklılıklarının ve çiftçi ödeme güçlerinin uygulanacak ücret politikasında en önemli hususlardan biri olarak göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Daha geniş bir anlamda ücret politikasının, ülkemizin tarım politikasına uygun olarak arzulanan bitki desenini, sulu tarımı ve böylece ürün artışını kamçılıyıcı yönde olması da doğaldır. Bugünkü uygulama

manın yeterli olduğunu ifade etmek mümkün değildir. Nitekim, aynı konuda yatırım yapan iki kuruluştan biri olan DSİ. yatırımları geri ödemeye tâbi iken, TOPRAKSU yatırımları geri ödemeye tâbi tutulmamaktadır. Görülen bu fark, TOPRAKSU Genel Müdürlüğü kuruluş kanununda bu konudaki eksikliklerden ileri gelmektedir.

Aslında bu durum; çözümü gereken önemli bir sorun olarak dikkati çekmektedir. Kamu niteliğinde olan DSİ. yatırımları geri ödemeye tâbi iken, verimi arttırmaya matuf bir çiftlik içi yatırımı mahiyetinde bulunan ve esasen çiftçinin bizatihi kendisinin yapması gereken bir yatırımın, geri ödemedен muaf tutulması izahı güç bir uygulama olmaktadır. Ancak; söz konusu TOPRAKSU yatırımlarının da geri ödeme statüsü içerisinde alınması ile ilgili çalışmalara devam edilmektedir.

3. SULAMA TESİSLERİNİN İŞLETME VE BAKIM SORUNLARI :

Ülkemizde sulandığı kabul edilen 2 milyon hektar arazinin, daha önce de belirtildiği gibi, 1 milyon hektarı Devlet tarafından sulama kapsamına alınmıştır.

Devletçe sulamaya açılan bu 1 milyon hektar arazinin 800 bin hektarı yani % 80 ni DSİ. Genel Müdürlüğü, geri kalan kısmı da TOPRAKSU Genel Müdürlüğü tarafından inşa edilen tesislerden sulanmaktadır.

İnşaatları tamamlanarak işletmeye açılmış bu tesislerin; ekonomik gerekçelerine uygun bir şekilde işletilmeleri ve devamlılıklarının sağlanabilmeleri, kısaca işletme ve bakım hizmetleri büyük önem arz etmektedir.

DSİ ce inşa edilen sulama tesislerinin işletme ve bakım sorumluluğu, 6200 sayılı Kanun gereğince yine aynı Genel Müdürlüğe verilmiştir. DSİ. Genel Müdürlüğü, Kanunla kendisine verilen bu amaç için, Merkezde kumanda kademesine yardımcı ve kurmay görevini yapan işletme ve Bakım Dairesi Başkanlığı; taşrada Bölge Merkez işletme ve Bakım Başmühendisliği; Şube İşletme ve Bakım Mühendisliği şeklinde örgütlenmiştir. Ayrıca büyük sulama şebekelerinin (30 bin hektardan büyük) bulunduğu yerlerde ihtiyaca göre, Bölge Müdürlüklerine bağlı işletme ve Bakım Başmühendislikleri vardır. Ancak; Genel Müdürlük yine 6200 sayılı Kanunun kendisine verdiği yetkiye dayanarak, özellikle işletme ve bakım ünitelerinden uzak, dağınık ve küçük bulunan, yani İdareye büyük külfetler yükleyen bazı tesisleri de, Kanuni yöntemler içerisinde faydalananlara devretmektedir. Böyle hallerde, bu tesislerin işletme ve bakımlarından, tesisleri devralan kuruluşlar sorumlu tutulmaktadırlar.

TOPRAKSU Genel Müdürlüğü de, inşa ettiği sulama tesislerini ya toprak ve su kooperatiflerine devretmekte ya da halkın emanetine bırakmaktadır.

4. TARIMSAL YAYIM, ARAŞTIRMA VE TEKNOLOJİNİN GELİŞTİRİLMESİ :

Sulu tarım alanlarında sulama teknolojisinin geliştirilmesi kanımızca çiftçinin eğitilmesi ile çok yakından ilgilidir. Bu konuda ilgili örgütler arasında yakın iş birliği gereğine değinmeyi faydalı buluyoruz. Ancak, bugüne kadar bu işbirliği, istenilen düzeye ulaşamamıştır.

Tarımsal yayım hizmetlerinin yürütülmesinden, Tarım Bakanlığı ve TOPRAKSU Genel Müdürlükleri Kanuni yetki itibariyle birinci derecede sorumlu bulunmaktadır. Nitekim, 3203 sayılı Tarım Bakanlığı Kuruluş ve görevleri hakkında Kanununun 6. maddesi Ziraat İşleri'ne ve yine 7457 sayılı TOPRAKSU Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri hakkındaki kanunun 2. h. maddesi TOPRAKSU'ya bu konuda tam yetki vermiştir. Keza, DSİ. Genel Müdürlüğü, birinci derecede sorumlu olmamakla beraber, tesisleri ençok faydayı temin edecek şekilde işletmekle görevli olması, bakımından sözü edilen faaliyetlerle yakından ilgilidir. Bu itibarla, sulama alanlarına götürülecek yayım hizmetlerinden adı geçen üç kuruluş öncelikle sorumlu bulunmaktadır.

Mevcut uygulamada, ilgili kuruluşlar ve hatta aynı kuruluş içerisindeki üniteler arasında olumlu bir koordinasyon ve işbirliği sağlanmamakta ve bu uygulama sonucu, Kuruluşların kendi olanakları içerisinde ayrı ayrı ve değişik programlarla yürüttükleri hizmetler bir takım sürtünmelere, personel israfına, zaman ve para kayıplarına neden olduğu gibi aynı zamanda yapılan hizmetlerin etkisini de azaltmaktadır.

Sulama alanlarında, daha süratli ve etkili tarımsal yayım uygulamasına geçilmesinin fayda ve zorunluluğu hususundaki tam bir mutabakattan hareketle, bundan böyle sözü edilen hizmetlerin çiftçilere, ilgili Kuruluşların mevcut olanaklarının belirli plân ve programlar içerisinde birleştirilerek tek kanaldan iletilmesinde büyük fayda görülmektedir.

Bugün için değişik kurumlarca yürütülmesine çalışılan hizmetlerin dağınık oluşu sulama projelerinden beklenen faydaların doğması ve ekonomisi yönünden gecikmelere ve israfa sebep olmaktadır. Son yıllarda örnek bir çalışma ile yürütülmekte olan «Seyhan Projesinde» yayıma ilişkin çiftçi eğitim servisi bu yönde ileriki çalışmalara ve kurulması ön görülen yeni örgütlere iyi bir model olabilir.

Bugünkü olanaklarla yayım yönünden sulama geliştirilmesine katkıda bulunabilmek için DSİ ve TOPRAKSU işbirliği içerisinde tali deneme istasyonları açmak suretiyle, 7 adet sulamada deneme ve yayım hizmetine fiilen girilmiş bulunmaktadır.

Her sulamanın kendi ekolojik koşulları içerisinde yetişmesi en uygun bitki deseninin tesbiti sulama başta olmak üzere çeşitli yetiştirme yöntemleri saptanmak suretiyle çiftçinin faydalanmasına sunularak bu çalışmalardan iyi sonuç alındığından bütün sulamalarda yaygınlaştırılması olağandır.

Yurdumuzda değişik kurumlarca yürütülmekte olan tarımsal araştırmaların yeniden gözden geçirilerek çalışmaların Türk çiftçisine yönelik bir durumda yaygınlaştırılarak üretim artışına katkıda bulunabilecek bir duruma sokulmalıdır. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'nin iç ve dış tüketim hedefleri de gözönüne alınarak rasyonel bir üretim projeksiyonu yapılmalıdır. Bugünkü durumu ile araştırma müesseseleri kendilerinden bekleneni verememektedir.

ÖNERİLER :

Baştan beri temas ettiğimiz konuları özetleyecek ve bir sonuca bağlayacak olursak; Devlet sulamalarında tarımsal gelişmeyi engelleyen başlıca sorunları ve düşünülen önerileri şöylece sıralamak olağandır.

1 — SULAMA ŞEBEKELERİNDE NOKSANLIK VEYA YETERSİZLİKLER BULUNMAKTADIR :

Bu sorunun halli için yeni yatırımların yanında noksanlık ve yetersizliklerden dolayı gelişemeyen şebekelerden ekonomik olanlara öncelik tanınmalı, bunların tamamlanması yoluna gidilmelidir.

2 — SULAMA ALANLARINDA GEREKLİ OLAN ARAZİ DEVELOPMAN HİZMETLERİ :

Daha önce de temas edildiği gibi, sözü edilen gelişmenin kısa sürede sağlanabilmesi için, ilgili kuruluşlar arasında imkânlar yönünden eşitlik sağlanması ve bu günkü imkânların genişletilmesi gerekmektedir.

3 — TARIMSAL GİRDİLERİN TEMİNİ VE ORGANİZASYONU İYİLEŞTİRİLMELİDİR.

Tarımsal girdilerin temini ve yeterli derecede organizasyonu Türk tarımının genel sorunu olmakla beraber, Devletçe sulamaya açılmış

alanlarda bu sorun daha da önem kazanmaktadır. Halen mevcut olan girdi temini ve kredilendirilmesi metod ve olanaklarının mutlaka gözden geçirilerek geliştirilmesi lâzımdır.

4 — ÇİFTÇİLERİN EĞİTİMLERİ İÇİN YENİ VE ETKİLİ TEDBİRLER ALINMALIDIR :

Bu konuda etkin bir iş birliğine gidilmeli, eğitim hizmetleri fiziksel yatırımlara paralel olarak programlanmalı ve finanse edilmelidir. Muhtelif kuruluşların olanakları belirli plân ve programlar içerisinde birleştirilerek tek elden yönetilmelidir.

5 — İLGİLİ KURULUŞLAR ARASINDA ETKİN BİR İŞBİRLİĞİ KURULMALIDIR :

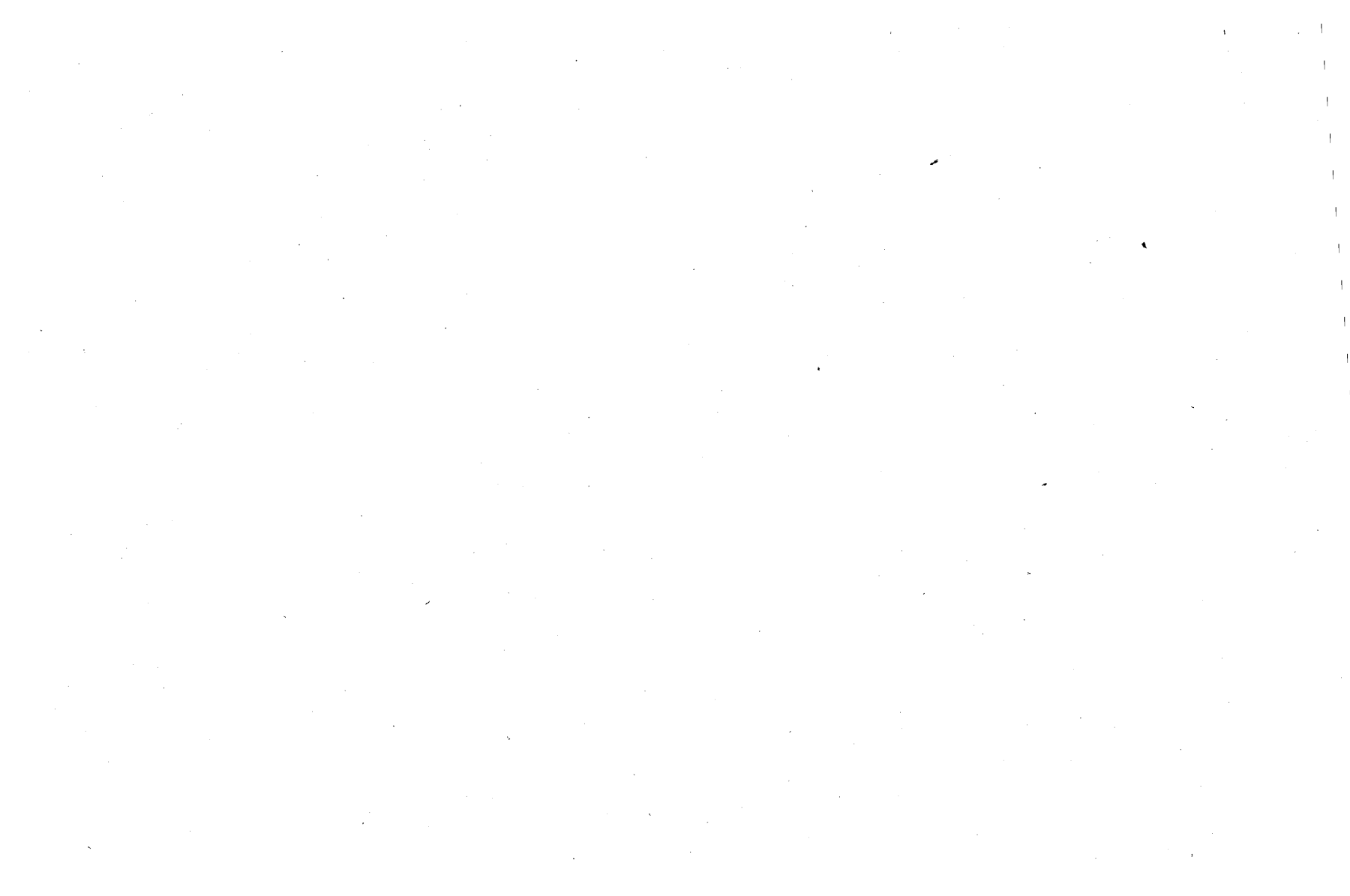
Değişik kuruluşlarca sulama alanlarına götürülen hizmetler iyi bir koordinasyonla birleştirilmeli ve bu hizmetlerin etkinliği arttırılarak, zaman, para ve personel kayıplarına kısa sürede mani olunmalıdır. Bu arada kuruluşların iş yapabilme olanaklarının göz önüne alınmasında ve gerekli bünyesel değişikliklere gidilmesinde fayda vardır.

6 — MÜLKİYET DAĞILIMININ DÜZENLENMESİ GEREKMEK- TEDİR :

Özellikle sulu tarıma açılmış veya açılacak alanlarda bu günkü mülkiyet dağılımının düzenlenmesi ve Devlet yatırımlarından faydalanma oranının arttırılması yoluyla sosyal adalet ilkelerine daha uygun bir uygulamaya geçilmesi gerekmektedir.

7 — DEVLETİN SULU TARIM ALANLARINA YAPTIĞI VEYA YAPMAYI PLANLADIĞI YATIRIMLARDAN BEKLENENLE- RİN SAĞLANMASI İÇİN ETKİN TEDBİRLER ALINMALI- DIR :

Devletin sulu tarım alanlarına yaptığı ve bütçede önemli bir yer tutan yatırımlardan beklenenlerin belli sürelerde ortaya çıkması için kamu ve özel kesimce emredici bir takım tedbirlerin alınmasında ve ciddiyetle takip edilmesinde zaruret vardır. Bunun için çalışmalarda realist bir görüşle detaya inilmesinde ve konunun organik yönünü temsil eden Türk Çiftçisinin bu yöndeki arzu ve olanaklarının iyi değerlendirilerek doğması ön görülen faydanın projede saptanan sürede gerçekleşmesinin sağlanması en önemli sorundur.

TARIM SAVAŞ İLÂÇLARININ ORTAYA GETİRDİĞİ SORUNLAR ÜZERİNDE ODAMIZ GÖRÜŞLERİ

Tarım savaş ilâçlarının insanlığa sağladığı büyük faydalar yanında zararlı etkilerinin bütün dünya araştırmacılarını meşgul ettiği, çeşitli münakaşa ve görüşlere ortam hazırladığı bilinen bir gerçektir.

Sağlık bakanlığının döküman olarak gönderdiği raporda Ülkemizin 3. beş yıllık plan döneminde 57.200 ton zirai mücadele ilâcı sarfedeceği belirtilmektedir. Biz belkide bu rakamın üzerinde bir tüketime ulaşılacağını tahmin etmekteyiz.

Tarım savaş metodlarının geliştirilip yeni uygulamalara gidilinceye kadar zehirliliklerine rağmen insektisitlerin tarımsal mücadelede daha uzun seneler kullanılması bir zaruret olarak görülmektedir. Fakat kullanılmaları mecburiyeti karşısında gerek çevreyi ve gerekse toplumu insektisitlerin zararlı etkilerinden mümkün olduğu kadar korumak devlete düşen bir görevdir.

Zirai mücadele ilâçlarının, imal ihzar, satışa arz ve kullanılmaları ile ilgili tüm çalışmalar Tarım Bakanlığı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğüne yürütüle gelmiştir. 1957 senesinde çıkarılan 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu hizmeti adı geçen Geçen Genel Müdürlüğe vermiştir. Ancak, Zirai Mücadelelerin müstahsil kitle tarafından önemi ve faydası anlaşıldıkça, uygulamalar geliştikçe Raporun 10. sayfasında ileri sürülen

- I — TARIM SAVAŞ İLÂÇLARININ UYGULAMASINDAN DOĞAN SORUNLAR
 - II — TARIM SAVAŞ İLÂÇLARININ BIRAKTIĞI KALINTI NEDENİ İLE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR
 - III — TARIM SAVAŞ İLÂÇLARININ EVLERDE KULLANILMASI NEDENİYLE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR
- 2 sorun daha eklemek yerinde olacaktır.

IV — TARIM SAVAŞ İLÂÇLARININ PARAKENDE SATIŞINDAN DOĞAN SORUNLAR

V — TARIM SAVAŞ İLÂCI İMALATINDA ÇALIŞAN İŞÇİLERİN İLÂÇLARDAN ETKİLENME SORUNU

Bu sorunları madde madde eleştiriye tabi tutarken alınması gerekli önerilerimizi de beraberinde belirliyeceğiz.

I — TARIM SAVAŞ İLÂÇLARININ UYGULANMASINDA DOĞAN SORUNLAR :

1) Tarım savaş ilâçlarının uygulamaya intikalindeki sorunlar :

Tarım savaş ilâçlarının, savaş alanına girebilmesi için Tarım Bakanlığı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğünün o ilâca ruhsat vermesi şarttır. Her ne kadar biyolojik aktivitenin tesbitinde tavsiye olunacak doz için tescili isteyenin isteği üzerinde deneyler yürütülmekte ise de, araştırma müesseseleri o ilâcın çeşitli böcekler üzerinde hangi dozlarda müessir olduklarını tesbit etmektedirler. Yine raporda iddia edildiği gibi doz ve uygulama adedinin bir esasa dayanmadığı konusu (Sahife 8) gerçek dışıdır. Böceğin biyolojisindeki kiritik dönemler ve yılda verdiği nesil adedi saptanarak o ilâçla, mevzu teşkil eden böceğe kaç aplikasyonda tesir olunduğunun kesinlikle tespiti müstahsile tavsiye edildiği bilinmektedir. Ancak, geçiminde gelir sağlama yönünden önem arzeden bir ürünün zararlılardan kurtarılmasını amaç edilen çiftçilerin tavsiye olunan doz ve aplikasyon adedini artırarak ilâçlama eğiliminde oldukları da bir vakiadır, işte bu husus bir sorun yaratmaktadır. Tarımsal savaş ilâçlarının ruhsatlandırılma işlemi ileri dış ülkelerde Tarım Bakanlığına bağlı örgütlerce sağlanmaktadır. Örneğin, (Almanya) kanımızca Tarım Bakanlığına verilen bu hizmete devam olunmadır. Ancak daha sonra açıklayacağımız konularda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Tarım Bakanlığı ile müşterek çalışmalara gitmelidirler.

2) Tarım Savaş ilâçlarının uygulayanlar yönünden yarattığı sorunlar :

Tarım savaş ilâçları genellikle yer aletler ile entansif ziraat yapılan veya devlet mücadelesi uygulanan yerlerde havadan uçaklarla bitkilere atılmaktadır. Her iki haldede uygulamayı yapan çiftçi ve operatörlerin, ilâçların zehirli etkilerinden nasıl korunacağına ait genel talimatlar mevcut ise de bunu kafi görmek mümkün değildir, her çeşit işletmede uygulamayı yapan kişilerin çoğunlukla okuma yazma bilmedikleri cihetle

talimatlara riayet ederek ilâçlama yaptıkları söylenemez. Bu kişiler gerek teneffüs yolu ile gerekse temas suretiyle zirai mücadele ilâçlarından az veya çok etkilenmektedirler.

Yukarıda bahsolunan ve sorun yaratan hususlar her ne kadar Tarım Bakanlığının örgütleri tarafından çeşitli eğitim yolları ve ilâç ambalajları üzerine konan etiketlerle uygulayıcılara ulaştırılmakta ve denetime tabi tutulmakta ise de, çoğunluğu okuma yazma bilmeyen geniş çiftçi kitlesinin bu tavsiyelere riayet edip etmediklerinin denetlenmesi imkânından da yoksun kalmaktadır.

İleri memleketlerde uygulayıcıları zirai mücadele ilâçlarının zehirli etkilerinden korumak için genel talimatlardan ziyade her ilâcın toksikolojik özellikleri, tarım alanının özellikleri ve kullanıldığı bitkiler dikkate alınarak «Zirai Mücadele İlâçlarının emniyetle kullanılmaları için tavsiyeler» adında özel talimatlar hazırlanmaktadır. Bu özel talimatlarda;

- 1 — Kullananların korunmasına ait bilgiler,
 - 2 — Tüketiciler (insan, hayvan) korunmasına ait bilgiler
 - 3 — Evcil ve yabani hayvanların korunmasına ait bilgiler
- Bütün teferruatı ile bu talimatlarda yer almaktadır.

Memleketimizde de bu yönde çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca dış ülkelerde ilâçlama şirketleri geliştirilmiştir. Kazanç sağlamak amacı ile de olsa, hizmete yatkın, bilgili teknisyenler marifeti ile yapılan bu faaliyetler bilim ve tekniğin isteklerine uygun yürütüldüğünden sorun nispeten etkisiz hale getirilmiştir. Her ne kadar 6968 Sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanununun 32. maddesi ile bu yolda yapılacak teşebbüslere yer verilmiş ise de gelişme olmamıştır, arzulanan hususların sağlanması için

1 — Tarım Bakanlığı Tarım savaş ilâçlarının kullanımını azaltmayı hedef alan Tarıf savaş metodlarını geliştirme çalışmalarının yoğunlaştırılmalıdır.

2 — Tarım Bakanlığı Tarım savaş ilâçlarının uygulanmasını yapan işçilerin eğitimine hız vermelidir.

3 — Her ilâç için özel korunma talimatları hazırlamalı ve ilâcın prospektüsünde veya etiketinde bulundurmaktadır.

4 — İlâçlama şirketlerinin geliştirilmesi teşvik olunmalıdır.

5 — Tarım savaş alanında işveren durumunda olan çiftçilere işçi

sağlığı ve iş güvenliği konusunda yükümlükler verilmeli ve çalışma Bakanlığının denetimine tabi tutulmalıdır.

II — TARIM SAVAŞ İLÂÇLARININ BIRAKTIKLARI KALINTI SORUNU :

Tarım savaş ilâçları bitkilerde ve çevrede bıraktıkları kalıntı nedeni ile üzerinde ciddiyle durulması gerekli bir sorun olarak Devlet Örgütlerini meşgul etmektedir. Bu hususta Sağlık Bakanlığının odamıza gönderdiği döküman rapordaki gerçeklere tamamen iştirak ediyoruz. Yalnız 2. noktada ilâvelerde bulunmayı da faydalı görüyoruz.

A — Tarım savaş ilâçlarının bitkilerde bıraktığı kalıntıdan ülkemizde en çok etkilenen tüketici kitledir. Üreticiler kendi ihtiyaçlarını mümkün olduğu kadar ya tarım savaş ilâcı kullanılmayan veya tavsiyelere uygun ilâçlama neticesi ilâçlama ile hasat arasında uzun bir zaman bekletilen ürünlerden tespit ettikleri bazı gözlemlerimizle sabit olmaktadır.

Dış ülkeler beslenmede yer alan gıda maddelerinin fert başına tüketimini saptayarak ürünlerde kabul edilebilecek toleransları saptayabilmektedirler.

Ülkemizde bu gibi çalışmalar saptanmadığından her ilâç için kabul edilebilecek kalıntının sınırını belirlemede oldukça zor bir iş olmaktadır. Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü ihraca dönük ürünlerde alıcı dış ülkelerin saptadığı toleransların alıcı memleketin kabul edebileceği isteğe uyup uymadığı üzerinde bazı çalışmalar yapmaktadır. Yeterli kontrolların yapıp yapılamadığı münakaşa edilmelidir. İç pazarlara verilen ürünlerin istihsal merkezlerinden tüketiciye intikal edinceye kadar ihtiva ettiği kalıntı miktarlarının tesbiti ile Hıfzıssıhha Kanununa dayanarak ilgilenmesi icap eden Sağlık Bakanlığında bugüne kadar hiçbir müspet girişimde bulunmamıştır. Bu yüzden Tarım savaş ilâçlarının zehirli etkileri yüzünden tüketiciler akut veya kronik zehirlenmelere uğramaktadır, ürün kurtarma çabası ile resmi tavsiyelere uymayan, sık sık ilâçlama yapan, yüksek doz kullanan, ilâç atar atmaz hasat yapıp ürünü pazara sevk eden bilgisiz veya cahil çiftçinin olumsuz uygulamaları da dikkate alınırca zehirlenme olaylarının yüksek oranda geliştiği gerçek bir sorun olarak ortaya çıkar. Bu gerçekler karşısında;

1 — Tarım Bakanlığı ihraca dönük ürünlerin alıcı memleketler yönünden veya Beynelminel tespit olunan tolerans tespitlerini bir nevi karantina konusu haline getirmeli ve Bakiye analiz laboratuvarlarını ihraç limanlarına göre çoğaltmalıdır.

2 — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı iç pazara arz edilen ürünlerin devamlı bakiye tespitlerini yapacak bölge lâboratuvarları kurulmalıdır.

B — Tarım savaş ilâçlarının çevreye olan etkisi :

Çevreye etki yapan Tarım savaş ilâçlarını 2 kategoride düşünmek icap eder.

1 — Uygulamadan bir müddet sonra çözünerek etkisini kaybeden, birikim yapmayan insecticidler,

2 — Uygulamadan sonra çözülmeyen ve (persistansı) devamlılığı dolayısı ile birikim yapan insecticidler.

1 — Bu grupta toplanan Tarım savaş ilâçları akut ve kronik zehirlenmelere sebep olur. İlâcın LD 50 değerinin düşüklüğüne ve öldürücü dozu vücuda alınmasına ve ilâçla temas süresinin uzunluğuna göre zehirlenmeler tehlikeli ve hafif olabilir. İlâç baskısı ortadan kalkınca ölüm vaki olmamış ise toksik etki de bir süre sonra kaybolur; genellikle ani tesirlidirlere, zamanla çözülerek terkipleri değişir ve toksik etkileri kalmaz, bu grup ilâçların çevrede devamlılığı yoktur, gıda zinciri içerisinde birikim yapmadıkları için doğada yaşayan canlılarda zincirleme zehirlenmeler devamlı olmazlar.

2 — Bu grup ise, uygulamadan sonra çözülmedikleri ve persistansları yüksek olduğu cihetle kronik zehirlenmelere daha baskın sebep olurlar. Gıda zincirinde birikim meydana getirirler. Böyle bir ilâçla herhangi bir ülkede yapılan tarımsal savaştan diğer ülkelerde etkilenir, bazılarının akümüle ve transloke olma özellikleri dolayısı ile topraktan bitkiye, bitkiden hayvana, hayvandan insana geçişleri süreklilik arz eder.

Çevre çok çeşitli yollarla kirletildiği gibi görülüyorki çok azda olsa, tarımsavaş ilâçlarının zehirli etkilerine de açıktır. Esasen bu düşüncemizi kanıtlayan tespitlerde vardır. Şimâl kutbunda yaşayan penguenlerin yumurtalarında DDT, nin tespit olunması, İngiltere'de Tarımsal savaş alanlarında civciv döneminde küçük tırtıllarla beslenen çil keklik neslinin azalması, su havuzlarında yapılan ilâçlamalarda sulara karışan ilâçların balıkları ve suda yaşayan canlıları öldürmesi, tarım savaş ilâçlarının çevreye etkisine tipik örneklerdir. Hizmeti yürütmekle yükümlü örgütler müşterek çalışmalar yaparak çevre kirlenmesini önlemek, doğa düzenini korumak, tarım savaş ilâçlarının kullanılmasını azaltmak, kısıtlamak veya bazılarını yasaklamak için lüzumlu nedenleri süratle araştırıp etkin metod ve tavsiyeleri önermelidir.

III — TARIM SAVAŞ İLÂÇLARININ EVLERDE KULLANILMASI NEDENİYLE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR :

Ülkemizde evlerde yaşayan ve medical Entomoloji alanına giren hastalık taşıyıcı zararlılar üzerinde bugüne kadar layıkı ile eğinilmemiştir. Gerek üretici ve gerek tüketiciler evlerindeki gıdalara saldıran ve ortamı kirleten insanları rahatsız eden bu böcekleri yok etmek için tarım savaş ilâçlarını kullanmayı adeta itiyat haline getirmişlerdir. Bilgisizce yapılan ilâçlamaların kullanılan ilâcın toksik etkisine göre ölüm kadar varan vak'aları sık sık gazete sütunlarından duyulmaktadır. İstatistik bir bilgi bulunmamakla beraber gazetelere intikal etmeyen vak'aların daha kabarık olduğu kanısındayız, tarım savaş alanlarında uygulama ve bakiyeden ileri gelen zehirlenmelerde memleketimiz koşullarında oluşan bu kategorideki zehirlenmeler daha yoğun gözükmektedir. Bu durumda evinde karşılaştığı bu problemleri tarım savaş ilâçları ile kendi bilgi seviyesinde çözümlenmeye mecbur kalmaktadır. Bu itibarla tarım savaş ilâçlarının evlerde kullanılmasını önlemek ve bunların yerine ihtiyaca uygun yöntem ve materyali vatandaşın istifadesine sunmak için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı konu üzerine eğilmek zorundadır. Aksi halde sadece yasaklamalar bu tehlikeyi önleyemez. Kanımızca uzman kişiler yetiştirilmesi medical entomoloji lâboratuvarları kurulup araştırmalara geçilmesi, evlerde barınaklarda ve insanlarda bulunan hastalık taşıyıcı zararlılarla savaş metodlarının saptanarak etkin savaş uygulamalarına geçilmesini zorunlu görmekteyiz.

IV — TARIM SAVAŞ İLÂÇLARIN PAREKENDE SATIŞINDAN SORUNLAR :

Tarım savaş ilâçlarının parekende satışları 18 Mart 1971 tarih ve 13782 sayılı Resmî gazetede yayınlanan yönetmelik hükümlerine tabidir.

Bayilik yapacak şahıslarda aranan tahsil durumu ve niteliklerini Ziraat Mühendisleri Odası olarak benimsememekteyiz. Özel bilgi ve ihtisasa dayanan bir hizmetin vasıfsız kimselerle sürdürülmesi faydadan çok zarar getirir. Nitekim, Tarım Bakanlığı Örgütlerine uğramadan kendisine başvuran çiftçiye hastalık için kullanılması icap eden ilâcı böcek öldürücü olarak, böcek öldürücü ilâcı hastalık önleyici olarak satan bayilere rastlamak mümkündür.

Bir böceğe kullanılması önde tavsiye olunan insan, hayvan ve sıcak kanlı hayvanlara toksik etkisi daha az ve daha ucuz bir ilâç yerine kazanç sağlamak amacıyla daha toksik ve elinde bulunan daha pahalı veya

daha etkisiz bir ilâcı tavsiye eden bayilerin bulunabileceğide düşünülebilir.

Esasen, zararlı memeliler (kemiriciler), zararlı böcek, hastalık ve ilâç hakkında yeterli bilgisi olmayan bugünkü bayilerden yukarıda söylenenler dışında hizmet beklemek olanaksızdır. Bu nedenle, tarım savaş ilâçlarının satışının bayilik kisvesinden kurtarılıp Türkiye koşullarına göre tarım savaş eczaneleri geliştirilmek suretiyle tarım savaş hizmeti için Üniversitelerin Bitki Koruma Bölümünden yetişen veya bu konuda araştırma ve uygulama hizmetlerinde çalışarak tecrübe kazanan ziraat yüksek mühendislerince yürütülmesinde sayılamayacak kadar çok yararlar görmekteyiz.

V — TARIM SAVAŞ İLÂCI ENDÜSTRİSİNDE ÇALIŞAN İŞÇİLERİN SORUNU :

Kanımızca, tarım savaş ilâçlarının devamlı etkisinde olanlar, bu endüstride çalışan işçilerdir. Dış ülkelerde, bilhassa organik fosforlu tarım ilâcı imal eden endüstri işçileri, işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden devamlı muayene ve kontrole tabi tutulmaktadır. Gerçi, Çalışma Bakanlığı günde 8 saat ve daha az çalışması işler tüzüğü ile çalışma saatleri üzerinde durmuştur. Fakat, Endüstride çalışan işçilerin sağlık kontrolü ve Kolinestrazanzimi aktivitesinin tespit çalışmalarının devamlı yapıldığını sanmıyoruz.

Çalışma ve Sağlık Bakanlıkları işyeri kontrolü ile birlikte işçilerin sağlık kontrollerini ilmin isteği istikametinde muntazam aralıklarla rutin bir hizmet haline getirilmelidir. Bu cümleden olarak, tarım savaş endüstrisi artıkları veya temizlik nedeniyle toplanan ilâç artıklarının yok edilmeleri endüstriden çıkan kirli suların akıntı bölgelerinde (tarım sahası dere veya deniz) zararlı olup olmadığı, zararlı ise zararının nasıl önlenebileceğinin araştırılıp gerekli tedbirlerin acilen alınmasına uygun mütalâa etmekteyiz.

SONUÇ :

1 — Konu ile ilgili devlet örgütleri yetkililerinin bir araya gelmeleri tartışılmaya değer bu konulara çözüm aranmalıdır.

2 — Kuruluşlar, tarım savaş ilâçlarının kullanılmalarından doğan sorunların çözümlenmesi için Kanuni yetki sınırlarına göre aralarında etkili görev taksimi yapmalıdırlar.

3 — Kuruluşlar arasında yapılan görev taksimatı nedeniyle hizme-

tin yürütülmesinde boşluk bırakılmamalı, organik bir bağ kurulmalı zaman zaman toplanıp alınan tedbirler değerlendirilmelidir.

4 — Yapılacak müşterek toplantıda tarım savaş ilâçların rejistre edilmeleri, toleransların saptanması, ürünlerin bakiye yönünden pazar kontrollerinin sağlanması, ihraca dönük ürünlerdeki kalıntının alıcı memleket isteklerine uyup uymadığının ihraç kapılarında denetlenmesi, perakende tarım ilâcı satan endüstri işçisi ve tarım işçisini tarım eczanelerinin kurulması medical entomoloji hizmetinin geliştirilmesi üretici, tüketici, çevredeki evcil ve yabani hayatı tarım ilâcının toksik etkisinden korumak için tüm ihtimaller yeniden gözden geçirilmelidir.

TARIMDA ÖRGÜTLEŞME
ve
SOSYAL GÜVENLİK

TARIMDA ÖRGÜTLEŞME VE SOSYAL GÜVENLİK

I — Tarımda Örgütlenme

- A) Dernekler
- B) Kooperatifler
- C) Şirketler
- D) Birlikler
- E) Ziraat Odaları ve T. Ziraat Odaları Birliği
- F) Tarım İşveren Sendikaları
- G) Tarım İşçileri Örgütleri
- H) Tarımda örgütlenme ile ilgili öneriler ve izlenecek yollar.

II — Tarımda Sosyal Güvenlik

- A) Sosyal Güvenliğin tanım ve kapsamı
- B) Yurdumuzda Sosyal Güvenlik Çalışmaları ve Müesseseleri
- C) Dünya'da tarım sektöründe sosyal güvenlik uygulamaları
- D) Türkiye'de sektörler itibariyle sosyal güvenlik durumu,
d 1 — Tarım dışı sektörlerde,
d 2 — Tarım sektöründe,
- E) Türkiye'de tarım sektöründe Sosyal Güvenlik problemleri ve çözüm yolları,
- F) Tarımda Sosyal Güvenlik ile ilgili öneriler ve izlenecek yollar.

TARIMDA ÖRGÜTLEŞME ve SOSYAL GÜVENLİK

I — TARIMDA ÖRGÜTLEŞME :

Toplam nüfus içindeki oranının yıldan yıla düşmesine rağmen, mutlak sayısı artmaya devam eden çiftçiler ve tarım işçileri; hâlâ nüfusun % 65 ini teşkil etmekte ve Türk Toplumunun en az örgütlenmiş ve sosyal güvenlikten mahrum kalmış tek kesimini temsil etmektedir.

Son yıllarda sarfedilen devamlı gayretlere ve elde edilen gelişmelere rağmen; tarım kesiminin örgütlenmesi, arzulanan düzeye yaklaşmamıştır. Çiftçilerin ve tarım işçilerinin 70 binden fazla yerleşim ünitesinde dağınık halde bulunuşu, köylerimizin genellikle yol, elektrik, haberleşme ve okul gibi imkânların tamamından veya bir kısmından mahrum oluşu da örgütlenmeyi güçleştirmektedir.

Mevcut güçlüklerle rağmen ;gerek haklarının korunması ve ihtiyaçlarının lâıyık ile ilgililere duyurulması, gerek ekonomik bakımdan güçlenmeleri ve gerekse sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması bakımından çiftçilerin ve tarım işçilerinin de örgütlenmesini sür'atle geliştirmeleri kaçınılmaz hale gelmiştir.

Ülkemizde hâlen mevcut çiftçi örgütlerinin başlıcaları dernekler, kooperatifler, şirketler, kamu kurumu niteliğinde Birlikler, Ziraat Odaları, Ziraat Odaları Birliği ve Tarım işveren sendikalarıdır.

Tarım işçileri ise muhtelif sendikalarda örgütlenme çabası içindedir.

Konunun gerekli açıklığa kavuşabilmesi için gerek çiftçi, gerek tarım işçisi örgütlerinin halihazır durumlarını, problemlerini, çözüm yollarını belirtmede ve önerilerimizi açıklamada fayda görüyoruz.

A — ÇİFTÇİ DERNEKLERİ :

Dernekler Kanununa göre kurulan çiftçi kuruluşlarının tam sayısı bilinmiyor ise de sayıları ve üyeleri hayli kabarıktır. Büyük çoğunluğu diğer çiftçi kuruluşları ile irtibatsız durumdadır.

Merkezi Ankara'da bulunan «Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu» bu guruptaki çiftçi kuruluşlarının en güçlü olanıdır. Bu Federasyonunun başlıca üyeleri; Adana, Ceyhan, Tarsus, Hatay Çiftçi Birlikleri ile İçel Çiftçiler ve Bahçeciler Birliği, Ege Çiftçiler Derneği, Manisa Bağcılar Derneğidir.

«Köy Güzelleştirme Dernekleri» ile «Köy Güzelleştirme ve Kalkındırma Dernekleri» de bu grupta yer almaktadır.

Dernekler Kanununa göre meydana gelen çiftçi kuruluşları mahalli ve mevzii konularla uğraşmakta, üye sayılarının ve finansman imkânlarının mahdut oluşu yüzünden etkileri de mahalli kalmaktadır. Bu kuruluşların ülke çapında örgütlenebilmeleri hayli güç görünmektedir.

B — KOOPERATİFLER :

Tarımsal Kooperatifçilik Hareketi ve Memleketimizdeki Kooperatiflerin Durumu :

Kooperatifçilik hareketi, demokratik rejim altında topyekün kalkınmanın en önemli araçlarından biridir.

Kooperatifler özel mülkiyete dayalı olarak bir taraftan çiftçilerin kalkınma çabalarına gönüllü olarak katılmalarını, diğer taraftan kalkınma sonuçlarından adaletli olarak faydalanmalarını esas alan ekonomik kuruluşlardır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kooperatiflerin kurulması ve gelişmesi ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın ve beşerî tekâmülün en önemli etkenlerinden biri olarak düşünülmelidir.

Bu temel düşünceden hareket ederek kooperatifler bilhassa şu amaçların gerçekleştirilmesi için kurulmalı ve geliştirilmelidir.

1) Kaynakları ve imkânları mahdut olan çiftçilerin ekonomik sosyal ve kültürel durumlarını geliştirmek, teşebbüs kabiliyetini ve ruhunu teşvik etmek.

2) Ufakta olsa tasarrufu teşvik etmek tefeciliği önleyerek adil bir kredi sistemini tesis etmek suretiyle şahsi ve milli sermayeyi arttırmak.

3) İktisadi faaliyetlerin ve işletme fazlalarının adil bir dağılımının demokratik kontrolünü sağlayacak büyük bir faktörü ekonomiye kazandırmak.

4) Memleketin en ücra köşelerindeki tüm kaynakları işletmek suretiyle milli geliri artırmak. Bu genel tanımlamadan sonra memleketimizdeki tarımsal kooperatiflerin hali hazır durumunu belirtmek icabederse,

100 yıl kadar önce Mithat Paşa ile başlayan kooperatifçilik hareketi son yıllarda (1968 den itibaren) oldukça önemli gelişmeler göstermekle beraber henüz arzu edilen seviyeye ulaşmamıştır.

Aşağıda arz ettiğimiz tablonun tetkikinde anlaşılacağı gibi sayısal gelişmenin bir hayli önemli olmasına karşılık kooperatiflerin Türk ekonomisine katkıları bu sayısal artmayla mütenasip olmamıştır.

Bunun nedenleri genel ve özel kooperatifler kanunları çıkarılmış olmasına rağmen mevzuatın dağınıklığı ve mevcudun tatbik edilmemesi sonucu önemli sorunlarla karşı karşıya kalmalarıdır.

31.10.1973 tarihi itibarıyla memleketimizde tarım sektöründe faaliyet gösteren 9305 adet kooperatif bulunmaktadır.

Bu kooperatiflerin yıllar itibarıyla sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

GENEL HÜKÜMLERE TABİ TARIMSAL KOOPERATİFLER

Kooperatifin adı	1966	1968	1970	31.10.1973
	Koop. Sayısı	Koop. Sayısı	Koop. Sayısı	Koop. Sayısı
Köy Kalkınma	382	968	1657	4431
Pancar ekicileri istihsal	18	19	19	20
Orman ürünleri İstihsal (Orman Kalkınma)	9	26	91	363
Çay Ekicileri İstihsal	15	18	41	73
Balıkçılık	37	65	94	166
Toprak - Su	407	720	850	1096
Pazarlama	28	70	91	217
Hayvancılık	—	—	—	223
Diğerleri (Arıcılık, sütçülük, tavukçul.)	—	—	—	18
T o p l a m	896	1886	2843	6607

ÖZEL KANUNLARA TABİ TARIMSAL KOOPERATİFLER

Tarım Kredi	1816	1936	2017	2045
Tarım Satış	236	422	638	653
T o p l a m	2052	2358	2655	2698

TARIMSAL KOOPERATİFLERİN SORUNLARI :

Tarımsal kooperatiflerin kuruluşlarından işleyişlerine kadar çok çeşitli sorunları bulunmakla beraber acele haline zaruret görülen başlıca 4 temel sorun bulunmaktadır.

- 1) EĞİTİM SORUNU
- 2) SERMAYE ve KREDİ SORUNU
- 3) ÜST ÖRGÜTLENME SORUNU
- 4) MEVZUAT SORUNU

EĞİTİM SORUNU :

Bilindiği üzere, kooperatifçilik hareketinin geliştirilmesi maksadıyla kooperatifçilik ilke ve metodlarının evvela gerekli ortamı hazırlamak üzere kooperatifleşmesinde fayda umulan bireylere ve bunun paralelinde kurulmuş olan kooperatiflerin ortaklarına, idareci ve memurlarına öğretilmesi şeklinde ifade edilen (Kooperatifçilik Eğitimi) kooperatifçiliğin temel ilkelerinden birisidir.

Bütün Dünyadaki kooperatifçilik tatbikatında, eğitim ilkesinin özellikle az gelişmiş ülkeler için çok büyük önem taşıdığı ve diğer kooperatifçilik ilkelerinin tam olarak uygulanmasının ancak bu ilkenin uygulanmasına bağlı olduğu kati olarak kabul edilmiş bulunmaktadır.

Memleketimiz az gelişmiş bir ülke olmasına rağmen kooperatifçilik eğitimine gerekli önem verilmemiş ve bu konuda yapılabilen çalışmalar, Sanayi ve Ticaret, Köy İşleri Bakanlıklarıyla Türk Kooperatifçilik Kurumunun, Ziraat Bankasının ve Tarım Kredi Kooperatifleri Yardımlaşma Birliğinin münferit gayretlerinden ibaret kalmıştır.

Memleketimize göre daha az gelişmiş durumda bulunan bir çok Asya ve Afrika ülkelerinde bile kooperatifçilik eğitimi için kooperatifçilik okulları mevcut olduğu halde ülkemizde böyle bir okul açılmamıştır, hattâ fakültelerimizde bile genel olarak kooperatifçilik dersleri yoktur.

SERMAYE VE KREDİ SORUNU :

Tarımsal kooperatiflerimizin gerek kendi sermayeleri gerekse kredi imkânları yetersiz bulunmaktadır.

Tarımsal Kooperatiflerin kendi sermayeleri :

- a) Tarım sektöründeki aile gelirinin çok düşük olması
- b) Ortakların düşük sermaye payı yüklenmeleri,
- c) Ortakların yüklenmiş oldukları düşük sermaye paylarını bile tam olarak ödememeleri,
- d) Kooperatiflerin sermaye birikimini teşvik edecek unsurların sınırlı oluşu, gibi nedenlerle yetersizdir.

Tarımsal kooperatiflerin kredi imkânları ise :

- a) Tarım kooperatiflerinin kendilerini, yeterli ve uygun şartları haiz krediyle destekleyecek özel bir finansman kurumundan mahrum olmaları,
- b) Tarım kredi kooperatiflerinin mevduat kabul edememeleri,
- c) Kooperatiflerin kredi alabilmeleri için gerekli teminatlar hususunda mevcut mevzuat güçlükleri,
Gibi nedenlerle yetersiz bulunmaktadır.

Bu itibarla, Tarım kooperatiflerimize kredi açılma şartlarının ağırlığı ve daha çok ticari usullere göre olması nedeniyle, bazı ahvalde açılan yetersiz krediler bile tarım kooperatiflerince kullanılamamaktadır.

Diğer taraftan tarım kooperatiflerine verilen kredilerin faizleri, tarım kooperatiflerinin çeşitli faaliyetlerinde ve özellikle yatırım uygulamalarındaki başarılarını engelleyecek derecede yüksektir.

Halbuki kurulmuş ve kurulacak olan tarımsal kooperatiflerin gayeleri muvacehesinde, rekabet etmek mecburiyetinde oldukları aracı ve tefeciler kadar ve hattâ yaptıkları tesisler dolayısıyla onlardan daha fazla sermaye ve krediye ihtiyaçları bulunmaktadır.

Memleketimizdeki tarımsal kredi düzeni ise bunun tam aksine, Tarım kooperatiflerinden ziyade tüccarlara kolaylık gösterecek şekilde yönelmiş olduğundan küçük çiftçilerimizin kredi ihtiyacını etkili olarak karşılama imkânına sahip olmayan Tarım Kredi Kooperatifleri, aracılık ve tefeciliği ortadan kaldıramadığı gibi diğer tarımsal kooperatiflerimizde kendilerinden beklenen gayelere doğru gelişme olanağını bulamamaktadırlar.

ÜST ÖRGÜTLENME SORUNU :

Daha evvel belirtildiği üzere, kooperatifçilik hareketinin gelişmesi

ve sorunlarının çözümlenmesi büyük ölçüde, kooperatif üst örgütlerinin teşekkül etmesine bağlı bulunmaktadır.

Halen Tarımsal kooperatiflerimiz, bazı Tarım Satış, Köy Kalkınma ve Pancar Kooperatifleri Birlikleri ile Tarım Satış Kooperatifleri Merkez Birliği haricinde birim üstü örgütlenmemişlerdir. Yıllardan beri kurulan Tarım Kooperatifleri, yurdun muhtelif yerlerine dağılmış birimler olarak ortaklarına faydalı olmaya çalışmaktadırlar.

Ancak, bütün Dünya kooperatifçileri tarafından da katiyetle kabul edildiği gibi, kooperatifler birim üstünde birlik ve merkez birlikleri halinde örgütlenmedikçe, ortaklarına gereği şekilde faydalı olamazlar, münfert kooperatiflerin faydaları kısmi kalmağa mahkumdur.

Zira, üst örgütlerini tamamlamamış bir kooperatif hareketi, özellikle fırsat eşitliğine dayalı olarak kredi sorununun çözümlenmesinde, tarımsal sanayiın yaratılmasında, iç ve dış ticarete ve bilhassa ihracata dönük kooperatifçilik faaliyetlerinin sağlanmasında memleket çapında hiç bir zaman önemli rol oynayamaz.

MEVZUAT SORUNU :

Memleketimizde Tarımsal kooperatifçiliği düzenleyen mevzuatın dağınık ve yetersiz olması, gerek kooperatifçilik hareketinde gelişmeye gerekse kooperatiflere götürülen hizmetleri aksatıcı en büyük problemlerden birisidir.

Tarım Satış kooperatifleri 1935 yılında çıkarılmış olan 2834 sayılı kanuna ve Bakanlar kurulunca tastik edilmiş Tip Anasözleşmeye göre kurulup işlemekte ve günün şartlarına uygun olarak çalışmadıkları için devlete çok büyük külfet yükleyerek kredi kaynaklarının sarsılmasına sebep olmaktadır.

1935 yılında kabul edilen 2896 sayılı kanuna göre kurulan tarım Kredi Kooperatifleri T.C. Ziraat Bankasının vesayeti altında 37 yıl tek amaçlı olarak tarımsal kredi (ayni ve nakdi) temini ile iştigal etmiştir. Ancak bu geçen uzun sürede birim kuruluş olan kooperatifin üzerinde birlik, bölge birliği gibi üst kuruluşlara gidememişler veya gitmelerine müsaade edilmemiştir.

Günün şartlarına uymayan ve T.C. Ziraat Bankasının patronajı altında dağıttığı yetersiz kredilerle ve çalışma düzeniyle çiftçilerimize faydalı olamayacağı anlaşıldığından 28 Nisan 1972 tarihinde Resmî Gazete de yayınlanarak yürürlüğe giren 1581 sayılı Kanunla yeni hüviyetine kavuşmuştur.

1581 sayılı Kanunla Tarım Kredi Kooperatifleri çalışma konuları itibariyle birer banka ofisi olmaktan kurtarılmış ortaklarının mahsul yetiştirmelerini temin, mahsulleri değerlendirme, ihtiyaçlarını giderme ve mevduat toplama, sigortacılık yapma imkânlarını elde ederek çok amaçla kooperatifler hüviyetine girmişlerdir.

Ancak 1581 sayılı Kanunda 2836 sayılı Kanundan daha liberal olmasına rağmen, Tarım Kredi Kooperatiflerini devletin müdahalesinden kurtaramamıştır.

1581 sayılı Kanunda da kooperatifçiliğin temel ilkelerine aykırı olarak,

— Yönetim kuruluna tayinle üye girmekte,

— Yönetim kurulu üyeliğini de iktisap edecek kooperatifi memurları yetkili kurullarınca değil, Devlet tarafından tayin edilmekte,

— Kooperatif, Bölge Birlikleri ve Merkez Birliğinin en yetkili organı olması icabeden Genel kurulların kararları üst kuruluşlar ve Ticaret Bakanlığının uygun görmesinden sonra değer taşımakta,

— Kooperatifler ve birlikler üst kuruluşun ve Bankanın talimatına uymağa mecbur edilmektedir.

Kanun yürürlüğe gireli 1,5 sene olmasına rağmen, kanunda yazılı anasözleşmeler henüz resmi gazetede ilân edilmemiştir.

Mevzuat sorununu çözmek üzere 1969 yılında çıkarılmış bulunan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu da bir çok yenilikler getirmesine rağmen, Tarım kooperatifleri bakımından ihtiyacı giderecek nitelikte değildir. Ayrıca, yeni kooperatifler kanunu, memleketimizde mevcut tarımsal kooperatiflerin önemli bir kısmını teşkil eden Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatiflerini de kapsamı dışında bırakmıştır.

Diğer taraftan, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununu takiben 1196 sayılı Tütün Tarım Satış Kooperatifler Kanunu, kooperatifçilik ile ilgili bazı maddeleri ihtiva eden «Su Ürünleri Kanunu» çıkarılarak bu husustaki mevzuat büsbütün dağınıklığa yönelmiştir.

Son olarak Toprak ve Tarım Reformu kanunu ile kooperatifçiliğimize yeni hükümler getirilmiştir. Beynelmilel kooperatifçilik ilkelerine uygun olarak hazırlanan 1163 sayılı kanuna da aykırı olan hükümlerle kooperatifçiliğin temel felsefesi zedelenmiş, bilhassa serbest giriş çıkış ilkesi ortadan kaldırılmıştır.

Diğer taraftan, Tarımsal kooperatiflerin kuruluşu, eğitimi, işleyişi, finansmanı ve denetimi konularında halen, Sanayi ve Teknoloji, Tica-

ret, Köy İşleri, Orman, Tarım Bakanlıkları ile Şeker Şirketi, Ziraat Bankası Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı v.b. kuruluşlarda muhtelif seviyelerde birimler mevcut olmasına rağmen, dağınıklık sebebi ile yeterli kadar hizmet görülememektedir.

Özet olarak, tarımsal konulardaki çeşitli kooperatifçilik faaliyetlerinin özelliklerine ve bunlarla ilgili hizmetleri yürüten dağınık kamu kuruluşlarının ihtiyaçlarına göre çıkarılan kanunlar; hem mevzuat çeşitliliğine, hem de götürülen hizmet ve yardım anlayışında dağınıklık ve yetersizliğe sebep olmaktadır.

HAL ÇARELERİ :

1 — Eğitimle ilgili tedbirler :

Eğitim sorunun çözümü bir taraftan Devletin alacağı tedbirlere, diğer taraftan üst örgütlenme sorununun çözümüne bağlı bulunmaktadır. Bu tedbirler kısaca şöyle sıralanabilir.

1 — Kooperatifçilik ilkelerine bağlı olarak erişilmesi istenilen hedef, kooperatifçilik eğitiminin bizatihi kendi üst örgütleri tarafından yapılmalıdır.

Ancak, Türkiye'de Tarımsal Kooperatiflerin üst örgütleri henüz tamamlanamadığından, bunların kuruluşu ve yeterli seviyeye geliş sağlanıncaya kadar Devlet, gerek kooperatifçilik ortamını yaratmak üzere halkın, gerekse kurulmuş kooperatiflerin idareci, memur ve ortaklarının eğitimi için gerekli hizmetleri götürmekle yükümlü olmalıdır.

Bu maksatla;

a) Devlet, kooperatifçilik eğitimi için kooperatifçilik okulları kurmalıdır.

b) Tarımla ilgili meslek okulları ve Fakültelerde kooperatifçilik derslerine özel bir yer verilmeli, TRT ve diğer halk eğitim programlarında kooperatifçilik konusu işlenmeli, ayrıca ordu eğitim çalışmaları içerisinde konu yer almalıdır.

c) Sanayi ve Teknoloji Ticaret, Köy İşleri, Tarım Bakanlıklarınca ve Ziraat Bankası, Ziraat Odaları, Şeker Şirketi gibi kuruluşlarca halen yapılmakta olan yetersiz kooperatifçilik eğitimi çalışmaları, birbirleri ile ilişki kurularak daha müessir ve yaygın hale getirilmelidir.

d) Araştırmaya dayanmayan bir eğitim yüzeyde kalmaya ve çok kere faydasız ve tutarsız olmaya mahkum olduğundan kooperatifçilik

eğitimini destekleyecek, sorunları ve cözümlemlerini araştıracak «Koopera-
ratifçilik Araştırma Enstitüleri» kurulmalıdır.

2 — Devletin çalışmaları yanında, tarımsal kooperatiflerimizin kurulmaya başlanmış bulunan üst örgütlerinin de hizmet içi ve daha sonra yurt çapında olarak ortak eğitimi yapabilmesi için çalışmalara başlanılmalı ve devlet bu hususta geniş çapta yardımcı olmalıdır.

İlerde, kooperatif üst organizasyonları bu işi yürütecek seviyeye geldiği zaman bile Devlet, eğitim hizmetlerinin devamlılığını ve etkili-
liğini sağlamak üzere teknik ve mali yardımlarına devam etmelidir.

2 — Sermaye ve Kredi ile ilgili tedbirler :

Tarımsal kooperatiflerin sermaye ve kredi sorununu çözebilmek için münferiden düşünölebilecek bazı geçici tedbirler bulunmakla beraber problemi köklü olarak halledebilecek tek yol derhal bir «Tarım Kooperatifleri Bankası» kurulmasıdır. Bunun haricindeki bütün tedbirler yetersiz kalmağa mahkumdur.

Tarım Kooperatifleri Bankası bütün Tarım Kooperatiflerinin ihtiyacı olan her türlü krediyi uygun şartlarla ve yeterli bir şekilde temin edecektir.

Bu bankanın öz kaynaklarının teşkilinde;

a) Tarım Kredi Kooperatiflerinin birikmiş sermayesi ve öz kaynaklarından faydalanılacak,

b) Başta Devletin iştiraki düşünölmek üzere, Tarımsal Kooperatif Birlik ve Merkez Birlikleri, Ziraat Odaları, Ziraat Bankası, diğer bankalar v.b. gibi teşekküller ortak olarak katılabileceklerdir.

Tarım Kooperatifleri Bankasına finansman imkânları sağlanması bakımından;

a) Tarım Kooperatifleri Bankası mevduat kabul etmeli,

b) Merkez Bankasından uygun şartlarla reeskont yapma imkânına kavuşturulmalı,

c) Kooperatifler kanalı ile diş memleketlere gönderilen ve gönderilecek işçilerin kooperatiflerine olan ilâve taahütlerinin yatırımlara kanalize edilmesi bu banka vasıtası ile yapılmalı,

e) Tarımsal Kooperatiflerin yaptıkları yatırımlar gerektiğinde bu bankanın kontrolünde yapılmalıdır.

1581 sayılı Kanunda da kurulacağı belirtilen Tarım Kooperatifleri Bankası, yurdun muhtelif yerlerine dağılmış bulunan ve sayıları 2000 i aşkın olan mevcut tarım kredi kooperatifleri ve yeniden kurulacak olanları ve diğer Tarımsal Kooperatiflerle irtibatlı olarak çalışarak, bunları finanse edecek, Tarım Kredi Kooperatifleri ise çiftçilere kredi vereceklerdir.

Mahalli Tarım Kooperatiflerinin kredi ihtiyaçları Tarım Kooperatifleri Bankasının illerdeki Şubeleri tarafından, kooperatif Birlik ve Merkez Birliklerinin ihtiyaçları ise bu bankanın Merkez Şubesi tarafından temin edilecektir.

3 — Üst Örgütlenme ile ilgili tedbirler :

Tarımsal kooperatifçiliğin üst örgütlenme sorununu çözümlemek için :

a) Halen bu husustaki ortalama temel yaratmış bulunan 1163 sayılı kanun muvacehesinde hazırlanan birlik anasözleşmeleri yanında merkez birlikleri anasözleşmeleri de ilgili kamu kuruluşlarının müşterek anlayış ve işbirliği içerisinde devlet üst örgütlenmeye geçişte kooperatiflere her türlü kolaylığı göstermeli ve yardım yaparak üst örgütlerin kurulmasında teşvik edici ve yardımcı olmalıdır.

b) 1163 sayılı Kanunun bu konuda açık olmayan hükümlerini tamamlayıcı mahiyette olmak üzere, ilgili kamu kuruluşları, kooperatif üst organizasyonlarının gayelere uygun olarak işleyiş mekanizmalarını düzenleyici tedbirleri müşterek esaslara bağlamalı, gerekirse kanunda ilâve ve değişiklikler sağlanmalıdır.

c) Kooperatif üst organizasyonları kuruluş gayeleri bakımından yeterli hale geldikçe devlet bu noksanlık dolayısıyla yıllardan beri Tarımsal kooperatifler üzerinde devam ettirdiği vesayeti yavaş yavaş bunlara devretmekten çekinmemeli, aksine kooperatifçiliğimizin bu surette gerçek gelişmeye yöneleceğini kabul ederek memnun olmalıdır.

4 — Mevzuat ile ilgili tedbirler :

Bu sorunun çözümlenebilmesi için 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, esas Kooperatifler Kanunu olarak kalmakla beraber,

a) 2834, 1163, 1196, 1581 sayılı Kanunlarla Su Ürünleri Kanununa göre kurulmuş olan Tarımsal Kooperatiflere ait tüm mevzuatı kapsayacak ve bu kanunların yerine kaim olacak özel bir «TARIM KOOPERATİFLERİ KANUNU» çıkartılmalıdır.

b) Bu kanunda yer alacak maddelere istinaden, tarımsal konuların özelliklerine göre kurulan kooperatiflerin faaliyetleri, tip anasözleşmeler altında gruplandırılmalıdır.

c) Tarım Kooperatifleri Kanununda, Tarım Kooperatifleri Bankası ve Tarımsal kooperatiflerin üst organizasyonları arasındaki ilişkiyi açıkça düzenleyen maddeler yer almalıdır.

d) Tarım Kooperatifleri Kanunu, Devletin kooperatifçilik hizmetlerini dağınıklıktan kurtarıcı hükümleri de getirmeli ve bu konudaki bütün hizmetleri (kuruluş, eğitim, hukukî ve teknik denetim, rehberlik ve müşavirlik v.s.) tek elden yapmak ve böylece hizmetlerin etkinliğini artırmak üzere mutlaka bir «TARIM KOOPERATİFLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ» kurulmalıdır.

TOPRAK VE TARIM REFORMU VE KOOPERATİFLERİ :

Toprak ve Tarım Reformunun temel hedefi olan ekonomik amacının gerçekleştirilebilmesi için kooperatifler ve çok faydalı bir vasıta-
dır.

Aksi halde, neticede küçük işletmelerin meydana gelmesini sağlayacak bir reformun başarılı olması mümkün olamaz.

Toprak ve tarım reformunda hedef yeter gelirli aile işletmelerinin teşkili olacağından müşterek ihtiyaçların karşılanmasında bilhassa mahsüllerin pazarlanması ve değerlendirilmesinde kooperatiflerin önemi çok büyük olacaktır. Bu kooperatifler de müstahsillerin her konuda serbestçe karar verebilecekleri bir birlik olarak düşünölmelidir.

Toprak ve Tarım reformunda başarı, çiftçilerin tarımda ve tarımsal endüstride teknolojik gelişmelere kısa zamanda ayak uydurabilecekleri örgütler içinde toplanmaları ile mümkündür. Bu örgütlenmeler de bugünkü köy kalkınma kooperatiflerinde olduğu gibi çok yönlü kooperatifler olmalıdır. Bu bakımdan toprak ve tarım reformu uygulaması için yeni bir kooperatif modeli aramaya, yaratmaya lüzum yoktur.

Bu bakımdan toprak ve tarım reformu kooperatifleri, köylü tarafından benimsenmiş olan ve başarılı örnekler veren kalkınma kooperatifleri gözönüne alınarak reformla tarımsal kalkınmanın ayrılmazlığını da düşünerek reform ve kalkınma kooperatifleri olarak kurulmalıdır.

Devlet bilhassa bu kooperatiflere finansman ve teknik yardım bakımından bütün imkânlarını seferber ederek anayasamızın 51 nci maddesinin gereğini eksiksiz olarak yerine getirmelidir.

C) ŞİRKETLER :

Üreticilerin pazarlama ve mahsullerinin değerlendirme hizmetlerini yapan bazı şirketler de mevcuttur.

Önemli istihlal bölgelerinde bilhassa ihracat için tarımsal ürünlerin satışını daha iyi fiyat ve şartlarla yapmak ve ürünleri işlemek amacıyla çiftçilerin de iştirak ettiği Türk Ticaret Kanununun hükümlerine göre kurulan muhtelif Anonim Şirketlerde bir nevi çiftçi örgütü sayılabilirler.

Ancak iştirakçileri kim olursa olsun sermaye kuruluşu olan bu şirketler profesyonel idarecilerin elinde (kuruluş amaçlarına da uygun olarak) kâr gayesiyle hareket ettiklerinden ve malın bir kısmını da ortak olmayan üreticilerden aldığı ve çiftçilerin sermaye payları küçük olduğundan (kâr dağıtımında) risturun şeklinde fiyat farkından istifade tam anlamıyla olmamaktadır.

Bununla beraber Antalya'da ANTAR, İzmir'de EGEMES, TARIMTAŞ, Bursa'da ZÜRÇAŞ, MARTAŞ, Mersin'de TÜDAŞ, Adana'da ÇUKONAM, Sakarya'da SATÜDAŞ ve Bursa'da tam bir çiftçi kuruluşu olan BURSAN'ın bu konudaki faydalı faaliyetleri olmuştur.

Devlet Planlama Teşkilâtının önderliği ile kurulan bu şirketlerin merkezî bir pazarlama MEPA örgütü içinde Holding şeklinde birleşerek bilhassa ihracat ve ithalâtta daha faydalı olmaları mümkündür.

Bu gibi şirketlerin çiftçi kuruluşu olarak ve çiftçi lehine çalışmaları için sermayelerinin büyük kısmının çiftçilere ait olmasında zaruret bulunmaktadır.

D) BİRLİKLER :

Kamu tüzel kişiliğini haiz çiftçi birlikleri dünyanın birçok yerlerinde büyük başarılar elde etmiştir. Bu tip birliklerin öncüsü Amerika Birleşik Devletleridir. «Soil Conservation District» ne İrrigation District» ve benzeri çiftçi kuruluşları Amerika Birleşik Devletlerinde adeta mucizeler yaratmıştır. Amerika Birleşik Devletlerinde bu kabil birliklerin sayısı 3000 e yakın olup, bu birliklerin faaliyet alanı tarım arazilerinin % 96 sını teşkil etmektedir. Yalnız Batı Amerika'da sulanmakta olan 110 milyon dekar araziden 60 milyon dekarındaki sulama tesislerinin bu kuruluşlar tarafından meydana getirildiğini, geri kalan 50 milyon dekar alanda lüzumlu sulama tesislerinin devlet tarafından meydana getiril-

dikten sonra işletilmelerinin bu kuruluşlara devredilmiş olduğunu açıklamak konunun önemini belirtmek bakımından, sanırım yeterlidir. Bu görüşü teyiden, 1963 yılında ülkemize gelen ve TOPRAKSU çalışmalarını inceliyen Amerika Birleşik Devletleri Toprak Muhafaza Teşkilâtı Genel Müdürü Dr. D. A. Williams'ın raporunda yer alan «Amerika tarım ve kaynaklarının developmanında en büyük başarı soil conservation District, irrigation District ve benzeri çiftçi teşekküllerinin kurulması olmuştur. Şeklindeki ifadeyi de hatırlamakta fayda vardır.

Amerika Birleşik Devletlerinde bu kabil çiftçi birliklerinin sağladığı başarı birçok memleketler tarafından alaka ile izlenmiş ve Hindistan, Pakistan, Tayland, İtalya, Mısır, Yunanistan tarafından benimsenmiş ve bu ülkeler kendi şart ve ihtiyaçlarına göre benzeri birlikler teşkil etmişler ve önemli başarılarla ulaşmışlardır.

1580 sayılı Belediyeler Kanunu ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Kanunu gereğince sulama birlikleri kurulmasına gidilmiş isede, mevzuat yetersizliği nedeni ile arzulanan sonuçlar alınmamıştır. Bunun üzerine Köy İşleri Bakanlığı TOPRAKSU Genel Müdürlüğünce «Toprak ve Su Kaynaklarını Geliştirme Birlikleri Kanunu Tasarısı» hazırlanmış ve 1965 yılında Millet Meclisine sunulmuştur. Kadük olan kanun tasarısı 1965 ve 1969 seçimlerinden sonra hükümetçe benimsenerek ihya edilmiştir. Yine kadük olan bu tasarının yeni hükümet tarafından benimsenerek ihya edilmesi şayanı temennidir. Bu tasarının kanunlaşması ile elde edilecek belli başlı faydaları şöyle özetleyebiliriz :

1. Kamu tüzel kişiliğini haiz Toprak ve Su kaynaklarını geliştirme Birlikleri (Kısa adı TOPSU BİRLİK) çiftçilerin isteği ile kurulacak ve çiftçiler tarafından yönetilecektir. Bu birlikler tarımla ilgili toprak ve su kaynaklarının düzenlenmesini, geliştirilmesini, korunmasını ve kullanılmasını sağlayacaktır.

2. Çiftçilerin büyük mali sıkıntılara katlanmasına lüzum kalmadan, yatırım yapmasını sağlamakta ve borç taksitleri devam ederken bile yatırımın sağladığı yıllık gelirin en az dörtte biri kadarından çiftçinin yararlanması mümkün olmaktadır.

3. Birlikler tarafından gerçekleştirilecek projelerin mali portesinin % 50 ye kadarı devletçe subvansiyon olarak karşılanacaktır.

4. Bu tasarı, kredi konusunu düzenlemekte, proje gereği olan kredi için çiftçilerin ayrıca teminat göstermesine ihtiyaç kalmadan, özel fondan sağlanmaktadır.

5. Toprak muhafaza, zirai sulama ve arazi ıslâhı için devletçe verilen halihazır ödenekle, bugünkü yatırımların 3 - 4 misli yatırım yapılması kabil olacaktır.

6. Tasarı, çiftçilerden yapılacak tahsilât konusunu kolay, sür'atli ve emin esaslara bağlamıştır.

7. Tasarı, yeni yapılacak tesislerle, daha önce yapılan ve birliklere devrinde fayda umulan tesislerin bakım, muhafaza ve işletme hizmetlerinin birlikler tarafından ifa olunmasını öngörmektedir.

Bu tasarı, tıpkı birden fazla derde deva olan ilâç gibi, tarımımızın önemli birkaç problemine çare getirmektedir. İleride, Türkiye tarımının tarihçesini yazanlar; meydana gelecek bariz farklılıklar ve artacak olan gelişme hızı nedeniyle, TOPSU BİRLİK Kanununun kabulünden önce ve sonra olmak üzere Türkiye tarımında ayırım yapmak zorunda kalacaklardır.

E) Ziraat Odaları ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği :

Bilindiği üzere, 1881 yılında kurulan Ziraat Odaları 92 yıldan beri faaliyette olan en eski çiftçi kuruluşudur. Bu kuruluşun yeni şartlara ve ihtiyaçlara uygun hale getirilmesi amacıyla 1957 yılında 6964 sayılı kanun çıkarılmış ve bu kanuna uygun olarak Ziraat Odaları ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği 1963 yılında faaliyete geçmiştir.

Bugün sayıları 628 e yükselmiş bulunan Ziraat Odaları; meslek hizmetlerini görmek, ziraatın her sahasında genel çıkarılara uygun gelişme sağlanmasına, ürün kalitesinin iyileşmesine, üreticinin kalkınmasına, devletin ziraat program ve politikasının gerçekleşmesine çalışmak; ziraatte iş ve meslek ahlâk ve tesanüdünü sağlamak; her türlü ziraat işleriyle iştigal edenlerin hak ve çıkarlarını korumaya çalışmak; diğer kanun ve tüzüklerle yüklenilecek işleri yapmak üzere kurulan tüzel kişiliği haiz mesleki nitelikte kamu kuruluşlarıdır.

Türk çiftçinin en güçlü kuruluşu ve kanuni temsilcisi olan ziraat odaları ve dolayısıyla Ziraat Odaları Birliği, gelişmeye devam etmekle beraber çiftçilerin ekonomik, sosyal ve kültürel hak ve çıkarlarını korumada etkili olmalıdır.

20 Ocak 1971 tarihinde yürürlüğe giren 1330 sayılı Kanun ile 6964 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerle Yönetim Kurullarında tabii üyelikler kaldırılmış, üyelik aidatları yeniden düzenlenmiştir. Son yapılan değişiklikler de odaların gelişmesini sür'atlendirecek şartları getirmiştir. Bilhassa oda-çiftçi ilişkilerini kuvvetlendirmek, oda çalışmalarına ciddiyet kazandırmak ve odaların aidat tahsilâtını kolaylaştırmak bakımından çiftçilik belgesi şartı kanunda yer almamış, üye aidatları düşük tutulmak suretiyle gelir kaynakları yönünde odalar eskiden daha zor durumda bırakılmışlardır.

Çiftçi belgesi, tasdik ücreti gibi yetki ve görevlerle ziraat odalarının takviye edilmesini sağlayacak ve 5 nci derece çiftçilerin aidatını bir liradan 5 liraya, 4 ncü derece çiftçilerin aidatlarını ise 10 liraya yükseltilecek şekilde kanunda yapılacak değişikliklere acilen ihtiyaç vardır.

Ziraat Odalarının güçlendirilmesi bakımından alınabilecek başka tedbirler de vardır :

1 — Tarım Bakanlığının fidan, fide, tohum ve damızlık hayvan dağıtımı, ziraat odaları eliyle yürütülmeli

2 — Gübre, ilaç, gibi girdilerin traktör, zirai alet ve makinalarının çiftçiye intikalinde ziraat odaları devreye girmeli,

3 — Zirai üretim plan ve programlarının hazırlandığı, tarım sektörü ve çiftçiler bakımından önemli kararların alındığı toplantılara merkezde ve taşrada behemehal T. Ziraat Odaları Birliği veya Ziraat Odaları temsilcilerinin katılması sağlanmalı

4 — Bilhassa Tarım, Köyişleri ve Tarım Bakanlıklarının il ve ilçelerdeki teşkilâtı, ziraat odalarını koruyucu, destekleyici ve onları teşvik edici bir tutum içine girmeli,

5 — Ziraat Mühendisleri Odası başta olmak üzere çeşitli meslek teşekkülleri ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında daha samimi ve etkili bir işbirliği kurulmalı ve birbirlerine destek olmaları sağlanmalıdır.

Yukarıda belirtilen kanun değişiklikleri ve diğer tedbirlerin gerçekleşmesi halinde, tarım kesimindeki örgütlenme hareketi sür'atle gelişecek ve bu kuruluşun etkisi artacaktır.

F) Tarım İşveren Sendikaları :

Tarım ve Orman iş kanunu ile tarım işçileri sendikaları yanında tarım İşveren Sendikaları da kurulacak tarım işçisi çalıştıran çiftçiler de kendi aralarında örgütleyeceklerdir.

G) Tarım İşçileri Örgütleri :

Tarım işçilerinin de kamu sektörü dışında çalışan büyük çoğunluğu henüz örgütlenmemiştir. Tarım işçilerinin önemli kısmının geçici işçi niteliğinde oluşu ve özel bir tarım iş kanununa sahip olmamaları bu kesimde sendikal hareketleri güçleştirmektedir. Tarım işçileri için özel bir iş kanununun bulunmamasına rağmen, gerek Sendikalar kanunu,

gerek «Toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt kanunu» bu kesimde sendikal hareketlere imkân vermektedir.

Kamu sektörü olarak sendikalaşma imkânı elde edilen iş yerlerinin başlıcaları, Orman Bakanlığı, Tarım Bakanlığı ve TOPRAKSU Genel Müdürlüğüne bağlı işyerleridir.

Çalışma Bakanlığına göre, 1970 yılı itibariyle 23 ü iş kolu, 16 sı iş yeri itibariyle olmak üzere 39 tarım işçileri sendikası mevcut idi. Ancak; bunlardan sadece dördü toplu sözleşme yapma yetkisini haizdir. Bu sendikalar İzmir'de OT-İŞ, Ankara'da T.İ.S., TÜRK-İŞ ve TARIM-İŞ dir.

Yukarıda da değinildiği gibi bir Tarım İş kanununun bulunmayışı, tarım işçilerinin sendikal hareketlerinin gelişmesini ve yaygınlaşmasını önlemektedir.

H) Tarımda Örgütlenme ile ilgili öneriler ve izlenecek yollar :

Tarımda örgütlenme ile ilgili olarak raporumuza eklenen listede yer alan Odamız neşriyat ve komisyon raporlarında yer alan öneriler ile yeni önerilerimiz şunlardır:

a — Çiftçi Dernekleri :

Sosyal yönleri ağır basan, ekonomik etkileri sınırlı olan çiftçi kuruluşlarıdır. Odamız bakımından önemli değildirlir.

b — Kooperatifler :

I nci ve II nci Teknik Kongre ile Odamızda kurulan komisyonların Tarımsal kooperatiflerle ilgili önerilerinin başlıcaları,

1. Bağımsız kooperatif organizasyonun gelişmesine engel olan güdümlü kooperatif örgütlerle ilgili (Tarım Kredi, Tarım Satış ve Tütün Satış Kooperatifleri) kanunları kaldırılmalıdır.

2. 1163 sayılı kooperatifler kanunu, sunî merkezi örgütlerin gelişmesine ön vermiyecek şekilde ve bağımsız tarımsal kooperatif organizasyonun bir bütün halinde gelişmesine uygun hükümler eklenerek değiştirilmelidir. Kanunda Ticaret Bakanlığına verilen görev yetki ve sorumluluk tarımsal kooperatifler bakımından Tarım Bakanlığına verilmeli, Tarım Kooperatifleri Genel Müdürlüğü kurulmalıdır.

3. Kooperatif - İdare ilişkisi düzeltilmeli Tarımsal Kooperatif sektör ile kamu sektörü ilişkileri Tarım Bakanlığı ile sağlanmalıdır.

4. İdare tarımsal kooperatif organizasyonun ruhunu zedeleyici kararlar almamalı, kendine yardımı teşvik politikasına göre geliştirici tedbirlerini ortaya koymalıdır.

5. Bir Tarımsal Kooperatifler Bankası kurulmalı ve Devletin gözetimi bu banka yoluyla ve dolaylı olarak yapılmalıdır.

6. Devlet denetimi, yetkili kooperatif orta ve üst organizasyonları yoluyla sağlanmalıdır. Otokontrol ilkesi uygulanmalıdır.

7. Kooperatif üst organizasyonlarının yaptığı (yapacağı) eğitim harcamaları başlangıçta tamamen ilerde kısmen devletçe karşılanmalı ve eğitim kurumlarının kuruluşu için gerekli masraflar tamamen devlet tarafından karşılanmalıdır.

8. Kooperatif organizasyon ve üst kuruluşları devletçe finanse edilmeli, selektif kredi uygulaması ile desteklenmelidir.

9. Kooperatif sektörü teşvik tedbirleri kalkınma plân ve programlarında özel bir bölüm içerisinde gösterilmelidir.

10. Kooperatifler yurt gerçeklerine uygun bu organizasyon içinde kademeli olarak örgütlenmeli.

11. Kooperatifler sermaye teşekkülü için üyelerinin tasarruflarını, mevcut kaynaklarını ve iş gücünü harekete getirmelidir.

12. Ziraat Yüksek Mühendisleri kooperatif sektörün hizmetine girmeli, kooperatif harekete öncülük etmelidir.

13. Ziraat Fakültelerinde kooperatif işletmecilik kürsüleri kurulmalıdır.

14. Devlet kooperatifçilik okulları kurmalıdır.

15. Tarımla ilgili meslek okullarında kooperatifçilik derslerine özel yer verilmelidir.

16. Ticaret, Köy İşleri, Tarım Bakanlıkları ve Ziraat Bankası, T. Ziraat Odaları Birliği T. Şeker Fabrikaları A.Ş. de yapılan kooperatif eğitimi çalışmaları koordine edilmeli ve yaygın hale getirilmelidir.

17. Kooperatifçilik Araştırma Enstitüsü kurulmalıdır.

18. 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda Tarımsal Kooperatiflerle ilgili gerekli değişiklikleri yapılmadığı takdirde özel bir Tarım Kooperatifleri Kanunu çıkartılmalıdır.

19. Toprak ve Tarım Reformunda kooperatifler.

I — Teknik Kongreye göre :

Reform, kooperatiflerinin organize edilmesi desteklenmesi ve korunması bakımından alınacak özet tedbirler demokratik kooperatifçilik ilkelerini zedelememelidir.

II — Teknik Kongreye göre :

Toprak reformu ile kurulacak kooperatiflere giriş, başlangıç ve gelişme yıllarında mecburi olmalıdır. Kooperatiften çıkışlar yatırımlardan gerekli faydanın tam sağlanabilmesi için ferdin hiçbir sorumluluk yüklenmeden kooperatifi terk etmesine imkân vermeyecek bir sistem içerisinde geliştirilmelidir.

Yukarıda sayılan 19 önerinin gerçekleşme durumu şöyledir.

1. no.lu öneri

Güdümlü kooperatif örgütleri kaldırılmamış 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu yerine 1581 sayılı yeni kanun çıkarılmış olmasına rağmen Tarım Kredi Kooperatifleri güdümlü olmaktan kurtulmamıştır.

2. no.lu öneri

Bu konuda olumlu hiç bir faaliyet yoktur.

3. no.lu öneri

Kooperatif sektör idare ilişkileri ilerleme kaydetmektedir. Ancak bu ilişkiler Köy Kalkınma Kooperatiflerinde Köy İşleri Bakanlığı Orman Köyleri Kooperatiflerinde Orman Bakanlığı ile olmakta Tarım Bakanlığının bazı balıkçılık kooperatifleri hariç tarımsal kooperatiflerle ilişkisi olmamaktadır.

4. no.lu öneri

Köy İşleri Bakanlığı ile ilişkisi olan kooperatiflerde kısmen yerine getirilmektedir.

5.6. no.lu öneri

Bu konularda olumlu bir gelişme yoktur.

7. no.lu öneri

Odamızın önerdiği beynelmilel demokratik kooperatifçilik ilkelerine uygun olarak kurulan kooperatiflerin üst organizasyonunun bu konuda olumlu bir çalışması olmadığından yerine getirilememiştir. Güdümlü kooperatiflerde ise azda olsa devlet yardımı yapılmaktadır.

8. no.lu öneri

Odamızın önerdiği güdümsüz kooperatiflerin üst kuruluşları yeni ve ne yapacağını pek bilememektedir. Köy İşleri Bakanlığı vasıtasıyla bir kısım finansman imkânları yaratılmıştır.

9. no. lu öneri

D.P. Teşkilâtı, 1973 yılı programı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşvik tedbirleriyle ilgili tebliğlerinde kooperatif sektöre özel olarak yer vermişlerdir.

10. no. lu öneri

Kooperatifler kademeli olarak üst örgütlerini meydana getirmektedir.

11. no. lu öneri

Kooperatiflerin sermaye teşekkülü için üyelerin tasarrufu, mevcut kaynaklarını değerlendirilmesi (kısmen) ve işgücü harekete geçirilmiştir. 1971 yılında 7/2980 sayılı kararname ile yurt dışına gidecek vasıfsız işçilerin % 15 i kooperatiflere ayrılmış ve bu konuda yönetmelikler hazırlanmıştır.

12. no. lu öneri

Ziraat Yüksek Mühendisleri Kooperatif sektöre girerek bütün imkânsızlıklara rağmen başarılı örnekler vermeye başlamışlardır.

13. 14. 15. no. lu öneriler

Bu konularda önerilen anlamda gelişme yoktur.

16. no. lu öneri

Bu konuda koordinasyon sağlanamadığı için (Kanun yöneticileri yönünden) olumlu bir gelişme yoktur. T. Ziraat Odaları Birliği ile Ticaret Bakanlığı tarafından münferit seminerlerde sağlanan koordinasyon yetersizdir.

17. 18. no. lu öneriler

Bu konularda olumlu çalışma yoktur.

19. no. lu öneri

Toprak ve Tarım Reformu kanunda II nci Teknik Kongremizde önerilen şekilde (Bağımsız kooperatif hareketi zedeleyici olarak) yerine getirilmiştir.

Söz konusu (gerçekleşmeyen) önerilerden Odamıza düşen görevler

1. 2. 5. 6. 18. no. lu öneriler

Bu öneriler öncelikle yasama organını ilgilendirmektedir. Mevcut durum ve bu kuruluşlarda görevli özel ve devlet memuru şahısların tu-

tumları sebebiyle odamızın muhtelif Bakanlıklar nezdinde yapacağı teşebbüs ve çalışmalarla hiç bir sonuç alınamayacaktır. Bu bakımdan konuyu yasama organına (T.B.M.M.) intikal ettirmek zorunludur.

Odamız bu konuda ilgili ve gönüllü eleman ve teşkilâtlarla TZOB (Türk Kooperatifçilik Kurumu Köy - Koop gibi) işbirliği yapıp konuya müdrik meslekdaş parlamenterlerinde bulunduğu bir komisyon marifetiyle kanun teklifi taslağı hazırlatarak kooperatifçi ve meslekdaş parlamenterlerle Meclise intikal ettirilmelidir.

3. 4. 6. 7. no. lu öneriler

Bu öneriler 1.2.5.6. no.lu önerilerde bahsedilen kanunun çıkmasıyla esasından halledilecektir. Ancak mevcut kanunlardada bazı çalışmalar yapılabilir Odamız kamu sektöründeki kooperatifçilikle ilgili görevlerde çalışan yetkili şahıslarla ön görüşme ve bir yuvarlak masa toplantısı yaparak konuyu olgunlaştırmalı, kamu sektörünün kooperatiflere ilgilerinin ve kooperatiflerle ilişkilerinin gelişmesini sağlamalıdır.

8. no. lu öneri

Köy İşleri Bakanlığı yetkilileri ile ön görüşme ve sonra bu konuda bilgili meslekdaşlarla toplantı yapılarak (kaynak israfını da önlemek bakımından) bilhassa kooperatif üst kuruluşlara yön verici prensipler vaz edilmelidir.

12. no. lu öneri

Kooperatiflerde görev alan Ziraat Yüksek Mühendislerin şahsi ve (meslek yönünden) kuruluşlarıyla ilgili problemleriyle ilgilenip yardımcı olunmalıdır.

13. no. lu öneri

Ankara, Atatürk, Ege, Adana Üniversiteleri Ziraat Fakülteleri Dekanları ile öngörüşme sonucu kurulacak bir komisyona rapor hazırlatılarak Oda yetkilileri ile toplantı yapılarak bir sonuca gidilmelidir.

14. no. lu öneri

Konu Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri ile görüşülüp alınacak sonuca göre hareket edilmelidir.

15. no. lu öneri

Taım Bakanlığı yetkilileri ile görüşerek halledilmelidir.

16. 17. no. lu öneri

Bu konuda aksama mevzuat dağınığı kamu sektöründe görevli dairelerin çekişmesi sonucu koordinasyon sağlanmaktadır.

Odamızca hazırlanacak bir rapor sonucu D.P.T. ile temasa geçilmelidir.

c — Şirketler

Bu konuda ilk alanda ele alınacak bir öneri yoktur.

d — Birlikler

TOPSU BİRLİK'ler kanunu tasarısının bir an önce çıkarılması için çaba gösterilmesi, II nci Teknik Kongre kararıdır.

Kanun tasarısı yine kadük olmuştur. Tasarının bir an evvel kanunlaşabilmesi için yeni hükümet tarafından benimsenerek ihya edilmesi ve müteakiben Köy İşleri Bakanı tarafından bir geçici komisyonda görüşülmesi hususunun Millet Meclisinden talep edilmesi ve tasarının komisyonlardaki görüşmelerinin takip edilmesi gerekir.

Bütün bu safhalarla ilgili olarak Ziraat Mühendisleri Odası ile Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin müşterek bir hareket hattı takip etmesi, evveleminde münferiden veya müştereken yeni Köy İşleri Bakanının ziyaret edilmesi, TOPRAKSU Genel Müdürünün desteklenmesi, parlamenterler nezdinde kulis faaliyetinde bulunulması gerekir.

e — Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği

II nci Teknik Kongrede Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği ile ilgili önerilerin başlıcaları :

1 — Ziraat Odaları ve Birliğinde; Organizasyon, fonksiyon, mali güç ve özerklik ile ilgili olarak görülen aksaklıkları düzeltmek üzere, 6964 sayılı kanunda gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

2 — Zirai politikanın tesbitinde : Zirai Planlama, zirai ürünler için fiyat tesbiti, ziraatle ilgili mevzuatın hazırlanması gibi ana konularda Ziraat Odaları Birliğinin etkili ve yetkili olması için çareler aranmalıdır.

3 — Ziraat Odalarına ve Birliğine; Tarım Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluşların merkez, il ve ilçe örgütlerinin sürekli olarak ilgi ve yardımları temin edilmelidir.

4 — Ziraat Odaları ve Birliğinin denetleme görevini 6964 sayılı kanunla deruhte eden Tarım Bakanlığı, bu görevi daha etkili bir şekilde yapmalıdır.

5 — Ziraat Odaları ile Birlik arasında ahenkli ve verimli bir işbirliği düzeni kurulması için gerekli iç tüzükler hazırlanmalı ve personel kadroları yeterli seviyeye getirilmelidir.

6 — Ziraat Odaları ve Birliğindeki personelin daha verimli ve yararlı olabilmesi için, bu personel yeterli derecede eğitime tabi tutulmalıdır.

7 — Ziraat Odaları ve Birliğinin çiftçiye daha fazla yararlı olabilmesi için gelir kaynaklarını yeterli seviyeye çıkaracak mali tedbirler alınmalıdır.

Ziraat Odaları ve Birliği ile ilgili olarak 1973 te hazırlanan komisyon raporuna göre, yukarıdakilere ilâveten sayabileceğimiz öneriler :

8 — Çiftçi aidatlarını yeniden düzenliyen ve çiftçi belgesi tasdik ücreti görev ve yetkilerini verecek şekilde kanunda yapılacak değişiklikler desteklenmelidir.

9 — Ziraat Mühendisleri Odası ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında işbirliği ve koordinasyonu sürekli olarak sağlamak üzere, her iki kuruluştan görevlendirilecek birer veya ikişer üyeden oluşan bir işbirliği komitesi kurulmalıdır.

10 — Tarım Bakanlığının fidan, fide, tohum ve damızlık hayvan dağıtımını Ziraat Odaları eliyle yürütülmelidir.

11 — Gübre, ilâç gibi girdilerin, traktör, zirai alet ve makinaların çiftçiye intikalinde ziraat odaları devreye girmelidir.

Yukarıda sayılan 11 önerinin gerçekleşme durumu şöyledir :

1 no. lu öneri

6964 sayılı kanunun mahzurlu yönlerini büyük ölçüde bertaraf eden 1330 sayılı kanun 21 Ocak 1971 de yürürlüğe girmiştir.

2 no. lu öneri

Son üç yılda memnuniyet verici gelişmeler olmuş ve bu temenniler yönünde Tarım Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilâtı ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında zaman zaman temaslar olmuş ve işbirliği sağlanmışsa da henüz yeterli seviyeye ulaşılmamıştır.

3 no. lu öneri

Tarım Bakanlığının ve diğer örgütlerin merkez, il ve ilçe kuruluşlarında görevli personelin kişisel tutumuna bağlı olarak gerçekleşmekte veya tersine çalışmaktadır.

4. no. lu öneri

T. Ziraat Odaları Birliğinin müfettiş kadrosu beş'e yükseltilmiş,

1974 Genel Kurulunda bu sayının yükseltilmesi için hazırlıklar yapılmıştır.

Teftiş ve denetleme konusundaki aksaklıklar büyük ölçüde azalmıştır.

5 no. lu öneri

Ziraat Odaları ile Birlik arasında ahenkli ve verimli bir işbirliği düzeni kurulması için gerekli iç tüzükler hazırlanmış, personel kadroları takviye edilmiştir. 1974 yılı Genel Kurulunda bu yolda olumlu gelişmeler beklenmektedir.

6 no. lu öneri

Ziraat Odaları Personelinin eğitimi bir program ile ele alınmış ve ilk eğitim semineri 4 - 13 Temmuz 1973 tarihinde Tekirdağ'da açılmış bu seminere on odadan başkâtip, muhasip, veznedar ve tahsildarlardan 33 ü katılmıştır.

7 ve 8 no. lu öneriler

Ziraat Odalarının gelirlerini yeniden düzenliyen, çiftçi belgesi ve tasdik ücreti görev ve yetkilerini veren kanun değişikliği T. Ziraat Odaları Birliği tarafından hazırlanmıştır.

9 no. lu öneri

Bu konuda henüz bir gelişme olmamıştır.

10 no. lu öneri

Tarım Bakanlığı bu konuda nadiren ve mevzii olarak müzahir olmaktadır.

11 no. lu öneri

Tarım Bakanının söz vermiş olmasına rağmen, bu konuda olumlu bir gelişme olmamıştır.

Söz konusu önerilerin gerçekleşmesi için Ziraat Mühendisleri Odasına düşen görevler :

1, 4, 5 ve 6 no. lu öneriler

Bunlar gerçekleşmiş veya gerçekleşme yoluna girmiştir. Ziraat Mühendisleri Odasına bu konularda her hangi bir görev düşmemektedir.

2 no. lu öneri

Zirai planlama, zirai ürünler için fiyat tesbiti, ziraatla ilgili mev-

zuatın hazırlanmasında etkili ve yetkili olabilmek için Ziraat Mühendisleri Odası ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında kuvvetli bir dayanışma olması ve işbirliğinin devam ettirilmesi birinci şarttır. İki kuruluş Genel sekreterinin bu ortamı geliştirmesi gerekir.

3 no. lu öneri

Müsteşar ve Genel Müdürler Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu tarafından münferiden veya T. Ziraat Odaları Birliği temsilcileri ile müştereken ziyaret edilerek, konuyu kişisel tutuma bağlı olmaktan kurtarmalı, Ziraat Odaları ve Birliğine ilgili Bakanlıkların merkez il ve ilçe örgütlerinin sürekli olarak ilgili ve yardımları sağlanmalıdır.

7. ve 8. no. lu öneriler

Ziraat Odaları ve Birliği ile ilgili kanunlarda yapılacak değişikliklerde Ziraat Mühendisleri Odası ile T. Ziraat Odaları Birliği arasında tam mutabakat sağlanmalı, münferiden veya müştereken Bakanlar, müsteşarlar, ilgili genel müdürler ve parlamenterler nezdinde teşebbüsle bulunulmalıdır.

9 no. lu öneri

Ziraat Mühendisleri Odası ile T. Ziraat Odaları Birliği Genel Sekreterleri konuyu aralarında olgunlaştırmalı ve yönetim kurullarının tasvibini alarak, bu öneri gerçekleştirilmelidir.

10 ve 11. no. lu öneriler

Her iki önerinin gerçekleştirilmesinde her iki kuruluş tarafından müşterek bir hareket plânı tesbit edilmeli ve uygulanmalıdır. Bu konuda her iki kuruluşun Genel Sekreterlerine ve işbirliği komitesine görevler düşmektedir.

Tarım İşverenleri ve tarım işçileri örgütleri

Gerek Tarım işveren ve tarım işçi örgütlerinin gelişmesi ve gerek tarım işçilerinin sosyo-ekonomik problemlerinin halli; ülkemizin şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun bir Tarım İş Kanununun çıkmasına bağlıdır.

Tarım iş kanunu tasarısı üzerinde Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve diğer meslek kuruluşlarıyla işbirliği edilmesi ve konunun bir an evvel çıkarılabilmesi için basın toplantısı, mecliste gündem dışı konuşmalar yapılmasını sağlama, Çalışma, Tarım ve Orman Bakanlarını ziyaret gerekir.

II — TARIM SEKTÖRÜNDE SOSYAL GÜVENLİK

A) Sosyal Güvenliğin Tanım ve Kapsamı

İnsanlık, yaratılışından bu güne kadar, iradesi dışında oluşan çeşitli tehlike ve zararlarla karşı karşıya gelmiştir. Bunların yıpratıcı ve yok edici etkilerine karşı koymağa çalışmış, bazılarını yenmiş, bazıları karşısında ezilmiştir. Bazan bir deprem, bazan bir salgın hastalık medeniyetlerin mahvına sebep olmuştur.

İnsan zekâsı ve bilinci bu mücadeleyi devam ettirmiş fert olarak yenildiğinde birleşerek ve organize olarak mücadelesini sürdürmüştür.

Hastalıklar, malûliyet, yaşlılık, kazalar, analık ihtiyaçları, işsizlik, geçim sıkıntısı, çocukların korunması gibi cemiyet içindeki rizikoların yanısıra hiç beklenmedik anda meydana gelen yangınlar ve bir türlü önüne geçilemeyen sel, fırtına, taşkın, dolu, deprem gibi tabii afetler ve nihayet tabiatın değişmez kaidesi ihtiyarlamak ve ölmek insanoğlunun asırlar boyu uğraşı olagelmıştır.

Bu rizikoların genişlemesi ve ferdi aşması sosyal bir nitelik kazanmakta ve bu mücadele cemiyete malolmaktadır.

Zamanla bu uğraş gönüllü cemiyet yardımlaşmalarını aşmış ve devlet hizmeti haline gelmiştir.

Sosyal Güvenliğin geniş çapta bir devlet hizmeti haline gelişi oldukça yenidir. Sosyal güvenliğin en müessir vasıtalarından birisi sosyal sigortalar olup modern anlamda 1881 yılında Almanya'da uygulanmağa başlamıştır. 1948 yılında, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannameğinde genel anlamını bulmuş ve dünyaya yayılmağa başlamıştır. Bu beyannameye yer alan insan haklarından biri insanın «işsizlik, hastalık, malûliyet, dul ve yetimlik, yaşlılık ve insan iradesi dışında meydana gelen diğer her türlü tehlikeye karşı» emniyet içinde olması ve «ferdin ve ailesinin yeterli beslenme, barınma, tıbbi bakım ve diğer sosyal hizmetleri içine alan belirli bir hayat standardı» na sahip olması zaruretidir.

Sosyal güvenliği kendisinden daha geniş kavramlardan ayırmak gereklidir. İngiltere'de «Sosyal Hizmetler» İskandinav ülkelerinde «Sosyal Politika» terimleri, Sosyal güvenlikle birlikte eğitim, sağlık, mesken ve düşük gelirliileri koruma gibi hizmetleri de içine alır. «İktisadi Güven-

lik veya sadece «Güvenlik» terimleri de sosyal güvenlikten geniş kavramlar olarak kullanılmaktadır. Aynı şekilde Rusya'da kullanılan «Sosyal Refah» terimi de «Güvenlik» ten geniş, fakat «Sosyal Hizmetler» den dar manadadır.

Bu kavramların hepsi esas itibariyle devletin ana fonksiyonlarını ifade etmektedirler. Fakat devletin diğer görevlerinden sosyal güvenliği ayırmak çok güçtür. Çünkü aslında, devletin bütün faaliyetleri ferdin iradesi dışında karşılaşılabileceği tehlikeleri önlemeğe veya bunların zararlarından fertleri kurtarmağa yönelmiştir.

Sosyal güvenlik her memlekette ilmi tariflere göre değil, politik maksatlara, memleketin tarihi ve kültürel durumuna ve ihtiyaçlarına göre kurulur ve şekil alır. Bütün bunlardan anlaşılacağı üzere sosyal güvenliği en iyi tarif etme yolu sosyal güvenlik vasıtalarını tanımaktır.

Bunlar, sosyal sigortalar, aile ve çocuk yardımları ve âmme yardımlarıdır.

Batı dünyasında, feodal devlet yapısının çökmesinden sonra endüstri devrimi ile başlayan bu hareket, sosyal yardımlara ihtiyacın artması sonucu, bu konu devletin benimsediği ve düzenlediği hizmetler haline gelmiştir. Bu gelişmeler geri kalmış ve gelişmekte olan ülkeleri etkilemiş ve bu yönde gelişme başlamıştır.

Yurdumuzda da diğer islâm ülkelerinde görüldüğü gibi sosyal yardımlar islâmiyetin sosyal adalet ilkesine dayalı din emirlerinde ifadesini bulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu devresinden itibaren vakıflar ve hayratlar yoluyla kimsesizlere, dul ve yetimlere, yoksul ve sakatlara sosyal yardım yapmak bir gelenek haline gelmiştir. Ancak bu ve benzeri gönüllü müesseseler memleketimizdeki ihtiyaca ve sosyal gelişmeye ayak uyduramamış eskimiş ve etkilerini kaybetmişlerdir.

Zamanla gelişme modern anlamda kuruluşların meydana getirilmesine sebep olmuş ve sosyal güvenlik Anayasamızın «Herkes Sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için Sosyal Sigortalar ve Sosyal Yardım Teşkilâtı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindedir.» şeklindeki 48. maddesi ile devletin görevleri arasında Anayasa emri olarak yerini almıştır.

Dünyadaki tatbikatından yansıyan şekle göre «Sosyal Güvenlik, ferdin doğumundan ölümüne kadar geçimini, sağlığını emniyet altına almak, gününden ve geleceğinden emin olmasını sağlamaktır.» diye tarif edilebilir.

Türkiye'de bugüne kadar yapılan Sosyal güvenlik çalışmaları sonu-

cunda tarım dışı sektörlerde gün geçtikçe kapsamı gelişen ve gayesine yönelen müesseseler teşekkül etmiştir. Ancak bunların hiç birisi Tarım Sektörünü kapsamamaktadır. Anayasamız Sosyal Güvenliği herkes için ön görmekte ve devlete herkes için Sosyal güvenliği sağlamayı ödev olarak vermektedir.

B) Yurdumuzda Sosyal Güvenlik Çalışmaları ve Müesseseleri :

Tarım dışı sektörlerde sosyal güvenliği, gelişimi itibariyle aşağıdaki devrelerde inceleyebiliriz :

- a — İmparatorluk devrinde sosyal güvenlik
- b — Büyük Millet Meclisi devrinde sosyal güvenlik
- c — Cumhuriyet devrinde sosyal güvenlik.

Bu devrelerin hepsinde devrin özel karakterine göre bazı yardımlaşmalara ihtiyaç duyulmuş ve bazı adımlar atılmıştır.

a — İmparatorluk devrinde sosyal güvenlik : Tarihi gelişim içinde batı devletlerinde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğunda da sosyal güvenlik konusunda devletin yapısına, milletin inançlarına paralel bazı sosyal güvenlik müesseseleri tesis edilmiştir.

Dinimizin öngördüğü fitre, zekât gibi yardımlaşmaların yanısıra imparatorluğun kuruluş devresinde Orhan Gazi zamanında Timar, Zeamet, Yurtluk, Ocaklık ve Muhtacın gibi isimlerle, dul ve yetimlere sosyal hak ve yardımlar bahşedilmiş ve bunlar bazı esaslara bağlanmıştır.

Çalışma hayatı içinde zamanla, her çeşit esnaf, bir yardımlaşma ve bir vakıf sandığı kurmuştur. Bu sandıklar için çeşitli teberru ve esnaf-tan mesleki terfilerde alınan paralar gelir kaynağı teşkil ederdi. Bu sandıklar esnafın aile efradiyle birlikte çeşitli tehlike ve zararlardan korunmasına yardımcı olur, aynî ve nakdî yardımlar yaparlardı. Mutlak otoritenin, karşılıklı sevgi ve saygının cari olduğu lonca istihsal düzeninde, dini duyguların tesirliliği ile gayet yaygın olarak çalışan fitre ve zekât müessesesi ve geliştirilmiş vakıflar statik bir ekonomi düzeni içinde o devrelerde yeterli sosyal güvenlik tedbirlerinin sağlandığını göstermektedir.

Modern istihsalin başlaması ve sanayi gelişmesi ile birlikte loncaların zayıflayıp çözülmesi ve dini duyguların kuvvetini kaybetmeye başlaması ile birlikte bu sosyal güvenlik tedbirlerinin yeterlilik derecesi azalmağa başlamıştır. İmparatorluk bu devrede her yönden çözümeğe başlamış modern gidişe sanayi yönünden ayak uyduramadığı gibi sosyal güvenlik tedbirleri yönünden de yetersiz kalmıştır. Ancak bu arada kap-

samı dar bazı tedbirler getirilmeğe çalışılmıştır. Bunları kısaca şu şekilde sıralayabiliriz.

1866 Askeri tekaüt sandığı

1881 Sivil memurlar emekli sandığı

1890 Seyri sefain tekaüt sandığı

1909 Askeri ve mülkî tekaüt sandıkları

1917 şirketi hayriye tekaüt sandıkları

1865 Dilaver Paşa Nizamnamesi,

1869 Maadin nizamnamesi,

1909 Askeri Fabrikalar Nizamnamesi,

1909 Tersaneyi Amiriyeye mensup İşçi vesairin Tekauüdiyesi hakkında nizamname,

1910 Hicaz Demiryolu Memur ve Müstahdemleri Yardım nizamnamesi gibi, çalışma şartlarıyla, kısmen hastalık, kaza ve ihtiyarlık ile ilgili yardımları öngören tedbirlerdir.

b — Büyük Millet Meclisi Hükûmeti Devrinde Sosyal Güvenlik : İstiklâl savaşı sırasında ölüm kalım mücadelesi verilirken Cumhuriyetin ilânına kadar olan devrede ilk sosyal sigorta küçük kapsamlı da olsa kurulmuştur. Bu devrede 114 ve 151 sayılı iki kanun çıkarılmıştır. Bu kanunlardan 114 sayılı olanı kömür üretimi sırasında meydana gelen tozların burada çalışan işçilerin umumî menfaatlerine tahsis edilmesi ile ilgilidir. 151 sayılı kanunla da işçilerin ve işverenlerin mecburi iştirakleri ile ihtiyat ve yardımlaşma sandıkları kurdurulmuştur. Bu kanunla işverenler muayyen hallerde işçilerine mecburi sağlık yardımı yapmakla mükellef tutulmuştur.

c — Cumhuriyet Devrinde Sosyal Güvenlik : Cumhuriyet devrinde ise, ihtiyaçlar tesirlilik kazandıkça ihtiyaç gruplarını kapsayan çeşitli sosyal güvenlik müesseseleri kurulmuştur.

Bunları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

1926 — 895 sayılı kanun, «İmalat-ı Harbiye Yardımlaşma ve Sigorta Sandığı»

1939 — «Askeri Fabrikalar Tekauüt ve Yardım Sandığı» Kanunu

1968 — 991 sayılı kanun, yukarıdaki belirtilen sandıkların «Sosyal Sigortalara devri ile ilgili kanun»

- 1930 — Bir kısım işçilere sağlık yardımı yapılmasını sağlayan «Hıfzısıhha Kanunu».
- 1930 — 1683 sayılı kanun, Askeri ve Mülki Emeklilik rejimlerini tek esasa bağlayan kanun.
- 1933 — 2097 sayılı kanun, Vilayet Hususi İdareleri Tekait Sandığı
- 1933 — 2264 sayılı kanun, İstanbul Mahalli İdaresiyle Ankara Merkez Belediyesi Memurları Tekait Sandığı,
- 1934 — 991 sayılı devir kanununun çıkmasına kadar devam eden, 2454 sayılı DDY ve Limanları İşletme İdaresinin Memur ve Müstahdemleri Tekait Sandığı.
- 1934 — 2469 sayılı kanun, İnhisarlar Koruma Sandığı
- 1936 — 2469 sayılı kanunu geliştiren 2921 sayılı İnhisarlar Umum Müdürlüğü Tekait Sandığı Kanunu.
- 1935 — PTT Telgraf ve Telefon İdaresi Biriktirme ve Yardım Sandığı Kanunu
- 1936 — 1945 yılından sonra vâz edilmiş Sosyal Sigortalarla ilgili hükümlerin yürürlüğe konulabildiği «İş Kanunu».
- 1937 — 3137 sayılı Deniz Yolları ve Akay İşletmeleriyle Fabrika ve Havuzlar İdareleri Memur ve Müstahdemleri Tekait Sandığı Kanunu.
- 1937 — 3202 sayılı Kanunla T.C. Ziraat Bankası Memurları Tekait Sandığı
- 1938 — Emlâk ve Eytam Bankası Memurları Tekait Sandığı
- 1938 — 3492 sayılı kanun; Merkez Bankası Memurları Tekait Sandığı Kanunu.
- 1938 — Devlet Hava Yolları Umum Müdürlüğü Memur ve Müstahdemleri Tekait Sandığı Kanunu.
- 1938 — 3487 sayılı kanun; DDY İnşaat Dairesi amelelerinin ve aile efradının sağlık, malûliyet ve ölüm yardımlarını tanzim eden kanun.
- 1938 — Adliye Vekâletine Tekait ve Yardım Sandığı Kurma yetkisi tanıyan Avukatlık Kanunu
- 1940 — 3803 sayılı kanun; Köy öğretmenleri ve Köy sağlık Memurları Tekait Sandığı Kanunu.

- 1941 — Belediyeler ve bunlara bağlı müesseseler ve Belediyeler Bankası Memurları Tekit Sandığı.
- 1941 — Köy ğretmenleri tekait Sandığı Nizamnamesi
- 1942 — Noter Yardım Sandığının İdare ve Murakabesi Nizamnamesi.
- 1942 — 4222 sayılı kanun; İktisadi Devlet Teşekkülleri Memurları Tekit Sandığı Kanunu.
- 1942 — Ankara Elektrik ve Adana Elektrik Müesseselerinin idare ve işletmeleri memurları ve müstahdemleri tekait sandığı.
- 1943 — Hususi idareden maaş alan ilkokul ğretmenlerinin kadroları, terfi, taltif, cezalandırılmaları ve bu öğretmenler için teşkil edilecek sağlık, yardım ve yapı sandığı ile ilgili kanun,
- 1943 — Köy ebeleri ve köy sağlık memurlarının, ilk okul ğretmenleri Sağlık ve İçtimai Yardım Sandığından faydalanmalarına ait kanun.
- 1944 — Devlet Demir Yolları ve Limanları İşletme Umum Mdrlğ Memur ve Mstahdemlerinden vazife başında kazaya uğrayarak mall kalanlara tahsis edilecek hak hakkında nizamname.
- 1944 — 4517 sayılı kanun; Devlet Demir Yolları ve Limanları İşletme Umum Mdrlğ Tekit Sandığı.
- 1946 — 4772 sayılı kanun iş kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu.
- 1950 — İhtiyarlık Sigortası Kanunu : Bu kanun daha sonra çıkarılan 5752, 3937, 6391, 6708 ve 6900 sayılı kanunlarla değişikliklere ve revizyonlara tabi tutulmuştur. 6900 sayılı kanunla malûliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları adıyla uzun vadeli tehlikeleri tamamen kapsamına almıştır.
- 1951 — 5502 sayılı kanun; hastalık ve analık sigortası kanunu çıkarılmıştır.

Bu mühim sosyal güvenlik tedbirleri daha ziyade muhtelif iş kanunlarının şumulüne giren iş yerlerinde çalışanları korumaktadır. Bu arada:

- 1950 — 5434 sayılı kanun; Bütün Tekit kanunlarını ve sandıklarını birleştiren; T.C. Emekli Sandığı Kanunu.
- 1961 — 228 sayılı kanun; Muhtelif Sosyal Sigorta mahiyetini haiz müesseselerin çokluğu karşısında hizmetlerin hesaplarının birleştirilmesini sağlayan kanun.

- 1970 — 1214 sayılı kanun; Sosyal Sigortalara bağı hizmetlerde T.C. Emekli Sandığına bağı hizmetlerin birbirine dönüşümü suretiyle hak kaybını önleyen kanun.
- 1964 — 506 sayılı kanun; İş Kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, malüllük, yaşlılık ve ölüm hallerinde yapılacak sosyal sigorta yardımları, bu kanun içinde birleştirilmiş ve daha sonra çıkarılan bazı kanunlarla da (1969 — 1196 sayılı kanun gibi) kapsamlarında geliştirmeler sağlanmıştır.
- 1971 — 1479 sayılı kanun; Esnaf ve Sanatkarlar ve diğere bağımsız çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (Bağ - Kur) kanunu ile tarım dışı sektörde çalışan bütün işgücü sosyal güvenlik kapsamına alınmış bulunmaktadır.

SOSYAL GÜVENLİK MÜESSESELERİ :

Türkiye'de halen sosyal güvenliği sağlayan ve yürüten temel müesseseleri kısaca, aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz.

1 — Sosyal sigorta niteliğindeki kuruluşlar :

- a) Sosyal Sigortalar Kurumu
- b) Emekli Sandığı
- c) Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğere Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (Bağ - Kur)
- d) Banka ve Sigorta Şirketlerine ait Sandıklar
- e) 151 sayılı kanunla kurulu Amele Birliği

2 — Amme Yardımı Müesseseleri

3 — Sağlık hizmeti ve yardımı yapan müesseseler.

Bütün bu kuruluşlar kapsamaları dahilinde tarım dışı sektörün hemen hemen tamamını içine alan bir faaliyet göstermekte ve tesirlilik derecesini ve Türk insanının sosyal güvenliğini gün geçtikçe daha da arttırmaktadırlar.

C) Bazı Memleketlerde Tarım Sektöründe Sosyal Güvenlik Uygulamaları :

1 — İsveç :

İsveçte Sosyal Güvenliğin temel müessesesi milli Sosyal Sigortadır. Bu sigorta temel emekli sigortası ve takviye edilmiş sigortalar ile sağlık sigortasını içine almaktadır. Merkez örgüte bağı yetkili bölgesel daireler emeklilik işlemlerini ve başlangıçtaki ilk iki ödemeyi yaparlar Mer-

kez İdare aynı zamanda üst kademe olarak her türlü müracaatı ve itirazı kabul etme ve murakabe selahiyetine sahiptir.

Bütün İsveç halkı ayırım yapılmaksızın kapsama dahil edilmişlerdir. Hatta İsveçli olmadığı halde İsveçte oturan herkes otomatik olarak sigortalıdır.

Emeklilik 67 yaşından sonra başlamaktadır.

2 — Japonya :

Japonya'da Sosyal Sigortalar yanında, 1947 yılından itibaren pirinç, buğday, arpa, sığır, at ve domuzu kapsamına alan bir tarımsal zararları tazmin kanunu kabul edilmiştir. 1967 yılından itibaren beş yıl süreli geçici bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanun ile mandalin, yaz portakalı, elma, armut, şeftali ve bağ kapsam içine alınmıştır. Bu kanunun geçici oluşunun sebebi, Japonya'da süratle değişen tarımsal durum ve tarımsal zararları tazmin sisteminin geliştirilmesi gayretleridir. Bu sistemde sigorta kapsamına, belirli bir çiftçilik standardına erişmiş çiftçiler mecburi, bu standardın altında kalanlar ihtiyari olarak alınmışlardır. Sigorta fonu çiftçilerden alınan primlerle Milli hazineden yapılan devlet yardımlarından meydana gelmektedir. Sigorta çiftçinin elinde olmayan sebeplerle meydana gelen afetlerin belirli bir miktarını karşılar.

3 — Kanada :

Kanada'da sosyal güvenlik yanında bir de zirai sigorta vardır. Bu sistemde ödeme için bölge esas alınmış olup, tek şahsın mahsulünde meydana gelen ve belirli genişlikteki bir araziden daha küçük sahada meydana gelen zararlar karşılanmaz. Fonlar yine çiftçilerden kesilen primler ve devletin katkısından meydana gelmektedir. Çiftçilerden alınan primler mahsul satışları sırasında ödedikleri % 1 aidatlardan meydana gelir. Fonun % 50 sini Federal Hükümet karşılar. Çiftçi aidatlarının toplanmasında mesuliyet «Hububat Komisyoncuları Birliği» nindir.

Mevcut statüye göre yardımın yapıldığı bölge, bitkisel üretimde verimin kuraklık, haşare, pas, dolu, don ve arzu edilmeyen hasat şartları yüzünden fevkalade değişiklik gösterdiği arazileri kapsar.

Ödemeler için, bölgelerde mütehassıslarca ortalama verimlerin tespit edilmesi şarttır. Ödemeler bu ortalama verimlerin muayyen miktarlardan fazla zarar görmesi halinde yapılır. Kanada'da bu konu oldukça yeni olduğu için halen garanti olarak kabul edilecek verim seviyeleri ve bu seviyeler üzerinden alınması gerekli prim miktarlarının tespiti için çeşitli yaklaşımlar üzerinde araştırmalar devam etmektedir.

4 — İngiltere :

İngiltere'de Sosyal Güvenliği Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak çalışan Milli Sigorta sağlar. Milli Sigortanın imkânlarından genel olarak mecburi öğretim yaşının üstündeki herkes faydalanmaktadır. Su sigortanın tatbikatında üç sınıf meydana getirilmiştir.

1. İşçiler veya bir işe tayin edilmiş şahıslar (Employed Persons)

Bir iş anlaşmasıyla aylık veya yevmiye ile çalışanlar ve bu şekilde ödeme yapılan stajyerler bu sınıftadırlar.

Bu sınıfta bulunanlar milli sigorta'nın aşağıda belirtilen yardımlarından faydalanırlar :

- a) Hastalık Yardımı
- b) İşsizlik yardımı
- c) Analık yardımı
- d) Emeklilik yardımı
- e) Dulluk yardımı
- f) Koruyucu aile yardımı
- g) Çocuklar için özel yardım
- h) Ölüm yardımı

Bu sınıfta pirimler işveren tarafından, sigortalının kartına kendisi ve işçinin vermesi gerekli prim miktarına tekabül eden miktarda pul yapıştırmak suretiyle ödenmiş olur. Bazı büyük işverenler tespit edilmiş diğer metotlardan da yararlanarak primleri ödeyebilirler.

2. Bu sınıftaki şahıslar, sigortalı şahsı tayin edilmiş bir emekçi durumuna sokmayan ve hayatını kazandıran bir işe sahip olanlardır. (Self - Employed).

Bu sınıfa dahil olanlar :

Kendi parası ile kurduğu bir işte çalışanlar (Dükkanlılar)

Bağımsız olarak aşağıdaki işleri yapan profesyoneller :

Avukatlar

Muhasebeciler

Mimarlar

Milli Sağlık Servisi icra komitesi listesine kayıtlı doktor ve dişçiler.

Yazar ve Artisler

Din adamları

Çiftçiler, Çiftlik kiralayanlar ve bağımsız küçük çiftçiler.

Bağımsız iş yürüten müteahhit ve taşaronlar

Bu sınıftakiler primlerini, her hafta sosyal güvenlik kartlarına milli sigorta pullarını kendilerine en yakın postahanelerden alıp yapıştırmak suretiyle öderler. Bu pulların mürekkeple tarih atılarak iptal edilmesi gereklidir.

Bunlar aşağıdaki yardımlardan yararlanırlar :

- a) Hastalık yardımı
- b) İş göremezlik yardımı
- c) Bakım yardımı
- d) Dulluk yardımı
- e) Analık yardımı
- f) Emeklilik yardımı
- g) Çocuklar için özel yardım
- h) Ölüm yardımı
- i) Koruyucu aile yardımı

3. Belirli işi olmayanlar (Non - Employed Persons) ın bulunduğu guruptur. Birinci ve ikinci gurubun dışındaki şahısları kapsar.

Bunlar da diğer guruplar gibi kendi dereceleri ile ilgili olarak yardımlardan istifade ederler.

İngiliz Sosyal Güvenliğinin en bariz vasıflarından birisi hangi sınıfta olursa olsun şahısların yaptıkları işe göre sınıf veya grup değiştirebilmeleridir. Sosyal Güvenlik yardımına ihtiyacı olduğu anda yaptığı iş ve bulunduğu pozisyona göre hangi guruba giriyorsa o gurubun imkânlarından faydalandırılır.

5. Amerika Birleşik Devletleri :

Amerika Birleşik Devletlerinde Çiftçiler kendi işlerinde çalışan fertler olarak yurdumuzdaki Bağ - Kur'a çok benzeyen bir sigorta sistemine dahil olabilmektedirler.

Çiftçilerin ürünleri ise Amerika Federal Zirai Sigorta Şirketince sigortalıdır. Her türlü hasara karşı Zirai Sigorta, ürünlerin çiftçinin elinde olmayan sebeplerden doğan zararlarını içine almaktadır. İhmalden veya kötü ziraat usulü tatbik etmekten doğan zararları karşılamaz.

Sigorta ödemesi istihsal usulleri ve her mahsule göre değişmektedir. Halen buğday, pamuk, arpa, yulaf, mısır, şeftali, pirinç, tütün; fasulye, darı, soya fasulyesi ve narenciyeyi içine alacak şekilde 1000 kadar

ilçede (county) tatbik edilmektedir. Elde edilen sonuçlar ve tecrübeler arttıkça kapsamı ve tatbikat alanı genişletilmekedir.

6. Hollanda :

Hollanda'da mecburi ve ihtiyari olmak üzere iki tip sigorta bulunmaktadır. Yardımlardan daha fazla faydalanmak isteyenler ek primler ödemek suretiyle ihtiyari sigortalara dahil olmakta ve imkânlarını genişletmektedirler.

Mecburi sigorta milli sigortadır. Genel olarak dört grupta toplanmaktadır.

- a) Genel yaşlılık sigortası (emeklilik)
- b) Genel dulluk ve yetimlik sigortası
- c) Genel hastalıklar ödemesi
- d) Genel çocuklar tahsisatı

Hollanda da sosyal güvenlik, sektörlerin hiçbirini kapsam dışında bırakmaz. Bütün hollandalıları içine alır. Faydalanmalarda ve ihtiyari sigortalarda bazı farklılıklar olduğu görülmektedir.

7. Yunanistan :

Yunanistan'da Tarımda sosyal güvenliğin üç önemli özelliği bulunmaktadır.

1. Tarımda çalışanların hastalık ve yaşlılık halleri ile birlikte mahsullerinin sigortalanması da sosyal güvenlik kapsamı içindedir.

2. İşletmeci, işçi, emekli ve bunların aile fertlerini de kapsayan bu sigorta asgarî taşra personeli ile idare edilmektedir.

3. Sigorta kolları yıllık toplam primi düşük olup (30 - 100 TL.) sigorta masrafları yalnız tarım işçilerinin primlerine dayatılmamıştır. Ayrıca vasıtalı ve vasıtasız özel vergilerle bütün vatandaşlara dağıtılmıştır.

1961 Yılından beri devam etmekte olan bugünkü sistemde

- a) Yaşlılara ihtiyarlık ödeneği
- b) Sigortalı şahıslara ve aile fertlerine hastalık ve ilaç yardımı
- c) Mülk sahibi veya işletmecinin dolu ve dondan ileri gelmiş mahsul zararlarının tazmini

amaç olarak alınmıştır. Uygulaması tüzüklerle yapılmaktadır.

Bu kanuna göre herhangi bir tarım kolunda faaliyette bulunmak suretiyle geçimlerini sağlayan bütün şahıslar sigortaya tabidirler.

- a) Tarım ve orman işletmecileri(Ekilen arazisinin sahibi olsun olmasın)
- b) Hayvan yetiştiriciler veya hayvan endüstrisi işletmecileri (ipek böceği kozacıları, kümes hayvanı yetiştiricileri dahil)
- c) Tarım makineleri işletmecileri (Traktör, biçerdöğür v.s.)
- d) Gündelikçi tarım işçileri (işletmelerde veya yukarıda sayılan teşebbüslerde çalışanlar)
- e) Yukarıda sayılan işletme ve teşebbüs reislerinin reşit olan aile yardımcıları .

Ayrıca tüzük yoluyla balıkçılar, kır bekçileri ve köyde oturan ve tarımsal ürünü hammadde olarak kullanan fıçı, sepetçi, küfeci v.s. gibi el sanatları erbabı da kapsam içine alınmışlardır.

Bütün mülk sahipleri veya işletmecilerin doğrudan doğruya don ve dolu sebebi ile meydana gelen zararları, normal olarak beklenen tarım gelirinin % 75 ine kadar karşılanmaktadır.

Bu hizmetleri yürütmek için Tarım Sigortaları kurumu (OGA) kurulmuştur. Bu kurum Başbakan ve Tarım Bakanının otoritesine bağlanmıştır.

8. Macaristan :

Macaristan'da sosyal güvenliğin uygulanmasında Tarım Sektörü baş bölümünde düşünülmüştür.

1. Devlet Tarım ve Orman işlerinde çalışan işçi ve memurlar.
2. Tarımsal üretim ve balıkçılık kooperatiflerinin üyeleri
3. Küçük Tarım kooperatiflerinin üyeleri
4. Mevsimlik işçiler (Özel mülkiyette veya tarım kooperatiflerinde çalışanlar)
5. Kendi topraklarını işleyen çiftçiler

Yukarıdaki maddelerdeki işyerlerinde çalışan bütün şahıslar sosyal güvenlik kapsamına alınmış olup kendilerine gurupları içinde sağlanan himayeden faydalanırlar.

Sigorta rejimin gayesine göre düzenlenmiştir. Sigorta hastalık sigortası, aile yardımı ve emeklilik yardımı vermektedir.

Bu üç yardım kolundan yalnız hastalık sigortası bütün sigortalıları kapsadığı halde, Aile yardımı ve emeklilik ödeneğinden faydalanma bazı şartlara bağlanmış olup aynı himayeyi görmemektedirler.

Aile yardımı daha ziyade işçileri esas almıştır. Tarımda mevsimlik

çalışan işçiler de farklı şartlarda aile yardımından faydalanabilmektedir. Diğer gruplar bu yardımdan faydalanamazlar.

Emeklilik ödeneği de aile yardımında olduğu gibi Devlet tarım ve orman işletmelerinin işçi ve memurları ve tarımda mevsimlik işçilere ödenir. Diğer guruplara ödenmez.

D) Türkiye'de Sektörler İtibariyle Sosyal Güvenlik Durumu:

Türkiye'nin nüfusu yapı itibariyle genç ve dinamik nitelik taşımaktadır. Yapılan tahminlere göre nüfusumuz 1972 yılında 37.536.400 olarak görülmektedir. Nüfusun üç ana yaş gurubundaki dağılımı iş gücünün özel bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Tablo 1 in tetkikinden de anlaşılacağı üzere erkek ve kadın iş güçleri hemen hemen birbirine eşittir. 0 - 14 yaşları arasında iş gücüne katılmaya namzet olanlarla, bugün çalışma çağında olanlar arasında % 25 civarında bir farklılık görülmektedir. Yurdumuzda ortalarına ömrün kısa oluşu 65 yaştan yukarı olanlarda da miktar olarak açıkça görülmektedir. Kadın sayısı erkek sayısından bir miktar fazla olmakla birlikte 65 yaşın üzerindekiilerin toplam 2.042.200 olarak hesaplanmaktadır.

Yine tablo 1 den nüfusumuzun 1992 yılında 62.231.400 e ulaşacağı anlaşılmaktadır.

Tablo : 1
Plan Yılları Üç Ana Yaş Grubu Dağılımı (*)

(Plan Alternatif C)	(Yıl ortası nüfus) (bin)				
	1972	1977	1982	1987	1992
Erkek 0 — 14	7.659.2	8.531.9	9.740.4	11.135.4	12.050.4
15 — 64	10.350.6	11.855.8	13.574.8	15.546.5	17.742.9
65 +	979.7	1.150.3	1.214.1	1.245.3	1.485.2
Toplam	18.989.5	21.538.0	24.529.3	27.927.2	31.278.5
Kadın 0 — 14	7.486.3	8.354.3	9.528.5	10.846.7	11.726.9
15 — 64	9.998.1	11.515.2	13.270.2	15.293.3	17.532.4
65 +	1.062.5	1.122.7	1.323.7	1.411.7	1.693.6
Toplam	18.546.9	21.092.2	24.122.0	27.551.7	30.952.9
Erkek + Kadın					
0 — 14	15.145.5	16.886.2	19.268.9	21.982.1	32.777.3
15 — 64	20.348.7	23.371.0	26.844.8	30.839.8	35.275.3
65 +	2.042.2	2.373.0	2.537.6	2.657.0	3.178.8
GENEL TOPLAM	37.536.4	42.630.2	48.651.3	55.478.9	62.231.4

(*) Yıl ortası nüfusları

Kaynak : Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Sosyal Güvenlik ve Tarım Sektörü Yayın No : 87, 1973

Tablo 1 in tetkikinden de anlaşılacağı üzere, halen 0 - 14 yaşlarında olupta tüketici durumda olanlar toplam nüfusun % 39,4 gibi yüksek bir orandadırlar. Bu durum, sektörler arası kaydırmalar ile istihdam hacimlerini tespitite gelecekte sıkışıklık yaratmaması bakımından tedbir alınmasını ve gelişme hızlarının tayininde gerçekçi olunmasını emredici bir unsur olarak görülmelidir.

Nüfusun bu gelişmesi sadece istihdam yönünden değil, halkın gelişen ihtiyaçlarını karşılamakta yükselen dünya standartlarına uymak yönünden ve bilhassa sosyal güvenlik yönünden de pek çok problemleri beraberinde taşımaktadır.

Gelişen nüfus kırsal alanda çeşitli zorlayıcı sebeplerle kalmamakta şehre ve yurt dışına göç etmektedir. 1960.- 65 yıllarında kırsal alandan kentlere göçenlerin sayısının 880.000 dolaylarında olduğu 1965 - 70 döneminde ise göçlerin 1.600.000 i aştığı tahmin edilmektedir.

İç göçler genellikle nüfusu 50.000 in üzerinde olan yerleşim yerlerine olmakta, daha büyük yerleşim yerlerine tehacüm daha fazla bulunmaktadır. Nüfus hareketleri, bağımlı nüfus oranı ve sosyo - ekonomik yapıdaki gelişmelerle yakından ilgilidir. Doğan ölüm oranları da sosyo - ekonomik gelişmesi ilerlemiş yörelerde daha düşüktür. Nitekim şehirselleşen yerleşim yerlerinde % 031 doğum oranına karşılık kırsal alanda doğum oranı % 044, buna mukabil ölüm oranları ise şehirlerde ortalama % 011 kırsal alanda ise % 017 dir. Bebek ölümleride kırsal alanda daha yüksek olmaktadır.

Tablo : 2
Ölüm Göstergelerinin Yöresel Farklılaşması
(1966 — 1967)

	Doğusta Hayat Ümidi (Yıl)	Beş Yaşında Hayat Ümidi (Yıl)	Beş Yaşına Kadar Hayatta Kalanlar (a)	Bebek Ölüm Oran- ları (b)
Türkiye	54.9	62.2	798	153
Kırda	52.8	61.5	773	168
Şehirde	58.6	63.6	853	115
Ankara	58.2	61.8	873	101
İstanbul	60.6	64.9	867	109
İzmir	62.4	64.6	884	105

Kaynak : Türkiye Nüfus Araştırma

- (a) Doğan bin çocuğa karşılık beş yaşına kadar yaşayanların sayısı.
(b) Bin canlı doğumdan bir yaşına kadar ölenlerin sayısı.

Bugüne kadar sosyal sağlık hizmetlerinin götürüldüğü yöreleri dikkate alacak olursak dökümanların, bu hizmetlerin şehirsal yerleşim sahalarına yöneltildiğini ifade etmekte olduğuna görürüz. Tesislerin yarısına sağlık hizmetlerini kırsal alanlara götüren personelin de miktar ve nitelik bakımından yetersiz olduğunu, değil köylerde pek çok bucakta ve bazı ilçelerde bir tek doktorun bulunmadığı bilinen bir gerçektir. Kırsal alanda ancak bazı yerlerde sağlık memuru bulunmakta bazı bölgelerde birkaç köye bir köy ebesi düşmektedir. (Tablo : 3)

Tablo : 3
Sağlık Alanındaki İnsan Gücünün Sayısal Gelişimi
(1962 — 1967 — 1971)
(Bin Kişi)

	1962	1967	1971
Doktorlar	9.0	11.9	15.8
Diş Doktoru	1.6	2.2	3.2
Eczacı	1.5	2.2	3.0
Hemşire + Hemşire Yardımcısı	1.6	6.2	8.8
Sağlık Memuru	3.4	5.9	9.9
Ebe	3.7	5.6	11.3

Kaynak : Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı.

Sağlık alanında doktor başına düşen yardımcı sağlık personeli oranları ise tablo 4 de izlenebilir.

Tablo : 4
Sağlık Alanında Doktor Başına Yardımcı Sağlık Personeli Oranları
(1962 — 1967 — 1971)

Doktor Başına	1962	1967	1971
Hemşire	0,17	0,52	0,55
Ebe	0,41	0,47	0,71
Sağlık Memuru	0,37	0,49	0,63

Kaynak : Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı

Bu veriler Sosyal Güvenliğin iki ana unsurundan biri olan «sağlık garantisinin», tarım sektörü yönünden ne kadar ihmal edildiğini açık olarak ortaya koymaktadır.

Tablo : 5 Demografik Göstergelerin Uluslararası Karşılaştırılması (1963 — 1970)

Ülkeler	Doğum Oranları	Ölüm Oranları	Tabii Artış Hızları	Bebek Ölüm Or.	Hayat Ümidi (Yıl olarak)		Toplam
					Erkek	Kadın	
Danimarka	14.4	9.8	4.6	14.8	70.6	75.4	
İsveç	16.1	10.3	5.8	13.1	71.9	76.5	
İngiltere	17.6	11.6	6.0	18.6	68.5	74.7	
Norveç	16.2	9.8	6.4	13.7	71.0	76.0	
Bulgaristan	16.1	8.5	7.6	27.3	68.8	72.7	
Yunanistan	16.6	8.8	7.8	31.8	67.5	70.7	
ABD	19.1	9.6	9.5	19.8	66.6	74.0	
SSCB	17.9	7.7	10.2	18.4	67.4	75.0	
İrlanda	21.8	11.5	10.3	19.2	68.1	71.9	
İspanya	20.2	9.0	11.2	27.8	67.3	71.9	
Romanya	21.3	8.3	13.0	49.5	66.5	70.5	
Hindistan	42.8	16.7	26.1	13.9	41.9	40.6	
Türkiye (a)	40.8	13.5	27.3	15.3	53.4	56.5	
İran	45.4	16.6	28.8	—			50.0
İrak	47.5	15.3	32.2	25.0			52.8
Pakistan	50.9	18.4	32.5	14.2	53.7	48.8	
İrak	49.3	15.5	33.8	16.2			51.6
Meksika	43.2	8.9	34.3	67.4	61.0	63.7	
Ortak Pazar Ülkeleri							
Lüksemburg	13.0	12.2	0.8	24.9	61.7	65.8	
Belçika	16.8	12.2	4.6	21.7	67.7	73.5	
Almanya	17.5	11.5	6.0	23.5	67.6	73.6	
Fransa	17.4	10.6	6.8	15.1	68.0	75.5	
İtalya	18.2	9.7	8.5	29.2	67.2	72.3	
Hollanda	18.9	8.1	10.8	12.7	71.0	76.4	

Kaynak : U.N. «Demographic Year Book. 1970» A Concise Summary of the World Population Situation in 1970 Population Studies No. 4b, 1971 (a) 1970 yılı nüfus sayımı sonuçları

Sağlık garantisinin tarım sektörünün yeni kırsal alanı kapsar bir sisteme kavuşturulması halinde Tablo 5'de gösterilen uluslararası demografik göstergelerde yerimiz lehimize bir gelişme gösterecektir. Tablo 8 ekte gösterilmiştir.

Sosyal güvenliğin ikinci en önemli faktörü olan geçimin teminat altına alınması konusunda, muhtelif sektörlerde geçimini temin edenlerin durumlarını incelediğimizde, istihdam, gelir ve ücretler önem kazanmaktadır.

Türk toplumunun temeli olan aileyi birim olarak almak ve aileyi teşkil eden fertlerin sektörlerdeki gelirleri ve sosyal güvenliği bakımından farklılıkların tespiti en önemli faktörlerden biri olmaktadır.

1 — Tarım Dışı Sektörlerde İstihdam, İşgücü, Ücretler ve Sosyal Güvenlik.

Birinci plan döneminden sonra kalkınma büyük ölçüde Sanayi Sektörü bağlanmıştır. Ancak sanayileşme I. ve II. plan dönemlerinde iş gücü istihdamı, artışları karşılayamamıştır. 15 - 64 yaşlar arasındakilerin nüfusumuzdaki canlılığı iş gücü arzını artırmıştır. İstihdam hacmindeki ortalama artış % 1,2 iken, iktisaden faal nüfusun istihdam endeksi ise yılda ortalama % 2,4 ü göstermektedir.

Tablo : 6

Planlı dönemde tarım dışı sektörlerde sivil istihdamın dağılımı ve gelişmesi

Sektörler	1962		1967		1971		1972 (a)	
	(Bin kişi)	yüzde	(Bin kişi)	yüzde	(Bin kişi)	yüzde	(Bin kişi)	yüzde
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Sanayi	995	37,5	1.175	35,4	1.450	33,2	1.519	33,1
İnşaat	305	11,5	369	11,1	419	9,6	433	9,4
Ticaret	328	12,4	395	11,9	581	13,3	605	13,2
Ulaştırma	258	9,7	325	9,8	424	9,7	450	9,8
Hizmetler (b)	768	28,9	1.058	31,9	1.490	34,1	1.579	34,4
Toplam	2.654	100,0	3.322	100,0	4.364	100,0	4.586	100,0

Kaynak : Devlet Planlama teşkilâtı

(a) 1972 yılı programının öngördüğü üretim artış hedeflerine göre hesaplanmıştır.

(b) Banka, sigorta ve gayri menkul işleriyle uğraşanlar, hizmetler sektörünün kapsamındadır.

İstihdam ile iş gücü arzı arasındaki farkı gösteren insan gücü fazlası 1962 de 235.000 iken 1970 yılında 750 - 800.000 e yükselmiştir. Tarım-daki iş gücü fazlasının eklenmesi ile toplam işgücü fazlası 1962 yılın-da 985.000 iken 1967 yılında 1.600.000 e varmıştır.

Tarım Sektöründe asgari geçim endeksine yaklaşan bir geçim ola-nağı bulamayan iş gücü fazlasının bir kısmı şehirlerde kapıcılık v.s. gi-bi çok düşük gelirli bazı faaliyetlere katılmaktadırlar.

Bu yapıyla istihdamın en büyük sorunu işgücü fazlası olarak gö-rülmektedir. Dış göçler bunu kısmen hafifletmekle beraber tarımda iş-gücü fazlası yüksektir ve istihdam sorununun yükünü çekmektedir. Tab-lo : 6 da durum açık olarak görülmektedir.

Tablo 6 da görüldüğü gibi tarım dışı istihdam 1962 yılında 2.654.000 iken on yıllık bir devrede % 6,7 lik ortalama bir yıllık artışla 4.586.000 e çıkacaktır. Yani sosyal güvenlik ihtiyacı tarım dışı sektörlerde 4.586.000 iş gücü ve ailesini hedef almakta ve çeşitli kuruluşlarla kapsa-mını her geçen gün geliştirmektedir.

Bu kapsam Tablo 7 de görülen istihdam endekslerine paralel ola-rak gelişmeye devam edecektir.

Tablo : 7
Planlı dönemde tarım dışı sektörlerde istihdam endeksleri

Sektörler	1967 Endeks Birinci Plan 1971 Endeks		İkinci Plan			
	1972 Endeks (a)	Ortalama Yıllık Artış	yıllık ortalama artış			
	(1962 - 100)	1963 - 67 %	1967 - 100	1967 - 100	1968 - 71 (yüzde)	1968 - 72 (yüzde)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Sanayi	118.1	3.4	123.4	129.3	5.4	5.3
İnşaat	121.0	3,9	113.5	117.3	3.2	3.2
Ticaret	120.4	3.8	147.1	153.2	10.1	8.9
Ulaştırma	126.0	4.7	130.5	138.5	6.9	6.7
Hizmetler	137.8	6.6	140.8	149.2	8.8	8.3
Toplam	125.2	4.6	131.0	138.0	7.1	6.6

Kaynak : Devlet Planlama teşkilâtı

(a) 1972 yılı, planın öngördüğü üretim artış hedeflerine göre hesaplan-mıştır.

Tarım Dışı sektörlerde oluşan yıllık ortalama % 6,6 lık artış, tarımda çalışan nüfusun sosyo - ekonomik nedenlerle tarım dışı sektörlere akmasından meydana gelmiş bulunmaktadır.

Yaptığımız hesaplamalar planlı dönemde sektörler arası gelirlerde tarım sektöründe bir gerileme olduğunu yani fert başına gelirin tarımda düştüğünü, tarım dışı sektörlerle tarım sektörü arasında ortalama 4 misli bir fark olduğunu göstermektedir. Gelirler arasındaki fark ve dengesizlik devam ettiği sürece tarım dışı sektörlerle kayma gittikçe artan bir hızla artmaya devam edecektir.

Tablo : 8
Planlı dönemde toplam sivil istihdam

	1962	1967	1971	1972 (a)
Sektörler	(1)	(2)	(3)	(4)
Tarım	9 216	9 073	8 763	8 763
Sanayi	995	1 175	1 450	1 519
İnşaat	305	369	419	433
Ticaret	328	395	581	605
Ulaştırma	258	324	424	450
Hizmetler	768	1 058	1 494	1 579
Bilinmeyenler	81	338	133	133
Yurt içi istihdam	11 951	12 732	13 264	13 482
Yurt dışı istihdam	—	204	370	650
Toplam İstihdam	11 951	12 936	13 834	14 132

Kaynak : Devlet Planlama Teşkilatı

(a) 1972 yılı programının öngördüğü üretim artış hedeflerine göre hesaplanmıştır.

Bu güne kadar sosyal güvenlik yönünden ele alınmamış olan tarım sektörü, tarım sektöründe göremediği geçim ve sağlık garantisini tarım dışı sektörlerde aramaya devam edecektir.

Çiftçinin yalnız kendisi değil mahsulü de doğal afetlerle karşı karşıya bulunmaktadır. Çiftçi mahsul garantisine de sahip bulunmamaktadır.

Tablo : 9
Yurt içi istihdamın sektörler arası dağılımı :

(15 - 64 yaş)
(yüzde)

	1962	1967	1971	1972 (a)
Sektörler	(1)	(2)	(3)	(4)
Tarım	77.1	71.3	66.1	65.0
Sanayi	8.3	9.2	10.9	11.3
İnşaat	2.6	2.9	3.1	3.2
Ticaret	2.7	3.1	4.4	4.5
Ulaştırma	2.2	2.5	3.2	3.3
Hizmetler	6.4	8.3	11.3	11.7
Bilinmeyenler	0.7	2.7	1.0	1.0

Kaynak : Devlet Planlama Teşkilâtı

(a) 1972 yılı programının öngörüldüğü üretim artış hedeflerine göre hesaplanmıştır.

a) Tarım dışı sektörlerde çalışma sorunları ve sosyal güvenlik Sigortalı işçiler ve devlet memurları :

Tarım sektörü dışında kamu sektöründe çalışan memurlar ve işçilerle özel sektörde çalışan işçi ve ücretlilerin ferdi ilişkileri çeşitli zamanlarda çıkarılmış bulunan yasalarla düzenlenmiş bulunmaktadır. Ayrıca, kabul edilmiş bulunan sendika ve toplu sözleşme, işçilerin toplu ilişkilerini de düzenleme imkânını vermekte ve çalışma koşulları üzerinde etkili olabilmektedir.

Bu kanunlar sigortalı işçi ve devlet memurlarının çalışma koşullarını düzenlediği gibi hukukî ve ekonomik tedbirlerle ücretlerinde ve ortalama yıllık kazançlarında gelişmeler de sağlanmaktadır. Tablo 10 planlı dönemde yıllık kazanç ortalamalarındaki gelişmeyi açık olarak ortaya koymaktadır.

Bu gelişmelerin artan fiatlar ve yükselen hayat düzeyi ile bir mukayesesini yapmak burada konu dışı olduğundan tarım dışı sektörlerin bu gelişimini umut verici olarak niteliyoruz. Ücretlerin faal nüfus yanında durumları ve dağılımı ise Tablo 11 de görülmektedir.

1963 yılında toplam miktarı 2.7 milyon olan ücretliler 1971 yılında 4.055.000 e yükselmiş ve iktisaden faal nüfusa oranı % 29.2 ye ulaşmış bulunmaktadır.

Tablo : 10
Sigortalı işçi ve devlet memuru ortalama yıllık kazançları

Yıllar	Sigortalı işçi ortalama		Memur yıllık ortalama	
	yıllık kazancı (a)	Endeks	ödemeleri (b)	Endeks
1963	6.537	100	11.337	100
1965	7.887	120	12.683	111
1967	9.427	144	14.283	125
1969	11.727	179	14.892	131
1971	14.351	219	24.032	211

Kaynak : Devlet Planlama Teşkilâtı.

(a) İş akdine göre sigortalıya ödenen ücretlerden başka, kıdem, devam, ve üretime bağlı primler, fazla mesai ücretleri gibi ücret mahiyetindeki bürüt ödemeleri kapsar. Aynı menfaatlerle kanuni ikramiyeler, çocuk zamları gibi sosyal maksatlarla ödenen paralar dahil değildir.

(b) Genel bütçeye dahil birimlerde çalışan kamu personelinin bürüt yıllık gelirlerinden emeklilik kurum payı çıkarılmak sureti ile bulunmuştur.

Tablo : 11
İktisaden faal nüfus içinde ücretler ve dağılımı : (15 - 64 yaş bin kişi)

Yıllar	İktisadi faal nüfus	Ücret Grupları			Tarım İşçileri, esnaf, sanatkar ücretlileri ve diğer ücretlileri	İktisaden faal nüfusta ücretlileri %
		Ücretliler	Sigortalı İşçi	Memur		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1963	12.714	2.745	710	489	1.546	21.5
1965	13.006	2.989	921	548	1.520	22.9
1967	12.268	3.310	1.069	594	1.647	24.9
1969	13.537	3.665	1.261	709	1.695	27.0
1971	13.875	4.055	1.404	800(a)	1.851	29.2

Kaynak : Sosyal Sigortalar Kurumu, Devlet İstatistik Enstitüsü ve Devlet Planlama Teşkilâtı.

(a) 1971 geçici tahmin.

Tablodan görüleceği üzere bu ücretlilerin 1.400.000 i tarım dışı sektörlerde sigortalı işçi, 800,00 i devlet memuru, 1.200.000 i esnaf ve küçük sanatkar ücretlileridir. 600.000 kadarı da kamu sektöründe tarımda devamlı çalışan işçi statüsünde istihdam edilenleri teşkil etmektedir.

2 — Tarımda İstihdam : İşgücü Ücretler ve Sosyal Güvenlik :

1970 nüfus sayımı % 1 örnekleme sonuçlarına göre, tarım sektöründe istihdamda 1970 yılında 1965 yılına göre 500.000 civarında bir azalma görülmektedir. Tarım faaliyetlerinin en yoğun olduğu çevrelerde dahi ihtiyacın üzerinde bulunan işgücü fazlası ve gizli işsizlerin baskısı köyden şehire göçü hızlandırmaktadır. Tarım sektörünün en büyük güçlüğü mevsimlik eksik istihdam olarak görülmektedir ki, çok kısa zaman sürelerinde ihtiyaç duyulan bu hal birkaç mahsulün hasat ve ekim devresinde doğmaktadır. Bu hal tarımda mekanizasyon ile giderilebilecek bir durum olarak görülmektedir.

1960 nüfus sayımında iktisaden faal nüfus Tarımda 9.110.000, 1963 yılında ise 9.287.000 olarak tesbit edilmiştir. 1970 yılı örneklerine göre ise bu nüfus 8.763.000 e düşmüştür. 1972 yılında 8.763.000 civarında kabul edilen tarım sektörü istihdamının 1977 yılında 8.600.000 dolaylarına ineceği kabul edilmektedir. Tablo 12 üçüncü plan döneminde tarım sektöründeki istihdam ve işgücü fazlasını vermektedir.

Tablo : 12
Üçüncü Plan Döneminde Tarım Sektörü İstihdam ve İşgücü Fazlası Tahminleri :

	(15 - 64 yaş) (bin kişi)	
	1972	1977
	(1)	(2)
Tarımda fiilen çalışanlar	8.763	8.600
Tarımda en faal mevsimdeki işgücü talebi	7.913	7.900
Tarımda en faal mevsimdeki işgücü fazlası	850	700

Kaynak : Devlet Planlama Teşkilâtı.

Tarım sektöründe 8.763.000 işgücü ve bunların aileleri hertürlü sosyal güvenlikten yoksun bulunmaktadır.

1971 yılı sonuna kadar yurt dışına çıkan 570.000 civarındaki iş gücünün 1972 yılı sonunda 650.000 e çıkacağı ve üçüncü plan devresinde

buna 350.000 civarında işgücünün katılacağı tahmin edilmektedir. Bu katılımın en büyük kısmını tarım sektöründen olacağı açık bir gerektir.

Ayrıca tarım sektöründe çalışanların çeşitli tarım kollarına göre ücretleri genellikle 15 - 20 TL. arasında değişmekte, pek mahdut işlerde 35 - 40 TL. nı bulmaktadır. Bazı bölgelerde ise tarım işçilerinin durumunu düzenleyen bir kanunun bulunmaması dolayısıyla ücretler kanuni asgarî ücretlerin altına inmektedir.

Tarım sektöründeki iş münasebetlerini düzenleyen bir kanuna şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak, tarım iş kanununun tarımın özelliklerini dikkate alan, tarımın rizikolarını ve çiftçinin ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir kanun olarak çıkarılması zorunludur.

Tarım sektöründe sendikalaşma işçi haklarının korunması yönünden önemli görülmekle beraber tarımda hedef olan mahsulün canlı oluşu, dolayısıyla diğer iş konularındaki hukuk anlayışının aynen tatbiki ne tarımda imkân görülmemektedir. Çünkü cansızla uğraşılan bir imalâta bir fabrikada muayyen zamanda kesilen iş yeniden başlatıldığında o noktadan itibaren imalât devam ettirilebilir. Halbuki tarımda, zamanında ekimi dikimi ve sulanması yapılmayan bitki, yemlemesi ve sağlık kontrolü geciken bir hayvan ölür. Bu takdirde, herşeye yeniden başlamak icabeder. Bu da asgarî yıl ile ifade edilen zaman biriminin kaybına ve çiftçinin mahvolmasına sebep olur. Bu bakımdan çalışma zamanları iyi ayarlanmalıdır. Tarımda greve yer vermek bu yönden mümkün görülmemektedir.

Tarım sektöründe de tarım dışı sektörlerde olduğu gibi işveren ve işçi münasebetlerini dengeli olarak karşılamak zorunluğu ile karşı karşıya bulunmaktayız. Tarım sektöründe maliyetin büyük bölümünü işçilik teşkil etmektedir.

Türk çiftçisi tarlasında bütün aile efradı ile çalışmaktadır. Tarımdaki düşük gelir, asgarî ücretlerin genellikle küçük işletmeler ve kırsal yörelerde uygulanmasına imkân tanımamaktadır. Bu bakımdan da tarım iş kanununda kamu kesimi ve şahıslara ait orta ve küçük işletmeler için özellikler kabul edilmesi ve sosyal güvenliğin tarımda yalnız işçilikte hayatını kazananların değil hakiki çiftçilerin de hakkı olduğu gerçeği kabul edilmelidir.

E) Türkiye'de Tarım Sektöründe Sosyal Güvenlik Problemleri ve Çözüm Yolları :

Tarım Sektöründe sosyal güvenliğe kavuşmuş çiftçi ailelerine üç yönlü işlem yapılması ve teminat altına alınması gereklidir.

a) **Ekonomik Yönden :**

Emeklilik ödemesi
Çocuk yardımı
Dulluk yardımı
Koruyucu aile yardımı
İşsizlik yardımı

b) **Sağlık Yönünden :**

Hastalık teşhis ve tedavi yardımları
Analık yardımı
Ölüm yardımı
İş kazası ve sakatlık yardımı

c) **Ürün Yönünden :**

Çiftçinin ürettiği her türlü bitkisel ürün ile hayvanları afetler karşısında garantiye alan «Tarım Ürünleri ve irat hayvanların sigortası» yoluyla yapılacak yardımlar yönünden sosyal güvenliğe kavuşturulmalıdır.

Ekonomik Yönden Sosyal Güvenlik :

Emeklilik Ödemesi :

Emeklilik ödemesi çiftçi aile reisine emekli olduktan sonra yapılmalıdır. Emeklilik yaşı ve emekliliğe hak kazanan için gerekli prim ödeme süresi ve emekli olma şekilleri kanunda belirtilmelidir.

Çocuk Yardımı :

Bu yardım sigortalı çiftçi ailesinin çocuklarının tahsil ve bakım masraflarını karşılamak üzere mecburi tahsil çağının sonuna kadar devam etmelidir.

Dulluk Yardımı :

Sigortalı öldüğü zaman sigortalı ile resmen evli ve sigortalıdan doğmuş çocukları olan veya sigortalıdan hamile olan karısına yeniden evleninceye kadar dulluk ödemesi yapılmalıdır.

Koruyucu aile yardımı :

Çiftçi ailesinden olup ana ve babasını kaybederek yalnız kalmış reşit olmayan çocukları himayesine alarak büyüten ve onları okutan çiftçi ailesine, ödeme yapılmalıdır.

İşsizlik Yardımı :

Çiftçiliğin özel şartları dikkatle incelenmek suretiyle tarımda iş-

sizlik hali tarif edilmeli ve bu tarife uyan durumu olanlara belirli bir işsizlik yardımı yapılmalıdır.

Sağlık Yönünden Sosyal Güvenlik :

Hastalık ve Tedavi Yardımları :

Sosyal güvenlik kapsamına giren çiftçi aile reisinin ve geçindirmekle yükümlü bulunduğu kimselerin hastalığında, sağlıklarını ve çalışma güçlerini yeniden kazandırmak amacını gütmelidir. Geçimi sigortalı tarafından sağlanan ana ve baba ile askerlik görevini yapmakta olanın eş, çocukları ana ve babası ve koruyucu aile yanında bulunanlar da bu yardımlardan faydalanmalıdırlar. Hastalık ve tedavi yardımları kapsamı içine girenlerin, hastalık hallerinde muayene, ayakta ve yatakta tedavileri yapılmalı ve ilaçları verilmelidir. Sağlık yardımlarının içinde rehabilitasyon hizmet ve yardımları mutlaka bulunmalıdır. Sigortalı, hekim veya sağlık kuruluşlarından dilediğini seçmekte serbest olmalıdır. Sigortalının çevresinde bulunan hekim ve sağlık kuruluşunun olanakları hastalığın teşhis ve tedavisinde yeterli değil ise veya hastalık özel teşhis ve tedaviyi gerektiriyor ise, kanunda belirtilen şekiller içinde gerekli tedavi yaptırılmalıdır.

Hastalık, tedavi ve rehabilitasyon yardımlarından kapsama giren herkes eşit ölçüde faydalanmalıdır.

Analık Yardımı :

Sosyal güvenlik kapsamına giren bütün kadınlar için analık yardımı hamile olduğu andan itibaren başlamalı gerekli kontrolleri köyünde ve şehirde yapılmalıdır. Doğumda zaruri giderleri karşılanmalıdır. Doğumdan sonra anne ve çocuk bakımı belli bir süre devam etmelidir. Gerekliğinde besin yardımı da yapılmalıdır.

Ölüm Yardımı :

Kapsama girenlerin ölümü halinde cenaze giderleri karşılanmalı geride kalanlara kanunda belirtilecek yardımlar yapılmalıdır.

İş Kazası ve Sakatlık Yardımı :

Mesleği ile ilgili çalışma yaparken iş kazasına uğrayanların tedavileri yapılmalıdır. Bunlardan sakat kalanlara iş göremezlik durumuna göre gerekli yardım sağlanmalıdır.

Ürün ve İrat Hayvanları Yönünden Sosyal Güvenlik :

Sosyal güvenlik kapsamına giren çiftçi ailelerinin tarımsal ürün ve irat hayvanları çiftçinin iradesi dışında teşekkül eden çeşitli tehlike ve zararlara karşı garanti edilmelidir.

Bu tehlikelerin yok edici ve yıpratıcı etkileri kanunda belirtilecek esas ve miktarlar içinde karşılanmalıdır.

Hiç beklenilmeyen anda oluşan kazalar, yangınlar, mal, seylap, fırtına, kuraklık, dolu, taşkınlar ve hastalık gibi tabii afetler karşısında, zarar gören tarımsal ürünler ile irat hayvanlarına ait zararlar bu garanti içinde düşünülmelidir.

Tarımın dışındaki sektörlerde teşekkül eden sosyal güvenlik müesseseleri ile çözümlenen bu problemler henüz çiftçi için bir hal yoluna konulamamıştır.

Tarım kesiminde gelir düşük olup devlet himayesine ihtiyaç vardır. 70 bini aşan yerleşim yerlerinde oturanların prim ödeme imkân ve fırsatlarında pratik bir yol bulmak gereklidir. Geliri düşük olan tarım sektöründe, prim yalnız üreticiden alınacak olursa büyük kısmının geliri yeterli olmayan çiftçimize ağır gelebilecektir. Bu bakımından çiftçiyi gelir guruplarına göre sosyal güvenlik basamaklarına ayırmalı ve T.Z.O. Birliği kanununda olduğu gibi beş gurupta mütalâa etmelidir. Bu suretle gelir gurupları dolayısıyla girecekleri sosyal güvenlik basamakları tayin edilen çiftçiden yetiştirdiği ürün miktarına göre ve sahıp olduğu arazi oranında prim alınması imkân dahiline girebilecektir.

Bunun yanısıra, tarım ürünlerinin ticareti ve işlenmesi yoluyla gecimini temin edenlerinde katkıda bulunmaları düşünülmelidir.

Ana maddesi tarımdan gelen bazı işlenmiş ürünlerin, meselâ alkollü içkiler sigara v.s. gibi tekel maddeleri tüketicilerinin katkısı temin edilmelidir. Bu özel bir vergi ile sağlanabilir. Zirai kredi kullananların katkısında büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu kuruluşa ait tesis ve çalışmalarından gelecek gelirlerde düşünülmelidir.

Tarım ürünlerinin ihracatı sırasında yapılacak kesintiler de sosyal güvenlik fonunun teşkilinde ve çiftçinin yükünün azaltılmasında tüketiciye yük olmadan temin edilebilecek kaynaklardır.

Tarımda sosyal güvenlik ile ilgili çalışmaları koordine etmek ve çıkarılacak kanun, tüzük ve yönetmelikleri uygulamak üzere tarım Bakanlığına bağlı tarımsal sosyal güvenlik kurumu veya bütün sektörleri içine alacak şekilde meydana getirilmiş sosyal güvenlik kurumu içinde yeterli bir örgüt olarak kurulmalıdır.

Kurum, genel kurul, yönetim kurulu ve genel müdürlük eliyle işleri yürütmelidir.

Genel kurullarda, Türkiye Ziraat Odaları Birliğine bağlı örgütlerden seçilecek temsilciler ile, prim ödeyen diğer kuruluşların temsilcileri

ve devletin temsilcilerinden meydana gelmelidir. Çiftçi temsilci sayısı % 50 den aşağı düşmemelidir. Kurumunun işleri il, ilçe ve bucaklarda kuruma bağlı üniteler ve Ziraat Odaları tarafından yürütülmelidir. Kurum giderlerini asgari seviyede tutabilmek için Çiftçinin yegane kanuni kuruluşu olan Ziraat Odaları ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve bunlara bağlı kuruluşlardan kurumun bir organı gibi istifade edilmelidir. Kurumun her köyde bir temsilcisi olmalıdır. Bu temsilci muhtar veya ziraat odalarının köy temsilcileri olabilir.

Ayrıca Milli Savunma Bakanlığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Tıp Fakülteleri ve Özel kuruluşlar dışında kalan kamu ve kamu iktisadi kuruluşları ile belediyelere ait, yataklı veya yataksız sağlık kuruluşlarının tümünden Kuruma bağlı ve kapsam içinde olanlar faydalanmalıdır. En kısa zamanda sağlık hizmet ve tesisleri etkili bir şekilde köye götürülmelidir. Sabit tesisler yapıncaya kadar techiz edilmiş vasıtalarla gezici ekipler köyleri devamlı olarak taramalıdır. Özel hekim ve kuruluşlardan da anlaşmalar yoluyla faydalanılmalıdır.

Kuruma bağlı sağlık kuruluşlarında, teşhis, tedavi için kullanılan röntgen, ilaç, araç ve gereç kurum tarafından ödenmelidir. Sigortalılar Rehabilitasyon için lüzumlu masraflara % 20 yi geçmeyen bir miktar ücret ödeyebilirler.

Çiftçinin ürettiği bitkisel ürünler ve hayvanların çiftçinin elinde olmayan sebeplerle yok olması veya zarara uğraması halinde bu rizikolar ürün ve irat hayvanları sigortası vasıtasıyla Tarım Bakanlığına bağlı veya bütün sektörleri kapsayan sigorta kuruluşlarını içine alan bir sosyal güvenlik kurumu içinde kurulacak Tar - Kur Genel Müdürlüğü yoluyla tatbik edilmelidir. Tarımda sosyal güvenliğin ekonomik, sağlık yönlerini ve ürün sigortasını kapsıyacak şekilde tatbiki gereklidir.

F — Tarımda Sosyal Güvenlik ile ilgili Öneriler ve izlenecek yollar.

Ziraat Mühendisleri Odasının bu güne kadar tarım Sektörünün Sosyal Güvenliği ile doğrudan doğruya yapılmış etraflı bir araştırması bulunmamaktadır. Ancak bu konu hiç ele alınmamış değildir.

a) 1965 yılında hazırlanan «Türkiye'de Ziraat İşçileri ve Problemleri» adlı raporda ziraat işçilerinin karakteristikleri, ücret ve içinde buldukları şartlar detaylı olarak incelenirken bu işçilerin kaza ve iş hastalıklarına uğramaları halinde Sosyal mevzuatın yokluğu dolayısıyla, yardım sağlanamadığı belirtilmiştir.

b) Çalışma Bakanlığının hazırlayarak Ziraat Mühendisleri Odasına mütalâa için 15 Nisan 1972 tarihli yazıyla gönderdiği «Sosyal Güvenliğin Tarım ve Orman kesiminde çalışanlara teşmilini teminen 506 Sa-

yılı Sosyal Sigortalar Konusunda değişiklik yapılmasını isteyen tasarı gerekçesine verilen mütalâa:

Bu kanun sadece işçiyi kapsamakta olup mütalâada yalnız bu yönden verilmiş bulunmaktadır.

c) Diyarbakır Milletvekili Sayın Sabahattin SAVCI tarafından T.B.M.M. ne verilen «Türkiye Tarımcıları Sosyal Güvenlik Kurumu» kanun teklifi (TAR-KUR) nin 12.1.1973 tarihinde Ziraat Mühendisleri Odası Başkanlığına sunduğu nüshası üzerindeki Komisyon Raporu

d) Türkiye Ziraat Mühendisliği 1. Teknik Kongresinde Tarım işçileri ve Sorunları konusu, tarım işçisinin çalışma, ücret ve sağlığı yönünden işlenmiş olup sosyal güvenlik konusu ikinci plânda görülmüştür.

Bu durumda hazırlamış olduğumuz Sosyal Güvenlikle ilgili bu raporun ilkeleri Ziraat Mühendisleri Odasında, gerekirse, bir Komisyonunda incelenerek benimsenmeli Türkiye Ziraat Odaları Birliği ile mutabakat sağlanarak, işbirliği edilmeli; bu amaçla hazırlanacak bir tasarinın meclise intikalinde kanunlaşması hususunda gayret sarfetmelidir. Bu amaçla,

1 — Basın toplantısı tertiplemeli

2 — Bazı Parlemlenterlerin Mecliste gündem dışı konuşmaları sağlanmalı.

3 — Türkiye Ziraat Odaları ile müştereken bir kanun teklifi hazırlanması yoluna gidilmelidir.

Liste No. 1

Tarım Örgütlenme ve Sosyal Güvenlik konusunda Odamız neşriyatı ve Komisyon Raporları :

- 1 — Çiftçinin Teşkilatlanması — Hüseyin Ayhangil
I. Teknik Kongre — 6 no.lu tebliğ
- 2 — Tarım İşçileri ve Sorunları — M. Burhanettin Ahipaşaoglu
I. Teknik Kongre — 7 no.lu tebliğ
- 3 — Çiftçinin Teşkilatlanması — Hulusi Kızıldağ
I. Teknik Kongre — Serbest tebliğ No. 9
- 4 — Çiftçi örgütleri ve sorunları — Sabri Malkoç
II. Teknik Kongre — 10 no.lu tebliğ
- 5 — Tarımsal Kooperatif Organizasyonlarımız ve Sorunları — Hüsnü Kurtoğlu
II. Teknik Kongre — 10 c no.lu tebliğ
- 6 — Tarım İşçileri Sorunları ve Örgütlenmesi — Dr. Mehmet Bülbül
II. Teknik Kongre 10 D no.lu tebliğ
- 7 — Ziraat Odalarının ve Ziraat Odaları Birliğinin güçlendirilmesi ve Ziraat Mühendisleri Odası ile işbirliği imkânları komisyon raporu — Yıl 1973
- 8 — Türkiye'de Ziraat İşçileri ve Problemleri Komisyonu Raporu — Yıl 1965
- 9 — T.Z.O. Birliği Kanunu tadili tasarı inceleme Komisyonu Raporu — Yıl 1966
- 10 — T.B.M. Meclisindeki Kooperatifçilik Kanun Tasarısı inceleme Komisyonu Raporu — Yıl 1966
- 11 — Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanununun bazı maddelerinin Değerlendirilmesine dair Kanun Tasarısı Komisyon Raporu — Yıl 1969
- 12 — Kooperatif çalışmaları Komisyon Raporu — Yıl 1971
- 13 — 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması ile ilgili Komisyon Raporu — Yıl 1972
- 14 — TAR-KUR Kanun tekliflerini eleştirme Komisyonu Raporu — Yıl - 1973
- 15 — Toprak Reformu Meseleleri — Prof. Dr. Reşat Aktan
I. Teknik Kongre — 1 no.lu Serbest tebliğ
- 16 — Toprak Reformuna ilişkin görüşler — Hasan Yetener
I. Teknik Kongre — 2 no.lu serbest tebliğ.

KIRSAL ALANDA ALT YAPI HİZMETLERİ

Kırsal alanda, ekonomik yapı büyük ölçüde tarıma dayalıdır. Kırsal kalkınmanın amacı, kırsal alanda tarımsal üretimin sadece nitelik ve nicelik yönünden artırılması değil, kırsal toplumun aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel yönden yaşama düzeyinin yükseltilmesidir.

Türkiye'de kırsal yerleşimin ana şekli geleneksel toplu yerleşimdir. Bu tür yerleşimde, geleneksel köylerdeki toplum, ciddi bir plânlama ve örgüt otoritesi olmaksızın, ekonomik, sosyal ve coğrafik faktörlerin etkisi altında kendiliğinden şekillenmiştir. Bu tip yerleşimde, çiftçinin işletme merkezi köyde, işlediği arazi ise köy civarında bulunur. Son rakamlara göre Türkiye'de 74.000 kırsal yerleşim ünitesi bulunmaktadır(1).

Bu geleneksel yerleşim ünitelerinin modernizasyonunun sosyal, ekonomik ve örgüt yönü dışında, gerek köy ve gerekse köy civarındaki araziye ilişkin fiziksel yönleri de vardır (2).

Kırsal alanın tüm gelişmesi ile yaşama düzeyi arasında sıkı bir ilişki vardır. Kırsal alandaki yaşama koşulları, belirli bir derecede sosyal ve ekonomik hizmet birimlerinin kalitesi, kantitesi ve alan içerisindeki fiziksel dağılımına bağlıdır. Sosyo-ekonomik hizmet mekanizmasından kasıt, yerleşim merkezi ile okul, klinik, pazar, depolama tesisleri, kamu bina ve tesisleri v.b. hizmet birimlerinin yerleşim merkezleri ile olan ilişkileridir. Sözü edilen bu hizmet birimlerinin kendilerinden beklenen fonksiyonları iyi bir şekilde yerine getirip getirmemesi büyük ölçüde, kırsal alandaki haberleşme ve ulaşım sistemine bağlıdır.

Kırsal kalkınmanın bir diğer sorunu, kırsal alana uzman, teknisyen ve sosyal hizmet personelinin cezbedilmesidir. Bu konudaki başarısızlığın belli başlı nedenleri arasında, geçmişte her yerleşim biriminin kendi kamu ve alt yapı hizmetlerine sahip olma çabasında olması ve bu çabanın da Devletçe desteklenmesi söylenebilir. Bu tür tesisler her kırsal yerleşim birimi için gerçekleştirilse bile, ulaşılabilecek seviye

yine de kırsal kalkınma için gerekli elemanların cezbedilmesine yeterli seviyede olmayacaktır. Sözü edilen bu husus, kırsal alanın bu tür sorunlarına daha kapsamlı bakılması zorunluluğunu doğurmuştur. Son senelerde sözü edilen soruna ilişkin genellikle benimsenen yaklaşım, kırsal alanda köyün ayrı birimler halinde değil, kırsal bir hizmet merkezi etrafında kümelenen köy gurupları halinde ele alınmasıdır. Bu tür yerleşim deseninde, kırsal hizmet merkezlerinin kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilmeleri, kırsal alandaki fazla nüfusu absorbe edebilmesi ve marjinal alanlarda çiftçi için tarım dışında ek gelir sağlayabilmesi için kırsal endüstrinin kırsal merkezde toplanması ile gerçekleştirilir. Kırsal merkezin profilini belirleyen nitelikler; 1) Fiziksel bir birim olarak kırsal merkezin bağımsızlığı, 2) Etki alanının ihtiyaç duyduğu sosyal hizmetlere sahip olması, 3) Tarımsal hizmetlerin bulunması, 4) Tarımsal ürünlerin çeşitli aşamalarda işlenmesine ilişkin hizmet ve tesislerin bulunması ve 5) Alanın koşullarına uygun diğer endüstri çeşitlerine sahip olmasıdır. Kırsal alanda hizmet merkezleri geliştirme yaklaşımının ana nedeni, kırsal alanın kalkınması için gerekli her seviyedeki profesyonel elemanın kırsal merkezde kendi yaşantısını kurarken hünerini de kırsal alanın kalkınmasına hasretmesinin sağlanmasıdır. DPT tarafından yapılan bir çalışmaya göre, Türkiye’de kırsal hizmetler yaklaşık 5000 KIRSAL MERKEZ’de toplanabilir.

Kırsal alan kalkınmasının önemli elemanlarından birisi, verimlilik, istihdam ve yaşama standardına önemli ölçüde etki yapan alt yapı tesislerinin yeterli bir seviyede gerçekleştirilmesidir. Öte yandan, su, elektrik, yol ve çeşitli kırsal yapılar aynı zamanda kırsal endüstrinin gerçekleştirilmesi için de şarttır.

Burada kırsal alan kalkınmasında tarımsal bina ve tesisler, toplum yapıları, yol ve ulaşım, su ve elektrik gibi alt yapı tesislerinin önemlerine kısaca değinilecektir.

2. Tarımsal ve Kırsal Toplum Yapıları :

Tarımsal faaliyetlerde bulunan işletmelerin bu faaliyetlerini istenilen şekilde ve rasyonel bir biçimde yapabilmeleri için işletme merkezinde çeşitli yapı ve tesislere ihtiyaç vardır.

Tarım işletmelerinde ihtiyaç duyulan yapıların cins ve miktarları, işletmenin şekline ve büyüklüğüne göre değişir. İşletmede konut ailenin yaşadığı ve işletmenin yönetildiği yerdir. Hayvan barınakları işletmede üretilen bitkisel ürünlerin hayvansal ürünlere çevrildiği bir fabrika olarak nitelenebilir. Muhafaza ve depo binaları işletmede üretilen

ürünlerin tüketim veya pazara sevkedilinceye kadar depolanmasına, âlet ve makinaların dış şartlardan korunmasına hizmet eder. İşletmede üretilen tarımsal ürünlerin yıkanması, tasnifi ve ambalajı ile ürünün çeşitli aşamalarda işlenmesi için pazarlama ve ürün değerlendirme yapılarına ihtiyaç vardır.

1965 Sayımında, nüfusu 1000 den aşağı yerleşim ünitelerinde 3.686.000 kırsal konut birimi vardır. Bu sayının 1072 yılında 3.988.000 e ulaştığı tahmin edilmiştir (1). Köy konutlarının % 55.8 i iyi şartlar altında, % 27.4 ü tamir edilebilir durumda ve % 16.8 i kötü şartlarda idi. Konut dışındaki tarımsal yapıların durumuna ilişkin ülke çapında güvenilir veri yoktur.

Tarımsal işletmelerin bina ve tesisleri dışında kırsal yerleşim birimlerinde, günlük hizmetler ile sosyo - ekonomik hizmetler, kırsal merkezlerde kurulan tarımsal veya diğer endüstri çeşitleri özel alt yapı tesislerine ihtiyaç gösterir. Bu toplum bina ve tesisleri arasında cami, okul, çocuk kreşi, tüketim maddeleri satış yerleri, soğuk hava depoları, ürün işleme yapıları, postahane, klinik v.b. yapılar sayılabilir.

3. Kırsal Yollar :

Herhangi bir ülkede kırsal yerleşimin coğrafi dağılımı yeterli seviyede bir kırsal yol sisteminin gerçekleştirilmesini zorunlu kılar. Kırsal alanda yoldan beklenen ana fonksiyon köy, tarım arazisi ve farklı büyüklüklerdeki hizmet merkezleri arasında daha iyi ve hızlı bir ulaşım olanağının yaratılmasıdır. Yollar fonksiyonlarına göre sınıflanabilirler. Yolların en basit ve küçüğü köy ve civarındaki tarlaları birbirine bağlayan tarımsal yollardır. Bu tür yolların trafik yoğunluğu son derece düşüktür. Bir üst sınıftaki yollar köyleri kırsal hizmet merkezlerine bağlayan yollardır. Bu guruptan sonra ise hizmet merkezlerini kırsal kasaba ve kentlere bağlayan yollardır. Bu sonuncu tür yolların trafik yoğunluğu önceliklere kıyasla daha yüksektir. Ülkenin önemli merkezleri ise ana yollarla birbirlerine bağlanırlar.

Ülkemizde bugün için yol yapım ve bakımı dört ayrı kuruluş tarafından yapılmaktadır. Bunlardan Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet kara yollarının projelenmesi, inşaatı ve bakımından sorumludur. Köy yollarının proje, yapım ve bakımı Köy İşleri Bakanlığı YSE Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Devlet sulama şebekelerindeki hizmet yollarının yapım ve bakımı DSİ Genel Müdürlüğü, sulama geliştirme projelerinde mevcut kırsal yolların ıslahı ise TOPRAKSU Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

Türkiye'de kırsal alanda yeterli bir ulaşım temini için ihtiyaç duyulan yol uzunluğu 162.055 km'dir. 1972 yılına kadar 62.750 km. stabilize kaplamalı yol, 25.587 km. de ham yol inşa edilmiştir. Yapılması gerekli yol uzunluğu 73.713 yani toplam ihtiyacın % 45.5 idir.

4. Su Temini :

Çağdaş toplumun suya olan ihtiyacı her geçen gün biraz daha artmaktadır. Kırsal toplumlarda işletme merkezindeki çeşitli faaliyetler, kırsal endüstrinin geliştirilmesi ve bitki yetiştirme devresinde doğal yağışlarla karşılanamayan açığın kapatılmasında su zorunludur.

Su kaynaklarının geliştirilmesinin bir çok amacı vardır. Bunlar arasında sulama suyu temini, taşkın kontrolü, ulaşım, hidro - elektrik enerji üretimi, endüstri, içme ve kullanma suyu temini sayılabilir.

DSİ tarafından 26 yağış havzasında yapılan çalışmalar, ülkenin yüzey suları yıllık potansiyelinin $166 \times 10^9 \text{ m}^3$ olduğunu göstermektedir. Bu miktarın $80 \times 10^9 \text{ m}^3$ ü emniyetle kullanmaya tahsis edilebilir.

Diğer taraftan ülkenin emniyetle kullanılacak yeraltı suları rezervi ise $80 \times 10^9 \text{ m}^3/\text{yıl}$ olarak tahmin edilmektedir. Bu durumda ülkenin kullanılabilir yıllık su potansiyeli $88 \times 10^9 \text{ m}^3$ olmaktadır. Bugün için sözü edilen bu değer ancak % 13.4 üne denk $11.8 \times 10^9 \text{ m}^3$ ünden yararlanılmaktadır.

4.1. Sulama Suyu Temini :

Türkiye'de su bölgelerinden dağ sıraları ile ayrılmış ve yaklaşık olarak toplam yüzölçümün 2/3 ünü teşkil eden iç kısımlarında arid ve semiarid iklim şartları hakimdir. Meteorolojik verilerin analizi, Doğu Karadeniz bölgesindeki küçük bir şerit haricinde, tarım arazimizin % 96 sının normal bir üretim için bitki gelişme devresinde yeterli yağış almadığını göstermektedir. Bu durumda, yurdumuzda arazi kaynaklarımızdan en iyi şekilde faydalanma ve tarımda entansitenin arttırılması için sağlanan diğer üretim faktörlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesinde en güçlü faktör diğer bir deyimle daha yüksek seviyede bir üretimin kaldıracağı sulama olmaktadır.

Ülkemiz şartlarında, rasyonel bir sulama developmanı ile, birim alandan elde edilen üretim, kuru tarıma göre 3 - 4 kat arttırılabilir.

Ülkenin 26.3 milyon hektarı bulan tarım arazisinin 12.5×10^6 hektarı sulanabilir niteliktedir. Ancak havzaların su imkânları göz önüne alın-

dığı takdirde teknik yönden sulanabilecek toplam arazi büyüklüğü yaklaşık olarak 8.5 milyon hektardır.

Ülkenin 26.3 milyon hektarı bulan tarım arazisinin 12.5×10^6 hektarı sulanabilir niteliktedir. Ancak havzaların su imkânları göz önüne alındığı takdirde teknik yönden sulanabilecek toplam arazi büyüklüğü yaklaşık olarak 8.5 milyon hektardır.

1972 yılı itibariyle sulamaya açılmış bulunan arazi büyüklüğü yaklaşık olarak 1×10^6 hektardır. Bu miktarın 600.000 hektarı büyük su işleri, 400.000 hektarı da küçük su işleri ve yeraltı sularından yararlanma projelerinden oluşmaktadır. Bunun dışında, çiftçinin kendi olanaklarıyla geliştirdiği ve yaklaşık olarak bir milyon hektar civarında olan özel sulamalar da dikkate alındığı takdirde, yurdumuzda yaklaşık olarak bir milyon hektar civarında olan özel sulamalar da dikkate alındığı takdirde, yurdumuzda yaklaşık olarak 2×10^6 milyon hektar arazinin sulamaya açılmış bulunduğu kabul edilebilir. Bu miktar potansiyel sulanabilir nitelikteki arazimizin ancak % 23 ünü oluşturmaktadır.

Ülkemizde yakın senelere kadar sulamanın nisbi de olsa hemen ortaya çıkardığı üretim artışının cazibesine kapılılarak büyük sulama şebekelerimiz, su dağıtım sistemleri dahi tamamlanmadan işletmeye açılmış, başlangıçta on sene olarak kabul edilen developman sürelerinin bitiminde bile sulanan alanlar, plânlanan alanın küçük bir fonksiyonunu geçmemiştir. Seneler geçtikçe bilfiil sulanan alanlarda suyun rasyonel olarak kullanılmaması nedeniyle önemli sorunlar ortaya çıkmış, şebekelerde tesis masraflarını aşan rehabilitasyon yatırımları zorunlu olmuştur. Son birkaç yılda bazı Devlet şebekelerimizde tersiyer altı sulama developman çalışmaları büyük ölçüde ihmal edilmiş, sulu ziraatın kuru ziraata göre olan farklılığı dikkate alınmamış, bu alanlarda tarımsal üretimin arttırılmasında gerekli olan üretime dönük organizasyon ve teknolojik işlemler sistematik bir yaklaşım içerisinde ele alınmamıştır.

Ülkemizin sulu ziraat yönünden büyük bir potansiyeli vardır. Halen sulanmayan 6.5×10^6 hektar potansiyel sulu ziraat arazimizden, sulama developmanı sonunda verim, kuruya göre 4 kat arttırılabilirse, bu verim artışı teorik anlamda bugünkü tarıma elverişli arazi varlığımızdan daha büyük bir arazinin kuru şartlarda tarıma açılmasına eşdeğer olmaktadır.

Böyle bir amaca erişmenin bugün için teknik yönden bilinmeyen bir yönü yoktur. Yeterki sulu ziraatte toprak karakterini bozmadan, üretimde devamlı ve yüksek verimin ancak, suyun rasyonel bir şekilde kullanılması ve bütün üretim faktörlerinin tam bir entegrasyonu ile

mümkün olabileceği benimsensin. Özellikle büyük sulama projelerinin bir kırsal plânlama anlayışı içerisinde ele alınması, arazi mülkiyeti ve tasarruf düzeninden başlayarak üretimin son aşamasına kadar olan işlemlerin rasyonel bir şekilde plânlanması ve uygulanması, sosyal ve kültürel yaşama olanaklarının yükseltilmesi, başarılı bir sulu ziraatın gereğidir.

4.2. Köy İçme Suları :

Yeterli içme ve kullanma suyu temininin kır toplumumuzun yaşama seviyesi, sağlık şartları ve tarımsal üretimi yönünden büyük önem taşır.

Tarımsal işletmelerin merkezinde aile yaşantısı, madde transformasyonu ve teknolojik işlemler; kimyasal, fiziksel ve bakteriyolojik yönden istenilen nitelikte içme ve kullanma suyuna ihtiyaç gösterir.

Tarımsal işletmelerde içme, temizlik, yemek hazırlama ve pişirme gibi normal insan ihtiyaçları dışında suya ihtiyaç duyulan birçok tarımsal işlem vardır. Bunlar arasında; hayvansal üretim, silaj doldurma, meyve ve sebzelerin yıkanması, tarımsal ürünlerin işlenmesi, işletme merkezindeki bahçelerin sulanması, yangından korunma, ilaçlama v.b. işler zikredilebilir.

Ülkemiz koşulları altında tarımsal işletmelerimizin içme ve kullanma suyu ihtiyaçları henüz araştırılmamış ve bu hususta gerçekçi bir değerlendirme yapılmamıştır. Kırsal yerleşim içme ve kullanma suculuğunda; tarım işletmelerinin merkezlerinde, (1) Ne kadar su kullanılmaktadır, (2) Su nerede kullanılmaktadır, (3) Ne zaman kullanılmaktadır, (4) Ne amaçla kullanılmaktadır, (5) İhtiyaç duyulan kullanma debisi ne kadardır v.b. hususların bilinmesi ve plânlamanın bu verilere göre yapılması, projelerin gerçek ihtiyaçlara cevap vermesi yönünden son derece önemlidir.

Köy İşleri Bakanlığı tarafından yapılan envanter çalışmalarına göre, kırsal yerleşim ünitelerimizin % 60.7 sinde içme ve kullanma suyu yeterli, % 18.3 ünde yetersiz ve % 21 inde ise sağlık şartlarına elverişli içme ve kullanma suyu bulunmamaktadır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânının hedeflerine göre, uygulama devresi sonunda ülkedeki bütün kırsal yerleşim üniteleri yeterli içme ve kullanma suyuna kavuşturulacaktır.

Kırsal yerleşim içme ve kullanma sularının projelenmesi ve bu projelerin uygulanmasında, kır toplumunun gerçek ihtiyaçları yanında

toplum sağlığı, hidrolık ve ekonomik faktörlerin birlikte ele alınması zorunludur.

5. Tarımsal Elektrifikasyon :

Zamanımızda tarımda elektrik enerjisi tüketiminin seviyesi, köy kalkınmasının bir ölçüsü olarak kullanılabilir. Bu nedenle, dünyanın çoğu ülkelerinde devletler köy elektrifikasyonuna önemli ölçüde yatırım yapmaktadır.

Köy elektrifikasyonu, elektrik enerjisinin tarımsal faaliyetlere uygulanması şeklinde tanımlanabilir. Zamanımızda nasıl traktör tarla işlerinde bir çığır açmışsa, elektrik enerjisi de işletme merkezi ve civarında aynı işi yapmıştır. Tarımda elektrik enerjisi her şeyden önce mekanizasyona ilişkin tarımsal faaliyetlerin yoğunlaştırılmasında, soğutma, depolama, yem hazırlama ve hayvancılık faaliyetlerinde önemli bir üretim faktörüdür. Tarımsal işletmelerde elektrik enerjisinin 400 ü aşkın uygulama alanından en az 250 si tarımsal üretimle doğrudan ilişkilidir.

Ülkemizde köylerimizin elektrikleştirilmesi çalışmaları son yıllarda hızlanmış olmakla beraber, bugün için köylerimizin ancak % 9 u elektrik enerjisine kavuşturulabilmiştir. Bugün için 27.7×10^6 hektarı bulan tarım arazimizde 100 kWh/ha enerji tüketimi amaç alınır, ülkemiz tarımının yıllık elektrik enerjisi ihtiyacı 2.77×10^9 kWh civarında olacaktır. Bugün tarımımızda sözü edilen değerin ancak % 2 si tüketilmektedir.

ZİRAİ ÖĞRETİM VE EĞİTİM SORUNLARI

Ziraî öğretim ve eğitim'in genel amacı, üretimde insan faktörünün etkenliğini arttırmak ve çiftçi ailesinin yaşama standardını yükseltmektir. Bu iş, bilhassa bizimki gibi tarım nüfusu fazla olan memleketlerde hem ekonomik, hem de sosyal gelişme bakımından hayati bir önem taşır ve çok ta zordur. Zorluk başlıca şu gerçeklerden gelmektedir.

1 — Çiftçi tabiaten ve haklı olarak görenek ve geleneklerine bağlıdır.

2 — Çiftçi genel eğitimden şehirlerde oturanlara nazaran çok daha az yararlanmışır,

3 — Geliştirilen yeni üretim tekniklerinin her zaman ve her yerde aynı derecede başarılı sonuçlar vermeme ihtimali vardır.

4 — Çiftçinin yeniliği uygulamadan yapacağı zararı telafi etme imkânı sınırlıdır,

5 — Yeni tekniklerin beklenen ilerlemeyi sağlamaması halinde çiftçinin teşkilata itimatı yıkılır ve bu tekar kolay kolay onarılamaz.

Bu sebeple konu yalnızca «Çiftçinin Eğitimi» olarak basit görülmeğe müsait değildir. Bilâkis çeşitli seviyelerde planlı çalışmaları gerektirir. Önce her bölgenin özelliğine göre çiftçiye yaklaşma metodunun ve iletilecek yeni konuların seçilmesi, bu konularda başarı şartlarının ve gerçekleştirme olanaklarının tesbiti gerekir. Bunlar için genellikle ön etüdlere ihtiyaç vardır. Bu etüdlere sonuçlarına göre uygulamanın planlanmasına, projelendirilmesine geçilir. Projeler yüksek kademede savunulur ve nihayet uygulanır. Uygulama sırasında ortaya çıkan problemler zamanında teşhis edilip gerekli düzeltmeler yapılır. Ele alınacak teknik konuların seçilmesinde ve uygulamada araştırma kurumlarındaki çalışmalardan yararlanılır.

Ziraî öğretim ve eğitimin bu çeşit safhaları, görülüyor ki, birbirlerine organik biçimde bağlıdır. Bir safhadaki eksiklik veya aksamadan diğerlerinin etkilenmemelerine imkân yoktur. Görevin bu niteliği ve buna uygun bir çalışmanın gereği ve yolları Odamızca her fırsatta ilgililere sözlü ve yazılı olarak duyurulmuştur. 1973 yılı başında yayınlanan «Tarım Bakanlığının Örgüt ve Görevlerinin Yeniden Düzenlenme-

si» Raporu bu duyurulardan en sonuncusu ve en geniş olmuştur. Bu sefer konu yukarıda belirtilen önem ve özelliklerine uygun olarak yeniden incelenmiştir. Sunulan rapor yalnızca bu incelemede beliren problemleri anahtarları ile bir daha ve müstakil olarak belirtmek üzere hazırlanmıştır.

Çiftçinin Eğitimi :

Türkiyede tarımsal üretim üniteleri genellikle aile işletmeleri karakterindedir. Aile içinde hemen her fert üretime katılır ve ailenin yaşama standardının yükseltilmesinde ayrı bir problemdir. Bu nedenle çiftçinin eğitimi deyince bundan çiftçi ailesinin eğitimi anlaşılmalıdır.

İleri memleketlerde çiftçi eğitimi : a) ergin erkeklerin eğitimi, b) ergin kadınların eğitimi, c) Okul çağındaki çocukların eğitimi ve ç) gençlerin eğitimi olmak üzere dört bölümde, fakat aynı teşkilât tarafından yapılır. Bu teşkilât bizdeki Teknik Ziraat Teşkilâtına paralellik arzeder. Önemle belirtmek lâzımdır, ki bütün devlet hizmetleri ve projeler çiftçiye ve köye bu teşkilât kanalı ile iletilir. Bu tutumda danyılan ilkeler şunlardır :

1) Çiftçiye ve köye iletilecek her hizmet muhakkak Ziraî Öğretim ve Eğitimin baş tarafında verilen amaçları ile ilgilidir.

2) Çiftçinin gönülden iştiraki sağlanmamış bir devlet hizmeti veya projesi başarılı olamaz.

3) Yapılacak bir hizmete veya uygulanacak bir projeye çiftçinin gönülden iştirak edip etmeyeceğini en iyi olarak Teknik Ziraat Teşkilâtı bilebilir veya bu iştiraki ancak Teknik Ziraat Teşkilâtı temin edebilir.

Teşkilâtın ilçe seviyesindeki kadrolarında her şeyden önce yukarıda sözü geçen dört eğitim mevzuunun her biri üzerinde özel olarak yetiştirilmiş elemanlar bulunur. Bunlar ayrıca il merkezindeki konu uzmanları tarafından her proje ile ilgili teknik hususlarda eğitilirler. Konu uzmanları Bakanlığa bağlı araştırma kurumları ve üniversitelerle sürekli ilişki halindedirler. Böylece çiftçi ile araştırmacı arasında köprü görevini yaparlar. Çiftçinin problemini araştırmacıya, araştırmacının bulunduğunu da çiftçiye iletirler. Gerektiğinde bu iki yakayı biraraya getirirler, karşılıklı tartışmalarını sağlarlar.

Memleketimizde bu prensipleri kavramış binlerce Ziraat Yüksek Mühendisi vardır. Bunların mühim bir kısmı Amerikada «Agricultural Extension» teşkilatını inceleme ve konu üzerinde kurslara katılma fırsatını bulmuştur. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde 20 yıla yakın bir süredir Ziraî Yayım ve Haberleşme Kürsüsü vardır ve burada çiftçi ailesinin eğitimi üzerinde dersler verilmekte ve araştırmalar yapılmaktadır. Ayrıca her öğrenci bir köy-sosyolojisi dersi almaktadır.

Çiftçi eğitimi konusunda yetişmiş yeter sayıda eleman bulunmasına rağmen bu gün yukarıda açıklanan sistemde çalışan bir teşkilatımızın olduğu iddia edilemez. Bunda kabahati yüksek kademedeki idarenin sık sık konuyu kavramamış ellere tevdi edilmesinde buluyoruz.

1955—65 yılları arasında arzulanan istikamette büyük aşamalar yapılmış iken sonradan teşkilât öğreticilik ve eğiticilikten icracılığa yöneltilmiştir. Okul çağındaki çiftçi çocuklarının eğitimi için büyük bir hızla girişilen 4—K faaliyeti 1965 ten sonra gerilemiş, 1970 de de genel müdürlükteki şubesi kaldırılmıştır. (*) İlk okulu bitirdikten sonra köyde kalan ve geleceğin çiftçisi veya tarım ustası olarak büyük bir potansiyel teşkil eden gençlerin eğitimi için 1943 te kurulan Teknik Ziraat ve Teknik bahçevancılık okulları 1967 yılında bir çırpıda kapatılmış, bunların yerine hiçbir öğretim ve eğitim programı geliştirilip uygulanmamıştır. Çiftçi ailesinde kadınların eğitimini programlaştıran şube, Tarım Bakanlığının bünyesinden koparılarak Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmış, konunun uzmanı olan bayan meslektaşlarımız ve Odamızca ilgililere çiftçi eğitiminin bütünlüğü prensibi (Zor da olsa) kabul ettirildikten sonra Ziraat İşleri Genel Müdürlüğünde tekrar bir şube kurulabilmiştir.

Tarım İşçisi Eğitimi :

Her ne kadar Türkiyede Ziraat işletmeleri, yukarıda belirtildiği üzere, aile işletmesi karakterinde iseler de, çeşitli seviyelerde, özellikle çeşitli konularda ustalaşmış tarım işçilerine gerek devlet kurumlarında ve teşkilatında, gerek özel sektörde ve kooperatiflerde büyük ihtiyaç vardır. Devlete ait araştırma, öğretim, eğitim ve üretim kurumlarında hayvancılığın çeşitli dalarında, makine tamir ve kullanma işlerinde, bağ, meyve, sebze ve süs bitkileri ıslah ve yetiştiriciliği konularında, arazi ıslahı ve sulamada, hatta laboratuvarlarda kalifiye işçi sıkıntısı çekilmektedir. Özel sektörde son yıllarda gelişen büyük tavukçuluk ve sığırcılık işletmeleri ile meyvecilik, seracılık ve konservecilik işletmeleri Tarım Bakanlığından sürekli olarak usta işçi istemektedirler. Çeşitli teşviklerle kurulmakta olan tarımsal üretim ve pazarlama kooperatifleri usta işçi yokluğundan gelişmemekte, bir çokları işi tatil etmektedirler.

Bütün bu ihtiyaçlara cevap vermek üzere Tarım Bakanlığının hiçbir ciddi faaliyeti yoktur. 1967 de bir furya halinde kurulmağa başlanan Tarım Meslek Okulları(ki bunlara sonradan Ziraat lisesi denmiştir) yerine Tarım Usta Okulları kurulması için Odamızca harcanan çabalar maalesef netice vermemiştir. Geçen yıl bu yöndeki sürekli ısrarlarımız üzerine sözkonusu okullardan bir kısmının çeşitli konularda usta yetiştirmeğe tahsisi Bakanlık Makamının tasviplerine mazhar olmuş ise de, iş bu safhada kalmış, uygulamaya geçilmemiştir.

Ziraat Liseleri :

Uzun yıllar orta dereceli teknik eleman yetiştirmek üzere faaliyette bulunan İstanbul, Bursa, İzmir ve Adana Bölge Ziraat Okulları bir ara İzmir ve Adanadakilerin bina ve arazilerinde Ziraat Fakülteleri kurulmakla ikiye inmiş, fakat 1967 de uygulanmaya başlanan bir programla 45'e çıkarılmıştır. Bunlardan ikisi kızlar için Ev — Ekonomisi Li-

*) Şubenin 1973 te tekrar kurulduğu memnunlukla öğrenilmiştir.

sesi olmak üzere 39'u faaliyete geçirilebilmiştir. Geri kalanların bu yılda öğretime başlaması plânlanmıştır.

Bu okullara her yıl 20—30 arasında orta okul mezunu alınmaktadır. Halbuki Ziraat Lisesi haline getirilmiş olan 7 adet Teknik Ziraat ve Teknik Bahçevanlık okulu ile iki Bölge Ziraat Okulunda 39 yeni lisedeki bütün öğrenciler için yeterli maddi imkân vardır. Şimdi bu imkânlardan faydalanılmakta, binalar boş tutulmaktadır. Diğer taraftan mevcut Ziraat liselerinden yarısında öğretmen kadrosu henüz tamamlanmamıştır. Bazılarında yalnız bir idareci öğretmen bulunmaktadır. Bazılarında tatbikat için gerekli tesisler, hatta tatbikat tarlaları yoktur. Bu şartlarda yapılan üç yıllık öğretim sonunda her yıl verilen 1000 kadar mezun Tarım Bakanlığından memuriyet istemektedir. Gerçekte bunların Teknik Ziraat Teşkilatında Ziraat öğretimi, eğitim ve yayım hizmetlerinde kullanılma olanakları gittikçe azalmaktadır. Her ne kadar şimdi bunların illerde kurulan köy grupları ünitelerinde istihdam edilmeleri yoluna gidilmekte ise de, çiftçi ile direkt temasta bulunacak elemanlar için istenen nitelikler bakımından yeterli olmayacakları gözden uzak tutulmamalıdır. Kanımızca bunlar için en münasip iş, müesseselerde ve Teşkilatta Ziraat Yüksek Mühendislerine yardımcılıktır. Bu hizmetlerin sınırlı olması nedeni ile de mevcutlarını ilk hamlede yarıya indirmek gerekir.

Bu okulların kurulmasında re'sen sorumlu olan zamanın Tarım Bakanı, Odamız ve Ankara Ziraat Fakültesi temsilcilerinin itirazlarına karşı, bunların devlete memur değil, ekonomiye kalifiye teknisyen yetiştireceğini söylemişti. Bu sistemde bir öğretimle bu amacın sağlanmayacağına, bunların hiç olmazsa tarımın çeşitli kollarında usta yetiştiren okullar halinde organize edilmeleri gerektiğine dair görüşlerimizin ne kadar yerinde olduğu umarız ki artık anlaşılmıştır. «Zararın neresinden dönülürse kârdır» prensibi ile önerilerimizi uygulamak cesaretini gösterecek sorumlular daima hürmetle ve sitayişle anılacaklardır.

Eğitici Eleman :

Çiftçinin Eğitimi bölümünde belirtilen görevler nitelik bakımından üniversite öğrenimini gerektirirler. Diğer birçok ülkelerde olduğu gibi, bizde de önceleri yüksek öğrenim yapmış Ziraatçıların sayıca az olmaları ve aynı zamanda çiftçi ailelerinin üretim faaliyetlerinde henüz teknik ve ekonomik güçlükler hissetmemeleri karşısında Ziraat teşkilatında daha kısa ve daha ucuz bir öğretimle yetiştirilen orta dereceli teknik elemanlar kullanılmışlardır. Fakat zamanla çiftçi ailelerinin ihtiyaçları genişlemiş, problemleri artmış ve güçleşmiş, üretimde verimlilik ilkesi önem kazanmış ve tarım sektöründen daha büyük gelirler beklenir olmuştur. Böylece tarım işletmelerine ancak yüksek öğrenim yapmış elemanların yardım edebilecekleri bir ortam meydana gelmiştir.

Evvelce de temas edildiği üzere, Teknik Ziraat Teşkilatının faaliyetlerindeki başarı artık her şeyden önce bu faaliyetlerin bir etüde dayanan projelere bağlanmaları ve bu projelere çiftçinin iştirakinin sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Projelerin uygulanmasında aksa-

ma ihtimalinin asgariye indirilmesi de başarının sürekliliğinden önemli bir unsurdur. Böylesine bir çalışma sistemi içinde bazen fakülte mezunları bile yetersiz kalmakta, ihtisas ve doktora yapmış elemanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Birçok bölgelerimizde çiftçinin Teknik Ziraat Teşkilatı tarafından yürütülen projelere katılmasını sağlamak için Fakülte öğretim üyelerinden yararlanmak lüzumu duyulmuştur.

Bu sevindirici gelişmenin gereğini yerine getirmek bir görevdir ve bu görevi başarma imkânı yurdumuzda vardır. Halen faaliyette bulunan dört ziraat Fakültemizden yılda 500 civarında Ziraat Yüksek Mühendisi yetişebilmektedir. Bunların takriben 200 üne iller teşkilâtında çiftçi eğitimi programlarında görev verilmesi mümkündür. Böylece tarımsal üretimde artış ve çiftçi ailesinin yaşama standardında yükseliş çok daha hızlı olarak gerçekleşebilir.

Araştırmacı Eleman :

Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bir araştırma dairesinin kurulmasını, müesseselerin büyük bir kısmının araştırma işleri ile görevlendirilmesini ve bu müesseselerde çalışacak elemanların seçilmesi ve yetiştirilmesi ile ilgili bir yönetmelik çıkarılmasını, tarımsal gelişmemizin yurt şartlarında güvenle uygulanabilecek teknik ve ekonomik bilgilere dayandırılması gerçeğinin artık ciddi olarak benimsendiğine işaret saymaktayız. Fakültelerimizin Tarım Bakanlığı ile bu konuda yaptıkları sıkı işbirliğini de burada överek belirtmek istiyoruz. Bunlara karşılık, tarım alanında yapılan araştırmalarda nihaî amacın tarım işletmesinde verimliliği arttırmak olduğu ilkesine uygun bir çalışma sisteminin henüz kurulmamış olmasından şikâyet etmekteyiz. Bundan kastımız, araştırma müesseseleri ve araştırmacılarla Teknik Ziraat Teşkilatı ve yayımcılar arasında bulunması gereken bağlantının yokluğunu belirtmektedir.

Ziraat Yüksek Mühendisliği Öğretimi :

Ziraat Fakültelerimiz uyguladıkları öğretim sistemlerinde zaman zaman önemli değişiklikler yapmaktadırlar. Buna gerekçe olarak Türkiye tarımında ihtiyaçların geliştiği, öğretimin bu gelişmeye uydurulması zorunluğu gösterilmektedir. Gerekçe bütün fakülteler için aynı olduğu halde, yapılan değişiklikler fakülleden fakülteye oldukça farklı olmaktadır. Aynı istikametteki değişikliklerde ise zaman bakımından farklılık göze çarpmaktadır. Her yıl fakültelere alınan öğrenci sayısı ve lisans üstü (ihtisas ve doktora) öğretimi için de aynı şeyler söylenebilir. Fakültelerin isimleri aynı olan veya benzeyen bölümlerinde az veya çok farklı müfredat uygulandığı da bir gerçektir.

Fakülteler arasında hiç olmazsa temel konularda bir birlik ve beraberlik sağlamak üzere Odamızca geçen yıl yapılan aracılık teşebbüsü o zaman dekanların anlaşmaları ile sonuçlandığı halde, bu yönde henüz çalışmalara başlanmadığı endişe ile müşahade edilmektedir. Yeni Üniversiteler kanununa göre Öğretim ve imtihan yönetmeliklerinin yeniden ele alınacağı şu sıralarda fakültelerimizin konuya gereken önemi verecekleri ümit edilmektedir. Bu arada gerek devlet teşekküllerinde ve gerek özel sektörde önem kazanan konular ve her konuda Ziraat Yüksek Mühendisine olan talep miktarı hakkında Odamızdan bilgi alınabileceğini hatırlatmak isteriz.

TEKNOLOJİK GİRDİLER VE MAKİNALAŞMA

Odamızın kuruluşundan bugüne kadar I ve II. Teknik Kongreler dahil ihtisas komisyonlarınca hazırlanan rapor ve çalışmaların değerlendirilmesi ile ilgili bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon Odamızın bugüne kadar yapmış olduğu çalışmaları (tetkiki neticesinde) konular itibariyle gruplandırmış ve her konu için alt komisyonlar teşekkül ettirilmiştir.

Bu gruplandırılan konulardan birisi de «Teknolojik Girdiler ve Makinalaşma»dır. Gaye, gerek Odamızın İhtisas Komisyonlarınca bugüne kadar yapmış olduğu çalışmalar neticesinde Tarımda Teknolojik Girdiler ve Makinalaşma konusunda dile getirilen problemler ve gerekse diğer problemlerin tesbit edilerek, bunların giderilmesinde yapılması gereken işlemlerin tâyin edilmesidir.

Raporun hazırlanması :

Yukarıdaki gaye gözönünde tutularak girdiler konusunda yapılan çalışmalar incelenmiş, üzerinde durulması gereken hususlar raporda belirtilmiştir.

Diğer bir bölüm olarak da uygulamada meydana gelen bu problemlerin nedenleri ile alınmıştır.

Son bölümde ise, teknolojik girdiler ve makinalaşma ile ilgili sorunların halledilmesinde alınması gereken tedbirler yönünden bir değerlendirme yapılmıştır.

Bu çalışmalar yapılırken tarımla ilgili girdiler teker teker ele alınmıştır.

Memleketimizde tarım sektörü ekonominin ana sektörü durumundadır. Çünkü, faal nüfusun % 65'i tarım sektöründe çalışmakta, 1972 yılında toplam milli gelirin % 26'sı tarımsal üretimden gelmekte, ihracatın da gelir olarak % 72'si tarımdan sağlanmaktadır. Bunlardan başka bir çok sanayiinin işlediği ham maddeyi tarım ürünleri teşkil etmektedir. En önemlisi de nüfusumuzun beslenmesi için gerekli bitkisel ve hayvansal ürünlerin kaynağı tarım sektörüdür.

O halde, tarımsal ürünlerin bütün bu taleplere cevap verebilecek miktarda ve bu sektörde çalışanlara optimum bir gelir sağlayacak şekilde üretilmesi gerekir.

Ülkemizde, halen bir çok marjinal arazi pulluk altında bulunduğundan tarım sektöründe ekonomik yatay gelişme artık mümkün değildir. Ancak, birim alan ve hayvan başına verimi artırmak suretiyle yani dikey gelişmeyi gerçekleştirmek gerektir. Söz konusu gelişme de ise, iyi vasıflı tohumluk, ticaret gübresi, mücadele ilaçları ve mekanizasyon en önemli faktörler olmaktadır. Bu girdilerin tekniğine uygun şekilde yeteri miktarda ve zamanında kullanılması halinde, ülkemizin çok düşük olan tarımsal ürün verimlerini, dolayısıyla üretim miktarlarını hızla yükseltmek ve kaliteyi iyileştirmek mümkün olmaktadır. Bu itibarla, bu girdilerin tedarik ve dağıtımını kullanıma metodları ile ilgili problemlerin en ince noktalarına kadar tesbit edilerek tedbirlerinin alınmasına yardımcı olunması Odamızın en önemli görevleri arasına girmektedir.

TOHURLUK

Memleketimizde yılda 2.000.000 ton tohumluk kullanılmaktadır. Buna göre; yıllık olarak, 400.000 ton sertifikalı tohumluk üretilmesi ve beş yılda bir tohumlukların sertifikalı tohumlukla değiştirilmesi gerekmektedir.

Tohumluk konusunda yapılan çalışmalar; 14545 sayılı Resmi Gazetede ilân edilen 8.5.1973 tarih ve 7/6375 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Tohumculuk Yönetmeliğinde tadat edilmiştir.

Plânlı devreye girişimizin başlangıcı olan 1963 yılından itibaren tohumluk üretim plânları yapılmış ve uygulanmaya konmuş ise de bilhassa dağıtımdaki kredi nedenleri ile gerektiği miktarda tohum üretilmemesi ve çiftçilerimizin ihtiyaçlarını sertifikalı tohumluk olan komşularından tedarik etmek mecburiyetinde kalmaları neticesinde tohumluk üretim ve dağıtım programının tam olarak tahakkuk etmesi mümkün olmamıştır.

1966 yılından itibaren her yıl yükselen tohumluk üretim ve dağıtım miktarları, yukarıda izah edilen kredi mekanizmasının çalışmaması sebebiyle 1970 yılında birden bire durmuş; üretilen tohumluklardan 70.000 tonu Devlet Üretim Çiftlikleri elinde ilâçlı olarak kalmıştır. 1971/72 yıllarında ise bilhassa havaların iyi gitmesi neticesinde çiftçiler bol ürün elde etmişler ve genellikle kendi ürününü tohumluk olarak kullanmayı tercih ettiklerinden tohumluk talepleri pek az olmuştur. Bu duruma rağmen tahsis edilen kredili tohumluklara da —çiftçinin borcunu ödemiş olması sebebiyle— dağıtım imkânı bulunamamıştır. 1973 yılında; 5254 sayılı kanunun 3 cü maddesine göre 50.000.000 TL. olan limit 150.000.000 TL. sına yükseltilerek kredi imkânı genişletilmiş ise de Devlet Üretim Çiftliklerinin tohumluk üretimi sadece 96.100 ton buğday, 7.045 ton arpadan ibaret olmuştur.

Aynı yıl yalnız 5254 sayılı kanuna göre; 242.000 ton buğday, 71.000 ton arpa tohumluğu talebinde bulunulmuştur. Dolayısıyla Devlet Üretim Çiftliklerinin ürettiği tohumluk; ihtiyacı karşılayamadığından Toprak Mahsulleri Ofisi'nin Stoklarından 70.000 ton buğday ve 10.200 ton arpayı tohumluk olarak tahsis etme zorunda kalmıştır.

1970 yılından itibaren üretilen tohumlukların elde kalması sebebiyle tohumluk üretim programı kısıtlanmıştır.

Bugün uygulanmakta olan planlı ve programlı tohumluk üretim ve dağıtımını plânlı devreden önce yapılmamaktaydı. Ancak; Tarım Bakanlığı Devlet Üretim Çiftliklerince üretilen tohumluklar 5254 sayılı kanun gereğince tabii afetlerden zarar gören çiftçilere dağıtılmakta idi. 1963 yılında T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünce tesis edilen sertifikalı ve kontrollü tohumluk fonuna göre tabii âfetlerden zarar görmemiş çiftçilere de üretimin artırılması gayesiyle sertifikalı tohumluk verilmeğe başlanmıştır.

Tohumluk üretim ve dağıtım programları Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü'nce yapılır.

1963 — 1973 yılları itibariyle programa alınan ve dağıtılan tohumluk miktarları Tablo : 1 de gösterilmiştir.

3202 sayılı T.C. Ziraat Bankası Kuruluş Kanununa göre borçlu olan çiftçilere kredili tohumluk verilmesi mümkün değildir. Verilen tohumluğun çiftçinin yerinde kullanmasını temin edici bir mevzuat yoktur.

Tohumluk üretim, dağıtım ve finansman kuruluşlarının ayrı makamlara bağlı olması nedeniyle —Toprak Mahsulleri Ofisi ile T.C. Ziraat Bankası'nın Ticaret Bakanlığına, Şeker Şirketi'nin Sanayi Bakanlığına bağlı oldukları gibi— bu kuruluşlar arasında gerek mevzuatları bakımından; gerekse idari yönden yeterli bir koordinasyon sağlanması mümkün olmamaktadır.

Tarım Bakanlığı Devlet Üretim Çiftliklerince üretilen tohumluk miktarının memleket ihtiyacının altında olması sebebiyle; 1967 yılından itibaren sözleşmeli çiftçiler vasıtasıyla tohumluk üretimini artırma cihetine gidilmiş idi. Fakat bu çiftçilerden alınan ve yukarıda bahsedilen sebeplerden ötürü dağıtılamayan tohumluklardan dolayı Devlet Üretim Çiftliklerinin bu yönde zararını karşılayıcı bir mevzuat bulunmadığından Devlet Üretim Çiftlikleri sözleşmeli çiftçilerle tohumluk üretiminden sarfınazar etmiş bulunmaktadır.

TOHURLUK İLE İLGİLİ SORUNLARIN ÇÖZÜLMESİ

Devlet Üretim Çiftliklerinin yıllık tohumluk üretim kapasitesi azami 120.000 tondur. Ülkemiz ihtiyacı ise; 400.000 ton olduğundan; tohumluk ihtiyacımızın Devlet Üretim Çiftlikleri kanalıyla üretilmesi müm-

Tablo : 1

**1963 — 1973 Yılları Dağıtılan Tohumluk
Miktarı (Ton)**

Yıllar	Program	Sertifikalı ve		T.M.O.	Toplam
		Kontrollü			
1963	100.000	90.266	—	—	90.266
1964	165.000	94.416	—	—	94.416
1965	200.000	122.287	—	—	122.287
1966	200.000	142.418	41.161	—	183.579
1967	200.000	229.216	44.318	—	273.534
1968	400.000	218.754	48.000	—	266.754
1969	400.000	266.347	21.237	—	287.584
1970	460.929	133.427	—	—	133.427
1971	285.008	138.089	—	—	138.089
1972	149.465	130.023	—	—	130.023
1973	125.740	110.930	80.500	—	191.430

Kaynak : Tarım Bakanlığı dosyalarında

kün değildir. Bu itibarla aradaki farkın daha önce de yapıldığı gibi, Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda, sözleşmeli çiftçiler kanalıyla kapatılması uygundur. Ancak; sözleşme yapılan çiftçilerin ürettikleri tohumluğun mutlaka satın alınması ve çiftçiye intikali imkânlarının sağlanması gerekmektedir. Bunun için Devletçe yeterli finansman imkânlarının bulunması ve çiftçilerin de borçlarını zamanında ödemelerinin temini gerekmektedir. Çünkü; dünya fiat konjoktürüne göre; fiatlar artmış ve daha da artma eğilimindedir. Bilhassa kredi ve 5254 sayılı kanun imkanlarının — 150.000.000 TL. sına çıkan limitin— daha da geliştirilmesi lüzumludur. Devlet tohumluk kredisi temininde finansman imkânlarını kendi üzerine almalıdır.

Tohumluk kredisinin uzun formalitelerden uzak olarak kolaylıkla çiftçiye ulaştırılması ve ayrıca verilen tohumluk kredisinin çiftçi tarafından hasat sonunda aynî olarak Toprak Mahsulleri Ofisine intikali imkanlarının sağlanmasının iyi vasıflı tohumluğun benimsenmesinde ve yayılmasında rolü büyüktür.

Bunun yanında tohumluk her an peşin olarak temin edilebilmelidir. Böylece iyi tohumluk kullanılması çiftçi tarafından benimseninceye ve çiftçi kendi kullanacağı iyi kaliteli tohumluğunu kendi ürününden

temin edeceği seviyeye getirilinceye kadar devletin iyi vasıflı tohumluğun bir miktarını subvansane etmesi gerekli görülmektedir. Bu sayede hem çiftçinin iyi vasıflı tohumluk kullanması imkânı sağlanmış olacak; hem de iyi tohumluk kullanılmasından ileri gelen verim artışı sebebiyle iç tüketimin ülke dahilinde temini sağlanmış olacaktır.

Tohumluk ihtiyacının gerçek plân ve programlara bağlanması ve söz konusu plân ve program hedeflerinin gerçekleşmesi için yukarıda belirtilen tedbirlerin alınması gerekir. Nitekim tohumluk üretiminin hedefe ulaşmadığı yıllarda; tohumluk ihtiyacı Toprak Mahsulleri Ofisi'nden temin edilerek tamamlanmaktadır. Toprak Mahsulleri Ofisi'nin ambarlarından alınan hububatın tohumluk olarak çiftçiye intikali halinde —çiftçinin iyi tohumluktan beklenen verim artışını elde edememesi sebebiyle— çiftçide devlet tarafından dağıtılan tohumluğa karşı bir itimsizlik belirmektedir. Bu da iyi tohumluk kullanılmasını geniş ölçüde menfi yönden etkilemektedir.

Dağıtılacak tohumluklar bir adaptasyon denemesinden sonra çiftçiye intikal ettirilmelidir.

İyi tohumluk üretilmesi ve uygulaması ile ilgili teknik bilginin çiftçiye ulaştırılması ve bunun için de gerekli imkânların ilgili kuruluşa —Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne— temin edilmesi lüzumludur.

Çiftçinin tohumluk ihtiyacını zamanında ve yeteri miktarda temin edebilmek için tohumluk üretimi kadar; tohumluk dağıtım hizmetlerinin de etkin olarak yürütülmesi gerekmektedir. Bu cümleden olarak çiftçinin ihtiyacının köyüne, hatta tarlasına kadar intikal ettirilmesi lüzumludur.

GÜBRE

Yurdumuzda gübre tüketimi arzu edilen seviyeden düşüktür. Bilhassa 1950 yılından önceki yıllarda çok düşük olan gübre tüketim miktarı, bu yıldan sonraları artmaya başlamıştır. 1959 yılında 175.342 ton 1969 da 2.448.000 ton olan gübre tüketimi 1972 yılında ise 3.284.340 ton olmuştur. Plânlı dönemlerde daha ciddi tedbirlerin alınmış olması ve zirai yayımcıların etkin çalışmaları neticesi gübre tüketim miktarı daha hızlı ve devamlı artmıştır. Nitekim Birinci Plân döneminde 1.587.000 ton olan gübre tüketimi ile hedef olan 1.226.000 ton aşılmış-

tır. İkinci Plân döneminde ise; hedef olan 4.000.000 ton gübre tüketimi sağlanamamıştır.

Gübre tüketimimiz geçmiş yıllara nazaran büyük bir hızla artmasına rağmen; henüz ileri tarım ülkelerinin 20 yıl önceki tüketim seviyesine bile ulaşamamıştır. Bu durum Türkiye'de gübre kullanımının hızlı gelişme safhasında olduğunu gösterir.

1973 yılından önce (1963—1972) yıllar itibariyle Ticaret gübreleri stok, üretim, ithal ve tüketim miktarları Tablo : 2 de gösterilmiştir. Tablo : 3 de ise; 1973—1982 yılları Türkiye'de gübre talep tahminleri verilmiştir.

Yerli üretim 1972 yılında 1.431.068 ton olmuş, 1973 yılı programına göre 2.328.356 ton olacaktır.

Gübre konusunda T.M.M.O.B. Ziraat Yüksek Mühendisleri Odası'nın bilhassa konunun kamu oyunda hareket kazandığı sıralarda kısa süreli çalışmaları olmuştur.

Bu çalışmalar neticesinde «Türkiye'de gübre sorunu ve çözüm yolları» adlı komisyon raporu da neşredilmiştir.

Gübrenin uygulanma durumuna bakarsak; yukarıda da bahsedildiği gibi Birinci Beş Yıllık Plân döneminde gübre için tesbit edilen hedefin üzerinde bir miktar da gübre kullanımı olmuştur. Dolayısıyla bunun üretim üzerindeki etkisi de bu yıllarda kendini göstermiştir.

Gübre tüketimindeki bu fevkalâde artış o yıllarda bilhassa kredi mekanizmasının çiftçi lehine çalıştırılmasından; çiftçiye ulaştırılan hizmetlerin fazla dağınık ve farklı olmamasından, yayım hizmetlerinde demonstrasyonlara yer verilmesinden ileri gelmiştir.

Gübre araştırma müesseselerinin yaptıkları araştırmaların neticesi, yayım teşkilatı ile gerekli işbirliği yapılmaksızın direk olarak çiftçiye ulaştırılmağa çalışılmakta, bu husus da ülke ölçüsünde düşünüldüğünde hiç etken olmamaktadır. Yine aynı şekilde gübre ile ilgili TOPRAKSU, T.C. Ziraat Bankası, Devlet Sü İşleri, Toprak Mahsulleri Ofisi, Fisko Birlik, Kooperatifler, Azot Sanayii, Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Tarış, Vakıflar, Şeker Şirketi, Orman Bakanlığı ve bir çok firmalar, gibi 15 kadar kuruluş yayım teşkilatı ile işbirliği yapmaksızın ve çiftçinin menfaatinden ziyade kendi kuruluş gayelerine uygun olarak bu konuda hizmet götürmeğe çalışmaktadır.

Bu kuruluşlarla yayım teşkilatı arasında işbirliği olmamaktadır.

TABLO : II

**1963 — 1972 YILLARI TİCARET GÜBRELERİ ÜRETİM
İTHAL VE TÜKETİM DURUMU**

Azotlu : % 21 N
Fosforlu : % 16—18 P₂O₅
Potaslı : % 50 K₂O

Birim : (1000 Ton)

Yıllar	Gübre Cinsi	Stok	İmalat	İthal	Toplam	Tüketim
1963	Azotlu	138	145	35	318	186
	Fosforlu	32	180	85	297	218
	Potaslı	—	—	21	21	21
	Toplam	170	325	141	636	425
1964	Azotlu	137	161	50	348	258
	Fosforlu	86	156	86	328	265
	Potaslı	—	—	9	9	9
	Toplam	223	317	145	685	532
1965	Azotlu	51	152	155	358	349
	Fosforlu	63	224	297	584	443
	Potaslı	—	—	11	11	11
	Toplam	114	376	463	953	803
1966	Azotlu	18	157	333	566	468
	Fosforlu	130	222	363	715	546
	Potaslı	—	—	12	12	12
	Toplam	148	379	706	1.233	1.026
1967	Azotlu	40	155	534	729	676
	Fosforlu	168	206	720	1.094	848
	Potaslı	—	—	15	15	15
	Toplam	208	361	1.269	1.838	1.539
1968	Azotlu	54	166	795	1.015	919
	Fosforlu	259	297	1.188	1.744	1.177
	Potaslı	1	—	20	21	20
	Toplam	314	463	2.003	2.780	2.116

Yıllar	Gübre Cinsi	Stok	İmalat	İthal	Toplam	Tüketim
1969	Azotlu	96	250	1.016	1.365	1.167
	Fosforlu	567	273	807	1.647	1.257
	Potashlı	1	—	24	25	24
	Toplam	664	523	1.847	3.034	2.448
1970	Azotlu	195	388	620	1.203	1.157
	Fosforlu	390	397	459	1.246	1.034
	Potashlı	0,4	—	25	29,4	23
	Toplam	584,4	785	1.104	2.478,4	2.214
1971	Azotlu	166	355,8	846,1	1.467,9	1.365
	Fosforlu	246	621,4	452,6	1.320	1.145
	Potashlı	2,1	—	27,5	29,6	26,5
	Toplam	242,9	977,2	1.426,2	2.817,5	2.536,5
1972	Azotlu	103	696,7	1.641,2	2.441,2	1.982,6
	Fosforlu	175	934,2	801,8	1.711,1	1.447,3
	Potashlı	3,1	—	58,7	62	54,3
	Toplam	281,1	1.430,9	2.501,7	4.214,3	3.284,2

Kaynak : Tarım Bakanlığı dosyalarından.

Tablo : III
1973/1982 Yılları Talep Tahminleri

Birim : 1000 Ton

Yıllar	% 21 N	% 16—18		Toplam
		P205	% 50 K20	
1973	2.170,—	2.000,—	30,—	4.200,—
1974	2.500,—	2.300,—	30,—	4.830,—
1975	2.658,4	2.761,2	30,—	5.449,6
1976	2.886,9	2.974,6	31,4	5.892,9
1977	3.115,4	3.182,8	32,8	6.331,—
1978	3.316,7	3.400,9	36,8	6.754,4
1979	3.518,5	3.619,7	40,6	7.178,8
1980	3.718,—	3.836,1	44,6	7.598,7
1981	3.923,1	4.054,8	48,4	8.026,3
1982	4.124,5	4.273,5	52,4	8.450,4

Kaynak : Tarım Bakanlığı dosyalarından.

Bunun yanında bilhassa ithal edilen gübrelerin renk, şekil ve ambalajları ile bilhassa bileşimlerinin ve etkili maddelerin birbirlerinden çok farklılık, arzetmeleri zirai yayım teşkilâtının etkinliğini zorlaştırmaktadır.

Kredilerde finansman yetersizliği ve çiftçinin diğer konulardaki bilhassa tohumluktan borçlu oluşu gübre kredisinden beklenen faydanın sağlanamamasına sebep olmaktadır.

Yine münavebe nedeniyle bir önceki ürün için kredi almış ise henüz bir öncekinin borcu ödenmedi gerekçesiyle diğer ürününe aynı yıl içinde gübre kredisi verilmemektedir.

Hatta işletmenin ödeme gücü göz önüne alınmaksızın gübre bedelinin muayyen nisbeti peşin talep edilmektedir.

Ziraat Bankaları ile Tarım Kredi Kooperatiflerinin gübre kredisine uyguladıkları faiz nisbetleri birbirinden farklı olmaktadır.

Gübre tedariki de çeşitli sebeplerden gerçekleşmemektedir.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin depo imkânsızlığı ve bilgisizlik yüzünden çeşitli gübreler aynı yere üst üste yığılmakta, ihtiyaç belgesi ne olursa olsun, üstte hangi çeşit gübre mevcut ise ondan verilmektedir. Ayrıca gübrelerde üst üste koymadan dolayı taşlaşma, (sertleşme) olmaktadır. Açıkta muhafaza edilen gübrelerin de büyük bir kısmı kâğıt torbaların yırtılması nedeniyle eriyip akmaktadır. Bütün bu davranışlar da gübrenin tam zamanında kullanılmasını engellediği gibi toprak altına verilmesi zorunlu olan fosforlu gübrelerin yeşil ekimler üzerine, toprak yüzüne veya yeşil ekinlere saçılması icabeden azotlu gübrelerin ise; toprak altına verilmesi ürünlerin gübreden istifadesini tamamen veya kısmen ortadan kaldırmaktadır. Azalan hasıla kanununa göre verim de düşük olmakta, dolayısıyla gübre kullanma ekonomik olmamaktadır. Bu husus gübre tüketim miktarını menfi yönden etkilemektedir.

Depolamadan başka, bir de —yukarıda genel manâda değinildiği üzere— bilhassa ithal malı gübrelerde; tedarik güçlüğü yanında, ambalajların üzerinde türkçe izah olmadığından ve bu hususta gübrenin çeşidi broşür de verilmediğinden, gübrenin çeşidi, nasıl kullanılacağı, bilinmektedir. Bilinse bile çeşitli ülkelerden alınan bu gübrelerin bileşimleri o memleketin ekolojik şartlarına göre hazırlandığından ve izahnamesi de bu şartlara göre olduğundan memleketimizde kullanılması halinde gübreden beklenen fayda sağlanamamaktadır.

GÜBRE İLE İLGİLİ SORUNLARIN ÇÖZÜLMESİ

Araştırma ve deneme yapan kuruluşların; gübre için yaptıkları araştırmaları o bölgeyi karakterize edecek arazilerde ve yeterli sayıda yapma olanaklarına sahip olmaları gerekmektedir.

Gübre ile ilgili faaliyet gösteren diğer teşekküllerin yaptıkları çalışmalar ve hizmetlerin yayım teşkilâtı kanalı ile sıkı işbirliği yapmak suretiyle çiftçiye intikal ettirmeleri gerektir. Bu takdirde, hem hizmetler daha entansif olarak götürülebilecek, hem de gübre kullanma ile ilgili tavsiyeler arasındaki ahenk sağlanacağından çiftçiler tarafından daha kolaylıkla benimsenecek ve uygulanacaktır.

Tarım Kredi Kooperatifleri'nin Ziraat Donatım Kurumu'nun ve Ziraat Bankalarının Ziraat Teşkilatının müşterek sistemler ve sıkı işbirliği içinde çalışmaları kredi verilmesinde ve tahsilinde büyük kolaylık temin edecektir.

Yaygın bir şekilde yapılan bu çalışmalar çok kopuk olmakta ve elde edilen neticelerin ekonomik analizlerinin yapılması ve bu suretle optimum gübre kullanma bileşimlerinin tesbiti gerekmektedir. Bu takdirde zirai yayımcıların yapacakları tavsiyeler çiftçiler tarafından daha kolaylıkla benimsenecektir.

Çeşitli teşekküllerce yapılan gübre ile ilgili çalışmalar sonucu elde edilen bölgeden itibaren gübre kullanma bilgilerinin Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne yaygın haline getirilerek istifadeye sunulması gübre ile ilgili araştırmalar arasında koordinasyon sağlanmasında en etken yoldur.

Teknik Ziraat Teşkilâtı, T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin konu ile ilgili elemanları devamlı olarak gübreleme ve kredilendirme konularında eğitilmelidir.

Çiftçinin gübreyle olan ilgisinin artırılması gayesiyle yayım teşkilâtı gübreden gelecek kârı para olarak gösteren yayım faaliyetinde bulunmalıdır.

Yayım teşkilâtı gübre ile ilgili çalışmalarını değerlendirmek suretiyle çiftçiye gübrenin faydasını, gübre kullanma şeklini, zamanını ve tekniğini yaparak ve yaptırarak öğretmelidir. Bunun için de her türlü etkin yayım araçlarından istifade edilmesi ve bilhassa göze ve kulağa hitap eden ve çok etkili olan tarla günleri ile gübre demonstrasyonlarının yapılması için gerekli yeterli ödenek ve imkânların sağlanması gerekir.

Ayrıca çiftçinin gübreyi benimsemesinde —bilhassa küçük işletmelerde— kredi kolaylıkları da önemli rol oynar. Bu itibarla kredi şartları ve temini bakımından kolaylıklar sağlanmalıdır.

Gübre tedariki ile ilgili sorunların da halledilmesi gerekir. Çiftçi hangi tip gübreye hangi devrede ne miktar ihtiyaç duyuyor ise o miktarın her zaman emrine amade olduğundan emin olmalıdır.

Depolama imkânları elverişli ve yeterli duruma getirilmeli ve her tip gübre ayrı depolanmalı ve böylece taşlaşma vs. gibi gübrenin kalitesini ve etkenliğini bozmıyacak bir depolama sistemine gidilmelidir.

İthal malı gübreler döviz kaybına sebep olduğu gibi, her sene çeşitli ülkelerden alınan bu gübrelerin o memleketin ekolojilerine göre tertiplendiklerinden, ve üzerindeki kullanma şekilleri de o memleket şartlarına hitap ettiğinden, ayrıca; yabancı lisanda olduğu için anlaşılma imkânı da çok az olduğundan bu güçlüklerin ortadan kaldırılmasının en emin yolu gübre ihtiyacının ülke üretiminden karşılanmasıdır. Ancak bu imkân sağlanıncaya kadar ithal edilen gübrelerin ülke şartlarında kullanma miktarlarını gösteren Türkçe izahnamelerinin hazırlanması gereklidir.

Gübrenin çiftçiye intikal şeklinin düzenlenmesi gerekir. Bunun için de kredi imkânlarını sağlayıcı tedbirler alınmalıdır. Bu cümleden olarak bütün gübreye ihtiyaç duyan çiftçilerin dağıtımdan yararlanmaları için Tarım Kredi Kooperatifleri bölgesi içinde olup da üye olmayanlara Kooperatiflerce kabul kolaylığı gösterilmelidir. Borçlandırma işlemlerinde 21 yere imza attırmak yerine, bu usulün sadeleştirilmesi suretiyle muamelede sürat ve kolaylık sağlanmalıdır.

Rutin işlerin kaldırılarak gübre ve gübre ile ilgili hizmetlerin çiftçinin tarlasına kadar götürecek etkin organizasyonun kurulması gereklidir.

Kredi ile alınan gübrelerin hem yazlık, hem de kışlık ürünler göz önünde tutularak bütün yıl boyunca satışının yapılması sağlanmalıdır.

Çiftçinin diğer borçlarına bakılmadan gübre kredisinin verilmesi suretiyle çiftçinin gübreden istifadesi sağlanmalıdır. Hatta yayımcılar kendi hizmet sahalarına ait köylerde işletmeleri büyüklüklerine göre tesbit etmeli ve gübre kredisinde küçük işletmelere öncelik tanınmalıdır.

Kredi de ihtiyaca göre üretimin her safhasında verilmelidir. Münavebe ürünlerinde kredi münavebe devrelerine göre verilmelidir.

Borçların tahsilinde çiftçinin ödeyebileceği zamanlar esas alınmalı-

dır. Borç ödeme tarihi ürünün hasat ve satış fiyatının değerini bulacağı zamanlar nazari itibare alınarak vadelenmelidir.

Gübre verilen çiftçilerin ürününe değerinde fiat bulmak gerekir. — Örneğin; Gübre verilen çiftçilerin ürünlerinin Toprak Mahsulleri Ofisine satılması ve bilhassa ekonomik önemi olan ürünlere verilen gübre ücretinin çiftçinin ürününün Toprak Mahsulleri Ofisi'ne tesliminde tahsil edilmesi gibi döküm zamanında satışı önleyici tedbirlerin alınması gereklidir.

Bütün bunları gerçek olarak sağlayıcı mevzuatın çıkarılması gerekmektedir.

Son günlerdeki petrol bunalımı gübre fiatlarını da tesir edeceğinden; tedbir gereklidir.

TARIMSAL MÜCADELE İLÂÇLARI

Mücadelenin zamanında ve yeterince yapılması ile ürün kalite ve kantite bakımından korunabilir. Bugün çiftçimiz de bunun önemini anlamış olup mücadelesini zamanında yapmak istemektedir.

Bu konuda 6968 sayılı Kanunla Tarım Bakanlığı, Zirai Mücadele ve Karantina Genel Müdürlüğü faaliyette bulunmaktadır.

Genel Müdürlüğün çalışmaları adı geçen kanunda şu şekilde belirtilmiştir.

«Bütün nebatların ithal, ihraç ve memleket dahilinde nakilleri, hastalık ve zararlılardan korunmaları, zirai mücadele âlet ve ilâçlarının ithal, ihraç, imal, ihzar, satış ve kullanılmaları bu kanun hükümlerine tabidir.»

Bitkisel ürünlerin hastalık ve zararlılarına karşı çeşitli şekilde mücadele uygulanmaktadır.

1 — Zirai Mücadelenin önemini ve metodunu müstahsile öğretip benimseterek her müstahsili kendi yetiştirdiği ürünlere zarar veren hastalık ve haşerelerle gerekli mücadeleyi yapar hale getirmek için demonstrasyon çalışmaları yapılmaktadır.

2 — Memleketin neresinde olursa olsun bölge çapında ani epidemi ve süratle yayılma istidadı gösteren ve önlenmesi çiftçilerin kudreti dışında bulunan hastalık zararlılara karşı her türlü ihtiyacı (ilâç, âlet, ödenek vs.) devletçe karşılanmak suretiyle devlet mücadeleleri uygulanmaktadır.

3 — Zirai mücadelenin çiftçiler tarafından henüz bilinmediği veya benimsenmediği yerlerde mücadele işlerini çiftçilerle işbirliği yapılarak onların atıl iş güçlerini harekete geçirmek suretiyle devletin teknik yardımı (ilâç, alet ve bilgi yardımı suretiyle) yönetimi ve denetimi altında devlet yardım mücadeleleri uygulanmaktadır.

4 — Zirai mücadelenin metodunun ve öneminin çiftçilerce tamamen benimsendiği yerlerde mücadeleye başlama ve son verme zamanlarını, mücadele de kullanılacak ilâç cins ve miktarını, zamanında müstahsile duyurmak, müstahsilin bedeli mukabili satın alacağı ilâçların yeteri miktarının istenen evsafıta zamanında piyasada satışa hazır vaziyette bulundurulması hususunun devletçe sağlanması ve ilâcı, âleti iş gücü gibi bütün ihtiyaçları bizzat müstahsilce karşılamak suretiyle Halk Mücadelesi uygulanmaktadır.

Bütün bu dört halde de mücadele yapılacak mıntıkanın sörveyi yapılır. Bu sörveyelere dayanarak mücadele tekniği, metodu, ilâç miktarı ve zamanı çiftçiye öğretilir.

Yayım işleri eğitim yoluyla veya tavsiye ile yapılmaktadır.

Mücadele ilâçlarının çoğunluğu % 96 sı (1) Türkiye’de imal edilmekte, çok az miktarı da ithal edilmektedir. İthal edilen ilâçlar gümrük vergisi ve resimlerinden muaf tutulmuştur.

Çiftçiye bu ilâçlar vadeli taşıtlarla ve T.C. Ziraat Bankasının aynı ilâç kredisi fonu ile intikal ettirilir.

Zirai Donatım Kurumu, Üretici Kooperatifleri ve imalâtçı ve ithalâtçı firmaların ilâç bayilikleri tarafından ilâç çiftçiye satılmaktadır.

Bütün bunlara rağmen memleketimizde çeşitli hastalık ve zararlılardan ötürü 9 milyon ton (2) ürün hasara uğramaktadır.

MÜCADELE İLE İLGİLİ SORUNLARIN ÇÖZÜLMESİ

Çiftçiye mücadele hizmetlerinin zamında ve yeterince ulaşamamasının bir çok nedenleri vardır.

Bunların başında ödenek yetersizliği gelmektedir. Çiftçilerin zirai mücadelenin önemini anlamamış olmalarından dolayı ilgisizliği ve hava şartları da bunlara ilâve edilebilir.

(1) (2) Tarımsal ilâçlar kongre tebliği No: 5, Ankara 1970 Cevdet Sevintuna

Halen kıyı bölgelerimizdeki mücadeleler ve narenciye, pamuk, bağ v.s. gibi ürünlerdeki hastalık ve zararlılara karşı olan mücadeleler dışında yapılan tarımsal mücadeleler genellikle devletçe yapılan mücadelelere dayanmaktadır. Bu durum ise; çeşitli hastalık ve zararlıların ürünleri hasara uğramasına sebep olmaktadır. Bu itibarla; çiftçinin kendi ürününün mücadelesini kendisinin yapması sağlandığı takdirde; mücadele hizmetleri ülke ölçüsünde etkin ve yaygın hale getirilmiş olur.

Zirai mücadelenin çiftçi tarafından yapılabilmesi için; çiftçinin zirai mücadelenin lüzumuna inandırılması gerekir. Bunun içinde zirai mücadele faaliyetlerinden ihtiyacı olan ilaç, alet ve vasıtaların yılın her mevsiminde; çiftçinin kendi imkânlarına uygun şartlarla temin edilmesi gerekir. Memleketimizde mücadele ile ilgili araştırmalar yapıp, bunların neticesinde tesbit edilen ilaç ve metod yenilikleri mümkün olan en kısa zamanda ve devamlı olarak çiftçinin istifadesine sunulmalıdır. Destekleme fiat uygulamalarının mücadeleyi teşvik edici istikamette kullanılması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Mücadele ile ilgili devlet hizmetlerinin ise, etkin ve yaygın şekilde olabilmesi ve çiftçiye ulaştırılabilmesi için ilgili devlet kuruluşuna — diğer yayım, araştırma, eğitim, dağıtım hizmetlerinde olduğu gibi— yeterli ödenek, alet, vasıta eğitim vb. imkânların yeteri miktarda ve zamanında temin edilmesi gereklidir.

Mücadele ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde katkıda bulunması gereken tarımsal kuruluşlar arasındaki iş birliğinin artırılması gerekir.

MAKİNALAŞMA

Bugün tarımda ziraat alet ve makinalarının sağladığı yarar herkesce bilinmektedir. Yeter ki bilinçli kullanılsın.

Türkiye'de tarım alet ve makinalarının gerek imâli gerekse ithali henüz belirli esaslara bağlanamamıştır.

Bu konu ile ilgili odamızın da komisyon çalışmaları olmuştur.

Birim alandan alınacak verimin yüksek olmasının sağlanmasında mekanizasyon önemli yeri almaktadır.

Türkiye'de 25.073.000 hektar tarla arazisinin 14.891.000 hektarı hayvan ile 10.182.000 hektarı da makina ile işlenmektedir. Bu rakamlar da tarımda henüz mekanizasyonun yeterli olmadığını göstermektedir.

Türkiye'de iş hayvanlarının masrafları yanında sağladıkları fayda az olmaktadır. Hayvan gücü makina gücünden pahalıya mal olmaktadır. Diğer taraftan çeki hayvanlarına verilecek yemin irat hayvanlarına verilmesi halinde elde edilen gelir daha yüksek olmaktadır. Aynı zamanda hayvan ürünleri ihtiyacımızın karşılanması, yani beslenmemizin düzenlenmesi imkân dahiline girecektir.

Mekanizasyon ile, zamandan tasarruf sağlanmakta, çeki gücü ve işçi eksikliği giderilmektedir. İşleri zamanında —bilhassa çeki gücüne büyük ihtiyaç olan ilkbaharda iş gücünü hazır bulmak suretiyle— yapma imkanı hasıl olmaktadır.

Fakat Türkiye'de işletmeler küçük olduklarından bir traktöre kafi iş hacmi mevcut değildir. Bu itibarla; bu tip işletmelerin grup halinde traktör almalarının daha ekonomik olduğu bilinen bir gerçektir.

Bugün ülkemiz tarımsal işletmelerinin çoğunda mekanizasyon uygun büyüklükte ve karakterde bulunmamaktadır. Yapılacak araştırmalarla optimum mekanizasyon esaslarının tesbit edilerek, uygulamaya intikali gerekmektedir.

Tarım alet ve makinaları imalât sanayii yeteri kadar gelişmemiştir.

Mekanizasyonu teşvik eden uygun şartları ihtiva eden bir fiat ve kredi politikası uygulanmamaktadır.

Tarım âlet ve makinalarına ihtiyaç yüksektir. Fakat bunların pahalı olması, tarımsal işletmelerin küçüklüğü, bu konuda bilginin yetersizliği talebi düşürmektedir.

Bununla beraber tarım alet ve makinalarının yeteri miktar kalite ve makül fiatlardan tedariki bugün bir problemdir. Bir plân dahilinde ihtiyaç tesbit edilip, buna göre alet ve makinaların tedariki gerekir. İçerde yerli imalâtın teşvik edilmesi suretiyle hem bu konuda iş sahası açılmış ve hem de döviz tasarrufu sağlanmış olur. Memleketimizde traktör fiatları diğer endüstri ülkelerine nisbetle çok yüksektir.

Gerek özel ve gerekse kamu sektörünce imal edilen tarım alet makinaları ihtiyacı gereğince karşılayacak miktarda değildir.

Özel sektörce imal edilen bazı alet ve makinalar gereğince kaliteli olmamaktadır.

Bu türlü imalathaneleri sermaye ve kalite yönünden düzenleyici ve güçlendirici tedbirlerin alınması gerekir.

Bununla beraber çiftçinin tarım alet ve makinalarını alabilme gücünü sağlamak için gereken tedbirin alınması lüzumludur. Tarım alet ve makinaları için verilecek kredi tarım kredileri kapsamında düşük faizli ve uzun vadeli krediler olmalıdır.

Kredi tahsisinde de arazi limitlerinin çiftçi lehine azaltılması gerekmektedir. Suluda 200 dönüm, kuruda 500 dönüm olan limitlerin, suluda 50—100 dönüm, kuruda 250—300 dönüm olarak tesbit edilmesi gerekir.

Traktörün dünya piyasalarına uygun fiatla teminini sağlayıcı tedbirler alınması lüzumludur.

Montaj Sanayii Talimatı günün şartlarına göre değiştirilmeli ve yüksek fiatla makina arzını önleyici müessir tedbirler alınmalıdır.

İthalatta gümrük vergilerinin azaltılması ve araçların kaldırılması gerekli görülmektedir.

Bunların yanında çiftçi borçlarının tahsilinde; mekanizasyonu teşvik edici bir politikanın uygulanması gerekir.

Yukarıda açıklanan aksaklıkları gidermek için; 6968 sayılı Ziraî Mücadele ve Ziraî Karantina Kanunu ile bu Kanunun 27.12.1958 Tarih ve 4/11142 sayılı Kararname ile yayınlanan Nizamnamesinde, mücadele alet ve makinaların imalât izni, kalite kontrolü, maliyet ve satış fiatları yönünden Tarım Bakanlığına verilen yetkiler, 3203 sayılı Kanunun 6. maddesindeki (..... Ziraat alet ve Makinaları yaymak, teşvik ve murakebe etmek) hükmüne dayanılarak çıkarılacak bir Kararname ile mücadele alet ve makinaları dışında kalan makinalar için de verilmelidir. Bu kararname taslağı Tarım Bakanlığınca hazırlanarak, Mart 1973 de Başbakanlığa ve ilgili Bakanlıklara sunulmuştur. Ancak, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bugüne kadar müsbet veya menfi bir mütalâa vermemesi yüzünden Kararname çıkarılamamıştır.

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
KREDİLEME, YATIRIM ve ZİRÂİ SİGORTA

BİRİNCİ BÖLÜM

Sermaye Piyasası Kavramı :

Ekonomik, hukukî, malî ve sosyal yönleriyle kompleks bir müessese olan sermaye piyasasının gelişmekte olan ülkemizde, kalkınmamız açısından önemi büyüktür (1). Ülkemizde sermaye piyasasına duyulan ihtiyaç gün geçtikçe artmakta buna karşılık uygulamada ise düzensizlik kendini göstermektedir (2).

Sermaye piyasası, çok belirli bir müessese manasında kullanılan bir terim değildir. Bu sebepten oldukça farklı anlamlarda ve çeşitli açılardan ele alınıp incelenebilir. Nitekim bu konu, gerek Türkiye’de —özellikle son zamanlarda— gerekse diğer memleketlerde çok değişik yönleriyle söz konusu edilmektedir. Sermaye piyasası meselelerine aile şirketlerinin gerçek manada sermaye şirketleri haline getirilmesi, hisse senetlerinin alınıp satıldığı bir piyasanın gelişmesi, uzun vadeli sanayi kredileri verebilecek finans müesseselerinin kurulması konularından bakıldığı gibi buna büyük işletmelerde işçilere veya halka biraz hisse hakkı tanımak suretiyle büyük servete karşı geliştirebilecek husumeti yumuşatmanın bir yolu olarak bakanlarda vardır (3).

Sermaye piyasası kavramı, halkın elindeki tasarrufların, menkûl kıymetler vasıtasıyla yatırım alanlarına aksamasını sağlayan ve ekonomik malî ve hatta toplum alışkanlıkları gibi sosyal nitelikte faktörlerin altın-

- (1) Sermaye piyasasının tanzimi ve Teşviki Hakkında Kanun Tasarısına Dair Özel Sektör Görüşü ve Teklifleri, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Ankara 1969, s. 5.
- (2) İktisadi Rapor, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Ankara 1973, s. 387.
- (3) Sermaye Piyasası Etüdü, Sermaye Piyasası Semineri Tertip Heyeti, Ankara 1964, s. 7.

da bulunan bir ortamı ifade eder (1).

Bütün bunlardan anlaşıldığına göre; sermayelerin uzun vadeli bir şekilde alınıp satıldıkları yerlere sermaye piyasası denilmektedir. Sermaye piyasasının konusu, uzun vadeli yatırım sermayeleridir. Şayet şirketler için sağlanan sermayeler kısa vadeli ise bu durum para piyasasının konusu içine girer. Para piyasasından temin edilen fonlar daha ziyade işletmelerin geçici ihtiyaçlarına sarfedilir. Para piyasasının kaynağını birikmiş durumdaki meblâğlar, sermaye piyasasının kaynağını ise devamlılık arzeden gerçek tasarruflar meydana getirir. Para piyasasının kaynakları ise; aksiyon, ipotek senedi ve obligasyondan ibarettir.

Sermaye piyasasından temin edilen fonların faizi düşük, para piyasasında görülen komisyonlar ve faiz yüksektir. Sermaye piyasası ve para piyasası kavramlarını birbirine karıştırmamak amacıyla yukarıdaki kısa açıklamayı yapmış bulunuyoruz. Böylece sermaye ve para piyasası kavramlarının farklı fakat birbiriyle yakından ilgili oldukları anlaşılmaktadır.

SERMAYE PİYASASI KAYNAKLARI VE MÜESSESELERİ

1 — Sermaye Piyasası Kaynakları

Büyük sermaye birikimini sağlamak için küçük tasarrufları bir araya toplayıp düzenli çalışan teşkilâtlanmış bir sermaye piyasası yaratılarak yatırımların ihtiyacı olan finansmanları büyük ölçüde karşılamak mümkündür. Sermaye piyasası yatırımlarının finansmanlarını çeşitli kaynaklardan sağlar. Biz bu kaynakları :

A — İç Kaynaklar

a) Fertlerin kendiliklerinden yaptıkları tasarruflar : Bunlar, aksiyon ve obligasyona bağlanan tasarruflar, Bankalara yatırılan mevduat, nakit olarak ve altına bağlanan tasarruf veya sigorta şirketlerinde toplanan tasarruflardır. Bunlar sermaye piyasasını doğrudan doğruya ilgilendirir.

b) Zorunlu Tasarruf : Fertlerin iradeleri dışında yapılan tasarruflardır. Enflasyon, devletin zaman zaman uyguladığı vergi politikası mecburi istikrara gitme v.b. gibi ekonomik politikalarla, emekli sandığının aldığı primlerle ve sosyal sigortalarda toplanan tasarruflar bu türdendir.

(1) Sermaye Piyasası Semineri, Sermaye Semineri Tertip Heyeti Ankara 1965 s. 3

B— Dış Kaynaklar

a) Milletler Arası Bağışlar : Bunlar değişik zamanlarda yapılan yardımlar olduğundan sermaye piyasasına konu teşkil etmezler.

b) Dış Borçlanmalar : Dünya Bankası ve Dünya Para Fonu gibi müesseselerin geri kalmış ülkelere düşük faizle verdikleri borç paralarıdır.

c) Yabancı Sermaye Yatırımları : Bunlarda girdiği ülkelerde anonim şirketler şeklinde yatırıma geçerler (1).

2 — Sermaye Piyasası Müesseseleri

A — Sermaye Şirketleri

Hukukî ve malî tedbirlere göre kurulmuş piyasaya hisse senedi ve tahviller çıkarabilen, sanayinin kurulmasını teşvik eden gerçek anlamda sermaye şirketleridir (Anonim Şirketleri).

B — Hayat ve Emeklilik Sigortaları :

Halkın uzun vadeli tasarruflarını teşvik etmenin en kolay ve en sistemli yolu, hayat ve emeklilik sigortaları olmaktadır. Bu sigortalar gelişmemiş memleketlerde sanayinin en büyük finansman kaynağıdır. İleri memleketlerde de yatırımların finansmanında büyük yer tutmaktadır. Türkiye'de Emekli Sandığı, Ordu Yardımlaşma Sandığı ve İşçi Sigortaları, Bağ-Kur gibi mecburi sigortalar dışında bu konu, çok işlenmemiş durumdadır. Bugün ülkemizde; ticaret, ziraat ve serbest meslekler sahasında hiçbir emeklilik sigortası olmayan pek çok kimse vardır. Bu çeşit müesseselerin kuruluşlarında ister zorunlu, ister özel mahiyette olsun üç hususun dikkatle gözönünde tutulması çok önemlidir

a — Hayat, yaşlılık, emeklilik gibi birikim sigortaları ile hastalık kaza gibi hizmet sigortaları mutlak surette birbirinden ayrı tutulmalıdır. Çünkü esas itibariyle hastalık sigortasının, yatırılabilir bir fon yaratmaması, toplanan primlerin, hizmetin maliyetini ödemesi gerekir. Halbuki hayat sigortası mahiyetindeki sigorta ve emeklilik fonlarında şimdi yapılan tasarruflara karşılık gelecekte bir gelir sağlamak söz konusudur ve böylelikle kullanılabilir bir fon yaratılmış olur.

b — Hayat sigortası mahiyetindeki sigortacılık ister özel teşebbüs ister kamu müessesesi olsun siyasi tesirlerden uzak tutulmalıdır.

c — Bu sigorta fonlarının büyük kısmı finans yatırımları, yani

(1) Suat Mirza, Sermaye Piyasasının Türkiye'deki Durumu ve Muhtemel Gelişmeleri İstanbul, S. 23.

menkul kıymetlere yatırım için kullanılmalıdır. Yeni sigorta şirketleri gayrimenkul inşa ettiren veya yeni teşebbüsler kuran müesseseler değil, devlet tahvilleri, özel tahviller ve hisseler satın alan müesseseler olmalıdır. İşçi Sigortaları Kurumlarının iş hanları v.s. gibi gayrimenkul inşa ettirmekten vazgeçip devlet ve özel sektörü destekliyerek sanayinin gelişmesine yardımcı olmaları gerekir.

C — Yatırım Bankaları ve Diğer Aracı Müesseseler :

- a) Yatırım Bankası
 - aa) Devlet Yatırım Bankası
 - bb) İller Bankası
 - cc) Merkez Bankası
- b) Ekseriyetle özel kişi ve kurumlara kredi veren 43 banka
 - aa) Yasalarla kurulan bankalar (11 tane)
 - bb) Özel bankalar (27 tane)
 - cc) Yabancı bankalar (5 tane)
- c) Yalnız özel kişi ve kurumlara ait sınaî işletmelere kredi veren Sanayi Bankaları
 - aa) Sanayi Yatırım ve Kredi Bankası
 - bb) Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
- d) Kooperatif şeklinde kurulmuş kredi kurumları
 - aa) Tarım Kredi Kooperatifleri
 - bb) Tarım Satış Kooperatifleri
 - cc) Esnaf Kefâlet Kooperatifleri
 - dd) Şeker Pancarı Üreticileri Kooperatifi
 - ee) Köy Kalkınma Kooperatifleri
- a) Yatırım Bankaları :

Devlet Yatırım Bankası, Devlet Ekonomik Sektörü dediğimiz sermayenin tamamını ya da en az % 51'i devlete ait iktisadi kurumlara ve bunların kuruldukları müessese ve iştiraklere kredi veren bir mali kuruluştur. İller Bankası, Mahalli İdareler diye adlandırdığımız Belediye ve Özel İdareler ile bunların kurduğu ekonomik işletmelere kredi verir.

Merkez Bankası ise : Hazineye, İktisadi Devlet Teşekküllerine katma bütçeli idareler, resmi ve özel bankalara kredi veren mali bir kurumdur.

Kredi yönünden üç bankanın ortak yani kişilere değil kurumlara kredi vermeleridir. Kredi verdikleri kurumlar yönünden ayrıldıkları nokta; İller Bankasıyla, Devlet Yatırım Bankasının verdikleri kredilerin

mahalli idarelerde ve Devlet Ekonomik Sektöründe kalmasına karşılık, Merkez Bankasının resmi ve özel bankalara verdiği kredilerin bu bankalar kanalıyla özel kişi ve kurumlara aktarılmasıdır. Bu üç bankanın 31.12.1969 senesinde verdikleri kredilerin toplam tutarı 29.215.002.000 liradır. Bunun 6,5 milyar lirası resmi ve özel bankalar kanalıyla özel kişi ve kurumlara 22,7 milyar lirası da mahalli idareler ile Devlet Ekonomik Sektörüne verilmiştir.

Kaynak yönünden bu üç bankanın ortak yönleri ise : Her üçünün de kaynaklarının büyük ölçüde devletin mülkiyet ve kullanma hakkından, gücünden, sorumluluğundan ve küçük ölçüde halkın tasarrufundan olmasıdır.

b) Ekseriyetle özel kişi ve kurumlara kredi veren 43 banka. Bu bankalar halkın ve devletin parasını kullanmaktadır. Ekseriyeti yüksek faizle, kısa vadeli krediler vererek kâr amacı güderler. Fakat bunların içinde bazı sektörlere kredi ve sermaye hususunda kolaylık sağlayan bankalar da vardır. Örneğin; T.C. Ziraat Bankası tarım sektörüne çeşitli işletme kredileri vermektedir.

c) Yalnız özel kişi ve kurumlara ait sınaî işletmelere kredi veren sınaî bankaları.

Türkiye Sınaî Kalkınma Bankası ile Sınaî Yatırım ve Kredi Bankası olmak üzere iki tanedir. İş Bankası, her iki bankanın da en büyük sermaye ile iştirak etmiş ortağıdır.

Bu bankanın en önemli özelliği mevduat kabul etmemesi, ortakların koydukları sermaye, açtıkları krediler ve milletlerarası anlaşmalarla Türkiye'ye sağlanan dış ülkeler kaynaklarının kendilerine ayrılan bir kısmından yararlanarak çalışmalarıdır.

Bu bankaların kaynakları, devletin mülkiyet ve kalkınma hakkından ve banka kredilerinden doğmaktadır. Hazine, ortak banka kredileriyle, devlet anlaşmalarıyla ilgili kredilerdir.

d) Kooperatif şeklinde kurulmuş kredi kurumları :

Bunların sermaye kaynakları, Merkez Bankası, diğer banka kredileri ve kooperatiflerin kendi öz kaynaklarıdır (1).

Kısa, orta, uzun vâdeli olarak kullanılma müddetlerine göre üç kategoride incelenen kredilerin sağlanma kaynakları çeşitli olmakla beraber bizde en çok bankalardır. Krediler bakımından sermaye piyasasına

(1) Hayri Ruhi Sevimay - Bankalar Sistemi ve Kredi Düzeninin Eleştirisi Eskişehir 1971 S. 15

konu olan daha çok uzun vâdeli kredilerdir. 15 yıl müddetten az vâdeli krediler sermaye piyasasına pek konu teşkil etmezler.

PLÂNLİ DÖNEM ÖNCESİ VE PLÂNLİ DÖNEMLERDE GELİŞME SEYRİ :

1 — Plânlı Dönemlerden Önceki Durum :

Sermaye piyasasının gelişimi herşeyden önce memleketin iktisadî yapı ve ortam ile takip edilmekte olan para ve kredi politikasına bağlıdır. Bugüne kadar Türkiye’de sermaye piyasası kurulamamıştır. Çünkü, memleketimizde istikrarlı ve ekonomik politika izlenememiştir (1). Memleketimizde 1864 yılında gayri resmi 1873 yılında da resmi olarak İstanbul’da ilk kambiyo borsası kurulmuştur. Fakat Türkiye’de borsa asıl gelişimini Cumhuriyet devrinde 1929 yılında kabul olunan 1447 sayılı kanunla yapmıştır. Bu kanun neticesinde kurulan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası bir dereceye kadar sermaye piyasasının yerleşmesine zemin hazırlamıştır. Fakat İstanbul Menkul Kıymetler Borsası bugün işlemiyen bir kuruluş halindedir. İlan edilen borsa fiyatları bile borsa dışında gerçekleşen alım-satımların itibari fiyatlarıdır. Özellikle Türkiye Sınâî Kalkınma Bankasının bu konudaki faaliyeti borsa işletmelerin çoğunluğunu teşkil etmektedir (2). Cumhuriyet devrinde ekonomimizin geçirmiş olduğu safhaları şöyle sıralayabiliriz.

— 1923 — 1930 mali istikrar içinde liberal yapı safhası

— 1931 — 1939 fiyat düşüşleri olan mali istikrar altında denetçi ve himayeci safha

— II. Dünya harbinde kuvvetli enflasyonist safha

— 1950 - 1953 Neo - Liberal ortam : Özel sektöre ağırlık verilen fakat denetçiliğin devam ettiği karma ekonomi yapısı.

— Özel ve kamu sektörleri arasında bir farklılık yaratmamaya kararlı plânlı dönem ve mali bölümden nisbeten istikrarlı karma ekonomi dönemi.

Türkiye’de Devlet Sektörü dışında yatırımlar ya sektör içindeki tasarruflarla veya ticaret bankacılığı, aracılığı ile finanse edilmektedir. Halkın tasarrufları bakımından sadece üç önemli plâsman imkânı vardır. Bunlar tasarrufları para olarak tutmak, mevduat olarak tutmak

(1) Osman Okyar İktisat Politikasının Sermaye Piyasası Üzerindeki Etkisi, Sermaye Piyasası Hakkında Cento Simpozyumu için Hazırlanan Etüd Tahran, Mayıs, 1965 T.S.B.B. 1966 — Ankara S. 4

(2) Tahvil Sorunu, Yayın No: 94 — İPD. 296 — S. 54.

veya gayrimenkül olarak tutmaktadır. Paraya yatırım ile bankaya yatırım halkın tasarrufların yarısından azını, gayrimenküle yatırım ise yarısından çoğunu teşkil etmektedir. Devlet bir yandan bankalar sektöründen fon alırken asıl önemli olarak, Merkez Bankasının tedavüldeki para hacmini arttırması ve halkın bu parayı elinde tutması sonunda açık finansman ile yaratılan fon hemen hemen tamamıyla devlete gitmektedir. Toplam olarak dış kaynaklar pek önemli değildir. 1950 — 1960 devresi bütün olarak ele alındığında, toplam yatırımların % 24 kadarının dış kaynakların teşkil ettiği görülmektedir. Fakat 1958 — 1960 devresi ele alınırsa bu nisbet % 11'e, 1960 yılında ise % 9'a düşmektedir.

Türkiye'de tasarruf ve yatırım münasebetleri yatırılabilir fonların kaynak ve tahsisleri çerçevesinde incelenir. Bu gaye ile ekonomi altı sektöre bölünmüştür. Bunların dördü kendi tasarruf ve yatırım yapan sektörler (Ziraat, Ev, İş ve Devlet) ikincisi ise aracı müesseselerdir. (Bankalar ve Merkez Bankası) Burada sektör ayırımı yatırım bakımından yapılmıştır. Devlet bütün kamu yatırımlarını yapan sektördür. Köy evleri ve ziraat binaları inşaatına yatırım yapan sektör ziraat sektörü özel sektörde sınaî ve ticarî inşaat ve makine teçhizat yatırımı yapan sektör iş sektörü mesken inşaatına yatırım yapan sektör ise ev sektörüdür.

**TABLO : 1 — Toplam Tasarruf ve Yatırımın Sektörlere Bölünüşü
(1950 — 1960)**

Sektörler	Tasarruf	Yatırım	Alınan (+) Verilen (—)
Ziraat	% 3	% 8	% + 5
Ev	36	21	— 15
İş	18	26	+ 8
Devlet	34	45	+ 11
Banka	9	—	— 9
	% 100	% 100	% ± 24

Kaynak : Sermaye Piyasası Etüdü, Sermaye Piyasası Semineri Ter-
tip Heyeti Ankara 1964 S. 12

TABLO : 2 — Tasarruf ve Yatırımın Sektörlere Ortalama Bölünüşü (1958 — 1960)

Sektörler	Tasarruf	Yatırım	Alınan (+) Verilen (—)
Ziraat	% 5	% 7	% + 2
Ev	28	19	— 9
İş	23	27	+ 4
Devlet	42	47	+ 5
Banka	2	—	— 2
	% 100	% 100	% ± 11

Kaynak : Sermaye Piyasası Etüdü, Sermaye Piyasası Semineri Tertip Heyeti Ankara 1964 S. 12

TABLO : 3 — Tasarruf ve Yatırımın Sektörlere Ortalama Olarak Bölünüşü (1960)

Sektörler	Tasarruf	Yatırım	Alım (+) Verim (—)
Ziraat	% 5	% 7	% + 2
Ev	24	18	— 6
Devlet	45	49	+ 4
İş	23	26	+ 3
Banka	3	—	— 3
	% 100	% 100	% ± 9

Kaynak : Sermaye Piyasası Etüdü, Sermaye Piyasası Semineri Tertip Heyeti Ankara 1964 S. 12

Demekki 1950'nin sekiz yıllık devresindeki devlet ve iş yatırımlarının büyük kısmı halkın mali araçlar vasıtasıyla sağladığı kaynaklarla karşılanırken, son yıllara doğru mali araçlar vasıtasıyla yapılan fon aktarmaları çok daha azalmıştır. Nitekim alınan verilen fonlar, toplam fonların 1950 — 1960'da % 24 iken 1958 — 1960'da % 11'e, 1960'da ise % 9'a düşmüştür. Şu halde toplam fonların 1950 — 1958'de % 76'sı, 1958—1960'da % 89'u 1960'da ise % 91'i doğrudan doğruya tasarruf edenler tarafından yatırılmıştır. Bu durum bir bakıma, enflasyon devresiyle istikrar devresinin özelliklerine işaret etmektedir.

PLÂNLİ DÖNEMLERDE SERMAYE PİYASASININ GELİŞME SEYRİ VE KRİTİĞİ :

A — Plânlı Dönemlerde Sermayenin Geliştirilmesi ile İlgili Hususlar :

Sermaye piyasasının geliştirilmesi ile ilgili tedbirlerin saptanması ve bunların kanun olarak yürürlüğe konulması yönündeki çalışmalar 1962 yılından itibaren yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu çalışmalar Devlet Plânlama Teşkilâtından önce Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ile işbirliği yapılması ve daha sonra da Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin de katılmasıyla gelişme göstermiştir.

1963 yılı sonunda çalışmalar sonuçlanmış ve 1964 yılı başında «Sermaye Piyasası Etüdü» adı altında neşredilmiştir.

Sermaye Piyasası Etüdünden yararlanarak «Sermaye Piyasasının Teşvik ve Tanzimi Hakkında Kanun Tasarısı» hazırlanmış ve kanun tasarısı 12.6.1969 yılında T.B.M.M.'ne intikal ettirilmiş fakat devrenin sona ermesi nedeniyle görüşülemiyerek hükümden düşmüştür.

«Sermaye Piyasasının Tanzimi ve Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı» adı ile hazırlanan yeni bir kanun tasarısı Başbakanlık kanalıyla 20.5.1970 tarihinde T.B.M.M. Başkanlığına sunulmuştur. Tasarı 15.Mart.1972 tarihinden itibaren de Millet Meclisi 35 Numaralı Komisyonunda görüşülmeye başlanmış ve uygun görülen değişiklikler yapılarak 29.Kasım.1972 tarihinde «Sermaye Piyasasının Düzenlenmesi ve Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı» adı ile tekrar T.B.M.M. Başkanlığına intikal ettirilmiş bulunmaktadır (1).

Memleketimizde fiilen kurulmuş olan sermaye piyasası, Türk Ticaret Kanunu ve diğer kanunlardaki dağınık hükümlerle günümüz ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak durumdaki 1447 sayılı Menkûl Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanununun yetersiz hükümlerine göre işlemektedir. İstanbul Menkûl Kıymetler Borsası bugün için hisse senedi ve tahvillere para yatıran tasarruf sahiplerine yeterince hizmet edememektedir.

B — Merkez Bankasının Bu Yöndeki Çalışmaları :

1970 Yılı Ocak ayında yürürlüğe giren 1211 sayılı Merkez Bankası Kanununun 4. ve 40. maddelerine konulan hükümlerle, Merkez Bankasına sermaye piyasasının düzenlenmesiyle ilgili bazı kararlar alma yetkisi verilmiştir.

(1) Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, İktisadi Rapor 1973, Ankara S. 387

Bu yetkiye göre, 28 Mayıs 1970 tarih ve 73/9672 sayılı Banka Meclisi Kararı ile tahvil ihracı bazı esaslara bağlanmıştır.

Bu esaslar dahilinde tahvil satışı ana para ve faizlerin ödenmesi bir banka aracılığı ile yapılacak, aracı bankalarca ihraç ile ilgili olarak T.C Merkez Bankası tarafından istenecek bilgiler ile ihraç tarihinden en geç 15 gün önce ve ihraç süresi bitiminden itibaren 15 gün içinde de satış sonuçlarını gösterir bilgiler T.C Merkez Bankası İdare Merkezine bildirilecek, ihraç edilen tahviller borsada kote edilecek, tahvillerin asgari vadesi beş yıl olacak, satış için halka arzedileceği süre üç ayı geçmemek üzere belirtilecek, nominal değerlerinden aşağı bir değerle satışa arzedilmeyecek ve yıllık faiz oranı da % 15 i geçmeyecektir (1).

1971 yılında özel şirketlerin tahvil ihracı biraz yavaşlamış fakat borsa kotuna kaydedilen hisse senetleri büyük bir satış göstermiştir.

1972 yılında sermaye piyasasında faaliyetler hareketlenmiştir.

Elde mevcut bilgilere göre; 21 özel sektör kuruluşu :

1969 yılında 170 milyon liralık

1970 » 275 » »

1971 » 136,5 » »

1972 » 275,5 » » tahvil ihraç etmiştir (2).

Çıkarılan bu tahvillerin 16 sınıfın vadesi 7 yıl, 19 unun faiz haddi % 15 tir.

Borsa kotuna kaydedilen tahvil ve hisse senetlerinde de gelişme olmuştur. 1972 yılında 19 özel sektör kuruluşu 220,7 milyon liralık tahvilini borsa kotuna kaydettirmiştir. Ayrıca Devlet Yatırım Bankasının 500 milyon liralık «F. Tertip 1972 istikrazı» ve 450 milyon liralık «II. Tertip 1972 istikrazı» ile 1972 yılı Bütçe Kanununun 42. maddesi hükmüne göre Hazinesinin çıkardığı 2500 milyon liralık I.II.III. tertip kalkınma istikrazı tahvili de borsa kotuna kaydedilmiştir. Böylece 1972 yılında borsa kotuna kaydedilen kamu ve özel sektör tahvilleri 3.670,7 milyon liraya ulaşmıştır.

Borsa kotuna kaydedilen hisse senetleri de yıldan yıla gelişme göstermektedir. 1970 yılında 16 özel sektör kuruluşunun 271,8 milyon liralık, 1971 yılında 14 kuruluşun 608,3 milyon liralık hisse senedi borsada kota edilmiştir.

1972'de ise hisse senedi kota ettiren şirket sayısı 22'ye ve kota edilen hisse senedi tutarı ise 729,2 milyon liraya yükselmiştir.

(1) İktisadi Rapor 1973 s. 388

(2) T.C. Merkez Bankası Yıllık Rapor Ankara 1972 s. 87

Halka arzedilen özel sektör tahvilleri :
 1969 yılında % 63,77 oranında
 1970 » % 128,3 » artmış,
 1971 » % 64,7 azalmasına karşılık, 1972 yılında 1971'e oranla yeniden % 101,8 oranında artış kaydetmiştir.

Bankalardaki mevduat 1963 yılından bu yana devamlı artış göstermiştir.

Tasarruf mevduatındaki artış yıllar itibariyle oran bakımından değişiklikler göstermiş ve 1970 yılında % 20 kadar yükselmiştir. 1970, 1971, 1972 yıllarının Eylül ayları sonu itibariyle ilk son aylık tasarruf mevduatı durumunu da aşağıdaki gibi işlemde mümkündür.

TABLO : 4 — Tasarruf Mevduatının Yıl Sonu İtibariyle Vadeli Vadesiz Toplam Dağılımı (1970 — 1971 — 1972)

Tasarruf mevduatı	Vadeli	Vadesiz	Toplam
Eylül 1970 itibariyle	7.507	15.077	22.584
» 1971 »	10.842	18.121	28.963
» 1972 »	15.278	21.804	37.082

Kaynak : İktisadi Rapor 1973 S. 390

Toplam tasarruf mevduatı 1971 yılının ilk dokuz ayında 28.963 milyon liraya yükselmiş olup, 1970 Eylül ayı sonuna oranla % 28,25 artış göstermiştir. Buna karşılık 1972 yılı Eylül sonunda ise 37.082 milyar liraya ulaşarak 1971 Eylül ayı sonuna kıyasla % 28,03 artış kaydetmiştir. Sermaye piyasasının düzenlenmesi ve denetimi hakkında geçici komisyon ve hükümetçe iki ayrı tasarı hazırlanmıştır. Geçici komisyon tasarısında komisyon üyelerinin hangi kuruluşlardan seçileceği belli değildir. Halbuki Hükümet tasarısında üyelerin hangi teşekküllerden seçileceği açık ve kesin olarak belirtilmiştir. Her ne kadar madde gerekçesinde, «Kurumların belirtilmemesi suretiyle bir kontenjan usulünün getirilmediği böylece Denetleme Komisyonuna resmi dairelerden, özel sektörden ve üniversitelerden konuya vakıf kişilerin getirilmesi imkanı ve serbestisi sağlanmıştır» denilmekte ise de kamu oyu, özellikle özel sektör camiasında birtakım tereddütlerin ortaya çıktığını da bir gerçek olarak kabul etmek gerekir.

C — Kredilerin Sektörler Arası Dağılımı :

Türkiye'de kredilerin sektörler arasında nasıl dağıldığı kesin olarak

bilinmemektedir. Kurumların bu konuda verdikleri rakamlar birbirini tutmamaktadır. Kredilerin sektörler arası dağılımının bilinmesi hem plânlama, hem imkânların ekonomik gayeye ve sosyal prensiplere uygun kullanılmasını sağlama bakımından zorunludur. Türkiye mali kurumları genel kredi hacminin tabanını 58.384.558.000 lira tavanının 65 milyar lira kabul edilmektedir. Bu miktarların Türk ekonomisi yönünden önemi üzerinde duralım. Kredi hacminin önemini gösteren üç kriter bilmekteyiz. Bunlar milli gelir, yatırımlar, emisyon miktarıdır. Bu üç kriterlerle kredi hacminin karşılaştırılması kredinin önemini bize gösterir.

Türkiye genel kredi hacmi kesin olarak bilinmemektedir. Devlet Plânlama Teşkilâtının, Devlet İstatistik Enstitüsün, Bankalar Birliğinin, Merkez Bankası'nın yayımlarında diğer özel ve resmi yayınlarda Türkiye genel kredi hacmine yer veren bir esere bir tabloya rastlamak mümkün değildir. Halbuki, kredi kurumları çok çeşitli ve girift bir görünüşte olan Türkiye'de plânlı kalkınmanın gerçekleştirilmesi için gerekli kaynakların tam saptanması bakımından, genel kredi hacminin bilinmesi, hesaplanması büyük bir önem taşımaktadır.

Memleketimizde genel kredi hacminin hesaplanmasında en önemli güçlük kredi veren kuruluşların çok çeşitli olmasından doğmaktadır. Örneğin : Türkiye'de bankalar sisteminde yer alan kuruluşlardan başka sigorta şirketleri, kooperatifler tasarruf sandıkları personel biriktirme ve yardımlaşma sandıkları da kısa, orta ve uzun vadeli krediler vermektedirler. Kredi veren bu kuruluşların herbirinin ayrı ayrı Bakanlıklara bağlı olması veya bazılarının resmi kuruluş dışında kalmaları ve yıl sonlarında hesap durumunun bildirileceği bir makamın bulunmaması daha doğrusu devletin bu kurumları kontrol etmemesi, kredi hacminin hesaplanmasını güçleştiriyor.

Ülkemizin bir tarım ülkesi olması nedeniyle tarım kredilerinde bariz şekilde görülen bir talep fazlalığı vardır. Fakat genellikle sermaye piyasasından tarım sektörünün istifadesi sınırlı olur. Çünkü sermaye rantlı çalışan ve fazla kâr getiren alanlara doğru kayma karakterindedir. Halbuki tarım riskli kâr ve kalkınma hızı düşük bir sektördür. Bu yüzden sermaye piyasasında sermayeler daha çok sanayi, madencilik, konut inşaatı v.s. gibi alanlara kayar.

Sermaye piyasasını, bankalara yatırılan vadeli mevduatlar ilgilendirir. Toplam bankalar mevduatı 1971 yılı Ekim ayının son günü itibarıyla 42.937 milyon liradır. Bunun 30.120 milyon lirası vadesiz, 12.817 milyon lirası vadeli mevduattır. Toplam mevduata oranla, vadesiz mevduatın payı % 70.15 vadeli mevduatın payı ise % 29.85 dir. Vadeli

mevduatın bu şekilde düşük olması tasarrufların yatırıma kaydırılmasında bir menfi işarettir.

3 — Sermaye Piyasasının Gelişememe Nedenleri :

a) Milli Gelirin Düşük Oluşu :

Fert başına isabet eden milli gelirin seviyesi, Türkiye'deki insanlara normal bir hayat standardı sağlayacak miktarda olmadığından halkımız yeterince tasarruf yapamamaktadır. Bu durumdaki fertlerin yaptıkları tasarruflar sermaye piyasasının teşkilinde önemli olan yerini almamaktadır.

TABLO : 5 — Türkiye'de Fert Başına Milli Gelir

Yıllar	Cari Fiatlarla	Sabit Fiatlarla
1950	428	434
1955	757	513
1960	1.595	600
1965	2.185	1.852
1970	3.488	2.270
1971	4.367	2.422

Cari fiat : Bugünkü piyasa fiatı

Sabit fiat : Belirli bir süre değişmez olarak kabul edilen fiat.

Kaynak : Sermaye Piyasası Çalışma Gurubu İktisadi ve Mali Raporları, Sermaye Piyasası Semineri Tertip Heyeti Ankara 1964 S. 15

İktisadi gelişmenin en iyi ölçüsü sayılan kişi başına düşen reel gelirin artması teorik bir ortalamadır. Bu bakımdan ancak üretimde meydana gelen gelir artışının fertler arasındaki adaletli bir şekilde dağılması, halinde toplam refahının yaygınlığında ve sermaye piyasası teşkilinde etkili olabilecek tasarruftan söz edebilir. Tablodan görüleceği üzere fert başına milli gelirin yıllara göre devamlı bir artışın olduğu görülmektedir. Fakat bu iktisaden gelişmiş ülkelerin fert başına düşen milli gelirlerine oranla çok düşük kalmaktadır.

b) Halkın tasarruf eğiliminin yetersizliği ve tasarrufları tutma şeklinin elverişsizliği,

c) Sigortacılık şirketlerinin gerçek, sermaye şirketlerinin ve aracı müesseselerin gelişmemiş olması,

d) Hukukî ve malî mevzuat gerçek sermaye şirketleri ve sermaye piyasasının gelişmesine teşvik edici hükümleri ihtiva etmemesi,

e) Bankaların sermaye piyasasıyla objektif bir şekilde ilgilenmemesi,

f) Enflasyon nedenleriyle tasarrufların kısa vadede kâr getiren yatırımlara kaymış veya atıl kalmış olması,

g) Kamu yatırımlarının özel yatırımlardan fazla olması,

h) Anonim şirketlerinin işleyişini iyi bir şekilde kontrol edecek bir organın kurulmamış olması. Bu durum sermaye piyasasında bazı menfaat gruplarının kanunsuzluklarına ve çeşitli spekülasyonlara sebep olmaktadır.

1 — Ekonominin geniş bir tarım temelinden hala kurtulmamış olması.

Buraya kadar anlatmış olduğumuz Türkiye’de sermaye piyasasının kaynakları ve plânlı dönemlerdeki durumunu kısaca ana hatlarıyla gözden geçirirsek :

İktisaden az gelişmiş olan memleketimizde sermaye piyasası ve kaynakları yeteri kadar teşkilâtlanıp gelişmemiştir. Herşeyden önce sermaye piyasası bir memleketin iktisadi gidişini gösteren bir yoldur. Memleketimizde iktisadi işletmelerin finansman sorunu öncelikle halledilmesi gereken bir problemdir. Zira, işletmeler finansman tercihinde çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Çoğu kez finansman kaynağı da bulunmuyor. Bulunsa da vade durumu ve faiz haddi meselesi kesinlikle halledilememiştir.

Çok ağır şartlar altında finansman imkânlarını halletmeye çalışan işletmelerin, memleket ekonomisindeki önemini dikkate alarak, sermaye piyasasının iyi çalışan bir müessese haline getirilmesi gerekiyor.

Kısaca memleketimizin çeşitli yıllardaki milli gelirleri incelendiğinde devamlı bir artışın olduğu görülüyor. Fakat bu artış diğer ülkelerle karşılaştırılıp kıyaslandığında oran düşük kalmaktadır. Buna bağlı olarak tasarruflarda görülen artışlarda sermaye piyasasının teşkilinde yetersiz kalıyor.

Diğer taraftan zorunlu tasarrufların kamu sektöründe uzun vadeli ve plânlı bir yatırıma yönlendirilmemiş olması sermaye piyasası kaynaklarının oluşmasını kısıtlamaktadır. Halbuki bu tasarruflar değerlendirilebilse iktisadi kalkınmamızda çok olumlu rol oynar.

Memleketimizde çeşitli kısıyıcı nedenler yüzünden iyi çalışmayan sermaye piyasası kaynaklarının iktisadi sosyal ve hukuki yönlerden tekrar düzenlenmesine ve manilerin ortadan kaldırılmasına ihtiyaç vardır. Plânlı kalkınma dönemlerinin programlarındaki hususları uygulama sahasında tamamen gerçekleştiremedikleri görülmektedir. Eğer sermaye piyasası kaynaklarının geliştirilmesini bir an önce halledebilirsek, iktisadi kalkınma yolundaki çabalarımız da o derece gerçekleşir.

İKİNCİ BÖLÜM

YATIRIMLAR

Yatırım Kavramı ve Kapsamı : Bir memleketin ekonomik yönden kalkınabilmesi için yatırımların yapılması şarttır. Milli gelirin artması, tam istihdama ulaşabilmesi ancak yatırımlar sayesinde olmaktadır. Az gelişmiş ülke ekonomilerinde güçlü tüketim eğilimi ve gelir azlığı yüzünden yatırım olanakları pek sınırlı kalmaktadır. Oysa kalkınmanın bir numaralı aracı yatırımdır. Yatırım olmadan ulusal gelirin artmasına ve kalkınmanın gerçekleşmesine olanak yoktur. Bugün gerek gelişmiş ve gerekse az gelişmiş ekonomilerin ana sorunu, ulusal gelirin artan bir oranını yatırımlara ayırarak ekonomik dinamizmi yaratmaktadır (1).

Şu halde kalkınma ekonomisinin birbirine bağlı üç temel ilkesi vardır.

a — Ekonomik kalkınma yatırımla sağlanır.

b — Yatırımın kaynağı tasarruftur.

c — Tasarruf gelirin harcanmayan kısmıdır. Toplam tasarruflar yatırımları oluşturur. Yatırımlarda ekonomik kalkınmayı oluşturarak, gelirleri artırarak tasarruf ögesiyle birleşirler (2).

Millet ekonomisine reel kapital teşekkül, normal olarak, gelirden istihlak edilmeyip tasarruf edilen meblağların kapital mallarına çevrilmeleri, yani yatırımlar şeklinde cereyan eder. Şu hale göre harcama yönünden yatırım : Herhangi bir meblağın muayyen bir istihsal vasıtasına sarfı, yahut daha kısa olarak serbest veya seyyal kapitalin bağlı kapitale çevrilmesidir. Milli gelir ve istihdam teorisine göre yatırım

(1) Selâhattin Tuncer, İktisat ve Maliye Mecmuası, 1957 Cilt, 6

(2) Zeki Kuruca, Cumhuriyet Gazetesi, 3 Nisan 1973

son tarif edilen şekilde, yani ekonominin istihsal vasıtaları mevcuduna yapılmış ilâveler ve onları mümkün kılan harcamalar şeklinde anlaşılır.

Yatırım tabiri, daha doğrusu, üç ayrı, fakat aslında farksız olayı hatıra getirir.

a — Yatırım önce reel istihsal vasıtalarının vücut bulmaları için yapılan sarfiyatı ifade eder. Özel teşebbüs ve devlet tarafından muayyen bir yıl zarfında şu kadar milyar yatırım yapıldığından söylerken kastedilen cihet budur'

b — Yatırım diğer taraftan bu sarfiyat mukabilinde ekonominin istihsal vasıtaları mevcuduna yapılan ilâveyi belirtir. Muayyen bir devre zarfında teçhizat ve stok artışlarını cins ve müfredatıyla açıklamak söz konusu olunca tutulacak yol budur.

c — Yatırım nihayet bir fiilin içrası olarak düşünülebilir. Yukarıda belirtildiği gibi, serbest ve seyyal kapitalin istihsale sevki ile bağlı kapitalin (reel istihsal vasıtaları) meydana gelişi arasında geçen süre ölçü olarak gözönüne alındığı zaman tutulan ölçü bu üçüncüsüdür (1).

Yatırım Hacmi : Millet ekonomisinin bir devre zarfında özel teşebbüs ve devlet eliyle yürütülebildiği yatırımların toplam kıymetine yatırım hacmi denilmektedir. Yatırım hacmi yatırım kaynaklarına ve bu kaynakları kullanmak üzere müteşebbislerin alacakları yatırım kararına bağlıdır.

1 — Yatırım Kaynakları : Yatırım hacmi ne olursa olsun her yatırım harcanmayıp ekonominin müstakbel cihazlanmasına tahsis edilecek kaynakların o maksat için seferber edilmeleriyle gerçekleşir.

a — Tasarruf :

Yatırımın en büyük kaynağını tasarruf teşkil etmektedir. Tasarruf en kısa ve en açık tarifi ile gelirden tüketim harcamaları çıktıktan sonra kalan kısmı ifade eder (2).

Tasarrufu çeşitli şekillerde sınıflandırmak mümkündür (2).

1 — Fertlerin şahsi ve ihtiyari tasarrufları,

2 — Teşebbüs ve şirket tasarrufları : Teçhizatı aşınma ve eskimeyi karşılamak üzere her yıl ayrılan amortisman payları, tevzi edilmiş şirket kârları bu cümledendir. Aşınma ve eskime paylarının cari

(1) Prof. Dr. Sabri F. Ülgener, Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme İstanbul 1962, S. 201 - 202.

(2) Sabri Ülgener, age, s. 207 — 218

tasarrufa ilâvesinden hasıl olan yekûna gayrisafi hususi tasarruf adı verilir.

3 — Devletin vergi hasılatından elde ettiği tasarruflar

4 — Modern cemiyetlerde fertlerin irâde ve ihtiyari üstüne çıkan diğer tasarruflar: Bunlar, sosyal sigorta pirimleri emekli sandığı aida-tıdır.

5 — Devletin bütçe tasarrufları.

Yukarda gözden geçirdiğimiz başta tasarruf olmak üzere yatırım kaynaklarının şu veya bu genişlikte olmaları tek başına fazla bir şey ifade etmez. Mühim olan, firma içinde veya dışında meydana gelen fonların yatırıma hazır ve amade kılınmaları, kısacası yatırılabilir hale getirilmeleridir. Buna göre, tasarruf aynı şey değildir. Birincisi yeter miktarda olduğu halde, ikincisi türlü engellerle daraltılmış olabilir. Tasarrufun yatırıma yol bulamadan atıl katılması, yahut yatırımdan gayri hedeflere yöneltilmesi daima mümkündür (1).

Yapılan tasarrufların ne kadarının yatırılabilir tasarrufa dönüşeceğine, tasarrufun çeşitli zümre ve sınıflar arasında bölünüşü, yani daha çok kimler tarafından yapılmakta olduğu, bizzat firma dahilinde meydana gelen tasarrufların hangi maksatla kullanılmakta olduğu, tasarrufların firmalar arasında bölünüşü ve borçlanma takati tesir etmektedir.

2 — Yatırım Kararı :

Yatırım kararına iki faktör etkili olmaktadır.

A — Sermayenin marjinal verimliliği

B — Faiz haddi.

A — Sermayenin marjinal verimliliği :

Herşeyden evvel şu hususu belirtmek lâzımdır ki sermayenin marjinal verimliliği, memlekette mevcut yatırımlara değil, fakat bunlara ilâveten yapılacak olan yatırımlara taalluk etmektedir. Gerçekten, örneğin makarna sanayiine yatırım yapmak isteyen bir müteşebbisin kararına tesir edecek husus, mevcut makarna fabrikalarının verimlilik derecesi değil, fakat buna ilâve olarak kurulacak bir makarna fabrikasının verimlilik derecesidir. Meselâ mevcut fabrikalar, tatbik etmekte oldukları modası geçmiş istihsal metodlarından dolayı düşük bir verim temin ediyor olabilirler. Bu durumda modern metodlarla istihsal yapacak yeni bir fabrikanın veriminin çok yüksek olması mümkündür.

Bu izahat terimdeki marjinal kelimesinin manasında açıklanmakta-

(1) Sabri Ülgener, age, S. 207 — 218

dır. Çünkü mevcutlara ilâveten yapılacak olan nihai yatırım, marjinal yatırım demektir.

Yatırımlar hayatları süresince, yani iktisaden yok oluncaya kadar, sahiplerine gelir temin ederler. Yatırımların her yıl temin ettikleri gelirler, şüphesiz ki, mutlaka birbirlerine eşit olmazlar. Hatta, bilakis bunlar ekseriya birbirlerinden farklı olurlar. Bu durum karşısında, müteşebbisler, gayet tabii olarak, yapacakları yatırımların verimliliğini, sadece birinci yıldaki gelirini değil, fakat müteakip bütün yıllardaki gelirlerini de hesaba katmak suretiyle tahmin etmek mecburiyetindedirler. Yani müteşebbisler, yatırımların ortalama verimliliği ile ilgilidirler. Bu ortalama verim nisbeti, yani sermayenin marjinal verimliliği, bir yatırımın müstakbel gelirlerini, o yatırımın bugünkü arz fiyatına eşit kılan iskinto haddi olarak tarif edilir. Burada satış fiyatı yerine arz fiyatının kullanılmasının sebebi, mevcut yatırım malları değilde, ilâve olarak istihsal edilecek yatırım mallarının fiyatları kastedilmek istendiği içindir (1).

(A) Yatırımın arz fiyatını (satış fiyatını a_1 , a_2 , a_3 ve a_n yatırımın istikbaldeki gelirlerini (E) de sermayenin marjinal verimliliğini ifade ediyorsa aşağıdaki eşitlik yazılabilir (2).

$$A = \frac{a_1}{(1+E)} + \frac{a_2}{(1+E)^2} + \frac{a_3}{(1+E)^3} + \frac{a_n}{(1+E)^n}$$

Yatırımlar borç para alınarak yapıldığından, müteşebbisler yatırımın müstakbel gelirlerinden her yıl muntazaman faiz ödeyeceklerini de hesaba katmak mecburiyetindedirler. Bu sebepten yatırımın kârlı olup olmayacağı, sermayenin marjinal verimliliği (E) ile cari faiz haddine (R) bağlı olacaktır. Gayet tabiidir ki, cari faiz haddi sermayenin marjinal verimliliğinden yüksekse, yatırım zararlı olacak ve yapılmayacaktır. (E) nin (R) den büyük veya eşit olduğu hallerde ise kâr elde etmek mümkün olduğu için yatırım yapılacaktır (3).

Kârlılık hesabının alternatif bir şekli de şöyledir: Bugün yapılan (A) kıymetindeki bir yatırımın müstakbel gelirlerinin cari faiz haddi (R) üzerinden bugünkü kıymetini (B) hesap edelim. Bunun için yukarıdaki aynı formül kullanılacaktır. Ancak bu sefer, meçhul olan kıymet (B) ve iskinto haddide (E) değil (R) dir.

(1) (2) (3) Sadun Aren, İstihdam, Para ve İktisadi Politika, Bilgi Yayınevi, 1972, s. 67.

$$B = \frac{a_1}{(1+R)} + \frac{a_2}{(1+R)^2} + \frac{a_3}{(1+R)^3} + \frac{a_n}{(1+R)^n}$$

Şimdi (A) ile (B)'yi mukayese edelim. Hatırlatalım ki bunların her ikisi de bugünkü kıymetlerdir. Aşıktır ki B, A'dan küçük olduğu zaman müteşebbis kat'iyen bu yatırım yapmayacaktır. $B = A$ ise ortada ek bir kâr olmamakla beraber, zararda olmadığı için yatırım yapılabilir. B'nin A'dan büyük olması halinde yatırımların çok canlı olacağı aşiktır.

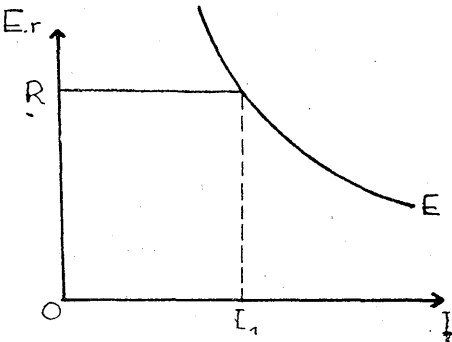
B — Faiz Haddi :

Faiz haddinde herhangi bir değişikliğin yatırım kararına iki yönden, maliyet ve talep cephesinden tesir edeceği söylenebilir.

1 — Tasarlanan yatırımın kârlılığı, bilindiği gibi kapitalin marjinal tesirliği ile o uğurda kullanılacak paranın maliyeti demek olan faiz haddi arasındaki farka göre değişir. Faizin yükselme ve alçalması, aradaki bu farkı genişletmiş veya daraltmış olmakla, yatırım kararına müsbet yahut menfi yönde tesir edilmiş olur.

2 — Cari faiz haddinin, münasip bir riziko payı dahil olmak üzere, istihsal vasıtalarının hasılat kıymetini tayine yarayan bir kapitalizasyon faktörü olarak mütalâa edilebileceği malûmdur. Faiz haddinde herhangi bir değişme, iskonto oranını alçatmak veya yükseltmek suretiyle bahis mevzu yatırım malının kapitalize kıymetini eskiden farklı bir seviyede tesis etmiş olacaktır. Nitekim kapitalizasyon faktörü olarak faiz haddinin indirilmesi, hasılat değerini artıracığından, gayrimenkullerin ve umumiyetle irat getiren her türlü bina ve iş yerlerinin talebi yükselir, yani yatırım çoğalır (1).

Yatırım kararına etki eden sermayenin marjinal verimliliği ile faiz haddinin birden yatırım miktarına nasıl tesir ettiklerini bir şekilde gösterelim.

I = Yatırım
R = Faiz haddi
F = Sermayenin marjinal verimliliği

(1) Sabri Ülgener, age, s. 260 - 261.

Şeklin ordinat ekseninde sermayenin marjinal verimliliği ve faiz haddi, apside de yatırım miktarı gösterilmiştir. Şekilden de kolayca anlaşılacağı üzere, yatırım miktarını, bir taraftan faiz haddi, diğer taraftan da E eğrisinin şekli (sermayenin marjinal verimliliği) tayin etmektedir. Meselâ R faiz haddinde, ancak verimlilikleri R'den büyük olan yatırımlar yapılmakta, diğerleri ise yapılmamaktadır. Bu sebepten aşıkârdır ki, sermayenin marjinal verimliliği sabitken, faiz haddinin düşürülmesi, yatırım miktarını artırır (1).

TARIMSAL YATIRIMLAR

İçinde bulunduğumuz yüzyılın özellikle ikinci yarısında, milletlerin ekonomi sektörlerinde devamlı bir değişim ve gelişim izlenmektedir. Tarım sektörü de diğer sektörler gibi kendini ekonominin genel düzeyine intibak ettirme durumunda kalmıştır. Bu intibak, ülkeden ülkeye değişik olmuştur. Bu nedenle de sektörler arasında iktisadi bakımdan oldukça önemli farklılıklar meydana gelmiştir. Milli ekonomimizdeki gelişmede bazı iktisadi faaliyet kollarınca hızlandırılmakta, diğer faaliyet kolları bu gelişmeyi takip etmektedirler. Diğer sektörlerdeki gelir seviyesinin hızla yükselmesi, tarımı ileri hamleler yapmaya zorlamaktadır. Gayet tabii olarak tarım sektörü diğer sektörleri, arada büyük bir farkla takip etmek istenmemekte ve isteyemizde. Gelişmesi tarım sektörüne bağlı ülkelerde bunun anlamı daha da büyüktür. Ayrıca tarım sektörünü, artan gelir seviyesine intibak ettirmek için alınabilecek birçok tedbirler mevcuttur. Bu tedbirler;

1 — Tarımsal ürün fiyatlarının yükseltilmesi,

2 — İşletmelerde üretilen ürünlerden, pazar ürünleri nisbetinin artırılması ve özellikle küçük işletmelerde tarımsal ürünlerin değerlendirildikten (işletmede işlendikten) sonra pazarlanması,

3 — Tarımsal işletmelerde mevcut rasyonelleştirme olanaklarını kullanma.

Bu sonuncu grup altında, masrafları aynı oranda artırmadan verimi çoğaltmak, üretimde aynı nisbette eksilmeye sebep olmadan işgücü için yapılan sarfiyatı azaltma, toplam tarımsal işletme adedinin azaltılması ve tarımsal faaliyeti bırakan işletmelerin üretimlerini faaliyete devam eden işletmelerin üzerlerine alması gibi konular toplanır. Diğer bir ifade

(1) Sadun Aren, age, s. 69.

ile bu, işletme arazisini genişletme, üretim tekniğini düzenleme ve tarımsal ürünlerin değerlendirilmesine daha fazla yer verme, yani yatırımda bulunmak demektir.

Tarımsal ürünlerin fiyatlarının yükseltilmesi ve işletmelerde pazar için üretilen ürünlerin nisbetlerinin artırılabilmesini gerçekleştirmek imkânları, tarım sektörü için kolay olmayan bir durumdur. İşte esasen bu olanaksızlıklar, tarımın, gelişmeye yön veren diğer iktisadi faaliyet kolları karşısındaki dezavantajıdır. Şu halde tarım sektöründe faaliyette bulunanların gelir seviyelerini diğer sektörlerde elde edilen gelir seviyesine intibak ettirmede en etken tedbir, mevcut rasyonelleştirme olanaklarını işletmenin faaliyetine uygun rantabl yatırımlarla aktif hale getirmektir. İşletmeci için önemli olan konu, işletmenin gelişmesini sağlayan veya en azından diğer sektörlerdeki faaliyetlere denk gelirin teminine yardım eden yatırımların hangileri olduğu ve bunların hakikaten gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğidir. Zira bir yatırım ne kadar rantabl olursa olsun eğer çiftçinin yeterli öz sermayesi yok, kredi olanakları kısıtlı veya yeterli kredinin mevcut olmasına rağmen işletme bu kredinin faizini ve geri ödeme taksitlerini zamanında karşılayacak durumda değilse, yani işletme geri ödeme gücünden yoksunsa yatırımı realize etmesine imkân yoktur. Aksi halde işletmenin varlığını devam ettirebilmesi tehlikeye girer. Ekonomik hayatta likidite daima rantabilite- den önce dikkate alınmalıdır. İşletmeci ancak, likidite durumunu garanti altına aldıktan sonra işletmesinin imkânlarını kredi yolu ile arttırmayı ve yatırım faaliyetinde bulunmayı, yani netice itibariyle daha fazla kazanmayı düşünebilir.

Likiditenin ve rantabilitenin bir bütün olarak mütalâa edilmemesi yatırım üzerine olumsuz etki eder. Yatırımda kullanılan kredinin geri ödenme müddeti yatırımın faydalı ömrüne nisbetle çok kısa ise, likidite ile rantabilite arasında dengesizlik meydana gelir. Öz sermayenin yetersiz olduğu bir durumda, faydalı ömrü 10 yıl olan bir makina için alınan kredinin vadesi 5 yıl ise, yatırımın tamamen kredi ile finanse edilmesi sakıncalı olur. Zira yatırımın ilk yıllarında kredinin faizi ve yıllık taksidini karşılamak sonraki yıllara nazaran daha zordur. Bu nokta daha çok yatırımlarda genel olarak bir rantabilite tavsiyesi söz konusu olduğu zaman gözönünde bulundurulur. Bunun dışında, her yatırım projesinde ayrı ayrı, yatırımın finansmanından sonra işletmenin likiditesini muhafaza edip etmediği kontrol edilir. Bundan dolayı işletme dışındaki kaynaklardan finanse edilen yatırımlarda, yatırımın iktisadi faydalı ömrü ile kredi vadesinin birbirine uygunluğu şarttır, zorunludur.

İşletmelerin gelişmesi için zorunlu olan büyük yatırımlarda karşıla-

şılan problemler, sadece işletmenin likiditesi yönünden olanlar değildir. Tarıma yapılan sermaye yatırımlarının faiz geliri diğer iktisadi faaliyet kollarındaki yatırımların faiz gelirine nisbetle çok düşük olduğundan, tarımda sür'atli bir sermaye birikimi olmamaktadır. Bu itibarla tarım sektörü gelişmesi için zorunlu büyük yatırımları karşılayacak sermaye yi işletme dışından daha kısa zamanda temin eder. Tarımda gelir seviyesinin ve işletmeye yatırılan sermayenin sağladığı faiz miktarının düşüklüğü, çiftçiye, verimi dolayısı ile gelirini kısa vadede artıracak girdiler satın alması olanağını vermez. Bu da diğer taraftan fasit bir daire misali üretimi, dolayısı ile geliri geliştirecek yatırımların yapılmasını imkânsızlaştırır.

Tarımda Yatırım Nev'ileri :

Yatırım yapmak sureti ile işletmesini geliştirmek isteyen bir çiftçi için, çeşitli yatırım alanları bulunmaktadır. İşletmeci ve ailesi fertlerinin veya işletmede mevcut daimi ve geçici işgücünün diğer üretim faktörleri ve yardımcı maddeler ile en iyi şekilde donanımını sağlayan ve onlar arasında optimum fiziki ve mali dengeyi temin eden hakiki tarımsal yatırımlar dört büyük grup altında toplanırlar :

- 1 — Alet ve makina yatırımları,
- 2 — Arazi için yapılan yatırımlar,
- 3 — Hayvan sermayesini artırmak amacı ile yapılan yatırımlar,
- 4 — Bina yatırımları.

Tarımsal alanda yapılan yatırımlarda, rantabilite sorununa temas etmeden yukarıda adı geçen alet - makina, arazi, hayvan ve bina yatırımları arasındaki öncelik sırasını işletmenin ihtiyacına göre tesbit etmek zorunludur. Fakat her bir yatırım grubunun kendi içinde de çok çeşitli şekiller vardır. Araziyi genişletici ve hayvan sayısını artırıcı yatırımlarla doğrudan doğruya işletmenin üretim vasıtaları artırılmış olur. Bina yatırımları ise genellikle hayvansal üretimde az veya çok önemli veya üretimde bulunulabilmesi için şart olan yardımcı üretim vasıtasıdır.

Alet ve makina yatırımları ise insan gücünün verim kapasitesi artırılırlar. Tarımsal işletmelerimizin işgücü ve arazi varlığı genellikle bina ve hayvan varlığına nisbetle fazladır. Bu nedenle ilk planda yapılacak yatırımlar mevcut işgücüne daha fazla üretimde bulunma olanağını temin edecek yatırımlardır. Bu yolda hareket edilmeyip de, alet ve makinelerle yapılan yatırımlarla işgücünün iş yapma kudreti fazlalaştırılırsa, arazi, bina ve hayvan gibi üretimi artırıcı faktörlere olan yatırım ihtiyacı daha da artar.

Alet ve Makina Yatırımları:

İşletmenin makina parkında mevcut olmayan veya mevcut olupta miktarının artırılması düşünülen bir makinayı satın almadan önce, işletmecinin kendi kendine, işletmesinde, makinanın işgücü tasarruf ettiği devrede mevcut işgüçleri ile işleri zamanında başarmadığından her yıl tehlikeli derecede verim kaybı olup olmadığını sorması ve makinanın işletmeye girmesi halinde tasarruf edilecek işgücünün ek bir üretimde istihdam edilip edilemeyeceğini, veya makina masraflarını karşılayabilmek için daha fazla bir arazinin üretimde kullanılıp kullanılmayacağını, makinanın işi azaltıp gelire ne derece etki edeceğini detaylı olarak gözden geçirmesi zorunludur.

Eğer iş yoğunluğunu (azamilerinin) bulunduğu devrede işletmedeki işgüçlerinin kapasitelerinin üstünde iş yapmak mecburiyetinde olmalarına veya daha fazla üretim yapılması imkânı bulunmamasına rağmen, ağır ve hoşa gitmeyen işleri çabuk ve kaliteli bir şekilde yapan belirli bir makinanın satın alınması zorunlu ise, o zaman işletmenin satın alınması düşünülen makinanın külfetine katlanmasının mümkün olup olmadığının işletmeci tarafından cevaplandırılması icap eder.

Herhangi bir işletmenin makina donanımı tamamlanmış olsa dahi, mevcut makinaların yıpranmalarından dolayı yenileri ile ikame edilmeleri zorunludur. Eskiyen makinaların yerine ise, genellikle aynı olanı değil, bilâkis teknik bakımdan daha tekamül etmiş olanının alınması teamül haline gelmiştir. Biçer bağların yerine biçerdöğer, ilk biçerdöğerin yerine ise büyük kapasiteli biçerdöğer ikame olmaktadır. Bu hadise, hemen hemen bütün makina ne'ileri için geçerlidir. Bu uygulamanın başka bir açıdan anlamı işgücünün gittikçe daha kapasiteli makina donanımı ile teçhiz edilmesidir. İşgücünün yerine makina sermayesini ikame etmek çoğu zaman yabancı işgücü ile çalışan büyük işletmelerde mümkün olmaktadır. Makinanın insan işgücünün yerini alması, birçok işletmelerde gittikçe artan yatırım ihtiyacı ve büyüme zorunluğu yaratmaktadır. Çünkü büyük ve pahalı olan makinaların rantabl olabilmesi veya hiç olmazsa masraflarının karşılanabilmesi için iş yapma kapasitesi artan insan işgücünün prodüktif olarak istihdamı zorunludur.

Özellikle aile işletmelerinde, tam mekanizasyona giderek bir taraftan bizzat makina sermayesine olan ihtiyacı artırmanın yerinde olup olmayacağını işletmecinin kendi kendisine sorması veya kredi kuruluşlarının bu noktayı gözönünde bulundurmaları gerekir. Büyük işletmelerde modern teknik araçların kullanılması, işletmeye işin yoğun olduğu zamanlarda işgücü tasarrufu sağlıyorsa, doğru olur. Bireysel aile işlet-

meleri kısıtlı olanakları nedeni ile büyük makinaların kapasitelerinden tam faydalanamadıklarından bunlar için en ekonomik yol müşterek makina kullanmaktır.

Arazi Yatırımları :

Memleketimizdeki tarımsal işletmelerin yaklaşık olarak % 87 gibi çok büyük bir kısmının bir ile 100 dekar arasında araziye sahip oluşları (1), tarım sektörünün gelişmesine ilişkin önemli bir sorundur. Bu nedenle toprak satın almak sureti ile işletme arazisini genişletmek, çiftçimiz için önemlidir. Bununla beraber arazi yatırımlarında yine de önemli noktaları gözönünde bulundurmak icap eder. Ortalama şartlar altında memleketimizde tarla arazisinin 1 dekar artırılmasıyla işletmeye kaba bir hesapla 139 ile 450 lira arasında net gelir (*) temin edilebildiğini kabul edebiliriz. Bu hesabımızda arazi satın almak sureti ile genişlemek isteyen işletmenin atıl işgücüne ve makina kapasitesine sahip olduğunu ve diğer masraflarında arazi miktarı ile ilgili olmadığını kabul ediyoruz.

Memleketimizde arazi kıymetleri, arazi kiralari veya kira karşılıkları bölgelere göre büyük farklılıklar göstermektedir. Dekara kira değerinin 50 ile 150 lira olduğu bir bölgede, bir dekar arazinin satış değeri 1000 lira ile 4000 lira hatta 5000 lira arasında ise, bunun ekonomik ifadesi, arazi sermayesinin faiz karşılığının yüzde 3 ile yüzde 5 arasında olduğudur. Böyle bir durumda, arazi kiralama olanağına sahip bir çiftçinin krediyle arazi satın almak sureti ile arazisini genişletme yolunu tercih etmesi rantabl değildir. Araziye, yatırılan sermayenin bugünkü faiz hadleri ve faiz şartları altında rantabl olabilmesi için arazi kıymetinin, kira değerinin 14 ile 16 katını geçmemesi ve kira değerinin de toprağın verim gücüne uygun olması lâzımdır. Arazi kira karşılığının, cari faiz hadleri üzerinden toprak sermayesinin getireceği faizi aşırı derecede geçmesi halinde, arazinin satın alınması daha ekonomiktir.

Kısaca temas ettiğimiz bu hususlar arazinin satın alınmasına veya kiralanmasına ilişkin ekonomik düşüncelerdir. Tatbikatta ise durum tamamen farklıdır. Zira, çiftçi satın alma veya kiralama gibi bir tercih

(*) Net gelir : İşletmecinin ve işletmede çalışan aile fertlerinin ücret karşılığı (aile işçiliği geliri) + net kâr (a — öz sermayenin faiz karşılığı + b, müteşebbis kârı).

Buğday kıraç 120 kg x 1,40 = 168 TL. % 48 \approx 81,— TL. net gelir.

Buğday taban 350 kg x 1,40 = 490 TL. % 40 = 196,— TL. net gelir.

$\frac{277,— TL.}{2} = 138,5 TL.$

300 kg x 5 TL. = 1500 % 30 = 450 TL.

(1) DİE 1963 Genel Tarım Sayımı Örneklemeye Sonuçları, Yayın No: 447 Ankara 1965, S. 6.

karşısında bulunmamaktadır. Kira değerleri ise toprağın verimliliğine göre tesbit edilmemekte, daha ziyade arz ve talebe göre teşekkül etmektedir. Aynı durum arazinin alım - satım fiyatları için de mevcuttur. İşletmesinin gelişme imkânını tarım arazisinin genişlemesinde gören bir işletmeci, arazi satın alma veya kiralama konusunda kesin kararını vermeden önce, mahalli arazi alım - satım kıymetlerini, kira değerlerini ve şartlarını incelemelidir. Fakat bazı hallerde arazinin fiyatı verim gücüne nisbetle çok fazla olmasına rağmen yine de satın alınmaktadır. Örneğin tarlaların düzgün hale getirilmesi için yapılan ilâveler veya başkaları için pek fazla kıymet ifade etmeyen bir çayır arazisinin, çayır otuna ihtiyacı olan bir çiftçi tarafından alınması gibi.

Şu noktanın belirtilmesinde özellikle fayda vardır. Ekonomik olmasına rağmen işletme arazisinin genişletilmesi amacı ile arazi satın alınması ancak, işletme sahibinin, işletmenin başka işlerinde veya işletmesi dışında daha verimli olarak değerlendiremediği nakit öz sermayesinin bulunması durumunda uygun görülür.

Hayvan Varlığının Artırılması :

Hayvan mevcudunun artırılması ile ilgili yatırımlarda, arazi satın alma veya kira ile tutmada olduğu gibi iki alternatifte sahip değiliz. Çiftçi, hayvan yetiştiriciliğinde mevcut hayvan sayısını daha çok kendi sürüsünden ayırdığı hayvanlarla çoğaltmaktadır. Bunu yapmak uzun vadeli bir iştir. Ayrıca yatırım konusu da önemlidir. Belirli bir sürü büyüklüğü için bina yapılacaksa veya bunun için uygun bina mevcutsa sürüyü işletmede mevcut hayvanlardan yetiştirmek suretiyle zamanla istenilen adede yükseltmek ekonomik değildir.

Zira binaların uzun zaman kullanılmamasından dolayı meydana gelen zarar, kredi alınması halinde işletmenin yüklendiği kredi masraflarından genellikle fazla olmaktadır (1). Hayvan mevcudunu artırmak işletmenin gelişmesi bakımından olumlu görülürse, bunun biran önce kredi yoluyla da olsa gerçekleştirilmesine çalışılmalıdır. Bu şekilde tedbirlerle işletmenin verimliliği ve alınan kredinin kuruluşlarının bu yöndeki çalışmalarında diğer yatırım konularının finansmanına nisbetle noksanlıklar vardır. Tarım sektörünün durumu ve bugünkü gelişme olanakları kredi kuruluşlarına yeni sorumluluklar yüklemekte ve onları değişen ekonomik şartlara intibak etmeye zorlamaktadır. Zira bugüne kadar teminatın garanti edilmesi amacı ile arazi değerinin düşük bir nisbetinde verilen kredi, artan sermaye ihtiyacını bundan böyle karşı-

(1) J. Hasselbach, Rentabilität der Investitionen und Liquidität bäuerlicher Familienbetriebe, Agrarwirtschaft, Hannover 1967, Heft 11, S. 352.

layacak durumda değildir. Bu itibarla sermayenin teminatı ve verimli kullanılması bakımından individual ölçülere ihtiyaç vardır.

İşletmede mevcut iki yatırım konusundan (tarım arazisinin genişletilmesi veya irat hayvanı adedinin artırılması) hangisinin daha fazla gelir temin ettiğini, diğer bir ifade ile işletmenin gelişmesine bu yatırım mevzularının ne şekilde etki ettiğini model bir işletmede inceleyelim.

Örnek olarak aldığımız işletme Trakya Bölgesinde bulunsun ve 230 dekar tarım arazisi ile 3 erkek işgücü birimine sahip olsun. İşletmede esas olarak hububat, şeker pancarı, bezelye ve yem bitkileri yetiştirilmekte, hayvancılık kolunda da süt inekçiliği ve besi sığırcılığı yapılmaktadır. Mutlak mer'a arazisi bulunmadığından hayvan yemi tarla yem bitkilerinden ve şeker pancarı artıklarından sağlanmaktadır. Verimler bölge ortalamaları seviyesinde düşünülmüştür.

İşletmenin bugünkü durumu fena olmamasına rağmen bu seviyede kalması gelişen ekonomi içinde varlığının tehlikeye düşmesine sebep olur.

Birinci alternatif işletme arazisinin 70 dekar artırılmasını öngörüyor. Artırma büyük çoğunlukla hububat arazisinde ve 10 dekar bezelyede yapılıyor ve tabloda görüldüğü üzere işletmenin net gelirinde 4,200 liralık artış sağlanıyor. İkinci alternatifte birinci alternatifteki 70 dekarlık tarım arazisi artışına ilâveten sığır mevcudunun artırılması düşünülüyor. Tarla ziraatında biraz daha yoğun entansiteye gidilmek sureti ile ikinci alternatif birinciye nazaran yaklaşık olarak 13.000 lira daha fazla gelir sağlıyor. Hayvancılığa yapılan yatırım bu faaliyet kolu için ek bir işgücünü gerektirmiyor. Tarla ziraatında ise ilâve işgücüne Mayıs ve Haziran aylarında şeker pancarı bakımı ile bezelye toplama için ihtiyaç duyulmaktadır. İkinci alternatifte süt sığırcılığı üzerinde durulmuş, dışardan besi için buzağı satın alınması yoluna gidilmemiştir.

Üçüncü alternatifte tarla ziraatında ikinciye nazaran büyük bir değişiklik olmamış fakat her yıl işletme dışında 22 buzağının satın alınması öngörülmüştür. Son iki alternatif arasındaki işletme geliri farkı 500,00 liradan daha azdır. Üçüncü alternatif işgücü ihtiyacı bakımından daha elverişli fakat besi materyalini dışardan temin etmek durumunda oluşu en büyük mahzurudur. Arazi genişlemesiyle kombine edilmiş hayvancılık yatırımının işletmenin gelişmesini geniş ölçüde etkilediğini bu basit örnek açık olarak göstermektedir. Hayvancılıkla ilgili yatırımlar arazisi yetersiz hayvancılığı zayıf, aile işgücü işletmeler için yalnız arazi satın alma veya kiralamadan daha rantabl olmaktadır. Hayvancılık şubesine yatırım yapılmasına karar verildikten sonra, yapılacak yatırımın hangi hayvancılık dalında daha rantabl olacağına, örneğimizde görüldüğü üzere hayvan mevcuduna, aynı geliri temin eden süt inegimi yoksa besi sığırımı ilave etmek icap ettiğine veya bunların kombinasyonuna işletme planlaması ile karar verilir.

**Arazi ve Hayvancılığa Yapılan Yatırımın Ziraat İşletmesinin
Gelişmesine Etkisi**

		Halihazır Durum	1.Alternatif (1)	2.Alternatif (2)	3.Alternatif (3)
Hububat	Dekar	96 +60	156	100	123
Şeker pancarı	»	20	20	35	34
Bezelye	»	20 +10	30	30	33
Yonca	»	63	63	95	80
Mısır (Siloj için)	»	23	23	30	30
Mahlut	»	8	8	10	—
Tarım arazişi	»	230	300	300	300

Hayvancılık :

Süt ineği	Adet	13	13	22	12
Damızlık genç hayvanlar	»	5	0	5	5
Besi sığırı	»	10	12	18	28
Buzağı (satın alma)	—	—	—	—	22

Üretim Değeri (TL.) :

Tarla ziraatı G.S.Ü.D.	23.520	33.720	34.860	32.040
Hayvancılık G.S.Ü.D.				
Süt	16.000	16.000	25.500	16.000
Et	13.000	15.600	23.400	36.400
Toplam	52.520	65.320	85.460	84.440
Toplam işl. mas.(—)	25.500	34.100	41.090	39.575
Saf Hasıla	27.020	31.220	44.370	44.865
Dekara Saf Hasıla (TL.)	117,40	104,00	147,90	149,50

(1) Kiraya arazi tutmak mümkün, buzağı satın alınmıyor, yabancı işgücü yok.

(2) Kiraya arazi tutmak mümkün, buzağı satın alınmıyor, şekerpancarı ve bezelye ziraatında yabancı işçilik yok.

(3) Kiraya arazi tutmak mümkün, buzağı satın alınmıyor, şekerpancarı ve bezelye de yabancı işçilik var.

Bina Yatırımları :

Eina yatırımları denilince ilk planda akla ahır, samanlık, garaj vb. binalar için yapılan harcamalar gelmektedir. Tarımsal işletmelerde en çok ahır, olarak yapılan bina yatırımlarına rastlanılmaktadır. İşletmede hayvancılığın hangi dalında yatırım yapılacağına karar verildikten sonra, yeterli hayvan yeri yoksa eski binalarda tadilat yapma veya yeni bina inşaatı şekillerinden en rantabl olana yatırım yapma önemli bir meseledir. Çeşitli şekillerde verilecek yatırım kararlarında, yatırım sermayesi ihtiyacı, bakım ve tamir masrafları ve hayvanların bakımı için gerekli zaman birbirinden çok farklı olabilir. Hayvancılık hizmetleri için ahırda daha az zamana ihtiyaç gösteren bir ahır, diğerine nazaran genellikle daha pahalıya mal olur. Örneğin, sığırcılıkta ahırdaki yemleme ve gübre temizlemenin otomatik olarak yapılması ile, işgücü ihtiyacı minimuma indirilebilir. Fakat bu durumda yatırım sermayesi ihtiyacı maksimumdur.

Aile işgücünün yeterli olduğu işletmelerde, ahırda, işletmede gizli işsizlik yaratacak derecede mekanizasyona gitme, işletme neticelerini olumsuz yönde etkiler. İşletmede hayvancılığın artırılacak kısmı için ahırda yeterli yer yoksa veya tadilat ve ilave sureti ile yer ihtiyacı giderilemiyorsa, yani herhangi bir tercih imkanı mevcut değilse yeni ahır için yatırıma gidilmesi gerekmektedir.

Bina ve inşai tesislere bağlanan yatırım sermayesinin nakit olarak tekrar geri dönmesi, makina ve canlı demirbaşaya yapılan yatırımların geri dönmesinden daha uzun sürdüğünden, bunların kredi ile finanse edilmeleri halinde kredinin faizinin düşük, vadesinin de binanın faydalı ömrü ile dengeli olması gereklidir.

İşletmede mevcut binalarda tadilat yapmak veya ilavelerde bulunmak sureti ile ahır ihtiyacını gidermek mümkünse, tadilat yolunu yoksa yeni bir ahır yapılmasının mı tercih edilmesine, ancak hesaplama sonunda karar verilebilir. Her iki çözüm yolunun da yıllık faiz, amortisman, bakım ve tamir masrafları hesap edilir. Hangisinin hayvancılığa yükliyeceği masraf daha az ise o yatırımın realize edilmesine geçilir. Bu basit bir örnekle aşağıda gösterilmiştir.

Bu durumda ikinci alternatifi uygulamak işletme için daha avantajlı olmaktadır.

Tarımsal işletmelerde yatırımlar yapılırken aşırı masraflardan kaçınıldığı gibi gerekli yatırımları da geciktirmemelidir. Aksi halde işletmenin saf hasılasına olumsuz etkide bulunulur. İşletmenin amacına uymayan pahalı yatırımlar çiftçinin bütün gelirini yutabilir. Genellikle

uzun vadeli yatırımlarda işletmenin kârının ne miktarda yatırım sermayesi faizini kaldırabileceğini dikkate almak zaruridir (1). Kısaca ifade edilecek olursa yapılması düşünülen yatırımın kapasitesini, nasıl bir yatırım olacağını, halihazırdaki ekonomik şartlar ve işletmenin gelişme seyri gösterir.

	1. Alternatif : Yeni Bir Ahır İnşaatı	2. Alternatif : Mevcut Binalarda Tadilat
Mevcut binanın kıymeti	—	10.000 TL.
Sermaye ihtiyacı	60.000 TL	30.000 TL.
Faiz haddi	% 5	% 5
Amortisman müddeti	50 yıl	40 yıl
Yıllık tamir masrafı	% 1,5	% 1,5
Yıllık bakım masrafı	% 1	% 1
Ahırın 1 yıllık masrafı		
İtfa fonu + faiz (1)	3.287 TL.	2.331 TL.
Tamir masrafı	900 TL.	600 TL.
Bakım masrafı	600 TL.	400 TL.
YILLIK TOPLAM GELİR	4.787 TL.	3.310 TL.

(1) Amortisman faktörü hesabı ile yıllık geri ödeme miktarı

$$60.000 \times 0,05478 = 3.287 \text{ TL.}$$

$$40.000 \times 0,05828 = 2.331 \text{ TL.}$$

TARIMDA YATIRIM İLİŞKİLERİ

1 — Tarım Sektöründe Yapılan Yatırımlar :

a — Birinci beş yıllık plânda yapılan yatırımlar :

Birinci beş yıllık plân döneminde tarım sektörüne yapılan yatırımların yıllara göre miktarlarıyla bunların toplam yatırımlara oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

(1) A. Fethi Açıl - Kâzım Köylü, Ziraî Ekonomi ve İşletmecilik Dersleri, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1971, S. 176.

(1971 yılı cari fiatlarıyla milyon TL.)

Yıllar	Toplam yatırım miktarı	Tarım sektörü yatırımı	Tarıma yapılan yatırımın oranı (yüzde)
1963	16688,3	2301,1	13,6
1964	16661,2	2592,9	15,6
1965	17906,8	2905,2	16,2
1966	21626,6	3277,6	15,2
1967	22996,1	3548,3	15,4
T o p l a m	95879,0	14625,1	15,3

Kaynak : DPT, ÜBYKP, Tablo 30, 31, 123

Tabloda görüldüğü gibi 5 yıllık devrede gerçekleşen toplam 95879,0 milyon yatırımın 14625,1 milyon lirası tarım sektörüne yapılmıştır. Bunun da toplam yatırıma oranı % 15,3 tür.

b — İkinci Beş Yıllık Plân dönemi ve yatırımları :

Bu dönemdeki toplam yatırımlar ve tarım sektörü yatırımları ile tarım sektörüne yapılan yatırımların toplam yatırımlara oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

(1971 yılı cari fiatlarıyla milyon TL.)

Yıllar	yatırım miktarı	yatırımı	Tarıma yapılan yatırımın top.yat.ora.yüz.
	Toplam	Tarım sektörü	
1968	26665,6	4046,6	15,2
1969	29614,4	3444,2	13,3
1970	31354,0	3562,1	11,4
1971	32202,5	3306,2	10,3
1972 (1)	38396,6	3774,2	9,8
Toplam	158233,1	18633,3	11,8

Kaynak : DPT, ÜBYKP, Tablo 30, 31, 123

Tabloda görüldüğü gibi 2.5 yıllık kalkınma plânı döneminde toplam olarak 158.233,1 milyon liralık yatırımın 18.633,3 milyon lirası tarım

(1) 30 ve 31 numaralı tablolarda 1972 yılı değerleri bulunmamaktadır. 123 nolu tabloda ikinci yıllık toplam gerçekleşme tahminleri verilmiştir. 1972 yılı gerçekleşme tahmini toplam miktarlardan çıkarılmıştır.

sahasına yatırılmış olup, bunun bu dönemde yapılan toplam yatırıma oranı yüzde 11,8 e düşmüştür. İkinci plânda dikkati çeken özellik tarım sektörüne yapılan yatırım miktarlarının 1968 yılından itibaren azalmasıdır. Yine bu dönemde tarım sektörüne yapılan yatırımların aksine toplam yatırım miktarları yıllara göre büyük artış göstermiştir. Bunun sonucu olarakta, 1968 yılında tarım sektörüne yapılan yatırım miktarı 4.046,6 milyon lirayla yüzde 15,2 pay alırken, oran 1972 yılı gerçekleşme tahminlerine göre 3.774,2 milyon lirayla yüzde 9,8 e düşmüştür.

10 yıllık dönemde, yani 1962—1972 yılları arasında toplam yatırım miktarı 254.112,1 milyon lira tutmaktadır. Bu dönemde tarım sektörü olan 33.258,4 milyon lirayla yüzde 13,9 nisbetinde pay almaktadır.

c — Tarım sektörüne yapılan yatırımların artışları :

Yıllar	Miktar	Endeks
1963	2.301,1	100
1964	2.592,9	112
1965	2.905,2	126
1966	3.277,6	142
1967	3.548,3	155
1968	4.046,6	176
1969	3.944,2	171
1970	3.562,1	154
1971	3.306,2	144
1972	3.774,2	164

Tablonun incelenmesinden anlaşılacağı üzere yatırımlar ilk yıllarda artmış, sonraki yıllarda ise azalmaya başlamıştır. Endeks sadece tarım yatırımları esas alınarak hazırlanmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi toplam yatırım miktarları büyük artış kaydederken tarım yatırımları azalmıştır.

d — Birinci ve İkinci 5 Yıllık plân dönemlerinde yapılan yatırımların sektörlere göre dağılımı :

Arka sayfadaki tabloda görüldüğü gibi 10 yıl içerisinde en fazla yatırım imalat ve konut sektörlerine yapılmıştır. Ulaştırma sektörüne yapılan yatırımda tarıma yapılandan fazladır. Buna göre 10 yıllık dönemde tarım, yatırımlar itibariyle imalât, konut ve ulaştırma sektörlerinden sonra 4. olarak gelmektedir. Yine Tablo : 123 ten anlaşıldığına göre 3.5 yıllık plân döneminde hedef olan toplam 281.100,0 milyon liralık yatırımın 33.000,0 milyon lirası tarım sektörüne yapılacak ve bunun toplam yatırıma oranı yüzde 11,7 olacaktır.

Sektörler	1. Plân dönemi		2. Plân dönemi	
	yatırımları (gerçekleşme)	Yüzde	yatırımları (Tahmin)	Yüzde
Tarım	14.625,1	15,3	18.633,3	11,8
Madencilik	5.329,5	5,6	5.528,1	3,5
İmalât	18.764,7	19,6	40.613,8	25,7
Enerji	5.846,7	6,1	13.416,1	8,5
Ulaştırma	14.990,4	15,6	25.957,0	16,4
Turizm	1.218,2	1,3	3.276,7	2,1
Konut	21.457,1	22,3	31.967,1	20,2
Eğitim	6.251,8	6,5	7.513,1	7,4
Sağlık	1.658,5	1,7	2.389,5	1,5
Diğer hizmetler	5.737,5	6,0	8.723,9	5,5
Kalkınma fonu	—	—	214,5	0,1
Toplam	95.879,0	100,0	158.233,1	100,0

Kaynak : DPT, ÜBYK, Tablo : 123

e — Tarım sektörü yatırımlarının alt sektörler dağılışı :

	I. Plân	II. Plân	III. Plân	
	yatırımları (gerçekleşme)	yatırım tahmin	Miktar	Yüzde
1 — Su ve top. kaynaklarının geliştirilmesi (a)	7.600,0	9.561,0	1.420,9	43,1
2 — Tarımsal traktör, makina	3.575,0	4.767,6	1.113,6	33,8
3 — Araştırma, yayım, kamu hizmetleri	595,3	792,3	181,0	5,5
4 — Tar. binalar ve pazarlama tesisleri	403,3	664,2	116,2	3,5
5 — Tohum, meyvelik v.b.	306,5	351,2	63,6	1,9
6 — Damızlık	36,5	47,2	14,0	0,4
7 — Ormancılık (a)	1.699,0	1.756,0	308,8	9,3
8 — Su ürünleri	351,7	508,0	76,9	2,3
9 — Diğerleri	56,9	185,8	5,0	2,2
T o p l a m	14.625,1	18.633,3	3.300,0	100,0

Kaynak : PDT, ÜBYKP, Tablo 131 a — makineler dahildir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi tarımda en fazla yatırım su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesine ayrılmaktadır. 1. ve 2. plân dö-

nemlerinde bu sahaya yapılan yatırımın oranları yüzde 50 nin üzerinde olmasına rağmen 3. beş yıllık plân döneminde yüzde 43.1 olarak saptanmıştır. Su ve toprak kaynaklarından sonra ikinci sırayı tarımsal traktör makina ve ekipmanları almaktadır.

f — Tarımsal Kredilerin Yıllara Göre Miktarları :

Tarımda yatırım ve üretim ilişkilerini daha iyi anlayabilmemiz için yukarıda izah etmiş bulunduğumuz tarım sektörü yatırım miktarları ve bunların toplam yatırıma oranlarını mukayeseli olarak gördükten sonra, yatırımların finansmanında ve girdilerin temininde kullanılan ziraî kredilerinde yıllara göre miktarlarını incelemek yararlı olacaktır.

Yıllar	Toplam Banka kredileri milyon TL.)	Ziraî Kredi (milyon TL.)	Yüzde
1963	11.886	2.477	20,8
1964	13.444	3.209	23,9
1965	16.100	3.427	21,3
1966	20.191	4.837	24,0
1967	23.368	5.742	24,6
1968	27.575	7.370	26,7
1969	33.182	8.892	26,8
1970	37.005	9.473	25,6
1971	42.834	9.431	22,0
T o p l a m	225.585	54.958	24,3

Kaynak : DPT, ÜBYKP, Tablo 676.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi 1963—1971 yılları arasında toplam 225.585 milyon banka kredilerinin 54.958 milyon lirası ziraî kredi halinde kullanılmış olup bunun toplam krediye oranı yüzde 24,3 dür.

2 — Tarımsal Üretim :

a — Tarım sektörünün plân dönemlerinde gayrisafi milli hasıla ve yurt içi gelir içindeki yeri : (Sabit fiyatlarla)

Yıllar	Yurtiçi gelire oranı	Gaysısafe milli hasılaya oranı
1963 (gerçekleşme)	41,2	35,7
1967 »	35,4	30,2
1971 »	31,5	26,2
1972 »	31,1 (hedef)	25,9 (tahmin)

Kaynak : DPT, ÜBYKP, Tablo : 3

b — 1. ve 11.5 yıllık plânlarda sektörlerin büyüme hızları : Birinci ve İkinci 5 yıllık plânlarda büyüme hızı hedefi yılda ortalama yüzde 7 olarak saptanmış, fakat gerçekleşme 1. plân döneminde yılda ortalama yüzde 6,7, ikinci plânın ilk 4 yılında ortalama yüzde 6,9 olmuştur. Sabit fiyatlarla yıllık sektörel büyüme hızla aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Sektörler	Birinci Plân		İkinci Plân (b) 1963-72 (b)		
	Hedef	Gerçekleşme	Hedef	Gerçekleşme	gerçekleşme
Tarım	4,2	3,2	4,1	3,1	3,3
Sanayii	12,3	9,7	12,0	7,6	9,1
Hizmetler	6,8	7,9	6,3	7,7	7,7
İnşaat	10,7	8,0	7,2	6,6	7,3
Ulaştırma	10,5	7,2	7,2	7,8	7,5
Konut	—	8,1	5,9	8,2	7,9
Diğerleri	—	8,0	6,0	7,9	7,8
Yurtiçi gelir (FF)	6,9	6,4	6,8	6,1	6,3
Gayrisafi milli Ha.	7,0	6,7	7,0	6,9	6,8

Kaynak : DPT, ÜBYKP, Tablo : 2

Tabloda görüldüğü gibi tarımda büyüme hızları 4.2 ve 4.1 olarak tesbit edilmiş olmasına rağmen gerçekleşme 3.2 ve 3.1 olmuştur. 1963 — 1972 yılları arasında, 10 yıllık ortalamaya göre, tarımda büyüme hızı 3.3 olmuştur.

Uzun dönemde tarımda hızlı artışı arz yönünden sınırlayan teknolojiklik ve doğal engeller vardır. Öte yandan tarımda hızlı gelişmeyi talep yönünden de sınırlayan engeller vardır. Fertlerin gelir artışlarıyla çeşitli ürünlere olan talepleri konusunda yapılan çalışmalar tarım ürünlerine olan talebin gelirden daha yavaş arttığını göstermektedir. Diğer bir deyişle tarım ürünlerine olan talebin gelir esnekliği genellikle 1 in altındadır ve ekonomik gelişme ile birlikte giderek azalmaktadır. Bunların sonucu olarak tarım sektörünün milli gelir içindeki oranı kalkınma ile azalma eğilimi göstermektedir. Bu durum tüm kalkınmış ülkelerin gelişme süresince açıkça izlenmektedir. Nitekim tarım sektörünün gayrisafi milli hasıla içindeki payı 1963 yılında yüzde 35,7 den 1971 yılında yüzde 26,2 e düşmüş bulunmaktadır. Ancak tarım sektörünün yurt içi hasıla içindeki payı azalmakla birlikte tarımsal hasılanan değeri mutlak olarak artmaktadır.

c — Plânlı dönemde tarımsal üretim artışı :

Plânlı dönemde gerçekleşen tarımsal üretim artışı plân hedefleriyle karşılaştırılmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Gelişmeler plân hedeflerine ulaşmamakla birlikte nüfus artış hızının üstünde olmuştur.

	I. plân dönemi		II. plân dönemi	
	hedef	gerçekleşme	hedef	gerçekleşme
1 — Bitkisel üretim	4,4	4,3	4,4	4,2
2 — Hayvancılık ürünleri	5,6	2,6	4,8	3,2
3 — Orman ürünleri	6,7	7,0	6,9	5,5
4 — Su ürünleri	23,0	6,0	9,1	5,2
Toplam Tarım ; (Üretim değerleri)	4,7	4,0	4,7	3,9

Kaynak : DPT, ÜBYKP, Tablo : 124

a — 1968 — 1971 gerçekleşme, 1972 ise tahmindir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi bütün alt sektörlerdeki yıllık artış plân hedeflerinin altında kalmış, bilhassa hayvancılık ve su ürünlerinin gerçekleşme yüzdeleri çok düşük olmuştur.

d — Mali değerlerle alt sektörler göre tarımsal üretim hedefleri ve artış hızları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

	1967	1972 (a)	(1971 fiyatlarıyla milyon TL.) İkinci plân yıllık ortalama artış (yüzde)
Bitkisel üretim	35.332.6	43.331.6	4.2
Hayvan ürünleri	20.650.1	24.192.0	3.2
Orman ürünleri	1.571.0	2.048.0	5.4
Su ürünleri	349.0	450.0	5.2
Toplam Tarım :	57.902.7	70.021.6	3.9

Kaynak : DPT, ÜBYKP, Tablo : 129, a — Tahmin

Tabloda görüldüğü gibi 1967 yılında tarımsal üretimin değeri 57.902.6 milyon lira iken 1972 yılında 70.021.6 milyon liraya ulaşmış

ve böylelikle ikinci 5 yıllık plânda yıllık ortalama artış yüzde 3.9 olmuştur. Halbuki aynı dönem içerisinde gayrisafimilli hasıla yüzde 6.9 nisbetinde bir artış göstermiştir. Buna göre tarımsal üretim değerindeki artış gayrisafi milli hasıla artışının gerisinde kalmıştır. Buna rağmen diğer sektörlere göre gayrisafi milli hasıla içinde en büyük yeri yine tarım sektörü almıştır.

e — Bazı bitkilerin 1962 — 1972 yılları arasındaki üretim miktarları ve hektara verimleri :

	Buğday		Pamuk		Şekerpancarı		Ayçiçeği	
	Üretim (1000 t)	Kg./Ha.	Üretim (1000 t)	Kg./Ha.	Üretim (1000 t)	Kg./Ha.	Üretim (1000 t)	Kg./Ha.
1962	8450	1083	245	371	2371	21719	60	738
1963	10000	1273	258	410	3281	24376	87	925
1964	8300	1054	326	479	4076	25198	165	1031
1965	8500	1076	325	474	3421	21689	160	1000
1966	9600	1208	382	536	4422	28885	200	917
1967	10000	1250	396	551	5253	35122	230	1070
1968	9520	1154	435	611	4716	37266	230	958
1969	10500	1230	400	631	3356	32530	310	1086
1970	10000	1163	400	759	4254	34347	375	1041
1971	13500	1305	522	758	5956	37457	465	1174
1972	12200	1397	544	715	5836	39447	560	1131

Kaynak : DİE, Türkiyede toplumsal ve ekonomik gelişmenin 50. yıl S. 118—119

Yukarıdaki tablodan anlaşıldığı üzere yıllara göre bütün mahsüllerde üretim artışı olmuştur. 1962 yılı hektara verimi bütün bitkilerde 100 olarak kabul edersek 1972 yılında endeks buğdayda 129, Pamukta 192 şeker pancarında 181, ayçiçeğinde ise 157 i bulmuştur. Buna göre buğdaydaki verim artışı diğer bitkilere oranla çok düşük seviyede kalmıştır. Bunun nedenini izah edebilmek için aşağıdaki tabloyu vermekte yarar görüyoruz.

Bitki cinsi	Ekilişi (1000 ha.)	Sulanan miktarı (1000 ha.)	Yüzde	Gübreleme oranı
Buğday	8600	290	3,4	31,6
Pamuk	710	500	70,4	74,0
Şekerpancarı	150	130	87,0	100,0
Ayçiçeği	400	90	25,0	35,0

Kaynak : DPT. ÜBYKP, Tablo : 132, 148, 150

Tabloda görüldüğü gibi buğday ekili alanların gerek gübreleme nisbetleri ve gerekse sulanma oranları diğer bitkilere göre çok düşüktür.

Ve buğdaydaki verim artışı daha çok hava şartlarının etkisi altındadır. Tarım sektörüne ayrılan yatırımların yüzde 40 dan fazlasının sulamaya ayrılması ve sulanan kısımlarda genellikle endüstri bitkilerinin yetiştirilmiş olması tarımda yatırım üretim ilişkilerini açıklamak için en güzel bir örnektir.

f — Plânlı dönemlerde hayvansal ürünlerdeki üretim gelişmeleri :

	Birinci plân (yüzde)		İkinci plân (% artış)	
	Hedef	Gerçekleşme	Hedef	Gerçekleşme tahmini.
Sığır ve koyun eti	7,6	2,0	5,3	4,1
Tavuk eti	—	3,5	6,1	10,3
Süt	4,8	2,8	4,6	4,0
Yumurta	11,1	1,9	6,9	7,2
Yapağı	4,5	2,3	4,2	3,6
Tiftik	2,3	2,3	2,1	0,9
T o p l a m	5,6	2,6	4,8	3,2

Kaynak : DPT, ÜBYKP, Tablo : 153

Hayvansal ürünlerdeki 1967 ve 1972 yıllarına ait üretim değerleri aşağıdaki tablodan gösterilmiştir.

Miktar : 1000 ton

Değer : 1971 fiyatlarıyla milyon TL.

	1967		1972		İkinci plân Yıllık artış (%)
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	
Sığır ve koyun eti	447.9	5.691.9	545.8	6.952.0	4.1
Tavuk eti	72.7	981.3	118.9	1.604.9	10.3
Toplam et	520.6	6.673.2	664.7	8.556.9	5.1
Süt	2.777.5	5.007.8	3.377.8	6.089.9	4.0
Yumurta	84.8	693.8	119.9	980.8	7.2
Yapağı, tiftik, kıl	60.0	793.4	68.4	914.6	2.9
Diğerleri	—	7.481.9	—	7.649.9	0.4
T o p l a m		20.650.1		24.192.0	3.2

Kaynak : DPT, ÜBYKP, Tablo 159

Yukarıdaki her iki tablolardan anlaşıldığı üzere plânlı dönemlerde tavukçuluk ürünleri hariç diğer hayvanı ürünler plân hedeflerinin altın-

da bir gelişme göstermişlerdir. Tavuk eti ve yumurtası ise yüzde 10.3 ile yüzde 7.2 artışla en büyük artışı sağlamışlardır. Bunun en büyük nedeni son yıllarda ticari tavukçuluğun hızla gelişmesi ve bu sahaya fazla miktarda yatırım yapılmasıdır.

h — Şimdiye kadarki açıklamalarda yatırım üretim ilişkilerini izah edebilmek için genel olarak Türkiye de plânlı dönemlerde yapılan yatırımlarla, aynı dönemde elde edilen tarımsal üretim değer ve artışları toplam olarak gösterildi. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için yapılmış olan bir yatırımın ekonomik analizini, yani yatırım öncesi ve sonrası tarımsal üretim miktar ve artışlarını yapılan araştırmalara dayanarak aşağıda verilmiştir.

Yapılan bir araştırma (1) 633 dekarlık 45 adet tarlada tesviye öncesi ve tesviye sonrası elde edilen pamuk verimleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

	Tesviyeden önce (a)	Tesviyeden sonra (b)
Verim (Kg/dekar)	159	208
Endeks	100	130

a — 1966 — 1967 yılları verimler ort.

b — 1968 — 1969 yılları verimler ort.

Yukarıdaki tabloda 633 dekarlık 45 adet tarlada tesviye öncesi ve sonrası olmak üzere ortalama pamuk verimleri görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi, 45 adet tarlada tesviye edilmeden önce dekara ortalama 159 kilo pamuk (kütü) alınmıştır. Tesviye işleminden sonra ise verim 208 kiloya çıkmıştır. Böylece verimde net artış dekar başına ortalama 49 kilo olmuştur. Bu fark yüzde otuz bir artışa tekabül etmektedir.

633 dekarlık 45 tarlada tesviye işlemi için toplam olarak 157.985 lira bir masraf yapılmış olup, dekara ortalama tesviye maliyeti 249.58 lira olmuştur. Yapılan tesviyenin iktisadi ömrü 50 yıl olarak kabul edilmiş olup, faiz haddi yüzde 7 alınmıştır. Bu verilere göre yıllık amortisman payı 18.09 liradır. Aynı sahaya toplam olarak 9.200 liralık tesisler yaptırılmıştır. Bunların dekara yıllık maliyetleri 3.60 liradır. Ayrıca toplam olarak 4.265 lira bakım ve onarım masrafı yapılmış bunun yılda dekara isabet eden miktarı 5.68 lira olarak hesaplanmıştır.

Yapılan araştırmada 45 tarlanın tesviye sonrası dekara ortalama pamuk (kütü) verimi 207.90 kilo olmuştur. Elde edilen pamuk, çiftçinin eline geçen fiyat esas alınarak değerlendirilmiştir. Çiftçilerin eline geçen ortalama fiyat 206.95 kuruş, dekara gayrisafî hasıla 430.25 liradır.

(1) Tarım Bakanlığı, Denizli İlinde tesviye edilmiş tarlalarda pamuk üretiminin ekonomik analizi ve tesviye öncesi durumla mukayesesi, Yayın No: 42.

Denizli ilinde 633 dekarlık 45 adet pamuk tarlasında tesviye sonrası ve öncesi yıllık gelir gider durumu ve tesviyeden sonra fazla masraf oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Masraf ve gelir kalemleri	Toplam tesviye yatı. TL./da.	Tesviye sonrası yıllık (a) TL./da.	Tesviye öncesi yıllık TL./da.	fark (TL./da.)
A — Tesviye ile ilgili yatı.				
1. Tesviye işlemi	249,53	18,09	—	18,09
2. Tes. yan tesisleri	14,54	3,60	—	3,60
3. Tesviye ve yan tesis onarımları	6,74	5,68	—	5,68
T o p l a m	270,83	27,37	—	27,37
B — İşletme Masrafları :				
1 — İşçilik (aile ve kira)				
Sulama		13,23	22,54	— 9,31
Hasat		63,07	48,97	14,10
Diğer		54,93	54,93	—
T o p l a m		131,23	126,44	4,79
2 — Makina, hayvan ve ekipmanlar				
İşletmenin kendi malı		54,36	54,36	—
Kiralık		15,57	15,57	—
T o p l a m		69,93	69,93	—
3 — Diğer masraflar :				
Tohum		10,32	10,32	—
İlâç		3,87	3,87	—
Su ücreti		9,15	9,15	—
Ticari gübreler		42,61	42,61	—
Ahır gübresi		1,19	—	1,19
Yeşil gübre		1,71	—	1,71
T o p l a m		68,85	65,95	2,90
Diğer masraflar		11,97	11,97	—
Toplam işletme masrafları (b)		281,98	274,29	7,69
Toplam işletme ve yatırım masrafları (A+B)		309,35	274,29	35,06

C — Gayrisafi hasıla (lira)	430,25	325,64	104,56
Verim (kg/dekar)	207,90(b)	159,49	48,41
Fiyat (Kr./Kg.)	207	204	—
<hr/>			
Arazi ve müteşebbis net geliri (C — A — B)	120,90	51,40	69,50
<hr/>			
Fayda masraf oranı	—	—	298

a — yüzde 7 faiz haddi esas alınmıştır.

b — 1968 — 69 verimler ortalamasıdır.

Kaynak : Tarım Bakanlığı, A.G.E., Tablo 5.

Yukarıdaki tabloya göre tesviye sonrası bir dekardan alınan net gelir 120,90 lira olup, fayda masraf oranı 2,98 : 1 dir. Aynı araştırmaya göre 100 liralık yatırıma karşılık 27,60 liralık net gelir artışı olduğu ve yatırımın 3,6 yılda amorte edileceği anlaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE TARIMINDA SERMAYE VE KREDİLEME SİSTEMİ

Tarımın Ekonomimizdeki Yeri ve Sermayenin Önemi :

Sanayileşme süresini tamamlamamış ülkelerin bir çoğunda olduğu gibi memleketimizde de genel ekonominin temeli tarıma dayanmaktadır. Ağır teknolojinin istenilen düzeye henüz kavuşmamış olması nedeniyle, makina ihtiyacının ve temel yatırım mallarının büyük bir bölümü ithalat yolu ile karşılanmakta, yerli sanayi üretimi dahi, zaman zaman yurt dışından temin edilen hammaddelere tabi olmaktadır.

Ekonomileri gelişmiş ülkeler entegre olmuş ticari organizasyonları vasıtası ile kalınmakta olan ülkelere döviz temin eder ve diğer ülkelerde tesis ettikleri yabancı sermaye yatırımları ile teknolojilerini dünya çapında yaygınlaştırırken, ülkemiz, işgücü ihracı ile ileri ülkelerin daha da kalkınmasına yardım etmekte, fakat bundan gereği kadar büyük bir fayda sağlayamamaktadır. Memleketimizde aktif nüfusun büyük bir kısmı, insan emeğini, ekonominin diğer sektörlerine nazaran daha az değerlendiren tarım sektöründe faaliyet göstermekte, bu nedenle ihracatımız, insan gücünün içinde daha yoğun kıymetlendiği sanayi maddeleri yerine, tarım ürünlerine inhisar etmektedir.

Kalkınmakta olan memleketlerin çoğunda olduğu gibi ülkemizde de endüstri ve ticaret alanında kat edilen ilerlemelere rağmen, genel ekonomik bünye içinde tarımın yeri önemini halen muhafaza etmektedir. Milli gelire katkısı, istihdam ve ihracattaki büyük payı ile tarım, ülkemizin başta gelen önemli bir sektörü durumundadır.

Memleketimizdeki nüfusun % 69'unun geçimini tarım sektöründen temin ettiği ve bu sektörün milli gelir içindeki payının her sene azalmasına rağmen yine de diğer sektörlerle kıyasla en yüksek nisbetini muhafaza ettiği bir realitedir. 1971 yılında tarım sektörü % 27,9 oranı ile milli gelir içinde yüksek paya sahip olduğu gibi 677 milyon dolarlık toplam ihracatımızın 491,3 milyon doları tarımsal ürünlerden sağlanmıştır.

Bir taraftan her yıl ortalama % 2,5 civarında artan nüfusumuzun beslenme ihtiyacını ve artan taleplerini karşılamak, diğer taraftan ekonomik kalkınmada sürükleyici sektör olarak kabul edilen sanayiinin kurulmasında ve gelişmesinde gerekli döviz ve bir kısım endüstrinin hammaddesini temin etmek bakımından, tarım sektörünün memleketimiz ekonomisine ayrı bir yeri vardır. Zira gelişmekte olan memleketlerin ekonomileri tarıma bağlı olduğundan, tarım dışındaki sektörlerin yatırım malları ithalâtı için gerekli finansman ihtiyacı büyük ölçüde tarımsal ürün ihracatından sağlanmaktadır. Bu durum yurdumuz için de aynen geçerlidir. Bu bakımdan memleketimizde de kalkınma hareketleri şimdilik geniş ölçüde tarımsal üretime bağlı olmakta devam etmektedir. Bu duruma göre, endüstri başta olmak üzere bütün üretim ve hizmet kesimlerinde beklenen gelişmeler tarım ürünleri artışına, tarımsal ekonomik yapının islah edilmesine ve üretim amillerinin optimum kombinasyonu yanısıra ülkemiz tarımında yetersiz seviyede bulunan sermayenin artırılmasına önemli derecede tabi bulunmaktadır.

Memleketimizde mevcut 24,3 milyon hektar tarla arazisinin 8,5 milyon hektara yakın bir kısmı sulamaya elverişli durumdadır. Bunun yaklaşık olarak ancak 2 milyon hektarı sulandığına göre 6,5 milyon hektar arazi sulama bekliyor demektir. Sulu tarımın yaygınlaşması ile birlikte daha fazla ve çeşitli gübre, yüksek vasıflı tohum kullanılması, bitki - hayvan hastalık ve zararlıları ile savaşılması, iyi damızlık ve kesif yem kullanılması, gerekli arazi islahının yapılması, işletmelerde teknolojiye daha fazla yer verilmesi, tarımda birim başına üretimin artırılmasını gerçekleştirecek belli başlı ilkelerdir. Bu ilkelerin üretim projesinde uygulama alanı bulması tarım sektöründe mevcut sermayenin miktarına ve sermaye grupları arasındaki ilişkiye bağlıdır.

Tablo : 5/A Memleketimizin Muhtelif Bölgelerindeki Tarıms

S E R M A Y E										
ÇİFTLİK SERMAYESİ										
Araştırma Bölgesinin Adı	Araştırma yılı	Ortalama işletme genişliği (Dekar)	Toprak sermayesi		Meliyasyon sermayesi		Bina sermayesi		Nebat sermayesi	
				%		%		%		%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Samsun Ziraat İşletmeleri (1)	1950/51	62,0	11297	50,13	47	0,21	4636	20,58	23,70	10,5
Gaziantep Ziraat İşletmeleri (1)	1959/60	164,3	24595	42,24	31	0,05	3027	5,51	23742	40,7
Salihli Ziraat İşletmeleri (1)	1964	—	70919	64,50	1154	1,05	13357	12,15	5483	4,9
Konya Ziraat İşletmeleri (2)	1971	135,17	38602	58,60	401	0,61	3005	4,56	3410	5,1
Adana Ziraat İşletmeleri (3)	1971	301,87	295928	69,82	624	0,15	23398	5,57	24067	5,7
Ege Bölgesi İhtisas İşletmeleri (4)	1969									
Pamuk		66,67	183780	80,80	321	0,14	19134	8,42	1875	0,8
Tütün		23,30	40405	56,41	171	0,24	21366	29,83	950	1,3
Üzüm		28,49	60343	51,35	87	0,07	12399	10,55	41014	34,9
Zeytin		72,70	59063	16,72	1313	0,37	25329	7,17	254265	71,9

İşletmelerde Sermaye Gruplarının Mutlak ve Nisbi Dağılımı

NEV'İLERİ

İŞLETME SERMAYESİ

Aktif

sermaye
toplamı

(8 + 13)

Toplam	%	Hayvan sermayesi	%	Alet makina sermayesi	%	Malzeme mühimmat sermayesi	%	Para sermayesi	%	Toplam	%	(8 + 13)
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
18350	81,44	2169	9,63	646	2,87	1046	4,64	320	1,42	4181	18,56	22531
51395	88,28	2823	4,85	1773	3,04	1609	2,76	623	1,07	6828	11,72	58223
90913	82,69	3807	3,46	11040	10,04	396	0,36	3790	3,45	19033	17,31	109946
45418	68,96	8000	12,15	7527	11,43	3975	6,03	941	1,43	20443	31,04	65861
342017	81,36	6607	1,57	52944	12,59	5610	1,33	13209	3,14	78370	18,64	420387
205110	90,18	2446	1,08	18916	8,32	5	—	965	0,42	22332	9,82	227442
62892	87,81	2016	2,81	3998	5,58	37	0,05	2681	3,74	8732	12,19	71624
113843	96,87	2349	2,00	1218	1,04	42	0,03	65	0,06	3674	3,13	117517
339970	96,24	1067	0,30	2557	0,72	—	—	9632	2,74	13256	3,76	353226

(1) A. Fethi Açıl, Kâzım Köylü, Ziraî Ekonomi ve İşletmecilik Dersleri, Ankara 1971, S. 281.

(2) Tarım Bakanlığı Plânlama, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Orta Anadolu Konya Bölgesi Merkez ve Çumra İlçeleri Etüd Alanı Ziraat İşletmeleri için En Uygun Ürün Bileşimi Ankara 1973, S. 135.

(3) Mehmet Bülbül, Adana Ovası Tarım İşletmelerinin Ekonomik Yapısı, Finansman ve Kredi Sorunları, Ankara 1973, (Basılmamış, habilitasyon tezi).

(4) Yüksel Keskiner, Pamuk, Tütün, Üzüm ve Zeytin Üretiminde İhtisaslaşmış Ege Bölgesi Tarım İşletmelerinde Sermaye ve Sorunları, İzmir 1972, S. 8 vd. (Basılmamış, Habilitasyon tezi).

Ülkemizde tabiat ve işgücü tarımsal üretim unsurları arasında miktar bakımından birinci derecede gelmekte, sermaye ise yeterli seviyede bulunmamaktadır. Ayrıca mevcut sermayenin ne'ileri arasındaki dağılımda dengeli değildir. Bu durumu daha açık bir şekilde göstermek amacı ile memleketimizin çeşitli bölgelerinde yapılmış olan zirai ekonomik araştırmaların, işletmelerdeki sermaye kompozisyonu veren bulguları Tablo 5/A da verilmiştir.

En yeni işletme analizi neticelerine göre, örneğin İç Anadoluda Konya tarım işletmelerinde aktif sermaye varlığı 65.861 lira, Adana tarım işletmelerinde 420.387 lira, Ege Bölgesi ihtisas işletmelerinde pamukta 227.442, tütünde 71.624, üzümde 117.517 ve zeytinde 353.226 liradır. (Tablo 5/A) Bu tablodaki mutlak ve nisbi değerler tarım işletmelerimizdeki eksansif çalışma şeklinin nedenlerini gösterecek niteliktedir. Toprak, meliorasyon, bina ve nebat sermayesinden oluşan çiftlik sermayesi, diğer bir adı ile arazi sermayesi, çeşitli üretimde bulunan tarım işletmelerinde yüzde 68,96 ile yüzde 88,28 arasında değişerek, aktif sermaye içinde büyük bir pay almaktadır. Çiftlik sermayesinin yüksekliği yalnız çok yönlü tarımsal faaliyetle bulunan işletmelerimizin bir özelliği değildir. Örneğin, ihtisaslaşmış pamuk, tütün, üzüm ve zeytin işletmelerinde çiftlik sermayesinin aktif sermayeye oranı sırası ile yüzde 90,18 yüzde 87,81, yüzde 96,87 ve yüzde 96,24 dır. Ayrıca bina ve hayvan sermayesinin yetersizliğinden işletmelerde hayvancılıkta dengeli bir durum göstermemektedir.

İşletmelerin üretim faaliyetlerinde entansiteden uzak bulduklarını gösteren en önemli sermaye grupları, malzeme ve mühimmat sermayesi ile para mevcududur. Aktif sermayenin işletme sermayesi bölümünde yeralan bu iki sermaye grubu, tarımsal üretim faaliyetlerinde çok önemli yere sahiptirler. Bunların az ve yetersiz olması kansız bir insanın bedeni ve fikri çalışmalarındaki verimsizlik gibi işgücü ve yüzey produktivitesinin yetersizliğine sebep olur ve işletmenin ekstansif bir şekilde bulunduğunu ifa eder (1).

Memleketimizdeki tarımsal işletmelerdeki yıllık hasılanan az oluşu ve dolayısı ile çiftçi ailesinin gelir ve taasrruf gücünün düşüklüğü, sermaye yetersizliğinin ve sermaye grupları arasında dengesiz dağılımın başlıca nedenleridir.

Oysaki rantabl çalışabilmek için, tarım işletmesinde gerekli sermayelerden herbirinin belirli nisbetler dahilinde olması zorunludur. İşletmelerin şekline ve üretim ağırlık merkezine göre sermaye ne'ilerine ait nisbetler değişiklik gösterirlerse de, normal bir işletmede bu nis-

(1) A. Fethi Açıl, Türkiye Tarımında Sermaye ve Sorunları, Türkiye Ziraat Mühendisliği I. Teknik Kongresi, Ankara 1965 S. 13

betler aynı kalır. Tarla ziraat, hayvancılık ve tarımsal değerlendirmeyi bünyesinde bir arada toplayarak rasyonel şekilde üretim faaliyetinde bulunan işletmelerde, toplam sermayenin % 25' i toprak sermayesinden % 25'i bina sermayesinden, % 25'i hayvan sermayesinden, % 10'unu alet ve makina sermayesinden, % 10'unu malzeme ve mühimmat sermayesinden ve % 5' ini de para sermayesinden oluşmaktadır.

Ekonomik faaliyette bulunan ünitelerde, herhangi bir sermaye grubunun yetersiz nisbette bulunuşu işletmenin saf hasılası üzerine ne kadar olumsuz etkide bulunsa, aynı şekilde herhangi bir sermaye grubunun normalin üstünde bulunuşu da aynı olumsuz sonucu meydana getirir. Örneğin, fazla miktarda bulunan alet ve makina sermayesi veya bina sermayesi fazla faiz, amortisman, bakım ve tamir masraflarını gerektirir.

Ülkemizde tarım işletmelerinin yüzde 86,88'ini meydana getiren 1 ilâ 100 dekar büyüklükteki tarım işletmelerinde (1) gelir yetersizliği yüzünden çiftçiler ancak ailelerinin veya işletmelerinin tüketim ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler. Tarımsal işletmelerin büyük çoğunluğu geleceği garanti altına almak, diğer bir deyimle, gelecekte düzenli bir gelir temin ederek ihtiyaçların kolaylıkla giderilebilmesi amacı ile, tasarruf yapma olanağına sahip değildirler.

Çiftçimizin tasarruf olanağına kavuşturulması ailesinin ve işletmesinin tüketim ihtiyacı üstünde bir değerde üretimde bulunmasının sağlanması ile mümkün olur. Bu da genel fiyat seviyelerinin sabit tutulması halinde, tarımsal üretimin artırılması için alınacak çeşitli tedbirlerle mümkündür. Çoğunluğu küçük olan tarım işletmelerinin kazandıkları paradan bir kısmını ayırarak üretken tarımsal işletmeciliğin gerektirdiği sermaye gruplarını işletmesine kazandırması mümkün değildir.

Tasarruf yetersizliği diğer bir deyimle iç tasarruf açığı memleketimizde sadece tarım sektörüne özgü bir durum değildir. Üçüncü beş yıllık plânda, toplam yurt içi tasarrufların, Gayrisafi Milli Hasıla içindeki payının 1962 de % 11,1 den 1972'de % 19,6'ya yükseldiği belirtilmektedir. «Buna rağmen yine plâna göre memleketimizde yüksek bir büyüme hızını gerçekleştirecek çapta yatırımı beslemeye yeterli iç tasarruf düzeyine henüz ulaşamamıştır. Zira aynı şekilde, toplam yatırımların Gayrisafi Milli Hasılaya oranı 1962'de % 15,1 den 1972'de % 21,0'e yükselmiştir. Ancak hızlı kalkınmayı gerçekleştirmeyi amaçlayan bir ülkede bu oranın daha yüksek olmasında zorunluluk vardır.

(1) DİE. 1963 Genel Tarım Sayımı Sonuçları, Yayın No: 447 Ankara, 1965 S. 6

Nitekim, diğer bazı ülkelerle yapılacak karşılaştırmalar Türkiye’de iç tasarruf ve yatırım düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir (Tablo 6).

TABLO : 6
İç Tasarruflar ve Toplam Yatırımların Gayrisafi Milli
Hasılaya Oranı

Ülkeler	İç tasarruf/Gayrisafi Milli Hasıla	Yatırım/Gayrisafi Milli Hasıla
1	2	3
Türkiye	19,6	21,0
Yunanistan	25,5	29,7
İspanya	24,7	24,4
Japonya	38,6	37,6
İtalya	21,3	20,1

Kaynak : DPT. Üçüncü Beş Yıl Kalkınma Plânı 1973—1977, Ankara, S. 114

Plânlı dönemde kaydedilen olumlu gelişmelere rağmen, memleketimizde tasarruf düzeyinin hızla yükseltilmesini engelleyen bazı yapısal güçlükler vardır. Örneğin;

1 — Fert başına gelir düzeyinin düşük olması, gelirin çok az bir kısmının tasarruflara ayrılmasına olanak vermektedir.

2 — Türkiye’nin ileri ülkelerle kurmuş bulunduğu yakın ilişkiler ve yurt düzeyinde oluşan hızlı şehirleşme hareketi, yeni tüketim alışkanlıklarının topluma hızla yayılmasına yol açmakta ve toplam tüketim çeşitlenerek artmaktadır. Nitekim, toplam tüketim Birinci Plân Döneminde cari fiyatlarla % 10,4 İkinci Plânın ilk dört yılında ise % 15,7 oranında artış göstermiştir.

3 — Düşük düzeyde de olsa, yapılan tasarrufların, kalkınmaya katkısı büyük olan üretken sektörlerle yöneltilmesini, istenen ölçüde sağlayacak etkinlikte bir kamu maliyesi ve mali kurumlar düzeni geliştirilememiştir.

4 — Örgütlenmiş sermaye piyasasının kurulamamış olması, biriken fonların sanayi yatırımlarına dönüştürülmesini güçleştiren bir etken olmuştur. Bu noktada kredileme sisteminin, ekonomide yapısal değişmeye yardımcı olacak bir esnekliğe sahip bulunmadığı ve kendini yenilemediği ortaya çıkmaktadır.

İşte saymaya çalıştığımız tasarrufu kısıtlayıcı bu yapısal güçlükler içinde memleketimizde tarım sektöründeki işletmelerin sermaye yetersizliğinin giderilmesi için kısa, orta ve uzun vadeli kredi ihtiyacı çeşitli kaynaklardan karşılanmaktadır.

Tarımsal Kredi Kaynakları :

Memleketimizde tarım sektöründe kredi veren kaynaklar iki önemli ana grup altında mütalâa edilebilirler. Bunlar;

- 1 — Teşkilâtlandırılmış tarımsal kredi kaynakları,
- 2 — Teşkilâtlanmamış tarımsal kredi kaynaklarıdır.

Teşkilâtlandırılmış kaynaklar, özellikle tarım kesimine kredi sağlamak için kurulmuş, şahsi tercihlere olanak bırakmayan ve milli ekonomiye faydası gözetilerek önceden saptanmış esas ve prensiplere göre kredi veren kaynaklardır. Bunlar T.C. Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri ve mahalli bankalardır. Teşkilâtlanmamış kredi kaynakları, esas faaliyetleri tarım kredisi olmayan fakat esas maliyetleri yanında ikinci derecede bir faaliyet olarak tarım kredisi ile uğraşan kuruluşlardır. Ticaret Bankaları, Sigorta Şirketleri, tüccarlar, aracılar ve tefeciler gibi.

Tarım sektörüne her ne kadar Şeker Fabrikaları T.A.Ş. ile Egebank, Tütüncüler ve Bağcılar Bankası gibi mahalli Bankalarla bazı ticari bankalar kredi vermekte iseler de, bunların verdikleri kredilerin miktarı bankalarca verilen toplam tarım kredilerinin yüzde 3 civarında olup, tarım kredisinin yüzde 97 si Ziraat Bankası tarafından sağlanmaktadır.

KREDİ KAVRAMI VE TARIMSAL KREDİLERİN GRUPLANDIRILMASI :

Memleketimizde tarım sektörünün Ziraat Bankası tarafından kredilendirilmesinin detayına geçmeden önce, kredi kavramını ve kredi ne'ilerini kısaca gözden geçirelim.

Kredi, önceden kararlaştırılan bir devre sonunda kullanma bedeli ile birlikte geri verilmek vaadi ile, başkasına ait bir malı veya parayı kullanma kabiliyetidir (1).

Başka bir tanıma göre kredi, yatırımlarda finansman, işletmede döner sermaye açığının kapatılmasında kullanılmak üzere alınan vadeli borçtur (2).

(1) Horst Seuster Finanzierung des Landwirtschaftlichen Unternehmens, Verlag Paul Parey, Hamburg-Berlin 1969, S. 126 - 127.

(2) DPT. Genel Tarım Politikaları ve Sorunları, Özel İhtisas Komisyonu Raporu Ankara, 1972 S. 195.

Kredinin bu genel tanımı içinde tarımsal kredi, memleket içinde veya dışında sürüm ve satış kabiliyeti bulunan tarımsal ürünleri üretimine hizmet eder kredidir.

Ziraî kredi, her nev'i tarım üreticisinin üretim faaliyetini temin veya iyileştirme amacı ile çeşitli üretim vasıtalarını elde etmek ve çeşitli konulardaki işletme ve tesis masraflarını karşılamak hususunda, öz sermayenin yeterli olmadığı hallerde nakit sermayeyi tamamlamak için doğrudan doğruya üretimde kullanmak mecburiyetinde kaldıkları, ekonomik fayda ve tesiri kısa veya uzun süren yabancı sermayedir.

Kredilerin çeşitli bakımlardan gruplandırılmasına gelince; Tarımsal kredileri müellifler çok çeşitli kıstasları esas alarak muhtelif şekillerde gruplandırılmışlardır. Bu gruplandırmalardan tarımsal kredilerin en önemli üç unsuru olan vadesi, teminatı. (inancası) ve amacını esas alıp kısaca açıklayacağız.

Tarımsal krediler daha önce de ifade ettiğimiz gibi vadelerine göre uzun vadeli, orta vadeli kısa vadeli krediler olmak üzere üçe ayrılırlar.

Uzun vadeli krediler, arazi alımı bina yapımı, sulama tesisi büyük ziraat makinalarının satın alınması gibi sabit sermayeye duyulan ihtiyaçlardan doğar.

Orta vadeli krediler alet makina ve benzerlerinin finansmanında, daha genel bir deyimle yarı sabit diye nitelendirebileceğimiz amaçlar için kullanılmaktadır (1). Orta vadeli kredilerin geri ödeme müddeti, bunların sağlayacağı üretim fazlalığı ve amortisman şartları gözönünde tutularak tesbit olunacağından bir seneden fazla olur.

Kısa vadeli kredilere gelince tarımsal işletmenin gelirleri ile giderleri arasındaki uzun zaman farkından doğar, işletme girdileri, ekim ve dikim, çabalama, hasat - harman ve benzerlerinde gerekli olan mal ve hizmetlerin tedariki amacı ile işletme sermayesinin sağlanmasında veya tamamlanmasında kısa vadeli krediler kullanılır. Bu çeşit kredilerin vadesi genellikle, ekim ile hasat zamanı arasındaki farka eşittir.

Tarımsal kredilerin tasnifinde üzerinde duracağımız ikinci gruplandırma şekli teminatı esas alarak yapılandır. Uzun ömürlü sermaye temini amacı ile alınan kredilerde genellikle çiftçi taşınmaz mallarını kredi inancası olarak ipotek eder.

İpotek karşılığı açılan kredilerde alacak garanti altına alınmış olmakla beraber, çiftçinin borcunu zamanında ödeyememesi halinde or-

(1) Öztin Akgüç, Orta ve Uzun Vadeli Krediler ve Finansman Kurumları, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara 1971 S. 7.

taya bir çok sorunlar çıkmaktadır. Çiftçi açısından en önemli sorun, borcun zamanında ödenmesinden dolayı ipotekli taşınmaz malının alacaklı tarafından satılmak zorunluğundan doğmaktadır. Bir işletmenin arazisinin tamamının veya bir kısmının satılması, çiftçi ve ailesini çok zor durumda bırakır. Alacaklı durumda olan ise kendi üzerine ipotek edilmiş malı borcun zamanında ödenmemesi üzerine satarak derhal nakde dönüştüremez. Alacaklının paraya çok ihtiyaç duyması halinde işletmeyi küçük arazi parçaları şeklinde ucuz fiyatla satarak tarımsal işletmenin büyüklüğünü veya bütünlüğünü kayıp etmesine sebep olur. Aşırı borçlanma veya ürünlerin sürüm ve satışlarının güçleşmesi ve neticede fiyatlarının düşmesiyle ipotekli malların mecburi satışları fazla miktarda artarsa böyle bir durum memleketin genel ekonomisi bakımından düşündürücü, hatta endişe verici olur.

Krediye insanca olarak taşınmaz mallar gösterildiği gibi, ürünün daha elverişli şartlar altında satılması amacı ile bekletilmesi durumlarında, krediye başvurulduğunda, genellikle ürün ipotek edilir.

Kredileri teminata göre gruplandırmada birde çiftçilerin, herhangi bir karşılık göstermeksizin, kendi itibarlarına dayanarak temin etmiş oldukları krediler vardır. İnanca bakımından bu tip kredilere şahsi kredi veya şahsa kredi adı verilir.

Tarımsal krediler amaçlarına göre ayrıldığında, bunları arazi edindirme ve tesis kredisi, arazi islahı kredisi, işletme kredisi, tüketim kredisi gibi isimler altında toplayabiliriz.

Tarımsal işletme sahibi olmak veya işletmeyi genişletmek amacı ile arazi sahibi olmak isteyenlerin borç olarak aldıkları paralarla, işletmenin mirasta parçalanmayıp tamamının çocuklardan birine intikal etmesi usulünün uygulandığı memleketlerde, işletmenin tamamını miras olarak alan şahsın diğer varislerin hisselerini verebilmek amacı ile aldığı paralar, arazi edindirme veya tesis kredisine girerler.

Arazi islahı kredisi ise verimsiz araziden islah yolu ile tarım arazi si yapma amacını güder.

Ziraî işletme için tarımsal krediler içinde en önemli olanı çevirme (işletme) kredisidir. Bu gruba giren krediler işletme için luzumlu makina, alet, hayvan ve girdi alımlarına sarfedilirler.

Tüketim kredisine gelince, bu tip krediye tarım ürünleri fiyatlarının çok düşmesi veya tarımsal üretim miktarının yeterli düzeyde olmaması nedeni ile işletmenin gelirinin tüketim masraflarını karşılamaması, veya tüketim giderlerinin fazlaşması sonucunda başvurulur.

İsminden de anlaşılacağı gibi, çiftçinin bu guruba giren borçlanmaları üretici değildir. Bundan dolayı da geri ödemeleri genellikle zor olmaktadır.

MEMLEKETİMİZDE TEŞKİLÂTLI TARIMSAL KREDİ SİSTEMİ :

Tarımsal kredi denildiğinde ilk akla gelen, Ziraat Bankası olmaktadır. Memleketimizde tarımsal kredinin teşkilâtlanmasının yüzyılı geçen oldukça eski bir tarihi vardır. Bugünkü Ziraat Bankasının temelini meydana getiren ve o zamanki adı ile memleket sandıkları adını alan teşkilâtlı tarımsal kredi müessesesi 1863 yılında Niş İlinin Pirot Kasabasında Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından kurulmuştur. Daha sonraları diğer vilayetlerde de kurulan memleket sandıkları 20 yıl kadar faaliyet göstermiş, 1833 yılında yapılan bazı değişiklik ve düzeltmelerle isimleri «Menafî Sandıkları» olmuş ve 1888 yılında bu sandıkların hepsi kapatılarak Ziraat Bankası kurulmuştur.

1888 yılından günümüze kadar birçok aşamalar yaparak gelişen Ziraat Bankası, bugünkü hüviyetine 1937 yılında 3202 sayılı kanunla kavuşmuştur.

Kanunun 1 inci maddesinde, Bankanın, «Türk Çiftçisinin tarımsal üretimlerine, tarım ürünlerinin sürüm ve satışına, tarımın, tarım sanayiinin ve bunlarla ilgili her türlü teşebbüslerin milli ekonomi prensiplerine göre yürütülmesine ve ilerlemesine lüzumlu ve elverişli kredileri tanzim, tedvir ve tevzi etmek amacı ile kurulduğu belirtilmektedir.

Kanun koyucusu tarımsal üretim faaliyetini bir bütün olarak ele almış ve bu bütün içerisinde tarımla ilgili her türlü faaliyetin kredilendirilmesi görevini Ziraat Bankasına vermiştir.

Birinci maddeden görüldüğü gibi tarımsal üretim, sürüm ve satış tarımsal sanayi ve bunlarla ilgili her türlü kuruluşa verilecek kredilerin, düzenlenmesi, yönetilmesi, dağıtımı ve bunları yapacak teşkilâtın kurulması yetkisi, Ziraat Bankasına verilmek suretiyle, memleketimizde tarımsal kredi sistemi merkezi bir banka esasına bağlanmıştır.

Yabancı memleketlerde bu alanda büyük bir iş bölümü olup, tarımsal faaliyetin çeşitli safhaları ile ilgili kredi ihtisas müesseseleri kurulmuştur.

Kanunda geçim mevzuu ele alınarak, küçük çiftçi tüketim birimi olarak tarif edilmiştir.

Kanunun 3 üncü maddesinde küçük çiftçinin tarifi yapılmış ve

küçük çiftçi «kendisinin ve ailesinin geçimini temin maksadıyla ve tarımı esas meslek edinerek, sevk ve idare ile bütün işleri aile reisi ve aile efradı ile temin ve ifa olunan vüs'at ve ehemmiyette bir tarımsal işletmeyi bu esaslar dahilinde işletene, bu kanuna göre «KÜÇÜK ÇİFTÇİ» denir şeklinde ifade edilmiştir. Küçük çiftçi sıfatının hangi durumlarda ortadan kalkmayacağı yine kanunun 3 üncü maddesinin a, b ve c fıkralarında belirtilmiştir. Bu fıkralara göre;

a) İşletmenin genişliği ve önemi dolayısı ile veya üretim konusunun özel gereği olarak tatbikattaki işlerde aile işgücünü tamamlamak amacı ile yardımcı ve ücretli işçi kullanmak,

b) İşletmenin genişliği ve gelince yetersizliği nedeniyle aile geçimine yardım amacı ile tarımsal işletme dışında başka işlerde çalışmak,

c) Askerlik, hastalık, küçüklük, ihtiyarlık ve maluliyet gibi nedenlerle bizzat çalışmamak veya kimsesizlik dolayısı ile tatbikattaki işlerde devamlı işçi kullanmak küçük çiftçi sıfatını gidermez.

«Küçük çiftçinin» geçim konusu ön plâna alınarak bir tüketim ünitesi olarak tanımlanmasını kanunun yayınladığı 1937 yılını dikkate alarak olağan karşılamak icap eder. Bu konuda görüş ayrılıkları dahi vardır.

Kanunun 4 üncü maddesinde «Zirai kredi tevziinde evvelâ küçük çiftçinin ihtiyaçları karşılanır. Zirai kredinin tanziminde bunların teşkilâtlandırılması gözetilir» denilmiştir.

Banka kredi teşkilâtı vasıtası ile kısa, orta ve uzun vadeli krediler açtığı gibi, aynı zamanda tarım kredi ve tarım satış kooperatifleri ve birliklerinin de finansman kaynağıdır.

Batı Avrupa memleketlerinde tarımsal kredi bir piramit şeklinde teşkilâtlanmıştır. Alt kademedede mahalli sandıklar, kooperatifler orta kademedede bölge sandıkları ve üst kademedede bir nev'i kooperatif Merkez Bankası olan ana teşekküller vardır.

Memleketimizde bunun tamamen tersi bir teşkilâtlanma görülür. Alt Kademedede Ziraat Bankası, tarımsal krediye tahsis olunacak kaynakları toplayan ana banka görevini ifa etmekte, bundan sonra bankanın yurdun her köşesine yayılmış şube ve ajansları ile banka tarafından finanse edilen kooperatifler ters bir piramit şekli meydana getirmektedirler.

Ziraat Bankasının Esas Amaçları :

Tarımsal üretimin artırılması suretiyle milli gelir ve hayat stan-

dardının yükseltilmesi, ülkemiz tarım politikasının temel amacıdır. Tarımsal üretimin geliştirilmesi bir taraftan ülkemizin tarımsal ham-maddeye dayalı sanayinin ilerlemesini hızlandırmakta, diğer taraftan tüketim fazlasının ihracı suretiyle ülkemiz için gerekli dövizin temin edilmesi mümkün olmaktadır.

Organize edilmiş tarımsal kredi teşkilâtının kuruluşundan bugüne kadar geçen süre içinde (memleketimizdeki uzun savaş yıllarına, birçok çetin iç ve dış zorluklara rağmen) tarım sektörünün birçok bakımlardan gelişmesine büyük katkısı olmuştur.

Ülkemizin çeşitli bölgelerinin farklı toprak özelliklerine sahip olmaları, mübadele ekonomisine katılma dereceleri, ulaşım olanakları ve benzeri birçok etkenler bu tarımsal gelişmenin yurdun her yerinde aynı düzeyde olmasını engelleyen başlıca amiller olmuşturlardır.

Geride kalan 110 yıllık uzun zaman içinde, toplu olarak ülkemizin tarımında görülen gelişmede tarımsal kredinin etkisi büyük olmuştur. Gerçekten insan gücü ve toprak varlığı bakımından büyük potansiyele sahip, fakat buna karşılık öz sermaye birikimi çok yavaş olan ülkelerde bu eksiklik bilinçli, dinamik ve hedefi belli bir tarımsal kredi uygulaması ile giderilmektedir.

T. C. Ziraat Bankası, 3202 sayılı kanun hükümleri icabı faaliyetini esas itibariyle tarımsal alana yöneltmiştir. Bu faaliyetin temel amaçları banka tüzüğüne ilgili maddesinde aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

- 1 — Türk çiftçisinin tarımsal üretimlerine,
- 2 — Tarımsal ürünlerin sürüm ve satışına,
- 3 — Tarımın, zirai sanatların ve bunlarla ilgili her türlü teşebbüslerin kurullarına göre işletmesine ve geliştirilmesine gerekli ve elverişli kredileri temin ve tevzi etmek,
- 4 — Bu amaçların tahakkuk ettirilmesine yönelmiş teşekkülleri kurmak, bu amaçlar için kurulmuş ve kurulacak teşekküllerle yapılmış veya yapılacak teşebbüslere gereği halinde iştirak etmek,

Bankanın vereceği tarımsal kredilerin temelinde, memleket içinde veya dışında sürüm ve satış kabiliyeti bulunan tarımsal ürünlerin üretimi ve değerlendirilmesi görüşü hakimdir.

Sürüm ve satış kabiliyeti bulunan tarımsal ürünlerin üretimi ve değerlendirilmesi görüşü hakimdir. Tarımsal üretimi amaç edinmeyen herhangi bir tarımsal kredi talebi, gösterilecek şahsi veya maddi teminatın değeri ne olursa olsun, kabul edilmez.

Tarımsal krediler 3202 sayılı kanunun 8 inci maddesi hükmü gereğince başlıca dört amacın teminine yöneliktir :

- 1 — Çiftçinin işletme sermayesi unsurlarını tamamlamak,
- 2 — Tarımsal üretimi artırmak ve iyileştirmek,
- 3 — Bir tarımsal işletmeye sahip kılmak veya bir tarımsal işletmeyi genişletecek arazi edindirmek,
- 4 — Tarımsal ürünlerin sürüm ve satışını kolaylaştırmak ve artırmak.

Verilecek kredilerin hakiki ihtiyaca uygun olması ve ilgili çiftçinin üretim gücüne bir katkıda bulunmakla beraber geri ödeme takatını aşamaması aranır. Banka kredi işletmelerinde bu icapları gözetir ve verdiği kredilerin yerlerinde kullanılmasına ararsa da uygulamada bunun temini mümkün olmamaktadır.

Bilindiği gibi tarımsal kredi, hükümetlerin uyguladıkları genel tarım politikasının finansman ihtiyacını gidermesi yönünden önemli bir bölümünü meydana getirmektedir. Bu nedenle, memleketimizde tarımsal kredinin, devletin tarım politikasına paralel olarak yürütülmesi ve esaslarını kalkınma plânlarından alması zorunludur.

Tarım sektörünün kredi talebinin karşılanabilmesi ve kalkınma plânlarının öngördüğü hedeflerin gerçekleştirilmesi, yeterli miktarda uygun kredi kaynağına bağlı bulunmaktadır.

ZİRAAT BANKASI KAYNAK VE İMKÂNLARININ DAĞILIMI :

Üretim ve ihracatının esasını tarımsal madde ve mahsuller teşkil eden memleketimizde, organize edilmiş tek tarımsal kredi kuruluşu Ziraat Bankasıdır. Aynı zamanda geniş organizasyonu ile yurdun çeşitli yerlerinde atıl bir halde bulunan milli tasarrufları harekete getirip ekonomik alanlara yönelten, diğer banka teşkilâtlarının bulunmadığı yerlerdeki her türlü teşebbüslerin, bütün banka işlemleri ile bankacılık hizmetlerini ifa eden banka ekonomimizde hem bir ihtisas bankası, hemde bir tevdiat bankası halinde hizmet görmektedir.

Ziraat Bankası tarım kredileri, Krediler Yüksek Nâzım Heyetince tesbit edilen program esasları çerçevesinde yürütülmektedir.

Gerek tarım sektörüne, gerekse milli ürünlerin iç ve dış piyasalarda kıymetlendirilmesi ile ilgili tarım sektörüne yardımcı teşebbüs ve faaliyetlerin kredilenmesine öncelik verilmek kaydıyla özel kişilere, iştiraklere ve bankalar ile Devlet Daire ve Müesseselerine açılan krediler, bankanın kendi öz kaynaklarından, çeşitli mevduatlardan ve diğer yabancı kaynaklardan karşılanmaktadır.

**TABLO : 7 — Ziraat Bankası Kaynaklarının Sektörlere Dağılımı
(1972/1973)**

Sektörler	1972 Dönemi (TL)	Kaynak Top- lamına Nis- beti (%)	1973 Dö- nemi TL	Kaynak Top- lamına Nis- beti (%)	1972/73 farkı (+,—) TL.	1972/1973 1972 döne- mine göre artış nis.
1	2	3	4	5	6	7
1. Zirai Krediler	14.374.111.474	80,0	17.658.367.000	80,1	+ 3.284.255.526	22,8
2. Resmi Krediler	964.000.000	5,4	920.000.000	4,2	— 44.000.000	4,6
3. Ticari Krediler	2.051.940.000	11,4	2.383.420.000	10,8	+ 331.480.000	16,2
4. Yatırımlar	65.150.000	0,4	1.713.130.000	0,8	+ 106.163.000	163,0
5. Mali Plâsmanlar	500.000.000	2,8	9.000.000.000	4,1	+ 400.000.000	80,0
Toplam	17.955.201.471	100,0	22.033.100.000	100,0	4.077.898.526	22,7

Bankacılık tekniğinin zaruri bir gereği olarak yabancı kaynakların tamamen tarımsal kredi ihtiyaçlarının karşılanmasına tahsis edilmesi mümkün değildir. Yabancı kaynakların oldukça önemli bir kısmı kısa vadelerle bankaya yatırılmakta olduğundan, bunlardan belli bir kısmının asgari 9 ay vade gerektiren zirai kredilere değilde, daha kısa vadeli kredi ihtiyaçları için kullanılması, bankanın likiditesini her zaman koruyabilmesi bakımından kat'i bir zorunluluktur.

Ziraat Bankasının zirai, ticari ve resmi sektörlerle, bünye ve özelliklerine oldukça uygun olarak tahsis edilmiş olan kaynak ve imkânların, 1973 yılında sektörlerle dağılım miktarları ile nisbetleri ve 1972 dönemiyle gösterdiği fazlalıkların miktar ve nisbetleri Tablo : 7' de gösterilmiştir.

Bize, sektörlerle ait 1972 ve 1973 plâsman programlarının karşılaştırılması olanağını veren bu tablodaki açıklığı uzun yorum yapma zorunluluğuna ihtiyaç bırakmamaktadır. Yalnız tablodan çıkarılacak genel sonuca göre;

— Resmi krediler hariç tutulursa diğer bütün sektörlerin 1973 plâsmanında bir yıl önceki plâsman miktarlarına göre mutlak bir artış olmuştur.

— Çeşitli sektörlerle ayrılan plâsmanların genel kaynak içindeki nisbetleri yaklaşık olarak aynı kalmıştır.

— Mutlak olarak en çok plâsman artışı zirai krediler sektöründe olmasına rağmen, genel kaynak içinde zirai kredilerin nisbeti ancak % 1 lik bir artış göstermiştir.

— Ziraat Bankasının 22 milyar liralık serbest kaynak ve imkânının 1973 yılında yaklaşık olarak 17,7 milyar lirası (% 80,1) tarımsal krediler için ayrılmış bulunmaktadır.

Ziraat Bankasının 1973 döneminde gerçekleşmesi ümit edilen kaynak ve imkânlarına göre sektörlerle tahsis edilen bu plâsmanların fiilen tevzii ise, bankaya ödenmesi gereken sermayeye mahsup edilecek paralar ile yabancı kaynakları teşkil eden kalemlerin reel olarak taahhük ve tahsiline bağlı bulunmaktadır.

Ziraat Bankasının Tarım Sektörüne Tahsis Edilecek Kaynak ve imkânlar :

Ziraat Bankası kanununun 8. maddesinde öngörülen; çiftçinin işletme sermayesi unsurlarını tamamlamak, tarımsal üretimi artırmak ve iyileştirmek, tarımsal işletmeye sahip kılmak veya bir tarımsal işletme-

TABLO : 8 — Tarım Sektörüne Ayrılan Plâsman Alt Sektörlere Dağılışı (1972/1973)

Zirai Kredi Alt Sektörleri	1972 yılı Plâsmanı TL.	Plâsman toplamına nisbeti %	1973 yılı plâsmanı TL.	Plâsman toplamına nisbeti %	1972 ile 1973 arasındaki fark (+,- TL.)	Artış veya eksiliş nis. %
1	2	3	4	5	6	7
a) Doğrudan doğruya üretilmeye verilen krediler	6.650.000.000	46,3	7.796.996.000	44,1	+ 1.146.996.000	17,2
b) Tarımsal kalkınma kredileri	525.000.000	3,6	740.000.000	4,2	+ 215.000.000	40,9
c) Teşvik ve geliştirme kredileri	730.000.000	5,1	755.000.000	4,3	+ 25.000.000	3,4
d) Kooperatifler						
aa) Tarım Kredi Kooperatifleri	2.800.000.000	19,5	3.550.000.000	20,1	+ 750.000.000	26,8
bb) Tarım Satış Kooperatifleri ve bir.	3.519.111.474	24,5	4.627.371.000	26,2	+ 1.108.259.526	31,5
e) Tohumluk Kredileri	150.000.000	1,0	189.000.000	1,1	+ 39.000.000	26,0
Toplam	14.374.111.474	100,0	17.658.367.000	100,0	+ 3.284.255.526	22,8

yi genişletecek arazi edindirmek, tarımsal ürünlerin sürüm ve satışını kolaylaştırmak ve artırmak amaçlarına yönelik tarımsal ikrazat,

- 1 — Banka teşkilâtınca doğrudan doğruya çiftçiye açılan krediler,
- 2 — Tarımsal kalkınma kredileri,
- 3 — Teşvik ve geliştirme kredileri,
- 4 — Kooperatifler,
- 5 — Tohumluk kredileri,

olmak üzere beş alt sektöre ayrılmış bulunmaktadır.

1973 dönemi kaynak ve imkânlarından tarım sektörüne ayrılan 17.658.367.000 liranın alt sektörlerle dağılışı miktarı ve nisbetleri 1972 yılı ile karşılaştırmalı olarak Tablo 8'de gösterilmiştir.

Ziraat Bankasının tarım sektörüne 1973 yılında ayırdığı plâsman toplamı, bankanın serbest kaynaklarının % 80,1 ini teşkil etmekte olup, 1972 yılına nazaran ancak % 0,1 fazlalık göstermektedir. Fakat kaynak ilişkileri yönünden resmi ve ticari sektör plâsmanları içinde işlem gören kredi kalemlerinden, Bankanın hazineye intikal eden tarımsal kredi alacakları (354.778.000 lira) 1973 yılının plâsman hacmine ilâve edildiğinde, tarım sektörüne bağlı plâsman miktarı % 81,7 nisbeti ile 18 milyar liranın üstünde çıkmaktadır.

Ayrıca, tarım sektörüne yardımcı faaliyet ve teşebbüslere açılan kredilerde (5.544.039.000 lira) birlikte mütalâa edildiğinde, tarım sektörüne doğrudan doğruya ve vasıtalı olarak ayrılan plâsman miktarı, genel plâsman hacminin % 84,3 üne ulaşmaktadır.

1973 yılı çalışma ve plâsman programında belirtildiği üzere, tarım sektörüne tahsis edilen kaynak ve plâsman miktarı, banka olanaklarının azami kapasitesini ihtiva ve temsil etmektedir (1).

Plâsman programında öngörülen kredinin tarım sektörüne fiilen açılabilmesi, diğer bir ifade ile, bankanın ikraz gücü, kısa vadeli kredilerde ikraz tutarlarından, orta ve uzun vadeli taksitli kredilerde ise vadeleri dolan taksitlerden tahsil edilebilecekler ile, bu dönemde ilâve edilebilecek yeni kaynak ve imkânların toplamına bağlıdır.

Vadelerine Göre Kredilerde İkraz Gücü :

Genel zirai plâsman durumunu incelediğimiz 1973 faaliyet yılı kredilerinin vadelerine ve zirai kredi alt sektörlerine göre dağılımı ve 1973 yılına ait ikraz güçleri Tablo 9'da verilmiştir.

(1) T.C. Ziraat Bankası, 1973 yılı çalışma ve plasman programı, Ziraat Bankası Matbaası, Ankara, S. 19.

**TABLO : 9 — Kısa Vadeli Kredilerde İkaz Gücü (TL)
(1972/1973)**

Zirai Kredi Alt Sektörleri	1972 Yılı plâsmanı	1973 Yılı plâsmanı	1972 ile 1973 arasındaki fark	1973 yılı muhtemel tahsilâtı	1973 yılı ikraz gücü (4+5)
1	2	3	4	5	6
1 — Doğrudan doğruya üretilmeye verilen tarımsal krediler	4.570.000.000	4.950.000.000	+ 380.000.000	1.600.000.000	1.980.000.000
2 — Tarımsal kalkınma kredileri	90.000.000	105.000.000	+ 15.000.000	70.000.000	85.000.000
3 — Tarım kredi kooperatifleri	2.800.000.000	3.550.000.000	+ 750.000.000	1.400.813.000	2.150.813.000
4 — Tarım satış kooperatifleri	3.519.111.474	4.627.371.000	+ 1.108.259.526	2.200.000.000	3.308.259.526
5 — Tohumluk kredileri	150.000.000	189.000.000	+ 39.000.000	70.000.000	109.000.000
Toplam	11.129.111.474	13.421.371.000	+ 2.292.259.526	5.340.813.000	7.633.072.526

Kaynak : T.C. Ziraat Bankası, 1973 yılı çalışma ve plâsman programı,
Ziraat Bankası Matbaası Ankara, S. 19.

**Tablo : 10 — Orta ve Uzun Vadeli Kredilerde İkaz Gücü (TL.)
(1972/1973)**

Zirai Kredi Alt Sektörleri	1972 yılı plasmanı	1973 yılı plasmanı	1972 ile 1973 arasındaki fark	1973 yılı muhtemel tahsilâtı	1973 yılı ikraz gücü
1	2	3	4	5	6
1 — Doğrudan doğruya üreticiye verilen tarımsal krediler	2.080.000.000	2.846.996.000	+ 766.996.000	210.000.000	976.996.000
2 — Tarımsal kalkınma kredileri	435.000.000	635.000.000	+ 200.000.000	80.000.000	280.000.000
3 — Teşvik ve geliştirme kredileri	730.000.000	755.000.000	+ 25.000.000	50.000.000	750.000.000
Toplam	3.245.000.000	4.236.996.000	+ 991.996.000	340.000.000	1.331.996.000

Kaynak : T. C. Ziraat Bankası, a.g.e., S. 19.

Tablo : 11 — Tarımsal Kredilerin Vadelerine Göre Mutlak ve Nisbi Dağılımı (TL.)

	1972 yılı plasmamı TL.	Toplam plasmama nisbeti %	1973 yılı plasmamı TL.	Toplam plasmama nisbeti %	1972 ile 1973 ara- sındaki fark (+, -) TL)	Bir yıl öncesine göre ar- tış nis- beti %
1	2	3	4	5	6	7
1 — Kısa vadeli tarımsal krediler	11.129.111.474	77,4	13.421.371.000	76,0	+ 2.292.259.526	20,0
2 — Orta ve uzun vadeli tarımsal krediler	3.245.000.000	22,6	4.236.996.000	24,0	+ 991.996.000	27,5
Toplam	14.374.111.474	100,0	17.658.367.000	100,0	+ 3.284.255.526	22,8

Kaynak : T. C. Ziraat Bankası, a.g.e., S. 19.

Kısa vadeli krediler, tohumluk kredileri, tarım kredi ve tarım satış kooperatiflerine açılan krediler, tarımsal kalkınma kredileri ile doğrudan doğruya çiftçiye açılan tarımsal kredilerin kısa vadeli bölümünden meydana gelmektedir.

Tablodan da izlenebileceği gibi kısa vadeli kredi alt sektörlerinin hepsinde birbirlerinden çok farklıda olsa (örneğin zirai kalkınma kredilerindeki 15 milyon liralık plâsman artışına karşılık, tarım satış kooperatiflerindeki plâsman artışı 1 milyar liranın üstünde bulunmaktadır) 1973 yılında, bir önceki yıla nazaran plâsman artışları olmuştur.

Tablodan görüldüğü üzere 1973 yılı sonuna kadar yapılacak tahsilât da gözönüne alınarak, bankanın bu yıl içindeki ikraz gücü toplamı kısa vadeli krediler için 7.633.072.526 lira olarak hesaplanmıştır.

Ziraat Bankası tarafından çiftçiye açılan orta ve uzun vadeli kredilere gelince, bu grup, teşvik ve geliştirme kredilerinden, tarımsal kalkınma kredilerinden ve doğrudan doğruya üreticiye açılan kredilerin orta ve uzun vadeli bölümünden meydana gelmektedir (Tablo 10).

Bu üç kredi alt sektörüne ait muhtemel tahsilatlar toplamı (Tablo 7 sütun 5) 340 milyon lira olarak tahmin edilmiştir. 1973 faaliyet dönemi plâsmanları ise, bir yıl öncesine kıyasla 991.996.000 lira artırılmış olduğundan orta ve uzun vadeli kredilerin ikraz gücü yaklaşık olarak 1 milyar 322 milyon lira olarak hesaplanmıştır.

Tarımsal kredilerin vadelerine göre gruplandırılmasında ise, Tablo 11 de görüldüğü üzere, orta ve uzun vadeli tarımsal krediler genel tarımsal kredilerin % 24 ünü teşkil etmekte olup, bir yıl öncesine nazaran % 1,4 fazlalık göstermektedir (Tablo 11).

Orta ve uzun vadeli tarımsal kredilerin genel tarımsal krediler içindeki bu nisbi artışı kısa vadeli krediler aleyhine olmuş ve bu gruptaki kredilerin mutlak değerinde artış olmasına rağmen nisbi değeri % 77,4 den 1973 yılında % 76,0 ya düşmüştür.

Bankaca doğrudan doğruya üreticiye açılan tarımsal krediler konular ve ihtiyaçlar bakımından çok çeşitlilik gösterirse de bunlar, kısa vadeli orta ve uzun vadeli krediler olarak iki bölüme ayrılırlar. Bunlardan kısa vadeli krediler, bilumum çevirme kredileri ile sürüm - satış kredilerini, orta ve uzun vadeli kredilerde donatma, verimlendirme ve iyileştirme, arazi edindirme ve tesis, ziraat sanatları ve çeşitli fonlardan açılan kredileri kapsar.

SORUNLAR VE SONUÇLAR :

Memleketimizde iktisadi yatırımların, işletmelerin en önemli ihtiyacı olan sermayenin, gereği gibi karşılanmadığı karşılanan kısmın ise memleket ekonomisinin isteklerine göre cevap vermediği bir gerçektir.

Sermaye piyasası kaynakları arzının artırılması şarttır. Böylece artan arzın talebi de artacağından her yönde yatırımlara zemin hazırlanmış olur. Bunun için de gerek devlet yatırım ve sanayi bankalarının, gerekse geniş halk kitlelerinin tasarruflarını sermaye piyasası kaynağı teşekkülü için örgütleyip düzenlemek gerekir.

Sermaye piyasasının geliştirilmesi, karma ekonominin şartlarının teşkiliyle yakından ilgilidir. Memleketimizde biriken fonların nasıl kullanılacağı hakkında, kararların politik ve idari kararlar olmaktan çıkarılarak, bir düzen ve sisteme bağlanmalıdır. Bu sistem iyi işleyen bir sermaye ve kredi piyasası olmalıdır. Bunun için de bankaların çeşitli kurum, sandık, şirket ve anonim ortaklarıyla kooperatiflerin yürürlükteki aksak yönlerinin düzeltilmesi yeni ve düzenleyici şartların getirilmesi gerekiyor.

Memleketimizde sermaye piyasası kaynakları yetersizdir. Anonim şirketlerinin sayısını artırarak ve halka açık anonim şirketleri kurup çoğaltarak hisse seneri ve tahviller kanalıyla sermaye teşekkülü sağlanmalıdır.

Sermaye piyasası kaynaklarının geliştirilmesi ve memleketimizdeki durumun, günün icabettirdiği şartla uyacak nitelikleri getirmesi, vergi rejiminin ekonomik faktörlerin hatta toplam alış kaynakları ile ilgili hususların sermaye ve kredilerin oluşmasına ve bunların talebi karşılayacak seviyeye çıkarılması zorunludur.

Ayrıca yabancı sermaye ve yatırım kurumlarının memleketimize yapacakları yatırımların sınıflandırılması gerekir. Zira yabancı sermaye kâr amacını gütmekte ve faiz haddi dolayısıyla, borçların ödenmesi uzun zaman almakta ve öz yatırımlara girişini önlemektedir. Bu nedenlerle kendi öz sermaye piyasası kaynaklarımızı geliştirmek ve sektörler arasında uyumlu bir şekilde dağılımını sağlayarak, iktisadi gelişmeye gerçekleştirmek şarttır.

Bunun için sermaye kaynak ve müesseselerinin mali, hukuki ve sosyal yönlerindeki aksaklıklarını gidermek ve yeni sermaye kaynaklarını geliştirmek için gerekli kanun ve tüzüklerin hazırlanıp yürürlüğe konması memleketimiz ekonomisi için çok önemlidir. Ayrıca düzenli ve sürekli bir sermaye piyasasına kavuşabilmek için;

Tam bir fiyat istikrarı sağlanmalı,
Kredi sistemi ve faiz strüktürü rasyonelleştirilmeli,
Hayat sigortacılığı ve emekli sandıkları teşvik edilmeli ve iktisadi
gelişme gayesine göre çalışmaları sağlanmalı,
Gerçek mânada sermaye şirketleri teşvik edilmeli,
Uzun vadeli kredi ve yatırım müesseseleri kurulmalı ve
İktisat politikasındaki gelişmeler giderilmelidir.

Yatırımlarla ilgili sonuçlara gelince incelemenin başında da belirtildiği gibi, memleketin ekonomik yönden kalkınabilmesi için, yatırım yapması şarttır. Kırsal alanda sermayenin marjinal verimliliğinin az ve uzun zamanda meydana gelmesi bu alanda yatırımları sanayii kesiminde olduğu gibi cazip hale getirmektedir. Bu bakımdan tarım sektörüne yapılan yatırımların çoğu devlet eliyle yapılmaktadır. Kalkınmış olan toplumlarda tarım sektöründe fiilen çalışan nüfusun az olması nedeniyle milli gelirin çoğunluğunu sanayii sektörü meydana getirmektedir. Bu bakımdan kalkınmakta olan memleketimizde de tarım sektörünün milli gelir içindeki payının azalması doğaldır. Bu demek değildir ki, sanayileşelim derken tarımı ihmal edelim. Aksine gittikçe şehirleşen sosyal yapı için tarım üretiminin mutlak olarak çoğalması şarttır. Esasen bugünün ileri ve olgun ekonomilerinin 19. yüzyılda meşhur sanayi devrimini başarabilmeleri, daha önce belki o derecede dikkati çekmemesine rağmen, tarım devrimini başarıp tamamlamalarıyla mümkün olmuştur. Bu durum bizim gibi halâ ekonomisi tarıma dayalı ülkeler için çok daha önemlidir.

Türkiye tarımında sermaye ve kredileme sistemine ilişkin sorunları ve sonuçları ise aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

Üçüncü beş yıllık kalkınma plânında tarım sektöründe beklenen uzun vadeli (1972—1987) gelişme hedefleri aynen şöyle dile getirilmiştir :

«Dengeli beslenme, tarıma dayalı sanayilere hammadde sağlanmasında darboğazlara yol açmamak ve ihracat hedeflerine ulaşmak üzere 1987 yılına kadar hububat ve bakliyat toplamının yılda ortalama yüzde 3,0 meyve ve sebze toplamının yüzde 4,6 sanayi bitkileri ve yağlı tohumlar toplamının yüzde 5,3 hayvani ürünleri ve su ürünleri toplamının yüzde 6,7, orman ürünlerinin yüzde 6,2 oranında gelişmesi gerekmektedir. Bu düzeydeki artış hızları, tarımsal üretimin yapısında önemli değişiklikler oluşturacaktır. Hububat ve bakliyat ile yan ürünler toplamının toplam tarımsal üretim değeri içindeki payının 1972 yılında yüzde 30,8 den 1987 yılında yüzde 23 dolayına düşeceği, buna karşılık

hayvan ürünleri ve su ürünleri toplamının payının yüzde 35,2 den yüzde 44 dolayına çıkacağı tesbit edilmiştir.

Tarımsal üretimde öngörülen bu yapısal değişikliklere paralel olarak, arazi kullanımında da köklü değişimler gerekmektedir.

Tarımın yukarıda belirtilen yapı yönünde modernleşmesi ve geliştirilmesi, kurumsal yapının düzenlenmesini, teknolojinin yaygınlaştırılmasını, pazarlamanın ve üretimle gıda sanayi ilişkisinin etkin bir biçimde kurulmasını, kooperatifleşmenin gelişmesini gerektirmektedir».

Yine Üçüncü Beş Yıllık Plânlı dönemin 1973 programına göre, bu yıl içinde tarım sektöründen beklenen üretim değeri 73,5 milyar liradır. Tarım sektöründe programa göre bu sene özel sektörün yapacağı yatırım tutarı 3 milyar liradır.

Plân ve programlarda tarım sektörü için öngörülen uzun vadeli gelişme hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi, diğer bir deyimle tarımdaki yapı değişikliği, pazar için üretim, üretimde ihraç olanağı fazla olan ürünlere yer verilmesi, tarımsal işletmelerde modern işletmeciliğin gerektirdiği sermaye entansitesi ihtiyacının karşılanması geniş ölçüde başlıca teşkilâtlı tarımsal kredi müessesesi olan Ziraat Bankasının kredisine dayanmaktadır.

Oysa Ziraat Bankası, kanunu, memleketimizde pazar için üretim yapabilecek ekonomik büyüklüğe sahip tarımsal işletmelerin bankaca kredilendirilmesine olanak vermeyecek niteliktedir. Zira, 3202 sayılı kanunun 4 üncü maddesine göre, tarımsal kredinin dağıtımında öncelikle küçük çiftçinin ihtiyaçlarının karşılanması ve tarımsal kredilerin tanziminde de bunların teşkilâtlılaşmalarının gözetilmesi öngörülmüştür.

Ziraat Bankası kanununda açıkça görülen bu sınırlama üzerinde hassasiyetle durulması zorunluğudur. Böyle bir kısıtlama karşısında, Ziraat Bankasının ekonomik büyüklükleri tarım işletmelerinin kredi ihtiyaçlarını karşılayacak faaliyette bulunması veya böyle işletmelerin tarımsal amaçlı kooperatiflerden yararlanmaları olanaksız görülmektedir. Bu sorun, Dünya Bankasının Türkiye'de yaş meyve ve sebze ihracatını geliştirecek bir projeye ilgi duyması sırasında açıkça ortaya çıkmıştır. Dünya Bankasının ilgi duyduğu projenin ekonomik büyüklükteki tarım işletmelerini kapsaması karşısında, Ziraat Bankasının, bu projenin Türk parası kredi programını guyulama sorumluluğunu yüklenemeyeceği ileri sürülmüştür (1).

(1) T. Güngör Uras, Türkiye'de Tarım Sektörünün Kredi Sorunu ve Kooperatif Sisteminden Yararlanma Konusunda Tecrübeler, Ankara 1973, S. 5 (Teksir)

Konunun incelenmesi sırasında belirtildiği üzere, 1973 plâsman rakamlarına göre Ziraat Bankasının kullanılabilir toplam serbest kaynakları 22 milyar liranın üstündedir. Geçmiş yıllara ait rakamlardan bankanın serbest kaynaklarında her yıl 1,5 milyar liranın üstünde bir plâsman artış olanağının bulunduğu görülmektedir. Bankanın 22 milyar liralık serbest plâsman olanağının 17,7 milyar liralık kısmının 1973 yılında tarımsal kredilere ayrılışı ifade edilmiştir. Fakat adı geçen plâsman miktarı içinde, vadesinde ödenmeyen veya ödenemeyen krediler ile, kanuni takibe geçilmiş kredilerde bulunduğundan, bu rakam memleketimizde tarım sektörünün kullanabileceği hakiki toplam kredi miktarını göstermemektedir.

Üreticiye doğrudan doğruya banka tarafından açılan kredilerin senet başına ortalama kıymeti 1971 yılında 2.386 liradır (Tablo : 12). 866.582 kredilendirme işleminden % 90 nın kredi miktarı 500 liranın altındadır. Tarım kredi kooperatiflerine aynı yıl içinde üreticiye açılan kredilerin ortalaması 1.816 liradır (Tablo 13).

Tablo : 12 — Ziraat Bankası Tarafından Doğrudan Üreticiye Verilen Kredilerin 1971 Yılı İçindeki Nakdi İkrazat Miktarına Göre Dağılımı (TL.)

Hadler Liradan-Liraya	1971 yılında ikraz olunan	%	Borçlu adedi	%	Ortalama ikraz
1	2	3	4	5	6
500 liraya kadar	84.386.166,87	4,1	206.122	23,8	409
501 — 1.000	204.574.230,17	9,9	253.704	29,3	806
1001 — 2.000	320.780.865,59	15,5	205.674	23,7	1.560
2001 — 5.000	414.740.277,47	20,1	125.820	14,5	3.296
5001 — 10.000	342.833.015,27	16,6	49.630	5,7	6.908
10001 — 20.000	205.950.423,72	9,9	14.476	1,7	14.227
20001 — 50.000	388.268.779,39	18,8	10.536	1,2	36.852
50001 — 100.000	31.984.840,03	1,5	480	0,1	66.635
100000 den fazla	74.348.774,41	3,6	140	—	531.063
Toplam	2.067.867.372,92	100,0	866.585	100,0	2.386

Kaynak : T. C. Ziraat Bankası 1971 Yılı Raporu, S. 78

Tablo : 13 Tarım Kredi Kooperatifleri Tarafından Ortalama 1971 Yılı İçinde Verilen Kredilerin Dağıtımı (TL.)

Hadler Liradan-Liraya 1	1971 yılında verilen kredi 2	% 3	Borçlu adedi 4	% 5	Ortalama kredi 6
1 — 500	68.779.272	3,9	216.610	24,8	317
501 — 1000	166.734.500	9,6	222.535	23,4	749
1001 — 2000	311.980.061	18,0	225.119	23,7	1.358
2001 — 3000	290.117.621	16,8	126.210	13,3	2.298
3001 — 5000	303.064.671	17,5	85.334	8,9	3.551
5001 — 7500	217.161.635	12,5	40.136	4,2	5.410
7501 — 10000	132.989.945	7,7	17.440	1,8	7.625
10001 — 15000	111.725.403	6,8	10.246	1,8	10.904
15001 — 20000	69.349.575	4,0	4.512	0,5	15.370
20001 — 25000	55.641.203	3,2	2.694	0,3	20.653
Toplam	1.727.543.886	100,0	950.836	100,0	1.816

Kaynak : T.C. Ziraat Bankası 1971 Yılı Raporu, S. 87.

Çiftçi başına veya senet başına düşen kredi miktarı üretim artışını önemli derecede etkileyecek düzeyde değildir. Kredi miktarının bugünkü fiyatlara kıyasla yetersizliği, onların gerçek anlamda tarımsal üretimi artırıcı amaçlara yönelmesini önlemektedir. Bu nedenle, önemli tarım projelerini bu kredilerle finanse etme olanağı bulunmamaktadır. Neticede, bankanın küçük kredi olanakları çiftçinin tüketim harcamalarına kaymaktadır. Kredilerin tüketim harcamalarına kaymayı, vadesinde ödenmeyen ve kanuni takibe intikal eden kredi hacmini yükseltmektedir.

Memleketimizin tarım sektöründe, üretimi kredilendirmeye yönelik teşkilâtlı tarımsal kredi kuruluşlarının olanakları sınırlıdır.

Tarım satış kooperatiflerine ve birliklerine 1965—1972 kampanyalarında açılan destekleme kredilerinden doğan ve dolayısı ile Ziraat Bankası kaynaklarına intikal eden zararlar her yıl gittikçe çoğalmakta ve halen 1,6 milyar lirayı geçmiş bulunmaktadır. Yıldan yıla artan bu paralar banka kaynaklarına olumsuz etkide bulunmaktadır. Tarımsal ürünlerde fiyat destekleme politikasının finansmanı ile ilgili problemlerin kaynağı Ticaret Bakanlığınca hazırlanan tarım ürünleri taban fiyat kararnameleleridir.

Kararnamelerle belli bir ürünün tesbit taban fiyatından alınması

görevi ve sorumluluğu belli bir birliğe verilmektedir. Ayrıca Ziraat Bankasının birliğe açacağı kredi nev'ilerinin azami miktarları tesbit edilmekte ve destekleme alımlarından doğacak zararların gelecek yılki devlet bütçesinden karşılanacağı taahhüt edilmektedir.

Taban fiyat kararnamesinin uygulanması, Ziraat Bankasına, ürün alımlarının finansmanı için yeter ölçüde kaynak yaratma görevi yüklemekte, zararların taahhüde rağmen bütçeden karşılanamaması ise, banka kaynağının donmasına sebep olmaktadır. Bu durum tarım sektörünün dengeli bir şekilde kredilendirilmesi olanağını ortadan kaldırmaktadır.

Kooperatif ve birliklerin mali yapılarını çok zayıf ve kullanılabilir öz kaynaklarının sınırlı oluşu Ziraat Bankasının kendileri için yegane finansman kaynağı olmasına sebep olmuştur.

Tarım kredi kooperatiflerinin kredi ihtiyacını karşılaması için Merkez Bankasınca Ziraat Bankasına % 5 reeskontla açılan kredi, bankaca doğrudan doğruya çiftçiye verildiğinde 1,8 faiz alınmakta, kredinin kooperatifler kanalı ile çiftçiye dağıtıldığı durumlarda, çiftçi, yedek akçe, özkaynak ve bina bağışısı gibi ilâvelerle % 12 ile % 14 arasında faiz ödemektedir.

Sonuç olarak, Türkiye halen tarımsal karakter taşıyan ekonomik bir yapıya sahiptir. Memleketimizde aktif nüfusun % 69'u tarımla meşgul olmakta, tarım kesimi milli gelirimizin % 26,9 unu ve ihracat gelirimizin yaklaşık olarak % 80 ini sağlamaktadır. Gerek 22 yıllık dönemi (1973 — 1995) kapsayan iktisadi kalkınma stratejisi, gerek Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı sanayileşmeye doğru yapısal bir değişmeyi; Türkiye'nin bir sanayi ülkesi halinde gelmesi öngörmektedir. Böylece, tarım sektöründe yaşayan fazla nüfus sanayi kesimine aktarılacak, buna karşılık tarım kesiminde modern teknoloji kullanılarak hem artan nüfusun gıda ihtiyacını karşılayacak, hem de şimdikinden çok daha fazla ihracat yapılmasını mümkün kılacak şekilde verim artışı sağlanmış olacaktır. Görüldüğü üzere, kalkınma plânımız tarımsal yapıda köklü bir islahat yapılmasını önermektedir.

Memleketimizde tarım kesiminde üretim, tam anlamı ile tabiat şartlarının etkisi altındadır. Tarım sektöründe üretim artışını sağlamak için ekim alanının tabii sınırlarını genişletmek olanağı hemen hemen kalmamış gibidir. Bu nedenle, tarım kesiminde üretim artışının sağlanması, daha yüksek düzeyde bir üretim tekniği uygulamak ve entansif tarım işlemeciliğine gidilmek suretiyle verimin artırılması ve üretimin tabiat şartlarına bağlılığının azaltılması ile mümkün olacaktır. Aksi halde tarımsal üretim, artan nüfusu ve sanayileşmenin işçilere

ödenen ücretler dolayısı ile gıda maddeleri konusunda tahrik ettiği talep artışını karşılayamaz bir duruma düşecektir.

Yurdumuzda entansif tarım usulünün uygulanması, tarıma modern teknolojinin girmesi, modern üretim tekniğinin uygulanmasına elverişli işletmeler meydana getirilmesi, bu alanda kendisini gösteren kredi ihtiyacının karşılanmasına bağlıdır.

Tarım kredisinin ekonomik bakımdan bir fayda sağlaması, kredi şartlarının tarımsal üretimin özelliklerine, tarım sektörünün ekonomik ve sosyal şartlarına uygun bir şekilde olmasına bağlıdır.

Tarımsal üretim faaliyetinin biyolojik bir ortam içinde cereyan etmesi, üretim devresinin nisbeten uzun olması dolayısıyla kredi vadelerinin üretim seyrine uydurulması gerekmektedir.

Tarımda sermaye rantabilitesi, ekonominin diğer sektörlerine nazaran düşüktür. Bu nedenle, kredi faizleri ile sermaye rantabilitesi arasında bir ilişki kurulması, diğer bir ifadeyle, çiftçiye uygun faiz hadleri üzerinde kredi verilmesi zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bundan başka, tarım kredisi veren bir kuruluşun, tarım işletmesinin mali bünyesi ve ödeme gücü zayıf olan bir aile işletmesi olduğu gerçeğini de gözönünde tutması gerekir.

Tarım kredisi vermekle görevli kuurluşların diğer bir amacı da, toplumun büyük bir kitlesini teşkil eden çiftçilerin geleceği ile ilgilenmek, bunları tefecilerin ellerinden kurtarmaktır.

Üreticiye ağır şartlar altında verilen kredilerin ekonomik faydalar sağlaması şöyle dursun, böyle kredilerin çiftçinin, faaliyetine son vermesine ve ağır borç yükü altında kalan çiftçi ailelerinin yıkılmasına sebep olması dahi mümkündür.

Bu nedenle, tarımsal kredi politikasının uygulanmasında bazı temel esasların özellikle gözetilmesi gerekmektedir. Örneğin, tarımsal kredilerin dağıtımında yatırım taleplerine öncelik verilmeli ve artan finansman kaynaklarının büyük kısmı bu talepleri karşılamak amacı ile kullanılmalıdır.

Tarımsal girdilerin üreticilere yeteri kadar intikal etmesine gereken hassasiyet gösterilmeli ve kredilemede sağlanacak özel kolaylıklarla tarımda teknolojik gelişme teşvik edilmelidir .

Tarımda en önemli iki girdi olan kimyevi gübre ve tohumluğun, plânda öngörülen limitlere ulaşabilmesi ve bunların üreticinin eline

zamanında geçmesi için tarımsal kredi kuruluşları ve diğer ilgili kamu müesseseleri kaynaklarını artırıcı tedbirleri almakta gecikmemelidirler.

Kredilerin ürünler arasındaki dağılımında, iç ve dış pazarlarda satışında güçlüklerle karşılaşılmayan mahsullere öncelik verilmesine dikkat edilmelidir.

Tarım sektöründe işgücü ile istihdam arasında mevsimlik dengesizliklere sebep olan, tek ürün yetiştirme geleneği ve alışkanlığı yerine, işletmelerde çeşitli ürün yetiştirmeyi sağlamak amacı ile kredi yönünden teşvik edici tedbirler alınmalıdır.

İşletmelerin modern tarım tekniğine uygun faaliyete girişebilmele-ri ve bünyelerinde sermaye birikimine imkan sağlayabilmeleri, yapacakları yatırımlar ve kuracakları tesislerle mümkün olabileceğinden, orta ve uzun vadeli yatırım kredilerinin genel tarımsal kredi hacmi içindeki nisbeti artırılmalıdır.

Kullanma plânlarının öngördüğü tarımda teknolojik gelişmelerin zorunlu kıldığı makine ve ekipmanların çiftçiye intikalini sağlamak, tarımsal işletmeleri uygun toprak işleme, ekim, hasat vb. alet ve makineleri ile donatmak amacıyla açılan kredilerde fiyatların asgari düzeyde tutulmasına ve çiftçinin ödeme gücünün üstündeki yükümlülükler altına sokulmasına özellikle hassasiyet gösterilmelidir.

Tarımda üretimi teşvik eden ana unsurlardan birisi de, ürünün değer fiyatla satılması ve üreticinin büyük fiatla dalgalanmalarından zarar görmemesidir. Ürünün fiyat istikrarı sağlayacak ekonomik faaliyetler arasında, bu ürünleri üretim bölgelerinde işleyen sınai tesislerin kurulması önemli bir konu teşkil etmektedir.

Bu itibarla, gerek tarımsal ürünleri işleyerek değerlendiren ve gerekse zirai üretim aracı olan alet, ekipman ve makina imal eden sınai tesislerin kurulması veya mevcutların genişletilmesine, kredilemede kolaylık ve öncelik sağlanmak suretiyle teşvik edilmelidir.

Borcunu vadesinde ödeyen çiftçilerin tarımsal kredi ihtiyaçlarının yeterli olarak karşılanması suretiyle diğer üreticilere örnek olmaları ve onların teşvik edilmeleri sağlanmalıdır.

Yalnız, tarımsal kredi politikasının bundan sonraki uygulamasında ihmal edilmemesi zorunlu bir gerçek vardır. Bu gerçek, tarım kredisi talebinin yapısında nitelik ve nicelik bakımından ekonomik gelişmeye paralel olarak ortaya çıkan değişimdir. Ekonomimiz, tamamen tarıma dayılı iken tarım kredi politikasının amacı, küçük çiftçinin geçim konusu ön plâna alınarak bir tüketim ünitesi olarak tanımlanmasını ka-

nunun yayınlandığı 1937 yılını dikkate alarak olağan karşılamak icabeder. Fakat bugün ekonominin tümünde ve özellikle tarım sektöründe kaydedilen devamlı gelişmenin bir sonucu olarak, kredi politikasının dayanağında değişiklik yapılması zorunluğu ortaya çıkmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARI

GİRİŞ :

Tarım, diğer faaliyet kollarına oranla çok daha fazla belirsizlik ve riziko ile karşı karşıyadır. Bunun da başlıca nedeni tarımsal faaliyetlerin açıkta, doğa ile karşı karşıya olması, dışardan gelecek her türlü tehlikeden etkilenmesidir. Ayrıca diğer çalışma alanlarında kendisini gösteren sosyal ve ekonomik rizikolar tarım alanında da etkisini sürdürmekte ve tarım kesimi ekonominin en fazla belirsizliğe maruz kalan subesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Tarım kesiminin bu kadar çok ve çeşitli tehlikelerle yüzyüze bulunmasına karşılık, çiftçi kitlesinin bunlardan korunacak veya maruz kaldığı zararları hafifletecek olanaklardan genellikle yoksun olduğuna kuşku yoktur. Kuraklık, sel, dolu, don, çeşitli bitki ve hayvan hastalık ve zararlıları vb. nin yaratacağı hasarları bir dereceye kadar azaltmak için birtakım tedbirler almak mümkünse de, bunlar ya zamanında alınamamakta veya yeterli bir korunma sağlayamamaktadır. Şöyle ki, sulma ile kuraklığın, setler, barajlar, drenaj kanalları ile sel-lerin, ısıtma tesisatı ile kısmen donun ve hatta dolu bulutlarını dağıtmak suretiyle dolunun bile önlenmesi mümkün olabilir. Ama bütün bunlar geçici tedbirler arasında sayılır. Çünkü her zaman bu yollara başvurma olanağı olmadığı gibi, bazen bir gecikme veya ihmâl sonucu beklenen yararın sağlanamadığı da görülebilir.

Bu durumda, çiftçilere yardımcı olacak, zararlarını hafifletecek tek kuruluş tarım sigortaları olmaktadır. Ürününü sigorta ettiren çiftçi, hem korkulan tehlikenin gerçekleşmesi halinde büyük zararlarla karşılaşmayacak, zararı kısmen veya büyük çapta kendisine ödenecek, hem de gelir düzeyinde yıldan yıla önemli ölçüde bir dalgalanma meydana gelmeyeceğinden, yaşama ve çalışma koşullarında bir denge sağlanması söz konusu olacaktır. Bu sayede tarımsal üretimde de bir denge sağlanması söz konusu olacaktır. Bu sayede tarımsal üretimde

de bir gelişme olacağına ve bundan milli ekonomilerin olumlu yönde etkileneceğine hiç kuşku yoktur.

Türkiye'de Tarım Sigartalarının önemi :

Türkiye'de milli ekonomisinin henüz kuruluşunu tamamlamış ve düzenli işler bir hale gelmiş olduğu iddia edilemez. Bu nedenledir ki çeşitli ekonomi sektörleri arasında halen tam bir ahenk kurulamamış ve eskiden olduğu gibi, yurt ekonomisi içinde tarım gene aynı yerini ve önemini korumuştur.

Ancak bu, tarıma gereken ilginin gösterildiği ve bu alanda mümkün olan gelişmelerin sağlandığı anlamına gelmez. Aksine, tarım yurdumuzda hâlâ ihmale uğramakta, çiftçilerimiz teknik ve teknik bilgiden yoksun, mal olanakları kısıtlı ve daha çeşitli nedenlerden dolayı güç koşullar altında çalışmalarını sürdürme ve üretimde bulunma gayreti içinde bulunmaktadır. Bu yüzden bitkisel ve hayvansal üretim düzeyi, erişilebilecek olanın çok altındadır. Bu da verim düşüklüğünden ileri gelmektedir. Teknik bilgi ve olanaklardan genellikle yoksun olan çiftçilerimiz verimi artırmak için büyük yatırımlar yapamamakta, bu da üretimin ve çiftçi gelirlerinin aynı düzeyde kalması, hatta çeşitli etkenlerle zaman zaman azalması sonucunu yaratmaktadır.

Tarımın milli gelirdeki payı dikkate alınır, tarımsal üretimin az veya çok olmasının ekonomiyi ne çapta etkileyeceği kolayca tahmin edilebilir. Üretimin fazlalığına paralel olarak çiftçi gelirlerinin yükselmesi bir taraftan tarım kesimindeki yaşam koşullarının düzelmesini sağlarken, diğer taraftan ekonominin diğer sektörlerinin çalışmasını kamçılایıcı bir rol oynayacaktır.

Tarım kesimi ve tüm ekonomi açısından üretimin çapı kadar önemli olan bir diğer husus da, çeşitli etkenlerle üretim miktarının yıldan yıla büyük çapta dalgalanmalar göstermesidir. Bu da çiftçi gelirlerinin daimi belirsiz olmasına sebep olmakta ve dolayısıyla bu alandan geçimini sağlayan geniş bir kitlenin yarınına güvenle bakma, yatırımlar yapma v.b. için olanakları bulunmamaktadır. Şu halde Türkiye'de tarım sigortalarına duyulan ihtiyacı araştırırken, konuyu doğal ve ekonomik yönden ele almamız uygun olacaktır.

Doğal etkenlerin başında çeşitli meteorolojik olaylarla bitki ve hayvan hastalıkları gelmektedir. Meteorolojik olaylar arasında en önemli olanı da, özellikle yurdumuz koşulları dikkate alınır, kuraklıktır.

Türkiye'nin hemen birçok bölgeleri —daha çok yaz aylarında— kuraklık tehlikesi ile karşı karşıyadır. Her yıl ülkenin çeşitli yerlerinde

kuraklık şiddetle kendisini hissettirmekte, bu yüzden bitkisel ürünlerde verim büyük çapta düştüğü gibi, yem bitkilerinin azalması hayvancılığı da tehdit etmektedir. Hele kurak bir yazı takibeden uzun ve şiddetli bir kış, hayvancılık açısından başlı başına bir tehlike yaratmaktadır. Fakat maalesef, kuraklık sonucu ortaya çıkan maddi hasar şimdiye kadar tesbit edilememiştir. Bu yüzden kuraklık nedeniyle çiftçilerin katlandıkları zarar hakkında rakamlara dayanan bir bilgi vermeğe imkân yoktur. Bu konuda sadece her yıl, her yerde meydana gelebilen kuraklığın çiftçilerimiz ve tarımımızı geniş ölçüde zarara uğrattığı bilinmektedir. Sulama olanaklarının yetersizliği kuru ziraat metodları kullanmayı gerektirmekte, fakat kuraklık gene de etkisini büyük çapta göstermektedir. Halen tarımımızı tehdit eden en önemli faktör de kuraklıktır.

Tarımımızı etkileyen yağış yetersizliği ve düzensizliğinin yanısıra, bir de fazla yağış sorunu bulunmaktadır. Her yıl yurdun çeşitli yerlerinde uzun süren sağnak yağışlar seller meydana getirmekte ve yer yer bu zararlar büyük toplamlara erişmektedir.

Bunların dışında kırağı ve uzun süren bir kar örtüsü de bitki hayatı bakımından zararlı etkilerde bulunmakta, verim ve kalitenin düşmesine sebep olmaktadır. Kar örtüsünün toprak üstünde uzun süre kalması, hayvan beslenmesi açısından da önemli sorunlar yaratır.

Bitki ve hayvan hayatı açısından önemli olan diğer iki meteorolojik olay ise dolu ve dondur. Her iki tehlike de her yerde meydana gelebildiği ve korunma imkânı da olmadığı gibi, yarattıkları hasar da büyük olur. Maalesef, bu olayların meydana getirdiği maddi hasar da şimdiye kadar ölçülememiştir. Fakat, bilinen bir şey varsa, çiftçilerimizin bütün bu adı geçen meteorolojik olaylardan büyük ölçüde etkilendikleri, bazı yıllar üretimin düşmesi ile çok zor durumlarla karşılaştıklarıdır. Hatta bu yüzden ertesi yıl üretim faaliyetine devam edemeyecek hale gelmeleri dahi söz konusu olmaktadır. Çiftçileri bu güç durumlardan kurtarmak, ancak bütün rizikoları teminata alan bir ürün sigortası ile sağlanabilir.

Doğal etkenler arasında önemli bir yer kaplayan bitki ve hayvan hastalık ve zararlıları da tarımı büyük çapta tehdit etmektedir. Gene bu hastalık ve zararlıların her yıl ne çapta hasar yaptıkları tesbit edilememiştir. Bu nedenledir ki ileri sürülen tahminler hiçbir zaman gerçeği tam olarak aksettiremezler. Belirli yörelerde saptanan zarar miktarlarına dayanarak yurdumuzdaki yıllık toplam zarar ortaya konulamaz. Bitki ve hayvan hastalık ve zararlılarıyla mücadelenin yeterli olmaması nedeniyle her yıl çiftçilerimizi büyük zararlarla karşı karşı-

ya kalabilmektedirler. Çünkü hem bitki, hem de hayvanlara dadanam zararlıların sayısı çok yüksektir. Örneğin, bazı iddialara göre 60 kültür bitkisinde zarar sayısı 300 ün üstünde, zararlı sayısı ise 500 kadardır (Kansu, 1967). Bütün bu alışılmış zararların dışında, çekirge saldırısı v.b. de tam bir ekonomik yıkım yaratabilir. Aynı şekilde hayvancılığı tehdit eden salgın hastalıklar ve parazitlerin sebep olduğu ekonomik zarar da milyonlarca lira değerindedir. Çiftçiyi bütün bu tehlikelerden korumak, ancak yaygın bir tarım sigortası uygulaması ile olur. Bütün tehlikelere karşı yapılan bir ürün sigortası ile ürünün veriminde görülen düşmeler, şimdiye kadar belirttiğimiz tüm tehlikelere karşı teminat altına alınabilir. Hem de bu sayede çiftçinin ürününe olan bakımı, hastalık ve zararlılarla mücadele yapıp yapmadığı kontrol edilmiş, çiftçi daha iyi tarım yöntemleri kullanmak için desteklenmiş olur.

Aynı şekilde hayvan sigortası yaptırılması halinde, hayvanların hastalanması veya ölmesi sonucu yetiştiriciye tazminat verilmekte, böylece çiftçi ekonomik güçlüklerden kurtarıldığı gibi, yapılacak kontrollerle hayvanlarının bakım ve korunmasına önem vermesi de sağlanmaktadır.

Buraya kadar anlatılan doğal faktörlerin yanısıra ekonomik faktörler de çiftçinin tarımsal sigorta korunmasına olan gereksinmeyi artırmaktadır. Herşeyden önce ülkemizdeki genel gelir düzeyine paralel olarak, tarım kesiminde çalışanların gelirleri düşüktür, Üretimin çapına bağlı olarak bazı yıllar çiftçi eline geçen para, o yılki geçimini sağlayacak miktarda dahi olmamaktadır. Bu durumda kullandığı tarım yöntemlerini geliştirmek, yeni yatırımlar yapma olanağı kalmamaktadır. Aynı şekilde, hayvanları hastalanan veya ölen çiftçi de bir sonraki yılda mali güçlüklerle göğüs germeğe, hatta sefalete düşmeğe mahkûmdur. Çünkü çiftçilerimizin gelirlerinin azlığı onların tasarruf hareketinde bulunmalarına engeldir. Bu da sermaye birikimini göstermekte ve ürününe veya hayvanına gelen bir zarar, tasarrufu ve yeterli sermayesi bulunmayan köylü için bir felâket olabilmektedir.

Devlet, çiftçiyi ekonomik yönden desteklemek için birtakım yardımlarda bulunur. Bunlar, parası karşılığı köylüye tohumluk ve yemeklik dağıtmak, çeşitli şekillerde krediler açmak, çiftçi borçlarını ertelemek v.b. şeklinde özetlenebilir. Bu yardımlar her yıl milyonlarca liraya ulaştığı halde, sağladığı yararlar çok kısıtlı olmakta, özellikle küçük çiftçiler sınırlı olanakları nedeniyle maddi teminat gösteremediklerinden, dağıtılan kredilerden yararlanamamaktadır. Bu da kolaylıkla tefecilerin eline düşmelerine sebebiyet vermekte, kredi almayı başarsalar

Öyle, ya aldıkları miktar ihtiyaçlarını karşılamaya yetersiz kalmakta veya başka maksatlarla kullanılmaya mahkûm olmaktadır.

Halbuki tarım sigortalarının yürürlüğe konulmasıyla, çiftçi hem ürünü veya hayvanları çeşitli nedenlerle zarara uğradığında tazminat alacak ve böylelikle ertesi yıl zor durumlara düşmekten kurtulacak, hem de bu nedenle duyacağı kredi ihtiyacı ortadan kalkacağı için kredi talebi yükü hafifleyecektir. Çünkü halen en fazla kısa vadeli kredilere karşı talep görülmekte ve dağıtılan kredilerin büyük bir oranını bunlar teşkil etmektedir. Ufak miktarlarda dağıtıldıkları halde büyük toplamlara erişen bu kısa vadeli kredilerin dağıtımının azalması ile, tarımın gelişmesinde daha büyük bir önem taşıyan orta ve uzuna vadeli kredilerin artırılması olanağı ortaya çıkacaktır. Ayrıca tarım sigortaları sayesinde devletin çiftçiye yapmak zorunda bulunduğu birçok yatırımlara artık ihtiyaç kalmıyacak, örneğin —çok önemli bir neden olmazsa— çiftçi borçlarının ertelenmesi söz konusu olmayacaktır. Bunun yanısıra, çiftçi, hastalık ve zararlılarla mücadeleye teşvik edileceği, hatta bir anlamda zorlanacağı için, devletin ziraî mücadele masraflarının dahi azaltılması sağlanabilir.

Tarım sigortalarının taşıdığı önem birçok ülkelerde kavranmış, uygulama safhasına konulmuştur. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Rusya, Bulgaristan, Yugoslavya ve Yunanistan gibi ülkeler için tarım kesiminin sosyal ve ekonomik önemi bizimki kadar büyük olmadığı halde, ziraî sigorta uygulamaları büyük çapta geliştirilmiş, hatta bazı ülkelerde mecburi tutulmuştur. Yurdumuzda ise buraya kadar belirtilen hususlar dikkate alınarak derhal uygulamaya geçmek zorunludur. Oysa ülkemizdeki ziraî sigorta çalışmaları ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktır. Yeterli bir sigorta sistemi kurulabilmesi için alınması gereken tedbirleri belirtmeden önce, bazı ülkelerde tatbik edilen ziraî sigorta çeşitlerini ve ülkemizdeki uygulamayı kısaca incelememiz uygun olur.

Tarım Sigortası Çeşitleri :

Tarım sigortası çeşitlerine geçmeden önce tarım sigortası kapsamına giren tehlikelere kısaca değinmek yerinde olur. Türk Ticaret Kanunu'nun 1316. maddesi ile ziraî sigortanın çalışma alanı «biçilmiş veya biçilmemiş her nevi mahsuller yılın her zamanında sigorta ettirebilir» şeklinde sınırlandırılmıştır.

Halbuki tarım sigortalarını bu kadar dar bir kapsam içinde ele almamalıdır. Zaten yurdumuzda henüz bir tarım sigortası kanunu çıkartılmamıştır. Yapılmakta olan ziraî sigorta çalışmaları da Türk Tica-

ret Kanunu'nun yukarda bahsi geçen maddesine dayandırılmaktadır.

Aslında tarım sigortalarının faaliyet alanı çok geniştir. Ürünler ve hayvanların yanısıra, çiftçiliğe ve çiftçiliğe ait alet, makina ve eşyaların, binaların sigortaları ve hatta çiftçilerin hayat, malûliyet ve mesuliyet sigortaları dahi tarımsal sigorta kapsamı içinde incelenebilir. Esasen çeşitli ülkelerde benzeri uygulamalara rastlanmıştır. Fakat bazı ülkelerde hayat, malûliyet ve mesuliyet sigortaları tarım sigortaları arasında değil de, sosyal sigortalar arasında ele alınmıştır.

Fakat tarım sigortalarını esas itibariyle ürün sigortaları ve hayvan sigortaları olarak iki ana grup halinde incelemek uygun olur.

1 — Ürün sigortaları :

Ürün sigortaları hertürlü tarla ve bahçe ürünlerine uygulanabilir. Fakat farklılık teminata alınan rizikolar açısından kendisini gösterir. Çeşitli ülkelerde ziraî sigorta kapsamına alınan rizikolar : 1) Tek bir tehlikeye karşı sigorta, 2) birkaç tehlikeye karşı sigorta, 3) bütün tehlikelere karşı sigorta olarak sınıflandırılabilir.

1. Tek bir tehlikeye karşı sigorta denilince dolu ve yangın sigortaları anlaşılır. Don, kuraklık, seylap, sel, hastalık ve zararlıların yarattığı zararlar v.b. tek başına sigorta edilememektedir. Bunun da nedeni, adı geçen rizikoların geniş bir alanda meydana gelmesi ve yarattığı zararın sigorta kuruluşlarının altından kalkamayacağı kadar büyük olmasıdır. Halbuki dolu ve yangın çok daha küçük bir yöreyi etkisi altına almakta, yarattığı hasar da diğer tehlikelerin meydana getireceğinden çok daha az olmaktadır. Böylece, zarara uğrayan sigortalılara ödenecek tazminatın diğer sigortalılardan toplanan primlerle karşılanabilmesi imkân dahiline girmektedir.

Tek bir tehlikeye karşı olan ürün sigortalarının en belli başlısı dolu sigortasıdır. Dolu yağışları hemen her mevsimde ve her yerde görülebildiği için her çiftçi bundan etkilenmektedir. Ancak bazı yörelerde dolu yağışına daha sık rastlandığı için, buralardaki çiftçiler daha fazla riziko ile karşı karşıyadırlar. Bununla beraber hiç dolu düşmeyen yörelerde bile bazı yıllar büyük zararlar yaratan yağışlar görülebilir. Bu nedenle hiçbir yer yoktur ki dolu tehlikesi ile karşı karşıya bulunmasın.

Dolunun yaratacağı zarar yağışın süresine, dolu tanelerinin iriliğine, sıklığına, ürünün yetiştirme devresinin başında veya sonunda oluşuna ve doluya dayanıklılık derecesine göre değişir. Fakat sigortacılar yalnız dolunun yarattığı kantitatif zararları karşılarlar. Buna karşılık kalite zararlarını ödemezler. Bu da altından kalkılamıyacak kadar büyük bir maddî yükten kaçınmak amacıyla.

Hemen her ürün doluya karşı teminata alınabilmekle beraber, bazı ülkelerde bu alanda birtakım kısıtlamalara gidilmiş ve ülkenin tarımsal ve ekonomik yapısıyla ilgili olarak sadece bazı ürünlerin sigorta kapsamına alınması kabul edilmiştir. Fakat genellikle dolu sigortası uygulamasının ilk yıllarda yapılan bu kısıtlamalar, zamanla kaldırılmaktadır.

Dolu sigortası yapılan ürünlerin de bazen tamamının teminata alınmadığı görülür. Örneğin, bağlarda sadece üzümün, şeker pancarında şeker yumrusunun zararlarının tazmin edilmesi gibi.

Bütün bunların yanısıra bir ürünün sigorta edilebilmesi için, büyümüş ve toprak üzerine çıkmış bulunması, bakımsız, hastalıklı veya daha önceden dolu yağışına uğramamış olması lâzımdır.

Ürünlerin yangına karşı sigortaları ise ya tarladaki yetiştirme devresinde veya hasadı yapıldıktan sonra olabilir. Policede uygulanan hususi şartlar ürünün cinsine, tarlanın demiryollarına olan uzaklığına v.b. ye göre değişir.

Burada yangının çıkış nedeni de önemlidir. Yıldırım düşmesi, ürünün kendisine kızışarak parlaması gibi hallerde tazminat verilirken, yer sarsıntısı, ihtilâl, savaş, v.b. gibi durumlarda çıkan yangınlar sigorta kapsamına alınmamaktadır.

2 — Birkaç tehlikeye karşı sigorta dünya ülkeleri arasında dolu sigortası kadar yaygın değildir Burada esas, ürünlerin yalnızca bir tehlikeye karşı değil, iki ve daha fazla tehlikelere karşı teminata alınmasıdır. Sigortaya konu olan bu tehlikeler de ülkelerin doğal, sosyal, ekonomik yapılarına v.b. ye göre değişir. Örneğin, Yunanistan ve Bulgaristan'da dolu ve don sigortalananırken Yugoslavya'da bir tek polise ile dolu, yangın ve geç donlar teminata alınmakta, Amerika Birleşik Devletlerinde ise bu uygulama iki türlü olmaktadır. Ya dolu ve yangın sigortaları beraber yapılmakta veya isteyen ürününü bütün hava tehlikelerine karşı —dolu, don, kuraklık, fazla sıcaklık, fazla yağış, rüzgâr ve yangına— karşı sigorta ettirebilmektedir.

Şüphesiz ki tek bir tehlikeye karşı sigorta yaptırmak yerine ürünü iki ve daha fazla tehlikeye karşı teminata almak üretici açısından daha büyük bir emniyet tedbiridir. Ancak bu sigorta için bundan önce bahsedilen tek bir tehlikeye karşı sigortadan ödenenden daha büyük bir prim ödemek gerektiği gibi, o ülkedeki istatistik ve diğer ön verilerin de bu kabil sigortaların uygulanabilmesi için yeterli olması lâzım gelmektedir. Örneğin, doğal koşullar, adı geçen tehlikelerin sigortalanmasını zorunlu kılsa bile, bu sigortanın uygulanabilmesi için istatistiklere dayanan birtakım ön çalışmalar yoksa, uygulamaya geçilemez.

Aynı şekilde sigorta edilen ürünler de buna bağlı olarak birtakım kısıtlamalara tabî tutulmaktadır. Örneğin, A.B.D. de bütün meteorolojik tehlikelere karşı yapılan sigorta ile, sadece soya fasulyesi ve tanesi için yetiştirilen mısır teminata alınmaktadır. Yugoslavya'daki uygulamada da gene ürünler arasında bir seçim yapılmış olup, buğday, bağ, tütün, meyve ağaçları, söğütlük v.b. gibi belirli bazı ürünler sigorta edilmektedir. Yunanistan'da ise bütün ürünlerin dolu ve dona karşı sigortası mecburi tutulmuştur.

Yukarıda adı geçen devletlerin —A.B.D. hariç — hepsinde bu sigortalar devlet eliyle yürütülmekte ve esas itibariyle çiftçilere yardım gayesi en ön plânda tutulmaktadır. A.B.D. de ise meteorolojik tehlikelere karşı sigorta yapan şirketler gene devlet tarafından desteklenmektedir. Halbuki tek bir tehlikeye karşı yapılan sigortalar genellikle her ülkede hususi sigorta şirketleri, sigorta kasaları veya kooperatifler eliyle yürütülür.

3 — Bütün tehlikelere karşı sigorta uygulaması ise diğerlerine oranla çok yenidir ve yalnız A.B.D., Japonya, Kanada ve Seyland'da yapılmaktadır.

Bu sigortada ürün, her türlü meteorolojik olaya, bitki hastalık ve zararlılarına karşı teminata alınmaktadır. Ancak bu sigorta şeklinde zarar olasılığı yüksek olduğundan, uygulamalar hep devlet eliyle olur. Bundan başka her ürün sigortalanmamakta, hele uygulamanın ilk yıllarında mutlak bir kısıtlama yapılmaktadır. Örneğin A.B.D. de ilk yıl buğday sigortalanmış, sonra pamuk ve daha sonraki yıllarda diğer ürünler de teminata alınmıştır. Buna karşılık, örneğin Seylan'da halen yalnız çeltik sigorta edilmektedir.

Devlet bu sigortanın uygulanmasını üzerine aldığı gibi, bunun yanısıra bazı yükümlülükler de kabullenmiştir. Şöyle ki A.B.D. de bu sigortanın kuruluş sermayesi devlet tarafından ödendiği gibi, yıllık işletme ve idare masrafları da gene devletçe karşılanmaktadır. Japonya'da ise gene devlet kuruluş sermayesinin yarısını verdiği gibi yıllık idare masrafları ve primlerinde bir kısmını öder. Kanada'da gene devlet primlere ve idare masraflarına katılmaktadır.

Hiç kuşkusuz diğer sigorta şekillerine göre daha çapraşık ve karışık olan bu sigortanın uygulanması, geniş istatistiki bilgi ve araştırmaları gerektirmektedir. Ayrıca, başlangıç yıllarında tecrübelerin azlığı ve yapılan çeşitli hatalar, büyük zararlarla karşılaşılmasına sebep olabilir. Çalışmalara başlarken bütün bu hususlar dikkate alınmalıdır. Dikkatli ve sabırlı bir uygulama çiftçilerin güven içinde çalışmasını daha dengeli bir hayat düzeyine kavuşmasını, üretimi artırma olanağı

bulmasını sağlar. Bu bakımlardan, bütün tehlikelere karşı yapılan ürün sigortalarının hem çiftçiler, hem ülke ekonomisi açısından büyük yararları vardır.

2 — Hayvan sigortaları :

Hayvan sigortaları uygulaması ise daha değişik bir karaktere sahiptir. Et süt, yün, deri gibi ürünlerinde ve çeki gücünden faydalanılan hayvanların çeşitli tehlikelere karşı sigortalanması, birçok ülkede çiftçiler tarafından büyük ilgi ile karşılanmıştır. Çünkü çok kârlı bir çalışma alanı olabilen hayvancılık, o ölçüde de rizikoludur. Herşeyden evvel birer canlı varlık olan hayvanlar, daima ölüm, kaza, hastalanma, verimden düşme gibi tehlikelerden dolayı zarar görebilir bunun yanı sıra diğer mallar gibi çalınma, kaybolma, yanma ve benzeri tehlikelerle de karşılaşabilir. Bu nedenle çiftçiler her zaman için birtakım belirsizliklerle karşı karşıyadır ve korunmaya muhtaçtır.

Hayvan sigortaları da ürün sigortalarında olduğu gibi çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Bizim için en iyi sınıflandırma şekli hayvanların kullanılma şekillerine göre yapılanıdır. Buna göre hayvan sigortaları, 1) iş, irat ve damızlık hayvanların sigortası, 2) kasaplık hayvanların sigortası olarak gruplara ayrılabilir.

1 — İş, irat ve damızlık hayvanların sigortası bütün dünyada yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. Bu gruba giren hayvanlar at, katır, sığır, koyun, keçi, domuz, köpek ve kümes hayvanlarıdır. Ancak bu sigortaların tarım sigortaları arasında incelenmesi için adı geçen hayvanların işletme içinde tarımsal amaçlarla kullanılması gerekir. Örneğin, süs ve zevk için beslenen köpeklerle yarış ve binek atlarının sigortası tarım sigortaları arasında incelenemez.

İş, irat ve damızlık hayvanlarının sigortaları da kendi aralarında uzun ve kısa süreli olarak ayrılabilir. Uzun süreli sigortalar hayvan hayat sigortası, kısa süreli olanlar ise mer'a, kastrasyon, nakliye, gebelik ve döl sigortalarıdır.

Bunlardan hayvan hayat sigortası bir veya birkaç yıl süreli olmaktadır. Sigortalı hayvanın kontrat süresi içinde hastalık veya kaza sonucu ölmesi halinde mukavele gereğince sigorta yaptıran hayvan sahibine mukavelede kararlaştırılan tazminat bedeli ödenir. Yalnız sigorta anlaşması yapılırken hayvanın sağlam olması lâzımdır.

İş, irat ve damızlık hayvanların tümüne (kümes hayvanları hariç) hayat sigortası uygulanabilir. Ancak hayvanın sahibi anlaşmayı imzalarlarken, sigortalı hayvanından başka (aynı cinsten) hayvanı olup olma-

dığını da beyan etmek zorundadır. Böylece sigorta yaptıran şahsın herhangi bir şekilde hile yapmasına engel olunma amacı güdülmektedir. Hatta Fransa ve İngiltere'de sigortalı, aynı cinsten bütün hayvanlarını sigortalatmağa mecbur tutulmaktadır. Bunun yanısıra hayvanların yaşlarında da bazı kısıtlamalar söz konusudur. Sigorta, her ülkede, her hayvan için belirli yaşlarda başlamakta ve bir yaştan sonra hayvanlar artık tazminata alınmamaktadır. Kısa süreli sigortalar ise birkaç gün veya birkaç ay süre ile yapılırlar. Örneğin, gebelik ve döl sigortalarında yavrunun doğumu, mer'a sigortasında hayvanın mer'adan dönüşü, nakliye sigortasında hayvanın gönderileceği yere varması ile sigorta mu-kavelesi sona ermektedir. Bu bakımdan hayat sigortalarına oranla teminata alınan rizikolar daha sınırlı, bu nedenle sağladığı yarar da daha kısıtlıdır.

2 — Buraya kadar belirtilen iş, irat ve damızlık hayvanların sigortaları yanında bir de kasaplık hayvan sigortası vardır ki, esas itibariyle diğerlerinden farklıdır. Bu sigorta kasaplık olarak yetiştirilen hayvanların mezbahalarda kesiminden sonra etlerinin hastalıklı çıkması ve insan sağlığı yönünden bu etlerin kısmen veya tamamen müsaderesi rizikosuna karşı yapılır. Çünkü, büyük emek ve masrafla yetiştirilen hayvanların hastalıklı görünmesi, o hayvan için sarfedilen çabaların boşa gitmesi anlamına gelmektedir ki hayvancılığı olumsuz yönden büyük çapta etkiler. Bu nedenle, birçok Avrupa ülkesinde kasaplar ve hayvan yetiştiricileri bu sigorta dalına büyük ilgi göstermekte, hatta Almanya'da devlet bu sigortayı mecburi tutmaktadır. Ancak sigortanın yapımından hemen sonra hayvanın kesime gitmesi gerekir. Aksi takdirde sigortanın yapımından birkaç hafta sonra kesilen hayvanların hastalıklı çıkması halinde sigortacı tazminat ödemez.

Tarım sigortalarının kapsamına ürün ve hayvan sigortalarının yanısıra yangın sigortaları da girer. Bütün çiftlik alet ve makinaları, çiftlik binaları, tarla ve ambardaki ürünler yangına karşı sigorta edilebilir. Fakat bu sigortanın tarımsal nitelikte olmayan malların sigortasından önemli bir farkı bulunmadığından, genel anlamdaki yangın sigortaları ile bir arada ele alınabilir.

Buraya kadar tarım sigortalarının ne olduğu, anlam, kapsam, ve önemi kısaca ortaya konuldu. Yurdumuzun bir tarım ülkesi olması nedeniyle ziraî sigortalar bizim için diğer birçok ülkeden daha fazla önem taşımaktadır. Bu bakımdan Türkiye'de ziraî sigorta uygulamaları ve çiftçinin güvenliğini ve ekonomik dengesini sağlamada büyük etkisi olacak bu uygulamanın genişletilmesi için alınması gereken tedbirleri ele almak faydalı olacaktır.

Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları :

Türkiye'de tarım sigortalarına duyulan ilgi 1920,lerde kendisini göstermeğe başlamış, yabancı ülkelere uzmanlar getirtilerek Türkiye,de nasıl bir tarım sigortası uygulanmasının daha uygun olacağı onlara inceletirilmiştir. Daha sonraki yıllarda da bu konuda küçük çapta bazı araştırmalar yapılmış, raporlar hazırlanmış, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmak üzere kanun tasarıları kaleme alınmıştır. Fakat tarım sigortaları ve taşıdığı öneme devletin ve kamu oyunun dikkatini çekmek olanağı bulunamamıştır.

Bu alandaki gereksinmesinin varlığı sonunda kendisini göstermiş ve 1957 yılında ilk defa Şeker Sigorta A.Ş., 1960 yılında da Başak Sigorta A.Ş dolu sigortası yapmağa başlamıştır. Gene 1960 yılında adı geçen her iki şirket de hayvan sigortaları dalında da faaliyete geçmişlerdir.

Ancak çiftçilerimizin tarım sigortalarının önemi hakkında yeterli bilgisinin olmayışı, uygulanmakta olan tarım tekniğinin ilkelliğinden dolayı verim düzeyinin genellikle çok düşük oluşu, çiftçilerimizin kültürel ve ekonomik durumunun sigorta işlemlerine girişmeğe uygun olmayışı, bunların yanısıra istatistiki verilerin ve tapu kayıtlarının eksikliği, yetişmiş sigorta personelinin yokluğu ve yaygın bir sigorta sisteminin geliştirilmesi için gerekli malî kaynakların bulunamamış olması gibi nedenlerle yurdumuzda tarım sigortaları alanında arzu edilen gelişme sağlanamamıştır. Halen ekili-dikili alanlarımızın ve hayvan varlığımızın yalnızca % 0,2'si sigorta ettirilmiş durumdadır. Sigortalı sayısının bu kadar düşük olması az önce belirtilen etkenler nedeniyledir.

Tarım sigortalarının diğer sigorta branşlarına oranla daha fazla riziko taşıyan bir sigortalı kitlesine hitap etmesi, bu alandaki tecrübelerin yetersiz oluşu ve fazla kârlı bir branş olmaması, sigorta şirketlerinin tarım sigortalarına eğilmesini engellemektedir. Ayrıca, şirketler - ekonomik bir prensip olarak - kâr gayesiyle çalıştıklarından, tarım sigortalarına ikinci derecede önem vermektedirler.

Esasen, halen yapılmakta olan dolu sigortaları çiftçinin sigorta ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. Çünkü ülke tarımını tehdit eden tehlikeler çok fazladır ve bunların birçoğu da dolununkinden daha büyük zararlar yaratmaktadır. Bu bakımdan dolu sigortasından çok, bütün tehlikelere karşı yapılan bir ürün sigortası uygulamasına başlamak, çok yerinde bir atılım olur.

Türkiye'de Tarım Sigortası Çalışmalarına Verilecek Yön:

Yurdumuzda tarım sigortası çalışmalarının pek kısa bir geçmişe sahip olduğu ve kırsal alanda yaşayıp geçimlerini tarıma bağlamış ki-

İlelerin de genellikle kadercî bir tutumla işlerini olurlarına bıraktıkları dikkate alınır, yeterli bir sigorta korunması sağlamak için en güçlü organ olarak devletin konuya el atması gerekir.

Devletin sağlayacağı destek hangi yönlerde olabilir. Nasıl bir çalışma yolu tutularak en yararlı sigorta sistemi kurulabilir?

Herşeyden önce bugün yapılmakta olan hayvan sigortalarının devamı, bunun yanı sıra - bitkisel ürünlerin verimleri ortalama verimin altına düştüğünde meydana gelecek zararı tazmin edecek - bir ürün sigortası uygulamasına başlamak gerekir. Çünkü çiftçilerin karşı karşıya buldukları tehlikeler çok çeşitlidir ve her bölge çiftçileri değişik tehlikelere karşı teminat istemektedirler. Bu isteklerin gerçekleşmesi ancak ürün sigortası ile olur.

Tarım sigortası çalışmaları çeşitli kuruluşlar eliyle yürütülebilir. Her ülkenin doğal, sosyal, ekonomik, hukukî v.b. koşulları değişik olduğundan, uygulanan sigorta branşları kadar, bu işleri yürüten kuruluşların hukukî yapıları da farklıdır. Devletlerin bu konuya verdikleri önem, çiftçiliğin eğitim dereceleri v.b. etkenlerle, bu kuruluşlar ya kamu kuruluşu, ya kooperatifler veya karşılıklı yardım kasaları, yahut da Anonim Şirketler olmaktadır.

Ülkemizde Anonim Şirketler eliyle yürütülen tarım sigortası çalışmaları, ürün sigortası yapılması halinde, aynı başarı ile yürütülemez. 20. yüzyılın ilk yarısında A.B.D. de bu alanda bazı atılımlar olmuş ama başarı sağlanamamıştır. Halen A.B.D., Kanada, Seylân ve Japonya'da başarı ile uygulanan ürün sigortalarının yöneticisi ilk üç ülkede doğrudan doğruya devlet, sonuncusunda ise devletin denetimi altındaki sigorta kooperatifleridir.

Demek ki çeşitli ülkelerde yapılan denemeler, bu çalışmaların devlet eliyle yürütülmesinin gereğini kesin bir şekilde ortaya koymuştur. Geriye, başarılı bir uygulama için çok önemli olan yeterli sayıda sigortalının sigortaya katılmasının temini sorunu kalmaktadır. Bunu sağlamak birçok durumlarda çok güç olduğundan, bazı ülkelerde mecburî sigorta yapılması yoluna gidilmiştir. Fakat mecburi sigortaların da bazı sakıncaları olabilir.

Konuyu ülkemiz açısından ele aldığımızda, herşeyden önce tarım sigortalarının çiftçilerimiz arasında bilinen bir kavram olmadığını ve mecburi bir uygulamanın (ve buna bağlı olarak primlerin çiftçiden toplanmasının) yeni bir vergi konulmuş gibi tepkiyle karşılanması söz konusudur.

Bunun yanısıra mecburi sigortanın daha başka sakıncaları da bulunmaktadır. Örneğin, bu durumda, ağır rizikolar taşıyanlar da, fazla riziko ile karşılaşmayanlar da aynı şekilde sigortanın menfaatlarından yararlanacaklardır. Bunun, fazla tehlike altında çalışmayan çiftçide hoşnutsuzluk yaratması ihtimali büyüktür. Ayrıca, nasıl olsa tazminat alacağını bilen sigortalıların, sigortalı mallarını korumaya itina etmemeleri de düşünülebilir. Bir de, burada dikkat edilmesi gereken husus, devletin yapmış olduğu sınıflandırmalar üzerinde hassasiyetle durması, kurulmuş bir düzen üzerinde, hep aynı esaslar dahilinde çalışmalara devam etmeyip, daima daha iyi sınıflandırmalar yapmak için elde edilen bilgileri değerlendirmeğe önem vermesi gereğidir.

Bu engelleri ortadan kaldırdıktan sonra, mecburi sigortanın uygulanamaması için hiçbir sebep kalmaz. Hukuki yönden de, fertler ve sonuç olarak millet açısından yararlı olacak bir hususun mecburi tutulmasında kanunca hiçbir sakınca yoktur ve olmaması da gerekir.

Bütün tehlikeleri kapsamına alan bir ürün sigortasının, ilk denemeyıllarında, yurt çapında değil de, sadece bazı yörelerde uygulanmasında büyük fayda vardır. Böylece, hem tecrübe kazanılmış, hem de altından kalkılamıyacak kadar büyük zararlarla karşılaşmanın önüne geçilmiş olur.

Uygulamanın ilk başlayacağı bölge, yeterli verilerin toplandığı ve bunların sigorta çalışmalarında kullanılabilecek şekilde değerlendirildiği yöreler olabilir. Önce hangi bölgedeki hazırlıklar tamamlanmışsa, sigortaya oradan başlanabilir. Fakat, bu, bölgedeki her işletmenin sigortaya kabul edilebileceği anlamını taşımaz. Yetkililer, ilk yıllarda, çok büyük rizikolar taşıyan işletmelerin sigortalanmasını tavsiye etmemektedirler. Ancak, devlet bu konuda büyük bir fon ayırırsa bu kabil işletmeleri de teminata almak mümkündür.

Aynı şekilde, sigortanın uygulanacağı yörelerde idarî teşkilâtın da yeterli olması lâzımdır. Bu sayede çalışmaların analizinin yapılması, verim ve hasar hakkında **istatistiklerin saptanması** mümkün olur.

İlk plânda sigortalanabilecek olan ürünler, muhakkak ki, verim ve hasar durumları hakkında en fazla bilginin toplanmış olduğu ürünler olacaktır. Bu bakımdan, **peşin olarak**, önce şu ürünlerin sigortalanması daha uygun olur gibi bir tez ileri sürmek doğru olmaz. Fakat, teorik olarak, önce her bölgede yetiştirilen hububatın veya milli ekonomi açısından önem taşıyan tütün, pamuk, üzüm gibi ürünlerin ele alınması düşünülebilir. Yalnız, daha ilk yıldan çok sayıda ürün için teminat vermeğe başlamak, ihtiyatsızlık olur. Nitekim, bütün tehlikelere karşı ürün sigor-

tasının en iyi bir şekilde uygulandığı A.B.D.'de, ilk yıl buğdaya karşı teminat verilmiş, daha sonraki yıllarda, sırasıyla, pamuk, keten, mısır, tütün, v.b. de sigorta kapsamına alınmıştır. Japonya'da gene, memleketlerinin doğal yapısı da göz önüne alınarak, teminata alınan ürünlerin cinsleri zamanla genişletilmiştir. Bizde de çalışmalara bu şekilde belirli ürünler üzerinde başlanması en uygun yol olacaktır.

S o n u ç

Buraya kadar anlatılanlardan Türkiye'de ziraat sigorta ihtiyacının büyüklüğü ortaya çıkmaktadır. Hem bir tarım ülkesi olup, hem de tarımsal sorunların hallinde büyük çapta yardımcı olabilecek bir sistemi ihmal etmek önemli bir kayıptır. Halbuki, tarımın yurt ekonomisi içindeki yeri Türkiye'deki kadar mühim olmayan birçok ülke, ziraat sigorta çalışmalarını daha yıllar önce geliştirmişlerdir. Bunlar arasında A.B.D., Bulgaristan, F. Almanya, Japonya, Rusya, Yugoslavya, Yunanistan v.b. yi sayabiliriz. Bu ülkeler kendi ekonomik bünyelerine uygun olarak hazırladıkları kanunlarla bu işi sağlamışlardır. Teminata alınan rizikolar da her ülkede ihtiyaca göre değişmektedir.

Yurdumuzda da bu konunun uzun seneler evvel ele alındığı bilinmektedir. Fakat bugüne kadar müsbet hiçbir gelişme olmamış, halen ziraat sigorta yapmakta olan iki şirket de, bu işe tamamen kendi teşebbüsleri ile girmişlerdir. Yalnız bu kadar kapsamlı bir meselenin şirketler eliyle başarılması imkânsızdır denilebilir. Mutlaka devletin bu işi ele alması gerekir. İkinci Beş Yıllık Plânda bu konuya yer verilmiş olup, 1968 - 1972 devresinde ziraat sigorta sisteminin kanun yardımıyla geliştirileceği ön görülmüştür. Ancak bu devre içinde bu alanda hiçbir atılım yapılmadığı gibi, Üçüncü Beş Yıllık Plân Dönemi hazırlıkları sırasında D.P.T. nin isteği üzerine tarım sigortaları konusunda Dr. Gülcan Eraktan ve Mete Başcı tarafından bir rapor düzenlenerek teşkilâta sunulmuş, fakat Üçüncü Beş Yıllık Plânda gene de «Tarım Sigortaları» bahsine değinilmemiştir.

Ziraat Odaları Birliği tarım sigortaları konusunda bir kanun tasarısı hazırlamaktadır. Fakat Ziraat Mühendisleri Odası'nca bu alanda yapılan herhangi bir çalışma ve yayın yoktur. Memleket tarımı ve tarımcıları üzerinde söz sahibi bir kuruluşun bu tutumu bir ihmal olarak nitelendirilmesi bile, herhalde şimdiye kadar konuya gerekli önemin verilmediğini kabul etmek gerekir. Temennimiz bundan sonra, bu konudaki çalışmaların hız kazanması ve tarım sigortalarına yurt ekonomisi açısından lâzım olduğu önemin verilmesidir.

HUBUBAT TEKNİK KONGRESİ
(26 - 27 Ocak 1972 KONYA)

Ziraat Mühendisleri Odası ile Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin müştereken düzenledikleri ilk hububat teknik kongresi 26 - 27 Ocak 1973 tarihleri arasında KONYA İl Kitaplığında yapılmıştır.

Gerek hububat ziraatinin yurt ekonomisindeki önemi ve gerekse Konya gibi ekim sahası ve istihsal yönünden en büyük hububat yetiştirme merkezinin kongre mahalli olarak seçilmiş olması nedeni ile kongre büyük ilgi görmüştür.

Kongreye, Tarım Bakanı, Köy İşleri Bakanı, Parlamento üyeleri, Konya Valisi, Üniversite Temsilcileri, Tarım ve Köy İşleri Bakanlık temsilcileri TRT, Basın temsilcileri ile Çiftçi, Sanayici ve Tüccarlar katılmışlardır.

Kongre, Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Sayın Cemil Kaleli'nin konuşması ile açılmış ve Prof. Osman Tosun'un Başkanlığa seçilmesinden sonra Konya Valisi, Tarım Bakanı ve Ziraat Odaları Başkanının açış konuşmaları ile devam etmiştir.

Konya Valisi Sayın İhsan Tekin konuşmasında; Konya İlinin Türkiye Ziraati içerisindeki yerine ve önemine değinerek, gerek ekim alanı ve gerekse üretim yönünden büyük bir potansiyele sahip olduğunu, hububat ziraatini geliştirmek ve üretimini artırmak için geniş çapta faaliyet gösterildiğini, ancak bu konuda bölgede ciddi problemlerin halen çözüm beklediğini, bu kongrede sunulacak tebliğlerin problemlerden bir kısmına çözüm getireceğine olan inancını belirtmiştir.

Tarım Bakanı Sayın İlyas Karaöz, daha ziyade Türk Tarımını bütünüyle ele alarak aşağıdaki konuşmayı yapmıştır.

Sayın Başkan, değerli parlamenterler, Türk Çiftçisinin değerli temsilcileri, Türkiye Hububatı Kongresinin çok muhterem üyeleri; Sinesinde 7000 den fazla Ziraat Yüksek Mühendisini barındıran Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası ve Ziraat Odaları Birliği tarafından tertiplenmiş bu

lunan «Hububat Kongresi'nde bulunmaktan büyük bir bahtiyarlık duy-
maktayım. Sözlerime başlamadan önce hepinize saygı ve sevgilerimi su-
nuyorum.

Değerli temsilciler, hepinizin bildiği gibi Türkiye tarımında hubu-
bat ekim alanı, üretim miktarı ve milli ekonomimize katkısı yönünden
ürün gurupları içerisinde çok önemli bir yer işgal etmektedir. 1971 yı-
lında hububat çeşitlerinin toplam ekiliş alanı 13.324.700 hektara ulaşmış-
tır. Bu alandan elde edilen toplam üretim miktarı ise 20.789.000 tondur.
Aynı yıl nadas hariç tarla mahsulü yetiştirilen saha ise 15.696.000 hek-
tardır. Hububata ayrılan saha genel tarla bitkileri ekim sahasının %84.8
ine tekabül etmektedir. Bilhassa yıllık ortalama yağışı 400 mm den az
olan Orta Anadolu — Güneydoğu Anadolu ve Trakyanın denizden uzak
bulunan kısımları, sulama imkanlarından mahrum olan sahaların değer-
lendirilmesi hububat ziraati ile mümkün olmaktadır. Başta halkımızın
beslemesi ve hayvan yemi olarak hububat en büyük gıda kaynağıdır. Ay-
rıca bazı hububat çeşitleri sanayinin ham madde ihtiyacını da karşıla-
maktadır. Nüfusumuzun ana besin kaynağı ekmeğin ham maddesi olan
buğdayın emniyet altına alınması için Bakanlığımızca «Buğday Araştır-
ma ve Geliştirme» projesi hazırlanmış ve bu projenin uygulanmasına
geçilmiş bulunmaktadır. Konya'da dahil 25 ili kapsayan bu projenin uy-
gulanması ile dekar başına verim artırılarak teknolojik vasıfları yüksek
olan türler yetiştirilecektir. Arkadaşların bildiği üzere 1971 yılında geç-
miş yıllara nazaran en yüksek tarım üretimini elde edilmiş ve büyüme
hızı % 11.8 olmuştur. 1968 - 72 yıllarını kapsayan 2. plân döneminde ta-
rımın yıllık ortalama büyüme hızı % 3.7 olacağı tahmin edildiği halde
1971 ve 1972 yılları ortalama büyüme hızı % 5.5 e ulaşmıştır. 1968 sabit
faktör fiatları ile tarım sektörünün gayri safi milli hasılaya katkısı
35.615.000.000 liraya balığ olmuş ve bu miktar gayri safi milli hasılanın
% 28.4 nü teşkil etmiştir. Cari faktör fiatları ile tarımın gayri safi milli
hasılaya katkısı aynı yıl için 48.835.700.000 TL. olmuş ve artış hızı % 4.1
e ulaşmıştır.

Tarımsal üretimin değer itibariyle 1972 yılında % 61.9 u bitkisel
üretimden, % 34.6 sı hayvansal üretimden, % 0.6 sı su ürünlerinden,
% 2.9 u orman ürünlerinden elde edilmiştir.

Değerli başkan ve delegeler, 1973 - 1977 yıllarını kapsayan 3. cü plan
döneminde gayri safi yurt içi hasılda 88 milyon liralık bir artış öngö-
rülmüştür. Bu artışın % 12 si tarım sektöründen sağlanacak ve bunun
için de tarım sektörü üretiminin yılda ortalama % 4.5 artması icab ede-
cektir. Tarım sektörünün gayri safi yurt içi hasıladaki payı 1977 de % 23
e düşerken sanayi sektörünün payı % 23 iken, % 27 olacaktır, bununla

beraber tarım sektörünün gayri safi yurt içi hasıladaki payı 1971 fiyatları ile mutlak değerler olarak artmaya devam edecek, 1972 de 46.4 milyar lira iken 1977 de ise 55.700.000.000 lira olacaktır. 281 milyar liralık toplam sabit sermaye yatırımlarının % 11,7 si yani 33 milyar TL. sı tarım sektörüne tahsis edilecektir. Tarım sektörüne ayrılan 33 milyar liranın % 43,1 toprak ve su kaynaklarına % 33,8 traktör, makina ve ekipmanların alınmasına ayrılacaktır. Malumları olduğu veçhile bu oran 1. plan döneminde % 15,2 olarak tesbit edilmiş ve gerçekleştirmeler de sırası ile % 15,3, % 11,8 olmuştur. Tarım sektörü diğer sektörlerle net kaynak aktarabilecek güce kavuşturulacaktır. Bunun için tarımsal üretimde verimlilik artırılacak ve tarımının hava şartlarına bağıllığını asgari seviyeye indirecek ürün çeşitlerinin yetiştirilmesi ve tekniğin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Değerli arkadaşlarım, dengeli besleme yönünden iç talebin gerekli kıldığı ürünler ile ihraç potansiyeli bulunan ürünlerin yetiştirilmesine ve hayvancılığa önem verilecek, verimliliğin artırılması için teknolojik gelişmelerden istifade edilecek, toprak muhafaza ve sulama yatırımlarına ağırlık verilecektir. 3 beş yıllık plân döneminde 1971 fiyatları ile yıllık ortalama artışlar olarak bitkisel üretimde % 4, hayvan ürünlerinde % 5 oranında, orman ürünlerinde % 19,1 ve su ürünlerinde % 8,4 artış öngörülmüş bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım 1971 yılında Türkiyemizde işlenen arazi 27.235.000 hektardır. Bunun 13.324.000 hektarını hububat 536.00 hektarını baklagiller, 2.432.000 hektarını endüstri bitkileri ve yağlı tohumlar 1.789.000 hektarını meyvelikler, ve zeytinlikler, 451.000 hektarını sebzeler ve 110.000 hektarını yem bitkileri teşkil etmektedir. Böylece her sene ekilen toprakların toplamı 18.642.000 hektara baliğ olmaktadır. Bundan başka 8.603.000 hektar nadas arazisi bulunmaktadır. Nadasla beraber her yıl işlenen topraklarımızın sahası biraz önce ifade ettiğim şekilde 27.245.000 hektardır.

Değerli arkadaşlarım, burada bir gerçeği ifade etmek isterim. Tarımsal üretimi her memlekette hava şartlarının etkisi altındadır. Ancak bunun olumsuz etkisi tarımdaki entansite ve modern teknolojinin uygulanma derecesi ile her memlekette değişik değişiktir. Bununla beraber tabiatın olumsuz etkilerini tamamen bertaraf etmek mümkün değildir. Tabiat şartlarının memleketimizdeki olumsuz tesiri daha çok yağışla kurak bölgelerimizde sulamanın artırılması ile kabil olacaktır. Hepinizin bildiği gibi verimin artırılması ve tarımımızın hava şartlarına bağıllığını en büyük ölçüde azaltacak başlıca faktör olan sulamanın

memleketimiz için ehemmiyeti çok büyüktür. Sulama ile hem kullanılan diğer girdilerden daha büyük ölçüde istifade etmek mümkün olacak hemde nadasa son verilerek her sene ve daha garantili mahsul olmak imkân dahiline girecektir. Ayrıca sulama ile tarımımızın üretim potansiyelini memleket ihtiyaç ve ekonomisinin icaplarına göre düzenlemek ve üretimde istikrar sağlamak mümkün olacaktır. 1972 yılında 53.105 hektar arazinin sulanması imkân dahiline girmiş ve böylece sulanabilen arazi miktarı 1.939.000 hektara ulaşmıştır. 24.471.000 hektar tarım arazisinin 8,5 milyon hektarının sulanması mümkün görülmektedir. Ve halen % 7,1 yani biraz önce ifade ettiğim gibi 1.939.000 hektar sulanmaktadır. 3. plân döneminde 540.000 hektar arazi yeniden sulamaya açılacak ve bunun 1973 yılına isabet eden kısmı 120.000 hektar civarında olacaktır.

Değerli arkadaşlarım vaktinizi fazla almak istemiyorum. Bu kısa maruzatımdan sonra Türk çiftçisi için alınmış olan ve yakında T.B.M.M. ne takdim edilecek olan bir konudan bahsetmek istiyorum. 1973 yılı icra programında 417. tedbirin (i) bölümünde çiftçinin tarımsal üretimini tabii olaylara karşı korunmasını sağlamak amacıyla geliştirilecek sigorta sistemine temel olacak teknik araştırmalar yapılacaktır. Bu geliştirilinceye kadar özel bir fonun kurulması sağlanacaktır. Muhterem arkadaşlarım hepinizin bildiği gibi memleketimizde zirai sigorta uygulaması mevcut bulunmamaktadır. Zirai sigorta uygulamasına geçebilmek için çalışmalarımız devam etmektedir. Ancak bu uygulamaya geçmeden önce zirai risklere yardımcı olmak ve tabii afetlerden sık sık zarar gören Türk çiftçisine zamanında yardımcı olabilmek için bir fon edilme cihetine gidilmiş bulunmaktadır. Ümit ediyorumki, bu dönem içerisinde bu kanun tasarısı kanunlaştığı takdirde Türk çiftçisine ve dolayısıyla zirai sigorta geçmeye büyük bir yardım sağlanmış olacaktır. Sözlerime son verirken bu toplantıyı tertip eden Ziraat Mühendisleri Odası ve Ziraat Odaları Birliğine teşekkür eder bu kongrede sunulacak olan tebliğlerin, konuşmaların zabıtlarının Bakanlığımıza iletilmesini sayın başkandan ve oda yöneticilerinden rica ederim. Burada sizlere sunulacak olan tebliğler tatbikatta bize ışık tutacaktır, bu vesile ile hepinize saygılar sunarım.

Ziraat Odaları Birliği Başkanı Sayın Saadettin Karacabey, yaptığı konuşmada, Türkiye Hububat çiftçisinin dertlerine temasla, hububat yetiştirilen bölgelerde yaşayan nüfusun bir kısmının sanayi sektörüne aktarılmasının gerektiğini ve bu bölgelerde geniş araziler üzerinde ziraat yapmanın zaruretine inandığını, çiftçi elindeki toprağın değerlendirilmesi için mutlak suretle mekanizasyonun gerektiğini, hertürlü sulama imkânlarından faydalanılarak, sulama şebekesi içerisine alınmasına,

çiftçinin iyi tohumluk ile teşhisinin ve kredisinin temin edilmesinin zarureti belirtmiştir.

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Sayın Cemil Kaleli; Kongrenin amacının, Türkiyede ilk defa Devlet adamı, parlamenter Bilim adamı ve yöneticileri, türk çiftçisi, sanayi erbabı ve Tüccar ile bir araya getirerek, hububat sorunlarına bir çözüm şekli bulmak olduğunu ifadeyle Türkiye de bugüne kadar belirli bir tarım politikasının olmasının mümkün olmayacağını belirtmiştir.

Kalkınma dönemi içerisinde tarım sektörüne önem verilmesini, bunda geç kalınırsa bütün dünyayı tehdit eden açlık sorunun Türkiye de de büyük bir tehlike olacağını, ve bunun bir defa daha bu kongrede dile getirilmesinin bir görev olduğuna işaret etmiştir.

Program gereğince iki gün devam eden kongrede, aşağıdaki bildirilen hizalarında gösterilen konuşmacılar tarafından kongreye sunulmuştur.

- 1 — Hububatın Türk ekonomisindeki önemi : Dr. Kemal Kaptan (Tarım Bakanlığı)
- 2 — Kışlık tahılların gübreleme metodlarıyla ilgili Araştırma Sonuçları : Prof. Dr. Osman Tosun (A.U.Z.F.)
- 3 — Kışlık Tahılların Ekim Metodları ile ilgili Araştırma Sonuçları » » » »
- 4 — Nadas işleme Metodları Araştırma sonuçları : » » » »
- 5 — Nadas Alanlarını Azaltma veya Kaldırma yönünden kışlık yönünden kışlık Mercimek ve Kışlık Buğdayla yapılan ekim nöbetleri sonuçları : » » » »
- 6 — Türk Tarımında Tohumluk sorunu : Doç. Dr. Baha Galip Tunaliğil (A.U.Z.F.)

- 7 — Hububatta Islah, Tescil ve Üretme sonuçları : Dr. Turhan Atay (Tarım Bakanlığı)
- 8 — Buğdayda paslara karşı Tolerans ve bundan yararlanma olanakları : » » »
- 9 — Arpalarda Heterosis : Dr. Nazmi Açıkgoz (TUEİTAK)
- 10 — Çiftçilerimizin Hububat Ziraatı konusunda görüşleri : Ziraat Odaları Birliği Temsilcisi
- 11 — Buğdayda çeşit araştırması ve uygulanan metodlar : Ali Bayraktar (Tarım Bakanlığı)
- 12 — Floransa x Super x Buğday Melezinde Bazı Tarımsal Karakterlerin kalıtımı : Dr. Metin Yıldırım (Ege Üniversitesi)
- 13 — Makarnalık Buğdaylarda Dönme ile Azot verme zamanı arasındaki ilişkiler : » » »
- 14 — Toprak Mahsülleri Ofisi Yönünden Türkiye Hububat Politikası : Zekai Durak (T.M.O.)
- 15 — Hububat Fiatlarının Tesbitindeki Esaslar : Rahim Oktay (T.M.O.)

Tebliğ sahipleri ve konuşmacılar tarafından Türkiye de hububat üretimi ile ilgili çeşitli sorunlar dile getirilmiş ve bunların giderilmesi üzerinde faydalı tartışmalar yapılmıştır.

Bunlardan, üzerinde ençok durulan hususlar aşağıya çıkarılmıştır.

Tohum temizlenme hususunda Triyörün kullanılmasının daha uygun olacağı önerilmiştir. Selektörler daha komplike tohum temizleme makinaları olup, bakım, kontrol ve ayar yönünden bilgi ve tecrübeyi gerektirmektedir. Araştırmalara göre iş yönünden de fazla ekonomik değildir. Selektörleme evlerinde çalışan ustaların bilgi yetersizliğide göz önüne alınarak, teknik seviyemize uygun triyörlerin kullanılması daha kolay ve ekonomik bulunmaktadır.

A. Ü. Ziraat Fakültesi Bitki Yetiştirme ve Islahı Kürsüsü tarafından 8 adet Kışlık mercimek çeşidinin bulunduğu ve bunların 1960 yılından beri bazı D.Ü.Ç. lerinde ve Orta Anadolu'da çeşitli müesseselerde yetiştirildiği bu devre zarfında —28— 30°C soğuktan zarar görmediği tesbit edilmiştir. Dolayısıyla günlük mercimek olarak ekilebilecektir. Böylece Nadas - Hububat sisteminde, nadas sahasının azaltılması mümkün görülmektedir.

Hububat yetiştirilen tarlalarda ot mücadelesi maksadıyla anızı yakmanın uygun bir yol olmadığı, aksine tarladan kaldırılan anız halinde tekrar tarlaya verilmesi ve toprak yüzünde bir örtü tabakasının muhafaza edilmesi gerekli bulunmaktadır. Anız yakıldığı takdirde, toprak yüzü örtüsüz kalmakta dolayısıyla kaymak tabakasının teşekkülüne sebep olmaktadır. Bu tabakanın teşekkülünde tohumun çimlenip toprak yüzüne çıkmasını engellediğinden sarı kıvrım tabir olunan hadiseye sebep olmaktadır.

Bu hadiseyi önlemek için de, çiftçi dekara 3045 kg. arasında tohumluk atmak durumuna düşmekte dolayısıyla büyük kayıplara sebebiyet vermektedir. Bu itibarla toprağın zamanında ve uygun aletlerle işlenmesi Ot mücadelesi ve toprakta kafi miktarda su biriktirmek yönünden büyük önem arz etmektedir.

— Kredi mekanizmasının ayrı ayrı ellerde bulunması önemli bir sorun olarak üretimin artırılmasında etkili olmaktadır. Kredi sisteminin yeniden düzenlenerek çiftçiye daha faydalı olacak şekilde bir ünite içerisinde toplanması gerekmektedir.

Sonuç olarak kongrenin ekseriyetle benimsemiş olduğu görüşler aşağıda açıklanmıştır.

Türkiye hububat Ziraati, Dünya ve komşu ülkeler hububat ziraatı ile mukayese edildiğinde, çeki gücü, gübre, iyi vasıflı tohumluk kullanma v.s. yönünden oldukça geri bulunmaktadır. Ziraatte ileri memleketlerde teknik ve bilim hızla gelişmiş, araştırmalara çok önem verilerek sonuçlar derhal çiftçilere iletilmiştir. Türkiye de bu çalışmalar istenilen düzeye ulaştırılamamıştır. Dolayısıyla birim alandan kaldırılan verim Türkiye de çok düşüktür.

Türkiye de üretimin artırılması, halen uygulanmakta olan yetiştirme tekniğinin (Toprak işleme, gübreleme, ekim zamanı ve miktarı) geliştirilmesi ve bunların çiftçiye intikali ile mümkün olacaktır.

Kara Nadas sistemi yerine uygun bir münavebe sisteminin geliştirilmesi ile nadas alanlarının azaltılması üretimin büyük ölçüde artmasına hizmet edecektir.

Üstün verimli çeşitlerin ıslahı uzun yıllara ihtiyaç gösterir ve oldukça kesif bir çalışmayı gerektirir. Daha üstün verim kapasitesine sahip yeni çeşitlerin elde edilmesi üzerindeki bu araştırmalara ciddi bir şekilde devam edilmek üzere gerekli imkânların sağlanması gerekmektedir.

Türk ekonomisinde, Tarım sektörünün yeni hazırlanan plân ilke ve hedeflerine göre önemi azalmakta, diğer sektörlerle daha çok önem verilmektedir. Teorik olarak bu durum belki doğrudur. Hiç bir ülke tarımla kalkınmamıştır. Sanayi ile kalkınan ülkeler, tarımın milli gelire olan katkısını yavaş yavaş azaltmışlardır. Ancak bu Türkiye gibi ülkelerde tarımın ihmal edilmesi anlamına gelemez. Türkiye de bir tarım politikası yoktur. Bu politikayı yürütecek tek bir örgütte yoktur. Bu itibarla, yalnız hububat için değil bütün tarımsal ürünlerin politikasından sorumlu güçlü bir Tarım Bakanlığına ihtiyaç bulunmaktadır.

Katkısı % 30 a binmiş bir sektör olan Tarım sektöründeki fiyat artışlarından enflasyon aramak hakikaten hatalı bir tutum olmaktadır. Türkiye de 6000 dolara tekabül eden traktör satışına, 5000 dolara tekabül eden otomobil satışına ve 7000 dolara tekabül eden kamyon satışlarına müşamaha ile bakan hükümetlerin tarım kesimindeki fiyatlar üzerinde durması gerçekten çiftçiler için teşvik edici olmayan bir tutum olarak görülmektedir. Bu konuda ekonomistleri ve başıboş bırakılan bu sektörlerde zecri tedbirler alınması dururken, 250 kilo buğday karşılığında bir çift ayakkabı alınabilecek fiyat cetvelleri yapılırken, tarım kesiminde fiyatı dondurmak en azından Türk çiftçisine karşı yapılan büyük bir haksızlık olmaktadır.

Enflasyon gerçekten kaçınılması ön görülen bir tutumdur ve en çok etkileyeceği zümrede fakir tarım sektörüdür. Eğer tarımdan mütevellit bir enflasyon söz konusu ise tarımda verim artışı ve teknik uygulamaların öncelik alması gerekir. Bugün sanayicilere, ticaret kesimine uygulanan vergi indirimi, gümrük muafiyeti, uzun vadeli ve az faizli kredi sisteminin mutlak surette tarım sektöründe de uygulanması gerekmektedir.

Avrupa iktisadi işbirliğine bağlı ülkeler ile gelişmiş diğer ülkelerde tarımda teşvik unsurları uygulanmaktadır. Bu tedbirlerin Türkiye de de uygulanmasında yarar görülmektedir.

Gübrede teşvik unsuru vardır ve Tarım sektöründe teşvik gören yegane üretim vasıtasıdır. 1960 yılından bu yana gübrede gümrük muafiyeti tanınmıştır. Ancak buda kafi bulunmamaktadır. Gübre fiatları buğday fiatlarına göre ayarlanması aradaki fiat farkının suspanse edilmesi gereklidir.

Keza tohumluk, devlet kuruluşlarında üretilmesine rağmen 145 kr. tan çiftçiye intikal ettirilmektedir. Bu yanlış bir tutumdur. Tohumluk en az yarı fiyatına verilmelidir.

Çeki gücü alet ve ekipman yönünden, yanlış sanayi ve ticaret usulleriyle Türkiye bugüne kadar makinaların mezarlığı haline gelmiştir. **Çeşitli kamyon, otomobil, traktör** ve benzeri makinaların ithal edilmesi, bu araçları kullananlara **çeşitli zorluklar çıkarmaktadır**. Diğer ülkelerde standart tiplere gidilirken, Türkiye'nin değişik standartlara gidişi sonucu **Traktör ve ekipman** bakımından pek çok sorunlar ortaya çıkartmıştır.

Çiftçilerin Sosyal güvenliğinin garanti altına alınması gerekmektedir. Kırsal **plânlama ve milli plânla** bağlı bölge plânlamaları yapılmadığı müddetçe, daha çok nüfus hareketleri olacak ve sosyal bozukluklar devam edecektir.

Ürün ve hayvan sigorta sisteminin geliştirilmesi ve bunun işlemlerini temin için **muhakak bir fon tesis edilmelidir**.

Sadece tarım ürünlerinin fiyatlarının değil, 1950 yılından beri batı memleketlerinde uygulandığı üzere, Tarım dışındaki diğer fiyatlarında **ekonomiyi tahrip etmeden bir mekanizma içerisinde kontrol edilmesi** gerekmektedir.

TÜTÜN EKONOMİMİZDEKİ YERİ :

Tütün üretim, imalât ve ihracı ülke ekonomisi bakımından büyük bir önem taşır.

1972 yılında tütün üretimine tahsis edilen 382.351 hektarlık arazi, Türkiye'nin işlenen kültür arazisinin % 1,52 ni, nadasa bırakılan arazi hariç tutulduğu takdirde sadece ekilen arazinin ise % 2,37 ini teşkil etmektedir. Aynı ekim alanından elde edilebilecek ürünün değeri bakımından tütün, diğer ürünlere göre oldukça yüksek bir gelir vermektedir.

1972 rakamlarına göre tütünle işigal eden köy adedi 5.210, ekici adedi ise 346.973 dür. Tütünle işigal eden köy ve ekici sayısı da istihdam ettiği zirai nüfus gözönünde bulundurulursa, tütün ziraatinin, dar bir alanda yüksek bir gelir sağlayan bir ziraat dalı olduğu kolaylıkla anlaşılır.

Tütün ziraatı, tipik bir entansif ziraat ve aile işletmesi olması bakımından da ehemmiyet arzeder. Tütün ziraatı, genellikle aile işletmesi şeklinde yapıldığından aile fertlerine çalışma sahası teşkil eder. 1972 yılında tütün ziraatı ile işigal eden 346.973 ekicinin tütün işletmelerinin küçüklüğünü dikkate alarak ortalama 5 kişilik bir aile ile istihsalde bulunduğunu kabul edersek tütün ziraatinde 1.734.865 kişinin istihdam edildiği ortaya çıkar. Yalnız üretim alanında değil, işleme, bakım, tütün mamulleri sanayii ve nihayet tütüne bağlı ihraç faaliyetlerini de hesaba katarsak tütünle «geçimini sağlamayan nüfusun 2 milyonun üstünde olduğunu söylemek kabildir.

Tütün gelirinin Milli gelire iştirak nisbeti % 1,25 civarında bulunmaktadır. Tarım gelirlerinin ise % 4,52 sini teşkil etmektedir.

Tütünün imalât sanayii ve Devlet Maliyesindeki önemi, ziraat sahasındaki öneminden az değildir. 1971 gelir bütçesinde tek el maddelerinden alınan istihsal vergisi ve tek el safi hasılatı 2.172.000.000 lira ola-

rak tahmin edilmiştir. Devlet gelirleri içindeki hissesi % 6, vasıtalı vergiler içindeki yeri ise % 12 civarındadır. Şüphesiz Tekel mamullerinden alınan istihsal vergisi ile Tekel safi hasılatı içinde diğer Tekel mamullerinde bulunmaktadır. Fakat, Tekel maddeleri vergi ve gelirlerinin büyük kısmını tütün ve tütün mamullerinden alınan gelirler ve vergi hasılatı teşkil etmektedir.

Tütün ihracatından elde edilen döviz rantresi, döviz gelirlerimizde, nisbet itibariyle olduğu kadar istikrarı bakımından da ehemmiyet taşır. Tütün 1965—1969 yılları arasındaki 5 senelik devrede ortalama döviz rantresi 98 milyon liradır. Aynı devrenin genel ihracat ortalaması ise 501 milyon dolar olduğuna göre, tütünün ortalama ihracattaki hissesi % 20 civarındadır.

Türkiye yıllık ortalama 150.000 tonluk rekoltesiyle üretimde Dünya üzerinde 6 ncı yıllık ortalama 80.000 tonluk ihracatıyla, A.B.D. den sonra ikinci gelmektedir.

Yukarıdaki kısa izahatta, sektörün önemi, çeşitli yönleriyle belirtilmiş bulunmaktadır. Tütün istihsal, fiyat ve ihracatının politika olarak yürütülmesindeki zorunluk bu suretle belirtilmiş olmaktadır.

Fiat mekanizması bütün tarımsal ürünlerde olduğu gibi tütün üretiminde de önemli rol oynamaktadır. Öyleki fiatların tütün üzerindeki etkisi, tütünün dış piyasa ile olan yakın ilgisi nedeni ile dahada fazladır.

Tütünü ekiciden mübaya eden en önemli alıcılar yerli ve yabancı tüccarlarla Tekel idaresidir.

Ekici tütünleri satış piyasalarından Tekel idaresi iç tüketimi karşılamak amacıyla, kendi harcanan ihtiyacı için önceden tesbit ettiği programa göre alımlarda bulunur. Bu programın tesbitinde, mevcut stoklarla tütün mamulleri fabrikasyonun gerektirdiği teknik zorunluklar gereği, genellikle iki yıl sonraki ihtiyaçlar gözönünde tutulur.

Yerli tüccarlar çoğunlukla bağlı buldukları dış alıcıların taleplerine ve ihraç imkânlarına göre mübaya miktarlarını ayarlarlar.

Son yıllarda adetleri pek azalmış olmakla beraber yabancı alıcılar da ya kendi fabrikasyon ihtiyaçlarına veya dış satış imkânlarına göre alım programlarını düzenlerler.

Memleketimizde tütün üretiminin iç tüketim ve ihraç imkânlarıyla dengeli bir hale getirilmemiş olması, ekici tütünleri satış piyasalarının desteklenmesi zorunluğunu ortaya çıkarmış bulunmaktadır.

Ekici tütünleri satış piyasalarında Tekel İdaresi tarafından izlenen politikanın esasları şöylece özetlenebilir.

- A — Tütünlerin kaliteleri karşılığı olan makul ve gerçek fiyatlarla değerlendirilmesi,
- B — Piyasaların, başından sonuna kadar istikrarlı bir şekilde ve hızla yürütülmesi,
- Ç — Aile ziraatı yapan ve yüksek kaliteli tütün yetiştiren ekicinin himaye edilmesi,
- D — Tütün üretimini ticaret konusu haline getirme; kaliteye önem vermeyerek sadece fazla ürün almak amacıyla taban ve sulu arazide tütün yetiştirenlerin devlet himayesinden yararlandırılmaması,

DESTEKLEME ALIMLARI :

Tütün üretiminin iç tüketim ve ihraç imkânlarının üstüne çıktığı 1947 yılından beri Milli Koruma Kanunu gereğince devlet nam ve hesabına destekleme alımları yapılmış ve genellikle bu görev Tekel İdaresine verilmiştir.

Bilâhare bu hizmet 2.1.1961 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan 196 sayılı (Ekici Tütünleri Satış Piyasalarının Desteklenmesine Dair Kanun) hükümlerine istinaden Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan Kararnamelere istinaden yürütülmeye başlanmıştır.

196 Sayılı Kanunun (1) inci maddesi «Ekici tütünleri satış piyasalarını desteklemek üzere Devlet nam ve hesabına lüzum görülen yıl ve yerlerde mübayaalar yaptırmağa ve mübayaalar için uygun göreceği müesseselere vazife vermeye Bakanlar Kurulu yetkilidir» hükmünü ihtiva etmekte olup bu görev her yıl Tekel Genel Müdürlüğüne verilmektedir. Ancak 1961 ürünü yılında mavi küf salgını nedeniyle rekor az olduğundan destekleme alımlarına ihtiyaç hissedilmemiştir.

Tekel idaresi tarafından yürütülen destekleme alımlarında da kendi ihtiyacı için satın alındığı tütünlerle ilgili esasları uygulanmaktadır. Esasen çıkarılan Kararnameler tütünlerimizin kaliteleri ve gerçek tütün ekicisini korumak amacıyla, destekleme alımlarının «..... tütün üretimini meslek edinmiş ekicilerin tam mahsul halindeki tütünlerine uygulanması» nı öngörmüştür.

Ekici tütünleri satış piyasalarının Devlet nam ve hesabına desteklenmesi işlerinin 1972 yılı sonundaki durumunu özetleyen genel bilgiler 1971 yılınkilerle karşılaştırmalı olarak Tablo/1 de gösterilmiştir.

Tablo : 1

	Birim	1971	1972	Fark
Türkiye tütün üretimi	Ton	173.860	182.501	8.641
Satın alınan tütün Mik.	Ton	34.869	50.440	15.671
Satın alınan tütün bedeli	1000 TL	375.548	575.772	200.224
Ortalama alım fiatı	Kr/Kg	1.077,02	1.141,50	64,48

Kaynak : Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Ekici tütünleri satış piyasalarının Devlet nam ve hesabına desteklenmesi işleri 1972 mali yılı raporu, S. 1.

1972 yılı kamyanyasında 83.399 tonu Tekel ve 89.150 tonu tüccar tarafından olmak üzere ekiciden 172.549 ton yaprak tütün satın alınmış ve ekiciye 2.327.376.000 lira ödenmiştir.

1972 sezonunda ihracat 1971 sezonuna göre 23.526 ton artarak 103.117 tonla rekor seviyeye ulaşmıştır. İhracat karşılığı memlekete 110.331.000 dolar girmiştir.

Gümrük ve Tekel Bakanlığınca Destekleme işlerinde şimdiye kadar güdülen politika ve buna göre tekelin yaptığı uygulama, yıllık yaprak

Tablo 2 : Tekelin 1972 Yılında Satın Aldığı, Desteklemeye Aktardığı Yaprak Tütün Miktarı Ortalama Fiatı ve Bedeli

1971 Yılı	Birim	Tekel	Destekleme	Toplam
Miktar	Kg.	49.760.831	34.869.278	84.630.109
Bedel	TL.	528.277.026	375.548.137	903.825.163
Kg. Fiatı	Krş.	1.162,11	1.077,02	1.067,97
1972 Yılı				
Miktar	Kg.	62.161.562	50.440.155	112.601.717
Bedel	TL.	726.756.833	575.772.249	1.302.529,082
Kg. Fiatı	Krş.	1.169,14	1.141,50	1.156,76
Fark :				
Miktar	Kg.	12.400.731	15.570.877	27.971.608
Bedel	TL.	198.479.807	200.224.112	398.703.919
Kg. Fiatı	Krş.	7,03	64,48	88,79

Kaynak : Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, ekici tütünleri satış piyasalarının Devlet nam ve hesabına desteklenmesi işleri 1972 Malî Yılı Raporu. S. 1.

tütün rekoltesinden —tüccar alımlarından sonra— ekicinin elinde kalan tütünün tümünün satın alınması ve bunun iç tüketim ihtiyacından fazlasını desteklemeye aktarmaktadır.

Bu şekilde yapılan Destekleme İşleri Sonucu; (1961—1972 mali yıllarında) Hazine 789 milyon liradan fazla zararara girmiştir.

1972 mali yılında da geçen yıllarda olduğu gibi, Tekel Genel Müdürlüğü, yıllık üretimden, tüccar alımlarından sonra, ekici elinde kalan 112.601.717 Kg. yaprak tütünü satın almış, bundan 62.161.562 Kg. nı iç tüketim için, kendi harmanlarına ayırmış ve 50.440.155 Kg. nı da desteklemeye aktarmıştır.

EKİCİ TÜTÜNLERİ PİYASALARINDA FİATLAR :

Serbest rekabet şartları içinde cereyan eden ekici tütünlerinin pazarlanmasında fiyatlar, nazari olarak arz ve talep esaslarına göre teşekkül etmekle beraber aslında, tütünün bir monopol metaı oluşu, devlet tarafından destekleme alımlarına konu teşkil etmesi ve son yıllarda dünya tütün sanayii ihtiyaçlarına yön değiştirme eğilimleri gibi, çeşitli faktörler de fiyatları etkilemektedir.

Üretimin, büyük ölçüde (% 65—70) ihraç konusu olması nedeniyle ekici tütünleri fiyatlarının tesbiti gerçekten önemli bir konudur. Gerek iç tüketim ihtiyacının teminiyle, gerekse destekleme hizmetiyle görevli Tekel idaresi, ekici tütünleri fiyatlarının tesbitinde, tütünlerin değişen menşe özellikleriyle kalite ve randımanlarına göre aşağıda özet olarak belirttiğimiz hususları gözönünde bulundurmalıdır.

- 1 — Ekici maliyetleri,
- 2 — Dış piyasa fiyatları,
- 3 — Stoklar (İç—Dış),
- 4 — Bir yıl önceki fiyatlar,
- 5 — Gelir dağılışı ve sosyal fayda,
- 5 — Gelir dağılışı ve sosyal fayda,
- 6 — Diğer tarım ürünlerinin üretim miktarlarıyla vaki fiyat dalgalanması,

Ekici tütünleri satış piyasalarında teşekkül etmiş bulunan 12 yıllık Tekel, Tüccar ve genel ortalama fiyatlarını gösterir tablo aşağıdadır.

Tablo : 3
1961 — 1972 Yılları Arasında Üretim ve Ekici Tütün
Piyasalarında Tekel ve Tüccarın Ortalama Alım
Fiatları ve Miktarları

Ürün Yılı	İstihsal (Ton)	Tekel Alım Miktarı Ton	Tekel Ortalama fiat Kg./Krş.	Tüccar (Ton)	Tüccarın Ortalama fiat Kg./Krş.
1961	101.407	20.000	744,78	78.000	806,62
1962	89.793	47.000	1.176,71	39.000	1.152,20
1963	132.182	56.000	908,75	70.000	874,22
1964	193.667	94.000	807,21	91.000	676,57
1965	132.374	70.000	897,15	57.000	840,87
1966	164.196	81.000	822,41	77.000	793,44
1967	189.259	110.000	809,00	70.000	707,00
1968	163.038	98.000	855,00	56.000	738,00
1969	146.592	96.000	886,00	46.000	728,00
1970	149.861	84.716	1.135,00	61.091	1.039,00
1971	173.861	110.936	1.168,84	57.382	1.038,74
1972	176.761	75.565	1.321,00	89.282	1.439,00

Kaynak : Ege Tütün İhracatçıları Birliği 1973 Yıllığı S. 14.

Tablonun incelenmesinden de anlaşılacağı üzere ortalama fiatlarda zaman zaman önemli dalgalanmalar husule gelmektedir. Bu dalgalanmalar tütünlerin menşeler ve neviler itibariyle tesbit edilen mürettep fiatlardaki vaki değişmelere bağlı olabileceği, yıllar itibariyle değişen kaliteleriyle de yakından ilgilidir.

1962 ürün yılından sonra mürettep fiatlarda bir indirim yapılmış ve takip eden yıllarda ise fiat istikrarının muhafazasına azami dikkat gösterilmiştir. Tablo 3 de de görüldüğü üzere 1962 yılında 1.176.71 kuruşa çıkmış olan Tekelin ortalama alım fiatı 1963 yılından itibaren her yıl tedrici bir surette azalarak, 1968 yılında 855,00 kuruşa kadar düşmüş isede 1969 yılında tekrar artmağa başlamış ve 1972 de 1.321,00 kuruşa yükselmiştir. 1970 ürünü genel ortalama fiatlarının yüksekliği ise; devalüasyon nedeniyle mürettep fiatlarda yapılan artmalara bağlı bulunmaktadır.

Ancak, Tekel İdaresinin ekici tütünleri fiatlarının tesbitinde gözönünde bulundurmamak zorunda kaldığı kriterler muvacehesinde de mürettep fiatları dolayısıyla ortalama fiatları belli bir seviyede tutabil-

mekde imkânsızdır. Bilhassa Genel fiat endekslerindeki ve, buna bağlı olarak ekici maliyetlerindeki yükselmeler, tütün alım fiatlarının da yükseltilmesini zorunlu kılmaktadır.

Tekel idaresinin ekici tütünleri satış piyasalarında uyguladığı fiat politikası ülkemizde tütün üretiminin tarımsal karakterine uygun olarak, aile tarımı yapan ve iyi kaliteli tütün yetiştiren ekiciyi teşvik edici istikamette olmalıdır.

Tekel 1972 yılında tütün ekicilerine ortalama kg. fiatı 1.156,76 kuruştan 1.302.529.082 lira ödemiş ve karşılığında 112.601.717 kg. yaprak tütün almıştır.

Bunun 62.161.562 kilosunu, 1.169,14 kuruş ortalama kg. fiatından 726.756.833 lira bedelle kendi stoklarına ve 50.440.155 kg. ını ortalama fiatı 1.141,50 kuruştan 575.772.249 lira bedel ile desteklemeye ayrılmıştır.

Tablo : 4
Yaprak Tütün Satışları Miktarı, Maliyet Bedeli,
Tutarı ve Sonuçları (1971 — 1972)

Yıllar	Miktar Kg	Maliyet Bedeli TL.	Satış Tutarı TL.	Satış Sonucu TL.
1971	44.259.718	657.829.003	467.107.260	— 190.721.743
1972	67.183.650	1.090.423.713	801.281.634	— 289.142.079
Fark	22.923.932	432.594.710	334.174.374	98.420.336

Kaynak : Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, ekici tütünleri satış piyasalarının Devlet nam ve hesabına desteklenmesi işleri 1972 Mali Yılı Raporu. S. 3.

Tekel alımlarında 1972 yılı fiatlarının genel ortalaması 1971 yılı-ninkinden 152,15 krş. yüksektir. Bunun nedeni Tekel'in mürettep (Program) alım fiatlarının 1972 yılında artırılmış olmasıdır.

Yaprak Tütün Satışları : 1972 mali yaprak tütün satışlarının miktarı, maliyeti, satış bedeli ve sonucu geçen yıllıkilerle karşılaştırmalı olarak tablo halinde verilmiştir. 1972 yılı yaprak tütün satışları, 1971 yılına nazaran miktarı % 31, maliyet bedeli % 65 ve satış bedeli de % 71 artmıştır (Tablo 4.)

Miktar artışına, Tekel yöneticilerinin piyasa arayıcı gayretleri maliyet ve satış bedeli artışına da tütün fiatlarının yükselmesi sebep olmuştur.

1972 yılına ait Tekel satışlarının ihraç edilen ülkelere dağılışı aşağıda 5 nolu tabloda gösterilmiştir.

Tablo : 5
Tekel Satışlarının İhraç Edilen Ülkelere
Göre Dağılışı (1971)

Ülkeler	Miktar Kg.	Maliyet TL.	Satış Bedeli TL.	Sonuç (Zarar) TL.
A.B.D.	46.606.404	783.967.969	579.836.254	204.131.715
B. Almanya	3.089.162	47.632.399	38.352.369	9.280.030
Avusturya	80.261	280.755	260.848	19.907
Belçika	115.000	1.480.691	841.100	639.591
Cezayir	20.000	417.237	397.800	19.437
Fransa	9.241.106	140.686.983	79.155.852	61.531.131
Finlandiya	100.000	2.008.906	1.384.500	624.406
İngiltere	33.999	477.774	419.888	57.886
İtalya	90.000	1.615.105	1.263.600	351.505
İspanya	94.800	2.017.889	1.805.466	212.423
İsviçre	199.990	4.719.102	4.594.649	124.453
Japonya	2.090.000	40.372.079	32.691.750	7.680.329
Libya	40.000	969.854	832.000	137.854
Macaristan	330.000	3.503.844	2.059.200	1.444.644
Hollanda	130.207	1.360.750	1.288.828	71.922
Tunus	150.000	1.597.073	1.267.500	329.573
Yerli				
Firmalar	4.772.470	57.311.878	54.826.837	2.485.041
Muhtelif				
Numuneler	251	3.425	3.193	232
Toplam	67.183.650	1.090.423.713	801.281.634	289.142.079

Kaynak : Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, ekici tütünleri satış piyasalarının Devlet nam ve hesabına desteklemesi işleri 1972 Malî Yılı Raporu S. 39.

1965 mali yılı sonuna kadar yaprak tütün satışlarından kâr sağlanmış ise de, 1966 mali yılından itibaren zarar edilmeğe başlanmış ve bu zarar 1967 yılından sonra, aralıksız olarak artmıştır. 1972 de zarar miktarı en fazla olup 289.142.079 liradır.

Nedenleri :

(1) Alım fiyatları, dış piyasa fiyatlarından ziyade üreticiyi korumayı amaç edinmiştir.

(2) Artırılan iç fiyatlar ekimi teşvik etmiş, 1964 ürün yılında rekolte 193.668 tona yükselmiştir. Bu yüzden destekleme alımları da artmıştır. 1964 yılında 4.697 ton olan alımlar, 1964 de 60.753 tona yükselmiştir.

(3) Destekleme yolu ile alınan tütünlerin tamamı satılmadığından, stoklar 1965 yılından itibaren artmağa başlamıştır.

(4) Stokların artışın finansman ve bakım giderlerini artırmıştır.

(5) Böylece; alım fiyatının yükseltilmesi, finansman ve bakım giderlerinin artması, yaprak tütün maliyetlerini, satış bedelinin üstüne çıkarmış ve geçen yıl bu olumsuz fark biraz daha yükselmiştir.

Yaprak Tütün Stokları :

Tekel Genel Müdürlüğünün, 1972 malî yılı sonunda mevcut yaprak tütün stoklarının miktarı, ortalama kg. fiyatı ve bedeli, geçen yıllukilerle karşılaştırmalı olarak Tablo 6 da gösterilmiştir.

Tablo : 6
Yaprak Tütün Stok Miktarı Kg. Fiyatı ve Bedeli

Yıllar	Miktar Kg.	Ortalama Kg. Fiyatı		Bedel TL.
		Krş.	S.	
1971	127.784.727	1.552,66		1.984.060.919
1972	94.911.601	1.802,18		1.710.478.168
Fark	— 32.873.126	249,52	—	273.582.751

Kaynak : Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, ekici tütünleri satış piyasalarının Devlet nam ve hesabına desteklemesi işleri 1972 Malî Yılı Raporu S. 42.

Yaprak tütün stokları, 1970 mali yılı sonuna kadar, mütemediyen artmış ve 152.037 tona yükselmiştir.

Vadeli ve kredili satışlar yüzünden, 1971 mali yılı sonunda % 16 bir azalma ile 127.785 tona inmiş olan yaprak tütün stokları 1972 mali yılı sonunda 94.912 tona düşmüştür.

Üretim ve Fiat Dalgalanmaları :

Tütün üretimimizde meydana gelen dalgalanmalar, bir taraftan iklim ve hava şartlarına ve hastalık durumuna; diğer taraftan ise, teşekkül eden piyasa fiyatlarına ve uygulanan destekleme alımı politikasına ve elde mevcut stoklara tabi bulunmaktadır. Bu konuda genellikle fiyat faktörünün birinci derecede etkili olduğu şüphesizdir.

Durumu son 19 yıllık ortalama alım fiyatlarını, ekilen sahayı ve üretim miktarını gösteren aşağıdaki tablodan kolayca takip etmek mümkündür.

Tablo : 7
Tütünde Genel Ortalama Fiyatlar Ekim Sahası
ve Üretim Miktarı (1955 — 1973)

Yıllar	Genel Ortalama Fiat	Ekim Sahası Hektar	Üretim Ton
1955	258	173.000	120.000
1956	280	175.000	116.570
1957	314	170.000	123.000
1958	459	156.965	115.325
1959	527	176.785	129.382
1960	471	189.587	139.342
1961	794	146.125	101.407
1962	1.165	149.346	89.793
1963	889	235.669	132.182
1964	743	272.069	193.667
1965	871	222.062	132.374
1966	808	284.611	164.196
1967	769	297.149	189.259
1968	813	273.716	163.038
1969	835	314.837	146.592
1970	1.096	328.498	149.861
1971	(.)	335.627	173.861
1972	(.)	382.351	173.368
1973	(.)	220.000	152.000

(.) Değerler bulunamamıştır.

Kaynak : D.P.T. a.g.e. Sahife 80, DİE İstatistik özeti 1972 Ankara
1973 Sahife 11.

Tablonun tetkikinde de görüleceği üzere, 1955 ilâ 1958 yılları arasında normal giden fiatlara paralel olarak ekim sahası 157.000 ilâ 175.000 hektar arasında değişmiş üretilen miktarda 115.000 ton ile 123.000 ton arasında seyretmiştir. 1959 yılında ortalama fiatın 527 kuruşa yükseltilmesini takip eden 1960 yılında ekim sahası 189.587 hektara çıktığı gibi üretim miktarı da 139.342 tonu bulmuştur. Zira fiatlar, etkisini bir sonraki yılda göstermektedir.

1961 ve 1962 yıllarında mavi küf nedeniyle ekim sahası ve üretim düşüş kaybetmiş ve fakat 1962 yılında, bir önceki yıla nazaran % 50 ilâ % 70 oranında yükseltilerek uygulanan baş fiatlar ve buna paralel teşekkül eden 11,65 liralık ortalama fiat, hemen etkisini göstermiş ve 1963 yılında ekim sahası 235.669 hektara, üretilen miktarda 132.182 tona yükselmiştir. Durum, 1964 yılında daha bariz bir şekilde kendini göstererek, ekilen saha 272.000 hektara, üretim miktarında 193.667 tonluk rekor seviyeye yükselmiştir. Daha sonraki yıllarda, ekim sahası ve üretim de iniş çıkışlar olmasına rağmen, üretim ortalama olarak 160.000 ton civarında seyretmiştir.

1969 yılında ekim sahasının 314.837 hektara yükselmesine karşılık üretimin 146.592 tona düşmesi, daha sonra değineceğimiz üzere, hektar başına verim düşüklüğünden ileri gelmektedir.

Denilebilir ki, 1962 yi takip eden yıllarda ortalama fiatlar 9 liranın altına indiği halde, ekilen saha ve üretilen miktarda düşme olmamıştır. Bu nedenle, ekim sahası, ve üretimle fiatlar arasında bir ilişki yoktur ve böyle bir bağlantı kurmak hatalı olabilir.

Her ne kadar, 1962 yi takip eden yıllarda ortalama fiatlar 9 liranın altına düşmüş ise de aşağıdaki tabloda görüleceği üzere, 1960 - 1970 dönemi içinde, 1962 yılından itibaren Tekel baş fiatlarında belirli bir düşme olmamıştır. Ekicinin ürettiği ürün için daima baş fiatı alacağını ümit ve hayal etmesi psikolojik bir vakiadır.

Bu nedenlerle, fiatlarda (bilhassa baş fiatlarla) ekim sahası ve üretim miktarı arasında çok yüksek bir bağıntı vardır.

Baş fiatların hemen hemen aynı kalmasına karşılık 1963 yılından itibaren ortalama fiatlarda görülen düşme, üretimin taban araziye kayması nedeniyle kalitenin bozulmasından ileri gelmektedir.

Daha öncede değinildiği üzere, tütün fiatları ile diğer zirai ürün fiatları arasındaki dengenin, tütün lehine bozulması, bir kısım kültür arazisinin tütüne tahsis edilmesine ve ekici sayısının büyük miktarda artmasına sebep olmuştur.

Tablo : 8
Bölgeler İtibariyle Tekel Baş Fiatlarını
Gösteren Tablo

Yıllar	Ege Bölgesi	Marmara Bölgesi	Karadeniz Bölgesi
1960	6,20	8,80	11,00
1961	8,20	12,00	17,50
1962	14,00	18,00	21,00
1963	13,25	18,00	21,00
1964	13,25	18,00	21,00
1965	13,25	19,00	21,00
1966	13,25	16,50	21,00
1967	13,50	16,00	18,00
1968	13,25	16,00	18,00
1969	13,25	16,00	18,00
1970	13,50	18,00	20,00

Kaynak : D.P.T. a.g.e. Sahife 82.

Diğer taraftan iç fiatlardaki yükseliş, ister istemez dış fiatlara, yani ihraç fiatlarına aksetmiş, dış fiatlar sonuna kadar zorlanmıştı. 1960-1961 ihracat sezonunda 948 kuruş olan dış fiatlar 1963—64 sezonunda 1592 kuruşa kadar yükseltilebilmiştir. Ancak, ihraç fiatlarının yükselmesine karşılık, müteakip yıllarda ihraç hacmi tedricen azalmıştır. Bahis konusu yıllardaki ihracat fiatlarının yüksekliği karşısında, şark tütünlerini esasen harman ihtiyacında kullanan alıcı memleketler, mübayaalarını asgari seviyede tutmuşlardır.

Tütünde dış talep elâstikiyetinin mahdut bulunması karşısında, rakip üretici memleketlerin durumları da gözönünde bulundurulmak suretiyle, üretim, ihracat, ve fiat politikasının yeniden ele alınmasında ve bütün safhalarda birbirini tamamlayan müessir ve müstekar bir politikanın uygulanmasında zorunluk vardır.

Kalite yerine miktarı nazarı itibare alan bu günkü gibi bir fiat ve alım politikasına devam edildiği takdirde, üretimde tersine bir mekanizmanın işlemesi ve fiatın düşmesine karşılık, istihsalin artması tehlikesi daima mevcuttur. Bu itibarla yüksek kaliteli tütün yetiştirilmesini prim sistemiyle teşvik edecek bir fiat ve üretim politikasının uygulanması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Üretimle iç tüketim ve ihracaat arasında bir denge sağlamak için güdümlü bir üretim politikası takip etmek gerekir. Esasen 1177 sayılı

Kanunun getirmek istediği de budur. GÜdümlü bir üretim politikası takip etmek yani tütün tarımına elverişli olmayan sulak ve taban arazide tütün ekimine müsaade etmemek suretiyle tütün üretiminin istenilen seviyeye ve evsafa getirilmesi mümkün olabilecektir.

Bu arada ekicinin, böyle bir uygulamaya karşı direnmek amacıyla, politik ve sosyal bütün gücünü ortaya koyacağına şüphe yoktur. Bu durumda, ekicinin mahrum kalacağı gelirin Devletçe subvansiyon veya ekilmeyen araziye prim verilmesi gibi tedbirlerle telafi edilmesi ve tütün ekimine müsaade edilmeyen sahalarda alternatif tarım imkânlarının araştırılması gerekecektir. Çünkü, fiatı düşünmek veya ekiciye, tütün ekme demekle herşeyin hallolmayacağı açık bir gerçektir.

Her şeyden evvel tütün üretim ve ihracat politikasının istikrarı ve uzun vadeli hedefleri ekiciye açıkça anlatılmalıdır. Ekiciye aynı kârlılıkta başka mahsul ziraatı gösterilmelidir.

Bunların yanısıra, tarım ürünlerinin desteklenmesinden vazgeçilemeyeceğine göre, iç fiatlarla ihraç fiatları arasındaki farkı karşılayacak bir sisteme gidilmesinde de zaruret vardır.

Dünya Tütün Ticareti :

Dünya Tütün üretimi 4,5 milyar kilo, sigara imalatı 3 milyar kilo civarında olmasına mukabil uluslar arası tütün ticaretinin hacmi 800-850 milyon kilodur.

Uluslararası pazarda satış kabiliyeti olan tütünleri, kaba bir gruplandırma ile, üç cins olarak toplamak mümkündür. Bu tütünler ve bunların yaklaşık olarak toplama nisbetleri şöyledir.

I — Amerikan tütünleri ve Amerika dışında yetişen Amerikan tipi tütünler (Amerika Kanada, Rodezya vb.) % 50

II — Şark tipi tütünler (Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya) % 30

III — Diğer cins tütünler (muhtelif memleketler) % 20

İkinci Dünya Harbinden sonra özellikle Avrupa da sigara içiminde zevkler değişmiş ve Amerikan tipi sigaralara rağbet fazlaşmıştır.

Diğer taraftan 1950 yılından bu yana Amerika ve Avrupa da filitreli sigaraların hızla gelişmesi nikotini az ve kendisine mahsus aromalı şark tipi tütünlere olan rağbet ve talebin yükselmesine mani olmaktadır.

Üçüncü sınıfı teşkil eden tütünler, ucuzlukları dolayısı ile ve karşılıklı ticari anlaşmalarla müstehlik pazarlarda satılabilmektedir.

Şark tipi tütün yetiştiren memleketlerin bu tütünlere olan talebin üstünde üretimde bulunmaları, kendi aralarında zararlı bir rekabet doğurmakta ve bu memleketlerin elinde stok çoğalmasına sebep olmaktadır. Stoklardaki şişmelerde dünya piyasasındaki ortalama ihracat fiyatlarımızı etkilemektedir.

11 yıllık ihracat devresinde (1961—1971) yapılan yaprak tütün ihracatının miktarı, tutarı, ortalama fiyatları ve endeksleri Tablo 9 da gösterilmiştir.

1972 yılında dünya piyasasında Türk tütünlerine en büyük alıcılarımızdan olan Amerika tarafından ödenen fiyat libre başına 54,66 cent olmuştur. 1973 yılının ilk 6 aylık ortalamalarına göre ise tütünlerimize Amerika tarafından libre başına 50,26 cent fiyat ödenmiştir (1).

ÜRETİM FAKTÖRLERİ FİYATLARI

1 — Tohumluk :

Tohumluk çiftçiye ücretsiz verildiğinden maliyet üzerinde rolü oynamamaktadır.

2 — Gübre fiyatları :

% 48—50 potaslı gübre ile 18—47—0 di amonyum fosfat fiyatları hariç diğer gübre fiyatlarında değişiklik olmamıştır. Esasen tütün kalitesinin korunması gözönünde tutulduğundan tütünde ticari gübrelerin kullanımına olan ihtiyaç diğer ürünlerdeki kadar olmamaktadır. Tablo : 10 da görüldüğü üzere son yılın gübre fiyatlarında bir önceki yıl ile mukayese edildiğinde diamonyum fosfat hariç değişiklik bulunmamaktadır.

3 — Tarımsal Mücadele ilâç fiyatları :

Tablo : 11 de görüldüğü üzere tarımsal mücadele ilâçlarında 1972 yılına nazaran 1973 yılında artış olmuştur.

4 — Alet ve Makina :

Alet ve makinaya ait 1972 yılı ile 1973 yılı fiyatlarında Tablo : 12 de görüldüğü üzere bir değişiklik olmamıştır.

Tütün ziraatında alet ve makinanın etkisi de fazla değildir.

5 — İşçi Ücretleri :

İşçilik ücretlerinde bilhassa mevsimlik işlerde ücretler 1972 yılına nisbetle **daha yüksek olmuştur.**

(1) FAO, Monthly Bülletin of Agricultural economics and statistics, Rome 1973, S. 39

Tablo : 9
Yıllar İtibariyle Yaprak Tütün İhracatımız ve Endeksler

Yıl	Yaprak Tütün			Endeksler 1961 = 100			
	Genel İhra- cat 1000 \$	Miktar Kg	TL.	Kıymet	Miktar Kg.	Kıymet \$	
				1 Kg. ın TL. olarak ortalama değeri			
1961	364.740	82.402.057	782.767.899	9,50	100	100	
1962	381.198	88.849.735	863.204.977	9,72	108	110	
1963	368.087	42.982.592	598.119.546	13,92	52	76	
1964	417.171	55.213.530	807.709.194	14,63	67	103	
1965	463.738	64.819.781	802.926.890	12,39	79	103	
1966	490.508	81.660.233	962.335.818	11,78	99	123	
1967	522.334	90.106.572	1.059.402.492	11,65	109	135	
1968	496.369	79.676.809	850.927.576	10,68	97	109	
1969	536.834	66.937.277	727.409.287	10,87	81	93	
1970	588.527	69.800.736	771.632.280	11,05	85	89	
1971	676.602	82.154.183	1.058.486.053	12,88	100	98	

Kaynak : İGEME ENFORMASYON BÜLTENİ EKLERİ 1972 — I 14 Sayılı Enformasyon Bülteni Eki (Nisan — 1972)
(1971 Yılı Tütün İhracatımıza ilişkin istatistikler)

Tablo : 10
Kimyevi Gübrelerin Yıllar İtibariyle Perakende
Satış Fiatları (Kırş./Kg)

Gübre Cinsi	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Amonyum Sülfat (% 26 N (*))	63	63	63	59	59	54	54	60	60	60	60
Amonyum Nitrat (% 20,5 N) (*)	60	60	60	56	56	54	54	60	60	60	60
Amonyum Nitrat (% 26 N) (*)	—	—	—	—	75	65	65	71	71	71	71
Normal Süper fosfat (% 16 — 18 P ₂ O ₅) (*)	45	45	45	41	37	37	37	45	45	45	45
Triple Süperfosfat (% 43 — 48 P ₂ O ₅) (**)	98	120	110	100	95	85	85	104	104	104	104
Diamonyum Fosfat	—	—	—	—	—	—	—	—	160	215	185

Kaynak : Tarım Bakanlığı Dosyalarından

(*) Kâğıt ambalajlı Fiatlar

(**) Polretilen veya jüt ambalajlı fiatlar.

Tablo : 11
Tarımsal Mücadele İlaçları Perakende Fıatları

İlaçm Adı	Ambalaj Şekli	1970	1971	1972	1973	1970 den 1973 e	
						Artış %	1970 = 100
Antracol	400 Gr. Karton kutu	6.53	8.15	8.95	9.92	+	52
	800 Gr. Karton kutu	12.43	15.67	17.32	19.25	+	55
	4 Kg. Çuval	55.33	55.33	78.00	87.63	+	58
	5 Kg. Çuval	67.44	67.44	—	67.44	—	—
Dithane M —22	1/2 Kg. Karton kutu	7.19	10.03	9.80	10.60	+	47
	1 Kg. Karton kutu	14.48	20.10	19.21	20.17	+	39
	20 Kg. K. Plak fiçı	—	383.55	455.33	569.00	+	48
Trimangol —80	1 Kg. Karton kutu	13.40	14.62	14.62	14.62	+	9
Tiezene	1 Kg. Karton kutu	10.82	10.62	10.62	14.06	+	30
Dithane Z—78	1/2 Kg. Karton kutu	5.22	7.25	7.18	7.34	+	41
	5 Kg. Kâğıt torba	46.08	66.29	59.88	60.85	+	32
	50 Kg. Tahta fiçı	403.93	403.93	403.93	608.50	+	51
Folidol M — 35	1/2 Kg. Ali - Şişe	12.12	12.12	15.51	16.62	+	37
	1 Kg. Ali - Şişe	21.51	21.51	28.72	30.96	+	44
	5 Kg. Teneke kutu	92.83	92.83	127.42	137.11	+	48
	15 Kg. Teneke kutu	—	—	—	384.74	—	—
Azodrin	5 Galon	1.005.65	1.005.97	1.005.97	1.005.97	+	—
Lebaycid Em — 50	1/4 Kg. Ali - Şişe	13.88	13.88	14.79	14.79	+	—
	1/2 Kg. Ali - Şişe	25.13	25.13	26.86	26.86	+	—
	1 Kg. Karton kutu	46.92	46.92	51.70	51.70	+	—
	5 Kg. Karton kutu	221.71	221.71	230.79	230.79	+	—
Dimecron R 20 EM	800 Gr. Şişe	19.69	19.69	29.23	29.33	+	49
	5 Kg. Teneke kutu	—	—	—	155.55	—	—
	17 Kg. Teneke kutu	—	—	—	510.55	—	—

Tablo : 11 Sayfa iki

İlacın Adı	Ambalaj Şekli	1970	1971	1972	1973	1970 den 1973 e
						Artış % 1970 = 100
Korthion M	1/2 Kg. Al. Şişe	8.57	11.30	11.30	11.30	+ 32
	1 Kg. Teneke kutu	14.09	19.55	19.55	19.55	+ 39
	5 Kg. Teneke kutu	—	—	—	87.03	—
Rogor 40	100 Gr. Ali. şişe	—	—	—	3.57	—
	1/2 Kg. Teneke kutu	18.20	18.20	15.54	16.07	— 13
	1 Kg. Teneke kutu	31.60	31.60	29.30	30.34	— —
	5 Kg. Teneke kutu	154.36	154.36	134.15	140.08	— 10
	10 Kg. Teneke kutu	296.85	296.85	260.41	271.10	— 9
	15 Kg. Teneke kutu	441.44	441.44	382.05	382.05	— 2
Anthio 33	1/4 Kg. Şişe	9.38	9.38	9.38	9.38	—
	1/2 Kg. Şişe	17.20	17.20	25.02	25.82	+ 50
	1 Kg. Şişe	32.30	32.80	47.77	48.93	+ 51
	5 Kg. Teneke kutu	—	—	—	227.65	—
D.D.V.P. EM. 50	1/4 Kg. Cam Şişe	10.19	10.19	13.72	13.72	+ 35
	1/2 Kg Cam şişe	19.07	19.07	26.66	26.66	+ 40
	1 Kg Cam şişe	36.82	36.82	52.53	52.53	+ 43
Folimat	1/4 Kg. Plas. şişe	—	—	18.69	19.04	+ —
	1/2 Kg. Plas. şişe	—	35.79	35.79	37.25	+ —
	1 Kg. Plas. şişe	—	69.53	69.53	73.74	+ —
	5 Kg. Plas. Bidon	—	327.81	327.81	357.67	+ 24
Komithion 50	1/2 Kg. Teneke kutu	—	21.60	21.60	21.17	— +
	1 Kg. Teneke kutu	—	41.87	41.87	40.32	— —
	5 Kg. Teneke kutu	—	199.85	199.85	187.94	— —
	17 Kg. Teneke kutu	—	659.48	659.48	614.74	— 7
	175 Kiloluk varil	—	6.729.43	6.729.43	6.386.32	— —

Bununla beraber tütün işletmelerinin çoğunlukla küçük aile işletmeleri karakterini taşımaları ve yeterli işgücünün bulunması işletmelerin yabancı işgücüne olan ihtiyacını— bazı devreler hariç— hiç denecek seviyeye düşürmektedir.

Ancak; 27.10.1972 tarih ve 14.349 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan asgari ücret kararnamesinde bir önceki Kararnameye göre işçi ücretlerinde % 30 civarında bir artış olmuştur. Sadece tütün işçiliğinde ise bu yükseliş % 40 civarında olmuştur.

Bu artış; gerek yabancı işçi kullanan; gerekse aile işgücüne dayanan işletmelerle tütün maliyeti üzerinde etkisini gösterecektir.

Tablo : 12
Peşin Olarak Satılan Traktörlerin Satış Fiatları
Modelleri ve Beygir Güçleri

Markası Modeli ve B.G.	1972	1973
	TL.	TL.
Mc — Cormick 624	75.000 (*)	75.000
Mc — Cormick 654	77.874 (**)	77.874
Hanomag Birllant 600	—	Yeni Tip 96.000
Massey Ferguson	64.000	64.000
Mf. 135	65.800 (J)	65.800
Fiat 450 (Standart tip)	63.000	63.000
Fiat 450 (Takviyeli tip)	64.000	64.000
Ford 3000	64.000	64.000
Leyland L. 154	54.000	54.000

(*) İnce tekerlekli

(**) Aksesuarlı

Kaynak : Tarım Bakanlığı Dosyaları

Maliyet Fiatları :

Gümrük ve Tekel Bakanlığı Kanalı ile 1971/72 yılında tütünün üreticiye mal oluş fiyatları (1972/1973 yılı ürünü taban fiyatlarının tesbitinde kullanılmak üzere) talep edilmiş ise de bugüne kadar bir bilgi alınmamıştır. Bu sebeple sadece Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğünün tütün yetiştiren bölgelerdeki illerde tütün maliyeti ile ilgili olarak yapılan çalışmalarından faydalanılmıştır.

Diğer taraftan 1971/72 yılında 382.351 hektarlık sahadan 173.368 ton tütün alınmıştır. 1972/73 yılında ise 220.000 hektardan 152.000 ton tütün alındığı tahmin edilmektedir. 1973 yılında 1972 yılına nazaran verim 453 Kg/hektardan 690 kg. hektara yükselmiştir.

Tablo : 13
Çiftçinin Satın Aldığı Başlıca Mallara Ait
Fiatlar ve İndeksleri

Maddeler	1963 Fiatları			1972 (*)			İndeks 1963 — 100		
	İstanbul	Konya	Diyarbakır	İstanbul	Konya	Diyarbakır	İstanbul	Konya	Diyarbakır
Pirinç	266	264	275	613	497	500	230	188	182
Toz şeker	275	270	280	395	435	400	144	161	143
Zeytin	504	452	438	1.071	733	867	213	162	198
Vita	594	548	554	875	867	879	147	158	158
Zeytinyağı	886	834	788	1.634	1.567	1.182	185	188	150
Çay (Harman)	4.000	4.000	4.000	3.500	3.500	3.500	88	88	88
Odun	18	15	13	31	48	40	172	320	308
Gazyağı	58	66	62	135	150	165	232	227	266
Basma (M)	217	280	235	—	485	433	—	173	184
Kaput bezi	159	208	200	—	385	350	—	185	175
Sabun	368	325	350	826	750	1.067	519	231	305
Pratisyen Hekim	1.750	2.083	1.924	—	5.000	2.148	—	240	112
Ortalama	—	—	—	—	—	—	214	193	252

(*) 9 aylık ortalama

3 il ortalaması : 219, 7

Kaynak : D.İ.E. Aylık İstatistik Bülteni 1972 — IX — XII

1969 ile 1972 yılları arasında tütün ekim alanında bir artış görülmektedir. Bu artışın sebebi; bu yıllarda eski Kanun yürürlükten kalkmış ve yeni kanunun ise tamamlanmamış olması, diğer ve esas sebebi ise; bu süre de tütün sahalarının tesbitinde çiftçi beyanına itibar edilmiş olmasıdır. Çiftçi ise yetersiz zirai kredi karşısında; daha tatminkâr kredi alabilmek için fazla beyanda bulunmuştur.

1973 yılı tütün ekim alanında 1972 yılına nazaran 182.351 Na. azalma mevcuttur. Bu azalmanın sebebi ise; 1177 sayılı kanun gereğince tütün alanlarının kalite sınırlarının tesbitinin 1972 yılında tamamlanmış olup, 1973 yılında da uygulamaya geçilmiş olmasıdır.

1973 yılında tütün maliyeti Ege Bölgesinde 1.452,0 Krş/Kg Karadeniz Bölgesinde 1.673,4 Kş/Kg, Marmara Bölgesinde 1.328,0 Kş/Kg, Güneydoğu Bölgesinde ise 1.129,2 Kş/Kg olmuştur. Türkiye için bu rakam 1.450,16 Kş/Kg olup tartılı ortalama neticesinde bulunmuştur.

Diğer iktisadi faaliyet kollarındaki kâr marjı da dikkate alınarak tütün yetiştiriciliğinde % 20 müteşebbis kârı ve % 5 de işletmelerin gelişme payının maliyeti ilâve edilmesi gerekmektedir.

Bu değere göre tütün fiyatlarının Ege Bölgesi için 1.815,0 Kr/Kg Karadeniz Bölgesi için 2.091,7 Kş/Kg, Marmara Bölgesi için 1.547,5 Kş/Kg, Güneydoğu Bölgesi için 1.411,5 Kş/Kg olması gerekir. Türkiye için ise 1.812,7 Kş/Kg olur. Bütün hesaplar tartılı ortalama metodu ile yapılmıştır.

Parite Fıatı :

Fiatın; parite fiyatı esasına göre tesbitinde temel anlam bir yılda çiftçinin satın alma gücünü devam ettirmesi prensibi kullanılmaktadır. Memleketimizde çiftçinin satın aldığı mallara ait elverişli endeksler bulunmamaktadır. Bu sebeple genel fiyat endeksleri kullanılmaktadır. 1963 yılında Tekel'in çiftçiye verdiği ortalama tütün alım fiyatı 908,75 Kş/Kg'dır. 1973 yılı genel fiyat indeksi 223,8 olduğunda 2.033,78 Kş/Kg olması gerekmektedir.

Çiftçinin satın aldığı başlıca maddeler seçilirse, bu artış daha fazladır. Tablo 13 de Konya, İstanbul ve Diyarbakır çiftçilerinin satın aldığı başlıca mal grupları fiyatları 1963 yılına göre 1972 yılında % 253,0 nisbetinde bir yükselme göstermiştir.

Tekelin tütün için çiftçiye 1973 yılının fiyat seviyesinde bir fiyat ödemesi düşünüldüğünde 1973 yılı ürününden çiftçi eline geçen fiyat seviyesinin ortalama 2.299,13 Kr/Kg olması gerektiği hesaplanmaktadır.

Diğer taraftan çiftçinin satın aldığı önemli ihtiyaç maddeleri itibarıyla de şöyle bir inceleme yapabiliriz.

Tablo : 14
Çiftçinin Satın Aldığı Önemli Madde Grupları
İtibariyle Toptan Eşya Fiyat İndeksleri

Madde Grupları	1963	1971	1972
Dokuma maddeleri	100	159,4	189,6
Yakacaklar	100	218,8	292,6
Yapı malzemesi	100	166,0	187,4
Ortalama artış	—	181,4	222,4

Tablo : 14 de istatistiklerimizde mevcut olan ve çiftçiyi en çok ilgilendiren dokuma maddeleri, yakacaklar ve yapı malzemesine göre üç madde grubunda 1963 yılına göre toptan eşya fiyatları artışı gösterilmiştir.

Buna göre üç madde grubunda toptan eşya fiyat artış indeksi 222,4 olmuştur. Tütün üreticisinin satın alma gücünün 1963 yılı seviyesinde tutulabilmesi için 1973 yılı tütün ürününe ortalama olarak 2.021,0 Kş/Kg fiyat konulması gerekmektedir.

Parite metodu ile 1973 yılı tütün ürününe uygulanacak ortalama fiyatın 2.021,00 — 2.299,13 Kş/Kg arasında olması gerektiği anlaşılmıştır.

Tütünden Başka Diğer Tarımsal Ürünlerin Fiyatları :

Tütünden başka üreticinin sattığı başlıca ürünlerin fiyatlarının incelenmesiyle tütün fiyatının hangi seviyede olması gerektiği hakkında bilgi edinilmektedir.

Çiftçinin sattığı başlıca tarım ürünlerinden buğday, pamuk, ayçiçeği, şekerpancarı ve fasülye fiyatlarının 1963 ten itibaren seyirleri Tablo 15 de gösterilmiştir.

Sonuç :

Komisyonumuz yukarıda bahsedilen kriterleri gözönünde tutarak; bir evvelki yıl Tekel tütün fiyatlarının % 37 civarında arttırılmasını oybirliği ile kararlaştırılmıştır. 1963—1972 yılları arasında üretim ve ekici tütün piyasalarında Tekel ve Tüccar ortalama alım fiyatları Tablo 3 de gösterilmiştir.

Tablo : 15
Bazı Önemli Tarım Ürünlerinin Borsa Fiyatlarının (Kr/Kg) ve
fiyat İndeksleri (1963 = 100)

Yıllar	Tütün (1)		Buğday (2)		Pamuk (3)		Ayçiçeği (4)		Pancar (5)		Fasulye (6)		Canlı Dana	
	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks	Fiyat	İndeks
1963	908.8	100	72,7	100	488.5	100	121.0	100	12.7	100	294.0	100	184.9	100
1964	807.2	89	73,9	100	476.0	97	109.0	90	13.7	108	228.0	78	203.1	110
1965	897.2	99	81.1	112	473.4	97	155.1	128	14.7	116	187.6	64	204.8	111
1966	822.4	91	82.0	117	457.8	93	171.4	142	14.7	116	173.6	59	249.4	135
1967	808.6	89	85.0	120	505.2	104	167.0	138	14.7	116	234.4	80	320.5	173
1968	855.4	94	89.7	123	494.7	101	169.5	140	14.7	116	280.4	95	291.0	157
1969	866.6	95	89.2	123	459.6	94	161.7	134	14.7	116	303.9	103	297.6	161
1970	1135.3	121	94.3	130	628.8	129	187.9	155	20.0	157	336.5	114	409.4	221
1971	1167.9	129	106.3	146	859.7	165	226.2	187	20.0	157	417.0	142	608.0	329
1972	1264.0	139	113.9	157	899.7	184	239.1	198	20.0	157	404.9	138	956.2	517

Kaynak : D.İ.E. Aylık İstatistik Bülteni, 1972 — IX — XII Ankara 1972

(2) Ankara yumuşak, (3) Adana, Çukurova Standart Beyaz 1,

(4) Tekirdağ, (5) Türkiye Şeker Fabrikaları alım fiyatı, (1) Türkiye Ortalaması, 1972 yılı Ege Bölgesi Tütün Fiyatı (6) Bandırma Horoz Fasulyesi

(*) On ay.

LİTERATÜR :

- 1 — Ege Tütün İhracatçılar Birliği 1973 yıllığı
- 2 — Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Ekici Tütünleri Satış Piyasalarının Devlet nam ve hesabına desteklenmesi işleri 1972 yılı Malî Raporu
- 3 — D.P.T. Tütün ve Tütün Mamulleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu Mart 1972
- 4 — Tarım Bakanlığı Dosyaları
- 5 — Tarım İstatistikleri Özeti 1972 D.İ.E.
- 6 — İGEME Enformasyon Bülteni — 1972
- 7 — Monthly Bulletin of Agricultural economics and statistics Rome 1972
- 8 — FAO Trade Year Book Rome 1971

ÇEŞİTLİ KONULAR

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ BAĞCILIK VE ŞARAPLIK ÜZÜM SORUNLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Dr. Avni BAŞDOĞAN bugün bir bildiri yayınlıyarak Bağcılık ve Şaraplık Üzüm Sorunları ile Taban Fiatları konusunda Odasının görüşlerini açıklamıştır.

Bildirisinde, «Yeşitirilen üzümlerin değer fiatla satılamaması, alımlarda üreticiyi bezdiren tutum ve davranışlar, tutarsız bir fiat politikasının uygulanması bağcılığın gelişmesini engellemektedir» diyen Dr. Avni BAŞDOĞAN, yurdumuzda geçimini bağcılıktan sağlayan 3 milyon yurttaşın bu nedenle çok güç durumda olduğuna değinmiş ve «Tekirdağ ili ve çevresinde 100 dekardan fazla bağın terkedildiğini bir o kadarının da söküldüğünü» ileri sürmüştür.

Dr. Avni BAŞDOĞAN'ın bu konudaki bildirisi aynen şöyledir :

«Ülkemizde 850 bin hektar bağ bulunmakta ve yılda ortalama 3 milyon 500 bin ton yaş üzüm üretilmektedir. Kırsal alanda yaşayan nüfusun 1/8 i diğer bir deyişle 3 milyon çiftçi geçimini bağcılıktan sağlamaktadır. Bağcılık genellikle diğer kültür bitkilerinin yetişmesine uygun olmayan meyilli ve zayıf topraklarda yapılmaktadır. Bu nedenle ülkemizde oldukça geniş bir alanı kaplayan bu tip araziye sahip çiftçimizin başka bir ürünü söz konusu topraklarında yetiştirme olanağı yoktur.

Diğer taraftan bağcılık büyük bir emek, uğraşı isteyen, yetiştirilmesi yıllara bağlı bir tarım koludur. Bununla beraber, yetiştirilen üzümlerin değer fiatla satılmaması, alımlarda üreticiyi bezdiren tutum ve davranışlar, tutarsız bir fiat politikasının uygulanması bağcılığın gelişmesini engellemektedir.

Bu durumun bir sonucu olarak, güneydoğu bağların bir kısmı işlemeden bırakılmış, bir kısmı da sökülmüştür. Kuraklığın da etkisiyle

bu bölgede verim % 20 oranında düşmüştür. Orta Anadolu ve özellikle Tokat ve Amasya'da dolu ve kış donları nedeniyle üzüm üretiminin geçen yıllara göre % 50 civarında noksan olacağı saptanmıştır. Tekirdağ ili ve çevresinde 1000 dekardan fazla bağ terkedilmiş, bir o kadarda sökülümüştür.

Bu itibarla, bugünkü durumla Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânın da öngörülen hedeflere ulaşılması mümkün görülmemektedir.

Nitekim, 1972 yılında 3.334.000 ton olan üzüm üretiminin 3'üncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı dönemi sonunda % 18,4 artışla 4,5 milyon tona 54,6 milyon litre olan şarap üretiminin % 100 den fazla bir artışla 113,5 milyon litreye ve halen 26,8 milyon litre olan alkollü içki üretiminin ise 39,8 milyon litreye ulaştırılması plânlanmıştır. Buna rağmen, özellikle şaraplık üzümlerin pazarlanması ve değerlendirilmesinde yapılması zorunlu işlerin sürüncemede bırakılması uygulanan fiat politikası ve Tekelce yapılan destekleme alımlarının yetersizliği plân ve programların uygulanmasında görülen çelişkiler bakımından tipik bir örnektir.

ÖNERİLER

Üzümün üretimi, değerlendirilmesi ve pazarlamasındaki güçlüklerin kaldırılmasında Tarım, Ticaret, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları arasında düzenli ve sürekli bir koordinasyon zorunludur.

Üzüm taban fiatlarının tesbitinde maliyet kesinlikle alınmalıdır.

Ülkemizde 1973 yılında kullanılan üretim vasıtaları resmen 1970 devalüasyonunda tesbit edilen seviyeyi muhafaza etmiş olmasına rağmen, diğer maddelere ait fiatlarda artışlar % 50 ye kadar yükselmiştir. İşçi ücretleri de % 40 civarında artmıştır. 1971 yılında % 21 olan fiat artışları 1972 yılında da devam etmiş ve bu yıla ait oran % 18 i bulmuştur. Bu nedenle 1972 yılı maliyet unsurları dikkate alınarak şaraplık üzümler için uygulanması gereken Tekel alım fiatları aşağıda belirtildiği şekilde hesaplanmıştır.

Marmara ve Trakya Bölgesinde :

Yapıncak : 160 Kr./Kg.

Cinsaut, Dimyat, Karalahna ve Karasakız üzüm çeşitlerinin mübayaa fiyatının Yapıncak üzümünün alım fiat seviyesinde tutulması,

Buna mukabil halen üretimi az olup Şaraplık kalite vasfı yüksek olan «Gamay, Burgunder (Pinot Noire), Sylvanert vert, Riesling, Ham-

burg Nisketi, Pinot Chasdonay, Clairet, Muscatfrontingnan, Madame Jean Mathias, Semillon» gibi yabancı menşeli üzüm çeşitleriyle Papazkarası ve Adakarası gibi yerli üzüm çeşitlerinin kalite özelliklerine göre değişecek şekilde 160—250 kuruş/kg. a kadar fiat verilmesi;

Ege Bölgesinde :

Grenache, Alicante, Bouchet, Gabarnet, Sauvignon, Carign ve Şarap Fabrikalarında kalite üstünlüğü kabul edilen diğer çeşitlerinde 132 ilâ 172/krş/kg.

Orta Anadolu Bölgesinde :

Kalecik Karası, Hasandede, Narince, Sungurlu, Öküzgözü, Boğazkere, Emir, Dimrit ve yine Şarap Fabrikalarında kalite üstünlüğü kabul edilen diğer çeşitlerini de kalite özelliklerine göre tanınacak bir farkla satın alınmak üzere 94/6 ilâ 123 krş./kg.

Güney Doğu Bölgesinde :

Dökülgen ve Horozkarası ile yine Şarap Fabrikalarının kalite üstünlüğü kabul edilen diğer çeşitlerinde 99 ilâ 129 kr/kg. somalık çekirdekli kuru üzümde 546 krş./kg. olması gerekmektedir.

Bu fiatlar Özel Sektörün mübayaa fiatlarına da esas olmak bakımından büyük bir önem taşımaktadır.

Bağcılığımızın geliştirilmesi ve üzüm istihsalinin artırılması için sadece uygun fiat politikasının takibi ile yetinmemeli, kaliteli Şarap imâli için elverişli olan ve 20.5.1973 gün ve 14540 sayılı Resmi Gazetede yer alan tebliğinde belirtilen üzüm çeşitlerinden bağ kuracak müstahsile mahsül tesliminde ayrıca prim verilmeli, 5089 ve 1311 sayılı kanunların tatbikatı yaygınlaştırılmalı ve kolaylaştırılmalıdır.

Son yıllarda çeşitli meyve üretiminin ve Şeker Sanayiinin gelişmesi sonucu olarak vatandaşın üzüm tüketimi alışkanlığı kısmen başka alanlara kaymış olduğundan, bağcılığın idame ve gelişmesi daha ziyade Şarapçılığın geliştirilmesine bağlı kalmaktadır. Bu itibarla kamu ve özel şarap imalatının artırılması yanında mevcut fabrika ve imalathanelerin modern teknolojinin icaplarına uygun bir hale getirilmesi de lüzumlu görülmektedir.»

Dr. Avni BAŞDOĞAN
Ziraat Mühendisleri Odası
B a ş k a n ı

ÜLKE HAYVANCILIĞININ GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ GÖRÜŞLERİ

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Dr. Avni Başdoğan bugün bir demeç vererek, Ülke Hayvancılığının geliştirilmesine ilişkin Oda görüşlerini açıklamıştır.

Başdoğan demecinde, «Hayvancılık kesiminin geri kalmasında en büyük etkenlerden biri hayvan hastalıkları ile gereği gibi mücadele edilmemesidir.» demiş, Et ve Balık Kurumunun, kombinalarında ke-silecek hayvanları üreticilerden değil, aracıdan sağlanmasını eleştir-miştir.

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Dr. Avni Başdoğan demecinde, Veteriner Hekimlerce önerilen «Hayvanlık Bakanlığı kurulması istemi-ne de karşı çıkmış ve «böyle bir istemin başarıya ulaştırılamıyacağını Türkiye Cumhuriyetini idare edecek her hükümetin başı kesinlikle takdir edecektir» demiştir.

Dr. Başdoğan'ın demeci aynen şöyledir :

«Halkımızın düzenli ve yeterli bir şekilde beslenmesi, ulusal eko-nomiye önemli ölçüde katkısı ve doğal koşulların uygunluğu açısından ülkemizde hayvancılığın geliştirilmesi gereklidir. Bunda herkes tam bir görüş birliği içindedir. Ancak bunun için izlenecek yıllar üzerinde zaman zaman çeşitli fikirler ve tutarsız teklifler ileri sürülmektedir. Örneğin son günlerde Veteriner Fakültesinin kuruluş nedeni ile Vete-riner Hekimlerce düzenlenen açık oturumda bunlardan biridir.

Ziraat Mühendisleri Odası bu önemli konuda kamu oyuna yanılıcı görüşler hakkında açıklama yapmayı görev saymıştır.

Birinci ve ikinci Beş Yıllık Plân dönemlerinde hayvancılık dalında gelişme hızı % 1 dolaylarında kalmıştır. Gelişme bu oranda devam etti-

ği taktirde et, tereyağ ve süt gibi hayvansal ürünlerin ithali zorunlu görülmektedir. Nitekim F.A.O. örgütünün Türkiye için hazırladığı hayvansal ürünler tüketim projeksiyonları da 1980 yılından itibaren bu maddelerin dış ülkelerden satın alınacağını göstermektedir.

Bugünkü ve gelecekteki durum yıllardan beri hayvancılığın geliştirilmesinde izlenen politika ve metodların geçerli olmadığına ait en belirgin delillerdir. Buna rağmen hatalı olduğu açıkça ortaya çıkan fikir ve görüşler de hala ısrar edilmesi ise üzerinde durulması gereken en önemli husustur. Ve bu tutum hayvancılığımızın yararına olmamaktadır.

Örneğin, memleketimizde hayvanlarımıza yetecek kadar yem üretilmediği 11 milyon ton kesif yem açığının bulunduğu ve bu koşullarda hayvan ürünlerinin artırma olanağının bulunmadığı ileri sürülmektedir. İlk bakışta inandırıcı görünen bu iddia, aslında birçok gerçeklerin bilinmediğini veya saklanmak istendiğini göstermektedir. Konuyla uzaktan veya yakından ilgili olanların bildiği gibi, bugünkü koşullarda ülkemizde açık olarak gösterilen 11 milyon ton kesif yemin üretilmesine maddeten olanak yoktur. Zira tüm tahıl üretimimiz bu düzeydedir. Beklenen hayvansal üretim seviyesine ulaşabilmemiz eğer bu 11 milyon tonluk yem açığını kapamamıza bırakılırsa hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini önceden bilmemiz gerekir. Günümüze kadar Ziraat Yüksek Mühendislerince önerilen çözüm yolları üzerinde durulmadığı içindir ki hayvancılığımız geri kalmışlıktan kurtarılmamıştır.

— Türkiye’de hayvanların yem ihtiyacını kesif yemden değil de kaba yemden gidilerek hesaplamak doğru bir yoldur. Bu takdirde 9 milyon ton kesif yemin yerini tutacak kaba yemin üretilmesi gerekir ve bu mümkündür.

— Her hayvan kendine verilen yemi aynı derecede değerlendiremez. Bu kalıteal kabiliyete bağlıdır. Bu nedenle yüksek verimli ve yemden daha fazla yararlanma yeteneğine sahip hayvanlar üretimde kullandığı zaman hem maliyetin düşürülmesi hem üretiminin arttırılması ve hem de yem tasarrufu mümkündür.

— Hayvan türleri arasında yemden yararlanma bakımından önemli farklar vardır. Örneğin, kesif yemi en kârlı bir oranda ete çeviren hayvan türü domuzdur. Bundan sonra tavuk ve tavşan gelir. Ülkemizde dinsel inançlarla domuz eti yenilmediğinde kesif yemleri daha çok tavuklara yedirmekle daha düşük maliyetle et üretilir. Aynı şekilde sığır eti de koyun etinden daha ucuza mal oluyor. Buna göre besi projelerinde sığıra ağırlık verilmek suretiyle yemden tasarruf sağlanabilir.

— Ülkemizde prodüktiv olmıyan bir yem sarfiyatı da iş hayvanı olarak gereksiz sayıda öküz kullanmakla yapılmaktadır. Traktör gücünden faydalanması mümkün olan işletmelerde bugün en az bir milyon öküz vardır. İlk kademedede elden çıkarılması mümkün olan iki milyon öküz için yılda en az bir milyon ton kesif yem sarfedilmektedir.

— Sağlıklı hayvanlarla hastalıklı olanlar arasında da yemi değerlendirme bakımından büyük farklar vardır. Veteriner hekimlerce hazırlana bir rapora göre memleketimizde hayvanlara verilen yemin, yerine göre % 18 — 50 si parazitler tarafından harcanıp israf edilmektedir.

— Gerek et, gerek süt ve yumurta üretiminde en verimli yaştaki hayvanların kullanılmaları ile yem sarfiyatının azalmasına ve maliyetin düşürülmesine önemli katkılarda bulunulabilir.

— Elbetteki birim alandan en yüksek verim verem yem bitkilerini araştırılıp üretilmesi, mer'aların ıslahı ile kullanılmalarının bir düzene sokulması gibi konular üzerinde de önemle durularak yem üretiminin artırılması sağlanabilir.

Görülüyorki ülkemizde yem üretiminin yetersizliği hayvancılığın gelişmesine engel olan ve basitçe ortaya atılacak tek bir sorun değildir.

Hayvancılık kesiminin geri kalmasında en büyük etkenlerden biri hayvan hastalıkları ile gereği gibi mücadele edilememesidir. Bu bakımdan ne kadar yetersiz olduğumuz son şap salgını nedeni ile maruz kaldığımız maddi ve manevi kayıplardan kolayca çıkartılabilir. Yalnızca teşhis ve aşı uygulamasındaki aksaklıklar yüzünden kanatlılardan ve diğer hayvanlardan yılda beş milyar liradan fazla zarar olduğu bilinmektedir.

Türkiye'de hayvansal ürünler genellikle küçük işletmeler halinde küçük partiler halinde istihsal edilir. Pazarlama hizmetlerinde bu özellik kesinlikle dikkate alınmalıdır. Hayvansal ürünlerin pazarlanması ile görevli Et ve Balık Kurumu, Süt Endüstrisi Kurumu ve Yapağı Tiftik A.Ş., Teknik Ziraat Örgütünün köylerde ileri hayvancılığı yerleştirme çabalarına yardımcı olacak bir politika izlemek zorundadırlar.

Genellikle Et ve Balık Kurumu, Kombinalarında kesilecek hayvanları üreticiden değil, aracıdan sağlamaktadır. Celepler ve Besiciler Kredi ile desteklenmekte fakat üretici kendi haline bırakılmaktadır. Mübayaada yaş, ırk, cinsiyet ve beşi şekline bağlı olan kalite değil, randıman esas alındığında ileri besicilik tekniği de geliştirilememektedir. Ayrıca sistem bozukluğundan et kombinaları daima kapasitelerinn çok altında çalışmaktadırlar. Bu nedenle bazı yerlerde belediye mezbahası durumuna düşmüşlerdir.

Et ve Balık Kurumu'nun gerçekte yurttta et üretimini artırıcı bir fonksiyon yapması, tüketiciye de bu yoldan hizmet etmesi beklenir. Bu amaçla kombinalar çevresinde büyük besi yerleri tesis edilmeli bunları sonradan kuracağı **üretici - besici kooperatiflerine devretmelidir.**

Türkiye Yapağı ve Tiftik A.Ş. ile T. Süt Endüstrisi Kurumu da Et ve Balık Kurumu için önerilen şekilde pazarlama hizmetlerini üreticinin yararına dönüştürmek gereğini artık bilmelidirler.

HAYVANCILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN KURULMASI TEKLİF EDİLEN HAYVANCILIK BAKANLIĞININ ÜLKE YARARINA HİZMET GÖRME OLANAĞI MÜMKÜN GÖRÜLMEKTEDİR.

Bu bilimsel, hayati ve ekonomik gerçeği bir kez daha açıklamakta yarar vardır. Bir ziraat işletmede bitki ve hayvan yetiştiriciliği arasında doğal, ekonomik ve organik bağlar birbirin tamamlayan ve destekliyen çalışmaları rasyonel kılan faaliyetler vardır. İşletmenin üretim ve değerlendirme yapısı pazar isteklerini de dikkate alarak ne kadar uygun bir şekilde kurulursa verimlilik ve gelir o ölçüde artar.

Bu gerçekler bir tarafa itilerek hemen hemen her hükümetin kurulmasından önce Tarım Bakanlığını ikiye bölmeye matuf bir Hayvancılık Bakanlığının kurulması teklifi siyasi sorumluluk taşıyanlar tarafından uygun görülüp günün birinde böyle bir örgütlenmeye gidilirse bundan Türk Çiftçisi ve ulusal ekonomimiz büyük zarar görecektir.

Bugün hayvansal üretimle ilgili teşekküllerin hemen hepsi Tarım Bakanlığına bağlıdır. Dışında kalan Et ve Balık Kurumu, Şeker Fabrikaları Çiftlikleri ile T. C. Ziraat Bankası ve Hayvan Borsaları, bir Hayvancılık Bakanlığı kurulsun bile buna bağlanamazlar.

O halde konuya hemen tümü ile sahip bir bakanlık mevcuttur. Hal böyle iken yeni bir bakanlık kurulması kadar anlamsız bir işlem düşünülemez. Böyle bir bakanlık Devlet bütçesine karşılıksız, hatta zararlı bir yük yüklemekten başka bir iş göremez.

Hayvansal üretimi gerçekleştirmekte olan Ziraat İşletmeleridir. Bunlar bir bakanlık örgütü tarafından hayvancılığa, öteki bakanlık örgütü tarafından bitkisel üretime doğru çeğiştirilerek, böylece herşeyden önemli olarak Devlete güvenlerini yitireceklerdir. Ziraat İşletmeciliği, işletmenin bütün üretim faaliyetleri ve üretim vasıtaları arasında tam bir dengenin kurulması esasına dayanır. Teklif edilen Hayvancılık Bakanlığı ile bu sistem yıkılmış, Ziraat İşletmeciliği prensiplerine uymayan yeni üretim birimleri meydana getirilmiş olacaktır. **Dünya da henüz benzer olmayan bu çeşit üretim birimleri için geçerli işletme esas-**

ları ortaya konmadan böyle bir sistemin başarıya ulaştırılamıyacağını Türkiye Cumhuriyetini İdare edecek Hükümetin başı kesinlikle takdir edecektir.

Toprak ve Tarım Reformu dahil bütün tarım hizmetlerinin bir bakanlıkta toplanması gerekirken, Tarım Bakanlığı bir kez daha bölünecek ise bu bakanlığın tamamen kaldırılması yoluna gidilmesi daha anlamlı olur.

Gerçek ihtiyaçlarla bağdaşmayacak, bilimsel gerçeklerden yoksun, yavaş, verimsiz ve pahalı çalışmaları yoğunlaştıracak, batı ülkelerinde bir örneği olmuyan bu tip örgütlenme teşkilâtın bünyesinde şimdiden tahmin edilmeyecek sürtüşmeler ve kuşkular yaratacaktır.

Ziraat Mühendisleri Odası

Başkanı

Dr. Avni BAŞDOĞAN

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ TRAKTÖR SORUNLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Adına Başkan Sayın Dr. Avni Başdoğan bugün bir bildiri yayınlayarak Traktör Sorunlarına ilişkin görüşlerini açıklamıştır.

Bugün ülkemizde bir traktörün 60 ton buğday karşılığında satın alınabileceğini belirten Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Sayın Dr. Avni Başdoğan'ın bu konudaki bildirisi aynen şöyledir :

«Tarımsal ürünlerin arttırılmasında, maliyetin düşürülmesinde ve dolayısıyla Türk Çiftçisinin ileri bir hayat düzeyine ulaştırılmasında tarımsal mekanizasyonun önemi büyüktür. Diğer taraftan tarım alet ve makinaları imalat sanayii, sanayileşme hareketinin temel ve yan etkileri en çok olan sektörlerinden biridir. Bu önemli konunun Cumhuriyetin kuruluşundan önce de ele alındığı mevcut belgelerden anlaşılmaktadır. Lozan Antlaşmasının imzalanmasından evvel toplanan 1923 İzmir İktisat Kongresinde tarımsal makinalaşma ile ilgili tartışmalar yapılmış ve kongre kararlarının önemli bir bölümü bu konuya ayrılmıştır. Bu tutum Cumhuriyetin kurucularının tarımsal makinalaşma konusundaki arzularını belirtmek yönünden çok ilginçtir. 1948 den sonra şartların uygunluğu nedeniyle, gerek Marshall yardımı, gerekse diğer kanallardan sağlanan tarım makinaları ile ülke tarımının makinalaşması hareketi önemle ele alınmıştır. Bununla beraber 1961 yılından beri Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında konunun çözümlenmesi için öngörülen tedbirlere rağmen Cumhuriyetin 50. yılına girdiğimiz 1973 lerde de Türk Çiftçisi için ciddi bir sorun teşkil eden bu konuda başarı sağlanamamıştır.

Tarım mekanizasyonunda ana vasıta traktör olup, biçerdöğeri ve diğer tarım makinaları ihtiyacı ve kullanılması traktör varlığı ile mümkün olmaktadır. Avrupa ortalamasına ulaşabilmek için 1.000.000,— adet

faal traktör parkının, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı Özel İhtisas Komisyonu raporunda da kabul edildiği gibi; 1977 yılında 235.000 adet, 1982 yılında 450.000 adet, 1987 yılında 700.000 adet olması gerekmektedir. 1972 yılı sonu itibarıyla ise faal traktör parkı 142.150 adettir. Bu durumun tabii bir sonucu olarak traktör ihtiyacının karşılanmasında önemli güçlükler ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde bir kısım parçaları dışarıdan getirilmek suretiyle traktör imali bundan 19 yıl önce başlamış ve o tarihte 5—6 yıl içinde tüm yerli imalata ulaşılacağı öngörülmüştür. Daha sonra 1964 yılında yayınlanan 1 sayılı montaj sanayii talimatı sirküleri ile, lastik hariç, % 60 döviz tasarrufu oranına ulaşılmasının tüm imalat sayılacağı ilan edilmiştir. Bu arada imalatçılar gelişen iç pazar talebini rahatlıkla karşılamaktan öteye ihracat bile yapacaklarını iddia edegelmişlerdir.

TRAKTÖR MONTAJ SANAYİİNE TANINAN ÇOK ÖNEMLİ KOLAYLIKLARA RAĞMEN ARZULANAN GELİŞMENİN SAĞLANAMAMASI İLGİLİLERİN KONU ÜZERİNDE CİDDİ OLARAK DURMASINI GEREKTİRİYOR.

Aradan uzun yıllar geçmesine ve 6/11908 sayılı kararnamenin 3. maddesine ve 54 sayılı montaj sanayii sirküleri ile sağlanan kolaylıklara rağmen yerli parça oranı ancak % 55 olmuştur. Bu durumda yerli imalat oranının arttırılması ve ilan edilen orana erişmeyenler hakkında tedbir alınması gerekirken bu kez 1972 yılında Sanayii ve Teknoloji Bakanlığınca alınan bir kararla % 17-25 yerli parça oranı ile traktör imaline müsaade edilmiştir. Yine Sanayii ve Teknoloji Bakanlığının aldığı kararlar ve sirkülere göre «ithalatı yasak parçalardan miktar veya teslim süresi bakımından güçlük çekilenler Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı müsaadesi ile ithal edilebilir,» denilmek suretiyle bu oranın bir ölçüde tamamen kaldırılması da mümkün olmaktadır.

Devletin bu konuda yatırım yapan kuruluşlara 7/5365 sayılı kararname ile tanıdığı teşvik tedbiri;

- a) Yatırım kotası,
- b) Gümrük Muafiyeti,
- c) % 30-50 oranında yatırım indirimi,

d) % 8 faizli orta ve uzun vadeli kredi gibi devletçe sağlanan büyük imkanlara rağmen dış ülkelerde takriben 30 ton buğdaya temin edilen bir traktörü Türk Çiftçisi en az 2 misli buğday bedeli ödemek suretiyle ve birçok zorluklarla ancak sağlayabilmektedir.

Ülkemizde otomatik endüstrisinin binek otomobili kolu, 3 yıllık süre içerisinde % 67 lik yerli katkı oranına ulaşmış, buna mukabil üretici bir araç olan traktör konusunda bu başarısız durum her yönüyle üzüntü verici olmuştur.

Bu çok elverişli olanaklara rağmen, mevcut 6 traktör üreticisi, or talama herbirine düşen 330 kadar ilave traktörü imal etmekte olumlu çaba göstermediklerinden dolayı 20.5.1973 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 7/6381 sayılı kararname ile ve % 1 gümrük vergisi ödemek şartıyla yerli yapılan marka ve modellerden ilk etapta 200 adet traktör ithaline müsaade edilmiştir.

Ancak komple ithal edilen traktörle, yerli ithal edilen traktörler aynı fiatla satılmaktadır. Halbuki yerli üretilen traktörlerin ithal edilen parçalarının da yukarıda belirtilen yüksek vergi muafiyeti ve indiriminden dolayı arada önemli fiat farkı varsada çiftçi bundan yararlanamamaktadır.

BUGÜNKÜ DURUMUN MUHAFAZASI İLE TRAKTÖR ARTTIRILMASINA OLANAK YOKTUR :

Mevcut traktör üreten kuruluşların bugüne kadar gerçekleştirdikleri yatırım miktarı ve istihdam ettikleri mühendis, teknisyen ve işçi adedi göz önüne alındığında konunun bundan sonra da çözümlenmesinde mevcut özel ve kamu kuruluşlarından daha büyük ve tatmin edici başarı beklemek mümkün değildir. Bu bakımdan tarımsal üretimde önemli bir girdi olan traktör ihtiyacının karşılanmasında, böylesine dar bir boğazdan kurtulabilmek için plânın 1017 no.lu maddesinde de belirtildiği gibi yeni ve büyük kapasite de üretim yapacak bir ünite kurulmalıdır.

TEDBİR VE ÖNERİLER :

— Motor aktarma organları, hidrolik üniteleri de yapabilen 30-40 bin adet/yıl kapasiteli traktör fabrikası kamu denetiminde kurulmalıdır.

— Şimdilik ihracat şansı olmayan traktörün, 6 üreticisi birleştirilerek, daha az sayıda fakat kuvvetli sermayeli, yerli imalat oranı ve miktarı yüksek ünite haline getirilmelidir.

— Traktör, Biçerdöğür ve diğer tarım makina ve aletlerinin komple ve parça halinde ithalinde alınmakta olan vergi ve resimler azaltıl-

malı ve ayrıca bunların yurt dışındaki FOB fiyatları yetkili merciler tarafından takip ve kontrol edilmelidir.

— Yurt içinde ve yurt dışında bulunan aracı şirketler bu faaliyetlerin dışına çıkarılmalı traktör ve biçerdöğeri dağıtımının çoğunlukla kamu kuruluşlarınca, kooperatiflerce ve birliklerce dağıtılması sağlanmalıdır.

— Komple ithal edilen traktörlerin bir kamu kuruluşu aracılığıyla dünya ihalesine gidilerek daha düşük fiyatla alınması sağlanmalıdır.

— Traktör, biçerdöğeri ve diğer tarım makinalarının ve bunların yedek parçalarının kâr hadleri tesbit ve ilan edilmeli ve bunun takip ve kontrolü yetkili Bakanlıklarca yapılmalıdır.

— Tüm tarım makinalarının satıştan sonra yapılması gereken tamir, bakım, yedek parça, gibi hizmetlerinin ne şekilde yapılacağı tüzük ve yönetmeliklere bağlanarak bunların takip ve kontrolü yapılmalıdır.

— Montaj sanayii talimatı günün şartlarına göre düzeltilmeli veya tüm olarak tatbikatan kaldırılmalıdır.

— Motor aktarma organlarının imalini kapsamayan hiçbir yeni traktör fabrikası proje teklifi kabul edilmemelidir.»

Ziraat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Adına
Başkan
Dr. Avni BAŞDOĞAN

**ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ HÜKÜMET
PROGRAMINA YARDIMCI OLACAK TARIM
POLİTİKASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Halkımızın dengeli beslenmesi, sanayimizin ham madde ihtiyacının sağlanması, tarımsal ihracatın arttırılması ve geçimini tarımdan sağlayanların yaşama standartlarının yükseltilmesi için alınması gereken tedbirleri şöylece özetlemek mümkündür.

1 — Tarımsal Plânlama :

Kalkınma plânlarımıza rağmen ülkemizde bugüne kadar en az yirmi yıllık bir perspektifi içeren, iç ve dış talebe cevap verecek gerçek anlamında bir tarımsal üretim plânı hazırlanamamıştır. Oysa, Ortak Pazar ve diğer ülkelere satılabilecek belirli ürünlerden ülkemizin büyük bir potansiyeli olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda toplumumuzu refaha götürecektir gıda ve sanayii ham maddelerinin belli bir düzen içerisinde üretimlerini arttırmak ulusal bir görevdir. Bu nedenle tutarlı ve geniş kapsamlı bir tarımsal plân hazırlanması zorunludur.

2 — Tarımsal Hizmetlerin Bütünleştirilmesi :

Tarım sektöründen beklenen gelişmenin kısa sürede sağlanabilmesi ve tarımdan sanayii ve hizmetler kesimine yeteri kadar kaynak transferi olanağının yaratılabilmesi için devletçe ele alınması gerekli en önemli husus bu sektöre hizmet götüren bütün kuruluşların dublasyon ve boşlukları gidermek suretiyle eleman ve kaynak israfını önleyici rasyonel çalışma düzenini sağlamaktır. Buda hizmetin bütünlüğü göz önünde tutularak üretimden tüketime kadar hizmet götüren tüm kuruluşların yeniden düzenlenmesini içermelidir.

3 — Arazi Kullanma Plânlaması :

Artan nüfusun gıda ve elyaf ihtiyacının gelişen hayat şartlarına göre karşılanabilmesi arazi varlığımızın kabiliyetlerine göre israf edilmeden dengeli bir şekilde kullanılmasına bağlıdır.

Arazilerin tarım dışında (köy, kasaba ve şehirlerin kurulması ve

genişletilmesi, endüstriyel alanlar, turistik yerler, barajlar, göletler, stadyum v.b.) kullanılması ile ilgili hizmetlerin gereksizliği veya bu hizmetlere fazla yer verildiği kanısında değiliz.

Memleketimizin kalkınmış ölkeler yanında yer alabilmesi için bu hizmetler elbette gelişecek ve bir kısım arazi ayrılacaktır. Ancak, bugün bu hizmetler için kullanılan arazilerin yeteri kadar isabetle seçilmediği tarıma elverişsiz araziler üzerinde de kurulabilir. Bu nedenle ileride giderilme olanağı olmayan kayıplara uğramadan ve bugüne kadar uğradığı kayıplarında bulunduğu noktada durdurmak için ölkemizde, arazi kaynaklarımızı daha bilinçli ve daha isabetli olarak kullanmak anlamını taşıyan «arazi kullanma planlaması» fikrinin ve uygulamasının tüm özel ve devlet sektörü kuruluşlarınca benimsenmesi gerekmektedir.

4 — Tarımsal Alt Yapı :

a) Çiftçimizin modern yaşamına yardımcı olacak yapı hizmetlerinden Yol-Su-Enerji ve barınma gerekleri yanında tarımsal üretimin yapılması devamlılığının sağlanması için :

Sulama

Taşkın

Drenaj ve kurutma

Toprak koruma ve hava düzenlenmesi,

Tarla içi geliştirme hizmetleri gibi

alt yapıya dönük yatırımların ve hizmetlerin yeteri seviyeye çıkarılması.

b) Halen mevcut tarım arazimizin çok büyük bir bölümünün arazi kadastrosu yapılmamıştır. Bu husus mevcut arazi potansiyelinin tam olarak tesbitine engel teşkil ettiği gibi, tarım işlemlerinin gelişmelerini de olumsuz yönde geniş ölçüde etkilemektedir.

Bu hususun önlenmesi için arazi kadastro hizmetlerinin en kısa zamanda gerçekleştirilmesi yoluna gidilmelidir.

c) Alt yapı hizmetlerinin daha etkin ve uyumlu biçimde kısa zamanda götürülebilmesi için köy yerleşim üniteleri olanaklar elverdiğince birleştirilmelidir.

d) Toprak ve Tarım Reformu Kanununun bazı bölümlerine ilişkin olarak; Odamız farklı görüşlere sahiptir. Bunlardan bazıları :

— Ölkemizin bugünkü koşullarındaki kırsal alandaki büyük nüfus baskısı ve bu baskıyı hafifletecek istihdam olanağı yaratma dikkate

alındığında tasarıda öngörülen kamulaştırmaya esas arazi tavanları yüksektir.

— Tasarıya «Modern Tarım İşletmesi» kavramınının eklenmesi ve bunlara tanınan ayrıcalıklar sosyal adalet ilkelerine aykırıdır.

Şeklinde özetlenebilir.

5 — Haşhaş Ekimi :

Haşhaş ekiminin Türkiye de tamamen yasaklanmasından başlıca tarımımız, Türk Haşhaş ekicisi, Türk Ekonomisi, yerli ilaç sanayii ve yağ imalatçıları zarar görmüştür.

Bu nedenle, ekim bölgelerinde tüm yasaklanmaya gidilmesi, yerli ilaç sanayii ihtiyacının yurt içi üretimle karşılanması ve afyon yönünden yüksek randımanlı haşhaş türünün kaybolmaması bakımından, haşhaş ekimine kontrollü olarak devam edilmesi gereklidir.

6 — Çiftçinin Teşkilâtlandırılması :

Kırsal alanda kooperatifçiliğin istenilen düzeyde gelişmesini temin amacı ile; gelişmemiş alanlara öncelik vermek suretiyle kooperatifçilerin yatırımları için gerekli sermaye birikimlerinin uzun zaman alması gözönüne alınarak, kooperatif yatırımlarının devlet eliyle yapılması ve uzun vadede geri ödemeye tabi tutulması, bunun yanında hibe ve kredi olanaklarının da düşünülmesi gereklidir. Ayrıca, üretim ve tüketimle ilgili her türlü tarımsal amaçla kooperatiflere o işle uğraşan tüm çiftçilerin girmeleri zorunlu olmalı, kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının eğitim ve denetimi uzun bir süre devlet eliyle yapılmalıdır.

Devletin, fiyat, girdi, destekleme, kredi ve pazarlama politikaları da kooperatif hizmetlerinin gelişmesine paralel olarak yeniden düzenlenmeli ve günün şartlarına uygun şekilde geliştirilmelidir.

7 — Tarımsal Ürünlerin Desteklenmesi :

Tarımsal destekleme, belirli amaçlara ulaşmak üzere uygulanan bir araçtır. Çiftçi gelirini yükseltmek ve düzene sokmak, ihracat gelirini artırmak, iç talepteki gelişmelere en ekonomik şekilde cevap vermek ve böylece ekonomik kalkınmamıza yardımcı olmak, amaçları başlıca ayrıntılarını oluşturmakla birlikte bu ve diğer amaçları kapsayan belirli ve tutarlı bir fiyat politikası henüz saptanamamıştır.

Bu konuda üzerinde önemle durulması gerekli hususlar ise;

— Girdilerin devamlı tedariki ile çiftçinin tarlasına kadar ulaşımının temini yanında girdi fiatları ile ürün fiatları arasındaki uygunluğun yaratılması,

— Çiftçilerin girdileri satın alabilmeleri için yeterli kredi temini ve kredi koşullarının küçük çiftçi lehine yeniden düzenlenmesi,

— Ekonomimizin belli başlı tarım ürünleri için talep-fiyat, arz fiat, maliyet ve dış pazar analizlerinin devamlı olarak yapılması ve bu çalışmalar sonucu elde edilecek bulguların, fiat tesbit işlemlerinde temel bilgiler olarak kullanılması,

— Alım fiatlarının saptanmasında, olanaklar ölçüsünde kısa vade denge fiatlarından önemli ölçüde sapmalar yapılmamasına gayret gösterilmesi,

— Fiat müdahalelerine konu olan tarımsal ürünler amaçlar, kapsam ve ekonomik önemleri açısından tekrar dikkatle gözden geçirilmeli ve destekleme alımlarında devamlı seçici ve ölçülü olunması,

— Her yıl ilan edilecek müdahale fiatlarının kısa - vade dengelerine yakın saptanabilmesi ve devlet, üretici, tüketici ve ihracatçı açısından gerçekçi olması amacıyla üst düzeyde sorumlu ve yetenekli kişilerin katılması ile bir fiat tesbit komisyonu kurulmalı, bu komisyon devletin, üreticilerin ve ihracatçıların temsilcilerinin katıldığı teknik ve ekonomik bir organ olmalıdır.

— Fiat tesbit komisyonu dışında uygulama yönünden tüm destekleme politikasının bir « Holding » grubu içerisinde yürütülmesinde fayda vardır. Bu yolla bugüne kadar yetki ve sorumlulukları başka başka ve dağınık bir görünüm arzeden destekleme kuruluşları belirli ve tek bir politika izleyecek biçimde toplulaşmış olacaktır.

— Tarımsal üretimin en önemli girdilerinden olan ticari gübre ve tarımsal makina - ekipman talebinin en geç 1980 yılına kadar mutlaka yurt içi üretimle karşılanmasının sağlanması,

— Mevcut montaj sanayii mevzuatı kaldırılmalı. Kamu denetiminde 40.000 adet/yıl kapasiteli, motor, aktarma organları ve hidrolik düzenlerin yerli yapıldığı bir traktör fabrikası kurulmalı,

— Modern üretime geçilmesi için tarımsal yayım, eğitim ve araştırma hizmetlerinin etkin ve uyumlu biçimde çiftçiye ulaştırılması,

8 — Hayvansal Üretimin Artırılması :

Ülkemizin doğal koşullar yönünden hayvancılığa çok uygun ve hayvan sayısının da hayli kabarık olmasına rağmen hayvanlarımızın verimi çok düşüktür. (Örneğin; diğer ülkelerle mukayese edildiğinde elde edilen verimlerin bu ülkelerdekine nazaran 1/3-1/5 oranında olduğu anlaşılır.) Ayrıca, mevcut hayvan varlığının tümüne yakın kısmı

(% 99,9) genellikle küçük çiftçiler elindedir. Büyük denilebilecek işletmeler yalnız tavukçuluk alanında % 6 oranında mevcuttur.

Tarımsal gelişmede ve ulusal ekonomimizde büyük yeri olan hayvan varlığımızın korunması ve hayvansal üretimin artırılması için, bakım ve besleme hizmetlerinin geliştirilmesi, ekonomik reaksiyon gösterebilen hayvanların kullanılması, çayır - mera kullanımındaki düzensizliğin giderilmesi, yetiştiricilerin kültür, gelir, sermaye ve teşkilatlanma bakımından yeterli hale getirilmesi, pazarlama şartlarının geliştirilmesi ve özellikle hayvan sağlık ve koruma hizmetlerinin yurt çapında yaygınlaştırılması gereklidir.

Bu amaca ulaşabilmek için de hayvancılığı geliştirme yönünden devlet hizmetlerinin küçük tarım işletmelerine ulaştırılmasını sağlayacak bugünkünden farklı sistemler ve yöntemler geliştirilerek uygulanmalı, rantabl çalışacak hayvan yetiştirme üniteleri kurulmalı ve her ünitedeki çiftçiler kooperatif veya birlikler şeklinde organize edilmektedir.

9 — Çiftçinin Sosyal Güvenliği :

En çok sosyal güvenliğe ihtiyacı olan ve nüfusumuzun büyük bölümünü teşkil eden çiftçilerimizi sosyal güvenliğe kavuşturacak bir sosyal sigorta mevzuatı çıkartılarak söz konusu vatandaşlarımızın en kısa zamanda sigorta kapsamına girmelerinin sağlanması,

10 — Tarımsal Sigorta :

Tarımsal faaliyetin en önemli özelliklerinden biri de açıkta faaliyet gösterilmesi nedeniyle çok sayıda tabii risklerle karşı karşıya bulunması ve tabii risklerinde yeteri kadar kontrol altına alınamamasıdır. Rekor seviye de elde edildikleri yıllarda dahi ürünlerin tabii risklerin etkisinden tam veya kısmi olarak zarar görürler. Ülkemizin çok çeşitli ekolojik şartlara sahip olması, söz konusu tabii risklerden daha fazla etkilenmesine sebep olmaktadır.

Çiftçilerin, dolayısıyla tarımla ilgili teşebbüslerin gelirlerinin düzenlenmesi, hükümet yardımlarının ve ikrazatının hafifletilmesi, büyük yatırım isteyen modern tarım tekniklerinin çiftçiler tarafından benimsenmesi; birinci derecede ülke ölçüsünde tabii riskleri karşılayan bir zirai sigortanın kurularak faaliyete geçirilmesine bağlı bulunmaktadır.

Bu itibarla söz konusu sigortanın faaliyete geçirilmesi için gerekli mevzuatın çıkarılarak en kısa zamanda uygulamaya geçilmesi gerekli görülmektedir.

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ 15.ARALIK.1973
GÜN VE 14743 SAYILI RESMÎ GAZETEDE
YAYINLANAN GENELGE İLE İLGİLİ GÖRÜŞÜ

15.Aralık.1973 gün ve 14743 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Sağlık ve Sosyal Bakanlığının genelgesinde «Gıda maddelerinin üretiminden tüketimine kadar her safhasında etkili ve sürekli şekilde kontrol altında bulundurulmasını sağlamak amacıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü) ve Tarım Bakanlığı (Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü)nün bu alanda mevcut olanaklarından birlikte yararlanarak hizmeti en etkili en verimli şekilde yürütmeyi plânlayan ve ayrıntıları belirtilen protokolu imzalamışlardır. «Böylece tüm gıda kontrolü görevi Tarım Bakanlığı adına münhasıran Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü teşkilâtına verilmiş bulunmaktadır.

Halbuki Tarım Bakanlığı bünyesi içinde genelgede verilen görevleri yapabilecek yetenek ve nitelikte Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Müesseseleri mevcuttur. Bu müesseseler kuru ve çıplak bir gıda kontrolü yerine sanayiinin gelişmesini sağlayacak ve onun çeşitli yönlerdeki sorunlarını çözümlenecek bir hizmeti birlikte getirmektedir.

Gerçekte kuruluş kanunu ve modern dünya tarım anlaşmasına göre insanların beslenmesi için gerekli gıda maddelerinin üretilmesi daha yararlı bir hale getirmek üzere işlenmesi ve tüketiciye sunulması Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü görevleri arasındadır.

Esasen memleketimizin ekonomik bünyesi bakımından büyük değer taşıyan tarımsal yapı ve onun girdilerinin mevcut potansiyele ulaştırılması ve belirli bir düzeyde tutulması için üretim yönünden gerekli tedbirler alınarak buna paralel olarak tarımsal yetiştiriciliği teşvik edici tüketim kanalları özellikle tarımsal üretimi ham madde olarak kullanılan gıda ve fermentasyon sanayinin gelişmesini sağlayacak tedbirlerin de birlikte alınmasını zorunlu kılar.

Bugüne kadar kendi koşulları ve olanakları ile gelişme çabası içerisinde kalmış ve uygulamalarda teknik yetersizlik nedeniyle meydana gelen teknolojik kayıtların milli gelirin olumsuz yönde etkilediği gıda ve içki sanayinin beliren çok yönlü ve çözüm bekleyen sorunlarının ele alınması kalkınma plânlarının çeşitli programlarında açık olarak belirlenmiştir. (I. II. III. Beş Yıllık K. Plânı).

Hammadde üretiminden başlayıp, sanayi kuruluşlarının yer seçimi, işleyiş usul ve yöntemlerinin teknik ve teknolojik esaslarına kadar konunun bir bütün olarak ele alınması ve bununla ilgili bir birimin kurulması 2. ve 3. beş yıllık kalkınma plânlarının ana ilkeleri içerisinde öngörülmüştür. (II. III. Beş yıllık kalkınma plânı).

Bunun yanında konunun çeşitli özellikleri ile sorunlarını belirleyen ve alınması gerekli tedbirlerle sınırlayan icra plânları bu konuda ortaya konulan hususların realize edilmesine ait sorumluluğu da Tarım Bakanlığına vermiş bulunmaktadır. (1969 — 70 — 71 — 72 — 73 İcra Plânları).

Bununla ilgili olarak, konu kapsamında çalışan mevcut Müesseselerin yanı sıra, bölgesel yeni kuruluşlara gidilmesi ön görülerek, yatırımlara ait gerekli girişimlerin Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne ele alınması uygulama programlarında belirtilmiştir. (1969-70-71-72 Yatırım Programları).

Gelişen gıda ve içki sanayiine önderlik yapacak kuruluşların saptanan bölgelerde realize edilmesi Araştırma, Eğitim - Danışmanlık - Teknolojik ve Disipline edici kontrol hizmetlerinin tam olarak bir proje kapsamı çinde yürütülmesini teminen 1969 yılında 9 ana bölgede Müesseselere ait yatırımlara başlanmış ve 1973 yılına kadar 25 milyon liralık inşaat yatırımı yapılmıştır.

Kalkınma ve icra plânlarında öngörülen Dilimler Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne realize edilerek yatırım programı ile Gistek (Gıda ve İçki Sanayii Araştırma, Eğitim, Teknolojik ve Kalite Kontrol Merkezi) adı altında aşağıdaki illerde Müesseselerini kurmuş ve hizmete yönelmiştir.

Ankara
İzmir
Bursa
Çanakkale
İçel (Alata)
Nevşehir
Malatya
Gaziantep
Isparta

Kurulan müesseseler aşağıda kaydedilen bitkisel kaynaklı gıda ve fermantasyon teknolojisinin bütün konularını ele almaktadır.

- Konserve Sanayii
- Meyve - Sebze suları ve konsantreleri sanayii
- Kurutma Sanayii
- İçki Sanayii
- Hububat Teknolojisi Sanayii
- Likit Yağı ve Margarin Sanayii
- Eteri Yağ Teknolojisi

Müesseselerin Alet ve Ekipmanlarının büyük kısmı Tarım Ürünleri Kontrol ve geliştirme projesi kredisinden yararlanarak temin edilmiş ve ilgili Müesseselere dağıtılarak çalışır hale getirilmiştir. Halen mevcut alet ve ekipman yatırım miktarı 30 milyon liradır.

Müesseselerin teknik personel kadrosu Ankara Üniversitesi ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültelerinin bölümlerinden mezun olan Gıda Teknoloğları teşkil etmekte ve 71 Gıda Teknoloğu halen görev almış bulunmaktadır.

Proje Teknik eleman ihtiyacını karşılamak için şimdiye kadar Dış burslardan faydalanarak 40 Gıda Teknoloğu Avrupa, Amerika ve Avustralya'da ihtisas görmüştür.

Bursa ve Bornova merkezlerinde 60 teknoloğ uzun süreli (3 ve 6 aylık) seminerlere tabi tutulmuştur. Bunlara ilâveten Ankara Ziraat Fakültesinden 1958 ve Ege Ziraat Fakültesinden de 1965 yılından beri her sene mezun olmuş 40-50 Gıda Teknoloğu ile bu yekûn 280 i bulunmaktadır. Görüldüğü üzere fiziki yapısı yetmişmiş teknik eleman, alet ve ekipman itibariyle kuruluşu tamamlanmış bulunan Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki 9 adet «Gıda ve İçki Sanayii Araştırma, Eğitim, Teknolojik ve Kalite Kontrol Merkezleri» Avrupadaki emsalleri ayarında büyük bir varlık göstermektedir.

Kuruluşundan bu yana Müesseseler gıda teknolojisi ve kalite kontrolü konusunda 160 adet araştırma projesi ele alınmış ve bunlardan halen 40 adeti sonuçlanmıştır. 1937 yılında açılan Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, 1961 yılında açılan Bursa Konservecilik Araştırma Enstitüsü, 1963 yılında açılan Çanakkale Müesseseleri Türkiye Gıda ve Yağ Sanayininin kuruluşunda ve gelişmesinde ve modern teknolojinin Türkiye'ye yerleşmesinde öncülük etmişlerdir.

Örneğin bu sanayi dalında konsantre domates salçası kapasitesi 4000 tondan 40.000 tona, meyve suyu ve konsantreleri sıfırdan 60.000 tona, konserve üretimi de büyük bir aşama göstererek 50.000 milyon

kutuya yükselmiştir. Eskiden gıda sanayii ürünleri ihracatı mevcut değil iken 1973 yılında 1 milyar liralık ihracat yapılmıştır.

Gıda Sanayinin kuruluş, işleyiş ve ürünlerinin kalite kontrolü yönünden yukarıda kaydettiğimiz Müesseseler sorunlarının çözümlenmesi için gayret sarfetmiş ve büyük bir boşluğu doldurmuşlardır.

Halkımızın sağlıklı ve tam beslenmesi ve ülke ekonomisinin ihracaata dönük, şekilde hızlı bir gelişme içerisine girmesinde bu kuruluşların büyük payı olmuştur. 22 Haziran 1973 tarih ve 14572 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 7/6560 sayılı kararname ile her çeşit sebze meyve ve hazır yemek konserveleri meyva suları, reçel ve marmelatlar, turşular gibi ihraç olan mamûllerin imalât teknolojisi esaslarına uyduğu ve teknik anlamda konserve olduğu hususlarının kontrol ve belge ile tastiki görevi Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan bu Müesseselere verilmiştir. Hükümetçe verilen bu görev büyük bir liyakat ve başarı ile yürütülmektedir.

Bu müesseseler uluslararası çeşitli kuruluşlarla sıkı işbirliği içinde çalışarak ileri ülkeler düzeyinde yüksek bir standarda ulaştıran ve bir kısmı uluslararası laboratuvar olarak tescil edilmiştir.

Türk Standartlar Enstitüsünce hazırlanan ve hazırlanmakta olan Gıda Standartlarının raportürlüğü görevi bu Müesseseler uzmanları tarafından yürütülmüş ve yürütülmektedir.

Tarihte büyük uğurluklar kurmuş bulunan Türk Milletinin bugün gelişmekte olan Uluslar grubuna dahil edilmesinin belki en önemli nedeni, modern teknolojiye ayak uyduramamasıdır. Hernekadar yüksek standartta da olsa Araştırma Müesseseleri kurulmuş ise de eski anlayışın bir sonucu olarak endüstri ile araştırma ve geliştirme kuruluşları arasında batıdaki gibi bir diyalogun kurulması büyük güçlükler göstermektedir. Halbuki araştırma kuruluşlarının elde ettikleri sonuçlarla sanayinin daimi olarak beslenmesi suretiyle gerçek gelişme mümkün olacaktır.

Bu çok güç olan sorunun çözülmesinde özellikle ilk kademelerde araştırma ile kontrolün birlikte yürütülmesi zorunlu görülmektedir. Esasen yüksek vasıflı ve sağlığa uygun besin maddelerinin halka sağlanmasında en emin yolda kontrolün imalât sanayiinde üretim başından imalât sonuna kadar mamulüde kapsayacak şekilde yapılmasıdır. Bu gerçekler karşısında çok sayıda gıda teknoloğu grubunu bünyesinde bulunduran Ziraat İşleri Genel Müdürlüğünün bu görevin dışında bırakılması hizmetlerin bundan sonra daha çok aksamasına yol açacağından yukarıda anılan genelgenin en kısa zamanda düzeltilerek Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne görev verilmesinin zaruri olduğu görüşünde bulunduğumuzu arz ederiz.

1968 yılında Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığı tarafından Yürütme ve İcra Plânlarına alınarak kurulması görevi Tarım Bakanlığına verilen ve bu güne kadar 25 milyon lira harcanarak gerçekleştirilmesine çalışılan Gıda ve İçki Eğitim, Araştırma ve Teknolojik Kontrol Laboratuvarlarından Gaziantep ve Isparta illerindeki laboratuvar binalarının kuruluş ilke ve amaçlarına tamamen zıt kuruluşlara devredileceğini büyük bir teessürle öğrenmiş bulunan Bölüm Kurullarımız 21.5.1973 tarihinde toplanarak aşağıda aldığı kararları yüksek Makamımıza arz etmeyi oy birliği ile kabul etmiştir. Saygılarımızla arz ederiz.

Ziraat Teknolojisi Bölümü

B a ş k a n ı

İ m z a

Prof. Dr. M. Hilmi Pamir

Süt Teknolojisi Bölümü

B a ş k a n ı

İ m z a

Prof. Dr. Zühtü Yöney

Karar No : 1

Memleketimiz gıda ve içki sanayii ürünlerinin kalite kontrollerini yapan, sanayiinin büyük ihtiyaç duyduğu usta düzeyinde personelin eğitilmesini hedef alan, gıda maddelerinin üretiminden pazarlanmasına kadar geçen safhada mevcut sorunların çözümüne çalışan Gıda ve İçki Sanayii Araştırma, Eğitim, Teknolojik ve Kalite Kontrol Laboratuvarlarının geliştirilmesi memleketimize ve mesleğimize büyük yarar sağlayacaktır. Bu bakımdan adı geçen tesislerin kuruluş amacı dışında herhangi bir kurula devredilmesi uygun değildir. Aksine bu kuruluşlar biran evvel faaliyete geçirilmelidir.

Karar No : 2

Devlet Plânlama Teşkilâtının 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973 Uygulama Plânlarında Gıda ve İçki Sanayiinin Eğitim, Araştırma ve Teknolojik kontrol hizmetlerini yürütmek üzere merkezi bir teşkilatın Tarım Bakanlığı bünyesinde kurulması öngörüldüğüne ve harcamaların bu amaçla yapıldığına göre, bu kurulların DPT'nin ön gördüğü amaç dışında kullanılması plân ilkelerine de aykırı düşmektedir.

**Sayın Vali, Sayın Rektör, Sayın Belediye Başkanı
Basın ve TRT nin Sayın Temsilcileri, Doğunun
Değerli Çiftçi ve Yetiştiricileri**

Ziraat Mühendisleri Odasınınca düzenlenen hayvancılık, çayır - mer'a ve yem bitkileri Teknik Kongresine teşriflerinizden dolayı hoş geldiniz der, saygılarımı sunarım.

Odamızca kongremizin Erzurum'da düzenlenmesinin apayrı bir anlamı vardır. Ülke ekonomisinde olduğu kadar Bölgenin Ekonomisinde de çok önemli bir yeri olan hayvancılığın sorunlarını sizlerin arasında bir kez daha tartışmak, alınan kararları ve sonuçları ilgililere aktararak çözümleninceye kadar takip etmek bize düşen en büyük görev olacaktır. Bu görevimizde başarıya ulaşabilmemiz için bütün gücümüzü siz yetiştiricilerden alacağız. Sizlerle beraber olacağımız dört günlük süre içerisinde bilim adamları ve mütchassis Ziraat Yüksek Mühendislerince hayvancılığın çeşitli konularında otuz tebliğ sunulacaktır.

Bu tebliğlerin sonunda sizlerinde görüş ve düşüncelerinizi alacağız. Bizler için en önemli olanıda budur. Sorunlarınızı, dileklerinizi dikkatle dinleyerek, tesbit edeceğiz ve sizlere yararlı olabilmek için büyük çaba göstereceğiz.

Birinci ve ikinci beş yıllık plân dönemlerinde hayvancılık dalında gelişme hızı % 1 dolaylarında kalmıştır. Gelişme bu oranda devam ettiği takdirde et, tereyağı, süt gibi hayvansal ürünlerin ithali zorunlu görülmektedir. Nitekim FAO Teşkilâtının Türkiye için hazırladığı hayvansal ürünler tüketim projeksiyonlarında 1980 yılından itibaren bu maddelerin dış ülkelerden satın alınacağını göstermektedir.

Hayvancılığımızın geliştirilmesinde izlenen yanlış politika ve metodlardan dolayı her yıl önemli kayıplar meydana gelmektedir.

Örneğin :

Et kaybindan zarar	:	2 milyar 52 milyon TL.
Süt kaybindan zarar	:	3 milyar 685 milyon TL.
Yapağı kaybindan zarar	:	135 milyon TL.
Yumurta kaybindan zarar	:	750 milyon TL.
Yakılan gübre kaybindan zarar:		900 milyon TL.
Yavru verimi düşüklüğünden »	:	300 milyon TL.
Canlı hayvan naklinden »	:	67 milyon TL.
Erken kuzu kesiminden »	:	280 milyon TL.

Bu zararların toplamı takriben 10 milyar Türk Lirasını bulmaktadır.

Veteriner hekimlerce tesbit edilen salgın ve paraziter hastalıklardan meydana gelen zarar ise 5 milyar TL. dir.

İşte memleket hayvancılığının hiçte iç açıcı olmayan gerçek tablosu.

Bu yıl hayvancılığımız şap hastalığı ve kuraklık gibi iki büyük âfetin etkisinde kalmıştır. Son şap salgını nedeniyle uğradığımız maddi ve manevi kayıplar ortadadır. İhraç edilecek hayvanlar sınır kapılarında aylarca bekletilmiş ve hayvan yetiştiricileri büyük zarara uğramıştır. Diğer taraftan kuraklık dolayısıyla yem sıkıntısı baş göstermiş, hükümetimizin başlangıçta takdirle karşıladığımız yemlik yardımı ve kredi imkânları ise yetiştiricilere yeteri kadar yapılamamış veya açılmamıştır. Hızla yükselen yem fiyatları et üretim fiyatlarını daha da artırmış ve üreticinin eline geçen para azalmış, yetiştirici hayvanını düşük fiatla satmak veya kesmek zorunda kalmıştır. Bu nedenlerle önümüzdeki aylarda ülkemizde et arzının azlığından dolayı üreticileri olduğu kadar tüketicileri de etkileyen arzu edilmeyen durumların meydana gelmesi bir sürpriz sayılmamalıdır.

Genellikle Et ve Balık Kurumu, Kombinalarında kesilecek hayvanları üreticiden değil, aracından sağlamaktadır. Celepler ve Besiciler kredi ile desteklenmekte fakat üretici kendi haline bırakılmaktadır. Mübayaada yaş, ırk, cinsiyet ve besi şekline bağlı olan kalite değil randıman esas alındığından ileri besicilik tekniği de geliştirilememektedir. Ayrıca, sistem bozukluğundan Et Kombinaları daima kapasitelerinin çok altında çalışmaktadırlar. Bu nedenle bazı yerlerde Belediye Mezbanası durumuna düşmüşlerdir.

Et ve Balık Kurumunun gerçekte yurttan et üretimini artırıcı bir fonksiyon yapması, tüketicie de bu yolda hizmet etmesi beklenir. Bu

amaçla Kombinalar çevresinde büyük besi yerleri tesis edilmeli bunları sonradan kuracağı üretici - besici kooperatiflerine devretmelidir.

Halkımızın düzenli ve yeterli bir şekilde beslenmesi, ulusal ekonomiye önemli ölçüde katkısı ve doğal koşulların uygunluğu açısından ülkemizde hayvancılığa geliştirilmesi gereklidir. Bunda herkes tam bir görüş birliği içindedir. Ancak sorunların çözümü ve izlenecek yollar üzerinde çeşitli fikir ve sistem ayrıcalıkları vardır.

Hiç şüphe yok ki hayvancılığın bugünkü durumunu hastalıklarla mücadelenin, yetiştirme, tekniğinin, Çayır - mer'a ve yem bitkilerinin, hayvan ıslahının, hayvansal ürünlerin ve değerlendirilmesinin, kendi sermaye ve fiat politikasının, Eğitim ve Yayım ayrı ayrı etkileri vardır. İşte bütün bu hizmetleri esas görevleri hekimlik olan meslek mensupları tek başlarına yürütme isteğinden vazgeçmedikçe hayvancılığımız gelecekte de bugünkü durumundan daha iyi olmayacaktır. Yukarıda belirttiğim konularla ilgili sorunlar huzurlarınızda teker teker tartışılacağından ben bunlara değinmiyeceğim. Ancak izininizle hayvancılık hizmetlerinde çalışacak elemanların nitelikleri ve son günlerde önerilen Hayvancılık Bakanlığı ile ilgili görüşlerimizi sunmak istiyorum.

Bilindiği gibi «Yönetim» in en önemli kaynaklarından biri ve hatta birincisi personeldir. Personelin içine ve hakkına sahip bir toplumda çalışması ana ilkedir. O halde tarımsal hizmetler bütününden hayvan tarımını koparmak gayesiyle konunun asıl sahiplerinin yetki ve sorumluluğunu parçalama ve zedelenme eğilimi yanlıştır. Kamu görevini engelleycidir. Ve bütçeye gereksiz harcamalar yüklediği için zararlıdır.

Akademik formasyonu belirleyen kuruluşlar, şüphesiz, mevcut üniversitelerimizde. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1933 deki «Üniversite Reformu» zamanının en büyük atılımlarındandır. O zaman, batının en yeni sistemlerinin Türkiye'ye adaptasyonuna gidilmiş ve hükümetlerin sağladığı teknik yardım ve anlaşmalarla yabancı uyruklu öğretim üyeleri de bu reformda organizatör ve öğretim üyesi olarak görev yapmışlardır. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü bünyesinde yeniden kurulan Ziraat, Veteriner ve Orman Fakülteleri de bu reformun ürünlerindedir.

Bütün bilim dallarını bünyesinde toplayan üniversitelerin Profesyonel eğitimde ana müesseseler olduğu malumdur. Çeşitli disiplinleri müfredat programlarıyla sınıflandırmakta olan bu kuruluşlar, verdikleri akademik lisans ve derecelerle, ihtisas müessesesinde kurucudurlar. Buna göre, bir tıp fakültesi tıp doktoru, bir Veteriner Fakültesi veteriner hekim, bir ziraat fakültesi Ziraat yüksek mühendisi ve bir iktisat fakültesi de Ekonomist formasyonu vermektedir. Bu sistem üniver-

saldır. Disiplinler arasında klasifikasyonu düzenleyen bu bilim müesseselerinin bir veteriner hekimi kendi ihtisas alanında yetiştirmesi ve kamu kesiminde bu prensibe sadık kalarak istihdamında aynı yolu izlemesi zaruridir.

Tarım Bakanlığında, bugün, gereksiz yere sürdürülen meslek çatışması gerçekte, bütün dünyanın uyguladığı sisteme uymayan, sun'î bir düzensizliğin mevcudiyetinden başka bir şey değildir. Bunu ispatlamak gibi bir çaba lüzumsuzdur.

Şu bilimsel, hayati ve ekonomik gerçeği birkez daha açıklamakta yarar vardır. Bir Zirai İşletmede bitki ve hayvan yetiştiriciliği arasında doğal, ekonomik ve organik bağlar birbirini tamamlayan ve destekleyen çalışmaları rasyonel kılan faaliyetler vardır. İşletmenin üretim ve değerlendirme yapısı pazar isteklerini de dikkate alarak ne kadar uygun bir şekilde kurulursa verimlilik ve gelir o ölçüde artar.

Bu gerçekler bir tarafa itilerek hemen hemen her hükümetin kurulmasından önce Tarım Bakanlığını ikiye bölmeye matuf bir hayvancılık Bakanlığının kurulması teklifi siyasi sorumluluk taşıyanlar tarafından uygun görülüp günün birinde böyle bir teşkilatlanmaya gidilirse bundan Türk çiftçisi ve ulusal ekonomimiz büyük zarar görecektir.

Gerçek ihtiyaçlarla bağdaşmayacak, bilimsel gerçeklerden yoksun, yavaş, verimsiz ve pahalı çalışmaları yoğunlaştıracak, batı ülkelerinde bir örneği olmayan bu tip örgütlenme teşkilatı bünyesinde şimdiden tahmin edilemeyecek sürtüşmeler ve kuşkular yaratacaktır.

Kongremizin memleket hayvancılığına ve yetiştiricilerimize hayırlı olmasını dileyerek Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu adına saygılarımı sunarım.

HAYVANCILIK, ÇAYIR - MER'A VE YEM BİTKİLERİ TEKNİK KONGRESİ ÖZETİ

Erzurum, 14.17/Ocak/1974

Ülkemizde hayvansal üretimin şimdiye kadarki artış hızı, yakın bir gelecekte süt mamulleri ve et ithalini gerektirecek bir düşüklük arz etmektedir. Hayvansal ürünlere olan ihtiyacın bütün dünya ülkelerinde de hızla artması karşısında, paramız olsa bile, bu ürünleri başka ülkelerden temin etmek kolay olmayacaktır. Halbuki, ülkemiz kendi nüfusumuzun ihtiyacını karşıladıktan başka, bu ürünlerin sıkıntısını çeken yabancı ülkelere önemli miktarlarda ihraç edebilecek potansiyele sahiptir. Çabamız, bu potansiyelden azami seviyede faydalanmanın Ziraat Yüksek Mühendislerince ülke gerçeklerine ve bilimsel verilere uygun olarak tesbit edilen yollarını yetiştiricilere, kamu oyuna ve basına açıklamak, bunların desteği ile ilgililere kabul ettirip, gerekli uygulamalara bir an önce geçmeyi sağlamaktır.

Bu maksatla tertiplenen bu kongremizde aşağıdaki görüşler ve öneriler benimsenmiştir.

1. Hayvan hastalıkları ile savaş

Ülkemizde hayvansal üretimi artırabilmek için, herşeyden önce hastalıklardan arınmış bir ortam yaratmak şarttır, kongreye katılan yetiştiriciler, çeşitli yollardan sağladıkları damızlıkların geçen yıldan beri bölgede hüküm süren şap salgını yüzünden yarı yarıya telef olduğunu, veteriner teşkilâtının bazı yerlerde ilgisiz, bazı yerlerde de aciz kaldığını büyük bir heyecan ve üzüntü ile şikâyet konusu yapmışlardır.

Kongreye sunulan çeşitli tebliğlerde de veteriner hizmetlerinin yetersizliğine değinilmiş ve aşağıdaki görüşler belirtilmiştir :

1 — Türkiye'de Veteriner hekim sayısı yetersizdir. Özellikle hayvancılığın yoğun olduğu Doğu illerimizde bu yetersizlik daha belirgindir.

2 — Türkiye'de büyük mali külfetlerle yeni yeni veteriner fakülteleri açılırken, bu fakültelerdeki eğitimin tamamen hekim yetiştirme amacına yönelik olması şartı da aranmalıdır. Ayrıca gerek mevcut ve gerekse yeni yetişecek veteriner hekimleri, mutlaka hekimlik hizmetlerinde istihdamı sağlanmalıdır.

3 — Hastalıklarla savaş konusunda etkenliği artırmak için, koruyucu tedbirler ve bu meyanda aşılama yetiştiriciye öğretilmeli ve bu konudaki sınırlamalardan vazgeçilmelidir.

4 — Bölgesel teşhis laboratuvarları çoğaltılmalı ve buralarda yeter sayıda mütehassis veteriner hekim bulundurulmalıdır.

II — Pazarlama hizmetleri :

Çiftçinin hayvansal üretimden bugünküne oranla daha yüksek bir gelir sağlaması ve bunun için de pazarlama hizmetlerinin yüksek kaliteli ve bol bir üretimi gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu maksatla :

1 — Devletce hayvansal ürünleri değerlendirmek amacıyla kurulmuş bulunan Süt Endüstrisi Kurumu ve Yapağı - Tiftik Anonim Şirketi ile Et ve Balık Kurumu için başarı ölçüsü olarak, kazanacakları para yerine sağlayacakları üretim artışları alınmalıdır. Gerektiğinde bu kurumlar aracılığı ile devlet sübvasyonlarına da gidilebilmelidir.

2 — Et ve Balık Kurumu, kış öncesi fiat düşmelerini önlemek maksadı ile gerekli destekleme alımları yapmalı, bu hayvanları kendi tesislerinde veya anlaşmalı çiftçilerle besiyeye tabi tutmalıdır. Ayrıca kurumun stoklama imkânları genişletilmelidir.

3 — Süt Endüstrisi Kurumu konuya sadece Teknolojik açıdan bakmaktan vazgeçmeli ve üreticilerin de ortak olacakları tesisler kurma yoluna gitmelidir.

4 — Yapağı-Tiftik Anonim Şirketinin teknik ve mali desteği ile yapağı ve tiftik üretim ve satış kooperatiflerinin kurulmasına çalışılmalıdır.

III — Yem Üretimi :

Türkiye'de halen bir yem açığı olmakla beraber, bu veteriner hekimlerce iddia edildiği gibi, hayvansal üretimdeki yetersizliğin tek sebebi değildir. Söz konusu açığın kapatılmasını sağlayacak teknik hazır-

liklar Ziraat Yüksek Mühendislerince tamamlanmıştır. Ancak, Ekonomik ve hukuki koşullardaki eksiklikler, bu tekniğin uygulanmasını engellemektedir. Sorunun çözümü için :

1 — Mer'alar orta malı olmaktan kurtarılmalıdır. Toprak ve Tarım Reformu kanununda bu hususun öngörülmemiş olması, büyük bir eksikliktir.

2 — Mer'alarının tahsisi, kapasitelerinin tayini ve ıslâhı hususunda Toprak ve Tarım Reformu kanununda ön görülen uygulamalara tüm ülkeyi kapsayacak şekilde derhal başlamalıdır. Doğu Anadoluya öncelik verilmelidir.

3 — Hayvansal üretimin kaba yeme dayandırılması, rasyonel hayvancılığın temel gereğidir. Bu husus dikkate alınarak işletme içinde daha çok münavebede yer alabilecek yem bitkilerinin üretimi teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

4 — Kaba yem muhafaza metodlarının iyi uygulanmaması nedeniyle, ortaya çıkan kayıpların önlenmesi için gerekli eğitim ve yatırımın plânlanmasına ihtiyaç vardır.

5 — Üretilen yağlı tohum küspelerinin ülkemizde tüketilmesi ve bunu sağlayacak şartların gerçekleştirilmesi üzerinde önemle durulmalıdır.

6 — Yem açığının giderilmesine ilişkin bu tedbirler yanında, mevcut yemlerin daha rasyonel bir şekilde değerlendirilmesi için hayvanların tür, yaş ve verimlerine uygun bir yemleme programı uygulanmalı ve iç parazitlerle etkin bir mücadele yapılmalıdır.

IV — Damızlık temini :

Ülkemizde damızlık hayvan ihtiyacını karşılamak maksadı ile veteriner teşkilâtı tarafından şimdiye kadar yalnız çevirme melezlemesi metodu uygulanmış, bunun içinde belirli bir kaç yabancı ırk kullanılmıştır. İşletmelerin çevre koşulları bakımından farklılıkları dikkate alınmamıştır. Bilimsel yönden hatalı olan bu tutum yüzünden beklenen gelişmeler sağlanamamıştır. Gerçekte işletmelere damızlık temininde daima çevre koşulları göz önünde bulundurulmalı, ıslâh stratejisi buna göre saptanmalıdır. Bu maksatla :

1 — Herşeyden önce işletmelerin hangi nitelikte damızlıklarla çalıştıkları takdirde gelirlerini emniyetle arttırabilecekleri tesbit edilmelidir.

2 — Bu niteliklerdeki damızlıkların elde edilmesinde hangi ıslâh

metodlarının uygulanacağı araştırılmalı, dış ülkelerden ithâl edilen damızlıklar çeşidini sınırlayan taassup terk edilmelidir.

3 — Damızlık üreten devlet müesseseleri arasında müşterek ıslâh programları üzerinde işbirliği sağlanmalı, böylece devlet elindeki damızlık ıslah potansiyelinden en rasyonel bir şekilde yararlanılmalıdır.

4 — Özel damızlık yetiştiricileri devletin öncülüğü, desteği ve teknik yardımları ile örgütlendirilmelidir. Bu yapılırken, saf ırk taassubundan da kesinlikle vaz geçilmeli, melez hayvanlar da tescil edilebilmelidir.

5 — Sun'i tohumlama; tekniği veteriner hekime, taktiği ise zootechniste ait bir konu olarak kabul edilmelidir. Bu teknikten ülkenin gerçek damızlık ihtiyacını karşılayacak şekilde faydalanmalıdır. Bu meyanda;

a) Erkek damızlıklar bilimsel esaslara göre seçilmelidir.

b) Resmi ve özel elit sürüler, erkek damızlık üretiminde anaç materyal olarak kullanılmalıdır.

c) Gerekliğinde üretim sürüleri de sun'i tohumlardan faydalandırılmalıdır.

d) Dondurulmuş sperma tekniği, deneme safhasından bir an evvel kurtarılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

V — Çiftçilerle ilişkiler :

Bugün Türkiye'de hayvansal üretim yetersizliğinin en önemli sebeplerinden birisi de, Teknik Ziraat Teşkilâtının çiftçilerle hayvancılık konusunda yeteri kadar ilişki kurmamasıdır. Bu eksikliğin giderilmesi için :

1 — Teknik Ziraat Teşkilâtının, bilim ve araştırma kurumları ile sıkı bir ilişki kurması, yetiştiricinin problemlerini bu kurumlara ve elde edilen olumlu araştırma sonuçlarını da yetiştiriciye kadar götürmesi gerekmektedir.

2 — Teknik Ziraat Teşkilâtı bilim ve araştırma kurumlarıyla müşterek projeler uygulamalı ve yetiştirici ile daha sıkı bir temas kurmalıdır. Bu arada Veteriner Hekimler de, Teknik Ziraat Teşkilâtının hazırlayacağı programlar çerçevesinde bu çalışmalara katılmalı; hayvan sağlığını koruma ve hastalıklar konusunda köylüyü eğitmeli ve ona yardımcı olmalıdır.

3 — Teknik eleman yetiştiren Ziraat okullarının bir kısmı, usta

seviyesinde kalifiye elamanlar yetiştirecek şekilde yeniden organize edilmelidir.

4 — Her bölgenin kendi koşullarına göre, çeşitli hayvancılık konularında Teknik Ziraat Teşkilâtınca sık sık uygulamalı kurslar düzenlenmelidir.

5 — Teknik Ziraat Teşkilâtına bağlı ilçe Ziraat Teknisyenliklerinde Ziraat Yüksek Mühendisleri istihdam edilmeli; Teknik Ziraat Teşkilâtı yetiştiricinin ayağına kadar daha sık gidebilecek şekilde araç, gereç ve Teknik elemanca takviye edilmelidir.

6 — Teknik Ziraat Teşkilâtı, yetiştiricilere kendi koşullarına uygun damızlıkların temininde aracı olmalıdır.

7 — İllerinde uygulanacak hayvancılığı geliştirme projelerine çiftçilerin katılmasına yardımcı olmalıdır.

VI — Kredi :

Tarım işletmelerinin büyük çoğunluğu, kendi gelirlerinden sağlayacakları tasarrufları gerekli yatırımları gerçekleştirebilecek durumda değildirler. Bu nedenle aşağıdaki esaslar dahilinde kredi ile desteklenmeleri gereklidir.

1 — Gerekli kredi miktarının tesbitinde işletme bir bütün olarak alınmalı ve hayvancılığı geliştirmekle gelirini arttıracak işletmeler hayvancılık kredilerinden faydalandırılmalıdır.

2 — T. C. Ziraat Bankasının, Memur Yardımlaşma Sandığı yararına ithâl ettiği hayvanların kredi ile işletmelere tevziinde, kontrollü kredi sisteminde uyulan esaslara bağlı kalınmalıdır.

3 — İşletmelere kredi tahsisinde şimdiki varlıkları ile birlikte, krediyi kullandıktan sonra ulaşacakları ödeme güçleri de dikkate alınmalıdır.

4 — Kredi dağıtımında özellikle Doğu Anadolu bölgesi için varit olan adaletsizlik giderilmelidir.

5 — Üretim kredileri yanısıra pazarlama kredilerine de yer verilmelidir.

VII — Münferit konular :

1 — Balık Ziraatının, gerek işletme gelirini arttırma ve gerekse hayvansal protein ihtiyacını karşılama bakımından, önemi ilgililere gereği gibi benimsetilmeli; Teknik Ziraat, TOPRAKSU ve Devlet Su İşleri

teşkilâtları ile Devlet Üretme Çiftliklerinin, bu konuda yetişmiş elemanlarla takviye edilmesi sağlanmalı, bu kuruluşlarla Su Ürünleri Genel Müdürlüğü arasında işbirliği gerçekleştirilmelidir. Ziraat Fakültelerinde Su Ürünleri eğitimine önem verilmelidir.

2 — Tavuk ürünleri üretiminin, yüksek verim yeteneğindeki damızlıklara dayanmasına ve bunun için de, lübrıt ithâlinin aksatılmasına; Ancak, ihtiyacın kendi imkânlarımızla karşılanmasına çalışılmalı, hibrit yetiştiriciliği devletce kontrol edilmeli, bu arada üreticileri hibrit materyaldan hangi koşullarda faydalanabilecekleri öğretilmelidir. Ülkenin damızlık ihtiyacının plânlanması ve karşılanmasında, küçük üretim ünitelerinde elde edilen ürünlerin pazarlanmasında üretim tekniğine ilişkin araştırmalarda Ankara Tavukçuluk Araştırma ve plânlama merkezi, yetkili tek müessese kabul edilmelidir.

3 — Fenni kovana dayanan bir üretim arıcılığımızın çözüm bekleyen problemlerinin başında gelmektedir, bunun için Ziraî Donatım Kurumu ve Teknik Ziraat Teşkilâtı kanalı ile Devlet Orman İşletmelerinden ucuz kereste sağlanmalıdır. Gezginci arıcılık, yağmacılığın ve hastalıkların önlenmesi amacıyla, Teknik Ziraat Teşkilâtının kontrolü altına alınmalıdır. Arıcılık istasyonları kurulup takviye edilmeli, ıslah edilmiş ana arı satışları sağlanmalı ve arıcılık eğitimine önem verilmelidir.

SONUÇ : Buraya kadar belirtilen prensiplerin benimsenmesi ve bunların uygulanması ile ilgili olarak, önerilen yolların izlenmesiyle hayvancılığımızı geliştirmenin mümkün olacağı, Veteriner hekimlerce kurulması teklif edilen Hayvancılık Bakanlığının, bu kongrede ortaya atılan prensiplere ters düştüğü, dolayısıyla böyle bir Bakanlığın kurulması halinde amaca ulaşamayacağı, bilâkis Türk Tarımının ve ekonomisinin çeşitli yönlerden zarar göreceği tesbit ve kabul edilmiştir.

**Dr. Avni Başdoğan'ın
Kapanış konuşması**

**Sayın Delegeler, Sayın Konuklar, Basın ve
TRT'nin değerli temsilcileri**

Odamızca düzenlenen Teknik Kongremize Erzurum, Kars, Ağrı, Gümüşhane, Bitlis, Elâzığ, Muş, Sivas, Van, Bingöl, Tunceli Trabzon ve Rize İllerinden olmak üzere 14 ilden 500 delege katılmıştır. Kışın bu güç ve çetin günlerinde Kongremize katılan delegelere teşekkür ve saygılarımı sunarım. Gösterilen bu ilgi konunun önemini ortaya koyma bakımından ilginçtir.

Kongrede sunulan 30 tebliğin tartışılmasında delegelere Teknik bilgiler aktarılırken özellikle yetiştiricilerimizin konuşmalarından ve önerilerinden bizlerde geniş ölçüde yararlanmış bulunmaktayız. Kongremizin en önemli hususlarından biri budur.

Türkiye ötedenberi bir tarım ülkesi olarak adlandırılır. Tarım kesiminde de hayvancılığın önemli bir yeri vardır. Ülkemizde tarım arazisinin yaklaşık olarak yarısını (27 milyon hektar) daimi çayır ve mer'alar teşkil etmektedir. Bu günkü hayvan varlığımız ise büyük ve küçük baş olmak üzere 72 milyondur.

Ülkemiz hayvan sayısı bakımından diğer memleketlere göre ileri sıralarda yer almakla beraber hayvan başına verim ve dolayısıyla hayvansal ürünlerin üretimi bakımından tam tersine geri sıralarda yer almaktadır.

Türkiye'de 1972 yılında kişi başına düşen hayvansal protein günde 21 gramdır. Bu miktar düzenli ve yeterli bir beslenme için alınması gerekli hayvansal proteinin ancak yarısıdır. Bu itibarla ülkemizde küçümsenmeyecek ölçüde bir hayvansal protein açığı vardır. Bu durum ise doğrudan doğruya halkımızın sağlığı ile ilgili bulunmaktadır. Bö-

lece hayvancılık sadece bu konuda çalışan çiftçilerimizin bir sorunu değil gerek ulusal ekonomideki payı ve gerekse halkın sağlığı yönünden herkesin ve ülkenin önemli bir sorunudur. Kuşkusuz bu sorunların çözümünde kamu oyunun yaratılması başta gelir. Bunun içinde değerli basına büyük görev düşmektedir.

Hayvancılığımızda verim ve buna bağlı olarak üretim seviyesi çok düşüktür. Hayvansal üretimi artırmak için yatırım ve girdi kullanımı ile bu iki faktörün verimliliğinin artırılması gerekir. Bu gün için yetiştiricilerimizin teknik bilgi seviyesinin yetersiz oluşu yatırım ve girdi kullanımının verimliliğini azaltmaktadır. Bu nedenle hayvancılığın geliştirilebilmesi için üreticilerin ekonomik, teknik ve hayvan hastalıkları yönünden eğitimi zorunludur.

Hayvancılık konusunda araştırmacı, konu uzmanları, yayım örgütü ve yetiştirici arasında istenilen düzeyde ilişki kurulamamıştır. Masa başından yetiştiriciye öğüt verildiği ve reçete yazıldığı bir gerçektir. İlk önce bu sorun çözümlenmeden hayvancılığın geliştirilmesine olanak yoktur.

Bunun içinde 1937 lerde yürürlüğe giren Tarım Bakanlığı Teşkilât kanununun günümüzün koşullarına göre değiştirilmesi ve bu bakanlığın tüm Tarım hizmetlerinden görevli ve sorumlu güçlü bir kuruluş haline getirilmesi zorunludur.

Hayvancılık hizmetleri açısından Tarım Bakanlığında Ziraat Yüksek Mühendislerine ve Veteriner hekimlere önemli görevler düşmektedir. Her iki meslek mensubunun yetiştirme ve ihtisas dallarına göre görevlendirilmeleri kaçınılmaz bir sorumluluktur.

Üniversiteler mesleki eğitimde ana müesseselerdir. Verdikleri akademik lisans ve derecelerle ihtisas müesseselerinin de kurucusudurlar. Bu itibarla bir Veteriner Hekiminde hayvancılık dalında sadece hayvan hastalıkları ile uğraşması doğaldır. Yetiştiricilerin Veteriner Hekimlerden bekledikleri hizmette budur. Ziraat Yüksek Mühendisleri ise Çayır Mer'a yem bitkileri hayvan yetiştirme tekniği, ıslah ve ekonomik işlerden sorumlu ve görevlidirler. Ülke hayvancılığının geliştirilmesinde her iki meslek mensubu birbirini tamamlayan iki unsur olarak bütünleşip, elele yetiştiriciye hizmet götürmek zorundadırlar. Geçerli olan ve arzu edilende budur.

Tarım Bakanlığının merkez ve taşradaki örgütlenmesi bu şekilde olmalıdır. Bunun dışındaki her sistem, bütün dünyanın uyguladığı sisteme uymayan, suni bir düzensizlik yaratmaktan başka bir şey değildir. Bugünkü durumdan ise en çok zarar gören Türk çiftçisidir. Bir Veteriner asıl görevi olan hekimlikten uzaklaşıp kendi ihtisasının dı-

şındaki görevlere de sahip çıkmak istedikçe hekimliğini unutacak ve ülkemizdeki hayvanlar hastalıktan kurtulamıyacaklardır.

Kuşkusuz hayvansal üretim kalite ve kantitesini etkileyen ekonomik faktörlerin başında fiat gelmektedir. Ülkemizde et fiatı, üretimi teşvik edici ve kaliteyi yükseltici olmaktan uzaktır. Bir taraftan et üretimini geliştirici bir fiat sistemi uygulanırken diğer taraftan et maliyetinin düşürülmesi yönünde de tedbirler alınmalıdır. Bununla ilgili olarak; genç hayvanların besiyeye alınması, uygun ve ekonomik yemlemenin yapılması, optimum besi süresinin saptanması gereklidir.

Türkiye'de Tarım işletmelerde sermaye oldukça sınırlı bir faktördür. İşletmelerin gerekli yatırım ve işletme sermayesi ihtiyacı büyük ölçüde kredi ile karşılamak zorundadır. 1964 — 1971 yılları arasında Tarım sektörü toplam kredi miktarı 4-3 kat artmış olmasına rağmen 1971 yılında bir tarım işletmesine ortalama ancak 3.000 TL. kredi düşmektedir. Yine aynı yıl hayvancılık gelirinin tarımsal gelir içindeki payı % 33 olmasına rağmen Tarımsal krediler içinde hayvancılık kredilerinin payı % 7,8 dir.

Görülüyorki hayvancılık kredileri de çok yetersizdir. Hayvan yetiştiricileri örgütlenmemiş kredi müesseseleri denilen Tefecinin elinden kurtarılamamıştır.

Hayvancılık pazarlama organizasyonu büyük bir düzensizlik içindedir. Pazarlama zinciri kısaltılamamıştır.

Canlı hayvan ulaştırmasından doğan et kaybı önlenememektedir, et kesim ve donmuş et depolama kapasiteleri yetersizdir. Hayvancılığımızda yaygın ve belirgin bir standardinasyon yoktur. İyi, kötüden ayrılarak değişik bir fiat uygulanmamaktadır.

Hayvancılıkta en önemli konulardan biri de döküm mevsimi organizasyonudur.

Ülkemizde hayvancılık geniş ölçüde mer'aya dayanmaktadır. Üretici kiş mevsimine girerken paraya olan ihtiyacı, yem olanakları ve ahır kapasitesi yönünden hayvanlarının büyük bir kısmını satmak zorunda kalmaktadır. Bu durum Eylül, Ekim ve Kasım aylarında görülmektedir. Bu mevsimde pazara arzedilen hayvan miktarı yıllık koyun eti tüketiminin % 43 ü sığır eti tüketiminin ise % 40 ıdır.

Bu nedenle canlı ve donmuş et kapasitesi döküm mevsimindeki hayvan arzını karşılayacak düzeyde bulunmadığından hayvan fiatları düşmekte ve üretici bundan büyük zarar görmektedir. Döküm mevsimindeki bu hayvanların besiyeye alınması, canlı depo olarak veya kombi-

nalar tarafından kesilip dondurularak muhafaza edilmedikçe hayvan kaçaklığı kaçınılmaz bir zorunluk olmakta ve ulusal ekonomimiz bundan büyük zarar görmektedir. Önerimiz odurki Et ve Balık Kurumu kuruluş gayesine uygun bir biçimde gelişsin ve gerçekten üretici lehine en uygun çalışmalarda bulunsun ve bir mezbaha durumundan kurtarılınsın.

Hayvancılık, Çayır mer'a ve yem bitkileri Kongresinde ülke hayvancılığının geliştirilmesi yönünde yapılan bilimsel tartışmaların sonunda gerçekten önemli önerilerde bulunulmuştur.

Basınımıza ve yeni kurulacak Hükümet Başkanına, ilgili Bakanlara durum intikal ettirilecektir. 1973 yılında hayvan hastalıkları ve kuraklık nedeni ile meydana gelen kötü durumun ve çiftçilerimizin güç koşullarının ilgili Bakanlarca yeniden görüşülmesinde ve alınacak tedbirlerin çabuklaştırılmasında büyük yarar görmekteyiz.

Dr. Avni Başdoğan

DENETLEME KURULU RAPORU

T.M.M.O.B. ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

1973 YILI DENETLEME KURULU RAPORU

Genel Kurulun Sayın Üyeleri

19. Genel Kurulda oylarımızla denetleme kuruluna seçilen bizler, Ziraat Mühendisleri Odası Talimatnamesinin 41. maddesine göre; Odanın 1973. yılı denetimini Mayıs, Eylül ve Aralık ayı sonu itibariyle 3 defa yaptık.

Yapılan Denetleme Sonuçlarına göre

A) Muhasebe ve bütçe yönünden :

1 — Harcamaların karar ve yönetmelklere uygun yapıldığı, Muhasebe muamelelerinin muntazam ve aksatılmadan yürütüldüğü görülmüştür.

2 — Oda şubelerinin bütçe harcamalarının Oda talimatnamesine uygun yapıldığı görülmüş olup, 1973 yılı Gelir ve Gider durumu çalışma raporuna ekli tabloda gösterilmiştir.

Odanın 1973 yılı net geliri toplam olarak 791.460,72 TL. gideri ise 806.120,16 TL. dir. Bu duruma göre 1973 yılı gider fazlası 14.659,44 TL. dir. Gelir gider farkının geçmiş yıllara göre düşük oluşu takdirle karşılanmıştır.

3 — 31.12.1973 tarihi itibariyle banka mevcudu 53.780,61 TL. kasa mevcudu ise 12.557,38 TL. dir.

B) Oda çalışmaları yönünden :

1 — Yönetim Kurulu 1973 yılı sonuna kadar 61 toplantı yapı-

rak 213 karar almıştır. Kararlar muntazam imza edilmiş olup uygulamasının yapıldığı görülmüştür.

2 — 1973 çalışma programının Bağcılık Teknik Kongresi hariç gerçekleştirildiği görülmüştür.

Bağcılık teknik kongresinin de yeteri kadar tebliğ hazırlanmadığı gerekçesiyle 1974 yılına ertelendiği görülmüştür.

3 — Büro çalışmalarının titizlikle yürütüldüğü aidatların muntazam işlendiği, üye sicil dosyalarının ve diğer muhaberat ve muhasebe evraklarının disimal dosya sisteminde klesedildiği görülmüştür.

4 — Oda personelinden 9 elemanın greve başladığı 19.12.1973 tarihinden itibaren gelen yazıların hiç birinin kaydedilmediği ve normal yazıların cevaplanmadığı, arşive konacak evrakların kaldırılmadığı ve aidat makbuzlarının kesilip üyelere gönderilemediği bazı evrakların dosyalarına konmadığı görülmüştür.

Bunun yanında Genel Kurul Erzurum Teknik Kongresi ve hazırlıklarının noksatsız yürütüldüğü, 1974 bütçesinin zamanında hazırlandığı 1973 Blançosunun zamanında çıkartıldığı ve aksatılmadığı, görülmüştür.

5 — Yönetim Kurulu tarafından Genel Kurulun tetkik ve onayına sunulan personel ve Ölüm Yardım Fonu yönetmeliklerinin koşullarımıza cevap verebilecek nitelikte hazırlandığı izlenmiştir.

C) 1974 Yılı Bütçesi

1 — Geçmiş yıllardan Odanın üyelerden tahsil etmesi gereken 1.448.690,— TL. aidat alacağı vardır.

Yönetim Kurulunun aidat alacak miktarlarının hiç bir şekilde düşürülemeyeceği ve üye artışına orantılı olarak her yıl bir miktar daha artacağı hakkındaki Faaliyet Raporunun Genel Sekreterlik Bölümünde bahsettikleri önerileri, Kurulumuzca da haklı görülüp uygun mütalaa edilmiştir.

2 — 1966 yılından beri 10,— TL. olarak tahsil edilen üye aidatları bu günün koşullarına, giderlerine ve sorunların haline cevap verebilecek durumda olmadığından Genel Kurulumuzca uygun görülecek miktarda aidatlarda artış yapılmasını öneririz.

3 — Yeni seçilecek Yönetim Kurulunun Bütçe harcamalarında azami titizliği göstermelerini dileriz.

İşbu Denetleme Kurulu Raporumuz Genel Kurula saygı ile sunulur.

31.1.1974

Başkan
Aytekin ÜLGER

Üye
İsmail KARAYEL

Üye
Gökmen GÖNENÇ

A K T İ F

Hesap İsimleri	Lira Krş.
Kasa	12.557,38
Bankalar	53.780,61
T.C. Ziraat Bankası	43.642,38
T.C. Zerbank. Öl. Y. Fonu	2.098,11
T. Emlak Kredi Bankası	2.080,32
İstanbul Şubesi Bank. Hes.	3.502,50
İzmir Şubesi Banka Hesabı	72,70
Posta Çeki	2.384,60
Tasarruf Bonosu	120,—
Sabit Kıymetler	129.064,62
Demirbaşlar	129.064,62
Ambarlar.	55.581,71
Kitap Ambarı	55.581,71
Borçlular	14.458,08
Ölüm Yardım Fonu Giderleri	759.451,20
1964—65 Yılı Öl. Yardım F. Gid.	19.285,—
1966 » » » » »	36.299,25
1967 » » » » »	55.759,50
1968 » » » » »	105.588,95
1969 » » » » »	135.025,25
1970 » » » » »	92.027,—
1971 » » » » »	82.262,—
1972 » » » » »	205.293,25
1973 » » » » »	27.911,—
1965 Yılı Neticesi	48.607,41
1966 » »	45.662,80
1967 » »	17.100,85
1968 » »	21.777,21
1969 » »	55.380,89
1970 » »	71.239,04
1971 » »	23.113,25
1972 » »	130.678,16
1973 » »	14.659,44
	1.453.232,65

Hesap İsimleri	Lira Krş.
Alacaklılar	88.092,29
Odalar Birliği	14.566,—
Vergi Dairesi	59.914,34
Sosyal Sigortalar	2.462,94
Muhtelif Alacaklılar	11.149,01
Ölüm Yardım Fonu Gelirleri	1.274.084,31
1964 Yılı Öl. Yar. Fonu Geliri	30.574,—
1965 » » » » »	30.577,—
1966 » » » » »	87.632,88
1967 » » » » »	113.328,84
1968 » » » » »	116.570,30
1969 » » » » »	129.872,44
1970 » » » » »	128.885,45
1971 » » » » »	168.846,—
1972 » » » » »	239.899,—
1973 » » » » »	226.400,—
Amortismanlar	58.850,83
1964 Yılı Neticesi	32.205,22
	1.453.232,65

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
1973 Takvim Yılı Kat'i Mizanı ve AKTİF - PASİF, Neticeler Hesabının Ayrılışı

	Y e k ü n l a r		B a k i y e l e r			N e t i c e l e r		
	Zimmet	Matlup	Zimmet	Matlup	Aktif	Pasif	Giderler	Getirler
0 — ÖZKAYNAKLAR								
01 — Kanunî Gelirler	6.610,—	772.742,75						512.966,75
02 — Umumi Gelirler		4380,—						4.380,—
						1.047.684,31		
03 — Ölüm Yardım Fon. Gel.		1.047.684,31		1973 Öl.Yar.Fon.Ay.		226.400,—		
04 — Amortismanlar		51.279,91				51.279,91		
				1973 Amortismanı		7.570,92		
T O P L A M	6.610,—	1.876.086,97		1.869.476,97				
01 — SABİT KIYMETLER								
011 — Binalar								
012 — Demirbaşlar	129.064,62				129.064,62			
T O P L A M	129.064,62		129.064,62					
02 — KASA								
021 — Kasa	898.751,19	886.193,81			12.557,38			
022 — Pul Kasası								
T O P L A M	898.751,19	886.193,81	12.557,38					

T.M.M.O.B.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

1973 Takvim Yılı Kat'î Mizanı ve AKTİF - PASİF, Neticeler Hesabının Ayrılışı (Devamı)

	Y e k û n l a r		B a k i y e l e r			N e t i c e l e r		
	Zimmet	Matlup	Zimmet	Matlup	Aktif	Pasif	Giderler	Gelirler
03 — BANKALAR HESABI								
031 — T.C. Ziraat Bankası	310.151,78	266.509,40	43.642,38		43.642,38			
032 — T.C. » » Öl. Y. F.	30.129,61	28.031,50	2.098,11		2.098,11			
033 — İst. Şb. Banka Hes.	6.468,—	2.965,50	3.502,50		3.502,50			
034 — T. Emlâk Kredi Bank.	17.880,32	15.800,—	2.080,32		2.080,32			
035 — Posta Çeki	125.961,10	123.576,50	2.384,60		2.384,60			
036 — İzmir Şb. Bank. Hes.	7.547,85	7.475,15	72,70		72,70			
T O P L A M	498.138,66	444.358,05						
04 — Tasarruf Bonosu	120,—				120,—			
T O P L A M	120,—		120,—					
05 — AMBARLAR								
051 — Malzeme Ambarı								
D52 — Kitap Ambarı	80.062,34				55.581,71		24.480,63	
T O P L A M	80.062,34		80.062,34					
06 — BORÇLU VE ALACAKLI HES.								
061 — Borçlular	36.907,—	22.448,92	14.458,08		14.458,08			
062 — Alacaklılar	396.274,15	484.366,44		88.092,29		88.092,29		
T O P L A M	433.181,15	506.815,36						
07 — GELİRLER								
071 — Hüviyet Cüzdan Bed.		5.860,—						5.860,—
072 — Neşriyat Satış Bed.	300,—	12.615,—						12.315,—
073 — Bağış ve Yardımlar		223.481,—						223.481,—
074 — Para Cezaları								
075 — İştirak Gelirleri								
076 — Banka Faizleri		641,32						641,32
077 — Tahvil İkramiye Faiz								
078 — Sair Gelirler		31.816,65						31.816,65
T O P L A M	300,—	274.413,97		274.113,97				

T.M.M.O.B.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

1973 Takvim Yılı Kat'i Mizanı ve AKTİF - PASİF, Neticeler Hesabının Ayrılışı (Devamı)

	Y e k û n l a r		B a k i y e l e r				N e t i c e l e r	
	Zimmet	Matlup	Zimmet	Matlup	Aktif	Pasif	Giderler	Gelirler
08 — GİDERLER								
081 — Malzeme Giderleri	22.285,55						22.285,55	
082 — Personel Giderleri	430.410,39						430.410,39	
083 — Hariçten Temin Ed. Hiz.	3.559,—						3.559,—	
084 — Muhtelif Giderler	324.813,67	7.000,—					317.813,67	
085 — Ölüm Yar. Fon. Gid.	759.451,70	0,50					7.570,92	
086 — Odalar Birliği His.	48.733,—	21.967,—			759.451,20			
T O P L A M	1.589.253,31	28.967,50	1.560.285,81					
09 — NAZIM HESAPLAR								
091 — Emanetten Borç. Em. Al.	27.350,—	27.350,—						
092 — Teminatta Borç. Tem. Al.								
093 — Vekaletname Borç. Vek. Al.								
094 — Mukaveleden » Muka. »								
T O P L A M	27.350,—	27.350,—						
1964 YILI NETİCESİ		32.205,22		32.205,22			32.205,22	
1965 » »	48.607,41		48.607,41		48.607,41			
1966 » »	45.662,80		45.662,80		45.662,80			
1967 » »	17.100,85		17.100,85		17.100,85			
1968 » »	21.777,21		21.777,21		21.777,21			
1969 » »	55.380,89		55.380,89		55.380,89			
1970 » »	71.239,04		71.239,04		71.239,04			
1971 » »	23.113,25		23.113,25		23.113,25			
1972 » »	130.678,16		130.678,16		130.678,16			
1973 » »					14.659,44			
Umumi Yekûn	4.076.390,88	4.076.390,88	2.263.888,45	2.263.888,45	1.453.232,65	1.453.232,65	806.120,16	791.460,72

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASININ
31.12.1973 Tarihi İtibariyle Bütçe Mukayese Tablosu

Bölüm	Madde	ODA GELİRLERİ	ÖDENEK	FİİLİ DURUM	F A R K L A R
II	1	Üye Kayıt Ücretleri	4.000,—	4.380,—	380,—
	2	Üye Yıllık Aidatları	1.188.000,—	754.881,—TL. olup, bunun 375.840,—TL. 1973 yılı üye ai- datıdır.	812.160,—
	3	Hizmet Karşılığı Alınan	1,—	—	1,—
	4	Hüviyet Cüzdan Bedeli	4.000,—	5.860,—	1.860,—
	5	Neşriyat Gelirleri	20.000,—	12.315,—	7.685,—
	6	Bağış ve Yardım	1,—	223.481,—	223.480,—
	7	Bilirkişi Üc. % 5 Hissesi	120.000,—	11.251,75	108.748,25
	8	Para Cezaları	1,—	—	1,—
	9	İştirak Gelirler	1,—	—	1,—
	10	Banka Faizleri	1.000,—	641,32	358,68
	11	Tahvil, Bono, Kira ve Faiz	10,—	—	10,—
	12	Amortismanlar	10.000,—	7.570,92	2.429,08
	13	Sair Gelirler	1,—	31.816,65	31.815,65
TOPLAM			1.347.015,—	673.196,64	257.535,65
					931.394,01

G İ D E R L E R

Bölüm Madde	YATIRIM GİDERLERİ	ÖDENEK	Eklenen	Çıkarılan	Ödeneğin Miktarı	Fili Durum	Farklar
I	DEMİRBAŞLAR	25.000,—			25.000,—	8.380,65	16.619,35
	TOPLAM	25.000,—			25.000,—	8.380,65	16.619,35
III	GİDELER						
	A — Malzeme Giderleri						
1	Büro Malzemesi ve Kırtasiye	15.000,—		350,—	14.650,—	13.135,55	1.514,45
2	Basılı Kâğıtlar	7.000,—	350,—		7.350,—	7.350,—	
3	Sair Malzeme	2.000,—			2.000,—	1.800,—	200,—
	TOPLAM	24.000,—	350,—	350,—	24.000,—	22.285,55	1.714,45
	B — Personel Masrafları						
1	K. Personel Ücretleri	303.600,—			303.600,—	294.649,60	8.950,40
2	Yevmiyeli Personel Ücretleri	15.000,—		10.000,—	5.000,—	4.152,—	848,—
3	Fazla Mesai	30.000,—	10.000,—		40.000,—	39.244,19	755,81
4	Yıllık İkramiye ve Tazminatlar	50.000,—		3.500,—	46.500,—	26.290,55	20.209,45
5	Personel Yollukları	5.000,—			5.000,—	4.220,40	779,60
6	Sigorta Primi İşveren His.	35.000,—	3.500,—		38.500,—	38.048,74	451,26
7	Aidat Tahsil eden Mutemet Yüzdesi	20.000,—		5.000,—	15.000,—	12.269,80	2.730,20
8	Personele Sosyal Yardım	16.000,—			16.000,—	11.535,11	4.464,89
	TOPLAM	474.600,—	13.500,—	18.500,—	469.600,—	430.410,39	39.189,61
	C — Hariçten Temin Edilen Hiz.	2.500,—	2.250,—		5.250,—	3.559,—	1.691,—
	TOPLAM	2.500,—	2.250,—		5.250,—	3.559,—	1.691,—
	D — Muhtelif Giderler						
1	Yönetim Kurulu Huzur Hakkı	34.560,—		20.000,—	14.560,—	13.020,—	1.540,—
2	Denetleme » » »	900,—			900,—	550,—	350,—
3	Haysiyet Divanı » » »	7.500,—			7.500,—	4.200,—	3.300,—

